

Tavaszi Szél

Absztraktkötet

Miskolci Egyetem
2017

**TAVASZI SZÉL KONFERENCIA 2017
NEMZETKÖZI MULTIDISZCIPLINÁRIS KONFERENCIA**

ABSZTRAKTKÖTET

KIADÓ:

BUDAPEST

2017.

MINDEN JOG FENNTARTVA.

**SZERKESZTETTE:
DR. KERESZTES GÁBOR, KOHUS ZSOLT, SZABÓ P.
KATALIN, TOKODY DÁNIEL**

ISBN 978-615-5586-14-9

TARTALOMJEGYZÉK

Agrártudományi szekció 1

<i>Ahmad Mouwakeh, Gabriella Kiskó, Csilla Mohácsi-Farkas</i> ANTIBACTERIAL AND RESISTANCE-MODIFYING ACTIVITIES OF <i>NIGELLA SATIVA</i> OIL AND ITS ACTIVE COMPOUND THYMOQUINONE AGAINST <i>L. MONOCYTOGENES</i>	2
<i>Balling Péter, Bihari Zoltán, Éles Sándorné, Kovács Csilla, Karaffa Erzsébet</i> SZŐLŐ ÜLTETVÉNYEK FÁS BETEGSÉGEINEK MONITORINGJA A TOKAJI BORVIDÉK NÉGY ÜLTETVÉNYÉBEN 2013-2016 KÖZÖTT.....	3
<i>Burány Mária Terézia</i> VAJDASÁGI HELYI TERMÉK.....	4
<i>Deák Bernadett, Erdős Zoltán, Belák Ágnes</i> ÉLELMISZERBŐL ÉS ANNAK FELDOLGOZÓ KÖRNYEZETÉBŐL IZOLÁLT <i>PSEUDOMONAS</i> TÖRZSEK ANTAGONISTA HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA.....	5
<i>Erdei Anna Laura</i> AZ ULTRAIBOLYA FÉNY HATÁSA A SÖTÉTBEN NEVELT BORSÓ CSÍRA-NÖVÉNYEK ZÖLDÜLÉSÉRE ÉS KIFAKULÁSÁRA.....	6
<i>Péter Gál</i> FACTORS DETERMINING GRAPE PRICES IN HUNGARY.....	8
<i>Gál Szabó Lajos</i> MEZŐGAZDASÁGI NÖVÉNYEK CSAPADÉKIGÉNYEINEK ÉS TERMÉSÁTLAGAINAK VIZSGÁLATA.....	9
<i>Gorliczay Edit, Juhász Evelin, Mézes Lili, Tamás János</i> KÜLÖNBÖZŐ SZEMCSEFRAKCIÓJÚ ELŐKEZELT BAROMFITRÁGYA MINTÁK ELEMNTARTALMÁNAK VIZSGÁLATA.....	10
<i>Harta István, Füleky György</i> MŰTRÁGYÁZÁS UTÓHATÁSAINAK VIZSGÁLATA AGRÁRERDŐ-ÁLLOMÁNYBAN.....	11
<i>Jákli Eszter</i> MEGKÖZELÍTÉSEK, MÓDSZEREK A KÖRNYEZETI NEVELÉS TÁJÉPÍTÉSZETI SZEMPONTÚ KUTATÁSÁBAN.....	12
<i>Kálmán Ákos</i> NEMZEDÉKVÁLTÁS A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI CSALÁDI VÁLLALKOZÁSOKBAN.....	13
<i>Kaprinnyák Tünde, Láposi Réka, Zöllei Tamás, Tóth Szilárd Zsolt</i> MIKRO-VITAL KEZELÉS HATÁSA EGYNYÁRI DÍSZNÖVÉNYEK VEGETATÍV ÉS GENERATÍV PARAMÉTEREINEK ALAKULÁSÁRA.....	14
<i>Kovács Péter</i> A TERMÉSBIZTONSÁG NÖVELÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A KUKORICATERMESZTÉSBN.....	15
<i>Krajnyák Emma</i> A TELEPÜLÉSI FEJLETTSÉG ALAKULÁSA ÚJ MEGKÖZELÍTÉSBN HARSÁNY TELEPÜLÉSEN.....	16
<i>Nagy Richárd</i> EGYETEMI HALLGATÓK MOTIVÁCIÓS ÉS SZEMÉLYES KOMPETENCIÁINAK STATISZTIKAI VIZSGÁLATA NEM PARAMETRIKUS MÓDSZEREKKEL.....	17
<i>Páble Diána</i> KERESKEDELEMBEN KAPHATÓ VADVIRÁGOS ÉS GYÓGYNÖVÉNYES-VADVIRÁGOS MAGKEVERÉKEK VIZSGÁLATÁNAK EREDMÉNYEI.....	18
<i>Ádám Simon, Eszter Papp, Zsuzsa Zakarné Aszalós, János Oláh, András Jávör, Levente Czeglédi</i> AGE-RELATED EXPRESSION OF GENES INVOLVED IN CHICKEN FEED INTAKE REGULATION AND CORRELATION ANALYSIS WITH BROILER ABDOMINAL FAT PAD.....	19
<i>Simon Brigitta, Kucserka Tamás, Anda Angéla</i> AVARLEBONTÁS VIZSGÁLATOK A BALATON VÍZGYŰJTŐJÉN.....	21
<i>Soltész Angéla</i> FOGYASZTÓI PREFERENCIÁK MÉRÉSÉRE A HAZAI BORVÁSÁRLÁSI ÉS -FOGYASZTÁSI SZOKÁSOKAT ILLETŐEN.....	22
<i>Szabó Péter; Hegedűsné Baranyai Nóra; Kocsis László</i> ZÁRT TÉRBN, TALAJNÉLKÜLI TECHNOLÓGIÁVAL, ILLETVE SZABADFÖLDÖN NEVELT SZŐLŐOLTVÁNYOK KLOOROFILL-TARTALMÁNAK ÖSSZEHAONLÍTÓ ELEMZÉSE.....	23
<i>Szobonya Nikoletta, Bálo Borbála, Jung András, Vanek Bálint, Koch Csaba</i> LÉGI TÁVÉRZÉKELES ALKALMAZÁSA SZŐLŐ MŰVELÉSMÓDOK ÖSSZEHAONLÍTÁSÁRA.....	24
<i>Tóth Adrienn, Németh Csaba, Herczeg Csilla, Surányi József, Friedrich László</i>	

FRISSESSÉG ÉS ELTARTHATÓSÁG: AVAGY HOGYAN LESZ A NARANCSLÉ 10 HÉTIG FRISSEN PRÉSELT?	25
<i>Zimborán Ágnes, Kovács-Weber Mária, Balláné Erdélyi Márta</i> BAROMFI-KOKCIDIÓZIS, MEGJELENÉSÉTŐL NAPJAINKIG.....	26

Állam- és jogtudományi szekció 28

<i>Dr. Agócs Kiss János</i> AZ E-ÜGYINTÉZÉSI TÖRVÉNY KERETÉBEN BEVEZETETT EGYES ÚJ ELJÁRÁSI INTÉZMÉNYEK SAJÁTOSSÁGAI	29
<i>Bagossy Mária</i> AZ EMBERI JOGOK VÉDELME AZ EURÓPAI ÉS AZ AMERIKAI KONTINEN-SEN, FIGYELEMMEL A KÍNZÁS TILALMÁNAK ÉRVÉNYESÜLÉSÉRE	30
<i>Áron Péter Balogh</i> THE COLLECTIVE BARGAINING CAPACITY IN HUNGARY FROM A CRITICAL PERSPECTIVE	31
<i>Dr. Berei Róbert</i> A KÖZÖSSÉGI RENDŐRSÉG FOGALMÁNAK MEGJELENÉSE; A FOGALOM TARTALOMVÁLTOZÁSAI. A KÖZÖSSÉGI RENDŐRSÉG GYAKORLATÁNAK EGYES VÁLTOZATAI..	32
<i>Dr. Béres Nóra</i> A RÓMAI STATÚTUM RÉSZES ÁLLAMAIT EGYÜTT NEM MŰKÖDÉS MIATT ELMARASZTALÓ HATÁROZATOK JOGI SZINTÉZISE	33
<i>Bihari Erika</i> MODERNIZÁCIÓS TÖREKVÉSEK A FOGYASZTÓI JOGVITÁK ALTERNATÍV VITARENDEZÉSÉBEN	34
<i>Biró Zsófia</i> AZ ÚT AZ ÖRÖKÖS KIRÁLYSÁGIG	35
<i>Boros Luca</i> NORMATIVE POWER EUROPE YESTERDAY, TODAY AND TOMORROW.....	36
<i>Dr. Čertický Mária</i> EGY TRAGÉDIA MAGÁNJOGI VONATKOZÁSAI.....	37
<i>Dr. Cseporán Zsolt</i> A MŰVÉSZETI FELSŐOKTATÁS KIHÍVÁSAI ÉS AZ INTÉZMÉNYI AUTONÓMIA ÉRTELMEZÉSE	38
<i>Dr. Deák Viktória</i> JOGOS VÉDELEM A LEGFELSŐBB BÍRÓSÁG/KÚRIA ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁBAN	39
<i>Dezse Tivadar</i> AZ ÁLLAMI NYUGDÍJRENDSZEREK TOVÁBBFEJLESZTÉSE – HELYZETKÉP ÉS IRÁNYOK.....	40
<i>Dr. Dobi Anita</i> AZ IGAZSÁGÜGYI KÉZÍRÁSVIZSGÁLAT SZEREPE A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN.....	41
<i>Dornfeld László</i> KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK ALKALMAZÁSA ELEKTRONIKUS KÖRNYEZETBEN	42
<i>Dr. Szabó Patrik</i> KIMUTATHATÓ- E A FAJI DISZKRIMINÁCIÓ A BÜNTETŐ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBAN? „ELEMZÉSEK AZ AMERIKAI KUTATÁSOK NYOMÁN”	43
<i>Dr. Drócsa Izabella</i> EGY ELFELEDTT POLITIKAI BŰNCSELEKMÉNY: A RÁKOSI – VÁGI PER.....	44
<i>Dr. Dudás Kinga</i> AZ OKTATÁSHOZ VALÓ JOG MEGJELENÉSE A GENERÁLIS NEMZETKÖZI SZERZŐDÉSEKBEN.....	45
<i>Dr. Farkas Flóra</i> A VEZETŐ JOGÁLLÁSA – A MUNKAJOG ÉS A POLGÁRI JOG KERESZTEZŐDÉSÉBEN.....	46
<i>Dr. Gergely Beáta</i> A PÉNZÜGYI FOGYASZTÓVÉDELEM SZABÁLYOZÁSA AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN	47
<i>Dr. Gócsa Ágnes</i> AZ ALTERNATÍV BÜNTETÉSEK HELYE ÉS SZEREPE A MAGYAR ANYAGI BÜNTETŐJOGBAN	48
<i>Hornják Zsófia</i> BRIT ÉS ÍR MINTÁK A MEZŐGAZDASÁGI FÖLDEK ÖRÖKLÉSÉBEN.....	49
<i>Horváth Orsolya</i> NYOMKÖVETÉS ÉS SZEMÉLYKÖVETÉS – EGYÜTT VAGY KÜLÖN UTAKON?	50
<i>Dr. Kelemen Roland</i> THE PARLIAMENTARY DISPUTE AND PRESS COVERAGE OF THE LXIII. LAW OF 1912 ABOUT THE EMERGENCY LAW IN TIME OF WAR.....	51
<i>Dr. Kémeri Zsófia Eszter</i>	

A JOGFEJLESZTŐ ÉRTELMEZÉS SZEREPE A STRASBOURGI BÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN	52
Kis Kelemen Bence CÉLZOTT LIKVIDÁLÁS A NEMZETKÖZI JOG ÉS AZ EMBERI JOGOK TÜKRÉBEN	53
Kiss János Márk A BETEGJOGI SZABÁLYOZÁS KIALAKULÁSA A NÉMET JOGBAN AZ EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLTATÓ ÉS A BETEG KÖZÖTTI JOGVISZONY TÜKRÉBEN	54
Dr. Kiss-Kondás Eszter KÖZVETÍTÉS A JOGELLENES GYERMEKELVITELI ÜGYEK TERÜLETÉN	55
Dr. Kiss Lilla Nóra EGY TAGÁLLAM KILÉPÉSÉNEK EGYES KÉRDÉSEIRŐL	56
Dr. Klemm Dávid AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG ÉS AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ.....	57
Dr. Kocsis Bianka Enikő A PAKSI BERUHÁZÁS ÉS A KÖRNYEZETVÉDELMI ENGEDÉLY	58
Kovács Sándor A NŐI VÁLASZTÓJOG KEZDETEI MAGYARORSZÁGON.....	59
Dr. Kőműves Barbara BIZONYÍTÁS A SZEMÉLYISÉGI JOGI PEREKBEN.....	60
Krausz Bernadett NÉVVISELÉSI JOG A SZELLEMI TULAJDONJOGBAN	61
Dr. Kriston Edit A HÁZASSÁGI VAGYONJOGI SZERZŐDÉS TARTALMI KÉRDÉSEI A NÉMET BGB RENDSZERÉBEN	62
Liptai Noémi TISZAÚJVÁROS KÖRNYEZETVÉDELMI HELYZETÉNEK ÁTTEKINTÉSE A HELYI KÖRNYEZETPOLITIKA SZEMPONTJÁBÓL.....	63
Lovas Dóra ENERGIA, MINT KÖZSZOLGÁLTATÁS. KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VILLAMOSENERGIÁRA.....	64
Lugosi József JOGÉRVÉNYESÍTÉS A POLGÁRI (PERES) ELJÁRÁSBAN – BÍRÓSÁGI ASPEKTUSBÓL.....	65
Dr. Lukácsi Dániel Csaba AZ ÚJRAGONDOLT ALKOTMÁNYBÍRÁSKODÁS MAGYARORSZÁGON	66
Majoros Tünde KÖZTULAJDONBAN ÁLLÓ GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK ÜGYVEZETÉSÉNEK EGYES KÉRDÉSEI..	67
Marsovszki Ádám TÁJÉKOZTATÁSSAL A MUNKANÉLKÜLISÉG ELLEN?	68
Melles Marcell VIZSGÁZOTT A NÉPSZAVAZÁSRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY – A 2016-OS REFERENDUM TANULSÁGAI ..	69
Molnár Tamás A KÖZJEGYZŐ OKIRAT-SZERKESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE A POLGÁRI ELJÁRÁSJOG RENDSZERÉBEN	70
Murányi Klaudia A HITELINTÉZETEK PRUDENS MŰKÖDÉSÉRE VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS ÉS A POLGÁRI JOG KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK ELEMZÉSE.....	71
Dr. Nagy Alexandra A „NEM BELEEGYEZÉSES” SZEXUÁLIS CSELEKMÉNYEK BÜNTETŐJOGI MEGÍTÉLÉSE	72
Dr. Nagy Szabolcs A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI SZERVEI.....	73
Dr. Nemes Zsófia „CSAK EGY PAPIR?” - TÁVOLTARTÁS INTÉZMÉNYE MAGYARORSZÁGON.....	74
Niklai Patrícia Dominika A KÖZOKTATÁS KORSZERŰSÍTÉSÉNEK GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSA A XIX. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN	75
Pálvölgyi Enikő A BIZTOSÍTÉKI SZERZŐDÉSEK ÉS A HITELSZERZŐDÉSEK ÖSSZEFÜGGÉSEI.....	76
Dr. Rimaszécsi János MENTELMI JOG A MAGYAR IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBAN	77
Dr. Sági Edit SZEREPOSZTÁS – A SZÍNHÁZI RENDEZŐ SZERZŐI JOGI SZEREPE ÉS JOGÁLLÁSA	78
Dr. Sütő Krisztina Erika	

AZ ÁLLÁSBIZTONSÁG A NÉMET, AZ OSZTRÁK, SVÁJCI ÉS MAGYAR JOGI SZABÁLYOZÁS TŰKRÉBEN	79
Dr. Szabó Zsanett AZ ÁLLATLOPÁS-BŰNCSELEKMÉNYRE VONATKOZÓ IGAZSÁGSZOL-GÁLTATÁSI GYAKORLAT A NEOABSZOLUTIZMUS IDŐSZAKÁBAN	80
Dr. Szabó Linda Zsófia NAGYVÍZI MEDREK HASZNÁLATÁRA VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS A NAGYVÍZI MEDERKEZELÉSI TERVEK TŰKRÉBEN.....	81
Dr. Szekeres Bernadett A VÉDELEM KÉRDÉSEI A MAGÁNJOGI KÖTELEMBEN - GONDOLATOK A POLGÁRI JOGI VÉDELEM ÉS A GAZDASÁGILAG FÜGGŐ MUNKAVÉGZŐK KAPCSOLATÁRÓL	82
Dr. Szilágyi Dániel BEFOGADÁS ÉS SOKFÉLESÉG AZ ERASMUS PROGRAMBAN	83
Szombati Ivett AZ ORVOSTUDOMÁNYI KUTATÁS JOGFEJLŐDÉSI HÁTTERE	84
Dr. Takács Nikolett MENEKÜLTÜGYI ÓRIZET ÉS A KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚAK	85
Dr. Timár Noémi GYERMEK ELHELYEZÉSI PEREK.....	86
Tóth Barbara A BEJEGYZETT ÉLETTÁRSÁK VAGYONJOGI HELYZETE MAGYARORSZÁ-GON ÉS AZ EU-BAN	87
Dr. Udvarhelyi Bence AZ EURÓPAI UNIÓ PÉNZÜGYI ÉRDEKEIT SÉRTŐ BŰNCSELEKMÉNYEK ELLENI FELLÉPÉS LEGÚJABB MÉRFÖLDKÖVE – AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG 2012. ÉVI IRÁNYELVJAVASLATA.....	88
Váradai-Tornyos Bálint A JOG KÉTARCÚSÁGA – AVAGY METODIKAI TŰNŐDÉSEK A JOGFEJLŐDÉS JOGTUDOMÁNYI INTERPRETÁCIÓJÁRÓL	89
Viola Vincze APPLICATION OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS LAW AND INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW DURING THE CONDUCT OF HOSTILITIES IN LIGHT OF THE RECENT ROBOTIC WEAPON DEVELOPMENTS.....	90
Dr. Vörös Eszter A TISZTESSÉGES ELJÁRÁS, MINT JOGI ÉRTÉK.....	91

Biológiai tudományi szekció 92

Balogh Réka, Reining Márta, Patócs Attila ADENOHIPOFÍZIS-ADENOMÁRA JELLEMZŐ GÉNEK FELTÉRKÉPEZÉSE ÉS EXPRESSZIÓS VIZSGÁLATA ZEBRADÁNIÓBAN (DANIO RERIO)	93
Bell Evelin POLIMER HORDOZÓ FUNKCIÓS CSOPORTJAINAK FINOMHANGOLÁSA ÉS FELHASZNÁLÁSA TÖBBFÉLE BIOTECHNOLÓGIAI CÉLRA.....	94
Ganczer Alma, Balogh Márton, Albert László, Debertin Gábor, Dr. Völgyi Béla MEASURING THE TRANSCIENCY OF LIGHT EVOKED RESPONSES IN MOUSE RETINAL GANGLION CELLS.....	96
Kovács Ramóna, Szili-Kovács Tibor, Parádi István, Fűzy Anna, Takács Tünde ŐSZI SZÉL VIZET ÁRASZT... ÁRASZTÁS HATÁSA SZIKI ŐSZIRÓZSÁRA ÉS ARBUSZKULÁRIS MIKORRHIZA GOMBÁIKRA	97
Kővári Dániel MÁGNESES NANORÉSZECSEK ELŐÁLLÍTÁSA ÉS FELHASZNÁLÁSA BIOTECHNOLÓGIAI CÉLOKRA.....	99
Miklovics Nikolett SZULFID OXIDÁCIÓ MECHANIZMUSA EGY VI. TÍPUSÚ SZULFID KINON OXIDOREDUKTÁZ ENZIMBEN.....	100
Oláh Csilla A NÖVÉNYI TOLERANCIA FOKOZÁSA ALACSONY HŐMÉRSÉKLET ESETÉN	101
Őszi Erika	

A NÖVÉNYI RETINOBLASZTOMA-ROKON TUMORSZUPRESSZOR (RBR) ÉS AZ E2FB TRANZKRIPCIÓS FAKTOR SZABÁLYOZÓ SZEREPE TRANSZGENIKUS <i>ARABIDOPSIS</i> NÖVÉNYEK FEJLŐDÉSÉBEN.....	102
Sütő Dávid VADFAJOK HATÁSA EGY TERMÉSZETKÖZELI FOLYAMATOS ERDŐBORÍTÁSÚ SZÁLALÓ ERDŐGAZDÁLKODÁSÚ ERDŐ FELÚJULÁSÁRA	103
Szvák Enikő, Pap Ildikó, Pálfi György, Győry Hedvig, Szikossy Ildikó A MUMIFIKÁLÁS MINT TESTTARTÓSÍTÓ ELJÁRÁS KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE AZ ÓKORI EGYIPTOMBAN, A GAMHUDI MÚMIÁK FIGYELEMBEVÉTELÉVEL.....	105
Ádám Tengölics, Márton Balogh, Gábor Debertin, Dr. Béla Völgyi CHARACTERIZATION OF OREGON-GREEN LABELED MOUSE RETINAL NEURONS.....	106

Földtudományi szekció.....107

Barabás Enikő, Gerencsérné Dr. Berta Renáta, Dr. Bíró Ildikó, Dr. Galambos Ildikó TERMÁL- ÉS GYÓGYVÍZ KEZELÉS ÜVEGGYÖNGY ALKALMAZÁSÁVAL.....	108
Bulátkó Kornél, Velledits Felicitász ÚJ RÉSZEREDMÉNYEK AZ ALFÖLDI KÖZÉPSŐ-MIOCÉN ŐSKÖRNYEZETI TÉRKÉPEZÉSÉHEZ	109
Csébi Márk AZ ÚTFÜGGŐSÉG VIZSGÁLATA BUDAPEST ÉLETMINŐSÉGÉBEN.....	110
Grama Izabella 1989 LOMA PRIETA EARTHQUAKE AND ITS RELATION TO THE SAN ANDREAS FAULT	111
Hegedűs Imre A DEBRECENI EGYETEMEN TANULÓ HATÁRONTÚLI MAGYAR HALLGATÓK TANUMÁNYI CÉLÚ MIGRÁCIÓJA	112
Hilbert Bálint BUDAPEST, BÉCS, PRÁGA ÉS VARSÓ VÁROSI KORMÁNYZÁSÁNAK ÉRTÉKELÉSE A VÁROSOK JOGI-POLITIKAI ÉS KÖLTSÉGVETÉSI HELYZETÉNEK TÜKRÉBEN.....	113
Horváth Zoltán, Köbli Ádám A TURIZMUSKUTATÁS PERIFÉRIÁJÁN – A VÁROSNÉZŐ KISVONATOK SZEREPE NAPJAINK TURISZTIKAI KÍNÁLATÁBAN.....	114
Ilyés Csaba, Turai Endre, Szűcs Péter SPEKTRÁLIS ELEMZÉSEN ALAPULÓ ELŐREJELZÉS DEBRECEN TÉRSÉGÉRE	115
Katona Gábor HETEROGÉN VETŐRENDSZEREK ELŐZETES VIZSGÁLATA A MEXIKÓ-VÖLGYI MÉSZKŐBÁNYÁBAN	116
Kiss Levente SZIMULÁLT IPARI BALESET OKOZTA LÉGSZENNYEZÉS TERJEDÉSÉNEK MODELLEZÉSE SAJÓBÁBONY PÉLDÁJÁN.....	117
Lengyel István Máté ÚTFÜGGŐSÉG ÉS GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS: A DEBRECENI ORVOSI KÉZIMŰSZERGYÁRTÁS ESETE	118
Leskó Máté Zsigmond, Zajzon Norbert AGYAGÁSVÁNYTANI VIZSGÁLATOK A DUNÁNTÚLI-KÖZÉPHEGYSÉGBEN	119
Miklós Rita USE OF WATER CHEMISTRY DATA IN INVESTIGATION OF KARST SYSTEMS	120
Molnár Zsuzsa A DUNÁNTÚLI-KÖZÉPHEGYSÉGI-EGYSÉGBEN TALÁLHATÓ FOSZFORIT ELŐFORDULÁSOK GEOKÉMIAI JELLEMZŐI ÉS LEHETSÉGES KÉPZŐDÉSI KÖRNYEZETÜK.....	121
Wetzl Viktor, Morva Tamás A ZSELICI SVÁB TELEPÜLÉSEK ÁTALAKULÁSA AZ 1700-AS ÉVEKTŐL NAPJAINKIG	122
Nádasi Endre 3D MAGNETOTELLURIKUS INVERZIÓ A GYAKORLATBAN.....	123
Nezdei Csilla A NŐK VÁSÁRLÓI SZEGMENSE A BALATONI PIACHELYEK PÉLDÁJÁN.....	124
Nyiri Gábor, Zákányi Balázs, Szűcs Péter ÁSVÁNYTANI ÉS GEOKÉMIAI VIZSGÁLATOK AZ EPLÉNYI MANGÁN-ÉRC TELEPÉBEN.....	126
Papp Richárd Zoltán, Zajzon Norbert	

AZ EGÁN EDE GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM JELENTŐSÉGE ÉS SZEREPE A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG MEGMARADÁSÁBAN TERÜLETI VIZSGÁLATOK TÜKRÉBEN	127
Pólin Lénárd	
VÁROSI TÉRHASZNÁLAT VIZSGÁLATA, TÉRPÁLYÁK MODELLEZÉSE KIVÁLASZTOTT SZEGEDI MINTATERÜLETEN	128
Szalai Ádám	
HOGYAN KÉSZÍTSÜNK DINAMIKUS JELKULCSÚ ONLINE TÉRKÉPET OPEN-SOURCE ESZKÖZÖK SEGÍTSÉGÉVEL?	129
Szigeti Csaba, Albert Gáspár, Ilyés Virág, Kis Dávid, Várkonyi Dávid	
SAJÁT POROK VIZSGÁLATA SZABVÁNYOS MÓDSZERREL ÉS FÉLAUTOMATA BERENDEZÉSSEL	130
Tóth László	
A SZEGEDI KÖZÉPISKOLÁSOK FESZTIVÁLLÁTOGATÁSI SZOKÁSAI TÁRSADALMI-TERÜLETI VONATKOZÁSBAN	131
Závodi Bence	
BORGASZTRONÓMIAI FESZTIVÁLOK MAGYARORSZÁGON: A SZEKSZÁRDI SZÜRETI NAPOK ..	132

Had- és rendészettudományi szekció 133

Balog Fatime	
A VESZÉLYHELYZETI HÍRKÖZLÉS HELYZETÉNEK VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT ÉVTIZEDBEN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A LAKOSSÁGI RIASZTÁS ÉS TÁJÉKOZTATÁS TERÜLETÉN	134
Bányász Péter	
AZ OKOS MOBIL ESZKÖZÖK BIZTONSÁGI KOCKÁZATAI A POKÉMON GO PÉLDÁJÁN KERESZTÜL	135
Baráth Noémi Emőke	
LONGITUDINÁLIS KUTATÁS A RENDŐRSÉG SZERVEZETÉBEN	136
Galambosi Barbara	
EGY DOKTORI DISSZERTÁCIÓ STATISZTIKAI ADATELEMZÉSE ÚJ ASPEKTUSOK ALAPJÁN	137
Györök László	
A KATONAI ÉPÜLETEK ÉS ÉPÍTMÉNYEK ELRENDEZÉSÉNEK ÉS SZERKEZETEINEK VÁLTOZTATHATÓSÁGA, FUNKCIÓVÁLTÁSA. AZ ÁTALAKÍTHATÓ ÉPÜLETEK ÉS ÉPÍTMÉNYEK LEHETŐSÉGEI	138
Harangozó Dániel	
FEGYVERES ERŐK ÉS A POSZTKOMMUNISTA ÁTMENET	139
Mózes Ambrus	
A BRIT KORONA FEGYVERES ERŐINEK KATONAI MŰVELETEI DÉLKELET-ÁZSIÁBAN 1945-1946-BAN	140
Nagy Gábor	
A RENDVÉDELMI SZERVEKNÉL MŰKÖDŐ SZAKSZERVEZETEK KIHÍVÁSAI 2010. UTÁN	141
Petruska Ferenc	
OPEN BOARDERS LIMITED	142
Urbán Anett	
A KATASZTRÓFAVÉDELEM TŰZOLTÓ EGYSÉGEI ÁLTAL HASZÁLT VÉDŐRUHÁZATOK ÉS A HASZNÁLATUKBÓL ADODÓ TELJESÍTMÉNY- ÉLETTANI HATÁSOK VIZSGÁLATA	143
Váczy Dániel	
PSD2 A SOCIAL ENGINEERING FÓKUSZÁBAN	144
Vajkai Edina Ildikó	
A BEVÁNDORLÁSI POLITIKA HATÁSA A FRANCIA ELNÖKVÁLASZTÁSRA	145
Dr. Vári Vince Phd	
A RENDŐRSÉG IRÁNYÍTÁSI FORMÁI A HATÉKONYSÁG FÓKUSZÁBAN	146

Hittudományi szekció 147

Andrics Máté	
A PRÓFÉTA TUDAT ÉS ANNAK MEGJELENÉSE A HOLOKAUSZT IRODALMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ MŰVEKBEN	148
Bacsó Benjámin	

ÚJ TENDENCIÁK A GYERKMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSBAN? EGYHÁZI SZEREPVÁLLALÁS ÉS ISKOLAI KIHÍVÁSOK	149
Dr. Bólya Anna Mária VÍZÜNNEP A BALKÁNON – A NYUGAT-MACEDÓN VÍZKERESZTI ÜNNEPLÉS SZIMBOLIKÁJA, ARCHAİKUS ELEMEI, EGY MIJAK RÉGIÓBELI PÉLDA ALAPJÁN.....	150
Fórizs István A NAPLÓÍRÁS JELENTŐSÉGE A SÁROSPATAKI KOLLÉGIUMBAN A 19. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN	151
Földvári Katalin „...IHME NIEMAND ZU HELFFEN GEWUST” TOPOSZOK ÉS A CSODÁK IGAZOLÁSA OSZTRÁK MIRÁKULUMOS KÖNYVEKBEN	152
Juhász Pál Balázs IGAZSÁG, IGAZSÁGOSSÁG ÉS IRGALMASSÁG – HÁROM FŐ MOTÍVUM TÓBIÁS KÖNYVÉBŐL..	153
Kiss Gábor MEGÚJULÁS HATÁRÁN. MEGJEGYZÉSEK A „LITURGIKUS MOZGALOM” MAGYARORSZÁGI RECEPCIÓJÁHOZ	154
Lakatos Csilla VALLÁSOSság ÉS PÁRKAPCSOLATI MŰKÖDÉS	155
Ország István „VALÓSÁGGAL” – KÖZÖS DIMENZIÓK A RÓMAI KATOLIKUS ÉS A PROTESTÁNS EUCHARISZTIA- ÉS ÚRVACSORAÉRTELMEZÉSben RADBERTUS ÉS KÁLVIN TANÍTÁSÁBAN.....	156
Rác Norbert Zsolt ADALÉKOK A NÉMET IDEALIZMUS UNITÁRIUS RECEPCIÓJÁHOZ.....	157
Sándor Szilárd A TÜRELEM ERKÖLCSE, AZ ERKÖLCS TÜRELMÉ	158
Serbán Andrea A KULTÚRPESSZIMIZMUS ÉS HITGYAKORLAT PROBLEMATIKÁJA HERBERT MARCUSE ÉS JOHANN BAPTIST METZ MUNKÁSSÁGÁNAK NÉHÁNY FŐBB MOTÍVUMA TÜKRÉBEN.....	159
Takács Klaudia MAI EMBER-KÉP?	160

Irodalomtudományi szekció..... 161

Balázs Katalin A TEST „MEGÉRTÉSE” BORBÉLY SZILÁRD <i>A TESTHEZ</i> CÍMŰ KÖTETÉBEN	162
Biró-Pentaller Anna RECYCLING THE TREE OF LIFE IN ZADIE SMITH’S NW	163
Demus Zsófia ÉLŐKÉP – ELŐKÉPREGÉNY AZ <i>ÜSTÖKÖS</i> CÍMŰ FOLYÓIRAT KAPCSÁN.....	164
Domokos Gyöngyi HORATIUS ÉS MEDIALITÁS, AZ ÓDA MINT MŰFAJ ÁTALAKULÁSA	165
Fejes Péter FOUNDERS OF DISCURSIVITY AND THE ORIGINAL CHOICE OF THE “REST”	166
Hangácsi Zsuzsanna NŐÍRÓK AZ IRODALMI SZEMLÉBEN.....	167
Hencz Enikő DOBAI SZÉKELY SÁMUEL ÉS WAGNER KÁROLY LEVELEZÉSE	168
Molnár Luca ÖRDÖGI HÁROMSZÖG: BAUDELAIRE, WATTEAU ÉS A FOTOGRAFIA	169
Ocsenás Alica FÉRFIKÉPEK ESTERHÁZY PÉTER <i>HARMONIA CAELESTIS</i> CÍMŰ MŰVÉBEN	170
Péró Krisztina AZ ELIDEGENÍTETT TEREK POÉTIKÁJA	171
Posta Anna AZ ANTIKIZÁLÁS ÜDVÉRTÉK-KÖZVETÍTŐ SZEREPE CHRISTIANUS SCHESAEUS, 16. SZÁZADI MAGYARORSZÁGI NEOLATIN KÖLTŐ VERSESE	172
Sári Orsolya AZ IDŐ KÉRDÉSE REJTŐ JENŐ A TIZENNEGY KARÁTOS AUTÓ CÍMŰ REGÉNYÉBEN.....	174
Schäffer Anett	

„AZ EMBER JÁTSZIK”: IDENTITÁS JEANETTE WINTERSON <i>A SZENVEDÉLY</i> CÍMŰ REGÉNYÉBEN	175
Szabó P. Katalin „ADÓ, ANYAGI REFORMOK, ALKOTMÁNY KÖRÜLI VÁLTOZTATÁS [...] MINDEN MEGTÖRTÉNEND” – FORRADALMI GONDOLATOK AZ 1840-ES ÉVEK POLITIKAI NYELVÉBEN ...	176
Szabó Roland A TIZENKETTEDIK STRÓFA – POÉTIKAI DILEMMÁK AZ ESZMÉLET MŰFAJA KÖRÜL	177
Szabolcsi Gergely KÉPEK A NYELV ELŐTT?	179
Szolnoki Zsolt LOYOLAI IGNÁC „EREDETE” ÉS „MENNYEI SZENTÉ VÁLTOZTATÁSA” A JESVITA PATEREK TITKAI C. NYOMTATVÁNYBAN	180
Takács Tímea „A BUJDOSÓKKAL HA TALÁLKOZOL”, AZ EMIGRÁCIÓS REGÉNY, MINT KORDOKUMENTUM, SZEMÉLYES VALÓSÁG ÉS FIKCIÓ MEDNYÁNSZKY CÉZÁR EMLÉKIRATAI ÉS SÁRKÖZI GYÖRGY <i>MINT OLDOTT KÉVE</i> CÍMŰ MŰVÉNEK RELÁCIÓJÁBAN	181
Ujvári Nóra A BOLYONGÓ SZUBJEKTUM. AZ UTAZÁS MOTÍVUMA ASBÓTH JÁNOS REGÉNYÉBEN	182

Kémia- és környezettudományi szekció 183

Bodnár Brigitta, Kovács Lajos, Kupihár Zoltán 5 ⁺ -AZIDONUKLEOZIDOK ELŐÁLLÍTÁSA	184
Deák Ágota SZUPERHIDROFÓB ÉS FOTOKATALITIKUS TULAJDONSÁGÚ RÉTEGES KETTŐS OXID RÉTEGEK ELŐÁLLÍTÁSA ÉS TULAJDONSÁGAINAK VIZSGÁLATA	185
Farkas Enikő, Srankó Dávid, Kerner Zsolt, Setner Bartosz, Szewczuk Zbigniew, Malinka Wiesław, Horváth Róbert, Szyrwiel Lukasz, Pap József Sándor A LAYER-BY-LAYER TECHNIKA ALKALMAZÁSA HETEROGÉN KATALIZÁTOR RÉTEGEK ÉPÍTÉSÉRE VÍZOXIDÁCIÓRA KÉPES, ELÁGAZÓ LÁNCÚ CU-PEPTID/POLIELEKTROLIT PÁROKBÓL	186
Livia Gyurik, Attila Egedy, Zsolt Ulbert MODELLING AND COMPUTER-AIDED SIMULATION OF GAS-SOLID TWO-PHASE FLOWS	187
Janóné Ungor Ditta Anita, Juhászné Dr. Csapó Edit, Prof. Dr. Dékány Imre CISZTEIN ÉS CISZTEIN-TARTALMÚ PEPTIDEK KÖLCSÖNHATÁSA ARANNYAL 2- ÉS 3-DIMENZIÓS RENDSZEREKBE	188
Kiss Tamás Sándor A MAKROSZPIKULÁK SZISZTEMATIKUS VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT FÉL ÉVTIZEDBEN A NAP ALSÓ LÉGKÖRÉBEN	189
Kiss-Albert Gergely, Pintér Máté, Dr. Utry Noémi, Dr. Ajtai Tibor, Dr. Szabó Gábor, Dr. Bozóki Zoltán LÉGKÖRI KOROM AEROSZOLÓK ILLÉKONYSÁG SZERINTI VIZSGÁLATA ÚJONNAN FEJLESZTETT FOTOAKUSZTIKUS MÉRŐMŰSZERREL	191
Kováts Benjámin N-VÉDETT (Z)-3,4-DIHIDROXIPIRROLIDINEK ACILEZÉSE IMMOBILIZÁLT LIPÁZ KATALIZÁTOROKKAL	193
Lukács Márton, Várnagy Katalin TERMINÁLISAN VÉDETT CISZTEIN TARTALMÚ PEPTIDEK KOMPLEXKÉPZŐ SAJÁTSÁGAINAK VIZSGÁLATA	195
Dr. Ing. MANESSES Sandor ENERGY RECOVERY PROCESSES OF MUNICIPAL SOLID WASTE	196
Nagy Flóra RACIONÁLISAN TERVEZETT, HATÉKONY, SZOL-GÉL RENDSZEREKBE ZÁRT CANDIDA ANTARCTICA LIPÁZ B	197
Pintér Máté, Kiss-Albert Gergely, Utry Noémi, Ajtai Tibor, Szabó Gábor, Bozóki Zoltán LÉGKÖRI AEROSZOLÓ KOMPLEX MIKROFIZIKAI ÉS SPEKTRÁLIS TULAJDONSÁGAINAK VIZSGÁLATA TÉLI VÁROSI KÖRNYEZETBEN	198
RÁCZ Adél Sarolta SZILÍCIUM-KARBIDBAN GAZDAG NANO-VÉDŐRÉTEG ELŐÁLLÍTÁSA NEMESGÁZOKKAL TÖRTÉNŐ IONKEVERÉSSSEL	200

<i>Szokol Bianka, Szabados Dóra, Kókai Eszter, Dr. Nagy József, Dr. Poppe László</i> KLOORÁL-ADDUKTOK KINETIKUS REZOLVÁLÁSA	201
<i>Tamási Kinga; Zsoldos Gabriella</i> ILLÓOLAJOK KÉMIAI ÖSSZETÉTELÉNEK VIZSGÁLATA GC-MS MÓD-SZERREL.....	203
<i>Toth Andras Jozsef, Haaz Eniko</i> NOVEL METHOD FOR COMPARISON OF PERVAPORATION WITH DISTILLATION: MEMBRANE FLASH INDEX (MFLI)	204
<i>Turcaş Ramona</i> FE ^{III} ₂ (M-O)(M-1,2-O ₂) INTERMEDIER REAKTIVITÁSÁNAK VIZSGÁLATA H-ATOM ÉS O-ATOM TRANSZFER REAKCIÓKBAN	205

Kommunikáció- és médiatudományi szekció.....206

<i>András Hanga</i> AZ ABSZTRAKT CÍME: A SZÉKELY IDENTITÁS SZEREPE A SZÉKELYFÖLDRŐL ELVÁNDOROLTAK HAZATÉRÉSÉBEN	207
<i>Boldog Dalma</i> ADALÉKOK A KÁDÁR-KORSZAK TÁJÉKOZTATÁSPOLITIKÁJÁHOZ: A CSERNOBILI ATOMKATASZTRÓFA	208
<i>Debreceni János, Dr. Hofmeister-Tóth Ágnes</i> A TINÉDZSEREK ANYAGIASSÁGA	209
<i>Gion Zsófi</i> KÍSÉRLET SZÖVEGEK VERTIKÁLIS KOMPOZÍCIÓS ORGANIZÁCIÓJÁNAK KOMMUNIKÁCIÓELMÉLETI KITERJESZTÉSÉRE	210
<i>Hujber Szabolcs</i> DALSZÖVEGEK RETORIKAI ELEMZÉSE.....	211
<i>Iványi Tamás, Dr. Bíró-Szigeti Szilvia</i> FESZTIVÁL ÉLMÉNYEK MEGOSZTÁSÁNAK VIZSGÁLATA A KÖZÖSSÉGI MÉDIÁBAN	212
<i>Jele Ágnes</i> A TÁRSADALMI KOMMUNIKÁCIÓ ÚJ SZEREPLŐI – A JEGYBANKOK.....	213
<i>Katona Gyöngyi</i> EMBERKÖZPONTÚ TÉR-FEJLESZTÉS A TÉR FELHASZNÁLÓK BEVONÁSÁVAL – KUTATÁS ÉS TEREPMUNKA TAPASZTALATOK EGY NEMZETKÖZI NAGYVÁLLALATNÁL.....	214
<i>Lakatos Aliz</i> SZÓKÖLCSSÖNZÉS ÉS INTERFERENCIAJELENSÉG A SZLENGBEN. ATTITŰDVIZSGÁLAT A KOLOZSVÁRI FIATALOK KÖRÉBEN	215
<i>Lips Adrián</i> A KARÁDY-JELENSÉG VIZSGÁLATA A DOPPELGÄNGER-EFFEKTUS TÜKRÉBEN	216
<i>Pelle Veronika</i> A MÉDIATUDATOSSÁG HELYZETE A VISEGRÁDI NÉGYEK ORSZÁGAIBAN	217
<i>Péter-Szabó Richárd</i> EXTENDED SELF A VIDEÓJÁTÉKOK VILÁGÁBAN	218
<i>Rákóczy Zsuzsanna</i> AZ ALTERNATÍV VITARENDEZÉS LEHETŐSÉGEI A KÖZSZOLGÁLTATÁSOK TERÉN	219
<i>Szeles Nóra</i> A KÖZÖSSÉGI KOMMUNIKÁCIÓ HATÁSA A VÁLLALATI PÉNZÜGYEKRE	220
<i>Szondy Réka</i> HATÉKONY ATTITŰD ÉS/VAGY NORMAVÁLTOZÁS KOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZEI.....	221
<i>Sztruhár Bettina, Gulyás Regina Olimpia</i> A KOLLEKTÍV TRAUMA MEGJELENÉSE A NARRATÍV MŰFAJOKBAN	222
<i>Tóth Judit Gabriella</i> ROLE OF REMEMBRANCE IN SOCIAL COMMUNICATION.....	223
<i>Tóth Tamás</i> A WEB 3.0 LEHETSÉGES ÉRTELMEZÉSEI	224

Közgazdaságtudományi szekció 225

Bósz Anett	
MI KÖVETKEZIK A NEOLIBERALIZMUS UTÁN?	226
Bíró Flóra Panna	
A JÓ KORMÁNYZÁS HATÁSA A KÖZVETLEN KÜLFÖLDI TŐKEBEFEKTETÉSEKRE LATIN-AMERIKÁBAN.....	227
Balázs Éva	
A VÁLLALAT ÉS AZ EGYÉN FELELŐSSÉGE GAZDASÁGETIKAI NÉZŐPONTBÓL	228
Balogh Jeremiás Máté	
EU SAJTKERESKEDELMÉNEK ELEMZÉSE.....	229
Boros Péter	
AZ AMERIKAI MONTE CARLO MÓDSZER A PARTNERKOCKÁZAT KEZELÉSÉBEN.....	230
Csapó László Attila	
AZ INFORMÁCIÓ SZEREPE AZ ÜZLETI TÁJÉKOZTATÁS FOLYAMATÁBAN	231
Dr. Cseh Balázs	
A TAKAFUL – EGY SPECIÁLIS ISZLÁM FINANSZÍROZÁSI ÜGYLET SAJÁTOSÁGAI	232
Dr. Csipkés Margit	
MAGYARORSZÁG ÉS ROMÁNIA ENERGIAGAZDÁLKODÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE AZ ELMÚLT 10 ÉVBEN.....	233
Durgula Judit	
A STARTUP-VILÁG KIHÍVÁSAI A KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNY SZÁMÁRA	234
Erdei Edina	
SAP PREDICTIVE ANALYTICS ALKALMAZÁSA ÉRTÉKESÍTÉSI ADATOKRA.....	235
Faragó Beatrix	
A SPORT TÁRSADALMI HASZNOSULÁSA GYŐR VÁLLALATAI KÖRÉBEN	236
Fróna Dániel	
LOGISZTIKAI FOLYAMATOK AZ ERDŐGAZDÁLKODÁSBAN.....	238
Géczi-Papp Renáta	
THE COMPARATIVE ANALYSIS OF SOVEREIGN CDS FORECASTING METHODS	239
Herr Dávid	
AZ AUTOMATIZÁLT BARTERMODELL LEHETŐSÉGE	240
Dóra Diána Horváth	
THE DEVELOPMENT OF CSR CONCEPT AND SUSTAINABILITY	241
Dóra Diána Horváth	
GAPS IN CSR EFFICIENCY MANAGEMENT	242
Jakkel Vivien	
EKAER, AVAGY LEHETŐSÉG AZ ÁFA CSALÁS MÉRSÉKLÉSÉRE?	243
Juhász-Dóra Katalin – Ilyés Noémi	
A BUDAPESTI IKONIKUS SZÁLLODÁK KÖZÖSSÉGI TEREINEK ÁTALAKULÁSÁNAK VIZSGÁLATA A HELYI TÁRSADALOMBAN BETÖLTÖTT SZEREPÜK SZEMPONTJÁBÓL.....	244
Tina Tímea Kásler	
RELATIONSHIP BETWEEN EATING BEHAVIOUR AND TELEVISION CONSUMPTION AMONG PRE-SCHOOL AGED CHILDREN	245
Katona Ádám	
A MARKETING HATALMA MIKÉNT BEFOLYÁSOLJA AZ ÉRTÉKESÍTÉS SZEREPÉT A TERMÉKINNOVÁCIÓ SIKERÉBEN?	246
Kerekes Vivien	
A SCOR MODELL JELENTŐSÉGE AZ ELLÁTÁSI LÁNCSBAN	247
Keresztes Gábor	
A MIKRO- ÉS KISVÁLLALKOZÁSOK INNOVÁCIÓS POTENCIÁLJÁNAK VIZSGÁLATA BURGENLANDBAN	248
Kis Katalin	
VILÁGKERESKEDELMI KÖZPONTOK AZ ÓKORTÓL NAPJAINKIG, A HÁLÓZATELMÉLET TÜKRÉBEN	249
Kis Katalin	
INTEGRÁCIÓS TENDENCIÁK AZ AFRIKAI KONTINENSEN.....	250
Kiss Gergely	
HOGYAN DÖNTÜNK? AVAGY A DÖNTÉSEINKBEN REJLŐ ELLENTMONDÁSOK	251
Kovács Bence	
GYÓGYSZERTERÁPIÁK PIACI TELJESÍTMÉNYÉNEK ELEMZÉSE AZ EURÓPAI GYÓGYSZERPIACOKON	252

Krémer Viktória	
A CSR HATÁSA A MAGYAR NAPPALI TAGOZATOS EGYETEMI HALLGATÓK TURISZTIKAI FOGYASZTÓI MAGATARTÁSÁRA	253
Krajcsik Zsolt	
A FELSŐOKTATÁS ÉS A GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS KAPCSOLATA: KI HOGYAN VIZSGÁLJA?	254
Kucsma Daniella	
KÖZSZOLGÁLTATÓ VÁLLALATOK TELJESÍTMÉNYÉRTÉKELÉSE	255
Kun Gergő	
A VISEGRÁDI NÉGYEK GAZDASÁGSZERKEZETI ÖSSZEHOSONLÍTÁSA A KKV SEKTOR TEKINTETÉBEN.....	256
Liska Fanny	
SZOLGÁLTATÁSPIACI IGÉNYBE VEVŐI PREFERENCIÁK AZ ONLINE MARKETINGSZOLGÁLTATÁSOK TERÜLETÉN.....	257
Máté Tünde	
NEMZETKÖZI SPORTRENDEZVÉNYEK MAGYARORSZÁGON. LONDONTÓL – RIÓIG.....	258
Manuel Tiago	
DISSZONANCIÁT KELTŐ MARKETING KOMMUNIKÁCIÓ HATÁSÁNAK ELEMZÉSE	259
Mató-Juhász Annamária	
AZ EGÉSZSÉGTUDATOSSÁG BEÉPÜLÉSE A TURISZTIKAI DÖNTÉSHOZATALBA	260
Menyes Roland	
PAST AND CURRENT TRANSITIONS FROM LIMITED ACCESS ORDER TO OPEN ACCESS ORDER. A COMPARATIVE ANALYSIS BASED ON THE INSTITUTIONAL FRAMEWORK DEVELOPED BY D. C. NORTH, J. J. WALLIS AND B. R. WEINGAST	261
Meretei Barbara	
GENERÁCIÓS KÜLÖNBSEGEK A MUNKAHELYEN – SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	262
Metszősy Gabriella	
IRODAI FOLYAMATOK HATÉKONYSÁGÁNAK NÖVELESE.....	263
Júlia Molnár	
EVOLUTION OF BANK BUSINESS MODELS: UNDERSTANDING INTERNET-BASED BUSINESS MODELS IN BANKING	264
Németh Ketrin	
KANADA ÉS AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK GAZDASÁGI KAPCSOLATA.....	265
Nagy László	
A NEUROMARKETING SZEREPE ÉS GYAKORLATA A HAZAI MARKETINGKUTATÁSBAN.....	266
Novák Norbert	
AGRÁR KÜLKERESKEDELMI TENDENCIÁK 2005 UTÁN MAGYARORSZÁGON.....	267
Pankotay Fruzsina Magda	
VÁLLALATI HATÉKONYSÁG MÉRÉS KRITIKÁJA A KÖZSZFÉRÁBAN	268
Pelles Márton	
A FIUMEI KÓOLAJFINOMÍTÓGYÁR RT. ÉS A PHOTOGEN FORGALMI RT. TÖRTÉNETE (1882-1920)	269
Pesti István	
A FOLYAMATINNOVÁCIÓ KUTATÁSI MÓDSZEREINEK ÖSSZEHOSONLÍTÁSA.....	270
Polgár Zoltán	
A TÖBBSZEREPLŐS KONFLIKTUSTEREK DÖNTÉSHOZATALÁNAK SAJÁTOS SÁGAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VÁLASZTOTT KÉPVISELŐK SZEREPVÁLLALÁSÁRA.....	271
Ponáczy György Márk	
PÉNZÜGYI ÉS TECHNOLÓGIAI INNOVÁCIÓK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A BERUHÁZÁS MENEDZSMENTBEN.....	272
Potóczyki Judit	
A MAGYAR FOGYASZTÓK PÉNZÜGYI KULTÚRÁJÁNAK SZINTJE AZ OECD 2015-ÖS FELMÉRÉSE ALAPJÁN.....	273
Rácz-Kósa Eperke	
MELLÉKHATÁS: STRESSZ	274
Rendra Widyatama	
THE POSITION OF TELEVISION BROADCAST IN INDONESIA’S MARKET: AN OVERVIEW.....	275
Sávay Balázs	
A LEGNAGYOBB MAGYARORSZÁGI VÁLLALATOK KÖZÖTT MEGFIGYELHETŐ TENDENCIÁK AZ ELMÚLT MÁSFÉL ÉVTIZEDBEN.....	276
Sebestyén Kinga	

MARKETINGTEVÉKENYSÉG A KERESKEDELMI PÁLINKAFŐZDÉK VILÁGÁBAN	277
Szabó Zsolt Mihály AZ ÓRIÁS ÉS A TÖRPE HARCA, A NYUGDÍJBIZTONSÁG ALAPJAI	278
Éva Szendrő MUTUAL RELATIONSHIPS AMONG ACADEMIC PRODUCTIVITY, INTELLECTUAL PROPERTY, R+D RESOURCES AND COMPETITIVENESS- A CASE STUDY OF INTERNATIONAL PHARMACEUTICAL INDUSTRY	279
Zoltán Török NO MORE CRISIS-PROOF - EU POLICY FAILURE IN PREVENTING MACROECONOMIC IMBALANCES.....	280
Tóth Marcell László MAGYAR - SZLOVÁK EURÓPAI TERÜLETI TÁRSULÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA	281
Mester Éva, Tóth Róbert A MAGYARORSZÁGI VÁLLALATOK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK ÉS ÜZLETI KÖRNYEZETÉNEK ELEMZÉSE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KKV-SZEKTORRA	282
Tóth Orsolya MÚZEUMMARKETING – NAPJAINK MEGHATÁROZÓ HAZAI TRENDJEI	283
Róbert Taczmán A FIZETÉS-FORGALOM MEGÚJULÁSA	284
Tikász Gáspár Bendegúz TÁRSADALMI JAVAK ÉS A MUNKAÉRTÉK-ELMÉLET	285
Varga Krisztina, Tumik Ábel LEAN ADAPTÁCIÓ A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓK TÖRVÉNYSZERŰSÉGEI MENTÉN	286
Vajda Éva NEW TRENDS IN PERFORMANCE MANAGEMENT SYSTEMS	287
Varga Krisztina TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI	288

Közigazgatás-tudományi szekció 289

Bende Zsófi KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚAK BEFOGADÁSA	290
Bozsó Gábor A KORMÁNYZÁS TELJESÍTMÉNYÉT MÉRŐ NEMZETI ÉS NEMZETKÖZI INDIKÁTORRENDSZEREK	291
Buda Lorina AZ EURÓÖVEZET SZERKEZETI PROBLÉMÁI	292
Fási Csaba A V4-EK ADÓSSÁGÁNAK TÖRTÉNETI GYÖKEREI ÉS TENDENCIÁI.....	293
Hajnal Virág TERRORIZMUS VAGY FALUSI TURIZMUS? PROJEKTÁLT IMÁZS EGY VAJDASÁGI KÖZÉPVÁROS HELYMÁRKÁZÁSI FOLYAMATÁBAN	294
Hohmann Balázs A HATÓSÁGI ELLENŐRZÉS ÁTALAKULÓ SZABÁLYOZÁSA.....	295
Jugovits Károly HOGYAN CSINÁLJUK MI? REFORMIRÁNYZATOK MEGJELENÉSE A MAGYAR KÖZIGAZGATÁSRÓL SZÓLÓ TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓKBAN (1990-2016).....	296
Klotz Péter WITH STANDARDS AGAINST BRIBERY	297
Kocsis Diána KÖZIGAZGATÁSI HATÓSÁGI ELJÁRÁSI ALAPELVEK DEREGULÁCIÓJA, ALAPELVEK AZ ÁKR.-BEN	298
Magasvári Adrienn FIATALOK A RENDÉSZETI ÉLETPÁLYA ELEJÉN.....	299
Menyhárt Zsolt A TÖBBSZINTŰ KORMÁNYZÁS FEJLŐDÉSI DIMENZIÓI AZ EU-BAN.....	300
Dr. Pál Emese „KORMÁNYOZNI LEHET UGYAN TÁVOLRÓL, DE IGAZGATNI CSAK KÖZELRŐL LEHET JÓL” - A FRANCIA MODELLALKOTÓ PREFEKTUSI RENDSZER	301

Dr. Polgár Miklós	
AZ ÁKR. (LEHETSÉGES) HATÁSA A VÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZERÉRE	302
Stréhli-Klotz Georgina	
KÖZIGAZGATÁSI VEZETŐKÉPZÉS ÉS INTÉZMÉNYI KERETEK NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSA	303
Szabó László András	
MIGRÁCIÓ ÉS FENNTARTHATÓ KÖZIGAZGATÁS	304
Szabó Ildikó	
FELTÉTELES ADÓMEGÁLLAPÍTÁS SPECIÁLIS ADÓIGAZGATÁSI ÉS/VAGY KÖZIGAZGATÁSI ELJÁRÁS	305

Matematikai és informatikai szekció 307

András Péter Agg	
PYRETIC SDN PROGRAMMING LANGUAGE	308
Ádám Budai, Kristóf Csorba	
MARBLE THIN SECTION IMAGE SEGMENTATION WITH MONTE CARLO	309
Csubák Dániel, Vörös Péter, Dr. Kiss Attila	
ADATKÖZPONT INFRASTRUKTÚRA MENEDZSMENT ESZKÖZÖK ÖSSZEHASONLÍTÁSA.....	310
Göcs László, Dr. Johanyák Zsolt Csaba, Dr. Habil. Kovács Szilveszter Phd	
IDS RENDSZEREK FUZZY LOGIKÁVAL.....	311
Hajdu Flóra, Hajdu Csaba	
EGYSZERŰ NEMLINEÁRIS ÁRAMKÖR FÁZISSÍK DIAGRAMJÁNAK NUMERIKUS ELŐÁLLÍTÁSÁNAK PÁRHUZAMOSÍTÁSA	312
Hudoba Péter	
SZÁMRENDSZER TULAJDONSÁG VALÓSZÍNŰSÉGI VIZSGÁLATA.....	313
Medgyes Krisztián, Dr. Kovács Tamás	
AUTOMATIZÁLT TORLÓDÁSOSZTÁLYOZÁS.....	314
Dávid Papp	
SENTIMENT ANALYSIS: FROM WORDS TO DOCUMENTS.....	315
Szabó Gábor	
MORPHOLOGICAL MODELS FOR NATURAL LANGUAGES	316
Bence Tamás	
DECISION SUPPORT FOR ROWING MOTION BY VIDEO ANALYTICS	317

Műszaki szekció 318

Ali I. Al-Mosawi, Shaymaa Abbas Abdulsada, Mustafa A. Rijab	
RECYCLING OF SUNFLOWER HUSKS WASTE TO MANUFACTURING AN ENVIRONMENTALLY FRIENDLY COMPOSITE MATERIAL	319
Bodnár Balázs	
AZ INTERMODÁLIS KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSI KÖZPONTOK ÉRTELMEZÉSE.....	320
Bölkény Ildikó, Dr. Füvesi Viktor, Konyha József, Szopkó Szilárd	
HIDRÁT MENTESÍTÉSÉRE SZOLGÁLÓ DIGITÁLIS IRÁNYÍTÁSI MEGOLDÁSOK	321
Dávid Cseh	
RESIDUAL STRESS BEHAVIOR IN SHOT-PEENED SPECIMENS DURING STATIC AND CYCLIC LOAD	322
Debreczeni Dániel	
EVOLVENS FOGAZATÚ FOGASKERÉKPÁROK PROFILGEOMETRIÁJÁNAK SZILÁRDSÁGI ÉS REZGÉSGERJESZTÉSI SZEMPONTOK ALAPJÁN TÖRTÉNŐ OPTIMÁLÁSA	323
Fecser Nikolett	
NOCCHI_CB80_38T ÖRVÉNYSZIVATTYÚ ÜZEMTANI JELLEMZŐINEK VIZSGÁLATA.....	324
Filep Ádám	
RESIDUAL STRESS DISTRIBUTION IN MULTI-PHASE SYSTEMS	325
Attila Garamia, Dr. Pál Tóth	
FLAME IMAGING AS A DIAGNOSTIC AND OPTIMIZATION TOOL FOR SMALL SCALE INDUSTRIAL GRATE-FIRED BIOMASS COMBUSTION.....	326
Gombos Katalin	

BRIGHTNESS PERCEPTION AND BACKGROUND COLOUR	327
Hlavács Adrienn EVALUATION OF ROLLING AND ANNEALING ODF COMPONENTS IN 3103 ALUMINIUM SHEET	328
Juhász Zoltán DELAMINÁLT HÉJAK STABILITÁSA UNIAXIÁLIS TERHELÉSRE	329
Kiss Ádám, Dr. Bachrathy Dániel NEMLINEÁRIS ÉS NEM-SIMA HATÁSOK FORGÁCSOLÁSI FOLYAMATOK SORÁN.....	330
Kiss Leizer Géza Károly TAVI KINCSEINK ÉS A KÖRNYEZETBIZTONSÁG.....	331
József Ákos Lengyel AN ANALYTICAL METHOD FOR COMPOSITE BEAMS WITH INTERLAYER SLIP SUBJECTED TO THERMAL LOAD	332
Nagy Balázs, Balla Esztella SZÁRNYMETSZETEK KÖRÜLI ÁRAMLÁS SZIMULÁCIÓJA ALACSONY REYNOLDS-SZÁMOKON.....	333
Nagymáté Gergely, Dr. Habil. Kiss Rita M. VIRTUÁLIS VALÓSÁG HATÁSA AZ ÁLLÁSSTABILITÁSRA	334
Nyikes Zoltán SZERINTED ELEGENDŐ CSAK A LÁJK? AVAGY A DIGITÁLIS KOMPETENCIA FONTOSSÁGA.....	335
Pidl Renáta PÁLYA-JÁRMŰ-RAKOMÁNY RENDSZEREK ANALÍZISE AZ ÁRUKÁROK ELKERÜLÉSÉRE ÉS A JÁRMŰ MENETBIZTONSÁGÁNAK FOKOZÁSÁRA	336
Román Krisztina, Dr. Zsoldos Gabriella ALIFÁS SZÉNHYDROGÉNNEK ELLENÁLLÓ PVC CSŐ ANYAGFEJLESZTÉSE ÉS GYÁRTÁS UTÁNI TULAJDONSÁGAINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA.....	337
Máté Sepsi RESIDUAL STRESS AND RELATED TOPICS FOR CENTRELESS X-RAY DIFFRACTOMETERS	338
Sója János, Dr. Miskolczi Norbert SZÉNHYDROGÉNFRAKCIÓK ELŐÁLLÍTÁSA MŰANYAGHULLADÉKOK HŐBONTÁSÁVAL	339
Zoltán Till, Dr. Tamás Varga, Dr. Tibor Chován MODEL-BASED OPTIMIZATION OF HCL OXIDATION.....	340
Várszegi Balázs, Dr. Takács Dénes GÖRDESZKÁZÁS NEHÉZSÉGEI VÁLTOZÓ SEBESSÉG MELLETT.....	341
Művészeti és művészettudományi szekció	342

Burkus Boglárka Olimpia A SPANYOL VILÁGI KÓRUSZENE SZÜLETÉSE.....	343
Erdősi-Boda Katinka MIT TANULHATOTT AZ IFJÚ KLEBELSBERG GRÓF AZ ANDRÁS A SZOLGALEGÉNY OLVASÁSÁKOR?.....	344
Juhász Gabriella EGY MEG NEM VALÓSULT ÉPÜLET? – FERDINAND FELLNER SZEREPE A MAGYAR KIRÁLYI OPERAHÁZ ÉPÍTÉSTÖRTÉNETÉBEN.....	345
Kovács Zalán László VERSENYMŰ ZAJHANGOKBÓL.....	346
Sipos Soma Mihály EGY ITTHON MAJDNEM ELFELEJTETT KODÁLY TANÍTVÁNY	347
Székely Márton ÉPÍTÉSZETI TERVPÁLYÁZATOK A MAGYARORSZÁGI KÉSŐ HISTORIZMUSBAN	348
Tihanyi Zsuzsanna BEETHOVEN-ZONGORASZONÁTÁK KIADÁSAI A ZENESZERZŐ ÉLETÉBEN ÉS HALÁLA UTÁN, A XIX. SZÁZAD VÉGÉIG. HOGYAN LÁTTA BEETHOVENT CZERNY, MOSCHELES ÉS LISZT?	349
V. Szűcs Imola ZENEKRITIKA AZ 1950-ES ÉVEKBEN A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ SAJTÓARCHÍVUMÁNAK TÜKRÉBEN	350
Vászka Anikó KÉT ZENEKARI GYÁSZINDULÓ BARTÓK BÉLA MUNKÁSSÁGÁBAN - TANULMÁNY A KOSSUTH SZIMFONIKUS KÖLTEMÉNY ÉS A NÉGY ZENEKARI DARAB ZÁRÓTÉTELEI KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSRŐL.....	351

Orvos- és egészségtudományi szekció 352

Balogh Enikő, Tóth Andrea, Szeőcs Dóra, Paragh György, Jeney Viktória HIPOXIA, MINT KÓROKI TÉNYEZŐ AZ INTIMA KALCIFIKÁCIÓ PATHOGENEZISÉBEN.....	353
Bankó Csaba, Domján Brigitta, Kollár Ernő, Szombathy Csaba és Bacsó Zsolt A RÁDIÓFREKVENCIÁS SUGÁRZÁS BIOLÓGIAI HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA EMLŐS SEJTEKBEN	354
Bárány Beatrix A NŐGYÓGYÁSZATI DAGANATOS BETEGEK TÁPANYAG-BEVITELI ÉRTÉKEI, TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOTA.....	355
Dr. Bencze János, Dr. Csonka Tamás, Dr. Varkoly Gréta, Dr. Mahan C Kouhsari, Dr. Hortobágyi Tibor A MENINGEOMA KIÚJULÁS RIZIKÓFAKTORAI.....	356
Budai Anna A TOMPALÁTÁSRÓL ÉS SZŰRÉSÉRŐL – MÚLT, JELEN, JÖVŐ.....	358
Bujdosó Orsolya KERESKEDELMI ÉS NEM KERESKEDELMI FORGALOMBÓL SZÁRMAZÓ TÖMÉNY SZESZESITALOK ACETALDEHID TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA.....	359
Büki Alexandra, Kalmár György PUPILLA FÉNYREFLEX VIZSGÁLATA EGY ÚJ, KOMPLEX SZKIZOFRÉNIA PATKÁNYMODELLBEN	360
Csányi Adrienn, Hajagos-Tóth Judit, Gáspár Róbert, Ducza Eszter ANTIBIOTIKUMOK HATÁSA AZ AQUAPORIN 5 EXPRESSZIÓJÁRA VEMHES PATKÁNY UTERUSZBAN.....	362
Erdei Judit, Tolnai Emese, Balogh Enikő, Tóth Andrea, Pataki István, Paragh György, Nagy Andrea, Jeney Viktória OXIDÁLT HEMOGLOBIN FORMÁK SZEREPE AZ INTRAVENTRICULARIS VÉRZÉST KÖVETŐ GYULLADÁSOS FOLYAMATOKBAN.....	363
FÜLÖP Diána SS-VEP FELDOLGOZÁS EEGLAB KÖRNYEZETBEN.....	364
Gajdács Mária, Domínguez-Álvarez Enrique, Handzlik Jadwiga, Spengler Gabriella SZELENOANHIDRID ÉS SZELENOÉSZTER TÍPUSÚ VEGYÜLETEK MULTIDROG REZISZTENCIA VISSZAFORDÍTÓ HATÁSA VASTAGBÉL ADENOKARCINÓMA SEJTEKEN.....	365
Gajdács Mária, Szabó Andrea, Paulik Edit PUBLIC KNOWLEDGE AND ATTITUDES ALONG WITH RESPONSIBILITY OF HEALTHCARE PROFESSIONALS RELATED TO ANTIBIOTIC USE IN THE SOUTHERN GREAT PLAIN OF HUNGARY	367
Gajdács Mária, Szabó Andrea, Paulik Edit MODERNKORI INFORMATIKA A LÁTÁSSZŰRÉS SZOLGÁLATÁBAN.....	368
Harsányi András A SZABADALOMVESZTETT GYÓGYSZEREK TÁMOGATÁSPOLITIKÁJÁNAK KÉRDÉSEI - BIOHASONLÓ ÉS GENERIKUS GYÓGYSZERPROGRAMOK HATÉKONYSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTJAI.....	369
Horváth Orsolya DAGANATOS MEGBETEGEDÉSEK KORAI DIAGNOSZTIZÁLÁSÁNAK ESZKÖZEI.....	371
Kothencz Anna, Hajagos-Tóth Judit, Gáspár Róbert AZ ANTIOXIDÁNS ALFA-TOKOFEROL MÓDOSÍTJA A NEM SZTEROID GYULLADÁSGÁTLÓK SIMAIZOMRA GYAKOROLT HATÁSÁT.....	372
Kovács Antonietta CCL18 BIOMARKER VIZSGÁLATA SZISZTÉMÁS SCLEROSISBAN SZENVEDŐ BETEGEKBEN.....	373
Dr. Kulmány Ágnes Erika, Prof. Dr. Schneider Gyula, Dr. Zupkó István, Dr. Minorics Renáta SZESZKVITERPÉN SZÁRMAZÉKOK ÉS ÖSZTROGÉNEKKEL KÉPZETT KONJUGÁTUMAIK ANTIPROLIFERATÍV HATÁSA EMLŐKARCINÓMA SEJTEKEN.....	374
Lajkó Adrienn A „3R SZABÁLY” ALKALMAZÁSA A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM KLINIKAI KÖZPONT ORVOSI MIKROBIOLÓGIA ÉS IMMUNITÁSTANI INTÉZETÉBEN.....	375
Nagy Brigitta, Vági Zsolt, Nagy-Borsy Emese, Kiss István, Rákossy Zsuzsa A MAGYARORSZÁGI HAJLÉKTALAN EMBEREK TÁPLÁLKOZÁSI SZOKÁSAI ÉS TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOTA.....	376

Nagy-Borsy Emese, Vági Zsolt, Berényi Károly, Kiss István, Rákossy Zsuzsa MAGYARORSZÁGI HAJLÉKTALAN EMBEREK BETEGSÉGEINEK ÉS EGÉSZSÉGMAGATARTÁSÁNAK FELMÉRÉSE	378
Németh Mariann, Dr. Tarjányi Szilvia, Dr. Nagy Helga Ph.D., Dr. Dénes Zoltán Ph.D. KOPONYAALAPI TUMORRAL MŰTÖTT PÁCIENS KOMPLEX REHABILITÁ-CIÓJA LOGOPÉDUS SZEMSZÖGBŐL	379
Nyujtó Diána, Dr. Barkóczy Balázs, Dr. Nagy Attila A NUCLEUS CAUDATUS NEURONOK HÁTTÉRAKTIVITÁSÁNAK ÉS VIZUÁLIS VÁLASZKÉSZSÉGÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA HALOTÁNNAL ALTATOTT, PARALIZÁLT ÉS ÉBER, VISELKEDŐ HÁZIMACSKA MODELLBEN	380
Raffai Gellért KLINIKAI PSZICHOLÓGIAI ESETEK A CSALÁDSEGÍTŐ MUNKÁBAN.....	381
Soltész Beáta, Fialat Szilvia, Kósa Zsigmond, Sándor János, Ádány Róza MAGASVÉRNYOMÁSSAL ÖSSZEFÜGGÉSBE HOZHATÓ GÉNPOLIMORFIZ-MUSOK REPREZENTÁCIÓJA A MAGYAR ÁLTALÁNOS ÉS ROMA POPULÁ-CIÓKBAN	382
Dr. Szabó István, Hormay Edina, Csetényi Bettina, Karádi Zoltán A MEDIÁLIS ORBITOFRONTÁLIS KÉRGI GLUKÓZ-MONITOROZÓ IDEGSEJTEK METABOLIKUS SZEREPE A HOMEOSZTÁZIS SZABÁLYO-ZÁSÁBAN	383
Szász István, Koroknai Viktória, Kiss Tímea, Viszokai Vivien, Jámbor Krisztina, Ádány Róza, Balázs Margit BRAF INHIBITOR REZISZTENCIA KIALAKULÁSÁT KISÉRŐ MOLEKULÁRIS ELTÉRÉSEK VIZSGÁLATA MELANOMA SEJTVONALAKBAN	384
Szöllősi Gergő József A MŰVESEKEZELÉS INCIDENCIÁJÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK MAGYARORSZÁGON FELNŐTT DIABÉTESZES BETEGEK KÖRÉBEN	385
Eva Tihanyi, prof. Dr. Gabriella Hegyi MD. PhD THE PRACTICE OF TRANSCENDENTAL MEDITATION AS SELF-CARE TECHNIQUE IN SMALL TOWN.....	386
Tóth Andrea, Balogh Enikő, Bányai Emese, Paragh György, Jeney Viktória A VAS ÉS A FERRITIN HATÁSA HUMÁN LENCSE ÉPÍTÉL SEJTEK OSZTEOBLASZT IRÁNYÚ DIFFERENCIÁCIÓJÁRA.....	387

Pszichológia és neveléstudományi szekció.....388

Bank Éva AZ ELKÖTELEZŐDÉS ÉS ELHIDEGÜLÉS KÉRDŐÍV PSZICHOMETRIAI JELLEMZŐI	389
Borsodi Csilla Noémi TANULÓI TELJESÍTMÉNY, SIKERÉRZET ÉS A NEM TRADICIONÁLIS GYAKORNOKOK PÁLYASZOCIALIZÁCIÓJA A SZAK(KÖZÉP)ISKOLÁKBAN.....	390
Borsodi Csilla Noémi A TANÁRI SIKERMEGÍTÉLÉS ALTERNATIVITÁSA	391
Erdős Melinda AZ ISKOLAI KÖTŐDÉS ÉS A TELJESÍTMÉNYMOTIVÁCIÓ ÖSSZEFÜGGÉSEI 10-11. OSZTÁLYOS TANULÓKNÁL	392
Farkasné Ökrös Marianna A TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS KÖRNYEZETI DIMENZIÓJÁNAK MEGJELENÉSE AZ OKTATÁSBAN	393
Fülep Ádám A HAZAI FELSŐOKTATÁSI KÖNYVTÁROSKÉPZÉS ELINDULÁSA A 20. SZÁZAD DEREKÁN	394
Horváth Szilárd MENNYIT KÖLTSÜNK A KÖZOKTATÁSRA?	395
Hüber Gabriella Margit VITAINDÍTÓ PROGRAMCIKKEK A KÖZMŰVELŐDÉS TERÉN A TUDOMÁNYOS GYŰJTEMÉNY HASÁBJAIN	396
Juhász Dóra FIATAL FELNÖTTEK ÉS IDŐSEK MUNKAMEMÓRIA FUNKCIÓNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA.....	397
Krakker Anna ÉLMÉNYALAPÚ ISMERETSZERZÉS EGY OKTATÓCSOMAG SEGÍTSÉGÉVEL	398
Le Quynh Anh	

TRANSNATIONAL EDUCATION MOVEMENT IN EAST ASIA	399
<i>Mizera Tamás</i> A FELVIDÉKI BÁNYAVÁROSOK MŰVELT TANÍTÓINAK OLVASMÁNYAI A 16-17. SZÁZADBAN	400
<i>Nagy Eszter</i> MEGTALÁLNI ÉS MEGTARTANI A CÉLT – KIÚT A KIÉGÉSBŐL	401
<i>Júlia Nagy</i> THE MASSIVE OPEN ONLINE COURSE IN THE NEW YORK TIMES – AN EXPLORATIVE CONTENT ANALYSIS	402
<i>Nagy Krisztina</i> A TÖBBSZEMPONTÚ SZOCIOMETRIAI ELJÁRÁS LEHETŐSÉGEI AZ ISKOLÁHOZ VALÓ VISZONY FELTÉRKÉPEZÉSÉRE ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN	403
<i>Nász Barbara</i> A KÖTÖDÉS ÉRTELMEZÉSI LEHETŐSÉGEI A TANÁR--DIÁK VISZONYREND-SZERBEN	404
<i>Adrienn Oravecz</i> INTERNATIONAL EXTENSION OF CONDUCTIVE EDUCATION	405
<i>Pribék László</i> MIT JELENT EGY MAI KOLLÉGISTA KAMASZ SZÁMÁRA A KOLLÉGIUM? ÚJSZERŰ TANULÓI SZÜKSÉGLETEK MEGJELENÉSE A HAZAI KOLLÉGIUMI NEVELÉSBEN	406
<i>Ruiz Salvador Lourdes C.</i> THE IMPACT OF EMOTIONS IN OCCUPATIONAL SAFETY	407
<i>Surján Noémi</i> MUSICAL IMPROVEMENT PROGRAM FOR CHILDREN WITH DYSGRAPHIA	408
<i>Szabó Barbara Éva, Hegedűs Roland</i> FELSŐOKTATÁSI SZAKKÉPZÉS A FELVÉTELI ADATOK ÉS TERÜLETI MEGOSZLÁSOK TÜKRÉBEN	409
<i>Szabó-Hangya Lilla, Bárányné Dr. Jámbori Szilvia</i> A KOMFORT ZÓNA FOGALMI VIZSGÁLATA, ÉS A LEHETSÉGES PSZICHOLÓGIAI PREDIKTOROK FELTÁRÁSA	410
<i>Szele Anna Szabina</i> A PSZICHOMOTOROS FEJLŐDÉS ÉS EGYSZÉ SZOCIODEMOGRÁFIAI ADATOK ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA KORASZÜLÖTT GYERMEKEKNÉL	411
<i>Tóth Dorina Anna</i> A HARMADIK MISSZIÓ ÚJ HAZAI FEJLEMÉNYE	412
<i>Zagyváné Szűcs Ida</i> AZ ÖNÉRTÉKELÉS SZEREPE GYAKORLÓ PEDAGÓGUSOK SZAKMAI ÖNISMERETÉNEK ALAKULÁSÁBAN	413

Sporttudományi szekció 414

<i>Béki Piroska</i> HOGYAN LEHET SÍELNI HÓ NÉLKÜL? AVAGY ALTERNATÍV LEHETŐSÉGEK A SÍTURIZMUSBAN	415
<i>Bodó Dávid</i> KONDITIONÁLIS KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE AZ ISKOLAI TESTNEVELÉSBEN	416
<i>Kitti Garai</i> WILL DIFFERENT LEVELS OF PHYSICAL ACTIVITY INFLUENCE THE STATUS OF THE IMMUNE SYSTEM?	417
<i>Hegedűs Renáta</i> A 14-15 ÉVES TANULÓK FIZIKAI ÁLLAPOTÁNAK ÉS EDZETTSÉGÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE A RENDSZERES ÚSZÁS HATÁSÁT TEKINTVE A NETFIT- RENDSZER ALKALMAZÁSA ALAPJÁN	418
<i>Soós Rita, Jeges Sára, Tóth Ákos, Bodó Dávid, Gyebrovski Ádám, Wilhelm Márta</i> FIATAL FELNÖTTEK ÉLETTANI PARAMÉTEREINEK VÁLTOZÁSA KOFFEIN TARTALMÚ ITALOK ÉS TERHELÉS EGYÜTTES HATÁSÁRA	419
<i>Téglás Tímea</i> EGY ÚJ GERONTOKINEZIOLÓGIAI MOZGÁSFORMA: A PASSZÍV TESTEDZÉS HATÁSA IDŐS PATKÁNYOKBAN	421
<i>Tóth Kata, Oroszi Tamás, Prof. Dr. Nyakas Csaba</i> A TELJES TEST VIBRÁCIÓ MOTOROS ÉS KOGNITÍV HATÁSAI IDŐS PATKÁNYOKON	422

Szociológiai és multidiszciplináris társadalomtudományi szekció

.....423

Dr. Arnold Bernadett, Farkas Marcell NEMZETKÖZI MIGRÁCIÓ ÉS ANNAK JOGI HÁTTERE AFRIKÁBAN NIGÉRIA PÉLDÁJÁN KERESZTÜL.....	424
Baluja Petra SZÍNÉSZNŐK KARRIERJÉNEK VIZSGÁLATA A KELETI RÉGIÓBAN	425
Béres Zsuzsa DEBRECEN MEGHATÁROZÓ KULTÚRAKÉPZŐ ÉS –FORMÁLÓ SZEMÉLYISÉGEI	426
Biró Viktória, Nagy Gyula A TURIZMUS HATÁSA AZ URBAN SPRAWLRA A HORVÁTORSZÁGI ZADAR-TÉRSÉG PÉLDÁJA ALAPJÁN	427
Csanádi Marcell, Löblová Olga, Ozierański Piotr, Harsányi András, Kaló Zoltán, McKee Martin, King Lawrence EGÉSZSÉGÜGYI TECHNOLÓGIA-ÉRTÉKELÉS MAGYARORSZÁGON – MENNYIT SZÁMÍT VALÓJÁBAN?	428
Dezse Tivadar AZ ÁLLAMI NYUGDÍJRENDSZEREK TOVÁBBFEJLESZTÉSE – HELYZETKÉP ÉS IRÁNYOK.....	429
Gégény János A MAGYAR IFJÚSÁG SZEXUÁLIS GYAKORLATÁNAK VÁLTOZÁSAI ÉS ANNAK LEHETSÉGES OKAI	430
Havelda Anikó MEGÉRI VERSENGŐNEK LENNI? A KÖZÖSSÉGEN BELÜLI STÁTUSZ ÉS A VERSENGÉS ÖSSZEFÜGGÉSÉNEK VIZSGÁLATA ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK KÖRÉBEN	431
Kispál Judit, Nagy Gyula A BIZTONSÁG, MINT SZUBJEKTÍV TÉNYEZŐ A VÁROSFEJLESZTÉSBN – ESETTANULMÁNY SZOLNOK VÁROS PÉLDÁJÁN.....	432
Kóti Tibor EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉS ÉSZAK-TISZÁNTÚLON – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL - A ROMA ETNIKUM TÁRSADALMI, GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓJÁRA VONATKOZÓAN	433
Kriska Olivér, Bartalos Balázs KÖZÉP-EURÓPAI HATÁROK ÉRTELMEZHETŐSÉGE MENTÁLIS TÉRKÉPEZÉSI MÓDSZERREL.....	434
Lipcei László Péter IDEOLOGIA, ÉLMÉNY ÉS KOLLEKTÍV IDENTITÁS A SKINHEAD ZENÉBEN - A SZÉLSŐJOBBDAL DISZKURZÍV VIZSGÁLATÁNAK EGY ASPEKTUSA	435
Molnár Éva PÁRVÁLASZTÁSI PERSPEKTÍVÁK BEZÁRÓDÓ ÉS ELSZIGETELŐDŐ RURÁLIS TÁRSADALMI TÉRBEN	436
Molnár András LONG TERM EFFECTS OF FLOODING EVENTS ON COMMUNITIES OBSERVED THROUGH FOCUS GROUPS IN FLOOD EXPERIENCED URBAN AREAS IN HUNGARY	437
Paczári Viktória SIKERES TÁRSADALMI INNOVÁCIÓK JELENTŐSÉGE, TÍPUSAI ÉS HATÁSAI A MAGYAR TÁRSADALOMBAN	438
Judit Stummer DEMAND AND SUPPLY FACTORS IN THE EDUCATION OF OFFICER CANDIDATES	439
Szabó Fanni A DERECSKE JÁRÁS TERÜLETÉN ÉLŐ FIATALOK MUNKAERŐPIACI HELYZETÉNEK ELEMZÉSE A CENTRUM-PERIFÉRIA VISZONYRENDSZER KERETÉBEN.....	440
Tóth Bettina, Nagy Gyula A HUNGARIKUMOK ÉS HELYI ÉRTÉKEK SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA AZ Y ÉS Z GENERÁCIÓ ÁLTAL ALKOTOTT LOKÁLIS ÉS ORSZÁGOS SZINTŰ IMÁZSBAN KVANTITATÍV MÓDSZER SEGÍTSÉGÉVEL	441
Wetzel Viktor, Horváth Zoltán KIEGÉSZÍTŐ TURISZTIKAI TERMÉKEK BEVEZETÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A BALATON TÉRSÉGÉBEN.....	442
Yousef Katul	

ELTÉRŐ KULTÚRÁK AZONOS ÉRDEKEK	443
--------------------------------------	-----

Történelem- és politikatudományi szekció.....444

Barta Tamás A FALUSI IFJÚSÁG SZÖVETSÉGE ÉS AZ 1937-ES NAGY PARASZTSZTRÁJK LENGYELORSZÁGBAN	445
Dóra Czeferer INTERPRETATION AND DISCOURSE OF FEMALE LABOUR IN THE AUSTRO–HUNGARIAN MONARCHY BETWEEN 1902 AND 1918	446
Cseh Dániel A JÁSZBERÉNYI KOMMUNISTA PÁRTELIT ÉS BELSŐ KONFLIKTUSMEZŐI (1946–1961)	447
Hamerli Petra A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYAR–OLASZ KAPCSOLATOK FOGADTATÁSA CSEHSZLOVÁKIÁBAN.....	448
Hevő Péter „AUSCHWITZ A SIVATAG KÖZEPÉN?” FEGYVERBOTRÁNY ÉS PÁRTVITÁK NÉMETORSZÁGBAN A MÁSODIK ÖBÖL-HÁBORÚ IDEJÉN.....	449
Joós Attila AZ IRAKI-IRÁNI HÁBORÚ KIALAKULÁSA A MAGYAR KÜLPOLITIKA FÉNYÉBEN	451
Juhász Péter EGY LEGENDA NYOMÁBAN: PRIWINA ÉS KOCEL. HOL KERESHETJÜK MOSABURGOT?	452
Kerékgyártó Ágnes DELIBERATÍV KOMMUNIKÁCIÓ: ESÉLYEK ÉS VESZÉLYEK	454
Kiss Andrea FRANCIA FELSOÓKTATÁS TÖRVÉNYI HÁTTERE 1968-1990 KÖZÖTT	455
Kosztur András CIVILIZÁCIÓELMÉLETEK ÉS POLITIKAI ELLENSÉGGKÉPEK	456
Köpfler Balázs FRIEDRICH ISTVÁN POLITIKAI PÁLYÁJÁNAK TÖRTÉNELEMPOLITIKAI ÉRTELMEZÉSEI A HORTHY-KORSZAK HAJNALÁN	457
Lakatos Sándor GÖRÖG KATOLIKUS KISEBBSÉG AZ UDVARHELYSZÉKI HOMORÓDSZENTMÁRTON NÉPESEDÉSTÖRTÉNETÉBEN	458
Márkus Beáta A NÉMET SZÁRMAZÁSÚ CIVILEK SZOVJETUNIÓBA DEPORTÁLÁSÁNAK REGIONÁLIS JELLEGZETESSÉGEI 1944/1945.....	459
Mendly Dorottya CONSTRUCTING IDENTITY AND AGENCY. THE UN IN A GLOBAL GOVERNMENTALITY.	460
Nagy Sándor VITÁS TÉMÁK A TRANSZATLANTI KAPCSOLATOKBAN	461
Ordasi Ágnes I PRIMI CITTADINI DELLA CITTÀ: POLITIKAI BIZALOM FIUMÉBEN A SZÁZADFORDULÓN	462
Paládi Renáta AZ 1848/49-ES FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC KEZDETLEGES SZAKASZA A TÖRTÉNELMI KÁRPÁTALJA VÁRMEGYÉINEK TÖRTÉNETE TÜKRÉBEN.....	463
Pálóczi Éva Kata AZ OKTATÁS ÉS A NEVELÉS SZEREPE A TUBERKULÓZIS ELLENI KÜZDELEMBEN	464
Papp Rita „DELIBERATUM EST...” ÍTÉLETHOZATAL ÉS BÜNTETÉSEK DEBRECENBEN A 17-18. SZÁZAD FORDULÓJÁN	465
Rigó Balázs HIVATALTÓL BIZOTTSÁGIG – A MAGYAR SPORTIRÁNYÍTÁS SZOVJETIZÁLÁSA, 1949–1951	466
Szabó Zsanett A POLIHISZTOR MAGÁNÉLETE ÉS MŰVELŐDÉSPOLITIKÁJA	467
Szebenyi Tamás RÓMAI EXPORT VAGY BARBÁR IMPORT? MEGJEGYZÉSEK A SZARMATA-RÓMAI KERESKEDELMI KAPCSOLATOK JELLEGÉHEZ A SZARMATA BARBARICUM TERÜLETÉRE KERÜLT RÓMAI KERÁMIA LELETEK KAPCSÁN	468

Teleki András	
POLITIKUS A VILÁGÉGÉSBEN.....	469
Béla Teleky	
(IN)DEPENDENCE? THE DEVELOPMENT OF THE AUSTRIAN AND HUNGARIAN TRADE IN THE INTERWAR PERIOD.....	470
Tóth Péter	
EGY HADIFOGOLY TITKOS ÖNVÉDELMI FEGYVERE – HOGYAN ŐRIZTE MEG SZABADSÁGÁT STOCKDALE AZ <i>ENKHEIRIDION</i> HASZNÁLATÁVAL.....	472
Vámos Gabriella	
„GYERTEK EL AZ ARATÓ ÜNNEPSÉGRE!” – FELÜLRŐL SZERVEZETT KULTÚRA SZTÁLINVÁROSBAN.....	474
Veres Tünde	
KÉRDÉSFELVETÉSEK EGY REGÉCI BOSZORKÁNYPERHEZ	475

AGRÁRTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

ANTIBACTERIAL AND RESISTANCE-MODIFYING ACTIVITIES OF *NIGELLA SATIVA* OIL AND ITS ACTIVE COMPOUND THYMOQUINONE AGAINST *L. MONOCYTOGENES*

Ahmad MOUWAKEH, Gabriella KISKÓ and Csilla MOHÁCSI-FARKAS

Doktorandusz hallgató, Élelmiszertudományi Doktori Iskola

Szent István Egyetem

E-mail cím: ahmad.mouwakeh@hotmail.com

Listeria monocytogenes, a Gram-positive, facultative intracellular bacterium, is capable of causing serious human infections and generally susceptible to a wide range of antibiotics. However, during the last few years, increasing numbers of strains resistant to one or more antibiotics have been reported. *Nigella sativa* (Black cumin) is a spicy plant which belongs to the family of “Ranunculaceae” and it is well known for its benefits in the field of traditional medicine in several areas such as Arabic countries and Eastern Asia. The aim of this study was to investigate the effect of *Nigella sativa* oil (cold pressed) and its active compound thymoquinone on *L. monocytogenes* by studying their antimicrobial and resistance modifying activity. In this study the MICs of NSO, Thy and ampicillin (Amp) were determined in absence and in presence of sub-inhibitory concentration of NSO and Thy (1/2 MIC) on 10 *L. monocytogenes* strains. In addition, ethidium bromide accumulation assay was carried out to determine the influence of NSO and Thy (1/2 and 1/4 MICs) on the cell efflux activity, where reserpine (chemical efflux pump inhibitor) was used as control. The LIVE/DEAD BacLight cell viability assay was carried out for determining cells membrane integrity in the absence and in the presence of NSO and Thy (1/2 and 1/4 MICs). NSO and Thy inhibited the growth of all *L. monocytogenes* strains. NSO in combination with Amp increased the susceptibility of *L. monocytogenes*, a reduction in the MIC was observed (up to 8 fold), while Thy showed no effect in combination with Amp. The ethidium bromide accumulation increased in the presence of NSO and was comparable as reserpine while Thy showed no increasing in the ethidium bromide accumulation, however, the membrane integrity was disintegrated in the presence of NSO and Thy. These data warrant further studies on *Nigella sativa* cold pressed oil to develop its use in the control of antibiotic resistance in *L. monocytogenes*.

Kulcsszavak: *Nigella sativa*, thymoquinone, antibacterial, efflux pump, membrane integrity.

SZŐLŐ ÜLTETVÉNYEK FÁS BETEGSÉGEINEK MONITORINGJA A TOKAJI BORVIDÉK NÉGY ÜLTETVÉNYÉBEN 2013-2016 KÖZÖTT

BALLING Péter¹, BIHARI Zoltán¹, ÉLES Sándorné¹, KOVÁCS Csilla², KARAFFA Erzsébet²

Tudományos segédmunkatárs

¹*Tokaj Borvidék Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet Nonprofit Kft., 3915 Tarcfalva, Könyves Kálmán u. 54.*

²*Debreceni Egyetem, Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar, Élelmiszertudományi Intézet, 4032 Debrecen, Böszörményi út 138.*

E-mail cím: balling.peter@tarcakutato.hu

2013 és 2016 között a Tokaji Borvidék 4 szőlőültetvényében (Dorgó, Szarvas, Szemere, Várhegy dűlők) vizsgáltuk a GTD (Grapevine trunk disease) patogének jelenlétét. Ezekben a Furmint T85-ös klónja (Dorgó, Szemere), a Hárslevelű 311-es klónja (Szarvas) és a Zéta fajta (Várhegy) alkotta a természetben lévő állományt. Évente 4 alkalommal (Június, Július, Augusztus, Szeptember) jártuk be a mintaterületeket, ahol a levél és hajtástünetek alapján rögzítettük a beteg tőkék helyét majd azt követően mintavétellel derítettük fel az egyes kórokozók jelenlétét. A vizsgálataink során azt tapasztaltuk, hogy az abiotikus és biotikus tényezők jelentősen befolyásolják a betegségek megjelenését a felmérésben szereplő szőlőültetvényekben. A GTD patogének jelenléte egyes mintaterületeken térbeli és időbeli mintázatot is mutat. A rendelkezésre álló adataink alapján a Szarvas dűlőben a lösz talaj mellett lejtő karakterisztikája (lejtőpihenő), expozíciója és az eltérő fajta befolyásolhatja a GTD patogén okozta tünetek megjelenésének alakulását. A fás betegséget okozó gombákkal fertőzött tőkék lombjának tünetei néhány vegetációs időszakon keresztül elmaradhatnak. A betegség lappangását követően újra-újra kialakulnak a leveleken és a hajtásokon a már megfigyelt akut tünetek. A GTD patogének fertőzőképessége ezen időszak alatt is megmarad, rendszerint spórák általi infekció útján, friss sebfelületeken keresztül további tőkék betegednek meg. Az első évben felvételezett tőkéknek ebben jelentős szerepük lehet, mivel az első két évben felmért tőkék mortalitása a vártnál csekélyebb mértékű, így hosszabb ideig maradnak fertőzőképesek is. Az új tünetes tőkék megjelenésének üteme ennek ellenére lelassult 2013-2016 között, ugyanakkor a fertőzött tőkék egymáshoz viszonyuló aránya megváltozott ezen időszak alatt (1. táblázat). A Szarvas és Szemere dűlőkben már a több éve fertőzött tőkék dominálnak, míg a Dorgó és a Várhegy dűlőkben a betegség területi progressziója a nagyobb mértékű. Az akut tüneteket több évben mutató tőkék között az első évben fellelt tőkehelyek dominálnak a legtöbb évben és dűlőben. A megfigyeléseink során kapott eredményeink lehetőséget nyújtanak a GTD patogénnel fertőzött tőkék élettartamának és a betegség térbeli terjedésének a pontosabb becslésére.

1. táblázat: GTD tünetet mutató tőkék száma 2013-2016 között a Tokaji Borvidék négy dűlőjében

	2013 (bázis év)	2014	2015	2016
Új GTD tünetes tőkék száma	143	112	76	71
Korábbi évben fertőzött tünetes tőkék száma	-	57	93	70
ÖSSZESEN	143	169	169	141

Forrás: saját adatsor

Kulcsszavak: Szőlő, GTD, monitoring, Tokaji Borvidék

VAJDASÁGI HELYI TERMÉK

BURÁNY Mária Terézia

PhD hallgató

*Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan
Doktori Iskola*

E-mail címe: bogancs24@gmail.com

Helyi terméknek tekintjük a helyben megtermelt vagy összegyűjtött alapanyagokból, helyben kialakult eljárások alkalmazásával, kisüzemi keretek között előállított, helyi kulturális elemeket felhasználó termékeket.

A helyi termékek körében jellemzően élelmiszerek és kézműves termékek szerepelnek. A lehetséges együttműködések, társulások keretében olyan korszerű magas értéket képviselő piacképes agrár-élelmiszeripari termékek, eljárások, szolgáltatások és hagyományokat megőrző feldolgozások kerülnek létrehozásra, amelyek a vajdaság élelmiszer ellátásában jelentőssé válhatnak, hozzájárulhatnak a már meglévő piacok megtartásához, bővítéséhez, családok megélhetésének javításához.

Vajdaság lakossága számára a mezőgazdaság a jelentős megélhetési forrás. Hátrány az alacsony együttműködési hajlandóság, az egymás iránti bizalmatlanság a gazdálkodók között. A gazdaságok kiszolgáltatottságát az integráló szervezetek hiánya fokozza.

A tárolótér és a tőkehiány miatt a gazdák értékesítési kényszer hatására sokszor áron alul kénytelenek értékesíteni terményeiket. Vajdaság adottságaira épülő, de nagyobb hozzáadott értéket előállító termelői és szolgáltatói tevékenységek fejlesztése, illetve megvalósításának elősegítése; az önkormányzatok és a regionális térség feladata. Az ehhez szükséges vállalkozóbarát környezet kialakításának megteremtése gazdaságfejlesztési beavatkozások lehetnek kézzelfogható, fizikailag megjelenő beruházások, fejlesztések, valamint fizikai formában meg nem jelenő, szellemi beruházások is, például szemléletformálás, tudatosság növelése.

Ellentétben a tömegtermékekkel, ezeket a termékeket a különlegességük miatt keresik. Fontos a minőség és a minőség állandóságának biztosítása.

A megfelelő minőség eléréséhez egy kialakított minőségbiztosítási vállalási rendszer alkalmazása szükséges.

Speciális alapanyaguknak köszönhetően, valamint a feldolgozó technikák miatt ezen termékek mennyiségi tulajdonságai eltérnek a nagyipari termékektől, mivel kisebb mennyiségben kerülnek előállításra. Ennek megfelelően a kiszerezés is kisebb.

A helyi termék identitással bír, így alkalmas arra is, hogy a térséget népszerűsítse. Az adott régió kívüli értékesítés pedig gazdasági bevételt is hoz a térségnek. Ezért célszerű néhány termék előállítását olyan szintre fejleszteni, hogy abból jusson a térségen kívüli piacra is.

A helyi termékek előállítása és a turizmus kölcsönösen erősíthetik egymást. A termékek számára a turisztikai szolgáltatókon keresztül vagy közvetlenül a turisták piacot jelentenek, míg a turizmus számára a helyi termékek előállítása a programkínálatot bővítő bemutatókat, a gasztronómiai kínálathoz alapanyagot és tájjellegű terítéket, valamint reklámanyagként is használható, a térségi kínálatot népszerűsítő ajándéktárgyakat biztosítja.

Kulcsszavak: mezőgazdaság, helyi termék, Vajdaság, összefogás

ÉLELMISZERBŐL ÉS ANNAK FELDOLGOZÓ KÖRNYEZETÉBŐL IZOLÁLT PSEUDOMONAS TÖRZSEK ANTAGONISTA HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA

DEÁK Bernadett, ERDŐS Zoltán, BELÁK Ágnes

Doktorandusz hallgató

Élelmiszertudományi Doktori Iskola

Szent István Egyetem

E-mail cím: Deak.Bernadett@phd.uni-szie.hu

Az élelmiszerben és annak feldolgozó környezetében található mikrobák között előfordulhatnak olyanok is, amelyek valamilyen módon képesek visszaszorítani az esetlegesen jelen levő patogének szaporodását.

Előző vizsgálataink alkalmával élelmiszerből és annak feldolgozó környezetéből olyan baktériumokat izoláltunk, amelyek kontaktinhibíciót figyelve képesek voltak gátolni legalább egyet az általunk vizsgált élelmiszerben előforduló patogén mikroorganizmusok (*Salmonella* Hartford, *Escherichia coli*, *Yersinia enterocolitica*, *Listeria monocytogenes*) közül. Az antagonista izolátumokból 16S rDNS-t követő azonosításuk után nyolc *Pseudomonas* törzset kiválasztottunk, amiket jelen vizsgálataink során használtunk.

Korábbi kutatások során egyes *Pseudomonas* törzsek képesek voltak *Campylobacter jejuni* gátlására, illetve megfigyelték bizonyos esetekben a *C. jejuni* oxidatív stresszel szembeni nagyobb fokú ellenállóképességét *Pseudomonas*-okkal történő együtt tenyésztése során. Munkánk során így ezekre a tulajdonságokra fókuszálva megvizsgáltuk azt, hogy az általunk izolált nyolc *Pseudomonas* közül van-e olyan, amelyik képes a *C. jejuni* szaporodását gátolni, vagy elősegíteni túlélését aerob körülmények között. Emellett a *Pseudomonas* izolátumaink sziderofór és proteáz termelését is megvizsgáltuk, mivel ezek a tulajdonságok is okozhatják a korábban már megfigyelt antagonista hatást.

A gátlóhatást kontaktinhibíciós vizsgálattal kerestük, amihez elsőször megvizsgáltuk, hogy a tesztmikrobáink képesek-e a *C. jejuni* számára kedvező környezetben szaporodni. A kontaktinhibíciót az előzően a patogénnel masszívan leoltott véres agaron vizsgáltuk, amelyre 10-10 µl (~10⁶) került a tesztmikrobákból. A lemezeket hat napon át mikroaerofil körülmények között inkubáltuk (leolvasva egy kettő és három nap után is) három különböző hőmérsékleten (30°C, 37°C, 42°C), hogy meg tudjuk határozni a legoptimálisabb körülményeket az esetlegesen jelentkező inhibíció esetén.

A *Pseudomonas* törzsek hatását a *C. jejuni* aerob túlélő képességére 96 lyukú mikrotiter lemezben történő tenyésztéssel vizsgáltuk, egy lyukba 10-10 µl került a *C. jejuni*-ből és az adott tesztmikrobából (~10⁵), majd ez 100 µl-re egészült ki Müller-Hinton tápoldat hozzáadásával. A mikrotiter lemezt aerob körülmények között 37 °C-on inkubáltuk, mintavétel 0, 3, 18, 24 és 48 óra elteltével történt. A mintákat véres agarra és cetrimid agarra is kioltottuk, így könnyen meghatározva a kevert tenyészetek mikrobaszámát.

A sziderofór termelés detektálása CAS agarral történt. A proteáz aktivitást különböző hőmérsékleteken (20°C, 25°C, 30°C) tejporos TGE agaron vizsgáltuk, amire 10 µl sejtszuszpenziót felcseppentve az adott mikrobából 24, 48 és 120 órás inkubálást követően olvastuk le az eredményeket.

Eredményeink alapján az általunk vizsgált *Pseudomonas*-ok nem voltak sem negatív sem pozitív hatással a *Campylobacter jejuni* szaporodására illetve túlélésére, azonban sziderofór termelés és proteáz aktivitás majdnem minden esetben megfigyelhető volt.

Kulcsszavak: Campylobacter jejuni, Pseudomonas, gátlóhatás, sziderofór, proteáz

AZ ULTRAIBOLYA FÉNY HATÁSA A SÖTÉTBEN NEVELT BORSÓ CSÍRÁ-NÖVÉNYEK ZÖLDÜLÉSÉRE ÉS KIFAKULÁSÁRA

Erdei Anna Laura, Dr. BÖDDI Béla

Doktorandusz, témavezető

Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Növény szerkezettani Tanszék

E-mail cím: annadebr@hotmail.com

A zárwatermő növények esetében a klorofill-bioszintézis fényfüggő, mivel a fény aktiválja a protoklorofillid redukcióját klorofilliddé. A sötétben nevelt növények klorofill-pigmenteket nem, csak klorofill-előanyagokat; protoklorofillid-pigmenteket tartalmaznak, amelyek etioplasztiszokban halmozódnak fel.

Az etiolált növények megvilágítása során két eltérő folyamat; fototranszformáció és kifakulás történhet. A fototranszformáció során a protoklorofillid egy speciális enzim a fényfüggő protoklorofillid-oxidoreduktáz (L-POR) hatására, NADPH jelenlétében klorofilliddé alakul. A megvilágítás hatására ugyanakkor kifakulás is lejátszódhat, amely a pigmentek degradációját, lipid-peroxidációt és a növény hervadását idézi elő.

Az UV-fény protoklorofillid-pigmentekre gyakorolt hatásairól, a látható fényhez (400-700 nm) képest, még igen keveset tudunk.

Kutatásaink során arra voltunk kíváncsiak, képes-e az UV-fény fototranszformációt vagy kifakulást előidézni, illetve hogy befolyásolja-e az etioplasztiszok fotokémiai aktivitását. Vizsgálatainkat sötétben nevelt borsó epikotilon végeztük, mivel e szerv speciális pigment-összetétele miatt rendkívül érzékeny a megvilágításra.

Az UV-megvilágítási kísérletek (260-360nm) során lejátszódó folyamatokat fluoreszcencia spektroszkópiai mérésekkel és pigment extraktumok pigment-koncentrációjának meghatározásával vizsgáltuk a hullámhosszfüggést háromdimenziós különbségi spektrumokon vizsgáltuk. Az UV-megvilágítás elsődlegesen kifakulást okozott, ugyanakkor fototranszformáció is bekövetkezett, amelyek aránya hullámhossz-függő. A gerjesztési spektrumok vizsgálata alátámasztotta, hogy a protoklorofillid pigmentek abszorbeálják az UV fényt és képesek kiváltani fototranszformációt, illetve bleachinget.

The chlorophyll-biosynthesis angiosperms is light-dependent, because the one of the key steps of the process; protochlorophyllide-reduction (phototransformation) cannot proceed in the absence of light. Dark grown plants lack chlorophyll, but protochlorophyllide pigments accumulate in etioplasts.

Illumination of dark grown plants can initiate two different processes; phototransformation and bleaching. Phototransformation occurs during visible illumination when protochlorophyllide is reduced into chlorophyllide by the L-POR (Light-dependent Protochlorophyllide Oxidoreductase) enzyme. In the case of bleaching, reactive oxygen species are produced, which oxidise protochlorophyllide pigments and lipid membranes causing turgor-loss of the plant tissues.

However the effects of PAR light are well known, the consequences of ultraviolet-illumination on chlorophyll-synthesis has not been investigated in details.

The effects of ultraviolet illumination on the yield of phototransformation and bleaching and the photochemical activity of the etioplast inner membrane system were investigated on dark-grown pea epicotyls. This organ has a light-sensitive pigment composition, which makes it a viable object of research. We conducted illumination experiments with various wavelengths of light and followed the changes of pigment composition by fluorescence spectroscopic measurements and pigment determination.

During UV irradiation (260-360nm), the bleaching of protochlorophyllide pigments was dominant, but phototransformation also occurred. The ratio of phototransformation and

bleaching proved to be dependent on irradiation wavelength. The analysis of excitation-spectra supported the hypothesis that the photosensibilisator of these processes is protochlorophyllide and the L-POR enzyme.

Kulcsszavak: fotooxidáció, fototranszformáció, kifakulás, protoklorofillid, UV-sugárzás

FACTORS DETERMINING GRAPE PRICES IN HUNGARY

Péter GÁL

PhD student

Corvinus University of Budapest

E-mail address: peter.gal@stud.uni-corvinus.hu

As the harvest of 80% of the vineyards is not processed into wine by the producer (HNT, 2016), one of the key issues of the Hungarian wine sector is the determination of grape prices. Long term contracts are seldom in the sector, and even if they exist, the prices are determined by spot market conditions (Sidlovits, 2008). As the grape production is highly deconcentrated (HHI=0.08%) and registered grape producers highly outnumber those that produce wine (HNT, 2016), the scope of their co-operation is limited and hard to organise (Olson, 1997).

The nature of grape growing (limited time for harvest, perishable good) and the lack of contractual co-operation suggest that grape growers are price takers and wine producers are price setters. This implies my main hypothesis that the market price of grape is determined by factors that affect the market position of wine producers. These include the level of stocks before the harvest, the quantity of new wines and wine prices before harvest.

As grape is a raw material of such a heterogenous product as wine, measuring grape prices is difficult. A large segment of the production (mainly grapes to be transformed into wines with protected designation of origin) is hard to substitute due to legal provisions. Therefore, this study concentrates on grapes to be transformed into wines without geographical indications or with protected geographical indications.

In order to overcome difficulties on measurement, two alternative datasets were used on grape prices, provided by the Farm Accountancy Data Network and the Hungarian Central Statistical Office. Data on wine production and stock levels were retrieved from producers' reports and provided by the competent authorities, while data on wine prices were retrieved from the Market Price Information System. Four models were estimated using the different datasets on grape prices and consumer price or agricultural producer's price indices as discount rates.

The results of regression analysis unanimously showed that the main factors influencing the grape price were the level of stocks and the quantity of new wine produced in case of all models. However, the relation between wine and grape prices is not statistically significant.

Keywords: raw material prices, grape market, Hungarian wine sector

MEZŐGAZDASÁGI NÖVÉNYEK CSAPADÉKIGÉNYEINEK ÉS TERMÉSÁTLAGAINAK VIZSGÁLATA

GÁL-SZABÓ Lajos

III. éves doktorandusz

Miskolci Egyetem, Mikovinyi Sámuel Földtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: ecogszl@uni-miskolc.hu

Kutatásomban a Szentistváni Mezőgazdasági Szövetkezet Tard és környéki mezőgazdasági területeinek terméshezamaival foglalkozom. A vizsgált terület mintegy 1600 hektár hegyláb felszíni mezőgazdasági parcella. A vizsgálat során 7 mezőgazdasági növény (őszi búza, tavaszi árpa, őszi árpa, takarmányborsó, káposztarepce, napraforgó és kukorica) termésátlagait vizsgálom 1997 és 2016 közötti intervallumban. Felhasználásra kerülnek a mezőgazdasági szövetkezet archívumából ezen hét növény terméshezamai (akár parcella szintű lebontásban) az elmúlt 20 évre visszamenőleg, valamint csapadéknapló adatok 1996 és 2016 között (éves valamint havi lebontásban). A kutatás során összehasonlítom az elmúlt 20 év adatait, valamint a szakirodalmak által meghatározott értékeket, és vizsgálom, hogy az intervallumban produkált gyakorlati értékek mennyire fedik le a szakirodalmi elméleti értékeket. Vizsgálom továbbá egyes növények vegetációs időszakát, s ezen időszakokban mért csapadékhozamot valamint eloszlást és az ezekben az időszakokban esetleges szélsőséges időjárási eseményeket, amelyek befolyással vannak a mezőgazdasági növények terméshezamaira. A kutatás célja, hogy átfogóbb képet kapjunk az egyes mezőgazdasági növények szélsőség tűrő képességéről, valamint alkalmazkodóképességéről az egyre gyakrabban megjelenő szélsőséges időjárási események tükrében.

Kulcsszavak: Csapadékhozam, Terméshezam, Mezőgazdaság, Csapadékeloszlás, Szélsőség

KÜLÖNBÖZŐ SZEMCSEFRAKCIÓJÚ ELŐKEZELT BAROMFITRÁGYA MINTÁK ELEMTARTALMÁNAK VIZSGÁLATA

GORLICZAY Edit, JUHÁSZ Evelin, MÉZES Lili, TAMÁS János

Ph.D hallgató

*Debreceni Egyetem, Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar,
Víz- és Környezetgazdálkodási Intézet*

E-mail cím: edit.gorliczay@agr.unideb.hu

A baromfitenyésztés fő termékein (a tojáson és húson) kívül jelentős mennyiségben keletkeznek olyan melléktermékek, amelyek hasznosíthatók, illetve speciális technológiával jelentős hozzáadott értéket képviselnek. A szerves hulladékok, melléktermékek kezelésének leggyakoribb módja a komposztálás, mely során a hulladék, illetve melléktermék negatív tulajdonságai (emberi és állategészségügyi kockázatok, felszíni és talajvíz szennyezés) átalakíthatóak. A komposztálás során a szerves anyagok átalakulnak, s a végeredményeként biztonságos és stabil melléktermék, komposzt állítható elő, mely a műtrágyához hasonlóan kijuttatható a szántóföldekre.

A komposztálás eredményességének egyik mutatója a szemcseméret, azaz, hogy rostálás után minél több 2,0 mm-nél kisebb szemcsefrakciójú részt kapjunk. A szemcseméret változásával a komposzt fizikai és kémiai tulajdonságai változnak. Korábbi kutatások azt bizonyították, hogy összefüggés mutatkozik a szemcseméret és az elemtartalom között települési szilárd hulladék komposztálása esetén. Eredményeik alapján a >0,8 mm szemcsefrakcióban magasabb volt a Ca, Fe, Mg, Mn-tartalom, mint a <0,4 mm szemcsefrakcióban, valamint a kontrollban.

A mélyalmos tartástechnológiájú broiler csirkenevelésből adódóan a nyírbátori Bátortrade Kft. 5 telephelyén évente 11.600 t mennyiségben keletkezik baromfi almos trágya, melynek kezelése jelenleg komposztálással történik. Az elmúlt évek kapacitásbővítő beruházásai miatt viszont a szükséges tartózkodási idő nem volt tartható. Emiatt a technológiát előkezelő és átmeneti tároló segítségével bővítették ki. A tárolás során fellépő magas ammónia-kibocsátás csökkentése érdekében biochart (faszén), zeoliot és szudánifüvet alkalmaztunk különböző arányokban.

A Víz- és Környezetgazdálkodási Intézet komposztáló terében nyílt és zárt komposztálási kísérleteket állítottunk be az ammónia-kibocsátás csökkentése érdekében, melyek közül a zárt modellek eredményeit szemléltetjük. 4 db 16 literes vödört alkalmaztunk, melyekben – a kontroll kivételével - egyenként 6 kg baromfitrágyát és 2 tf%-os arányban (120 g) különböző adalékanyagokat (zeolít, biochar, szudánifű) kevertünk be. A komposztálási folyamatot heti átforgatással, valamint szükség szerinti nedvesítéssel (60%) irányítottuk. A kísérlet során folyamatosan nyomon követtük a hőmérséklet, a kémhatás, a vezetőképesség, a szemcseméret, szárazanyag-tartalom, a gázminőség (ammónia, kénhidrogén, éghető gázok) és az elemtartalom változását, melyek közül ezen tanulmányban a szemcseméret és az elemtartalom összefüggését vizsgáltuk.

Az eredmények alapján az összefüggést sikerült igazolnunk, ugyanis az előkezelte baromfitrágya rostálása után vizsgált szemcsefrakciók elemtartalmában eltérés mutatkozott.

Kulcsszavak: komposztálás, elemtartalom, szemcseméret, baromfitrágya

HARTA István¹, FÜLEKY György²

¹PhD-hallgató, ²Professor Emeritus

¹Szent István Egyetem, Környezettudományi Doktori Iskola

²Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Talajtani és Agrokémiai Tanszék, Gödöllő

E-mail címei: ¹hartaistvan1990@gmail.com, ²fuleky.gyorgy@mkk.szie.hu

A szabadföldi tartamkísérletek által szolgáltatott, nagy mennyiségű információ elengedhetetlen a növénytermesztéshez köthető tevékenységek hosszú távú hatásainak megismeréséhez. A közelmúltban kezdődött intenzív növénytáplálási gyakorlat a gödöllői egyetemen is indokoltá tette trágyázási tartamkísérletek létesítését. Az 1970-es évek kezdetén alapított két kísérleti terület a megalapítás óta jelentős változáson ment keresztül, a mindenkori mezőgazdasági és környezetvédelmi kihívásoknak megfelelően. A kezdetben intenzív műtrágyázás termésmennyiségre és –minőségre gyakorolt hatásának kutatását fokozatosan váltották fel a környezetvédelmi témájú vizsgálatok. Így került sor előbb talajjavító meszezés és szerves-trágyázás alkalmazására, majd extenzív növénytermesztésre, végül agrárerdő-állomány telepítésére.

A két kísérleti terület a Gödöllői-dombság kistájon belül helyezkedik el, jellemző talajtípusuk a rozsdabarna erdőtalaj, amely lösszel kevert homokon alakult ki. A talaj kémiai tulajdonságai és tápelem-szolgáltató képessége a mindenkori kezeléseknek megfelelően módosultak, az alapállapotra azonban jellemző a savanyú kémhatás ($pH_{KCl}=5,0$), a nagyon gyenge N-szolgáltató képesség ($H\%= 1,1\%$), a gyenge foszfor- ($AL-P_2O_5=32$ mg/kg) és a közepes káliumellátottság ($AL-K_2O=120$ mg/kg). A műtrágyázás megszüntetését megelőzően az intenzív adagok hatására a talaj kémhatása nagymértékben csökkent, a kálium- és foszforellátottság nőtt, a mélyebb rétegekben (3 m) nagy mennyiségű nitrát-N halmozódott fel, a meszezés hatására a pH emelkedett. A hosszantartó, intenzív műtrágyázás általában soha nem érte el célját, az egyes jelzőnövényeknél termésdepresszió jelentkezett.

A két kísérleti területen - egyedülálló módon - fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) agrárerdő-állomány telepítése történt. A különböző trágyázási módok utóhatása így 20 éve faállományban történik. Az eddigi kutatási eredmények hiányosak, így az elkövetkezendő években a két állomány átfogó tápanyagforgalmi és dendrometriai, valamint a talaj tápanyag-gazdálkodási vizsgálatai történnek meg. A későbbiek során kapott adatok szerves részét képezik a trágyázási tartamkísérletnek, így kiértékelésük a korábbi eredményekkel összegezve történik meg.

Kulcsszavak: Agrárerdő, műtrágyázás, tápanyag-gazdálkodás, tartamkísérlet, utóhatás.

MEGKÖZELÍTÉSEK, MÓDSZEREK A KÖRNYEZETI NEVELÉS TÁJÉPÍTÉSZETI SZEMPONTÚ KUTATÁSÁBAN

JÁKLI Eszter

Napjaink egyik legégetőbb feladata a fenntartható fejlődés elveinek gyakorlatban való megvalósítása. A fenntartható fejlődés az 1992-ben Rio de Janeioban megrendezett „Környezet és Fejlődés” ENSZ Konferencia központi kérdése volt. A konferencia alapvetéseit a Feladatok a XXI. századra c. kiadványban foglalták össze, mely az utóbbi több mint 20 évben sem veszítette el aktualitását. Ezt támasztja alá többek között az is, hogy a Nemzeti Környezetvédelmi Program (2014-2020) is alapvető feladatként határozza meg a lakosság környezettudatosságának növelését. Mivel a fenntartható fejlődés egyik alappillére a környezettudatos, a környezetéről felelősen gondolkodó és azt tiszteletben tartó társadalom, ezért elengedhetetlen a lakosság, és különösen a legfiatalabb generáció környezettudatos életre való nevelése, környezeti tudatformálása. Hosszútávú célom annak vizsgálata, hogy milyen módon lehetséges városi környezetben – a pedagógia jól meghatározott módszerein túl – a tájépítészet eszközeivel is hozzájárulni a különböző stratégiákban és programokban megfogalmazott célokhoz, a környezeti nevelés és tudatformálás sikerességéhez. Célom a környezeti tudatformálás és nevelés városi környezetben megvalósítható tájépítészeti lehetőségeinek általános áttekintése. Különböző zöldfelületi rendszer elemeken vizsgálom és értékelem a szemléletformálás lehetőségeit, különös tekintettel a játszóterekre, illetve oktatási és kulturális intézmények kertjeire.

Előadásomban röviden áttekintem a környezeti nevelés történetét, fejlődését, és különböző irányú megközelítéseit: megvizsgálom, mi a különbség a környezeti nevelés, a természeti nevelés, vagy a fenntarthatóságra nevelés között. Ezek után a környezeti nevelés tájépítészeti szempontú kutatásának módszereit mutatom be. Jórészt kvalitatív módszerekkel dolgozom: helyszíni és parkhasználati vizsgálattal, a használók megfigyelésével és kérdőíves vizsgálatával, illetve fenomenográfiai módszerekkel: mentális térképezéssel és szabad asszociációs rajzoltatással.

NEMZEDÉKVÁLTÁS A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI CSALÁDI VÁLLALKOZÁSOKBAN

KÁLMÁN Ákos

PhD hallgató

Szent István Egyetem

E-mail címe: kalman.akos@aki.gov.hu

A Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb adatai szerint Magyarországon a gazdálkodók 31 százaléka 65 év feletti, míg a 34 év alattiak aránya csupán 6,1 százalék. Utánpótlás hiányában a gazdálkodó szervezetek és az egyéni gazdaságok is komoly munkaerőpiaci problémák elé nézhetnek. Bár az egyéni gazdaságok száma csökkenő tendenciát mutat az elmúlt 20 év távlatában, az agráriumban betöltött szerepük továbbra is jelentős, a mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdaságok csaknem 98 százalékát adták 2013-ban.

Az egyéni gazdaságok speciális megjelenési formája családi gazdaság, amely lehetővé teszi a multifunkcionális mezőgazdaság valós tartalommal való megtöltését, így az áruterelő funkció mellett egyre nagyobb hangsúlyt kaphatnak a kiegészítő tevékenységek, úgymint a természeti erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodás, a tájképmegőrzés, falusi turizmus és egyéb alternatív tevékenységek.

Az 1990-es évek elején bekövetkezett politikai és gazdasági változások után létrejött új politikai és gazdasági rendszerben új lehetőségek és kihívások nyíltak a magyar mezőgazdaság számára. Az erőforrások magántulajdonba kerülésével kialakuló gazdaságok többnyire az akkor fiatalfelöltt (30 - 40 éves) korosztályból kerültek ki, ezért napjainkban időszerűvé vált a nemzedékváltás kérdése. A családi gazdaságok két meghatározó alapelemének a családnak és a munkának egymásra gyakorolt hatása egy sajátos környezetet alakít ki, ezért a téma több diszciplínát is érint.

Az elmúlt időszakban számos publikáció és szakvélemény is megjelent a nemzedékváltást illetően, azonban tény, hogy történelmi múltunk miatt, kevés példa mutatkozik a családi gazdaságok helyes működtetésére, kiváltképp a jelen tanulmányban is vizsgált nemzedékváltás folyamatára. A helyzetfeltáró kutatás célja –a nemzetközi és hazai szakirodalmi forrásokat illetve esettanulmányokat felhasználva– bemutatni azokat a tényezőket, amelyek motiválják, ösztönzik vagy épp gátolják a sikeres gazdaságátadást. A szekunder adatokat egyéni, kvalitatív kutatással egészítettem ki.

A tanulmányban bemutatásra kerülő gyakorlatok összegzésével és ismertetésével szeretném segíteni azokat családi vállalkozásokat, amelyek ebben az átmeneti időszakban vannak.

Kulcsszavak: generációváltás, családi vállalkozás, utódlás

MIKRO-VITAL KEZELÉS HATÁSA EGYNYÁRI DÍSNÖVÉNYEK VEGETATÍV ÉS GENERATÍV PARAMÉTEREINEK ALAKULÁSÁRA

KAPRINYÁK Tünde¹, LÁPOSI Réka², ZÖLLEI Tamás³, TÓTH Szilárd Zsolt⁴

¹*Eszterházy Károly Egyetem, Gyöngyösi Károly Róbert Campus, Agrártudományi és Környezetgazdálkodási Intézet, adjunktus, kaprinyak.tunde@uni-eszterhazy.hu*

²*Eszterházy Károly Egyetem, Gyöngyösi Károly Róbert Campus, Agrártudományi és Környezetgazdálkodási Intézet, főiskolai docens, laposi.reka@uni-eszterhazy.hu*

³*Eszterházy Károly Egyetem, Erdőtelki Arborétum, arborétumvezető, zollei.tamas@uni-eszterhazy.hu*

⁴*Eszterházy Károly Egyetem, Gyöngyösi Károly Róbert Campus, Fleischmann Rudolf Kutatóintézet, intézetvezető, toth.szilard@uni-eszterhazy.hu*

A növények díszítő értékét, egészségi állapotát a tápanyag- és vízellátottság döntő mértékben befolyásolja. Kültéri dísznövények esetében az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb problémát okoz az időjárási szélsőségek előfordulása. A jobban elágazó (vertikális és horizontális irányban is) gyökérzet a talaj nagyobb részéből képes tápanyagokat és vizet felvenni. A talajbaktériumok segítik a gyökérzet gyorsabb és folyamatos növekedését. Kísérletünkbe két, kültéri kiültetésekben kedvelt egyényári dísznövényfajt (*Begonia sempervirens*, *Senecio cinerea*) vontunk be, az adatokat három hónapig rögzítettük. A kezelés Mikro-Vital baktériumtrágyával történt az előírt dózisban. A közeg Florasca B típusú virágföld volt, tápanyag-utánpótlás és növényvédelmi kezelés nem történt. Vizet lágy víz formájában, a növényfajok igényei szerint adagoltunk. A kísérlet mesterséges fehér fénypótlással, vörös és kék színű LED lámpával (vázrendszer a mennyezetre szerelve), $+18 \pm 2^\circ\text{C}$ zárt körülmények között az Erdőtelki Arborétum épületrészében került beállításra (téli időszakban). A mérések heti 1 alkalommal történtek, mely során vegetatív, generatív (*Begonia sempervirens*) paramétereket és a fotokémiai hatékonyság változását (fotoszintézis fényszakasza, PSII működése, klorofill tartalom) figyeltük. Az adattáblát SPSS 20 statisztikai programmal értékeltük ki.

A *Begonia sempervirens* növényfajnál a kezelés kisebb mértékben igazolható volt virágbimbók számának kialakulásánál, míg pozitív hatása kimutatható volt szárhossz, gyökértömeg, gyökérhossz, gyökérátmérő, virágzás tartama esetében. A *Senecio cinerea* fajnál kedvező hatása egyértelmű volt levélszám, növénytömeg, gyökérhossz paramétereknél. Kismértékű növekedés volt megfigyelhető szárhossznál, gyökértömegnél, gyökérátmérőnél. A fotoszintetikus paraméterek összehasonlításánál a kontroll és a kezelt csoport között eltérés kismértékű. Az ültetést követő akklimatizálódás után a levelek fotokémiai hatékonysága emelkedett. A második mérésnél már igazolható volt a kezelt csoportok nagyobb mértékű növekedése, tehát a növények „közérzete” javult.

Kulcsszavak: dísznövény, tápanyag, talajbaktérium, vegetatív paraméterek, generatív paraméterek

A TERMÉSBIZTONSÁG NÖVELÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A KUKORICATERMESZTÉSSEN

KOVÁCS Péter

PhD. hallgató

Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar,

Növénytudományi Intézet, Debrecen

E-mail cím: kovacs.peter@agr.unideb.hu

Az évjáratnak rendkívül nagy a termésre gyakorolt hatása, 2015 aszályos évben a hibridek terméseredményének átlaga 6,81 t/ha volt, míg a 2016-os kedvező évben 11,86 t/ha. A biológiai alapoknak a jelentősége egyértelműen megállapítható.

Kutatásainkban a hibrid, a tápanyagellátás, a tőszám, valamint az abiotikus tényezők (hőmérséklet, csapadékelletottság) hatását vizsgáltuk a kukorica termésmennyiségének, minőségének és a termésbiztonságának alakulására. Külön figyelmet fordítottunk a kukorica természetes tápanyagfeltáró és hasznosító képességére, valamint műtrágya-reakciójára.

A kísérlet Hajdúszoboszlón lett beállítva csernozjom talajon egy közel 8 ha-os táblán. Egy parcella mérete 206 m², ami félüzemi kísérletnek felel meg. Hat különböző genetikai adottságú és tenyészidejű hibridet vizsgáltunk. A tápanyagellátás és a kukoricahibridek termése közötti összefüggést kontroll (műtrágyázás nélküli kezeléssel), továbbá N 80, P2O5 60, K2O 70 kg/ha és N 160, P2O5 120, K2O 140 kg/ha hatóanyagánál vizsgáltuk. Kísérletünkben második éve vannak azonos műtrágya adagok alkalmazva (nem tartamkísérlet). Az NPK műtrágya termésmenvelő hatása a hektáronkénti tőszámtól is nagymértékben függött. A vizsgált hat hibrid tőszáma 60, 70, 80 ezer tő/ha között változott. 2016-ban kedvező évjárat volt a kapások számára. Különösen kedvező volt a csapadék eloszlása. A klímaváltozás következtében főleg a nyári hónapokban csökken a csapadék mennyisége 2016-ban viszont az előző évvel teljesen ellentétesen a június - július hónapok csapadékosak voltak, ami nagymértékben növelte a kukorica termését és termésbiztonságát. Hajdúszoboszlón 2016 januártól-októberig lehullott csapadék összege 605 mm volt ami +160 mm eltérést mutat a 30 éves átlagtól. A kedvező évjáratral is összefüggésbe hozható, hogy a vizsgált hat hibrid termése a 60-70-80 ezres állománysűrűség átlagában műtrágyázás nélkül 10,65 t/ha, ehhez viszonyítva az N80+PK kezeléssel 12,24 t/ha. A termésmenvekedés 1,6 t/ha, szignifikáns. A Da Sonka hibrid időjárásra nagyon érzékeny, aszályos évhez képest kedvező adottságok mellett 6 t/ha terméstöbbletet képes produkálni, stressztűrő képessége viszont nagyon gyenge. Legbiztosabb termése a Kamaria illetve a Pioneer hibrideknek volt. Mindkét évben a 3 legjobb termést adó hibrid között voltak, ezzel bizonyítva, hogy mind kedvező mind kedvezőtlen körülmények között is kiemelkedő termésre képesek. A 2016-os év termésmaximumát a Kamaria hibrid adta, N160+PK kezeléssel 80 ezer tő/ha tőszámsűrűségeen 13,81 t/ha-t.

Kulcsszavak: kukorica, tápanyagellátás, tőszám, hibrid, termésbiztonság

A TELEPÜLÉSI FEJLETTSÉG ALAKULÁSA ÚJ MEGKÖZELÍTÉSBEN HARSÁNY TELEPÜLÉSEN

KRAJNYÁK Emma

Vidékfejlesztési Agrármérnöki MSc. 2. évfolyam

Debreceni Egyetem- Gazdaságtudományi Kar

E-mail cím: emma.krajnyak@gmail.com

Hazánkban évtizedek óta foglalkoznak a magyar települések és kistérségek fejlettségi kategorizálásának kérdéskörével, az adott célnak megfelelően különböző fejlettségi mutatókat alkalmazva. Az Európai Unióhoz való csatlakozás velejárója, hogy Magyarország számára is elérhetővé váltak a közösségi források. Ezáltal napjainkban is kardinalis témakör a források helyes elosztása, amely több esetben fejlettségi kategóriák lehatárolásának szükségességét vonja maga után.

Az Országgyűlés által elfogadott komplex fejlettségi mutató számítása mellett az évek során számos kutatást alapoztak a települési/térségi fejlettség kérdéskörére. A legtöbb kidolgozott módszertan és eljárás közös tulajdonsága, hogy a fejlettséget valamilyen nagyobb területi egység színvonalához méri, valamint, hogy általában statikus mutatókat alkalmaz.

Korábbi tevékenységem során egy adott település fejlesztésének eredményeivel, helyi megítélésével foglalkoztam. Lakossági kérdőívek elemzése és a település vezetőjével készített mélyinterjúm során arra a megállapításra jutottam, hogy az ott élők pozitív képet alkotnak a községről és az elmúlt évek beruházásainak döntő hányada nagyban hozzájárult a falu fejlettségének javulásához.

Jelen munkámat a korábbi eredményeimre építkezve készítettem el. Kíváncsi voltam, hogy a helyi megítélést, a pozitív képet tükrözik-e az egyes területekre vonatkozó hivatalos statisztikai adatok? Hipotézisem a következő volt: „A közelmúlt tükrében Harsány község fejlettségi színvonala egyértelmű növekedést mutat.”

A primer kutatás eredményei és a településen végbement beruházások alapján 6 darab vizsgálati dimenziót választottam ki: 1. demográfia; 2. vonalas infrastruktúrák; 3. oktatási intézmények; 4. kultúra; 5. gazdasági helyzet és vállalkozások; 6. munkanélküliségi helyzet és jövedelmi viszonyok. Az egyes dimenziókat alkotó tényezőket a települési idősoros adatok elérhetőségére alapozva, a tanulmányaim során szerzett ismereteket a szakirodalmakban fellelhető alapmutatókkal összeegyeztetve alakítottam ki. A tényezők között egyaránt előfordulnak egyenes és fordított mutatók.

A település fejlettségének önmagához képest való elmozdulásának megállapításra dimenzióként eltérő számú - összesen 50 db - tényezőt vizsgáltam állandó- illetve változó bázisú viszonyszámokkal, valamint kiszámítottam a fejlődés átlagos mértékét és az átlagos növekedési rátát minden egyes tényezőre. A lánc- és bázisindexek változásait elemezve értékeltem a településen zajló folyamatokat és határoztam meg a fejlettség szintjének változását és annak hozzávetőleges mértékét.

A kapott idősoros eredmények alapján arra a következtetésre jutottam, hogy Harsány a legtöbb területen valóban fejlettebb lett az elmúlt évek alatt, ám a fejlődés mértéke sok esetben csupán minimális, leginkább felzárkózásnak tekinthető.

A vizsgálatok során kirajzolódtak azok a települési feltételek, amelyekre a hosszú távú hatások érdekében érdemes lenne nagyobb hangsúlyt fektetni. Ezek alapján tettem javaslatot 2 települési marketingstratégia kidolgozására és alkalmazására, melyek a község népességének gyarapodását, valamint a vállalkozások településre való vonzását szolgálhatnák.

Kulcsszavak: települési fejlettség, dinamikus mutatók, közérthetőség, viszonyszámok

EGYETEMI HALLGATÓK MOTIVÁCIÓS ÉS SZEMÉLYES KOMPETENCIÁINAK STATISZTIKAI VIZSGÁLATA NEM PARAMETRIKUS MÓDSZEREKKEL

NAGY Richárd

MSc. II. évf., gazdasági agrármérnök szak

Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar

E-mail címe: richard.n.db@gmail.com

A kutatás célja gazdasági szakos hallgatók motivációs és személyes kompetenciáinak vizsgálata a Debreceni Egyetemen. A fő kutatási téma a gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök alapszakos illetve gazdasági agrármérnök mesterszakos hallgatók tanulási motivációjának és személyes kompetenciáinak statisztikai vizsgálata, amely legfőbbképpen a kései „Y”-generáció jellemzőit, kihívásait összegzi és mutatja be. A sikeres diplomás munkavállaló feltétele nem kizárólag a felsőoktatásban megszerezhető tudás minőségi elsajátítása, hanem a jó személyiségjellemzők illetve a külső feltételek megléte.

A primer adatgyűjtés egy kérdőíves megkérdezésen alapul, amelyet 121 fő töltött ki. A kérdőívben a válaszadóknak értékelniük kellett a munkahellyel kapcsolatos elvárásaikat, a tanulási motivációjukra ható tényezőket illetve a személyes kompetenciákra vonatkozó állításokat. Mérési skálaként 1-től 7-ig terjedő Likert-skála került alkalmazásra. Az elemzés nem paraméteres statisztikai módszerei a Mann-Whitney és a Kruskal-Wallis rangtesztek, illetve a Spearman-féle rangkorrelációs együttható voltak.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a megkérdezett hallgatók többsége rendelkezik azokkal az egyéni motívumokkal, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a képzés elvégzése után a szakjuk által prognosztizált vezetői pozíciót be tudják tölteni. Azonban az innovatív készség alacsony pontszáma rámutat arra a hiányosságra, amelyet napjaink fejlődési és fejlesztési üteme megkövetel. A férfiak kimutathatóan kevésbé idegenkednek az üzemi környezettől, mint a női válaszadók. A férfi válaszadókkal ellentétben, a női kitöltők inkább törekednek arra, hogy javítsanak múltbéli eredményeiken. A mesterszakon tanuló hallgatók célorientáltabbak, mint alapképzésen lévő társaik, bátrabban hoznak önálló döntéseket, szívesebben vállalnak szervezői, irányítói feladatokat illetve jellemzőbb, hogy tudásbővítés, és képességfejlesztés céljából járnak egyetemre. Továbbá a mesterszakos hallgatók a biztos egzisztencia teremtés alapjának gondolják az osztatlan képzés elvégzését. A célorientáltság a lakhely megyeszékhelytől való távolság növekedésével egyenes arányban nő a megkérdezettek körében.

Kulcsszavak: Motiváció, Személyes kompetencia, Y-generáció

KERESKEDELEMBEN KAPHATÓ VADVIRÁGOS ÉS GYÓGYNÖVÉNYES-VADVIRÁGOS MAGKEVERÉKEK VIZSGÁLATÁNAK EREDMÉNYEI

PÁBLE Diána

PhD hallgató

Témavezető: dr. Tasi Julianna, PhD, egyetemi docens

Szent István Egyetem, Növénytudományi Doktori Iskola, Gödöllő, Páter Károly u. 1.

E-mail cím: pable.diana@gmail.com

Tájépítészmérnökként folyamatosan szembesülök a gyeptelepítés kapcsán felmerülő kérdésekkel, problémákkal. Főként az intenzíven fenntartott, nem takarmányozást szolgáló gyepok tervezését igénylik a megrendelők, de az új kertépítészeti irányok megjelenésével, valamint az önkormányzati és ipari területek gyepesítésével kapcsolatban fokozatosan előtérbe kerülnek a vadvirágok alkalmazási lehetőségei is. A legtöbb tervrajzon csupán „gyep” megnevezés található, nagyon ritkán találkozni a tervezési területre javasolt magkeverék pontos megnevezésével.

A kereskedelemben már kaphatóak vadvirágos magkeverékek, de ezek nem kifejezetten a magyarországi éghajlati viszonyokhoz lettek összeállítva, ezért a meglévő keverékek kipróbálása javasolt hazai klímán. Így képet kaphatunk a külföldön használt fajok helyi alkalmazhatóságáról. Ezek mellett a Magyarországon összeállított vadvirágos magkeverékekkel is kísérleteket kell végezni. Fontos megvizsgálni, hogy a települések zöldfelületeinek tervezésekor/kialakításakor milyen mértékben illeszthetőek bele ezek a keverékek a hazai tájba.

Kísérletünk során célul tűztük ki, hogy olyan magkeveréket állítsunk össze, mely az adott területen biztosítja a természetes társulás alapjait, önfenntartó és gazdagon virágzó, mindemellett csupán évi 2-3 alkalommal igényel kaszálást. Természetesen a saját magkeverékek összeállítása előtt kellett megvizsgálnunk a kereskedelemben kapható vadvirágos magkeverékeket.

A kísérleti terület Fejér megyében, Csákváron, a Zámolyi-medence kistáj területén, a Csíkvarasai rét szomszédságában található. A terület kijelölése után talajvizsgálatot valamint csírázási vizsgálatot végeztünk. Kutatásunk típusát tekintve új információt létrehozó, primerkutatás, mely a különböző magkeverékek vetési vizsgálata miatt tesztelő. A vizsgálat szabadföldi, kisparcellás, a termőhelyek száma pedig egy. Két tényezőt, a magkeverékeket (három különböző kereskedelemben kapható keverék) és a vetési időt (őszi és tavaszi vetés) vizsgáltuk. Kísérletünk háromismétléses, sávos elrendezésű, részkísérletenként randomizálva. Az első vetést 2014 őszén végeztük három különböző (egy hazai és két külföldi) kereskedelemben kapható magkeverékekkel, majd 2015 tavaszán történt a következő vetés ugyan ezekkel a magkeverékekkel. A cönológiai és a kaszálási vizsgálatok mellett gyökeresedési vizsgálatot is végeztünk. A magkeverékek mellé csatolt tájékoztatóhoz képest egészen eltérő eredmények születtek, melyek alapján módosítottuk a vetési tervet a saját összeállítású magkeverékek esetében, valamint elkezdtük azok összetételének meghatározását, a magok begyűjtését.

Kulcsszavak: Vadvirág, gyógynövény, magkeverék.

AGE-RELATED EXPRESSION OF GENES INVOLVED IN CHICKEN FEED INTAKE REGULATION AND CORRELATION ANALYSIS WITH BROILER ABDOMINAL FAT PAD

Ádám SIMON¹, Eszter PAPP², Zsuzsa ZAKARNÉ ASZALÓS³, János OLÁH⁴, András JÁVOR⁵, Levente CZEGLÉDI⁶

¹PhD student

University of Debrecen, Faculty of Agricultural and Food Sciences and Environmental Management, Department of Animal Husbandry, Animal Genetics Laboratory

E-mail address: simon.a@agr.unideb.hu

²Biologist MSc student

University of Debrecen, Faculty of Science and Technology

E-mail address: p.eszter920905@gmail.com

³Biologist MSc student

University of Debrecen, Faculty of Science and Technology

E-mail address: azsuzsa20@gmail.com

⁴Research fellow

University of Debrecen, Faculty of Agricultural and Food Sciences and Environmental Management, Department of Animal Husbandry

E-mail address: olahja@agr.unideb.hu

⁵Professor

University of Debrecen, Faculty of Agricultural and Food Sciences and Environmental Management, Department of Animal Husbandry

E-mail address: javor@agr.unideb.hu

⁶Associate professor

University of Debrecen, Faculty of Agricultural and Food Sciences and Environmental Management, Department of Animal Husbandry, Animal Genetics Laboratory

E-mail address: czeledi@agr.unideb.hu

Modern broiler chickens reach their final body weight of 2.2-2.5 kg at the age of 35-37 days. Beside higher growth rate and better feed conversion ratio, this intensive selection resulted in sporadically occurring developmental disorders of skeletal system and circulation problems like sudden death syndrome and higher body fat content additionally. The abdominal fat is the biggest fat pad in chickens, but it has low economic value and considered as by-product.

The main site of feed intake regulation in poultry species as well as in mammals is located in the brain namely in the hypothalamus. It receives signals from proventriculus and ventriculus, pancreas, liver, and from other parts of the brain. Recent researches conducted with mammals suggest that adiposity signals (insulin, leptin) from adipose tissue also regulates overall feed intake. Beside the most potent feed intake regulating peptides, novel less studied peptides came in to the center of attention such as galanin (GAL) expressing in hypothalamus and in the gastrointestinal tract and take part in chicken feed intake regulation. Previous experiments demonstrated that central injection of galanin resulted in increased feed intake.

The two gene's expression were determined over four time namely at the age of 7, 14, 21 and 28 days. Six chickens ($n=6$) fed *ad libitum* were slaughtered after every time points. Samples were collected from hypothalamus and abdominal fat were excised and weighted. Total RNA were isolated from hypothalamus samples, reverse transcribed to cDNA, target and reference gene expression were quantified with quantitative real-time polymerase chain reaction (qPCR). Five commonly used reference genes were tested for stability over the experimental period and the most stable one was used for normalization. Normalized gene expression data were analyzed with Pearson's correlation coefficient statistical method. We aimed to

investigate if the galanin expression depend on adiposity signals in chickens, during the 28 day period.

Keywords: abdominal fat, ageing, feed intake, gene expression, qPCR

AVARLEBONTÁS VIZSGÁLATOK A BALATON VÍZGYŰJTŐJÉN

SIMON Brigitta, KUCSERKA Tamás, ANDA Angéla

PhD hallgató

Pannon Egyetem Georgikon Kar Meteorológia és Vizgazdálkodás Tanszék

E-mail cím: simonbrigitta.georgikon@gmail.com

Az élővizekbe kerülő természetes eredetű szerves anyagok forrása a fotoszintetizáló termelési folyamatok (autochton forrás) mellett az évenként bekövetkező lombhullás során vízbe kerülő avar (allochton forrás). A behulló avar mennyisége, szerves anyag összetétele a területre jellemző éghajlattól, talajtípustól, növényzet típusától és korától függ. A lebontás az egyik központi folyamat az erdei és egyéb vízi ökoszisztémákban, lefolyása és intenzitása függ a biológiai sokféleség több szintjétől is, főként mikrobiális közösségektől és a makrogerinctelen faunától.

Kísérletünkben a Balaton vízgyűjtőjén, három különböző típusú mintavételi helyszínen állítottunk be kísérletet: (1) Balaton Keszthelyi öböl, sekély vizű tóöböl; (2) Kis-Balaton Ingói berek, wetland; és (2) Kis-Balaton Zala meder, lassú folyású folyó. Vizsgálataink során a területre jellemző fűz (*Salix sp.*) és nyár (*Populus sp.*) avar mellett a litorális zónát nagy kiterjedésben borító nád (*Phragmites sp.*) avas levelének és szárának lebontási ütemét határoztuk meg avarzsákos módszerrel. Két különböző lyukbőségű avarzsákot alkalmaztunk: $\varnothing=3$ mm (nagy lyukbőségű) és $\varnothing=900$ μm (kis lyukbőségű), így a lebontás ütemét makrogerinctelen szervezetek jelenlétében, illetve azok hiányában is meg tudtuk határozni.

Vizsgálataink során megállapítottuk, hogy a fűz és nyár avar lebontása nagyjából hasonló ütemben zajlott, a Balaton és a Zala esetében gyors, a Kis-Balaton esetében pedig közepes volt a lebontás üteme. A két féle avarzsák közül a nagy lyukbőségű avarzsákban fogyott gyorsabban az avar a kisebb lyukbőségű zsákhoz viszonyítva mindhárom víztestben. A Balaton és a Zala esetében a nagyobb lyukbőségű zsákokban sokkal intenzívebben megindult az avar aprózódása, míg a Kis-Balatonba kihelyezett mintákban a kétféle lyukbőségű zsák lebontási üteme nem különült el ilyen nagymértékben. A nád szár lebontási üteme a lassú kategóriába esett, míg a nád levél lebontási üteme víztestenként eltérő. A zsákokban előforduló makrogerinctelen fajok között a *Chironomus* és a *Gammarus* fajok domináltak.

A mintavételekkel egy időben a víz kémiai tulajdonságait (pH, vezetőképesség, NH_4^+ , SO_4^{2-} , PO_4^{3-} , Cl^-) és a víz hőmérsékletet is meghatároztuk a mintavételi helyszíneken. A kémiai és fizikai változók tekintetében megállapítható, hogy mindegyik víztest pH-ja az enyhén lúgos tartományba (7,36-8,84) esett, ami a lebontás szempontjából optimálisnak tekinthető, a vezetőképesség 430 és 1036 μScm^{-1} között változott. A három víztest közül a Kis-Balaton Ingói berekben volt a legalacsonyabb a víz hőmérséklet, a Balaton és a Zala víz hőmérséklete hasonlóan alakultak. A vizsgált ionok koncentrációja esetében a területre jellemző értékeket mértünk, közöttük jelentős eltéréseket nem tapasztaltunk, így megállapítható, hogy a lebontási ütemre gyakorolt hatások közül nem ez volt a meghatározó.

Kulcsszavak: avar, lebontás, avarzsák, Balaton

FOGYASZTÓI PREFERENCIÁK MÉRÉSÉRE A HAZAI BORVÁSÁRLÁSI ÉS - FOGYASZTÁSI SZOKÁSOKAT ILLETŐEN

SOLTÉSZ Angéla

Tanársegéd

Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Ágazati Gazdaságtan és Módszertani Intézet

E-mail cím: soltesz.angela@econ.unideb.hu

A bor az egyik legnépszerűbb alkoholos ital, amely nemcsak a kulináris élmények kiegészítője, hanem fontos élvezeti cikk is; a családi, a társadalmi és az üzleti életben egyaránt a kikapcsolódás eszköze. Éppen ezért a bor kiemelkedő figyelmet kapott a tudományos életben is, mind a társadalomtudományok mind pedig az élelmiszer- és egészségügy területén.

Jelen tanulmány a fogyasztói döntéshozatal modellezésére irányul, a bor esetében. A termékkiválasztást illetően a bor egy összetett terméknek tekinthető, mivel a számos külső és belső paraméterének köszönhetően széleskörű választék áll a fogyasztók rendelkezésére. Külső jellemzők között szerepel a típus (fehér, vörös, rosé), származás, márkanev, ár, díjak, csomagolás, címke; míg belső jellemző a minőség, a szőlő fajtája, a bor íze, aromája, alkohol tartalma, valamint az évjárat is. Azt feltételezhetnénk, hogy az íz a legfontosabb tényező a bor vásárlásakor, ugyanakkor a fogyasztók általában nem tesztelhetik a bort, mielőtt megvásárolják, így a választás egy sokkal komplexebb folyamat része.

Munkámban egy olyan módszer bemutatását és gyakorlati alkalmazását tűztem ki célul, amely lehetővé teszi a bort vásárlók viselkedésének tanulmányozását, a borkiválasztás folyamatára vonatkozó preferenciák feltárását, valamint a fogyasztók fizetési hajlandóságának mérését. Ez a módszer a feltételes választási modell.

A módszer alkalmazása során a fogyasztóknak döntési kártyák közül kell kiválasztania azt, amelyik az elvárásainak leginkább megfelel. A döntési kártyák a termék legfontosabb attribútumait tartalmazza, különböző attribútum szintek mellett. A fogyasztóknak minden döntési szituációban három változat közül („A” termék, „B” termék, nem vásárol) kell megjelölnie a számára kedvezőt.

A vizsgálat eredményeként számszerűsíthetővé válik a fogyasztók borválasztási folyamatát leíró hasznossági függvény, továbbá hogy adott attribútum értékének megváltozása milyen hatással van a vásárlási hajlandóságra, illetve egyes attribútumok vonzóbbá tétele hogyan változtatja meg a vásárlási arányt.

Kulcsszavak: bor, fogyasztói preferencia, feltételes választási modell

ZÁRT TÉRBEN, TALAJNÉLKÜLI TECHNOLÓGIÁVAL, ILLETVE SZABADFÖLDÖN NEVELT SZŐLŐOLTVÁNYOK KLOROFILL-TARTALMÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

SZABÓ Péter, HEGEDŰSNÉ BARANYAI Nóra, KOCSIS László

PhD hallgatók, egyetemi docens, egyetemi tanár

Pannon Egyetem Georgikon Kar

E-mail cím: szabopeter@georgikon.hu; baranyai@georgikon.hu; kocsis-l@georgikon.hu

A Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Hivatal (OIV) adatai szerint a világ szőlőterülete 7,5 millió hektár volt 2015-ben. A terület legjelentősebb részén szőlőoltványokkal történik a telepítés. Szőlőoltványok előállítására, az 1800-as évek végétől - a szőlőgyökértetű (*Daktulosphaira vitifoliae*, FITCH) nagymértékű pusztítása miatt - kényszerültek a szőlőtermelők.

A különböző kertészeti növények talajnélküli, növényházi körülmények közötti termesztésével kapcsolatban több pozitív eredmény is közlésre került már.

Kutatásunk célja, hogy olyan új, innovatív szőlő szaporítóanyag előállítási technológiát fejlesszünk ki, mely fenntartható, környezetbarát, illetve a használt anyagok újrahasznosíthatóak. Fontos cél volt az is, hogy az új technológia víz-, és tápanyagtakarékos is legyen, ugyanakkor a jelenleg alkalmazott technológiák eredményességi szintjétől ne maradjon el.

A klorofill-tartalomra vonatkozó vizsgálatunk célja az, hogy választ kapjunk arra a kérdésre, hogy a növényházi körülmények között és talajnélküli technológiával, illetve a szabadföldön nevelt szőlőoltványok klorofill-tartalma között van-e különbség.

A szőlőoltványok klorofill-tartalmát SPAD-értékkel jellemeztük, mely értéket SPAD 502 Plus műszerrel mértük. A SPAD a relatív klorofill-koncentrációt becsüli meg a levélen áthatoló fény bemérésével. Vizsgáltuk egyrészt a zárt térben és talajnélküli technológiával nevelt, emellett pedig a tőzeg-perlit keverékben és növényházi körülmények közötti kontroll növényeinket, illetve a szabadföldben, bakhátban lévő egyedeket is. A méréseket minden növény azonos levelén végeztük el: a legkésőbb megjelent teljesen kifejlett leveleken mértünk.

Eredményeink szerint a termesztő-közegben és zárt térben nevelt növények magasabb klorofill koncentrációval jellemezhetőek, mint a szabadföldi növények. Feltételezhetően ez az egyenletes tápanyag- és vízellátásukkal lehet összefüggésben. A termesztő-közegek között nem tudtunk különbséget kimutatni, azonban a tőzegben nevelt kontroll növények esetében jelentéktelen eltérést tapasztaltunk. A magasabb klorofill koncentráció a növények levelében növelheti a fotoszintézis intenzitását, ezáltal az előállított szaporítóanyag minőségét, mivel több tartalék tápanyagot tud felhalmozni.

Meglátásunk szerint a növényházban és talajnélküli technológiával történő szőlőoltvány-előállításnak a jövőben egyre nagyobb szerepe lesz, hiszen ez által csökkenthetjük az időjárás által egyre gyakori mértékben okozta szélsőségeket, illetve sokkal biztonságosabb és környezetbarát módon állíthatjuk elő növényeinket.

Kutatási eredményeink bizakodásra adnak okot. Reméljük, hogy az alkalmazott új technológia adaptálható lesz a köztermesztésben is.

Kulcsszavak: szőlő, oltvány, talajnélküli, klorofill, SPAD

LÉGI TÁVÉRZÉKELÉS ALKALMAZÁSA SZŐLŐ MŰVELÉSMÓDOK ÖSSZEHASONLÍTÁSÁRA

SZOBONYA Nikoletta¹, BÁLO Borbála², JUNG András³, VANEK Bálint⁴, KOCH Csaba⁵

¹PhD Hallgató

Szenti István Egyetem, Szőlészeti Tanszék, 1118 Budapest, Villányi út 29.

E-mail cím: szobonya90@gmail.com

²Szent István Egyetem Szőlészeti Tanszék, 1118 Budapest, Villányi út 29.

E-mail cím: Balo.Borbala@kertk.szie.hu

³Szent István Egyetem Műszaki Tanszék, 1118 Budapest Villányi út 29.

E-mail cím: Jung.Andras@kertk.szie.hu

⁴Ventus-Tech Kft., 2040 Budaörs, Ág u. G. ép. 1. em. 5.

E-mail cím: balint.vanek@ventustech.hu

⁵Koch-Vin Kft., 6445 Borota, V. ker. 5.

E-mail cím: info@kochboraszat.hu

Napjainkban a precíziós szőlőtermesztés magában foglalja a termőhelyhez alkalmazkodó termesztést, a csúcstechnológiát, a térinformatikát, a távérzékelést, valamint új információs technológiai eszközök használatát. A vegetációs időszakban végzett légi felvételezés (UAV technika), valamint a földközeli növényi felvételezések (tőkehiány, növekedési erély, lombszerkezet felmérése) alkalmával fontos információkat kaphatunk a szőlőültetvények állapotáról.

A szőlészetben Magyarországon úttörő jellegűnek számító terepi vizsgálatainkat 2016-ban a Hajós-Bajai borvidéken található Koch-Vin Kft. Cserszegi fűszeres ültetvényében, különböző sorirányú (É-D, K-NY) valamint művelésmódú (Sylvoz és módosított Sylvoz) tőkék esetében végeztük. A légi felvételezések UAV technika alkalmazásával valósultak meg, melyek során két különböző kamera segítségével készültek felvételek. A két felszállás alkalmával 100 méteres magasságban 10 cm/pixel valamint 200 méteres magasságban 5 cm/pixel felbontásban kerültek rögzítésre a felvételek. A mérések során ortofotó, domborzati modell valamint NDVI térkép készült. A földközeli felvételezések során a fűrtzónában uralkodó fényviszonyokat Sunfleck ceptométerrel és hordozható spektrofotométerrel (Q mini) jellemeztük. Ezzel párhuzamosan a különböző tőkeformák lombzatában mikro meteorológiai méréseket (EasyLog) is végeztünk a vegetációs időszak során.

Jelen tanulmányunkban a 2016-os év légi felvételezéseinek, valamint a lombzat földközeli méréseinek köszönhetően egyértelmű következtetéseket tudunk levonni a vizsgálati területen található szőlőültetvény állapotáról, a lombzat sűrűségéről és megvilágítottsági viszonyairól. Adatainkat a továbbiakban összevetjük majd a termés mennyiségi és minőségi mutatóival. Több éves adatsor birtokában javaslatot tudunk tenni a vizsgált területen a fenntartható szőlőtermesztés feltételeire.

Kulcsszavak: szőlőtermesztés, távérzékelés, NDVI, UAV, mikrometeorológia

FRISSESSÉG ÉS ELTARTHATÓSÁG: AVAGY HOGYAN LESZ A NARANCSLÉ 10 HÉTIG FRISSEN PRÉSELT?

TÓTH Adrienn, NÉMETH Csaba, HERCZEG Csilla, SURÁNYI József, FRIEDRICH László

Szent István Egyetem, Hűtő- és Állattermék Technológiai Tanszék

E-mail cím: Toth.Adrienn@etk.szie.hu

A nagy hidrosztatikus nyomású technológia (high hydrostatic pressure, HHP) mára az egyik legígéretesebb „minimal processing”, azaz kíméletes élelmiszer kezelési eljárás. Számos termékfeleség laboratóriumi vizsgálata mellett egyre több termék esetén beszélhetünk ipari alkalmazásról is, így például frissen préselt gyümölcslevek tartósító kezeléséről.

Kísérletünkben frissen préselt narancslé eltarthatóságát ipari körülmények között vizsgáltuk. A préselést és palackozást követően 450, 500 és 550 MPa-on, 2, illetve 3 percig kezeltük a mintákat Hiperbaric 120 típusú nyomáskezelő berendezésben, majd 5°C-on tároltuk azokat. Két hetente vizsgáltuk a minták érzékszervi tulajdonságait, így színét, illatát, ízét egy 12 fős laikus bírálópanel segítségével, ezen kívül nyomon követtük a teljes polifenol tartalom, C-vitamin tartalom alakulását.

Eredményeink azt mutatják, hogy érzékszervi szempontok alapján a kezelési nyomástól függően legalább tíz hétig fogyaszthatóak a termékek, ezt az aktív komponensek vizsgálata szintén megerősíti. Mikrobiológiai felülfertőzési vizsgálatok alapján elmondható, hogy a termékek a tíz hét alatt végig biztonságosak maradtak.

Eredményeink alapján elmondható, hogy 450 és 550 MPa között ipari körülmények között kezelt, majd 5°C-on tárolt frissen préselt narancslé biztonságosan fogyasztható, miközben friss karaktere is megőrződött. Az alkalmazott kísérletek folytatása más termékek esetén szintén kiváló eredményeket mutat.

Kulcsszavak: HHP, hűtve tárolás, kíméletes élelmiszertartósítás, növényi nyersanyagok

BAROMFI-KOKCIDIÓZIS, MEGJELENÉSÉTŐL NAPJAINKIG

ZIMBORÁN Ágnes¹, KOVÁCS-WEBER Mária², BALLÁNÉ ERDÉLYI Márta³

¹PhD-hallgató

Szent István Egyetem, Állattenyésztés-tudományi Doktori Iskola, Gödöllő

E-mail cím: zimboreanagnes@gmail.com

²Egyetemi docens

Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Állatnemesítési, Sertés-, Baromfi- és Hobbiállat-tenyésztési Tanszék, Gödöllő

³Egyetemi docens

Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Állattudományi Alapok Intézet, Takarmányozástani Tanszék, Gödöllő

A kokcidiumok a protozoonok (egysejtű véglények) Sporozoa osztályába tartozó hámélősködők. Fajai közül a legjelentősebbek (*Eimeria acervulina*, *E. brunetti*, *E. maxima*, *E. mivati*, *E. necatrix*, *E. tenella*) erős patogenitással rendelkeznek, súlyos megbetegedést okozhatnak.

Fejlődésében megkülönböztetjük a gazdaszervezeten belüli (endogén) szakaszt, mely szigorú törvényszerűségeken alapul, és a szervezeten kívüli (exogén) átalakulási szakaszt. Kiindulási pontnak az oocystát tekintjük. Ez bélsárral ürül a szervezetből, így az alomból az állomány többi egyedei felvehetik. Ezt követően három fejlődési stádiumot különböztetünk meg: a *schizogoniát*, a *gam(et)ogoniát* és a *sporogoniát*.

A megbetegedés főbb külső tünetei a bágyadság, test-összehúzódás, étvágytalanság, megnövekedett vízfogyasztás. Súlyosabb esetben véres, nyálkás hasmenés alakul ki, egyes *Eimeria* fajok pedig végtagbénulást, és sok esetben elhullást is okozhatnak. A betegség a fiatal állatokban jelenik meg gyakrabban, és a lefolyása változó. A nagyüzemi baromfitartás megjelenése óta a kokcidiózis a világ minden táján megtalálható és az egyik legáltalánosabban előforduló megbetegedés. A baromfifajok közül valamennyi érintett, de a leggyakrabban a házityúkban és pulykában jejelentkezik. A vadmadarakban – pl. fácánban - is előfordul, de megtalálható emlős fajokban is. Ez utóbbiak között legveszélyeztetettebb a nyúl, de leírtak már báránynál is fertőzést. Az *Eimeriák* többé kevésbé fajspecifikusak, azaz a különböző állatfajokban más-más faj fertőz. A kokcidiózis emberre nem veszélyes betegség. A kokcidiózis kórképének első leírása óta számos védekezési lehetőség vált használatossá. Mivel azonban aA külvilágra került és ott sporulálódott oocysták hosszú ideig fertőzőképesek maradnak, a hideg telet is túlélnek, és a fertőtlenítőszernek is ellenállnak, ezért a legfontosabb mind a mai napig a prevenció.

Mindazonáltal az 1940-es években jelentek meg a szulfonamidok, amelyek kezdetben sikerrel használtak az *Eimeria* gyérítésre, azonban az 1950-es évekre rezisztens törzsek jelentek meg. Ezért 1949-ben bevezették az 5-nitrofurán-származékok használatát, de ezek a fertilitásra és a költőképességre jelentős negatív hatást gyakoroltak. Később, az 1960-as években a az antibiotikum rezisztencia további terjedését meállítandó új típusú kokcidiosztatikumok - a dinitolmidum és az amproliumkloridum - kerültek forgalomba. Majd megjelent a quinolin-derivátum és a buquinolat (1966), ezt követően pedig egy pirimidin-származék, a metilklorpindol (1967), és egy másik quinolin-származék, a metilbenzoquat (1967). Az 1970-es évektől megjelentek az első ionofór antibiotikumok. Elsőként monenzin, majd a szalinomicin, lazalocid, nazarin, a maduramicin és semduramicin.

Mivel azonban az antibiotikumok használatát az EU szigorúan szabályozza és teljes megoldást ezek a vegyületek sem jelentenek, ezért ezzel párhuzamosan megindult a vakcinázás lehetőségének kidolgozása. A kokcidiózis megelőzésének jelenlegi legkorszerűbb módszere a biológiai védekezés, a vakcinázás. Magyarországon kapható vakcinák közül van,

amit önmagában használatos, ez 8 vonalból származó sporulált oocystát (*Eimeria acervulina*, *E. brunetti*, *E. maxima*, *E. mitis*, *E. necatrix*, *E. praecox* és *E. tenella*) tartalmaz, és van olyan vakcina melyet kombinálva használnak a szélesebb hatás érdekében. Anyagi költségét tekintve csak a tojótyúkok és szülőpárok esetében elterjedt ez a megelőzési módszer.

Kulcsszavak: kokcidiózis, baromfi

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

AZ E-ÜGYINTÉZÉSI TÖRVÉNY KERETÉBEN BEVEZETETT EGYES ÚJ ELJÁRÁSI INTÉZMÉNYEK SAJÁTOSÁGAI

Dr. AGÓCS KISS János

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: –

Az EP és a Tanács 2014-ben fogadta el az elektronikus azonosításról és a bizalmi szolgáltatásokról szóló 910/2014/EU számú rendeletét. Ez részbeni jogalkotási előzménye az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvénynek. A jogszabály újításai közül legkiemelkedőbbek a bizalmi szolgáltatások, melyek lényegében az elektronikus azonosításhoz kapcsolódó szolgáltatások, amely minden jogágban és területen alkalmasak a személyek azonosítására, és az általuk létrehozott dokumentumok hitelestésére. Ezen, az elektronikus aláírás keretében korábban szabályozott intézmények mellett megújult a rendelkezési jog és nyilvántartás, továbbá az elektronikus űrlapokkal kapcsolatos szolgáltatások intézménye. Új elemként üdvözölhetjük az automatikus döntéshozatali eljárást és a Központi Elektronikus Ügyintézési szolgáltatásokat. Ez intézmények alkalmazása a nyilvánvaló előnyök mellett veszélyeket is hordozhatnak magukban. Ennek számtalan lehetősége közül most elsődlegesen az elektronikus eljárások és elektronikus közigazgatási eljárások tekintetében az elektronikus azonosítás lehetséges problémáit vizsgálom meg, kitérve az azonosítás hagyományos jogintézményének problémáira is. A feladat az, hogy az új vagy megújított intézmények joghatásait, alkalmazásukkal kapcsolatos problémákat és veszélyeket feltárjuk, azonosítsuk, és a már meglévő eljárási intézményekkel való kapcsolatát felmérjük és elemezzük. Kísérletet teszünk mindemellett arra, hogy a szabályozás megújításának irányait megadjuk a szabályozás újragondolásának sarokköveit – azon feltételeket, melyeket teljesítenie kell – elhelyezve.

Kulcsszavak: E-ügyintézési törvény, bizalmi szolgáltatások, 910/2014/EU számú rendelet, elektronikus azonosítás

AZ EMBERI JOGOK VÉDELME AZ EURÓPAI ÉS AZ AMERIKAI KONTINENSEN, FIGYELEMMEL A KÍNZÁS TILALMÁNAK ÉRVÉNYESÜLÉSÉRE

BAGOSSY Mária

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: mariabagossy@gmail.com

A kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma szinte azonos szövegezéssel valamennyi emberi jogi tárgyú nemzetközi egyezményben megjelenik. Noha az Emberi Jogok Európai Egyezménye, valamint az Emberi Jogok Amerikai Egyezménye is egy egyértelmű tilalmat mond ki, korántsem ilyen egyszerű annak eldöntése, hol húzódik az a minimumszint, amely esetében még megfelelőnek minősíthető a szabadságuktól megfosztott személyekkel szembeni bánásmód. Az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Emberi Jogok Amerikai Bírósága ítéletei alapján nyilvánvaló, hogy ez a minimumszint jelentősen eltér a két kontinensen. Az amerikai kontinens államainak büntetés-végrehajtási rendszere olyan súlyos problémákkal terhelt, hogy irreális lenne elvárni az európai jogvédelmi standardok teljesítését. Előadásomban azt kívánom bemutatni, milyen regionális jogvédelmi hiányosságok állhatnak a problémák mögött, összehasonlítva azokat az amerikai és európai instrumentumokat, amelyek a kínzás tilalmának érvényre juttatását célozzák. Míg az Emberi Jogok Európai Bírósága joghatóságát az Európa Tanács valamennyi tagállama elismeri, addig ilyen elismerési kötelezettség az Amerikai Államok Szervezete (Organization of American States, OAS) tagállamait nem terheli, az Emberi Jogok Amerikai Bírósága így nem járhat el például az Egyesült Államokkal vagy Kanadával szemben. Esetükben kizárólag az Emberi Jogok Amerikai Bizottsága hozhat intézkedéseket, ezek azonban kötelező erővel nem rendelkeznek. Az Európa Tanács kínzás elleni egyezménye létrehozott egy bizottságot (Committee for the Prevention of Torture, CPT), amely helyszíni látogatások révén ellenőrzi a fogvatartottakkal szembeni bánásmódot. Az egyezmény amerikai párja, az Amerikai Bizottság az egyezmény a kínzás megelőzéséről és megbüntetéséről ilyen bizottság, tehát egy további felügyeleti mechanizmus felállításáról nem rendelkezett. Ezt némileg pótolja, hogy az Emberi Jogok Amerikai Bizottsága tagjai az emberi jogok egy-egy területéért felelős rapporteurök is, a jelenlegi elnök felel a szabadságuktól megfosztott személyek jogaiért. Noha sem a CPT, sem az Emberi Jogok Amerikai Bizottsága nem hozhat kötelező erejű rendelkezéseket, az amerikai kontinensen ez sokkal inkább rányomja a bélyegét az államok jogkövetési hajlandóságára. A vonatkozó nemzetközi egyezmények mellett előadásomban ismertetem az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Emberi Jogok Amerikai Bírósága néhány, a kínzás tilalmával kapcsolatos ítéletét is.

Kulcsszavak: emberi jogok, kínzás, Emberi Jogok Európai Bírósága, Emberi Jogok Amerikai Bírósága, CPT

THE COLLECTIVE BARGAINING CAPACITY IN HUNGARY FROM A CRITICAL PERSPECTIVE

Áron Péter BALOGH

PhD Student

University of Debrecen, Géza Marton Doctoral School of Legal Studies

E-mail: arbalogh@gmail.com

The objective of the new Act I of 2012 on the Labor Code of Hungary (LC) was to increase the role of collective agreements to achieve flexibility in labor regulations. The new Code – as a principle – allows collective agreements and individual labor contracts to regulate the content of work differently from what is stipulated by the Labor Code, not exclusively to benefit the employee, but the employer as well.

The general justification of the LC claimed that the limited role of collective agreements in the domestic labor market was due to the so-called relative dispositive regulations, allowing to interfere with the law only to benefit the employee. The new regulations – in the spirit of the extension of the collective autonomy of the participants of the labor market – also made it easier to conclude collective agreements, which are between the employer or employers' associations, and the recognized trade unions. Trade unions are special forms of associations, which have to be registered by regional (formerly county) courts, and need at least ten members in order to be established. The entitlement to conclude a collective bargaining agreement under the previous Labor Code used to be linked to the results of works council elections (union members required to get the majority of the votes). At present, unions having the membership of at least 10% of the total number of employees employed at the employer are entitled to conclude collective agreements. These regulations can lead to practical issues, which I would like to reflect on from a critical perspective. For example, although it has been made easier to form a bargaining unit under the new regulations, the unions lack the democratic legitimacy to conclude any agreement if there is no requirement which ensures that the majority of the workers would support them. Unions are not motivated to increase the number of the members just above the minimum to conclude a collective agreement. Considering that the monitoring of the membership of the associations is difficult in the practice, it can also occur that a collective agreement is concluded without the union actually having the required membership for the capacity for conclusion.

The aim of this paper is to demonstrate the anomalies of the new regulations, to present a few of their practical consequences and to offer solutions for the *de lege ferenda* legislation.

Keywords: labor law, employment law, collective bargaining agreement, collective bargaining capacity, trade union

A KÖZÖSSÉGI RENDŐRSÉG FOGALMÁNAK MEGJELENÉSE; A FOGALOM TARTALOMVÁLTOZÁSAI. A KÖZÖSSÉGI RENDŐRSÉG GYAKORLATÁNAK EGYES VÁLTOZATAI

Dr. BEREI Róbert

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Kriminológia doktori program

E-mail cím: berei.robort@uni-nke.hu

A tanulmányban a szerző bemutatja a közösségi rendőrség (community policing) fogalmának megjelenését a polgári fejlődés centrumaiban, ahol korán felismerték, hogy a legbecsebb erény a sikeres együttműködés azzal a közösséggel, amelynek biztonságát a rendőrségre bízták. Lényegét tekintve az 1829-ben létrehozott londoni Metropolitan Police feladata a megelőzés volt, mégpedig olyan módszerek alkalmazásával, amelyek alternatívát jelentenek a katonai erő alkalmazásával és a szigorú büntetésekkel szemben. A későbbiekben azonban Angliában és más nyugati országokban is a bűnüldözési funkció került előtérbe, a megelőzési szemlélet pedig fokozatosan háttérbe szorult. A második világháborút követően a rendőrség részben a motorizáció, részben a technikai fejlődés hatására egyre inkább eltávolodott a közösségtől, amelynek szolgálatára rendeltetett. A rendőri tevékenység súlypontja mindinkább a segélyhívásokra történő reagálásra helyeződött át. A múlt század utolsó évtizedeiben azonban a súlyos társadalmi feszültségek, valamint a fokozódó bűnözés miatt más megoldások után kellett nézni, amelyek során a kutatások rámutattak, hogy az eredményesség útjában éppen a közösségtől való eltávolodás, illetve a korábbi jó viszony megbomlása állt.

A rendőrségi működés egyes tényezőinek javítása, azaz a rendőri intézkedések intenzitásának fokozása, a rendőri létszám növelése, valamint a telefonhívásokra történő reagálási idő csökkentése nem ígért sikert. Mélyreható változásra volt szükség, és a kialakult helyzetben kézenfekvő volt, hogy bizonyos mértékig vissza kell térni az eredeti modellhez, vagyis vissza kell vezetni a rendőrséget a társadalomba. A közösségi rendőrségi modell kidolgozása során azonban nem egyszerűen az egykori londoni városi rendőrség ideáljához történő visszatérést tűzték ki célul, hanem a prevenció megszokott kereteinél mélyebbre hatoló proaktív tevékenység megvalósítását. A megújulás céljából kifejlesztett rendőrségi modell először az USA-ban, majd Kanadában terjedt el, ami nem meglepő, hiszen az utóbbi évtizedekben a kriminálpolitikai újítások zöme Észak-Amerikából származik. Az irányzat Európán belül Angliában és Walesben jelentős támogatást kapott, valamint a kontinens más országaiban is befogadást nyert. A közösségi rendőrség fogalma időközben új elemekkel gazdagodott, és különféle változatok alakultak ki az egyes országokban. Mindezekre a kriminológiai kutatási eredmények hatással voltak. A tanulmányban a szerző áttekinti fogalomváltozást, a gyakorlatot, és azokat a fontosabb kutatásokat, amelyek a tartalmat és a gyakorlatot alakították.

Kulcsszavak: közösségi rendőrség, community policing

A RÓMAI STATÚTUM RÉSZES ÁLLAMAIT EGYÜTT NEM MŰKÖDÉS MIATT ELMARASZTALÓ HATÁROZATOK JOGI SZINTÉZISE

Dr. BÉRES Nóra

PhD hallgató

Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail: noraberes@gmail.com

Napjainkban a Nemzetközi Büntetőbíróság működési hatékonyságát érő legsúlyosabb kritikák egyike, hogy az ICC – bizonyos esetekben – nem képes az általa kiadott nemzetközi elfogatóparancsoknak érvényt szerezni, vagyis nem képes a terheltet előállítani és a büntetőeljárást lefolytatni, végső soron pedig nem képes a nemzetközi büntető igazságszolgáltatásban ráosztott szerepet betölteni.

A probléma teoretikusan és leegyszerűsítve két, a nemzetközi jog által egyaránt védelemben részesített jogterület logikai perspektívájából közelíthető meg: az állami szuverenitás és az emberi jogok, illetve konkrétan, az államfői immunitás és a nemzetközi bűncselekmények áldozatainak szemszögéből; hiszen amikor a Bíróság hatáskörrel rendelkező Tárgyalást Előkészítő Kamarája kibocsát egy nemzetközi elfogatóparancsot, azzal – bizonyos objektív feltételek fennállása esetén – kötelezi a Római Statútumban részes államokat a letartóztatás foganatosítására és a terhelt átadására.

Abban az esetben, ha a megkeresett és a terhelt állampolgársága szerinti állam is részese a Statútumnak, akkor az együttműködési hajlandóság szemszögéből aligha beszélhetünk problematikus esetről, mivelhogy a terhelt állampolgársága szerinti állam a szerződéshez való csatlakozáskor önként vállalta a Statútumba foglalt jogi kötelezettségek teljesítését, és azt, hogy adott esetben állampolgárait a nemzetközi bírói fórum előtti felelősségre vonásnak aláveti. Ezért jelen tanulmány inkább azt az érzékeny kérdést járja körbe, amikor a nemzetközi elfogatóparancsban nevesített személy állampolgárság szerinti állama nem részese a Statútumnak.

A fenti probléma legmarkánsabb gyakorlati megnyilvánulása, már-már klasszikusnak nevezhető iskolapéldája, hogy az ICC 2009 márciusa óta nem képes *Omar Al-Bashir*, jelenleg is hivatalban lévő szudáni államfő letartóztatását foganatosítani, holott erre számos alkalommal adódott volna lehetősége az erre kötelezett államoknak. A Bíróság Főügyésze, *Fatou Bensouda* 2016. november 13-án, a Biztonsági Tanács előtt elhangzott nyilatkozatában kihangsúlyozta, hogy *Al-Bashir* az első letartóztatási parancs kibocsátása óta 131-szer lépett át nemzetközi államhatárokat, valamint 14-szer tartózkodott olyan állam területén, amely részes állama a Statútumnak.

Kulcsszavak: Nemzetközi Büntetőbíróság, Biztonsági Tanács, Római Statútum, Darfúr, Omar Al-Bashir

MODERNIZÁCIÓS TÖREKVÉSEK A FOGYASZTÓI JOGVITÁK ALTERNATÍV VITARENDEZÉSÉBEN

BIHARI Erika

Osztatlan mesterképzéses hallgató

Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar

E-mail cím: erikabihari89@gmail.com

Az Európai Unió alapvető célja, hogy megőrizze az európai gazdaság versenyképességét a világgazdaságban, ezáltal biztosítva az európai polgárok magas életszínvonalát és jólétét. Mindezen célok eléréshez a fogyasztóvédelem, mint eszközrendszer is hozzájárulhat. Az Európai Unió jogalkotója a magas szintű védelem érdekében megalkotta a fogyasztók alternatív vitarendezésére vonatkozó irányelveit, amelyek a hagyományos belföldi keretek között és a határon átnyúló, elektronikus szerződések kapcsán is segítséget nyújtanak bíróságon kívüli igényérvényesítéshez a fogyasztóknak, mint „gyengébb feleknek”. Ehhez párosulnak a nemzeti adottságok is.

A magyar fogyasztóvédelmi intézményrendszeren belül kiemelt jelentőséggel bírnak a Békéltető Testületek, mint a fogyasztói igényérvényesítés legjelentősebb, igazságszolgáltatáson kívüli alternatív vitarendezési eszköze. A békéltetés, fejlődésének eredményeként, ma már két részre tagolódik, ugyanis létezik egy úgynevezett klasszikus, általános és egy pénzügyi békéltető eljárási forma.

A Békéltető Testületek hazánkban a fogyasztóvédelemről szóló törvény rendelkezései alapján, 1999 januárjában kezdték meg működésüket és céljuk az, hogy egy olyan gyors, független szakmai és olcsó vitarendezési lehetőséget adjanak a fogyasztóknak, amellyel elkerülhetik a gyakran hosszadalmas bírósági eljárást, igényeiket azonban hatékonyan tudják érvényesíteni a vállalkozásokkal szemben, akár a termék minőségével, biztonságosságával, a szolgáltatás minőségével vagy a felek közötti szerződés megkötésével és teljesítésével kapcsolatos vitás ügy esetén. A Békéltető Testületek az ország egész területén hozzáférhető vitarendezési fórumok, a megyei (fővárosi) kereskedelmi és iparkamarák mellett működő, eljárásukban független testületek, döntéseikben nem befolyásolhatók egyéb szervezetek által. Ezzel a követelménnyel biztosított, hogy az adott ügyben eljáró testületi tagok az ügyet pártatlanul, részrehajlás nélkül döntsék el. Feladatuk a vitás ügy egyezsége alapuló rendezésének megkísérlése, ennek eredménytelensége esetén pedig az ügyben döntés hozatala a fogyasztói jogok egyszerű, gyors, hatékony és költségkímélő érvényesítésének biztosítása érdekében.

A fogyasztóvédelmi törvény ez idáig több módosításon esett át, amely a Békéltető Testületekre is hatással volt és egyúttal még hatékonyabb eljárást eredményezett. Ezen módosítások között szerepel a testületek éves jelentéskészítési kötelezettsége az illetékes miniszternek, listavezetési kötelezettség a testületi tagjairól, valamint az eljárásban együtt nem működő vállalkozás nevének, székhelyének és a tevékenységének nyilvánosságra hozatala (a vállalkozásoknak együttműködési kötelezettsége van az eljárás során). Az egyik legújabb módosítás (az online vitarendezést biztosító EU-s irányelv magyar jogba történő implementálását követően), az online vitarendezési platform használata útján választott alternatív vitarendezési eljárás lehetősége.

Kulcsszavak: fogyasztóvédelem, alternatív vitarendezés, békéltetés, hatékonyság, igényérvényesítés

AZ ÚT AZ ÖRÖKÖS KIRÁLYSÁGIG

BIRÓ Zsófia

A PTE Tehetségkövete, osztatlan mesterképzéses hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

E-mail cím: zsofia930813@gmail.com

A dolgozat hazánk trónöröklési rendjének alakulását és ennek viszonyát igyekszik nyomon követni a kiformalódó Szent Korona-tannal, tekintettel a rendek szabad királyválasztói joga és az uralkodó örökösödési jogának ütközéseire, az Árpád-ház kihalásától, egészen az 1687. évi törvénycikkeig.

Az értekezés fő irányvonala azt kívánja bemutatni, miként jutnak el a rendek odáig, hogy hatalmi tényezőként érdemben szóljanak bele a trón betöltésébe, majd történelmi események láncolata következtében hogyan veszítik el e jogukat. Az ideológiai alapot a Hármaskönyv szerződés-elmélete, illetve a rendek és a király elengedhetetlen kölcsönös viszonyának rögzítése adja, ami a rendek oldaláról a király választásában mutatkozik meg. A koronaeszme, majd a tan tételei immár a Hármaskönyvben a trónbetöltés tényeire és a királyi jogok gyakorlásának ténylegességére figyelemmel fejlődnek ki. Bár más európai országokban is fellelhető valamiféle koronaeszme, de a magyar azért különbözik tőlük, mert az egyetlen, Szent István-i Szent Koronához kapcsolódik, továbbá a korona iránti hűség és a birtokadományozás összefüggése másutt egyáltalán nem jelenik meg, ez teszi a magyar koronaeszmét egyedivé. Sőt, míg máshol a királyi hatalom és a rendiség két elkülönült hatalmi tényezőként értelmezhető, addig nálunk ez a két tényező a Szent Korona, mint legfőbb államhatalmi tényező hatalmában összeolvadt.

E hosszadalmas folyamat okai a trónbetöltés és a királyi hatalom gyakorlásának történetében keresendők. A trónutódlás mindig is központi kérdésnek számított, de az Árpád-ház kihalásától lett elsődleges, s az Anjouktól továbblépve megjelenik egy különös kettősség: a rendi érdekek, a szokásjog és a Nyugat-európai mintájú uralkodói szerződések ütközését, konfliktusait követhetjük nyomon.

Vajon miért volt ennyire fontos, sőt presztízskérdés a rendek számára, hogy királyukat szabadon válasszák meg, vagy mint azt a Szent Korona-tan is kimondja: „A nemes tesz királlyá, a király tesz nemessé”? Hogyan nyerte, majd veszítette el fokozatosan királyválasztói jogát a magyar nemesség? Miért ragaszkodtak annyira a rendek a királyválasztói joghoz, továbbá hogyan fakult meg ezen intézmény, és lépett elő az örökös királyság, a dinasztikus nyugati uralkodói-szerződésforma?

A tézis a feltett kérdések megválaszolásával igyekszik tisztázni a rendek és a legfőbb közjogi méltóság jogtörténeti viszonyainak alakulását, s bemutatni a történeti változások alapjául szolgáló jogforrásokat, különös tekintettel a Hármaskönyvre.

Kulcsszavak: királyválasztás, koronaeszme, Hármaskönyv, Szent Korona-tan, örökösödési szerződések

NORMATIVE POWER EUROPE YESTERDAY, TODAY AND TOMORROW

BOROS Luca

PhD Student

National University of Public Service, Doctoral School of Public Administration Sciences

E-mail: lucaboros90@gmail.com

Thirty-five years ago, Hedley Bull launched his critique of the European Community in the pages of the *Journal of Common Market Studies*. He claimed, “Europe’ is not an actor in international affairs, and does not seem likely to become one...”. Bull’s critique focused on the European Community’s civilian power in international affairs. In the early 1970s, François Duchêne had already suggested that Europe, at the age twenty, represented a ‘civilian power’ which was “long on economic power and relatively short on armed force”. Bull and others criticized the notion of civilian power for its ineffectiveness and lack of self-sufficiency in military power.

Contrary to the above mentioned some scholars argued that Europe has got a normative rather than an empirical power. As Richard Rosecrance argued “[i]t is perhaps a paradox to note that the continent which once ruled the world through the physical impositions of imperialism is now coming to set the world standards in normative terms.” Ian Manners in his famous article from 2002 established the term of ‘normative power Europe’ which claimed that the European Union has the power to shape the opinion and also the will of the international actors. To prove his argumentation, inter alia, he examined the case study of the abolition of the death penalty.

Ten years later, in 2013, Henrik Larsen in his article examined three major research projects on the European Union and called the attention to the fact that beside these theories it is also needed to bear in mind the external perception of Europe and the European Union. Larsen argued that the external perception can only highlight the strengths and weaknesses of the European Union.

Even if we are committed to any of the argumentations we should thinking beyond the surface and focus on the fundamental legal institutions and the identity of the European Union. Does the European Union still possess a unified identity and a consensus on for example the concept of rule of law or democracy? Clarifying these questions is essential, since Europeanization could only operate effectively if the European Union had got its direct and clear message about its “mission”.

Kulcsszavak: European Union, normative power, external perception, identity

EGY TRAGÉDIA MAGÁNJOGI VONATKOZÁSAI

Dr. ČERTICKÝ Mária

PhD hallgató

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail: certicky@freemail.hu

Megdöböntő tragédiáról kapott hírt Magyarország 2017. január 20-án az éjjeli órákban, amikor a budapesti Szinyei Merse Pál Gimnázium által szervezett sielésről hazatérőben lévő buszt súlyos baleset érte Olaszországban, Verona közelében. A buszbaleset során az utasok közül tizenhatan meghaltak, huszonhatan megsérültek.

A szörnyű tragédiát övező média hírek, az Emberi Erőforrások Minisztériuma részéről történő azon intézkedés, mely szerint, ezentúl, csak utazási irodán keresztül szervezhetnek az oktatási intézmények külföldi buszos utazásokat, számos magánjogi kérdést vet fel:

- kiknek és milyen jellegű kárai keletkeztek,

- ki, milyen szabályok alapján és hogyan felel a baleset során keletkezett károkért, e körben fontos kérdés, felelhet-e a buszt üzemeltető kft., ha az eljáró hatóságok nem találtak műszaki hibára vagy emberi mulasztásra utaló nyomokat?

A kérdések megválaszolása során tisztázni szükséges, hogy az elsődlegesen szóba jöhető buszt üzemeltető társaság esetleges felelőssége mely felelősségi szabály mentén vizsgálendő: szerződésszegés vagy veszélyes üzemi felelősség, továbbá munkáltatói felelősség. Ennek következtében vonatkoznak-e az esetre a kötelező gépjármű felelősségbiztosításról szóló törvény rendelkezései, ha igen, mennyiben? Milyen más biztosítási szerződések jöhetnek szóba még az adott eset kapcsán? Miben lett volna jobb a helyzet, ha utazási iroda szervezte volna, ahogy azt az illetékes minisztérium a továbbiakban szeretné, az érintett síutat.

Az ügy további érdekessége, a buszt üzemeltető társaság felelősségét vizsgálva, hogy a kárt esetlegesen közvetlenül okozó személye és a megtérítésre köteles személye elválhat, ami miatt foglalkozni szükséges a más személy által okozott kárért való felelősség szabályaival is.

A vizsgálódást hangsúlyosan a biztosítás (felelősség, baleset, vagyon stb.) szemszögéből szeretném végezni, mely során megvizsgálásra kerül a biztosító, szerződő, biztosított, károsult jogi helyzete, személyi köre, a jogviszony tartalma.

Kulcsszavak: Buszbaleset, felelősség, biztosítás, felelősségbiztosítás, sérelemdíj

A MŰVÉSZETI FELSŐOKTATÁS KIHÍVÁSAI ÉS AZ INTÉZMÉNYI AUTONÓMIA ÉRTELMEZÉSE

Dr. CSEPORÁN Zsolt

Tanársegéd

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Alkotmányjogi Tanszék

E-mail: cseporan.zsolt@ajk.pte.hu

A hazai felsőoktatás-irányítás 2014-ben megkezdett átalakítása rendszerszinten is új tendenciákat idézett elő. A reform egyértelműen az erősebb állami beavatkozás irányába mutat, mivel a kancellárok feladata, hogy az egyetemek gazdálkodásában az állam mint fenntartó érdekeit képviseljék.

A XXI. századi szektorális tendenciák és a hazai kancellári rendszer bevezetése szükségessé teszik a művészeti élet és az oktatási rendszer sajátos metszéspontja tartalmának részletes feltárását. A művészeti tevékenység felsőoktatásban való megjelenése speciális nehézségek elé állítja a szakpolitikát, a jogalkotót és az alkotóművészt egyaránt, amely tetten érhető a gazdasági kérdésektől, a szervezetrendszeren át, a képzési keretekig.

A felsőoktatási autonómia egyrésztől közjogi megközelítésben a tudomány szabadságának kérdését, másrésztől felsőoktatás-elméleti szempontból az állam, a társadalom és a felsőoktatási intézmények kapcsolatát öleli fel. A szűk téma szempontjából hangsúlyos a gazdálkodási és a művészeti/tudományos önállóság fogalmainak, illetve viszonyának rögzítése, amelyek terjedelmének pontos meghatározása végső soron az állami szerepvállalás mértékét is konkretizálja, kialakítva a művészeti felsőoktatás profilját a jelenlegi kancellári rendszerű felsőoktatási igazgatásban.

A kutatás célja a művészeti felsőoktatás közjogi és szakpolitikai elemzése, és ezzel összefüggésben alternatív modellek megfogalmazása a terület (tovább)fejlesztésének érdekében.

Kulcsszavak: felsőoktatás, autonómia, művészet, kancellár

JOGOS VÉDELEM A LEGFELSŐBB BÍRÓSÁG/KÚRIA ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁBAN

Dr. DEÁK Viktória

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail: deakviki9191@gmail.com

Előadásom témája a magyar jog egyik legnagyobb hagyományokkal rendelkező jogintézménye, a jogos védelem, illetve annak szabályozása.

A 2012. évi C. törvény új fejezetet nyitott e jogintézmény szabályozásának történetében, de ezt megelőzően ehhez hasonló, számottevő változásról nem lehet beszélni. A jogos védelem törvényi szabályozása ugyanis első büntető törvényünk megalkotása óta nem módosult jelentős mértékben. Éppen ezért, előadásomban nem a normaszövegek ismertetését tűzöm ki célomul, hanem a bíróság ítéleteinek vizsgálatán keresztül igyekszem következtetéseket levonni arra vonatkozóan, hogy hogyan fejlődött a jogos védelem szabályozása, illetve szabályainak alkalmazása.

Kutatásomat a Kúrián folytattam, ahol digitális adatbázisban kereshetőek a Legfelsőbb Bíróság/Kúria által hozott határozatok. 1990-től kezdődően, több mint hatszáz olyan ítélet érhető el, melyekben a jogos védelem alkalmazása felmerült. Ezeket a határozatokat tanulmányoztam, s vizsgáltam meg abból a szempontból, hogy mennyire tekinthető egységesnek és következetesnek az ítélkezési gyakorlat a jogos védelem szabályainak alkalmazását tekintve, s ezt elemezve próbáltam következtetéseket levonni arra vonatkozóan, hogy indokolt volt-e a jogos védelem új Btk. általi újraszabályozása.

Tekintettel arra, hogy huszonhat év ítélkezési gyakorlatát vizsgáltam, melynek során változott a kitérési kötelezettséghez való viszonyulás, illetve törvénybe iktatták a megelőző jogos védelmet, így a jogos védelem e két tényállási elemére különös figyelmet fordítottam.

Kutatásom során arra a megállapításra jutottam, hogy a vizsgált időszakban a jogos védelem mindenkori szabályait egységesen és következetesen alkalmazta a Legfelsőbb Bíróság és a Kúria is, így a jogos védelem újraszabályozásának indoka egészen biztosan nem a jogalkalmazás területén keresendő.

Kulcsszavak: Jogtörténet, jogos védelem, Legfelsőbb Bíróság, Kúria

AZ ÁLLAMI NYUGDÍJRENDSZEREK TOVÁBBFEJLESZTÉSE – HELYZETKÉP ÉS IRÁNYOK

DEZSE Tivadar

PhD hallgató

Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: tivadar.dezse@protonmail.com

A demográfiai folyamatok a nyugdíjrendszerek egyensúlyát jelentős mértékben befolyásolják. A nyugdíjas és aktív korosztályok létszámaránya – az ún. függőségi hányad – a nyugdíjrendszer finanszírozásának kulcsfontosságú paramétere. Ennek megfelelően a kedvezőtlen népesedési folyamatok rontják a felosztó-kirovó nyugdíjrendszerek finanszírozási feltételeit.

A társadalombiztosítási rendszerek finanszírozását azonban nem önmagában a demográfiai tényezők határozzák meg, hanem az aktivitás, a foglalkoztatottság alakulásával együttesen befolyásolják azt. A gazdasági növekedés várható mérséklődése, valamint az információs technikák fejlődése és a munkaerő-piaci igények és trendek változása együtt komoly kihívások elé állítják majd a jövőben a nyugdíjrendszereket is.

Az öregedő társadalom problematikája és a járulékfizetők számának csökkenése reformkényszerbe hozza az európai államok jogalkotóit. Felosztó-kirovó elven finanszírozott nyugdíjrendszerekben a pénzügyi egyensúly fenntartásához csökkenő járulékbévételek és növekedő nyugdíjkiadások esetében állami költségvetési támogatások szükségesek. Ezen támogatások féken tartásához az egyensúly megteremtésének hagyományos eszközei a jövőben kevésnek bizonyulhatnak. Az időskori anyagi biztonság megteremtésében a kiegészítő nyugdíjrendszerek egyre növekvő szerepre számíthatnak, ezért azok megfelelő szabályozása és optimális illesztése az állami nyugdíjrendszerekhez fókuszban lévő feladat Európa országaiban.

Kulcsszavak: szociális biztonsági rendszerek, nyugdíj, társadalombiztosítás, fenntarthatóság

AZ IGAZSÁGÜGYI KÉZÍRÁSVIZSGÁLAT SZEREPE A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

Dr. DOBI Anita

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: dobianita91@gmail.com

A kézírás kriminalisztikai vizsgálatának, így a kézírászakértésnek még a gépírás elterjedésével is maradt létjogosultsága. Az általános felfogással ellentétben nem csupán az okirat-hamisítás felderítésében játszhat fontos szerepet. Egy kézzel kitöltött számla írójának azonosítása segíthet a költségvetési csalás elkövetőjének megtalálásában, de egy kézzel írt fenyegető levél íróját megállapítva személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetőjére bukkanhatunk. A kézírás jelentőségét az is jól mutatja, hogy legfontosabb jognyilatkozatainkat ma is aláírásunkkal hitelesítjük. Az írásvizsgálat alapja az a tudományosan bizonyított tény, hogy minden ember kézírása egyedi, amely visszavezethető az írás megtanulásának, gyakorlásának külső feltételeire, és az individuum magasabb rendű idegműködésének sajátosságaira.

A kézírásvizsgálat különleges szakértelmet igénylő terület, tehát ha a bizonyítás során valamely tény megállapításához vagy megítéléséhez a kézírás vizsgálata szükséges, a büntetőeljárásban igazságügyi írásszakértőt kell alkalmazni. Az írásszakértő különleges szakértelme az ügyek döntő többségében a kézírás elemzése alapján végzett személyazonosításban áll, de a kézírás sajátos tulajdonságai révén a vizsgálat irányulhat az írás keletkezésének szubjektív és objektív körülményeinek megfejtésére is.

Az igazságügyi írásvizsgálatot gyakran azzal a váddal illetik, hogy nem elég objektív, nem támaszkodik elég egzakt mérési módszerekre. A szakértők munkáját nehezíti, hogy a tudomány mai állása szerint nem tudnak kimutatni olyan írássajátosságot, amely csupán egy emberre jellemző. A szakértő különleges szakértelme tehát abban áll, hogy feltárja azokat a sajátosságokat, amelyek egyediek, személyhez köthetőek, ezeket kiértékelve pedig minden egyes esetben egyedileg döntsön az egyes megegyező, vagy különböző sajátosságok jelentőségéről. Az írásszakértő teljes meggyőződéséhez szükséges, hogy mind a vizsgálandó, mind pedig az összehasonlítható írásanyag megfelelő minőségben és mennyiségben álljon rendelkezésre. Ha a feltételek ideálisak az írásszakértő teljes bizonyosságát kifejezve kategorikus véleményt, ellenkező esetben valószínűségi véleményt terjeszt elő.

A szakvélemény, mint személyi bizonyítási eszköz a tényállás alapos és hiánytalan, valóságnak megfelelő tisztázásához járul hozzá. Érdemes tehát vizsgálat alá vonni az írásszakértői vélemény „bizonyító erejét” és megbízhatóságát.

Kulcsszavak: büntetőeljárás, szakértő, kézírásvizsgálat

KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK ALKALMAZÁSA ELEKTRONIKUS KÖRNYEZETBEN

DORNFELD László

PhD hallgató

Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: jogdlaci@uni-miskolc.hu, dlaci120@gmail.com

A kiberbűnözés viszonylag új fenyegetésével szembeni fellépés egyik fontos területe a bűnüldözés, amelynek érdekei számos új jogintézményt megjelenésében játszottak szerepet az elmúlt évek során. Ezek a változások a bizonyítás szinte valamennyi aspektusát érintették, így például az új Be. társadalmi vitára bocsátott tervezete már önálló bizonyítási eszközként tartalmazza az elektronikus adatot.

A nyomozás és később a bírósági előtti bizonyítás szempontjából fontos adatok beszerzése és biztosítása e cselekményekkel kapcsolatban sokszor nehézséget okoz a nyomozó hatóságnak. Mivel az adatok kizárólag elektronikus formában léteznek, így jóval sérülékenyebbek és könnyebben manipulálhatók, mint a fizikai világban létező bizonyítékok. A kényszerintézkedések szakszerű alkalmazása ezért sokszor alapvető fontosságú lehet egy büntetőeljárás sikere érdekében.

Előadásomban azt vizsgálom, mely kényszerintézkedések alkalmazására kerülhet sor olyan esetekben, amikor elektronikus környezetben kell bizonyítékokat beszerezni. A kifejezetten ilyen célt szolgáló jogi eszközök (így az információs rendszerben tárolt adatok megőrzésére kötelezés és az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetlenné tétele) mellett a hagyományos kényszerintézkedések alkalmazhatóságát is érintem, így a házkutatás, a lefoglalás kapcsán a gyakorlatban felmerülő kérdésekkel is foglalkozom.

Fontos annak a vizsgálata is, hogyan viszonyulnak az egyes kényszerintézkedések egymáshoz. Például, hogy mi a kapcsolat a lefoglalás és az információs rendszerben tárolt adatok megőrzésére kötelezés között, és mikor lehet helye az alkalmazásuknak.

A kényszerintézkedések valamilyen jogot vonnak el vagy korlátoznak. Ezért nem megfelelő alkalmazásuknak nem csak a bizonyíték megsemmisülése lehet a következménye, de például bizonyos alapvető jogok megsértése is, ami komoly aggályokat vethet fel. Az alapjogi problémák az elmúlt években leginkább az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetlenné tételével kapcsolatban merültek fel, amellyel előadásomban részletesen is foglalkozom.

Kulcsszavak: kényszerintézkedések, kiberbűnözés, nyomozás

KIMUTATHATÓ- E A FAJI DISZKRIMINÁCIÓ A BÜNTETŐ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBAN? „ELEMZÉSEK AZ AMERIKAI KUTATÁSOK NYOMÁN”

Dr. SZABÓ Patrik

Ügyvéd, okl. teológus, főiskolai tanársegéd

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: patrik.szabo@t-online.hu

Az európai és az észak-atlanti civilizációban általánosan elfogadott, hogy a faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés erkölcsileg is helytelenítendő, és a törvény előtti egyenlőség alkotmányos alapelvvé szilárdult követelményének megszegését jelenti. Az egyenlőség alapelvének értelmében az egyenlőnek született emberek azonos bánásmódot érdemelnek a hatóságok illetve bíróságok előtt, és a faji-etnikai hovatartozás nem lehet(ne) kérdés bármely szempontú értékelésnél sem. Más szóval, az emberek felé történő eltérő bánásmódot csakis akkor lehet megalapozottan igazolni, ha valóban létezik olyan tényszerű különbség, ami alapot szolgáltat a feljük irányuló eltérő bánásmódnak. Az egyenlőség azonban önmagában egy általános fogalom, amely mindaddig nem bír különös jelentéssel, míg egy bizonyos szövegekörnyezetbe el nem helyezzük. Ennélfogva jogpolitikai kontextusban, az egyenlőség elve a közszolgáltatásokhoz való azonos hozzáférést, valamint a törvény előtti egyenlőséget jelenti, az egyenlő bánásmód pedig a büntetőeljárásokon túl kiterjed például a munkavállalás, az előléptetés és a fizetés megállapításának területén való egyenlőségre is.

A rassz/faj fogalma akkor gyökerezett meg fokozatosan a különféle társadalmakban, amikor a modernkori rabszolgaság intézménye életre hívta azt az elgondolást, miszerint az egyik faj felsőbbrendűbb lenne a másiknál. Az Amerikai Egyesült Államokban az erre vonatkozó törvényeknek olyan hatása volt, hogy bizonyos személyeket faji hovatartozásuknak köszönhetően juttatott előnyökhöz, avagy részesített hátrányban, és az embereknek egy bizonyos faji csoporthoz való tartozása gyakran determinálta a jogait és kötelezettségeit (pl. az ún. „Jim Crow” törvények a Polgárháború végén).

A rasszizmus legáltalánosabb értelmében véve talán úgy definiálható, mint azon társadalmi gyakorlatok, amelyek (explicite vagy implicite) érdemeket tulajdonítanak, illetve nyújtanak egyes faji csoportok tagjainak, egész egyszerűen „faji” alapon. A rasszizmusnak legalább három – intenzitásán alapuló megkülönböztetés szerinti – formáját elemzem: személyes előítélet; ideológiai rasszizmus, ahol a domináns kultúra felsőbbrendűségét kulturális és biológiai alapon igyekeznek igazolni és racionálisnak beállítani; valamint az intézményesített rasszizmus, ahol az egyes szabályok és a bevett intézményi eljárásmodok szolgálnak szisztematikus és állandó megkülönböztetésül faji csoportokkal szemben.

Az intézményesített rasszizmus egyik aspektusát az amerikai szakirodalomban „petit apartheid” (francia: kis apartheid) kifejezéssel jelölik. Ez a fogalom nem ismert a magyar tudományos terminológiában, így ennek bemutatása és bevezetése a tanulmány egyik kitűzött célja. Hazai példák ismertetése útján - mely szerint a rendőrök gyakrabban igazoltatják a romákat, amelyet egy 2005-2006. évek folyamán végzett reprezentatív felmérés egyértelműen bizonyított is- próbálok párhuzamot vonni az etnikai alapú kiválasztás formájában jelentkező intézményes diszkriminációval, mely hazánkban is jelen van. A romák esetében etnikai hovatartozásuk bőr- és hajszínük, vagy jellegzetes öltözködési stílusuk alapján általában könnyen megállapítható, és róluk a hazai lakosság túlnyomó része éppúgy, mint az intézkedő rendőrök többsége úgy vélekednek, hogy faji alapon hajlamosabbak a bűnelkövetésre.

Kulcsszavak: etnikai alapú kiválasztás, faji előítéletek

EGY ELFELEDETT POLITIKAI BŰNCSELEKMÉNY: A RÁKOSI – VÁGI PER

Dr. DRÓCSA Izabella

PhD hallgató

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog – és Államtudományi Kar

E-mail cím: izabella.drocsa@gmail.com, drocsa.izabella@jak.ppke.hu

Tanulmányomban Rákosi Mátyás I. perét kívánom bemutatni, a nyomozati szakasztól egészen az öt elmarasztaló ítélet meghozataláig. E téma jelentősége nem csupán az, hogy a XX. századi magyar történelem egy híres alakjának még kevésbé feldolgozott és ismert peréről van szó, hanem számos olyan jogi problémát is felvet, amely jól jellemzi a két világháború közötti magyar büntetőjogi fejlődés sajátosságait.

A történeti tényállásban két, egymással párhuzamosan folyó politikai cselekményt ismerhetünk meg. 1923-ban a bécsi székhellyel működő III. Kommunista Internacionálé magyar tagjai megállapodnak abban, hogy Magyarországon a Tanácsköztársaság bukását követően újra kísérletet tesznek a proletárdiktatúra kiépítésére. Kihhasználva a magyar szociáldemokrata pártban lévő éles ellentéteket a Bethlen – Peyer paktumnak köszönhetően, az Internacionálé egyik tagja belép a pártba annak érdekében, hogy a pártvezetéssel egyet nem értő tagokat tömörítse, és azokkal egy új kommunista csoport kiépítését kezdje meg. E mozgalom előrehaladtával 1925 júniusában hamis útlevélbirtokában, illegálisan átlépi a magyar határt Rákosi Mátyás, akit a moszkvai vezetés megbízott az újonnan létrejövő politikai szervezet irányításával.

Ezzel a szervezkedéssel párhuzamosan 1925 áprilisában megalakul a Szocialista Munkáspárt Vági István vezetésével, akik a Szociáldemokrata Pártból kilépve egy szélsőbaloldali csoportosulást hoztak létre. A vád szerint bár látszatra legálisan működő pártról van szó, egy rendőrségi házkutatás során rendkívül magas összegű anyagi eszközöket találtak a párt központjában. Emellett fő tevékenységük a röpiratterjesztés volt, amelyben rendszeresen a fennálló alkotmányos rendszer elleni izgató tartalom szerepelt. A pártvezetőség tagjai közé pedig azokat a nyíltan kommunista személyeket választják meg, akikről a nyomozás alatt kiderül, szoros kapcsolatban álltak a III. Internacionálé magyar tagjaival.

A nyomozati szak végét követően elsőként Rákosi Mátyást, Gögös Ignácot, Hámán Katót, Őri Károlyt és Vas Zoltánt lázadás büntette miatt statáriális bíróság elé állítják a Csemegi – kódex 152. §-sa alapján. E bírói fórum azonban illetékességének a hiányát állapítja meg, ezért a Budapesti Királyi Törvényszék elé kerül az ügy. Ezt követően a hatáskörrel rendelkező vizsgálóbíró ezt az ügyet egyesítette az ún. Vági – csoport ellen folytatott büntetőeljárással arra a gyanúra alapozva, hogy bár két külön politikai szervezkedésről van szó, Rákosi Mátyás hazaérkezését követően már együtt folytatták a tevékenységüket, amely lényegében egy célra irányult: a kommunista diktatúra kiépítésére. A törvényi tényállás is módosult: ugyanis az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921. évi III. törvény (Átv.) 1. §-ában meghatározott államfelforgatás büntette miatt emelt vádat az ügyészség, ami további jogi problémaként felveti, vajon az akkor hatályos Btk. vagy az Átv. alapján kellett volna a büntetőjogi felelősséget megállapítani.

Kulcsszavak: Tanácsköztársaság, Bethlen – Peyer paktum, Rákosi Mátyás, államfelforgatás, Internacionálé

AZ OKTATÁSHOZ VALÓ JOG MEGJELENÉSE A GENERÁLIS NEMZETKÖZI SZERZŐDÉSEKBEN

Dr. DUDÁS Kinga

PhD hallgató

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: kinga.dudas13@gmail.com

Mindenkit megillet az oktatáshoz való jog, mint alapvető jog, amelyet releváns emberi jogként tartanak számon. Tanulmányom témája ennek az alapvető jognak a megjelenése a nemzetközi emberi jogi dokumentumokban, különösen a generális sokoldalú nemzetközi szerződésekből. Legtöbbször a művelődéshez való joggal kerül párhuzamosan említésre a szakirodalomban, mely onnan ered, hogy a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya a művelődéshez való jog alatt tárgyalja az oktatást, azonban a két jog lényegében elválasztható egymástól, amelyet tanulmányom elején, a téma alapfogalmainak tisztázása után kifejtek.

Az oktatáshoz való jog biztosítja minden ember számára az ingyenes és kötelező általános iskolai tanulmányokat, hozzáférhetővé teszi a közép- és felsőfokú oktatást. Nemzetközi szerződésekből megjelenésével rendkívül nagy szerepet töltött be az oktatás terén, segítette azt még inkább elérhetővé tenni, hiszen azt megelőzően csak a tehetősebb réteg tudta legtöbbször igénybe venni és megfizetni. Hazánk is részese ezeknek a nemzetközi megállapodásoknak, a belső jogunknak összhangban kell lennie ezekkel a szabályokkal.

Nagyon fontos megemlíteni, hogy az oktatáshoz való jog tartalmát tekintve kizárja a hátrányos megkülönböztetést, megfogalmazza az oktatással szemben támasztott generális követelményeket és elvárásokat, magában foglalja a benne szereplők anyagi támogatását. Mindamelllett, hogy alapvető jogként tartják számon, más emberi jogok érvényesülésének biztosítója és más jogok is fakadnak belőle: tanulás szabadsága, szabad iskolaválasztás, tanítás szabadsága, stb.

Úgy gondolom, hogy a választott téma mindig időszerűnek tekinthető, hiszen nemzetközi és belső jogi szinten is folyamatosan változik a szabályozása. Itt arra gondolok például, hogy nemzetközi szinteken egyre több területre terjesztik ki a szabályozást, az államok pedig belső jogukban újabb- és újabb kedvezményekben részesítik a tanulni vágyókat. Aktualitását a felsoroltakon kívül különösen az képezi még, hogy ma már egyre jobban az állami monopólium korlátját képezi az oktatás szabadsága, hiszen az állami iskolákon kívül rengeteg magániskolát alapítanak és tartanak fenn. Ennek a folyamatnak a generális sokoldalú szerződésekkel való összevetését jelen tanulmány is kifejti.

Kulcsszavak: művelődéshez való jog, oktatás, emberi jog, nemzetközi szerződés

A VEZETŐ JOGÁLLÁSA – A MUNKAJOG ÉS A POLGÁRI JOG KERESZTEZŐDÉSÉBEN

Dr. FARKAS Flóra

Ügyvédjelölt, PhD hallgató

Dr. Kiss Szabolcs Ügyvédi Iroda, Károli Gáspár Református Egyetem- Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: Dr.farkas.flora@gmail.com

Az új Ptk. hatálybalépésével a polgári jog struktúrája megváltozott, ezáltal a vezetőkre vonatkozó szabályozás is jelentős átalakuláson ment keresztül, mely a jogászok között napjainkig tartó vitákat, összeütközéseket generál.

A témát az Mt. és a Ptk. összevetéséből megfogalmazható összeütközési csomópontokon keresztül vizsgálom, mint a jogviszony létrejötte, a jogviszony jellege, a felelősség kérdése valamint a jogviszony megszűnése/megszüntetése. Ezekben a csomópontokon keresztül vizsgáltam a szabályozás kettősségét, valamint, e csomóponton keresztül igyekszem bemutatni a jogelméletben és joggyakorlatban egyaránt felmerülő problémákat. A problémák bemutatásán túl azoknak lényegi feltárására törekedtem nagy hangsúlyt fektettem neves polgári jogászok és munkajogászok álláspontjainak összevetésére, valamint a témában fellelhető releváns joganyag feldolgozására.

Kutatásom és széleskörű vizsgálódásom során arra a következtetésre jutottam, hogy az új Ptk. megalkotása során a vezető tisztségviselőket érintő szabályozás körében a jogalkotó csak az általános kérdéseket szabályozta, amelyek szinte kizárólag homogén esetekre alkalmazandóak. Véleményem szerint Munkajogi szabályozás és a polgári jogi szabályozás ilyen mértékű különbözősége sok veszélyt, későbbiekben komoly eldöntendő kérdéseket hordoz magában. A közös szabályozás hiánya a dolgozatomban bemutatott felelősség, munkaviszony megszüntetés-megbízatás megszűnése kérdéskörében feltevéseket, találgatásokat eredményez, ami később komoly jogalkalmazási nehézségekhez és különbözőségekhez vezethet.

Kulcsszavak: vezetők, munkajog, polgári jog, jogalkalmazási nehézségek

A PÉNZÜGYI FOGYASZTÓVÉDELEM SZABÁLYOZÁSA AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

Dr. GERGELY Beáta

PhD hallgató

Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: gerbea91@gmail.com

A 2008-ban kirobbant pénzügyi válság után előtérbe került a pénzügyi fogyasztóvédelem szabályozása is. A válság legfőbb okaként a különböző kutatások elsősorban a kockázatok alulárázását nevezték meg. Mivel az Amerikai Egyesült Államok (továbbiakban USA) jelentős szerepet játszott a 2008-as pénzügyi válság kapcsán, így fontos az USA szabályozásának megvizsgálása. Jelen tanulmány célja az USA pénzügyi fogyasztóvédelmének bemutatása. 2010-ben elfogadásra került a Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act (továbbiakban: Dodd-Frank-törvény), melynek egyrészt célja az USA pénzügyi stabilitásának megerősítése, átláthatóság erősítése, illetve a fogyasztók védelme a tisztességtelen pénzügyi szolgáltatói magatartással szemben. A törvényt számos kritika érte, mely abból fakad, hogy a törvény alapvető koncepcióját sokan hibásnak tartják, mivel a fogyasztóvédelmet helyezi a középpontba. A fogyasztóvédelem nem megfelelő szabályozása önmagában nem okozhat rendszerszintű összeomlást, de tény, hogy egyik faktorként hozzájárult a pénzügyi válság kialakulásához, így fontossá vált a terület szabályozásának felülvizsgálata. Ennek hatására a törvény rendelkezései alapján felállításra került az USA-ban a Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Ügynökség (Consumer Financial Protection Bureau), melynek feladata a pénzügyi oktatás kialakítása, hiteltanácsadás, jelzálogpiac, a hitelkártyapiac, egyéb banki termékek szabályainak figyelemmel kísérése. Az Ügynökség felállításának célja a fogyasztók védelme, így közreműködik a szerződések világos és a fogyasztók által érthető nyelven történő, rejtett költségek és növekvő kamatlábak nélküli megfogalmazásában, a fogyasztói panaszok kezelésében, valamint a szükséges jogi lépések megtételében. A tanulmányban bemutatásra kerülnek a Dodd-Frank törvény fogyasztóvédelmet érintő szabályai és az Ügynökség fogyasztóvédelmet érintő eszközei, eljárásai.

Kulcsszavak: pénzügyi fogyasztóvédelem, Dodd-Frank törvény, Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Ügynökség

AZ ALTERNATÍV BÜNTETÉSEK HELYE ÉS SZEREPE A MAGYAR ANYAGI BÜNTETŐJOGBAN

Dr. GÓCZA Ágnes

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: goczaagnes@gmail.com

A halálbüntetés alkotmányellenessé nyilvánításáig gyakorlatilag minden más szankció, így a szabadságvesztés is alternatív szankcióként volt jelen a büntetési rendszerben. Ezt követően azonban a szabadságvesztés büntetés vált központi büntetéssé, a legsúlyosabb büntetés pedig az életfogytig tartó szabadságvesztés lett és az is a mai napig. Mára azonban egyértelművé vált, hogy a szabadságvesztés büntetés nem felel meg a vele szemben támasztott elvárásoknak. Negatívumként említhető a szabadságvesztés büntetéssel kapcsolatban az ún. börtönhatások érvényesülése, a túlsúlyolt börtönök további népességnövekedése, az, hogy a büntetés legfeljebb a fogvatartás idejére hatástalanítja az elkövetőt, emellett meglehetősen drága is, amit a társdalom, illetve annak tagjaként végső soron a sértettek fizetnek meg. Bizonyára napjaink egyik legégetőbb kriminálpolitikai kihívása, hogy megoldást találjunk a szabadságvesztés eredménytelenségére és a visszaeső bűnözők számának csökkentésére. A szabadságelvonással nem járó alternatív szankciók iránti igény azonban már az 1970-es években megjelent Magyarországon. A szabadságvesztés büntetés fent ismertetett hátrányait, illetve a szabadságelvonással nem járó büntetések előnyeit már az 1978. évi Büntető Törvénykönyv előkészítése során a Kodifikációs Bizottság is összefoglalta, mégpedig a nemzetközi szakirodalmat figyelembe véve. A szabadságvesztés büntetés alternatíváit érvényesítő küzdelemben fontos szerepet játszanak az európai szintű dokumentumok is. Az „alternatív” szó többféleképpen értelmezhető a büntetőjog területén. Kifejezheti egyrészt a büntetőeljárás során történő választási lehetőségek keresését, olyan alternatívák körében, amelyek elsősorban a bíróság előtti felelősségre vonás elkerülését célozza. Emellett pedig kifejezi azon szankciókat, amelyek nem járnak szabadságelvonással, elkerülve ezzel a szabadságvesztés büntetés káros hatásait. Így a szabadságvesztés alternatívái között tágabb értelemben nem csak a szabadságelvonással nem járó büntetőjogi szankciók, a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztése, a közérdekű munka, a pénzbüntetés és az intézkedések, tehát az ún. „tradicionális alternatívák” szerepelnek, hanem a házi őrizet, a kárjótétel, a kompenzáció különböző formái, illetve a büntetőeljárás alternatívájaként a diverzió és a mediáció, az ún. „új alternatívák”. Előadásomban kizárólag a szabadságelvonással járó szankciók helyettesítését szolgáló büntetőjogi jogkövetkezmények elemzésére kívánok kitérni.

Kulcsszavak: büntetőjog, büntetési rendszer, büntetés, alternatív büntetés, közösségi szankció

BRIT ÉS ÍR MINTÁK A MEZŐGAZDASÁGI FÖLDEK ÖRÖKLÉSÉBEN

HORNYÁK Zsófia

Tudományos segédmunkatárs

Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete

E-mail cím: joghzs@uni-miskolc.hu

Magyarországon hiányzik a speciális földöröklési szabályozás, nincs külön földöröklési törvényünk, és a 2013. évi CXXII., földforgalmi törvény sem tartalmaz a mezőgazdasági földek törvényes öröklésének szabályozására rendelkezéseket. Tehát a Polgári Törvénykönyv általános öröklési szabályait kell alkalmaznunk.

A Ptk. mindösszesen egy szakaszában találkozunk földdel kapcsolatos öröklési szabállyal, nevezetesen a 7:89. § (2) bekezdésében, mely kimondja, hogy „Az örökös külön is visszautasíthatja a mezőgazdasági termelés célját szolgáló föld, a hozzá tartozó berendezés, felszerelési tárgy, állatállomány és munkaeszközök öröklését, ha nem foglalkozik hivatásszerűen mezőgazdasági termeléssel”. Ezzel a törvény egy lehetőséget biztosít, hogy a hagyatékot egy hivatásszerűen mezőgazdasággal foglalkozó örökös kapja meg.

A földforgalmi törvény pedig említi a föld tulajdonjogáról végintézkedéssel történő rendelkezés esetét a 34. §-ában, mikor is a közjegyző feladata a végintézkedés megküldése a mezőgazdasági igazgatási szervnek jóváhagyás céljából. Ebben az eljárásban figyelmen kívül kell hagyni az elővásárlási jogról szóló rendelkezéseket, a helyi földbizottság állásfoglalását sem kell kérni. A mezőgazdasági igazgatási szerv azt vizsgálja, hogy az örökös szerzőképessége fennáll-e, a végintézkedés nem eredményezi-e tulajdonszerzési korlátozás megsértését vagy megkerülését. Ha megtagadja a tulajdonszerzés jóváhagyását, akkor a végrendelet ezen rendelkezését érvénytelennek kell tekinteni.

Ezen szakaszokon kívül viszont valóban nem találunk speciális, mezőgazdasági földekre vonatkozó öröklési szabályt, szemben a többi európai országgal, ahol vagy egy kifejezetten földöröklést szabályozó jogszabályban, vagy a földforgalmi törvényben rendezik a kérdést, mivel ez hazánkban nem történt meg, így szükségesnek tartom a többi európai ország szabályozásának elemzését, és azok alapján egy megoldási lehetőség felvázolását a hazai szabályozás számára. Korábban már megvizsgáltam a német, az osztrák és a svájci jogszabályokat a témában, így jelen kutatás során néhány, az angolszász jogrendszerbe tartozó ország szabályozását tekinteném át, nevezetesen az Egyesült Királyságét és Írországét.

Kulcsszavak: mezőgazdasági föld, földöröklés, jogösszehasonlítás

NYOMKÖVETÉS ÉS SZEMÉLYKÖVETÉS – EGYÜTT VAGY KÜLÖN UTAKON?

HORVÁTH Orsolya

Doktorjelölt

Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: horvath.orsolya@ajk.pte.hu

A bűnügyi szolgálati kutyák alkalmazása hosszú időkre nyúlik vissza. A 19. században Hasfelmetsző Jack ügyének nyomozásakor például kísérleti jelleggel alkalmaztak vérebekeket a lehetséges elkövető felderítésére. A nyomkövető kutyák rendszeresített igénybe vétele azonban a 20. században vált ismertté.

Az elkövetők az egyes bűncselekmények helyszínein különféle nyomokat és anyagmaradványokat hagyhatnak hátra. A környezettel való közvetlen érintkezés eredményezi, hogy az ember – szervezetének egyedi sajátosságaiból fakadóan – tárgyakon és a talajon visszahagyja jellegzetes szagát, mely hosszabb–rövidebb ideig ottmarad. Kihhasználva azon képességét a kutyának, hogy szaglása nagyságrendekkel jobb az embernél és képes az ember által hátrahagyott szagmaradványokat követni, hamar sikeressé tette a négy lábúak bűnügyi célú alkalmazását.

Klasszikus nyomkövetésről beszélünk, amikor az erre a feladatra kiképzett kutya az ember által (elkövető) keletkezett talajsérüléseket követi és szigorúan a létrehozott útvonalon haladva követi az emberi szagot. Ezzel ellentétben a személykövetés, vagy más néven mantrailing egy olyan, a kutya természetes követő magatartását kihasználó módszer, ahol az állat a hátrahagyott szagkomponensek alapján tájékozódik.

Kutatói kérdéseimhez sorolom, hogy melyek a két módszer közötti különbségek és milyen előnyöket és hátrányokat lehet felsorakoztatni a személykövetés és mantrailing között.

Előadásomban tehát a két módszer részletesebb ismertetését követően büntető eljárásjogi oldalról vizsgálom a fenti kérdéseket, valamint jellemzem az amerikai és az angol gyakorlatot, alkalmazási lehetőségeket. Végezetül próbálok választ keresni arra a kérdésre, hogy melyik módszernek van létjogosultsága hazánkban és melyik lehet a sikeresebb a büntető eljárási és más igényként jelentkező területeken.

Kulcsszavak: nyomkövetés, kriminalisztika, mantrailing, emberi szag, büntető eljárásjog

THE PARLIAMENTARY DISPUTE AND PRESS COVERAGE OF THE LXIII. LAW OF 1912 ABOUT THE EMERGENCY LAW IN TIME OF WAR

Dr. KELEMEN Roland

Assistant lecturer

Széchenyi István University, Deák Ferenc Faculty of Law and Political Sciences, Department of Legal History

E-mail címe: kelemenr85@gmail.com

The author of this study will present the parliamentary dispute of the LXIII. Law of 1912 about the emergency law in time of war. Before of this though, he will elude to the validness of the regulations. The changes of the 19th century (geopolitical, economic, social and fundamental rights and also tactical and defense) posed new challenges for the state that could not be solved - especially on the grounds of the establishment of the constitutional state – so there was a need to make the state more efficient and effective between constitutional bounds. The means for it was an emergency rule of law. In the time of a dualist state before the legislation in 1912 there were already sporadic mandates of this nature, but all of them were confined to a single aspect of the state and none of them reinforced properly the fundamental rights, nor did the parliament ensured proper barriers for the executive power.

Because of this the situation became so dire, that first the darabont government unconstitutionally coerced the municipalities, and in 1909 restricted the liberty of the press without authorization alluding to military interests. The codification was initiated by the joint ministry of war, and after long debates it made its way before the house of representatives in 1912. There a real debate could not be had on the issue, because speaker István Tisza barred the opposition from the work of the house of representatives on account of constant obstructions. Because of this, with a very short debate and with an expedited procedure the bill was passed. In the house of representatives Sándor Giesswein, and in the upper house János Hadik tried to shuffle new safeguards into the bill, with alternating success. In the press more sharply toned critics had been published. The Népszava, Pesti Hírlap and the Pesti Napló have seen an end of Hungarian constitutionality, and a new reign of absolutism in the bill. The Népszava straight out called the bill an executioner's bill. Only the Budapesti Hírlap wrote about the necessity of the law in an emergency situation. The rural papers were ruled by fear from the awfulness of war, they did not dealt with the bill beyond small allusions.

Kulcsszavak: emergency law, Parliament, house of representatives, parliamentary dispute, press coverage

A JOGFEJLESZTŐ ÉRTELMEZÉS SZEREPE A STRASBOURGI BÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN

Dr. KÉMERI Zsófia Eszter

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

kemeri.zsofia@gmail.com

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye a strasbourgi bírósággal karöltve egy olyan ítélkezési gyakorlatot hozott létre, amely bátran tekinthető Európa leghatékonyabb rendszerének az emberi jogok nemzetközi védelmének területén. Az Egyezmény szóhasználatával élve az európai országok a „szorosabb egység megvalósítása” érdekében nem egy szupranacionális intézményrendszert kívánnak megalkotni, hanem egy közös európai jogrend létrehozását, illetve a „hasznos felfogású európai országok” együttműködését kívánják erősíteni a demokrácia és a jogállamiság legfőbb örökségén keresztül. Azonban lépést tartani a kor társadalmi igényeivel nem egyszerű feladata a bíróságnak, ugyanakkor az Egyezményhez társuló értelmezési módszerek segítségével a bíróság képesnek tűnik megtalálni az egyensúlyt a fejlődés és a stabilitás között. A jogfejlesztő értelmezés alapelveinek alkalmazása jóvoltából az Egyezmény az ún. élő jog eszköze, amely lehetőséget teremt a strasbourgi bíróságnak arra, hogy az Egyezményt a kor társadalmi igényeinek megfelelően értelmezze. Ebből a feltevésekből kiindulva kívánom megvizsgálni a strasbourgi bíróság által alkalmazott jogfejlesztő értelmezés elvét, amelynek kiemelkedő szerepe van az ún. európai konszenzus kialakításában. A tanulmányom első részében a bíróság által alkalmazott konszenzus-analízisek típusait kívánom ismertetni, majd a jogfejlesztő értelmezés történeti előzményeit követően annak ítélkezési gyakorlatban betöltött szerepét vizsgálom meg. A tanulmányom második részében arra kívánok kitérni, hogy mennyiben igazolt a jogfejlesztő értelmezés elvének jelenléte a bíróság gyakorlatában, amellyel összefüggésben néhány jogtudós által megfogalmazott kritikai észrevételre is kitérek. Végül arra kívánok mindebből következtetni, hogy az Egyezmény Preambulumában megfogalmazott szorosabb egység megvalósításának célkitűzése, valamint az emberi jogok hatékony érvényre juttatása a jogfejlesztő értelmezés elvének alkalmazása nélkül nem valósulna meg.

Kulcsszavak: Emberi Jogok Európai Egyezménye, strasbourgi bíróság, jogfejlesztő értelmezés, európai konszenzus

CÉLZOTT LIKVIDÁLÁS A NEMZETKÖZI JOG ÉS AZ EMBERI JOGOK TÜKRÉBEN

KIS Kelemen Bence

PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

E-mail címe: bence.kiskelemen@gmail.com

Az Egyesült Államok 2001 óta vet be fegyveres pilóta nélküli repülőgépeket, vagy a hogy a köznyelv nevezi őket drónokat terroristák célpontok likvidálására a Közel-Kelet különböző államaiban. Előadásomban a drón-programok legalitásáról szóló ún. „*drone debate*”-et vizsgálom, amely 2010 óta folyamatosan zajlik napjainkban is. A drón-támadások számos különböző aspektussal rendelkeznek, amelyek rendszerint mélyen összefonódnak egymással, a jogirodalmi vita e tekintetben tehát csak egy részeseleme a politikai, hadtudományi és filozófiai kérdéseknek.

Figyelemmel arra, hogy a vita ez idő szerint még nem dönt el, előadásomban a fent vázolt *targeted killing*-ek, vagyis célzott likvidálások legalitását vizsgálom a nemzetközi jog és az emberi jogok vonatkozásában, bemutatva a releváns szakirodalmi álláspontokat és megfogalmazva saját nézeteimet, amelyek a téma komplexitása okán főként eseti jellegűek lehetnek.

Elsőként a drón-támadások nemzetközi jogi vetületét vizsgálom, főként a célzott likvidálásokra alkalmazandó joganyag meghatározása érdekében. A drón-támadásokat mindenek előtt a *jus ad bellum*, mint az erőszak alkalmazását kivételesen lehetővé jogalap oldaláról célszerű górcső alá, venni, amely során főként az ENSZ BT releváns határozatai és a nem állami szereplők elleni önvédelem kapcsán kell megállapításokat tennünk. A nemzetközi jog szempontjából a drón háborúk másik kiemelkedően fontos vetülete a humanitárius jog, mint *lex specialis* alkalmazhatósága. A háború jogának lapvető elveit vizsgálva megkísérlem elhatárolni az *unlawful combatant* és a folyamatos kombattánsi funkciót egymástól a terrorista gyanús személyek vonatkozásában, amely helyrebillentheti a témában jelenleg uralkodó bizonytalanságot.

A drón-támadások egy másik metszete a humanitárius jog hiányában az emberi jogi rezsím alkalmazhatóságának kérdése. E tekintetben az egyes nemzetközi emberi jogok egyezmények extraterritoriális hatályának vizsgálatára törekedem, külön tekintettel az emberi jogok amerikai és európai rendszereire. Előadásomban két fent említett regionális emberi jogi rendszer bíróságának, azaz az Emberi Jogok Amerikai Bíróságának és az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatát hasonlítom össze, különös tekintettel a rendelkezés és ellenőrzés, valamint az effektív ellenőrzés elméletei közötti különbségekre és hasonlóságokra. Összegezve elmondható, hogy a drón háborúk nemzetközi jogi szempontból nem tekinthetők minden esetben legálisnak. A humanitárius jog alkalmazhatóságának hiányában az emberi jogok rendszerét vizsgálva az Emberi Jogok Európai Bíróságának területi alapú felfogása helyett esetünkben jobban alkalmazható személyes és szituációs extraterritoriális hatályt kellene irányadónak tekinteni, felhasználva az Emberi Jogok Amerikai Bíróságának jogfejlesztő tevékenységét.

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-16-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT

Kulcsszavak: drónok, célzott likvidálás, emberi jogok, unlawful combatant, önvédelem

A BETEGJOGI SZABÁLYOZÁS KIALAKULÁSA A NÉMET JOGBAN AZ EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLTATÓ ÉS A BETEG KÖZÖTTI JOGVISZONY TÜKRÉBEN

KISS János Márk

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail: kissjanosm@gmail.com

A német jogirodalom, illetve bírói gyakorlat évtizedek óta határozottan szerződéses jogviszonyként tekint az egészségügyi szolgáltató és a beteg közötti jogviszonyra. Az ellátás visszautasításának joga, illetve a tájékozott beleegyezés követelménye már önmagukban olyan fokú autonómiát biztosítanak a feleknek, amely kizárólag mellérendelt viszonyban, magánjogi keretek között elképzelhető. A jogviszony szerződéses jellegének elismerése mellett is fontos tehát a páciens az egészségügyi szolgáltatással összefüggésben megillető, a beteg autonómiáját biztosítani képes jogok rögzítése.

A betegjogok azonban – egészen a BGB 2013-ban történt módosításáig – nem voltak katalogizálva a német jogrendszerben, ezeket a bírói gyakorlat munkálta ki az egészségügyi szolgáltató a kezeléssel összefüggésben elszenvedett károkért való felelősségével kapcsolatos perekben.

A kezeléssel érintett alapvető jogok, így különösen az élethez való jog, az emberi méltósághoz való jog, valamint az önrendelkezés jogának kiemelt védelme azonban megköveteli a fenti jogok az orvos-beteg kapcsolat sajátosságainak figyelembe vételével történő specializálását. A jogbizonytalanság az egészségügyi szolgáltató helyzetét is megnehezíti, hiszen a beteget az egészségügyi szolgáltatás igénybe vételével összefüggésben megillető jogok tételes felsorolása, illetve azok tartalmának pontos meghatározása hiányában nincsenek tisztában az esetleges felelősségre vonásukat megalapozó kötelezettségeikkel.

A jogalkotó az egészségügyi szolgáltató és a beteg közötti köteléket jellemző magánjogi vonásokat, beteg autonómiájának elismerését, az orvos gyógymódválasztási szabadságát, illetve az orvos és a beteg közötti bizalmi kapcsolatot szem előtt tartva a tisztán magánjogi alapon, a páciens a BGB-ben sui generis szerződéstípusként rögzített kezelési szerződéssel összefüggésben megillető szerződéses jogosultságokként szabályozta a betegjogokat. (Vertragskonzeption)

A betegjogok szabályozására vonatkozó igény azonban nem jelenti automatikusan a kezelési szerződés sui generis szerződéstípusként történő rögzítésének szükségességét. Az egészségügyi szolgáltatások nyújtásának szabályozása körében – legalábbis Európában – figyelembe kell venni, hogy az esetek jelentős részében a beteg a társadalombiztosítás rendszerében nyújtott ellátásként veszi igénybe egészségügyi szolgáltatást, az ilyen ellátásokra pedig nem lehet tisztán – szerződés alapján nyújtott – szolgáltatásként tekinteni. (Versorgungskonzeption)

A betegjogok a német jogrendszerben történő törvényi szabályozása folyamatának – a fenti elméletek mentén történő – bemutatása mellett előadásomban az egészségügyi szolgáltató és a beteg közötti jogviszony természetére vonatkozóan vonok le következtetéseket.

Kulcsszavak: betegjogok, BGB, kezelési szerződés

KÖZVETÍTÉS A JOGELLENES GYERMEKELVITELI ÜGYEK TERÜLETÉN

Dr. KISS-KONDÁS Eszter

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: kisskondaseszter@gmail.com

A jogellenes gyermekelvitel témájának jelentősége és aktualitása napjainkban kétségtelen: a közelmúltban, különösen az elmúlt évtizedekben jelentősen megnőtt a szülői felelősséggel, s ezen belül is a gyermekek jogellenes elvitelével illetve visszatartásával kapcsolatos ügyek száma világszerte. Az Európai Unióban közel 122 millió házasságot tartanak nyilván, ebből 16 millió tekinthető nemzetközinek (hiszen könnyebben köt ismeretséget két különböző országból származó ember, akik adott esetben később összeházasodnak, gyermekük születik stb.), ezen túl a házasságok felbomlásának növekvő száma is hatással van az ilyen ügyek gyarapodására – az Unióban 2007-ben 2,2 millió volt a házasságkötések száma, a bontóperek száma pedig meghaladta az 1 milliót. A nemzetközi családjog területén a jogellenes gyermekelviteli ügyeknek kiemelkedő jelentősége van, ezt bizonyítja az a statisztika is miszerint 2008-ban az Európai Unió tagállamaiból összesen több mint 1000 visszavitelre irányuló kérelem érkezett.

A családok felbomlása esetében az együttműködés különösen fontos ahhoz, hogy biztonságos jogi környezet jöjjön létre annak érdekében, hogy a gyermekek tarthassák a kapcsolatot a felettük szülői felügyeletet gyakorló és esetlegesen egy másik tagállamban élő személyekkel. Azonban ezen együttműködés kialakításához hosszasan vezetett, sőt talán ez az út még mindig nem ért véget.

A jogellenes elvitel problémájának jelentőségét felismerve nemzetközi és uniós szinten is születtek szabályozások a probléma megoldására.

Az ilyen típusú ügyek terén azonban felmerülhet a közvetítés mint egy lehetséges, alternatív eszköz alkalmazása. A szülőjük által jogellenesen külföldre vitt gyermekek ügyeivel foglalkozó európai parlamenti közvetítő intézményét 1987-ben Lord Plumb kezdeményezésére hozták létre annak érdekében, hogy segítséget nyújtson a különböző nemzetiségű szülők házasságából született gyermekeknek, akiket a házasság felbomlása után valamelyik szülő jogellenesen külföldre vitt.

A közvetítő feladata, hogy a gyermek érdekeit legfontosabb szempontként szem előtt tartva kölcsönösen elfogadható megoldást találjon abban az esetben, ha a különböző állampolgárságú házastársak avagy élettársak különválása után a gyermeket az egyik szülő jogellenesen külföldre viszi.

Előadásomban a jogellenes gyermekelviteli ügyek területén történő közvetítést kívánom bemutatni, arra keresve a választ, hogy a tapasztalatok során vajon mennyire mutatkozott célravezetőnek ez az intézmény, s milyen kilátások vannak ezzel kapcsolatban a jövőre nézve.

Kulcsszavak: Jogellenes gyermekelvitel, közvetítés, európai parlamenti közvetítő

EGY TAGÁLLAM KILÉPÉSÉNEK EGYES KÉRDÉSEIRŐL

Dr. KISS Lilla Nóra

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: joglilla@uni-miskolc.hu, kiss.lilla.nora@gmail.com

A BREXIT és a 2016. június 23-ai referendum eredménye fordulópontot jelent mind az Európai Unió, mind az Egyesült Királyság történetében. A brit szavazók többsége az Európai Unióból történő kilépés mellett voksolt, mely megszámlálhatatlan jogi, politikai és gazdasági kérdést vet fel.

A BREXIT által felvetett jogi kérdések több kategóriába sorolhatóak, így vannak megválaszolendő eljárási, intézményi és igazgatási kérdések, melyek a kilépés mikéntjét, eljáró intézményeket és személyeket céloznak, de beszélhetünk a kilépést követő EK-EU együttműködési formákról, az európai integrációs nézetek alakulásáról, vagy éppen az EU (és az EK) jogrendszerének alakulásáról, fejlődéséről.

Előadásomban – tekintettel a téma szerteágazó jellegére – a tagállami kilépés szerződésbeli és alkotmányos kérdéseire koncentrálok. A Lisszaboni Szerződés 50. cikke megteremti a jogot és a lehetőséget bármely tagállam számára az EU elhagyására, azonban annak részletszabályait, gyakorlati megvalósulásának mikéntjét nem tartalmazza. A tagállami oldalról vizsgálva a kilépésnek alkotmányos-közjogi követelményei merülnek fel. Tekintettel arra, hogy az Egyesült Királyság esetleges kilépése precedensértékű, mindeddig példa nélküli esemény, Európai Bírósági ítélet sem ad semmilyen iránymutatást a folyamat mikéntjére, értelmezési kérdésekre vonatkozóan. Mindezekre tekintettel kutatásra méltónak tartom a kilépés témáját, előadásomban az eddigi kutatásaim eredményeit kívánom összegezni tekintettel a fent említett szerződésbeli és alkotmányos követelményekre.

Kulcsszavak: tagállami kilépés, 50. cikk, Brexit, kilépési szerződés

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG ÉS AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ

Dr. KLEMM Dávid

Doktorjelölt

Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: klemice@gmail.com

Az Alkotmánybíróság 22/2016. (XII. 5.) AB határozatával az első ítéletét hozta meg az európai integráció körében az Alaptörvény elfogadása óta. A két megkerülhetetlen – a 30/1998. (VI. 25.) AB határozat, valamint a 143/2010. (VII. 14.) AB határozat – és számos a kérdéskörbe tartozó – 4/ 1997. (I. 22) AB határozat, 17/2004. (V. 25.) AB határozat, 7444/B/2004. AB határozat, 1053/E/2005. AB határozat, 72/2006. (XII. 15.) AB határozat – alkotmánybíróági döntés akkor született, amikor még az 1949. évi XX. törvény – a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló törvény – volt hatályban. Az Alkotmánybíróság a 2016-os határozatával immáron nem csak a szuverenitás-kérdést (szuverenitáskontroll – a közös hatalomgyakorlás nem sértheti Magyarország szuverenitását), hanem az alkotmányos identitás (identitáskontroll – a közös hatalomgyakorlás nem járhat az alkotmányos önazonosság sérelmével) kérdését is központi tényezővé tette.

Fontos kérdés még, hogy a csoportos betelepítés kérdése hogyan viszonyul, valamint ezen viszony tartalma milyen az Európai Unió négy alapszabadságához (árak szabad áramlása, tőke szabad áramlása, szolgáltatások szabadsága, valamint a személyek szabad mozgása). Az Unió maga is a kényszeres betelepítésen alapul, a személyek szabad mozgása (munkavállalás, tartózkodás, letelepedés) gyakorlatilag ezt helyezte kilátásba már a Római Szerződésben való lefektetésével. Érdekes ugyanakkor az a szemléletmód is, melyet az Alkotmánybíróság alkalmaz a csoportos kiutasítás kapcsán, gyakorlatilag egy passzív megvalósítási módot, egy eszközcselekményt létrehozva.

Fontos megvizsgálni, hogy az Alkotmánybíróság eddig milyen gyakorlatot alakított ki – már ha beszélhetünk ilyenről – és ehhez képest az új döntése miben/mikben hozott újat, illetve tartott ki a rég megfogalmazott álláspont/álláspontok mellett.

Kulcsszavak: Alkotmánybíróság, európai integráció, szuverenitás, alkotmány, alaptörvény.

A PAKSI BERUHÁZÁS ÉS A KÖRNYEZETVÉDELMI ENGEDÉLY

Dr. KOCSIS Bianka Enikő

Phd hallgató

Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: civkbius@uni-miskolc.hu

Magyarország villamosenergia ellátása szempontjából a Paksi Atomerőmű rendkívül fontos szerepet tölt be, hiszen a megtermelt energia több mint 50%-át biztosítja. Éppen ezért a napjainkban egyre növekvő energia éhség kielégítése, és hazánk energiatartósságának csökkentése szempontjából a jelenleg zajló paksi beruházás (vagyis a 3. és 4. blokkok üzemidejének meghosszabbítása, valamint két újabb blokk építése) kardinális jelentőséggel bír. Az atomenergia rendkívül veszélyes volta, továbbá a beruházás komplex jellege miatt ez a kapacitásfenntartási projekt meglehetősen nagy körültekintést igényel, és számos engedélyezési eljárást kell lefolytatni a megvalósításához. Olyan engedélyek szükségesek hozzá, mint például: a telephely-vizsgálati és program engedély, a környezetvédelmi engedély, a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal elvi engedélye, a telephely engedély, illetve a létesítési engedély beszerzésére irányuló eljárások. Előadásomban ezek közül szeretnék kiemelni egyet, a környezetvédelmi engedélyt. A környezetvédelmi engedélyezési eljárás célja, hogy egy adott engedélyköteles tevékenység (jelen esetben egy nukleáris létesítmény bővítése) környezetre kifejtett hatásait felmérje, és ezáltal megelőzhető legyen a környezetszennyezés. Ez egy rendkívül hosszadalmas procedúra, melyet a beruházás jellegére tekintettel nemcsak hazai, hanem nemzetközi szinten is le kellett folytatni. Az eljárás egyik kulcspontra a nyilvánosság biztosítása – ennek érdekében például számos közmeghallgatást tartottak (hazánkban, illetve további 7 külföldi országban egyaránt). Ennek eredményeképpen a Paks II. néven elhíresült beruházás 2016 szeptemberében meg is kapta a környezetvédelmi engedélyt, ami ellen viszont kevesebb, mint egy hónap múlva az Energiaklub és a Greenpeace fellebbezést nyújtott be. Előadásomban tehát egyrészt szeretném megvizsgálni a környezetvédelmi engedélyezésre vonatkozó jogszabályi előírásokat, másrészt azt, hogy hogyan zajlott ez az eljárás a paksi beruházás vonatkozásában.

Kulcsszavak: Paksi Atomerőmű, atomenergia, nukleáris létesítmény, környezetvédelmi engedély, nyilvánosság

A NŐI VÁLASZTÓJOG KEZDETEI MAGYARORSZÁGON

KOVÁCS Sándor

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: ks.kovacssandor@mail.com

Publikációm alapgondolata a tervezett doktori értekezésemhez kapcsolódik, melyben arra keresem a választ, hogy hogyan működik a politika, mint jog- és közösségformáló mechanizmus, illetve milyen hatások, visszahatások jelennek meg a képviselet gyakorlati megjelenése során. Jelen publikáció tartalma szerint arra, mely utak és elképzelések vezettek odáig a polgári Magyarországon a XIX. században, hogy a nők a korábbi teljes kirekesztettség után a XX. században megkapják választójogot. Hogy a választójog elérése megoldja-e az adott kör összes problémáit.

Kiindulási pontnak kínálkozik az az önmagát kínáló gondolat, hogy az egyes társadalmakban az tekinthető általános vélekedésnek, hogy az erkölcs irányít, de ez különösen a nők helyzetét tekintve nem tűnik valósnak. Hiszen milyen erkölcsnek tekinthető az, ami minden nehézség nélkül képes elfogadni annak az aligha tagadható közismereti ténynek a létezését, mely szerint a nők jövedelemszerzés, társadalmi és gazdasági lehetőségeik terén még napjainkban is hátrányban vannak a férfiakhoz képest? Az erkölcs effajta háttérbe szorulása láttán lehetne azt mondani, hogy valójában a kialakult jog irányít. A jog azonban mintha szűk ösvény lenne ebben a tekintetben. Hiszen az akár a jogalkotók vonatkozásban is minimum feltételezhető, hogy mindazok, akik részesei a jog megalkotása folyamatának, ne lennének hajlamosak belátni annak az igazságát, hogy ha a különbség bármilyen módon is képes megjelenni, azzal az ember és ember közötti egyenlőség alapelve sérül.

Ha megkérdőjelezhető az az erkölcs, amiből a jog következhet, akkor adódik a kérdés abban is, hogy mennyiben alkalmas célja betöltésére az a jog, ami az ilyen hátrányok létezését nem képes, vagy nem akarja rendezni. Miközben lehet azt mondani, hogy a korábbi korok - legyen az akár még a nagyszüleink kora - tudatlanok és korlátoltak voltak. Hiszen senkit nem lehet rossz megítélés alá sem venni, aki az adott korának szellemében tekint a jogi, társadalmi folyamatokra. Ennél fogva nem az tűnik alapvető kérdésnek, hogy az adott kor vélekedésének elfogadása helyes-e vagy sem, csupán az, hogy az megfelel-e az adott időszak törvényi előírásainak. Nem lehet így mai törvények szellemisége alapján a nagyszüleink és az azt megelőző idők törvényeire tekinteni, kizárólag azt lehet vizsgálni, hogy az adott idők jogainak az megfelelt-e. Különösen úgy, hogy még a mai társadalmi gyakorlatban is megkérdőjelezhetők e folyamatok.

Meg kell tehát fogalmazni, azokat az alapvető kérdéseket, melyek kijelölik az irányát az e gondolatok mentén továbbvivő vizsgálódásnak: Él-e a társadalomban negatív fogadtatás a nőkkel, a nők politikai szerepvállalásával, és általában a női kultúrával kapcsolatban? Illetve: A társadalomban az élet által a nőnek kínált lehetőségekben, vagy azok hiányán kívül a nőkre vonatkozó erkölcsi szokások különböznek-e a kifinomultságuk fokát illetően is? Valós-e az a társadalmi rögzülés, hogy a magasabb rendű, nemesebb, magasabb erkölcsi szokások a legmagasabb társadalmi körök férfitagjainak szokásai? Kifejeződhet-e ebben a valóságképben az, hogy ez nem más, mint a férfiak, a nők fölötti uralmának az igazolása?

Kulcsszavak: politika, képviselet, választójog

BIZONYÍTÁS A SZEMÉLYISÉGI JOGI PEREKBEN

Dr. KÖMÜVES Barbara

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail: komuvesbarbara1@gmail.com

Előadásom központi témája a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi, valamint a Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényben (új Pp.) nevesített, valamint nem nevesített (általános) személyiségi jogi perekben a bíróság előtti eljárásban megjelenő bizonyítási kérdéseknek, továbbá a bizonyítási teher alakulásának vizsgálata. Elsődlegesen a törvény szövegéből szükséges kiindulni, szem előtt tartva az eljárásra vonatkozó jogszabály általános, a bizonyításra vonatkozó szabályait. A magánjogi jogvitákon belül a személyiségi jogi perek egymással – a per tárgyánál fogva – egységet alkotnak, valamint kölcsönhatásban is állnak. Az állandó bírói gyakorlat az általános személyiségi jogi perekben következetesen alkalmazza a korábbi Legfelsőbb Bíróság által eredetileg a sajtó-helyreigazítási eljárásokra nézve kidolgozott kollégiumi állásfoglalásokban rögzített vizsgálati szempontokat. Egyes személyiségi jogsértés miatt indított perekben az általánoshoz képest eltérő szabályok érvényesülnek a bizonyítási kötelezettség tekintetében. Vizsgálat alá vont kérdés továbbá, hogy az anyagi jog szabályinak a változása milyen hatással van a peres eljárásra, valamint a felek bizonyítási kötelezettségére, végső soron az ítélkezési gyakorlat irányára. A Polgári Törvénykönyvben nevesített sérelemdíj megítélésének/megítélhetőségének feltétele eltér a nem vagyoni kártérítés, mint szubjektív szankció megállapításának feltételeiről, mellyel kapcsolatban már kiforrott bírói gyakorlatról beszélhettünk, azonban a bírói gyakorlat egységessége már nem feltétlenül állapítható meg a jogszabályi változások tükrében. A személyiségi jogi perek ítélkezési gyakorlatát minden szinten szükséges elemzés alá vonni, mely során következtetésként vonható le, hogy a legfelsőbb szintű bírászkodás milyen hatást képes kiváltani az olyan perek esetén, ahol a bírói szubjektum erőteljesen megjelenik. A személyiségi jogi perekben érvényesülő széles körű bírói mérlegelésnek pedig mindenképpen az alapját képezi a személyiségi jogi sérelemhez kapcsolódó szubjektív szankciónak, a sérelemdíjnak a jellege.

Kulcsszavak: polgári eljárásjog, személyiségi jog, sérelemdíj, bizonyítás

NÉVVISELÉSI JOG A SZELLEMI TULAJDONJOGBAN

KRAUSZ Bernadett

Osztatlan mesterképzéses hallgató

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

E-mail cím: kubernadett@gmail.com

A névviselési jog elsősorban és hagyományosan a személyiségi jogok között foglal helyet a magánjogban, ugyanakkor jogágakon átívelő határterületnek számít, így lehetetlen eltekinteni a többi jogágban elfoglalt helyétől. Megtalálható a közjogban, nevezetesen az alkotmányjogban, a közigazgatási jogban, valamint kapcsolatban áll a büntetőjoggal is. Továbbá a magánjogon belül még a családjogban, a társasági jogban és a szellemi tulajdonjogban is jelen van, valamint a doménnév használata szintén névhasználatnak minősül.

A szellemi tulajdonjog két nagy területe, a szerzői jog és az iparjogvédelem is szabályozási körébe vonja. A szerzői jogon belül az alkotónak a személyhez fűződő jogaként jelenik meg. Pozitív oldalról igényelheti nevének feltüntetését az alkotásán, valamint negatív oldalról joga van az anonimitáshoz, illetőleg felvett név alatt is nyilvánosságra hozhatja a művét. Az iparjogvédelemben pedig öt területen fellelhető. A kereskedelmi tulajdonjogon belül a vállalat- és árujelzők jogában, amelynek intézményei a megjelöléseket védik, a viszonylagos kizáró okok között találkozhatunk a névviselési joggal, mint korláttal. Emellett az ipari tulajdonjogban a szabadalom tekintetében, a feltaláló névviselési jogaként, mely eltérően jelentkezik a két speciális esete, a szolgálati, illetve az alkalmazotti találmány körében. A használati és formatervezésiminta-oltalom a tárgyai névviselési jogi szempontból a szerzői joggal és a szabadalommal analóg módon részesülnek védelemben. Ezek mellett az egyéb árujelzők védelme körében a kereskedelmi névvel kapcsolatban is megjelenik, ami azokat a megjelöléseket jelenti gyűjtőfogalomként, amit a gazdálkodó szerv rendszeres tevékenysége körében használ. A névjog tehát a tradicionális személyiségi jogi szabályozás mellett szellemi tulajdonjogi szempontból is összetett védelemben részesül.

Kulcsszavak: Szellemi tulajdonjog, névviselési jog, névjog

A HÁZASSÁGI VAGYONJOGI SZERZŐDÉS TARTALMI KÉRDÉSEI A NÉMET BGB RENDSZERÉBEN

Dr. KRISTON Edit

PhD hallgató

Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: kristonedit01@gmail.com; jogedit@uni-miskolc.hu

A házastársak vagyoni viszonyai meglehetősen felértékelődtek az utóbbi időben. A rohamos tempóban változó vagyoni viszonyok szabályozása jelentős terhet ró mind a jogalkotásra, mind a jogalkalmazásra, akik azonban igyekeznek a társadalmi elvárásoknak megfelelő vagyoni szabályozások kialakítására. A német BGB rendszere – akárcsak a magyar Ptk. Családjogi Könyve – magába foglalja a házassági vagyoni szerződések szabályozását, méghozzá több mint száz rendelkezés foglalkozik a témával. Ezen belül is két részt különíthetünk el a normaanyagban, méghozzá a házassági vagyoni szerződésre vonatkozó általános szabályokat, mely elsősorban a szerződés alaki és érvényességi kritériumait határozza meg. Sokkal terjedelmesebb azonban a szerződések tartalmával foglalkozó rész, mely az egyes vagyoni rendszerek (vagyonekülönítés, vagyönösszesítés) részletszabályait taglalja (BGB 1414§-1520§). Felmerül a kérdés, hogy ez a terjedelmes szabályanyag megfelelő lehet-e a modern társadalmi viszonyok rendezésére vagy inkább akadályozza a házastársakat? Érvényesülhet-e a német jog szerint a tartalomszabadság ezekben a megállapodásokban? A házastársak érdekét vagy a piaci viszonyok biztonságát szolgálja a kialakult normarendszer? Előadásomban a házassági vagyoni rendszerek szabályanyagának feltárásával kívánom megválaszolni ezeket a kérdéseket, és ismertetem a német BGB vagyoni rendszereinek jellegzetességeit.

Kulcsszavak: vagyoni jog, házassági vagyoni szerződés, BGB

TISZAÚJVÁROS KÖRNYEZETVÉDELMI HELYZETÉNEK ÁTTEKINTÉSE A HELYI KÖRNYEZETPOLITIKA SZEMPONTJÁBÓL

LIPTAI Noémi

Debreceni Egyetem

E-mail: –

Jelenleg (2015 ősze óta) egy a Debreceni Egyetemen folyó kutatás keretében a környezetvédelem települési önkormányzati szintjét vizsgáljuk, ami lehetőséget ad arra, hogy mások mellett Tiszaújváros önkormányzatának a környezet védelmében tett intézkedéseit értékeljük. Az előadás a város környezetvédelmét érintő főbb kérdésekkel foglalkozik, egyfajta konfliktusfeltárásként, amely alapul szolgálhat a város rendeleteinek, programjainak a későbbi, részletesebb értékelése során.

Egy modern település, iparosodott város, mint amilyen a mai Tiszaújváros, olyan gazdasági, társadalmi és az ember által erősen módosított környezeti folyamatok helyszíne, amelyek egyik következménye a sajátos városi környezet és környezeti problémák halmaza, a város és környezete kapcsolatában jelentkező terhelő, igénybevétellel járó folyamatok. Az egykori Leninvárost a II. világháború utáni szocialista ipartelepítési program hívta életre. Az ipari bázis megteremtése egy 200MW-os hőerőmű építésével kezdődött, majd a Tiszai Vegyi Kombinát első működő egységét, a gázüzemet helyezték üzembe, aztán a festékgyár és a műtrágyagyár kezdte meg működését. Üzembe helyezték a polietilén gyárat, a 70-es évek végén pedig elindult a kőolaj feldolgozás.

Mindezen adatokból, tényekből jól látszik, hogy nem egy szokványos, környezetvédelmi szempontból elhanyagolható városról van szó. Kérdés, hogy a mai napig a városban működő, jelentős gazdasági társaságok által okozott környezeti terhek milyen hatással vannak a városra, esetleg más tényezők is (akár jobban) befolyásolják a szennyezést, terhelést? Egyáltalán jobban szennyezettebbek-e még ma is az iparvárosok? Az önkormányzat az általános (központi) intézkedéseken túl tesz-e, tehet-e bármit annak érdekében, hogy az ipari eredetű szennyezéseket tompítsa, csökkentse, megvédve ezzel a város környezetét, a polgárok egészségét? Megvannak-e a központi jogszabályokban előírt, helyi programok és rendeletek, amelyek erre alkalmasak lehetnek? A város stratégiai és a helyi rendeletek foglalkoznak-e érdemben a környezeti kérdésekkel?

Az általánosan felvázolt környezeti problémák után ennek megfelelően a stratégiák és a helyi rendeletek áttekintése révén keresek választ a kérdésekre. Tiszaújváros Települési Környezetvédelmi Programja, Integrált Településfejlesztési Stratégiája, Esélyegyenlőségi Programja valamint Gazdasági Ciklusprogramja, illetve a helyi rendeletek közül a hulladékgazdálkodásról, a települési szilárd hulladékkal kapcsolatos közszolgáltatás ellátásáról, a távhőszolgáltatásról, Tiszaújváros Építési Szabályzatáról, valamint a környezet védelméről szóló jogszabály érdemel említést.

Kulcsszavak: Debrecen, környezeti terhek, környezetvédelem

ENERGIA, MINT KÖZSZOLGÁLTATÁS. KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VILLAMOSENERGIÁRA

LOVAS Dóra

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: doralovas0804@gmail.com

Vannak bizonyos alapvető, mással nem helyettesíthető szolgáltatások, amelyek elengedhetetlenek az emberek mindennapi életéhez. Ezek az úgynevezett közszolgáltatások (általános érdekű szolgáltatások), amelyeknek több csoportját különböztethetjük meg, például humán szolgáltatások, kommunális és közüzemi szolgáltatások kategóriáit.

Előadásom központi témájaként az energiát választottam, mivel az a társadalom működésének egyik alapfeltétele. Az energiaszolgáltatásra, mint közszolgáltatásra a közösség minden tagjának szüksége van, így nélkülözhetetlenek bizonyos garanciák, üzemeltetési és egyéb (jog) szabályok. A liberalizált piacon az árakat a kereslet és a kínálat mindenkori egyensúlya határozza meg, ahol a piaci szereplők érdeke, hogy a profitot maximalizálják. Azonban a közszolgáltatások esetén közös érdek a folyamatos és biztonságos energiaellátás, így annak érvényesítése céljából, a közösség nevében az állam (uniós jogi szabályozásra tekintettel) határozza meg az energiaellátás feltételeit, alapvető szabályait. Ezeket a szolgáltatásokat csak nagyon szigorú szabályok mellett bízják magánvállalatokra, mivel fontos, hogy az mindenki számára elérhető legyen, valamint, hogy az emberekre ne legyen veszélyes a szolgáltatás.

Témaválasztásom indoka a következő: A közszolgáltatások végigkísérik mindennapi életünket, éppen ezért nem maradhat vizsgálat nélkül annak szabályozása sem. A legtipikusabb piaci alapú közszolgáltatás a villamos-energia szolgáltatás, amelynek több elméleti és nemzetközi modellje alakult ki, és kardinális kérdés e szolgáltatás biztosításának, uniós követelményeknek való megfeleltethetősége.

Előadásomban egyrészt azzal foglalkozom, hogy melyek a közszolgáltatások közhatalmi befolyásolásának, illetve beavatkozásának indokai (pl.: folyamatosan kell biztosítani, környezetvédelem, minimális szolgáltatási szint garantálása), melynek keretében kitérek a közüzemi szolgáltatások jellemzőire, alapelveire, szabályaira is, ennek példaként pedig a villamosenergia-szolgáltatás uniós és hazai szabályozását és fontosabb jellemzőit veszem górcső alá.

Kulcsszavak: energia, közszolgáltatás, Európai Unió, villamosenergia, liberalizáció

JOGÉRVÉNYESÍTÉS A POLGÁRI (PERES) ELJÁRÁSBAN – BÍRÓSÁGI ASPEKTUSBÓL

LUGOSI József

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: drlugosijozsef@gmail.com

Jogérvényesítés a polgári (peres) eljárásban főszabály szerint a polgári ügyekben eljáró bíróság előtt zajlik. A „jogérvényesítés” fogalom mélyreható elemzése külön monográfia megírását tenné szükségessé, amelyre ehelyütt a szűk keretek miatt most nincs lehetőség. A kifejezés alatt a tárgy szerinti elemzésben azt a folyamatot értjük, amelyben a keresetet a bíróságra benyújtó természetes vagy jogi személy (jogalany) az alanyi magánjoga vélt vagy valós megsértése miatt a bíróságtól jogvédelmet igényel. A jogérvényesítésnek tehát legalább két eleme van: a keresetlevelet a bíróságra előterjesztő felperes és a jogvédelmet részére vagy - alaptalan kereseti kérelem esetén - az ellenérdekű fél (alperes) részére biztosító bíróság.

A bíróságot, mint szervezetet és a bíróság nevében ítélkező eljáró bírót egyaránt érinti, az előbbi objektív az utóbbit szubjektív értelemben a polgári bíróság előtti jogérvényesítés. Az eljáró bíró (személyi feltétel) és a bírósági szervezet (tárgyi adottság) együttesen szükséges a jogérvényesítés biztosításához. A bírósági szervezetre vonatkozó jogszabályi háttér az Alaptörvény, az ágazati törvények (a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény, a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény), és a polgári eljárásjogi előírásokat – szakmai kereteket – tartalmazó jogszabály a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.), illetve a 2018. január 1-től hatályos Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. tv. tartalmazza. Az ágazati törvények a polgári ügyek körében felmerülő jogvita elbírálásához szükséges személyi, tárgyi, technikai és költségvetési pénzügyi feltételeket teremtik meg. Az Alaptörvény és a Pp. alapján – de a Magyarország által is ratifikált nemzetközi egyezmények (Emberi Jogok Európai Egyezménye, Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya) szerint is – alapvető jogpolitikai érdek fűződik az eljárás ésszerű időn belül való elbírálásához (Gáspárdy László: A polgári per idődimenziója Akadémiai kiadó Bp., 1989. 45.o.). A jogalkotónak ezért kiemelten fontos feladata a jogkereső közönség jogérvényesítéséhez az objektíve szükséges körülmények megteremtése (Szilbereky Jenő: Társadalmi fejlődés és polgári eljárás KJK, Bp., 1973. 175.o.). A konkrét polgári jogi jogvitát elbíráló hivatásos bírákra jutó ügymennyiség határozhatja meg a jogalkotó felé a bírósági szervezeti egységen belül az adott feladathoz rendelt bírói létszámot.

Az igazságszolgáltatási hatalmat gyakorló állam felelőssége a polgári ügyekben az ügymennyiség és az ahhoz szükséges bírói létszám hozzárendelése alapján, annak összhangja kialakításával, az eljárás ésszerű időn belül való elbírálásának biztosítása. Az eljáró bíró a hatályos Pp. szerint meghatározott határidők megtartása mellett tudja érvényre juttatni az eljárás törvény előírásait. Az adott ügyben eljáró bíró szakmai rátermettsége alapján, az anyagi és eljárásjogi jogszabályok helyes alkalmazásával, – valamint az általa hozott ítéleteknek jogorvoslat során a magasabb fokú bíróság általi jóváhagyása vagy megváltoztatása által – nyílik meg a lehetőség az eljárás ésszerű időn belül való befejezésének tényleges biztosítására.

Kulcsszavak: jogérvényesítés, bíróság, eljáró bíró, felperes, alperes

AZ ÚJRAGONDOLT ALKOTMÁNYBÍRÁSKODÁS MAGYARORSZÁGON

Dr. LUKÁCSI Dániel Csaba

PhD hallgató

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: lukacsi.daniel.csaba@gmail.com

A 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvény alapvetően változtatott az Alkotmánybíróság közhatalmi pozícióján hatásköreinek, valamint e hatáskörök gyakorlása terén biztosított mozgásterének új alapokra helyezésével. Itt csupán utalok például az actio popularis eljárás indítványozási lehetőségének megszüntetésére, a valódi alkotmányjogi panasz bevezetésére, valamint a közpénzügyi tárgyú törvények felülvizsgálati lehetőségének korlátozására.

A korábbi – rendszerváltás egyik legfontosabb jogállami garanciájaként létrehozott centralizált – Alkotmánybíróság jellegadó és egyben a hatalommegosztási pozícióját is meghatározó hatásköre az absztrakt utólagos normakontroll volt. Ezen „absztrakt arcél” – ahogy Sólyom László fogalmazott – „szinte észrevétlenül” alakult ki. A rendszerváltás-kori előkészületek még számoltak az egyéni alapjogvédelem szélesebb Alkotmánybíróság általi védelmével, ugyanakkor az Országgyűlés és az Alkotmánybíróság viszonya (azaz, hogy az Alkotmánybíróság erga omnes hatállyal megsemmisíthet-e törvényeket, vagy pusztán alkotmányossági szempontból véleményezi azokat), az actio popularis eljárás, valamint az alkotmánybírák választása körüli alkudozás végül marginalizálta az egyéni alapjogvédelem kérdéskörét. Az Alkotmánybíróság eljárása az „absztrakt arcélnak” köszönhetően nem volt ítélezési jellegű tevékenység, így sem kontradiktórus eljárások, sem a szóbeliség, sem a szigorú indítványhoz kötöttség nem érvényesült, az ennek eredményeként meghozott döntések pedig alapvetően politikai jellegűek voltak.

Az Alaptörvénnyel létrehozott új Alkotmánybíróság meghatározó hatásköre az alkotmányjogi panasz, mint konkrét normakontroll lett, amellyel egyidejűleg az absztrakt normakontroll lehetősége visszaszorult. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés e) pontja értelmében ma már csupán a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezhet absztrakt utólagos normakontroll eljárást. A konkrét normakontroll előtérbe kerülésével – különösen a valódi alkotmányjogi panasz lehetőségének bevezetésével – a magyar alkotmánybíráskodás jelentős lépést tett kelsen-i absztrakt típusú alkotmánybíráskodási modellől az angolszász típusú egyéni alapjogvédelmi jellegű alkotmánybíráskodási modell felé.

Mindez mennyiben befolyásolja az Alkotmánybíróság hatalommegosztásban elfoglalt helyét, a fékek és egyensúlyok rendszerében betöltött szerepét? Ahogy Kilényi Géza fogalmazott az alkotmánybíráskodás annak kifejezésre juttatása, hogy „egy jogállamban korlátlan és korlátozhatatlan hatalom nem létezik”. Ennek megfelelően kiemelten fontos a fentebb megfogalmazott kérdés behatóbb vizsgálata.

Kulcsszavak: Alkotmánybíróság, közhatalmi egyensúly, hatalommegosztás

KÖZTULAJDONBAN ÁLLÓ GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK ÜGYVEZETÉSÉNEK EGYES KÉRDÉSEI

MAJOROS Tünde

PhD hallgató

Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: civtunde@uni-miskolc.hu

A gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek felelősége az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépése óta a jogtudományi közlemények slágertémája. A kutatások polgári jogi, társasági jog, esetenként munkajogi, büntetőjogi, versenyjogi aspektusokat vizsgálnak. Jelen tanulmány a téma egy kevésbé frekvenciát vetületét igyekszik bemutatni: azoknak a vezető tisztségviselőknek a jogállását, akik köztulajdonban álló gazdasági társaságok élén tevékenykednek. A köztulajdonnal gazdálkodó társaságok esetében még hangsúlyosabb az ügyvezetés megfelelőségének biztosítása: a stratégiai döntések megvalósítása, a rövid- és hosszútávú célkitűzések elérése úgy, hogy a menedzsment a döntéshozatal során a tulajdonosi érdek prioritása mentén járjon el. Éppen ezért az állami vállalatok vezetőinek jogállására speciális szabályok vonatkoznak: kik tölthetnek be ilyen funkciót, hogyan alakul a javadalmazásuk és így tovább.

A tanulmány az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI., a nemzeti vagyonról szóló 2011. CXCVI. törvény vonatkozó rendelkezéseinek, valamint a köztulajdonban álló gazdasági társaságok takarékosabb működéséről szóló 2009. évi CXXII. törvény és a javadalmazás tekintetében előírásokat tartalmazó Kormányhatározat szabályainak tükrében igyekszik megvilágítani, hogy az állami vállalatok vezetőire milyen, az általánostól eltérő normák vonatkoznak.

A köztulajdonban álló gazdasági társaságok esetében az ügyvezetési tevékenység megfelelősége mellett a társaságirányítás más eszközei (tulajdonosi jogok gyakorlása, az ügyvezetés ellenőrzése, a döntések átláthatósága) is kardinálisak a tekintetben, hogy a köztulajdonnal gazdálkodás valóban ésszerű és hatékony legyen. A tőzsdére bevezetett társaságok tekintetében már 2004 óta léteznek az ún. Felelős Társaságirányítási Ajánlások. Ezzel párhuzamot vonva az MNV Zrt. állami vállalatokra vonatkozóan bocsátott ki felelős társaságirányítási ajánlást, amely e szféra szereplőire szabottan határozza meg azokat az alapelveket és sztenderdeket, amelyekre az állami vállalatok esetében figyelemmel kell lenni.

Kulcsszavak: vezető tisztségviselő, felelőség, köztulajdonban álló gazdasági társaság, állami vállalat

TÁJÉKOZTATÁSSAL A MUNKANÉLKÜLISÉG ELLEN?

MARSOVSZKI Ádám

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar

E-mail cím: marsovadam@gmail.com

A munkavégzés a létfenntartáshoz szükséges javak megszerzésén túl lehetőséget ad az önbeteljesítésre, a kreativitásunk és szakmai ismereteink használatára, a kapcsolati tőkénk fejlesztésére és a lelki egészségünk megőrzésére. A munkanélküliség tehát nem csak a rendszeres jövedelemforrástól foszt meg minket, de elveszi az önbeteljesedés lehetőségét, teret nyithat a lelki betegségeknek, a nélkülözésnek és esetenként a teljes család széthullásához is vezethet.

Az elmúlt évtizedekben hatalmas kilengések voltak tapasztalhatóak a munkanélküliség terén: a rendszerváltás és a 2008-as gazdasági válság olyan törést okoztak a munkaerőpiacon, hogy azok hatását csak évek és évtizedek alatt tudta/tudja az ország kiheverni, de egyes tényezők még a mai napon is éreztetik a hatásukat. A gazdasági szerkezetváltás és a szakmai ismertek elavulása, a pályakezdők, illetve a nyugellátás előtt állók munkanélkülisége továbbra is meghatározó szereppel bírnak a magyar munkaerőpiacon. A KSH adatai szerint a válság idején majdnem a 12%-ot is elérte a munkanélküliségi ráta, ami 2016-ban lecsökkent 5% körüli értékre.

A munkanélküliség csökkentésére az államszámára rendelkezésre áll számos eszköz, amelyek megcélozhatják a munkahelyteremtés, a munkahely megőrzését, vagy az álláskeresőket. Az elmúlt években meghatározó szerep jutott a közfoglalkoztatásnak, az aktív munkaerőpiaci eszközöknek és egyre inkább elfordultak a passzív eszközöktől, vagyis a pénzügyi ellátásoktól.

A tájékoztatásnak – ahogy más szociális kockázatok esetén is – nagy jelentősége van. A munkáltatók által igénybe vehető adó és járulékkedvezményekről, a munkavállalókat segítő képzésekről és munkaerőpiaci szolgáltatásokról, valamint a vállalkozóvá válást segítő eszközökről történő teljeskörű és egyéniesített tájékoztatás előmozdíthatná a munkanélküliség elleni harcot.

Az állam tájékoztatási kötelezettségét semmiképpen sem szabad szűken értelmezni a megélhetési zavarhelyzet esetén, hiszen a munkanélküliség elleni küzdelem nem merül ki a szociális jogi eszközöknél. Eredmények felmutatásához szükség van egészen a pályaválasztásig visszanyúlni, amin már 14 éves kor körül többé-kevésbé át kell, hogy essen a fiatalság, hiszen ekkor döntenek arról hogy szakmát tanulnak vagy inkább gimnáziumba mennek tovább, hogy később egyetemen tanulhassanak.

A kutatásom során szeretném megvizsgálni, hogy a magyar jogszabályi környezet hogyan szabályozza a munkanélküliség kezelését szolgáló ellátásokkal kapcsolatos tájékoztatási kötelezettséget. Ki, kit, mikor, hogyan és miről kell, hogy tájékoztasson? Amennyiben a kutatásommal hiányosságokat tárnék fel, akkor szeretnék javaslatokat tenni azok megszüntetésére, felhívva a figyelmet a közigazgatási hatóságok szerepvállalásának fontosságára és a folyamatos, bárki számára könnyedén elérhető tájékoztatás fontosságára.

Kulcsszavak: tájékoztatáshoz való jog, munkanélküliség

VIZSGÁZOTT A NÉPSZAVAZÁSRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY – A 2016-OS REFERENDUM TANULSÁGAI

MELLES Marcell

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Közigazgatási Jogi Tanszék

E-mail cím: marcell.melles@gmail.com

Az Alaptörvény elfogadását követően megújult a választási eljárásra vonatkozó törvényi szabályozás is. Először a választási eljárásról szóló törvényt, majd pedig a népszavazásról szóló törvényt is elfogadta az Országgyűlés. Amíg azonban az előbbi már átesett a tűzkeresztségen, az utóbbi körül sok kérdőjel maradt, hiszen nagy részét még nem alkalmazták a gyakorlatban. Az országos népszavazási eljárásig egyetlen népszavazási kezdeményezés sem jutott el, ezért a törvény egy fontos része több éven át egy kipróbálatlan, hipotetikus szabályösszesség volt csak.

A országos népszavazásra vonatkozó szabályozás 2016. október 2-án végre megmértetett. Érdeemes tehát végiggondolni, hogy a törvény értelmezése körüli kérdésekre megnyugtató válaszokat kaptunk-e, és célszerű számot vetni azzal, hogy önmagában a népszavazásról szóló törvény mely részei igényelnek módosítást. Célszerű összegezni a választási eljáráshoz kapcsolódó bírósági gyakorlat népszavazás kapcsán született legújabb elemeit is. Különböző okokból bizonyos vitatott kérdések továbbra sem rendeződtek megnyugtató módon, ám eközben a budapesti területi népszavazási kezdeményezés is ráirányította a fókuszot arra, hogy a törvény vizsgálata nem ragadhat le az országos népszavazásra vonatkozó rendelkezéseknél.

A helyi népszavazások száma 2014 óta valamilyen, eddig ismeretlen okból radikálisan lecsökkent, és még kevesebb az olyan népszavazás, amit választópolgári kezdeményezésre rendeltek el a helyi önkormányzatok képviselő-testületei. Vizsgálatra szorul, hogy alapul szolgálhat-e a régi és a jelenlegi szabályozás közötti különbség ennek a csökkenésnek. Sőt, amellet sem mehetünk el, hogy 2016. tavaszán az országos népszavazási kezdeményezésekre vonatkozó szabályozás is megváltozott, így a helyi és az országos szabályozási rezsím elválik egymástól.

Összességében belátható, hogy a népszavazásról szóló szabályozás áttekintésére számtalan okunk lehet, ezért – elsősorban az országos népszavazásra koncentrálva – meg kell kísérelni a vonatkozó törvény vizsgálatát.

Kulcsszavak: választási eljárás, népszavazási eljárás, joggyakorlat, választási alapelvek

A KÖZJEGYZŐ OKIRAT-SZERKESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE A POLGÁRI ELJÁRÁSJOG RENDSZERÉBEN

MOLNÁR Tamás

Közjegyzőhelyettes, PhD hallgató

Dr. Joóné Dr. Molnár Zita Közjegyzői Irodája – Hajdúszoboszló, Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: mtomi.de.ajk@gmail.com

A magyar polgári eljárásjog fejlődése fontos mérföldköhöz érkezett 2017. évben. Egyrészt az 1952. évi III. törvény, mint perjogi kódex hatálya utolsó évének tekinthetjük, másrészt visszaállításának 25. évfordulóját ünnepli a magyar polgári latin-típusú közjegyzőség. A közjegyzőség, amelynek hatáskörébe tartozó nemperes eljárások száma az elmúlt évtizedben folyamatosan növekedett. A közjegyzői eljárások napjainkban való elterjedésével felmerülhet a kérdés, hogy ezen eljárások hogyan illeszkednek be a polgári eljárásjog rendszerébe. Egyáltalán hol helyezkednek el a közjegyzőség által kifejtett tevékenységek, mint például a közjegyzői okiratszerkesztés.

Előadásomban és a tanulmányomban a közjegyzői tevékenységek, eljárások közül a közjegyző okirat készítése iránti eljárást elemzem. A téma jelentőségét adja, hogy törvényt módosítás következtében 2015. július hó 01. napjától törvényi rendelkezés mondja ki, hogy a közjegyző által kifejtett okiratszerkesztés atipikus nemperes eljárás.

A polgári peres eljárás alapvető jellemzője, hogy a bíróság a polgári ügyekben felmerülő vitát csak és kizárólag erre irányuló kérelem esetén bírálja el, hivatalból nem járhat el. A bíróságot erre feljogosító kérelmet nevezzük keresetnek, vagy viszontkeresetnek.

A nemperes eljárásokban főszabályként érvényesül a kérelemre történő eljárás elve, azonban vannak olyan esetek, amikor előfordulhat, hogy hivatalból indul meg az eljárás. Példaként hozható fel a cégbíróság törvényességi felügyeleti eljárás lefolytatása. A közjegyzői nemperes eljárások között fogalmilag kizárt az *ex officio* eljárás. A közjegyzői eljárások kizárólag kérelem alapján indulnak. Ebből kifolyólag az okirat-szerkesztési eljárás sem tartozik a hivatalból induló nemperes eljárások közé, kizárólag kérelem alapján indulhat meg.

A fent már említett törvényt módosítás következtében új elemként bevezetésre került egy formális kérelem, melyet okirat-szerkesztési kérelemnek nevez a jogszabály és amely mint „eljárást megindító iratként” a polgári perben már ismert keresetlevéllel mutat rokon vonásokat.

Az okirat-szerkesztési nemperes eljárásnak sarkalatos pontja a közjegyző illetékessége, amely szintén értelmezésre szorul a többi nemperes eljáráshoz viszonyítva.

Az előadásomban megvizsgálom azokat a speciális jellemzőket, amelyek nemperes eljárás jelleget adnak e közjegyzői hatáskörbe telepített eljárásnak, továbbá bemutatom hol helyezkedik el a polgári eljárásjog rendszerében, illetve kitérek arra, hogy milyen jogszabályi környezet határozza meg az eljárás kereteit.

Kulcsszavak: közjegyző, nemperes eljárás, polgári eljárásjog, okiratszerkesztés

A HITELINTÉZETEK PRUDENS MŰKÖDÉSÉRE VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS ÉS A POLGÁRI JOG KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK ELEMZÉSE

MURÁNYI Klaudia

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: muranyi.klaudia90@gmail.com

A hitelintézetek prudens működésének szabályozása és a polgári jog egyes rendelkezései között számos esetben kapcsolódási pontokat lehet megállapítani. A hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló törvény (továbbiakban: Hpt.) általános szabályai között szerepel, hogy magával a szervezeti formával kapcsolatban milyen elvárásoknak kell megfelelni az adott intézménynek. Ilyen szabály például, hogy bank és szakosított hitelintézet részvénytársaságként vagy fióktelepként, szövetkezeti hitelintézet szövetkezetként, illetőleg - banknak vagy szakosított hitelintézetnek minősülő - részvénytársaságként, pénzügyi vállalkozás részvénytársaságként, szövetkezetként, alapítványként vagy fióktelepként működhet. A pénzügyi intézményekre a Ptk. jogi személyekre vonatkozó rendelkezéseit a Hpt. eltéréseinek megfelelően kell alkalmazni. Így a jogi személyekre vonatkozó szabályok ezáltal beépülnek a prudens működésre vonatkozó normák közé. Az általam fontosnak vélt kapcsolódó pontok, melyek az alapját képezik az elemzésemnek a következők: a szervezeti formák és gazdasági társaságok egyes típusai közötti kapcsolat feltérképezése, ezen belül is kiemelve a részvénytársaságra és a szövetkezeti formára vonatkozó rendelkezéseket; az alapítással kapcsolatosan milyen többlet követelményeknek kell megfelelnie az adott intézménynek; hogyan alakul a jegyzett tőke mértéke, milyen eltérések vonatkoznak az induló tőke legkisebb összegére, valamint, hogy a működés során a saját tőke változásához milyen irányadó szabályok kapcsolódnak; a felelősségi kérdések tekintetében milyen alapvető és alkalmazható rendelkezések lehetnek relevánsak a polgári jog területén, kiemelve a vezető tisztségviselő felelősségét; valamint a megszűnéssel összefüggésben a szanalás tevékenységet, mint speciális fizetésektelenségi eljárást.

Kulcsszavak: prudens működés, szövetkezet, részvénytársaság, felelősség, szanalás

A „NEM BELEEGYZÉSES” SZEXUÁLIS CSELEKMÉNYEK BÜNTETŐJOGI MEGÍTÉLÉSE

Dr. NAGY Alexandra

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: szandi1605@freemail.hu; jognagys@uni-miskolc.hu

Manapság egyre többen hangoztatott alapelv, hogy a szexuális cselekmények kapcsán a „nem, nemet jelent”, vagyis a passzív alany verbálisan kifejezésre jutott akaratát figyelmen kívül hagyó, és azzal ellentétesen szexuális cselekményt megvalósító személy bűncselekményt követ el és büntetendő, még akkor is, ha a passzív alany nem adta egyéb jelét az ellenállásnak. A „no means no” vagy „nein heißt nein” alapelv jegyében, az Isztambuli Egyezmény és más nemzetközi dokumentumok - így például az Európa Tanács Miniszterek Bizottságának R (2002) 5. sz. „A nők erőszakkal szembeni védelméről” címet viselő ajánlása - rendelkezéseire is figyelemmel, a közelmúltban több ország is módosította a Büntető Törvénykönyvét és felvette a „nem beleegyezés” típusú szexuális cselekményeket a tényállások közé. Az új tényállások beiktatására az erőszak megelőzése, az áldozatok fokozottabb védelme és a beleegyezést nem adó személy sérelmére elkövetett szexuális cselekmények szankcionálása érdekében volt szükség.

Számos országban – köztük Magyarországon és Németországban is – a szexuális cselekmények passzív alanyainak fokozott védelmét a büntető anyagi jog korábban nem biztosította. Egy 2014-es tanulmány szerint Németországban például a 2001-2012 között elkövetett nemi erőszakos bűncselekmények 84,5-95 %-ában a passzív alany nem is tett feljelentést, a bejelentett 8000 nemi erőszakos cselekmények közül pedig csak 1314 esetben emelt vádat az ügyészség, illetve ennél még kevesebb, az elkövetőt felelősségre vonó, marasztaló ítélet született. Ennek oka az volt, hogy a passzív alany által kifejtett ellenállás nem érte el a német büntetőjog által megkívánt mértéket, vagy pedig a szóbeli ellenálláson kívül valamely okból nem volt fizikai ellenállás.

Előadásomban és tanulmányomban azt vizsgálom, hogy milyen nemzetközi követelmény áll fenn a „non-consenting” típusú szexuális cselekmények szankcionálása mellett, illetve, hogy Magyarország Büntető Törvénykönyve e követelménynek mennyiben tesz eleget. Vizsgálom azt is, hogy milyen joggyakorlati problémákhoz vezethet az, hogy a magyar kódex a szexuális erőszak tényállásától (2012. évi C. törvény 197. §) elkülönült § alatt szabályozza a „non-consenting” típusú szexuális cselekményeket. (2012. évi C. törvény 196. §)

Tekintettel arra, hogy Németországban a közelmúltban fogadtak el egy, a téma szempontjából releváns törvénymódosítást, a német büntetőjogra is kitérek annyiban, amennyiben az a magyar büntetőjogi dogmatika viszonylatában is meghatározó.

Végezetül fontosnak tartom górcső alá venni azt is, hogy a „no means no” és a szintén újonnan felmerült, Kalifornia államban megjelenő „yes means yes” alapelv a szexuális cselekmények szankcionálása kapcsán milyen kérdéseket, esetleges problémákat vethet fel.

Kulcsszavak: „nem beleegyezés” szexuális cselekmények, „non-consenting” nemi cselekmények, erőszakos szexuális bűncselekmények

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI SZERVEI

Dr. NAGY Szabolcs

PhD hallgató, főlevéltáros

SzE DF ÁJK, MNL VeML

E-mail címe: nagy.szabolcs.8200@gmail.com

A tanácsköztársaság bukása után az új, magát ellenforradalmiként meghatározó magyarországi politikai berendezkedés természetesnek tekintette a kömmün tisztségviselőinek büntetőjogi felelősségre vonását. Ahhoz, hogy ezen büntetőeljárásokat értékelni tudjunk (a majdani disszertációmban erre teszek kísérletet), nagyon fontos azon cselekmények vizsgálata, melyek elkövetésével a terhelteket vádolták. Ezek döntő többségét a tanácsköztársaság politikai döntéshozó szerveinek, közigazgatásának és igazság-szolgáltatási intézményeinek rendes működése keretében cselekedték a vádlottak, így a kérdés kapcsán nem kerülhető el ezen intézmények működésének elemzése sem.

A vádlottak között kiemelt szerepet kaptak – mind számosságuk, mind pedig a terhükre rótt deliktumok alapján – azok, akik a tanácsköztársaság különböző formálisan megalakított, vagy csak informális alapon „megalakult” polgári, vagy katonai igazságszolgáltatási szerveinek működésében, működtetésében vettek részt. Az előbbieik közé tartoztak például a polgári és katonai forradalmi törvényszékek, az utóbbiak közé pedig Szamuely Tibor, vagy a Cserny-különítmény, akik valószínűleg a jogszabályi szintnél alacsonyabb rendű felhatalmazottság birtokában hoztak statáriális ítéleteket. Ezek megítélése mára szinte egyöntetűvé vált, a történeti köztudatban a vörösteror résztvevői közé soroltattak. Jogtörténeti szempontból mégis fontos működésük kereteinek vizsgálata, mivel megbízatásuk eredetét, felhatalmazottságuk korlátait a szakirodalom mindmáig nem tisztázta.

Náluk is fontosabb azonban a forradalmi törvényszékek elemzése. Ezen szervek létrehozása által a tanácsköztársaság döntéshozói a bíraskodást szándékosan osztályalapra helyezték és laicizálták, azt remélve intézkedésüktől, hogy az igazságszolgáltatás ezen új formája rendszerük fontos bástyájává válik. Az egyes forradalmi törvényszékek működésének vizsgálata azonban azt mutatja, hogy szándékukat nem minden esetben koronázta siker. A jórészt kétkézi munkásokból álló tanácsok (melyek tagjai így természetesen a szükséges jogi ismeretekkel nem rendelkeztek) olyan jogrendszerben voltak kénytelenek döntéseket hozni, melyben a legalapvetőbb jogfolytonossági, jogszabály–hierarchiai kérdések sem voltak tisztázottak. Többek között ez okozhatta azt, hogy a vidéki központokban, ahol a tanácsköztársaság ideológiai alapjai még kevéssé vertek gyökeret, a forradalmi törvényszékek gyakorta a központi vezetésnek nem tetsző, a természetes erkölcsi érzékük diktálta (enyhe) ítéleteket hoztak.

Jelen munkámban jogtörténeti szemszögből kívánom vizsgálni a fenti kérdéseket. Be kívánom mutatni az igazságszolgáltatás szervezetére vonatkozó jogszabályokat, ismertetni a teljes szervezetrendszer (kitérve a különböző „különítmények” minősülésének problémájára is), a szervek működést meghatározó eljárásjogi normákat, és Észak-dunántúli példákön keresztül az egyes törvényszékek gyakorlati működését is.

Kulcsszavak: Tanácsköztársaság, forradalmi törvényszék, vörösteror

„CSAK EGY PAPÍR?” - TÁVOLTARTÁS INTÉZMÉNYE MAGYARORSZÁGON DR. NEMES ZSÓFIA

PhD hallgató

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: drnemeszsofia@gmail.com

A családon belüli erőszakról az 1997-es évig nem sok szó esett Magyarországon. A családok magánügyként kezelték ezt a problémát, majd folyamatosan utat engedett magának. Megszólaltak a bántalmazottak, egyre megerősödtek a segítő intézmények, és egyre erőteljesebb lett a jogi szabályozás is.

A büntetőeljárás törvény 2006-os módosításával a kényszerintézkedések közé bekerült a távoltartás intézménye, amelyet a családon belüli erőszak kezelésére hoztak létre. A módosítás nem váltotta be a hozzá fűző reményeket. Ennek hatására az Országgyűlés az élethez, testi épséghez és méltósághoz minden embert megillető alapvető emberi jogok védelmében, összhangban a nemzetközi egyezményekkel és az Alaptörvénnyel, a hozzátartozók közötti erőszak visszaszorítása érdekében megalkotta a 2009. évi LXXII. törvényt, mely a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szól.

A hatályos szabályozás szerint a távoltartás három formáját különböztetjük meg. Az ideiglenes megelőző távoltartást, a megelőző távoltartást, amiket az előbb említett jogszabály tartalmazza, illetve a távoltartást, amelyről az 1998. évi XIX. törvény rendelkezik.

Ezen intézmények átmenetileg korlátozzák a bántalmazó tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát, szülői felügyeleti jogát, valamint gyermekével való kapcsolattartási jogát. Akivel szemben távoltartást rendeltek el, a távoltartás hatálya alatt köteles magát távol tartani a bántalmazottól, a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, a határozatban megjelölt más személytől és köteles tartózkodni attól, hogy a bántalmazottal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.

Sok esetben a bántalmazottak azt gondolják, hogy a távoltartásról szóló határozat, „csak” egy papír és a bántalmazó nem fogadja el, nem tartja be a hatóságok által meghozott döntést. Sőt, sokszor a távoltartás intézménye csak felbőszíti a bántalmazót és még erőszakosabb cselekményeket fog elkövetni az áldozatokkal szemben.

A Tavaszi Szél Konferencián tartott előadásomban azt szeretném bemutatni, hogy jelenleg Magyarországon mennyire hatásos a távoltartás intézménye, elérhető-e vele a kívánt cél vagy tényleg „csak egy papír?”

Kulcsszavak: áldozat, család, erőszak, kényszerintézkedés, távoltartás

A KÖZOKTATÁS KORSZERŰSÍTÉSÉNEK GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSA A XIX. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

NIKLAJ Patrícia Dominika

Osztatlan mesterképzéses hallgató

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

E-mail cím: dominika.niklai@gmail.com

A közoktatás modernizálása kiemelkedő helyen szerepelt a magyar polgári átalakulás törekvései között, hiszen a korszak politikusai felismerték, hogy a nemzet jövője szempontjából a nép művelése igen fontos szereppel bír. A XIX. század közepéig - rövid megszakításokkal - az egyházak, ezek között is elsősorban a római katolikus egyház meghatározó befolyása érvényesült az oktatási intézmények felett. A laicizáció azonban ezen a területen is érzékeltette hatását, így igény jelentkezett az iskolák államosítására. Nem véletlen, hogy széleskörű politikai viták alakultak ki az oktatás egyházi, illetve állami jellegét illetően a liberális és a konzervatív, a világi és az egyházi erők között. A folyamat eredményeképp több tervezet született, főként Eötvös József báró nevéhez köthetően, aki a korszakban hosszú időn keresztül töltötte be a vallás- és közoktatásügyi miniszteri pozíciót. 1868-ban elfogadták a népoktatási törvényt, amely a már fennálló felekezeti iskolák mellett kiegészítő jelleggel írta elő a közös, állami iskolák létrehozását.

A 19. század második felének politikai és közjogi változásai mentén ellentétek jelentkeztek a kialakított rendszerrel kapcsolatban, mind egyházi, mind világi oldalról. Az oktatáspolitikára gyakorolt egyházi befolyás változó mértékben érvényesült. A század végén, az 1894-1895-ös egyházügyi törvényekkel ismét megkísérelték a korszerűsítést, azonban a gyakorlatban nem mindig a kitűzött céloknak megfelelő hatást érték el.

Kutatásomban e törvények végrehajtásának körülményeit igyekszem feltárni elsődleges források alapján: országgyűlési jegyzőkönyveket, végrehajtási rendeleteket, a korszak meghatározó politikusainak felszólalásait, levelezéseit, röpiratokat, egyházi és világi folyóiratokat, valamint iskolaalapításokról szóló dokumentumokat használok fel. A Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltára számos forrást őriz, amelyek alapján átfogó képet kaphatunk arról, hogy a törvények szövegeit hogyan értelmezték a gyakorlatban, és így hogyan valósították meg, illetve milyen kritikákkal illették azokat.

Kulcsszavak: oktatáspolitiká, állami iskola, felekezeti iskola, egyházi érdekérvényesítés

A BIZTOSÍTÉKI SZERZŐDÉSEK ÉS A HITELSZERZŐDÉSEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

PÁLVÖLGYI Enikő

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: palvolgyienci@gmail.com

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény mind jogdogmatikai, mind pedig koncepcionális szempontból változásokat hozott a szerződési biztosítékok rendszerében, a kezesség-, illetve a garanciavállalásra vonatkozó szabályanyag a Ptk. Hatodik Könyvében, önálló cím alatt a biztosítéki szerződések körében került elhelyezésre. A jogalkotó szándéka az új rendszertani elhelyezést illetően egyfelől arra irányult, hogy a gazdasági szükségletekhez igazodva, hangsúlyozza a kezesség és a garancia jogintézményeinek hitelbiztosítéki jellegét.

Hitelbiztosítéknak elsősorban azok a szerződési biztosítékok tekintendők, amelyek (bank)hitel- és kölcsönszerződések során használatosak. Ha a kezesség- és garanciavállalásra, mint teljesítési képességet ösztönző biztosítékok nyújtására hitelintézeti tevékenység keretei között kerül sor, akkor a Ptk. szabályain túl különös figyelemmel kell lennünk a pénzügyi jog prudenciális előírásaira, valamint a kialakult kereskedelmi gyakorlatra is.

A koncepcionális változások a hitelszerződésekre vonatkozó szabályanyagot sem kerülték el, immár a törvénytövegében is megjelent, hogy a hitelezőt terhelő szerződéskötési kötelezettség nem csupán kölcsönszerződés megkötésére irányulhat, hanem más hitelművelet végzésére is, a Ptk. külön nevesíti a kezességi, illetve garanciaszerződést, amiből az következik, hogy a megkötendő biztosítéki szerződés is a hitelszerződés tartalmi eleme.

Az a jogviszony, amely alapján a kezességvállalásra vagy a garancia nyújtására sor kerül, továbbra sem került önálló szerződéstípusként szabályozásra. Az előző Ptk. szabályaihoz képest azonban mégis érdemi változás következett be a kezesség- és garanciavállalás hitelszerződés szabályai között hitelműveletként történő meghatározásával, ebből ugyanis az is következik, hogy az ezen műveletek végzésére irányuló kötelezettségvállalások hitelszerződésnek minősülnek.

A fentiekből kiindulva vizsgáлом előadásomban a biztosítéki szerződések hitelszerződéssel való összefüggéseit, elsősorban egy átfogó, gazdasági szempontokat is érintő megközelítésből.

Kulcsszavak: kezesség, garancia, hitelszerződés, hitelbiztosíték, hitelművelet.

MENTELMI JOG A MAGYAR IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBAN

Dr. RIMASZÉCSI János

PhD hallgató

Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail: rimaszecsi@yahoo.com

A mentelmi jognak, vagyis az immunitásnak (felelőtlenségnek) a jogtörténeti gyökerei egészen a római jog korába nyúlnak vissza. Alapjának tekinthető a hatalom önállósága és függetlensége, modern kifejezéssel élve szuverenitása. A „*par in parem non habet imperium*” római jogi regulából következik, hogy a hierarchiában azonos fokon elhelyezkedő feleknek nincs egymással szemben hatalmuk. A sérthetlenség kinyilvánítása a modern, demokratikus állami berendezkedésnek is elengedhetetlen része, tekintettel arra, hogy ezen intézmény elsődleges célja, hogy a szuverén személyek függetlenségét védje, az esetleges illetéktelen befolyásoktól és zaklatásoktól. A sérthetlenség magába foglalja azt, hogy a szuverén személyek nem vonhatóak felelősségre bíróság, vagy más hatóság előtt, szavazatuk és véleménynyilvánításuk miatt büntetőeljárás, illetőleg szabálysértési eljárás nem indulhat ellenük, joghátrányt (szankciót) velük szemben nem lehet kiszabni. A személyi kör azonban, amelyre vonatkozik a mentelmi jogi jogosultság, álláspontom szerint meglehetősen szűk. Az igazságszolgáltatás hatalmi ágban – a feladatok egyre növekvő differenciáltsága miatt – a bírói ítélkező tevékenységtől elkülönülően is megjelenik az igazságszolgáltatási tevékenység, vagy legalábbis az ahhoz szorosan kapcsolódó, döntés előkészítő, operatív munka. A bírósági ügyintéző a vonatkozó 56/200/8. (III.26.) kormányrendelet értelmében, a bíró felügyelete mellett, de önálló aláírási joggal látja a kormányrendelet és a vonatkozó igazságügyi törvények által rá ruházott feladatokat. A bírósági titkár a Be. és a Pp. rendelkezéseinek értelmében tárgyaláson kívül meghozhatja mindazokat a határozatokat, amelyeket a törvény a tanács elnöke, vagy az egyesbíró hatáskörébe utal. Peren kívüli eljárásokban a bíróság részéről rendszerint bírósági titkár jár el. Előbbiekből jól látszik, hogy mind a bírósági ügyintéző, mind pedig a bírósági titkár végez olyan tevékenységet és ellát olyan feladatokat, amelyek nélkülözhetetlenül kapcsolódnak az igazságszolgáltató hatalmi ághoz. Álláspontom szerint mindenképpen aggályos és veszélyezteti az igazságszolgáltatás függetlenségét a többi hatalmi ágtól, illetve nincs garantálva a megfelelő szintű személyes védelem az eljáró igazságügyi alkalmazottak tekintetében. Javaslom tehát, hogy mind a bírósági fogalmazókra és ügyintézőkre, mind pedig a bírósági titkárokra terjessze ki az országgyűlés a mentelmi jog biztosította védelmet, amely védelem a bírósági ülnökhöz és hasonló ügyészségi tisztviselőkhöz hasonló módon, korlátozottan illethetné meg az eljáró igazságügyi alkalmazottakat.

Kulcsszavak: mentelmi jog, immunitás, hatalommegosztás, igazságszolgáltatás, bírói függetlenség

SZEREPOSZTÁS – A SZÍNHÁZI RENDEZŐ SZERZŐI JOGI SZEREPE ÉS JOGÁLLÁSA

Dr. SÁPI Edit

Tudományos segédmunkatárs, abszolutóriumot szerzett doktorandusz

Miskolci Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Polgári Jogi Tanszék

E-mail címe: sapiedit89@gmail.com

Egy mű színpadra állításának folyamatában számos olyan személy működik közre, akinek szerepe kulcsfontosságú az alkotás sikerében. Ők többek között a darab szerzője, az előadóművészek, a díszlet-és jelmeztervező és a rendező. A produkcióban szereplő legtöbb szereplő szerzői jogi helyzete tisztázott. A darab szerzője mellett szerzői jogi oltalom illeti meg alkotása tekintetében a díszlet- és jelmeztervezőt, az előadóművészek pedig szomszédos jogi jogosultak. Ugyanakkor a rendező szerzői jogi helyzete – akinek szerepe nem csekély a színpadi produkcióban – mindmáig kérdéseket vet fel. Vajon szerzőnek, vagy kapcsolódó jogi jogosultnak tekinthetjük?

A szerzői jogi törvény (a továbbiakban: Szt.) nem ad egyértelmű segítséget e kérdés megítélésében. Az Szt. 4. §-a szerint szerző az, aki a művet megalkotta így ő a szerzői jog jogosultja. Továbbfűzi e szabályt a törvény, mikor ugyanezen szakasz második bekezdésében deklarálja a származékos alkotások szerzői jogi védelmét: az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is szerzői jogi oltalom alatt áll, ha annak egyéni, eredeti jellege van. Átdolgozásnak minősül a mű színpadi feldolgozása, ha annak eredményeként az eredeti műből származó más mű jön létre. E szabályok alapján első pillantásra mondhatnánk, hogy a kérdés megválaszolása egyszerű: mivel a rendező egy alapul szolgáló művet állít színpadra, ennek eredményeként pedig egy új alkotás jön létre, a rendező szerzője a színműnek. Azonban a kérdés megválaszolása korántsem ilyen egyértelmű. A szerzői jog területén kialakult bírói gyakorlat és a Szerzői Jogi Szakértő Testület is jobbra azon a véleményen van, hogy a rendező nem szerző, hanem sokkal inkább a szomszédos jogi jogosultakéhoz hasonló szerepkörrel bír. A külföldi (elsősorban angolszász és német) jogirodalom azonban többször is érvel amellett, hogy a rendezőnek szerzői jogot kellene biztosítani.

Az előadás és a készülő tanulmány célja, hogy a fentiek alapján részletesen bemutassa a magyar szerzői jogi elmélet és gyakorlat álláspontjait és összevesse azt az említett külföldi példákkal, kísérletet téve arra, hogy levonja a következtetést arra nézve, hogy melyik jogosultság csoporthoz áll közelebb a rendező helyzete, vagy melyik lenne a helyesebb irány a magyar szerzői jogban.

Kulcsszavak: rendező, szerzői jog, színmű, színház

AZ ÁLLÁSBIZTONSÁG A NÉMET, AZ OSZTRÁK, SVÁJCI ÉS MAGYAR JOGI SZABÁLYOZÁS TÜKRÉBEN

Dr. SÜTŐ Krisztina Erika

Phd hallgató

ELTE ÁJK Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: skrisztin@hotmail.com

A tervezett előadásomban a jogösszehasonlítás módszerével kívánom részben a magyar, részben a német illetve osztrák, svájci jogi szabályozást vizsgálni az állásbiztonság szempontjából.

Az előadás során az állásbiztonság külső oldalát, azaz a munkaviszony megtartását garantáló, a gazdasági körülményekhez érdekarányosan alkalmazkodó jogi intézményrendszert kívánom vizsgálat alá vetni a mind a magyar, mind a német, osztrák és svájci szabályozás ismertetése során. Ennek keretében a vizsgált tárgy annak elemzése, hogy az említett nemzeti munkajogi jogszabályok miként nyújtanak védelmet a munkavállalók illetve azok különböző csoportjai (pl. az anyák, a családos, nyugdíj előtt álló, pályakezdő munkavállalók) részére.

Elsősorban az állás biztonságának kérdéskörét fogom vizsgálni ekörben a munkaviszony megszüntetésének szabályozását, illetve a munkaviszony fenntartását elősegítő szabályokat a megjelölt munkavállalói csoportok szemszögéből.

A vizsgálat és az előadás célja azon, más nemzeti jogalkotásban fellelhető, a magyar jog által nem alkalmazott jogi megoldások felkutatása és ismertetése, melyek elősegítik egyaránt az állásbiztonság fenntartását és a nemzetközi, európai uniós normáknak való megfelelést.

Az előadás bevezetéseként a téma aktualitását és az állásbiztonság fogalmát ismertetem röviden, majd utalok azokra a nemzetközi dokumentumokra, amelyek a vizsgálat munkavállalói csoportok védelmét szolgáló munkajogi szabályozást tartalmaznak, majd ezt követően bemutatom a német, osztrák, svájci illetve a hatályos magyar munkajogi szabályokat valamint egyéb, az érintett csoportok munkajogi védelmét biztosítani törekvő jogi megoldásokat, míg végül az elemzés eredményeként kialakult megállapításaimat foglalom össze, megjelölve az esetlegesen a kutatás során felismert jó gyakorlatokat és jogi megoldásokat.

Kulcsszavak: állásbiztonság, jogösszehasonlítás, munkaviszony megszüntetés, felmondás, felmondási védelem, nemzetközi munkajog

AZ ÁLLATLOPÁS-BŰNCSELEKMÉNYRE VONATKOZÓ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI GYAKORLAT A NEOABSZOLUTIZMUS IDŐSZAKÁBAN

Dr. SZABÓ Zsanett

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: porcsizsani@gmail.com

Kutatásom keretében az 1849-1878 közötti büntető anyagi jogot vizsgálom, konkrétan azt szeretném feltárni, hogy a korszak sajátosságaihoz képest a megjelölt időszakban hazánk joggyakorlata hogyan is nézett ki, hogyan tudott reagálni az ekkor lezajló változásokra. A megjelölt időszak büntető igazságszolgáltatás szempontjából igen sok érdekességet tartalmaz, többek között kiemelném azt az időszakot, amikor is az 1852. évi pátenssel hatályba léptették Magyarországon az osztrák büntető törvénykönyvet, az 1803. évi Strafgesetzet, amely a magyar jogrendszerbe ugyan nehezen illeszkedett, de a rendi büntetőjoghhoz képest előrelépés volt. Viszont aránytalanul súlyos büntetési tételek, és a politikai bűncselekmények tág köre jellemezte, amely széles bírói önkénynek engedhetett teret. Ráadásul a büntető törvénykönyv hatálybaléptetése csak látszólag oldotta fel a szokásjog alkalmazásból eredő bizonytalanságokat, hiszen innentől kezdve a bírának az idegen jogrendszer hazai helyzetekre történő alkalmazása jelentette a kihívást. Azt pedig, hogy az osztrák büntetőjogot a gyakorlatban mennyire követték, vagy mennyiben tértek el attól, a tiszántúli bíróságok gyakorlatára kihegyezve kívánom bemutatni.

Ezen a témán belül pedig előadásom keretében az állatlopással kapcsolatos büntetés kiszabási gyakorlatot szeretném bemutatni, ugyanis kutatásom során a Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú Bihar Megyei Levéltárában a IV./B 156. jelzetű Debreceni Császári Királyi Megyei Törvényszék (1850-1861) büntető periratai között meglehetősen nagy számban fordult elő e bűncselekményi kör, konkrétan több száz eset áll rendelkezésemre, ezek elemzéséből már helytálló következtetéseket tudok levonni.

A témaválasztás alapját az adja, hogy a nevezett bűncselekményi kör esetében kirívóan magas büntetési tételeket szabtak ki a bíróságok ezen időszakban, az ugyanolyan értékben elkövetett más tárgyra vonatkozó lopások büntetéséhez képest, akár kétszer-háromszor magasabb büntetést szabtak ki a bűncselekmény speciális tárgya miatt. Így előadásom keretében kitérnék e sajátos bűncselekményi kör hazai, illetve az osztrák büntető törvénykönyvbe foglalt vonatkozó szabályok ismertetésére. E mellett természetesen az előadás elsődleges célja az ítélkezési gyakorlat bemutatása, konkrétan, hogy milyen arányban fordult elő a nevesített bűncselekmény, melyek voltak a leggyakoribb elkövetési módok, milyen képet mutat az elkövetői kör, és nem utolsósorban azt, hogy a bíróságok milyen mértékű büntetéseket szabtak ki az egyes esetekben, vajon mennyiben alkalmazták az osztrák büntető törvénykönyvben előírt szigorú büntetési tételeket. Mindezzel lényegében megpróbálok választ adni arra, hogy miért is volt ilyen meglehetősen szigorú az állatlopások büntetése.

Kulcsszavak: büntető-jogtörténet, lopás, állatlopás, bírósági gyakorlat, neoabszolútizmus

NAGYVÍZI MEDREK HASZNÁLATÁRA VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS A NAGYVÍZI MEDERKEZELÉSI TERVEK TÜKRÉBEN

Dr. SZABÓ Linda Zsófia

Mb. főosztályvezető, PhD hallgató

Szent István Egyetem Stratégiai és Koordinációs Főigazgatóság, Adminisztrációs és Koordinációs Főosztály, Szent István Egyetem, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola

E-mail címe: szabo.lindazsofia@gmail.com

A klímaváltozással és az egyre hathatósabb emberi beavatkozással egyidejűleg fokozatosan nagyobb és jelentőségteljesebb szerep jut a víznek, egyaránt problémát jelent a víz hiánya és a túlzott mennyisége is, mely kihatással van mindennapi életünkre, akár a mezőgazdasági termelést (pl.: aszály), akár saját étletterünket (árvíz) tekintjük. Így télutón főként az utóbbi aktuális téma – nem csak az olvadás, de – a jogi szabályozás időszerű kérdései miatt is.

Az Európai Unióban a 2007/60/EK irányelv (a továbbiakban: árvízi irányelv) szabályozza az árvíz kockázatok értékelésének és kezelésének témakörét; célja az árvíz kockázatok és az árvizek káros következményeinek csökkentése. Egyfajta egységes eljárásrend, szempontrendszer kialakítása, annak ellenére, hogy az EU területén különböző típusú árvizek fordulnak elő. A hazai jogrendbe a vizek többletéből eredő kockázattal érintett területek meghatározásáról, a veszély- és kockázati térképek, valamint a kockázatkezelési tervek készítéséről, tartalmáról szóló 178/2010. (V. 13.) Korm. rendelet megalkotásával került meghatározásra az uniós szabályozás végrehajtásának módja.

A hivatkozott kormányrendelet 2.§-a értelmében az előzetes kockázatbecslés, a veszély- és kockázati térképek elkészítéséről a vízügyi igazgatási szervek irányításáért felelős miniszter gondoskodik az Országos Vízügyi Főigazgatóság és a vízügyi igazgatóságok útján, az érintett ágazatokkal történő egyeztetés mellett.

Több éves munka eredményeként a Kormány a 1146/2016. (III. 25.) számú határozatával fogadta el Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervét, melynek – többek közt – részei az ún. nagyvízi mederkezelési tervek.

Nagyvízi meder a vízfolyást vagy állóvizet magában foglaló terület, amelyet az árvíz levonulása során a víz rendszeresen elborít, és amelyet a mértékadó árvízszint vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöl ki. Közérthetőbben ez azt a területet jelenti, ami a vízfolyások (folyók) töltései között kerül el. És ami ugyanaz a terület, ahol sok helyen nyaralók, strandok, lakóházak, vagy éppen mezőgazdasági művelés alatt álló területek találhatóak, és ami ugyanaz a terület ahol árhullám idején a víz gyors levonulását biztosítani kell. Azaz tipikusan olyan földrészlet, ahol a köz- és a magánérdek ütközik, ütközhet, így a kellő szabályozás és annak minél szélesebb körben való megismertetése és elfogadtatása indokolt.

A nagyvízi mederkezelés kiterjed a töltések közti terület hasznosítására, használatára, ide értve annak felmérését és nyilvántartását, valamint megóvása, őrzése, fenntartása érdekében végzett tevékenységet.

A nagyvízi mederkezelési terv fő feladata a folyó nagyvízi medrének kezeléséhez, használatához és hasznosításához szükséges árvízvédelmi előírások megállapítása, melyek szükségszerűen érintik, érinthetik az ott található ingatlanok tulajdonjogát is, amin érthetjük szükség esetén akár a kisajátítást, vagy egy korlátozó jogi jelleg feljegyzését is.

Jelen írás célja, hogy összefoglalja a vonatkozó szabályozás alapján az eljárásrendet, megvizsgálja, hogy jelen pillanatban hol tart a folyamat és milyen hatása lehet az érintett ingatlanok tulajdonosaira, használóira.

Kulcsszavak: vízjog, mederhasználat, árvíz, árvízvédelem

A VÉDELEM KÉRDÉSEI A MAGÁNJOGI KÖTELEMBEN - GONDOLATOK A POLGÁRI JOGI VÉDELEM ÉS A GAZDASÁGILAG FÜGGŐ MUNKAVÉGZŐK KAPCSOLATÁRÓL

Dr. SZEKERES Bernadett

PhD hallgató

Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: szekeres.bernadett@uni-miskolc.hu

A munkavégzés a mai magyar jogrendszerben vagy munkaszerződés, vagy polgári jogi szerződés alapján képzelhető el. A munkajogból történő menekülés hatására azonban egyre több olyan munkavégzési konstrukció jön létre, amely teljesen egyértelműen nem sorolható sem a munkaszerződés alapján létrejövő munkaviszony, sem a megbízási vagy vállalkozási szerződés alapján létrejövő önálló, polgári jogi, munkavégzésre irányuló jogviszony körébe. Az új tendencia hatására, melynek oka többek között a munkaviszonnyal járó többletköltségek, adminisztrációs terhek csökkentése, olyan munkavégzési szerződések jöttek létre, amelyek nem jellemezhetők személyi függéssel, de gazdasági függéssel igen. Ez a gazdasági függés pedig okot ad az ilyen jogviszonyban munkát végzők egzisztenciális, szociális védelembe helyezésére, amely a jelenleg fennálló szabályozást tekintve a munkajog alkalmazása révén lenne elérhető. Azonban ezeknél a szerződéseknel nem beszélhetünk munkaszerződésről, amely miatt az egyre növekvő számú, „szürke zónához” tartozó munkavégző kiszorul a szociális védőháló alól, nem részesül a munkajog védelmi eszköztárában. Ezek a személyek polgári jogi szerződés keretében értékesítik a munkaerejüket, gazdaságilag függésben az egy vagy kevés számú megrendelőtől. A jogalkotás és a kutatók érzékelik az égető szükségletet arra, hogy ezek a „kényszervállalkozók” jogszabályi úton megkapják a megérdemelt megfelelő szintű védelmet, azonban ennek megoldása hatalmas kihívás. Jelen tanulmány célja néhány összefüggés kiemelése azzal kapcsolatban, hogy a kötelmi jog mennyiben képes kezelni a területén megjelenő kiegyenlítetlen szerződési viszonyokat. Ez a kérdés hatalmas anyagot fed le, az ide kapcsolódó témakörök és problémák roppant szerteágazóak. A tanulmányban a kutatási területemnek megfelelő vonalat emelem ki, ezáltal eltekintve a teljes kapcsolódó terület bemutatásától, amely meglátásom szerint célravezetőbb lehet a munkavállalóhoz hasonló jogállású személyek jogi státuszának további kutatásához.

Kulcsszavak: munkajog, munkavégző, kötelmi jog, védelem, egyenértékűség,

BEFOGADÁS ÉS SOKFÉLESÉG AZ ERASMUS PROGRAMBAN

Dr. SZILÁGYI Dániel

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: fugitivus92@gmail.com

Jelen kutatás kiindulópontját az Erasmus+ program képezi, amely az Európai Bizottság oktatást és képzést, az ifjúsági szférát és a sportot támogató programja a 2014-2020-as időszakra. Ez az átfogó program számos, az oktatás és szakképzés területét a fiatalok társadalmi bevonásának célkitűzésével kombináló korábbi uniós kezdeményezést magában foglal, köztük a kiemelt jelentőséggel bíró Fiatalok Lendületben programot.

Ezen összetett célkitűzések hatékonyabb megvalósítását szolgálja az Erasmus+ új eszköze, a „befogadás és sokféleség stratégiája” (Inclusion and Diversity Strategy), amely egy korábban nem látott kettős megközelítést alkalmaz: egyfelől célja a hátrányos helyzetű fiatalok oktatásban és szakképzésben való részvételének biztosítása, ezzel párhuzamosan viszont mindazoknak az ismereteknek, képességeknek, attitűdöknek a megerősítésére is törekszik a többségi társadalomban, amelyek az érintett fiatalok különbözőségeinek elfogadásához és támogatásához szükségesek.

Előadásom célja mindenekelőtt az Erasmus+ program által az előzményprogramoktól megörökölt, sérülékeny társadalmi csoportokhoz tartozó fiatalok társadalmi inklúzióját szolgáló eszköztár vizsgálata: hogyan működtek ezek az eszközök 2014 előtt, és mit tett az Európai Bizottság ezek eredményességének fokozása érdekében? Különös figyelmet szeretnék fordítani a fentebb bemutatott befogadási és sokféleségi stratégia újszerű megközelítésének és fogalomhasználatának körüljárására, kitérve annak vizsgálatára is, hogy a nívumnak tekinthető megoldások vajon milyen gyakorlati eredményeket produkáltak. A témaválasztás aktualitását alátámasztja, hogy a program végrehajtása a közelmúltban kezdődött meg, így annak gyakorlati megvalósulása jelen időben követhető nyomon, szükségességét pedig a vizsgálni kívánt részterülettel foglalkozó hazai és külföldi szakirodalom közel teljes hiánya igazolja.

Az előadást megalapozó kutatás központi hipotézise, hogy az Erasmus+ program újszerű és a korábbiaknál szociálisan érzékenyebb megközelítése ténylegesen alkalmas lehet arra, hogy a hátrányos helyzetű fiatalokat Európa-szerte új oktatási és szakképzési lehetőségekhez juttassa, ezzel párhuzamosan pedig a többségi társadalom attitűdjeinek formálására is képes lehet. Kutatásom várható eredménye, hogy a felvázolt elemzés alapján feltárja és levonja a következtetéseket arra vonatkozóan, hogy a stratégia mennyiben képes a gyakorlatba is átültethető, valódi eredményeket produkálni, illetve milyen kihívások (így például a tagállami rendszerek különbözősége, sajátosságai) hátráltathatják ezek megvalósulását.

Kulcsszavak: oktatás, inklúzió, sérülékeny csoportok, Erasmus+ program

AZ ORVOSTUDOMÁNYI KUTATÁS JOGFEJLŐDÉSI HÁTTERE

SZOMBATI Ivett

PhD hallgató

Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: iszombati@vipmail.hu

Az orvos- és egészségtudomány fejlődése elképzelhetetlen kutatás nélkül. Tanulmányomban az emberen végzett orvostudományi kutatást és annak jogi hátterét vizsgálom, jogi szabályozásának fejlődési ívét szeretném áttekinteni. Köztudott, hogy tudományos kísérlet a biológia és orvostudomány mai álláspontja szerint emberen nem végezhető, kizárólag az orvostudományi kutatás lehetséges megfelelő előzetes tájékoztatás és beleegyezés mellett. Ennek ellenére Magyarország Alaptörvénye III. cikk (2) bekezdése alapján: „*Tilos emberen tájékoztatáson alapuló, önkéntes hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletet végezni.*” A bioetika alapkövének tekintett „beleegyezés elve” az Oviedói Egyezmény 5. cikkében szerepel, e rendelkezés szerint egészségügyi beavatkozás csak azután hajtható végre, ha abba az érintett személy szabadon és tájékoztatáson alapuló beleegyezését adta. Kétségtelen, hogy a második világháborút követően elfogadott nemzetközi dokumentumokban és alkotmányokban csupán az orvosi „kísérletbe” való beleegyezés fogalma szerepelt, a szakirodalom azonban később már a „kutatás” kifejezést használta, hiszen az emberrel való kísérletezés a biológia, az orvostudomány fejlődésével és a korszerű jogfelfogás alapján egyáltalán semmilyen körülmények között ma már nem megengedhető. A kísérlet és a kutatás között ugyanis elsősorban az a különbség, hogy míg a kísérlet csupán egy jelenség kipróbálása emberen, addig a kutatás előzetesen megtervezett tudományos terven alapul, amelyet általában etikai testület hagy jóvá a bioetika normáit is alapul véve. Kizárólag e jóváhagyást követően kerülhet sor az egyén tájékoztatására majd beleegyezésének megadására így végül a kutatás beleegyezés utáni lefolytatására. Ennek fényében tanulmányom első felében az emberen végzett orvostudományi kutatás alapkérdéseit tekintem át érintve néhány gondolat erejéig a nemzetközi kodifikációs folyamatokat, majd tanulmányom második felében foglalkoznék az összejt kutatással és annak jogszabályi háterrével, mint az orvostudományi kutatás speciális területével.

Kulcsszavak: orvostudományi kísérlet, kutatás

MENEKÜLTÜGYI ŐRIZET ÉS A KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚAK

Dr. TAKÁCS Nikolett

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: t.niki88@freemail.hu

Jelen sorok írásakor – tekintve a számos, fennálló konfliktushelyzetet, s az ezek által eredményezett menedékkérő áradatot – kifejezetten aktuális témaválasztásnak tűnt a menekültügy kérdéskörének vizsgálata.

A menekültügyi őrizet azért képezi érdekes részét a menekültügyi eljárásnak, mivel az államok – figyelembe véve a jelenlegi tömeges beáramlási helyzet okozta növekvő biztonsági kockázatot – gyakrabban igyekeznek alkalmazni ezt a fajta megoldást, s manapság számos országban már nem kivételes, hanem mindinkább rendszeres lépéssé vált.

A szabadság elvonás gyakorta lényegesen kedvezőtlen hatással bír a kérelmezőkre nézve, különösképpen a gyermekekre, s a kísérő nélküli kiskorúakra. Közös azonban minden ilyen és ehhez hasonló lépésnél, hogy szükséges összhangban lenniük mind a nemzetközi, mind a belső jogi szabályozásokkal.

A nemzetközi jog szabályai alapján a kiskorúak őrizetbe vétele csupán végső eszköz jelleggel foganatosítható, a menekültügyi eljárás során azonban számos alkalommal előfordul, hogy a téves kormegállapítás következtében az derül ki egy kérelmezőről, hogy már elérte a felnőttkort, ezért őrizetbe veszik. Esetükben azért szükséges kormegállapítást végezni, mivel sűrűn előfordul, hogy olyan államokból érkeznek a kérelmezők, ahol a születési anyakönyvezés nem terjedt el, vagy pusztán a menekülés körülményei nem adtak lehetőséget arra, hogy irataikat magukkal hozzák. A kérdés fontosságát bizonyítja az, is, hogy az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága kidolgozott egy olyan globális stratégiát, mely támogatja a kormányokat abban, hogy képesek legyenek a menedékkérők, s menekültek őrizetét a minimálisra csökkenteni, s legjobb esetben teljes mértékben elhagyni. A kísérő nélküli kiskorúak esetén elsőként azt az utat jelöli meg követendőnek, hogy igyekezzenek a kompetens szervek olyan felnőtt gondoskodásába adni a gyermeket, aki már jogszerűen tartózkodik a befogadó államban, s képes a gyermek szükségleteinek megfelelő állapotokat megteremteni. Amennyiben ilyen felnőtt nincsen, akkor indokolt a gyermek gyermekjóléti központban, vagy nevelőszülőknél való elhelyezése. Ezeket az előírásokat a gyakorlatban betartani azonban nem túlságosan egyszerű, így számos alkalommal fordul elő, hogy a kísérő nélküli kiskorúak mégis őrizetbe kerülnek, akár huzamosabb időre is. Ezekért igyekszik a szerző azokat az utakat és lehetőségeket megvizsgálni, melyek segítségével érvényesülhet a gyermekek mindenek felett álló érdeke, s megkaphatják mindazt a gondoskodást, akár a kirendelt gyám, akár a jogi képviselő, akár a hatóságok személyében, melyre ők alapvetően jogosultak.

Kulcsszavak: menekültügy, tömeges beáramlás, menekültügyi őrizet, kísérő nélküli kiskorú menedékkérők, ENSZ

GYERMEK ELHELYEZÉSI PEREK

Dr. TÍMÁR Noémi

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam-, és Jogtudományi Doktori Iskola

Email cím: timar.noemi.ar13@gmail.com

A dolgozatom megírásakor célul tűztem ki, hogy közelebb kerüljünk általa a házassági életközösség végleges felbontásával járó válás során megvalósuló gyermek elhelyezési perek folyamatának gyakorlati perifériájához.

Gondoltunk már arra, hogy egy megromlott házasság felbontásakor mi vár a felekre, de legfőképpen mi vár a gyermekekre? Hogyan élik meg a válást a felnőttek, akik egy életre szóló boldogság reményében kötötték össze az életüket? Hogyan élik meg a válást a gyermekek, milyen hatással van rájuk a szülők perlekedése? Ami azonban talán a legfőbb kérdés: milyen eljárási mechanizmusokon mennek keresztül a felek, míg kimondják a válást? Mivel kell szembe nézniük a gyermekeknek és mivel a szülőknek a házasság felbontása során? Milyen fontosabb kérdésekben kell megegyezésre jutni egy-egy gyermek elhelyezési per során?

A fenti kérdések megválaszolása mellett vizsgálatom tárgyát képezik azok a folyamatok, melyek fontos szerepet játszanak a válás kimondása során a gyermek tekintetében: gondolok itt a gyermekek és a szülők analízisére, azokra a szempontokra melyek fontos szerepet játszanak a gyermek elhelyezés során, mint például az igazságügyi pszichológus szakértői véleményének kialakítására, környezettanulmányra, gyermekek meghallgatására.

A tanulmány további célja, hogy a magyarországi gyermek elhelyezési perek menetét vizsgálva azt összevegyem az olaszországi helyzettel is. Mindezek érdekében a magyarországi bíróságok polgári eljárását, hazai, nemzetközi és külföldi ügyvédi irodák joggyakorlatát, igazságügyi szakértőkkel és érintettekkel folytatott konzultációkat és interjúkat illetve környezettanulmányok gyakorlati mechanizmusait tanulmányozom.

Munkámban a magyarországi helyzet bemutatása mellett érintem az olaszországi gyermek elhelyezési pereket is, figyelemmel mindazon szempontokra, melyekre a hazai és az olasz bíróságok fókuszálnak egy – egy per során. Mindezekre tekintettel elengedhetetlennek tartom, hogy gyakorlatorientáltan megközelítve a témát egy-egy jogeset feltárásával, bemutatásával adjak pontos képet a gyakorlatban szerepet játszó szülői kompetenciákról és környezettanulmányt befolyásoló szempontokról.

A társadalmi reakciók vizsgálata körében röviden ismertetem a Ptk. és a Codice Civile-beli szabályozást is.

A dolgozat végső célja, hogy javaslatokat fogalmazzon meg azzal kapcsolatban, hogy hogyan fejlődhetne még a rendszer, hogy hatékonyabb védelmet tudjunk biztosítani a gyermekek számára a gyermek elhelyezési perek során őket érő sérelmek tekintetében.

Kulcsszavak: gyermek, per, Magyarország, Olaszország

A BEJEGYZETT ÉLETTÁRSÁK VAGYONJOGI HELYZETE MAGYARORSZÁ- GON ÉS AZ EU-BAN

TÓTH Barbara

Tanársegéd

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Európai- és Nemzetközi Jogi Intézet

E-mail címe: toth.barabara90@gmail.com

Egy belső határok nélküli térségben a személyek megnövekedett mobilitása azzal a következménnyel jár, hogy jelentősen megnő az ún. nemzetközi párok száma, amelyekben a felek eltérő állampolgársággal rendelkeznek, vagy az állampolgárságtól eltérő tagállamban élnek, és ami jelen tanulmány szempontjából számunkra talán a leglényegesebb, különböző tagállamokban rendelkeznek tulajdonnal. Egl 2003-ban készített tanulmány feltárta az Unión belül élő nemzetközi párok jelenségének fontosságát, valamint azon gyakorlati és jogi nehézségeket, amelyekkel e párok szembesülnek vagyoniuk mindennapi kezelése, illetve azoknak a pár különválásából vagy az egyik fél halálából fakadó megosztása során. E nehézségeket gyakran az okozza, hogy a házasságok vagyoni jogi hatásait szabályozó, alkalmazandó szabályok az anyagi jog és a nemzetközi magánjog terén egyaránt jelentősen eltérőek.

Noha ezek a párok leggyakrabban házastársak, a párkapcsolat új formái is elterjedtek, mint például a bejegyzett élettársi kapcsolat. ezek a párok gyakran tapasztalnak nehézségeket az alkalmazandó szabályokban mutatkozó jelentős eltérések miatt, Legyen szó akár anyagi jogról, akár nemzetközi magánjogról. A házasság és a bejegyzett élettársi kapcsolat, különböző jogi megítélése miatt a Bizottság két különálló rendeletjavaslatot terjesztett elő: egyiket a házassági vagyoni jogi rendszerekkel kapcsolatos ügyekben, másikat pedig a bejegyzett élettársi kapcsolat vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. Ez a két javaslat szolgált később a nemzetközi párok vagyoni jogi rendszerei tekintetében megalkotott megerősített együttműködések alapjául. A tavaly elfogadott rendeletek fő célja, hogy egy olyan egyértelmű jogi keretet hozzanak létre az Európai Unióban, amely magában foglalja a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározását és a házassági vagyoni jogi rendszerekre alkalmazandó jogot, valamint megkönnyíti az ilyen ügyekben hozott határozatok és jogi aktusok tagállamok közötti mozgását.

Az előbbiekből is jól látható, hogy a téma rendkívül aktuális, és az európai társadalom széles körét érinti.

A fentiekre tekintettel tanulmányomban először is azt szeretném ismertetni, hogy miért nem lehetett a határon átnyúló vonatkozású vagyoni jog ügyeket egy javaslatban előterjeszteni, illetve miért nem sikerült a családjogi tárgyú ügyekben előírt egyhangúságot elérni a javaslatok elfogadásánál.

Ezt követően azt kívánom megvizsgálni, hogy egyáltalán beszélhetünk-e egy egységes bejegyzett élettársi kapcsolat fogalomról Európában, hiszen a vagyoni jogi rendelet meghatározza, hogy mit ért a fogalom alatt, de hogyan határozzák meg ezt a foglamat az egyes tagállamokban?

Végezetül pedig arra térnék ki, hogy a hatályos magyar szabályozás mennyire felel meg az európai sztenderdeknek, különösen a bejegyzett élettársi kapcsolat vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben alkalmazandó rendeletnek.

Kulcsszavak: bejegyzett élettársi kapcsolat, vagyoni jog, vagyoni jogi rendelet, házassági vagyoni jog

AZ EURÓPAI UNIÓ PÉNZÜGYI ÉRDEKEIT SÉRTŐ BŰNCSELEKMÉNYEK ELLENI FELLÉPÉS LEGÚJABB MÉRFÖLDKÖVE – AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG 2012. ÉVI IRÁNYELVJAVASLATA

Dr. UDVARHELYI Bence

Doktorjelölt

Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék

E-mail címe: jogbence@uni-miskolc.hu

Az Európai Unió hosszú idő óta komoly hangsúlyt fektet pénzügyi érdekeinek védelmére, hiszen az uniós költségvetés sérelmére elkövetett cselekmények egyes becslések szerint akár a költségvetés 10-20%-át is érinthetik.

A pénzügyi érdekeket sértő csalások és más jogellenes magatartások elleni küzdelem terén a 2009. december 1-jén hatályba lépett Lisszaboni Szerződés új, hatékonyabb fegyvereket adott az uniós jogalkotó kezébe. Ezek közül az egyik legfontosabb az EUMSZ. 325. cikk (4) bekezdése, amely felhatalmazza az Európai Parlamentet és a Tanácsot, hogy rendes jogalkotási eljárás keretében és a Számvevőszékkel folytatott konzultációt követően meghozza az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalások megelőzése és az azok elleni küzdelem terén a szükséges intézkedéseket azzal a céllal, hogy hathatós és azonos mértékű védelmet nyújtsanak a tagállamokban, valamint az Unió intézményeiben, szerveiben és hivatalaiban. E felhatalmazás alapján az Európai Bizottság 2012-ben egy irányelvjavaslatot terjesztett elő az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelem tárgyában. A javaslat meghatározza az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények tényállásait, rendelkezik ezen magatartások büntetni rendeléséről, valamint előírja a természetes és jogi személy elkövetőkkel szemben kiszabható szankciók fajtáit és mértékét.

Bár az irányelvjavaslat már csaknem öt éve benyújtásra került, elfogadása még mindig várat magára. Ennek oka, hogy a javaslat mind a Tanácsban, mind pedig az Európai Parlamentben komoly vitákat váltott ki, amely hatására az eredeti bizottsági dokumentum számos ponton módosult. Ezen módosítások érintették egyrészt az irányelv jogalapját, másrészt pedig tartalmi kérdéseket is. Mára az uniós intézmények igen közel kerültek a megállapodáshoz, így a közeljövőben várható a javaslat elfogadása.

Jelen munka célja a Bizottság 2012. évi irányelvjavaslatának részletes bemutatása. A tanulmány elsősorban arra a kérdésre keresi a választ, hogy a közel ötéves tárgyalási folyamat során kikristályosodó és a várhatóan elfogadásra kerülő dokumentum mennyiben módosult a Bizottság eredeti elképzeléseihez képest. Ez alapján következtetéseket vonhatunk le arra nézve is, hogy várhatóan mennyire lesz hatékony eszköz az új irányelv az Unió pénzügyi érdekeinek védelme terén.

Kulcsszavak: európai büntetőjog, Lisszaboni Szerződés, EU pénzügyi érdekeinek védelme

A JOG KÉTARCÚSÁGA – AVAGY METODIKAI TŰNŐDÉSEK A JOGFEJLŐDÉS JOGTUDOMÁNYI INTERPRETÁCIÓJÁRÓL

VÁRADI-TORNYOS Bálint

PhD hallgató

Széchenyi István Egyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: –

A jogtudományról, ahogyan annak vizsgálati tárgyáról, a jogról is, nagyon sokféle aspektusban lehetséges beszélni, elég, ha a szélsőségesen pozitivista és a szabadjogias megközelítési mód között feszülő dialektikus ellentétre gondolunk. Jelen konferencia-előadás során kísérletet teszünk a jogfejlődés jelenségének értelmezéséhez szükséges keretrendszer, azaz az alkalmazható jogtudományi jogfelfogás vázlatos bemutatására.

Hipotézisünk szerint a jogtudomány formális és materiális perspektívájú kettősségének oka nem feltétlenül csupán a szűk értelemben vett tudományelmélet dilemmája, hanem a vizsgálati tárgy, azaz a jog természetszerű jellegzetességében gyökerezik. A jogfejlődés materiális jelenségének megfelelő értelmezéséhez szükség van a jogfejlesztés formális műveletének megfelelő elvi elhelyezésére, és a kettő közötti kapcsolat megismerésére. E két, alapjaiban különböző aspektus együttes megfigyelésével a jog (azonos minőségű, ugyanakkor eltérő formát öltő) kettős arcát pillanthatjuk meg. Álláspontunk szerint, míg a klasszikus magánjog diszpozitív szövedékében a jogfejlődés jelensége, addig a közjog – különösen a közigazgatási jog, és az eljárásjogok – kógens jellegű joganyagában a jogfejlesztés aktusai játsszák a központi szerepet, melyek együtt és egymásra hatva biztosítják az aktuális, valóságban is megjelenő joganyag megfelelő adaptációját annak társadalmi közegéhez. Ahhoz pedig, hogy sikerrel tehesük ezt az adaptációs mechanizmust tudományos elemzés tárgyává, a jogot kétarcú, azaz egyszerre formális és materiális entitásként szükséges felfognunk.

Az előadás során bemutatott elvi megközelítés alkalmazásával értelmezhetővé válnak a nem-jogi tényezők és a jog közötti kölcsönhatások kapcsolódási pontjai, illetve ezek beépülési formái és módszerei, valamint lehetőség nyílik a társadalmi jelenségek komplex vizsgálatára, így a közgazdaságtani és antropológiai tudományos eredmények interdiszciplináris jellegű jogtudományi felhasználására.

Kulcsszavak: elmélet, jogelmélet, jogfejlődés, reform, szabadjog

APPLICATION OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS LAW AND INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW DURING THE CONDUCT OF HOSTILITIES IN LIGHT OF THE RECENT ROBOTIC WEAPON DEVELOPMENTS

Viola VINCZE

PhD candidate

Eötvös Loránd University, Faculty of Law

E-mail address: drvinczeviola@gmail.com

Introduction

There are two main concepts regarding the applicability of Human Rights in time of armed conflict. The concept of International Human Rights Law (IHRL) as *lex generalis* and International Humanitarian Law (IHL) as *lex specialis* identifies rights as exclusive matters of (1) Human Rights Law, of (2) International Humanitarian Law or (3) both. According to the other concept, IHRL and IHL are coexisting and converging branches of law. This theory supports the assertion that Human Rights are included in the norms of IHL and describes the relationship between the two by affirming an evolution towards a merger of them. This author argues that choosing only one of these theories may not be sufficient to address the issues deriving from the application of robotic weapons and we may need to resort to both concepts depending on the right we are examining.

Rights affected by the deployment of robotic weapons systems in the battlefield

With the technological advancement, autonomous weapons systems (AWS) are being developed with the prospective of possessing the ability to function independently of a human operator. Based on the level of autonomy, AWS can be divided into different categories:

- Human-in-the-loop weapons selecting and engaging targets with remote human command
- Human-on-the-loop weapons selecting and engaging targets under human control with an operator monitoring actions
- Human-out-of-the-loop weapons selecting and engaging targets without human control, operating autonomously, capable of learning and adapting to its environment.

During the conduct of hostilities, two rights are relevant when examining the possible deployment of AWS: the right to life (under IHL) and human dignity (under IHRL). Regarding the right to life, it has to be assessed whether the deployment of such weapons can adhere to the IHL principles of distinction and the principle of proportionality. Due regard needs to be paid to the question whether it is inherently wrong to let an autonomous system make a decision that involves lethal use of force. In other words, it is to be examined whether using such weapons will mean the inherently arbitrary deprivation of the right to life. Transferring the control over decisions might make it incredibly difficult (if not impossible) to assume responsibility for actions which might create an accountability gap. Unlike the right to life, human dignity is an open concept of IHRL that attributes human beings a specific value on which the status of human beings depends. It is to be assessed whether a person's human dignity is breached in case of an attack by an unmanned system. The rights implied by human dignity (e.g. the right not to be subject to humiliating or degrading treatment or the right to a minimum quality of life) presuppose the human emotions and the perception of the situation. If the (combatant or civilian) victims' feelings are the central point in examining the possible breach of human dignity then the source of an attack may play a significant role.

Keywords: autonomous weapons systems, International Humanitarian Law, International Human Rights Law, conduct of hostilities

A TISZTESSÉGES ELJÁRÁS, MINT JOGI ÉRTÉK

Dr. VÖRÖS Eszter

PhD hallgató

PTE ÁJK Jogbölcseleti – és Társadalomelméleti Tanszék

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: voros.eszter@ajk.pte.hu

Egy témával foglalkozni csak akkor érdemes, ha az valóban egy olyan kérdéskör, amely egyrésztől minket aktuálisan és mélyen foglalkoztat, másrésztől pedig „benne van a levegőben”, azaz sokan keresik a választ a témával kapcsolatban felmerülő kérdésekre.

A rendszerváltozás Magyarországon változást idézett elő úgy az anyagi jogszabályok, mint az eljárásjogok területén is. A korábbiakban sokszor hallhattam már a jogállamiság követelményeiről illetve a jogbiztonság garanciáiról mind magánjogi, mind közjogi szemléletű oktatóktól.

Az elkövetkezendőkben taglalt tisztességes eljárás követelménye olyan alapvető jognak minősül, amely a jogállamiság értékrendjének megfelelő és jogbiztonság garantálásában szerepet vállaló részelemekre bontható. Írásomban e jog részletesebb tárgyalásán túl, egy általam összeállított kérdőív statisztikai eredménye alapján, szeretnék a bíróságok eljárásának társadalmi megítéléséről is szólni

Alapvető jogról beszélek, annak ellenére, hogy nem önálló alapjogról van szó. A tisztességes eljáráshoz való jog az élethez és emberi méltósághoz való jogból vezethető le, de összefüggésben áll az ember egyenlőséghez való jogával is.

Az elmúlt időszakban számos könyv, tanulmány, törvény, folyóirat és cikk fordult meg a kezeim között, amelyek mind-mind ezzel a témával foglalkoznak, mégis úgy érzem a joggyakorlat nem egységes. Több neves szakember véleményét olvastam és arra a következtetésre jutottam, hogy eltérő álláspontok léteznek e jog érvényesüléséről illetve rendszerben elfoglalt helyéről.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a polgári- és a büntető eljárásjog szabályai nem azonosak, különbségek vannak például az eljárás céljában, hiszen amíg a polgári per magánérdeket érvényesít, addig a büntetőper közérdeket véd.

Vannak azonban olyan elvek, mint például a fegyverek egyenlősége, a nyilvánosság, a szóbeliség, a kontradiktórius eljárás, amelyeknek mindkét eljárási formában érvényesülnie kell.

Az állampolgárok joghoz, valamint a fair eljáráshoz való viszonyának fő dimenzióit kitűnően tárta és mérte fel az az 1984 tavaszán lefolytatott chicagói felmérés, melynek során 1575 alannal folytattak 25 perces telefoninterjút, majd azt egy év múlva 804 fővel közülük megismételték. Egyrészt a joggal kapcsolatos attitűdök és viselkedések egymáshoz való viszonyát vizsgálták, másrészt az azokban bekövetkező változások összefüggését, amelyeket tanulmányomban részletesen taglalok.

Kulcsszavak: tisztességes eljárás, jogi érték, jogbiztonság

BIOLÓGIATUDOMÁNYI SZEKCIÓ

ADENOHIPOFÍZIS-ADENOMÁRA JELLEMZŐ GÉNEK FELTÉRKÉPEZÉSE ÉS EXPRESSZIÓS VIZSGÁLATA ZEBRADÁNIÓBAN (DANIO RERIO)

BALOGH Réka, REINING Márta, PATÓCS Attila

Szent István Egyetem, Mezőgazdasági és Környezettudományi Kar

Akvakultúra és Környezetbiztonsági Intézet, Halgazdálkodási Tanszék

E-mail cím: baloghrekaeniko@gmail.com, reining.marta@mkk.szie.hu,

attilapatocs@yahoo.com

Az adenohipofízis-adenomák az agyalapi mirigy első lebenyének daganatos megbetegedései. Az intracranális daganatok 10-25 %-át teszik ki. Többségében jóindulatúak, azonban a hormonrendszerre hatva súlyos elváltozásokat okozhatnak. Csoportosításuk történhet a hormontermelésük alapján, ilyenkor beszélünk prolaktin, növekedési hormon, adrenokortikotróp hormon, pajzsmirigy-serkentő, illetve gonadotróphormont (folliculus-stimuláló vagy luteinizáló hormont) termelő adenomákról. Az előbbieken túl egy külön csoportot jelentenek a klinikailag hormonálisan inaktív daganatok (csendes tumorok vagy NFPA-k), melyek előfordulása az összes adenoma mintegy 30 %-a. Bár az NFPA-k jóindulatú, hormonális tüneteket nem okozó tumorok, elhelyezkedésük miatt, az agy különböző területeire nyomást gyakorolva, súlyos tünetekkel járhatnak. A leggyakoribb klinikai tünetek fejfájás, látászavar, szédülés. Mivel hormonális elváltozásokat nem okoznak, felismerésük nehéz.

Vizsgálataink elsődleges célja annak megismerése, hogy a zebradánió alkalmas-e modellállatnak az adenohipofízis daganatos elváltozásainak tanulmányozására. Irodalmi adatok alapján információt gyűjtöttünk a klinikailag hormonálisan inaktív, humán adenohipofízis-adenoma kialakulásában szerepet játszó kulcsfontosságú génekről. Ezeket tanulmányoztuk és feltérképeztük zebradánióban. In silico módszerekkel összehasonlításokat végeztünk genom és szekvencia szinten. Vizsgálatainkhoz tumor szupresszor géneket kerestünk és az in silico módszerek elvégzése után a dlk1-et és a dio3-at választottuk. Ezek expressziós profilját in situ hibridizációval detektáltuk 5 napos zebradánió lárvákon. A hosszú távú tervek között szerepel egy nem funkcionáló adenómára jellemző tumor szupresszor gén csendesítése és ezzel modellállat létrehozása. Az expressziós vizsgálat a géncsendesítést előzi meg, a célgén kiválasztásához szükséges. Ez a transzgénikus zebradánió vonal nagyban hozzájárulna a betegséggel kapcsolatos ismereteinkhez.

POLIMER HORDOZÓ FUNKCIÓS CSOPORTJAINAK FINOMHANGOLÁSA ÉS FELHASZNÁLÁSA TÖBBFÉLE BIOTECHNOLÓGIAI CÉLRA

BELL Evelin

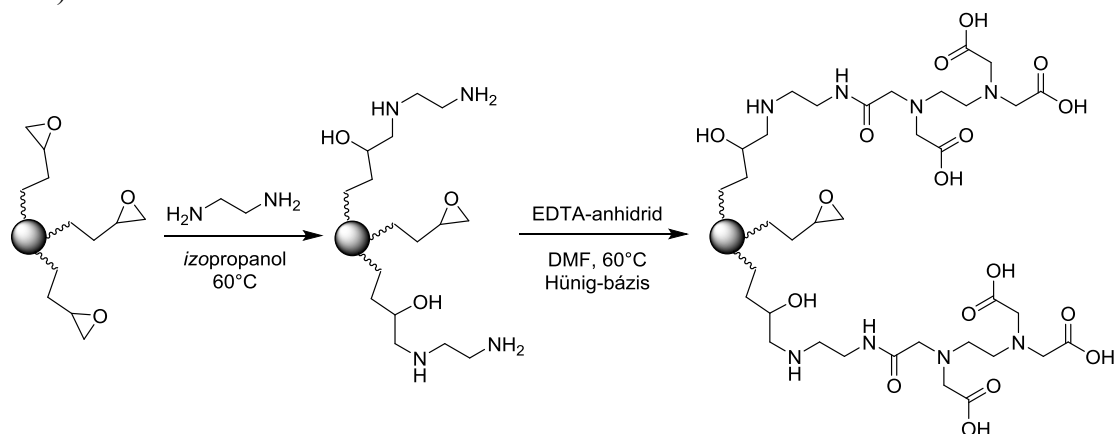
PhD hallgató

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

E-mail cím: bell.evelin@mail.bme.hu

Munkánk során egy, a kereskedelemben kapható, metakrilát alapú polimer gyöngy alkalmazási lehetőségeit vizsgáltuk hisztidin jelöléssel ellátott fehérjékkel való munkák során. A hisztidin jelölt fehérjéken általában hat vagy tíz hisztidin aminosavból álló egységet helyeznek el. Ez a jelölés lehetővé teszi a fehérjék számára, hogy a hisztidinben található nitrogén atom nemkötő elektronpárján keresztül átmeneti fémekhez koordinálódjanak. Ezt a kötődési sajátsgot a leggyakrabban fehérjetisztítási eljárásokban használják ki, ezen az elven működik a fémion affinitás kromatográfia (IMAC). Az eljárás során egy olyan szilárd hordozót alkalmaznak melynek felületéhez fém ionokat komplexálnak és ehhez koordinálódik a célfehérje. A hisztidinnel jelölt fehérje tisztítása során így akár 90% feletti tisztaság is elérhető egy lépésben.

Munkánk során egy epoxi funkciókat tartalmazó polimert alkalmaztunk háromféle képpen. A polimer hordozón egy biszamin segítségével építettük ki a fémkoordinálásra képes funkciókat (**1.ábra**).

1. ábra. Polimer hordozó felületmódosítása

A felületmódosítás során különböző mennyiségű amint alkalmaztunk, így egy egyre több komplexképző csoportot tartalmazó sorozatot kaptunk.

Ezeket a hordozókat három különböző céllal vizsgáltuk. A megmaradt epoxicsoportok savas felnyitását követően vizsgáltuk a polimerek fémion affinitás kromatográfia során mutatott kapacitását, valamint a komplexként enzimet tartalmazó készítmények biokatalitikus aktivitását. Emellett kihasználva a fémkomplex nyújtotta szelektivitást és az epoxi csoportok adta lehetőséget a kovalens kötés kialakítására vizsgáltuk a célfehérje szelektív rögzítését fehérjekeverékből.

Munkánk során modell enzimnek a petrezselyemből származó fenilalanin ammónia-liázt használtuk (*PcPAL* – *Petroselinum crispum* phenylalanine ammonia lyase), melyet kobalt ionokat tartalmazó hordozó felületéhez komplexáltattunk illetve rögzítettünk.

Mindhárom felhasználás esetén kerestük az elkészített sorozaton belüli legjobb felületmódosítást, vagyis, hogy az első lépésben mennyi biszaminval kell reagáltatni a polimert. Ez határozza meg a kiépülő komplexképző és a megmaradó epoxi csoportok arányát.

Az így előállított polimer sorozatot szeretnénk több féle – eltérő karakterű – bisminnal is megvalósítani, így nem csak a csoportok arányának, hanem a minőségének a hatását is vizsgálhatjuk.

Kulcsszavak: fehérjetisztítás, IMAC, biokatalízis, enzimrögzítés.

MEASURING THE TRANSIENCY OF LIGHT EVOKED RESPONSES IN MOUSE RETINAL GANGLION CELLS

GANCZER Alma, BALOGH Márton, ALBERT László, DEBERTIB Gábor, Dr. VÖLGYI Béla

PhD hallgató

PTE-TTK Biológiai és Sportbiológiai Doktori Iskola, PTE-SZKK Retinális Neurobiológiai Kutatócsoport

E-mail cím: alma.ganczer@gmail.com

Retinal ganglion cells react to light stimuli either by producing short burst of spikes or by maintaining a longer, suspended period of continuous action potentials. Cells with a fast, quickly decaying response are considered to be transient in nature and encode information about movement and direction, while cells that show a slow, drawn-out response fall into the sustained category and are thought to carry information related to colour and contrast. Since we found no universally accepted approach to measure the transient or sustained nature of retinal ganglion cells, we introduced the term “transiency” and compared four different quantification methods to determine the most suitable one to be used in our on-going research. Two of these approaches, namely the sustained-transient index (STI) and the area calculation were developed earlier by other groups, while the Tr200 method and the presently introduced PSTH τ have both been proposed by our team. In this study we recorded ganglion cell light responses and analysed the data by creating peristimulus time histograms upon action potential trains. We found that the PSTH τ method is a suitable and reliable approach for measuring and quantifying transiency. Compared to other methods, the PSTH τ offers relatively low levels of standard deviation in the case of repeated light stimulation and can also be compared to graded depolarization time constants (τ) measured in bipolar cells. Additionally, we created distribution histograms for all four approaches to determine whether the PSTH τ can be considered more effective in distinguishing between transient and sustained cells. To our surprise none of the four approaches showed a clear evidence for two well separable groups of ganglion cell responses that correspond to sustained and transient cells, as responses varied in a wide range and formed a unimodal continuum instead. However, we conclude that PSTH τ remains the most promising candidate in many situations because of its sensitivity to changes in response shape and curvature.

Keywords: retina, ganglion cell, neurobiology

ŐSZI SZÉL VIZET ÁRASZT... ÁRASZTÁS HATÁSA SZIKI ŐSZIRÓZSÁRA ÉS ARBUSZKULÁRIS MIKORRHIZA GOMBÁIKRA

KOVÁCS Ramóna

Tudományos segédmunkatárs, III. éves doktorandusz, biológiai tudományok

MTA ATK TAKI és ELTE TTK BDI

E-mail cím: kovacs.ramona@agr.ar.mta.hu

SZILI-KOVÁCS Tibor

Tudományos főmunkatárs

MTA ATK TAKI

E-mail cím: szili-kovacs.tibor@agr.ar.mta.hu

PARÁDI István

Egyetemi adjunktus

ELTE TTK Növényélettani és Molekuláris Növénybiológiai Tanszék

E-mail cím: istvan.paradi@ttk.elte.hu

FÜZY Anna

Tudományos munkatárs

MTA ATK TAKI

E-mail cím: fuzy.anna@agr.ar.mta.hu

TAKÁCS Tünde

Tudományos főmunkatárs.

MTA ATK TAKI

E-mail cím: takacs.tunde@agr.ar.mta.hu

Az arbuszkuláris mikorrhiza (AM) gombák (Glomeromycota) pozitív hatása gazdanövényük élettani folyamataira, víz- és tápanyag felvételére, fejlődésükre és stressztűrő-képességükre régóta ismert.

Korábbi vizsgálatainkban kimutattuk, hogy Apajpuszta (Kiskunsági Nemzeti Park) mintaterületünkön, 2014 ősszel, valószínűleg az erősen csapadékos időjárás miatt egyes vegetációtípusok talajaiban lecsökkent az AM gombák infektív propagulumszáma. Ezért tenyészedény kísérletben bennszülött modellnövényünkön, a sziki őszirózsán (*Tripolium pannonicum*) teszteltük a terepi körülmények között gyakran előforduló váltakozó árasztás és kiszáradás körülmények hatását sziki bennszülött AM gomba közösségre, illetve az AM gombák hatását gazdanövényükre.

A növényeket pumicit (horzskőtufa) közegben, kontrollált körülmények között, 6 hétig előneveltük. Az oltóanyag Apajpuszta „ürmöspuszta” vegetációtípus rhizoszféra talaja volt (AMF+ és -). Az előnevelést követően a növények gyökerét lemostuk és átültettük őket kvarchomokba. Háromféle öntözési stratégiát alkalmaztunk: (1) optimális („kontroll”), (2) folyamatos árasztásnak („árasztott”) illetve (3) váltakozóan árasztásnak és szárazságstressznek kitett („időszakos”).

Vizsgáltuk a gyökerek AM gomba kolonizációját, megmértük a hajtások és a gyökerek tömegét, ebből víztartalmat és mikorrhizafüggést számoltunk. Tanulmányoztuk a gyökerek életképességét (TTC/tetrazólium-klorid teszt), a levelek klorofill tartalmát és a nevelőközeg mikrobaközösségének funkcionalitását (FDA/fluoreszcein-diacetát teszt, SIR/szubsztrát indukált respiráció és MicroResp/mikrorespiráció). Az AM gombák extraradikális hifahálózatának mennyiségét a nevelőközeg glomalin (GRSP/Glomalin related soil protein) tartalma alapján becsültük.

A szakirodalom szerint a sziki őszirózsza képes aerenchimát kialakítani. Ennek következtében a folyamatos árasztás mellett is nagyobbak és egészségesebbek voltak a növények, viszont az AM gomba kolonizáció lecsökkent. Az „időszakos” kezelés járt a leginkább negatív hatással a

növények növekedésére és életképességére. A kolonizáció ebben az esetben is a „kontroll” csoportnál kisebb volt. A GRSP tartalom a kolonizációval hasonló tendenciát mutatott. A mikrobaközösségek általános aktivitása az „időszakos” kezelésnél adódott a legnagyobb, és a katabolikus enzimaktivitás mintázatok alapján a kezelések elkülönültek. Az aerenchima az AM gombák számára lehetőség a hipoxiás talajkörnyezet elkerülésére. Kiegészítő MPN vizsgálataink alátámasztják, hogy döntően nem az ársztás határozza meg az infektív propagulumok alacsony számát a talajban, hanem az adott vegetációtípusban a kevésbé mikorrhizálódó növényfajok dominanciája.

Kulcsszavak: sziki növény, AMF, ársztás

MÁGNESES NANORÉSZECSKÉK ELŐÁLLÍTÁSA ÉS FELHASZNÁLÁSA BIOTECHNOLÓGIAI CÉLOKRA

KÖVÁRI Dániel

Msc hallgató, Gyógyszervegyész-mérnöki szak

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

E-mail cím: dani.kovari@gmail.com

Kutatásunk célja biotechnológiában használható mágneses nanorészecskék (MNPs) előállítására és alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata volt. Mágneses nanorészecskék előállítására többféle módszerrel is ismert, melyek közül mi a solvothermal módszert választottuk. Bár ezen eljárásnál jellemzően zárt rendszerben végzik a részecskeképzést, mi léghőnyomáson dolgoztunk. Így olyan módszert próbáltunk kidolgozni, mely akár ipari léptékben is könnyen méretnövelhető, nem szükséges hozzá nagyméretű nyomásálló berendezés. Fontos volt, hogy a képződő részecskék méreteloszlása kellően szűk legyen és a reakciókörülmények változtatásával szabályozni tudjuk a fő részecskeméretet. Ennek érdekében vizsgáltuk a reakcióelegyhez adott nátrium-acetát és polietilén-glikol mennyiségének valamint a reakcióidő hatását.

Az előállított részecskék méreteinek elemzése után néhány eltérő méretű nanorészecskét alkalmaztunk biotechnológiai célokra. A számunkra megfelelő mérettartományba eső részecskéken olyan felületmódosításokat hajtottunk végre, mely védi a részecskét a környezeti hatásoktól így növeli stabilitását, valamint lehetővé teszi a további funkcionális csoportok kialakítását. A funkcionálást enzimtisztítási és enzimrögzítési céllal hajtottuk végre.

Az irodalomban már ismert a polihisztidin jelöléssel ellátott fehérjék fémekkel történő komplexképzése. Ezt az eljárást nevezzük fémion affinitás kromatográfiának, mely az egyik leghatékonyabb fehérjetisztítási eljárás, amivel egy lépésben is 90% feletti tisztaságot lehet elérni. Esetünkben olyan felületet próbáltunk létrehozni, mellyel mind fehérjetisztítási mind enzimrögzítési céllal kihasználhatjuk a célfehérje hisztidin jelölését. Olyan funkcióscsoportokat alakítottunk ki a részecskék felületén mely alkalmassá teszi azt a két folyamat ötvözésére. Fém komplexálásra képes csoportoknak köszönhetően a részecske felületéhez nagy százalékban a hisztidin jelölt célfehérje kerül közel, így a következő lépésben az epoxi funkcióscsoportokon keresztül kialakuló kovalens kötésekkel képes ezen fehérje rögzítésére is. Az így előállított mágneses nanorészecske segítségével tehát képesek vagyunk egy lépésben a sejtörmelékeltől megtisztított lizátumból szilárd, kovalensen rögzített enzimkészítmény előállítására. Emellett ne felejtsük el a mágnesesség adta előnyöket sem, mely nagyon egyszerű szeparációs lehetőséget biztosít. Egy erős neodímium mágnes segítségével a mágneses nanorészecske könnyen szeparálható bármilyen folyadék fázistól, mely mind a felületmódosítások mind pedig az enzimtisztítási és rögzítési eljárásoknál nagy előnyt jelent, hiszen elkerülhető egy jóval több időt igénylő szűrési folyamat.

Kísérleteink során a *PcPAL* enzimet (*Petroselinum crispum* fenilalanin-ammóniáliáz) alkalmaztuk, mely mind ipari mind orvosbiológiai szempontból releváns. A rögzítést követően vizsgáltuk az enzimkészítmény aktivitását.

További célunk a rögzített enzimekkel különböző szubsztrátok vizsgálata, valamint más enzimcsaládból (pl: lipázok) is szeretnénk modell enzimeket kipróbálni ezen a rendszeren.

Kulcsszavak: mágneses nanorészecske, fémion-affinitás kromatográfia enzimtisztítás, enzimrögzítés, fenilalanin-ammóniáliáz (maximum 5 db)

SZULFID OXIDÁCIÓ MECHANIZMUSA EGY VI. TÍPUSÚ SZULFID KINON OXIDOREDUKTÁZ ENZIMBEN

MIKLOVICS Nikolett

Biológus MSc

Szegedi Tudományegyetem TTIK Biotechnológiai Tanszék

E-mail cím: mmiklovicsnikolett@gmail.com

A szulfid oxidációját katalizáló szulfid kinon oxidoreduktáz (Sqr) enzimek rendkívül ősi fehérjék, amelyek alapvető szerepet töltek be a szulfidokban gazdag anaerob környezetben kialakult első élőlények anyagcseréjében. Jelenleg az élővilág szinte összes csoportjában megtalálhatóak és kulcsszerepet játszanak a sejtek toxikus szulfid elleni védekezésben, mikrobiális energianyerő folyamatokban, illetve magasabbrendűekben a neurotranszmitter funkciót is betöltő szulfid koncentrációjának szabályozásában. Az Sqr enzimek a diszulfid reduktáz családba tartozó membrán kötött flavoproteinek. Az enzimes család tagjainak közös jellemzője, hogy katalitikus folyamatokban kulcsszerepet játszanak az aktív centrumukban elhelyezkedő ciszteinek és FAD kofaktor. Az Sqr fehérjéknek hat alcsaládja különböztethető meg szekvencia motívumok és konzervált ciszteinek mintázata alapján, aminek következtében a különböző típusú Sqr enzimek működési mechanizmusa eltérő lehet. Eddig csak az I. és az V. típusba tartozó Sqr enzimek esetén sikerült a katalitikus folyamatot leíró modelleket készíteni.

A fototróf bíbor kénbaktérium *Thiocapsa roseopersicina* genomjában egy IV. típusú (SqrD) és VI. típusú (SqrF) szulfid kinon oxidoreduktáz fehérjét kódoló gént lehetett azonosítani. A két alcsalád képviselői egyáltalán nem, vagy csak részben jellemzettek. A VI. típusba sorolható Sqr fehérjékben található konzervált ciszteinek mintázata több eltérést mutat a már jellemzett enzimekétől, ezért ezekben a fehérjékben feltehetően a katalitikus folyamat is eltérő. Tudományos diákköri munkám során célul tűztem ki egy VI. típusú Sqr fehérjében (SqrF) található ciszteineknek az enzimműködésben betöltött szerepének vizsgálatát.

Strep II affinitás peptiddel fúzionáltatott vad típusú és mutáns SqrF fehérjét termelő *T. roseopersicina* törzseket hoztam létre az enzimváltozatokat kódoló expressziós vektorok természetes SqrF fehérjét nem termelő törzsekbe juttatásával. Affinitás kromatográfiával tisztított membránfehérjét denaturáló és natív gélelektroforézissel, abszorbancia spektroszkópiával, valamint biokémiai és enzimkinetikai módszerekkel vizsgáltam.

A *T. roseopersicina* SqrF fehérjében négy cisztein található. A vad típusú valamint az egyes cisztein mutációkat (C49A, C121A, C272A, C332A) tartalmazó tisztított SqrF fehérje variánsok spektroszkópiai vizsgálata kimutatta, hogy a C121A mutáns nem tartalmaz FAD kofaktort. A fehérje változatok szulfid-függő kinon redukáló aktivitásának összehasonlítása alapján a C121A mutáns fehérje nem aktív, míg a C332A változat aktivitása jelentősen kisebb a vad típusú fehérjénél. A C49 és C272 ciszteinek mutációja nem befolyásolta számottevően az SqrF enzim aktivitását. Meghatároztam az aktivitással rendelkező SqrF változatok enzimkinetikai paramétereit. Továbbá megvizsgáltam szulfhidril-csoporttal reagáló enzim gátlószereknek (jódecetamid, jódecetsav) vad típusú és cisztein mutáns SqrF fehérjék aktivitására, kofaktor kötésére gyakorolt hatását. A kísérletek segítségével kimutatható volt, hogy az SqrF enzimben a szulfid oxidációs folyamatban és a FAD kofaktor megkötésében egyaránt a C121 aminosav játszik elengedhetetlen szerepet. A vizsgálatok olyan adatokat szolgáltatottak, amelyekből kiindulva egy VI. típusú szulfid kinon oxidoreduktáz enzim katalitikus mechanizmusának modellje megalapozható.

Kulcsszavak: szulfid kinon oxidoreduktáz, kénanyagcsere, bíbor kénbaktériumok, *Thiocapsa roseopersicina*, szulfhidril-csoport

A NÖVÉNYI TOLERANCIA FOKOZÁSA ALACSONY HŐMÉRSÉKLET ESETÉN

OLÁH Csilla

Doktorandusz hallgató, Biológiai tudományok

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Növényélettani és Molekuláris Növénybiológiai Tanszék

E-mail cím: olahcsilla5@gmail.com

A növények helyhez kötött életmódjukból kifolyólag folyamatosan ki vannak téve a környezeti tényezők megváltozásának. A hidegstressz az egyik legjelentősebb környezeti hatás, mely komoly károkat képes okozni a növények anyagcsere-folyamataiban, lecsökkentve ezzel a terméshozamukat. Egyik legjelentősebb haszonnövényünk, a kukorica, trópusi eredetéből adódóan különösen érzékeny erre az abiotikus stresszorra. Egyes kukoricafajták növekedését és fejlődését már a 15°C is negatívan befolyásolja. Természetes eredetű, biológiailag aktív hatóanyagok alkalmazása megoldást jelenthet különböző stresszorok, köztük a hideg által okozott károsodások kivédésében, megelőzésében, vagy enyhítésében. Ilyen természetes eredetű vegyület az S-metilmetionin-szalicilát (MMS), mely környezetbarát módon képes fokozni a növények toleranciáját a környezeti tényezőkkel szemben. A vegyület az S-metilmetionin (SMM) és a szalicilsav (SA) 1:1 arányú kombinációja, mely hatóanyagokról korábbi kutatások során már bizonyították, hogy képesek csökkenteni abiotikus és biotikus stresszorok által okozott károsodások mértékét. Feltételezésünk szerint az új kombinált vegyület (az MMS) hordozza a kiindulási vegyületek pozitív tulajdonságait, ezáltal még hatékonyabb védelmet nyújt a növények számára. A vegyület hatásmechanizmusát alacsony hőmérsékletnek kitett kukoricákon vizsgáltuk. Kíváncsiak voltunk az egyik legfontosabb anyagcsere-folyamatban, a fotoszintézisben bekövetkező változásokra a kezelések hatására, ugyanis jól ismert, hogy az alacsony hőmérséklet negatívan hat a fotoszintézisre, mivel károsítja az elektrontranszportlánc komponenseit, illetve másodlagosan oxidatív stresszt okoz, ami tovább csökkenti a folyamat hatékonyságát. Vizsgáltuk a PSII aktuális kvantumhatékonyságát, melyből következtethetünk a fotoszintetikus elektrontranszportlánc megfelelő működésére, és a nem-fotokémiai kioltó mechanizmusokat, melyek fontos szerepet játszanak a PSII védelmében. Ezen felül az oxidatív stressz során képződő hidrogén-peroxid eliminálásában szerepet játszó aszkorbát-peroxidáz génexpressziós és aktivitás-változását vizsgáltuk. További génexpressziós és metabolit szintű méréseket végeztünk a fenilpropanoid anyagcsere-útvonalon bekövetkező változásokról, ugyanis az itt keletkező termékek szintén fontos szerepet játszanak a tolerancia fokozásában. Eredményeink alapján az MMS környezetbarát megoldást jelenthet a növényi védekezőképesség fokozására, hidegstressz és egyéb stresszorok megjelenésekor.

Kulcsszavak: hidegstressz, kukorica, S-metilmetionin-szalicilát, fenilpropanoid útvonal

A NÖVÉNYI RETINOBLASZTOMA-ROKON TUMORSZUPRESSZOR (RBR) ÉS AZ E2FB TRANZKRIPCIÓS FAKTOR SZABÁLYOZÓ SZEREPE TRANZGENIKUS *ARABIDOPSIS* NÖVÉNYEK FEJLŐDÉSÉBEN

ŐSZI Erika

PhD hallgató

MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont Növénybiológiai Intézet Növényi Növekedés Molekuláris Szabályozása Csoport

Szegedi Tudományegyetem Természettudományi és Informatikai Kar Biológia Doktori Iskola

E-mail cím: oseraat@gmail.com

Az állatok és a növények életmódja és felépítése nagy mértékben különbözik, de az osztódási és differenciálódási folyamataik szabályozása evolúciósan jól konzervált molekuláris mechanizmuson alapul, amelyet a benne résztvevő komponensekről E2F-RB szabályozásnak nevezünk. Az *Arabidopsis* egyetlen Retinoblasztoma-rokon molekulával rendelkezik (RBR), amely három E2F transzkripciós faktor működését szabályozza: a jelenlegi modell szerint az E2FA és E2FB aktivátor, míg az E2FC represszor funkciót tölt be a sejtosztódás irányításában. A modell szerint az RBR gátolja az E2FB működését, amikor komplexbe lép vele és ezzel megakadályozza a sejtek osztódásba lépését, míg az E2FB szabad, RBR-mentes formája aktiválja az osztódást.

Kutatásaink során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy mi történik egy fejlődő *Arabidopsis* növényben, amikor elromlik az E2FB és RBR közti szabályozás. Transzgenikus *Arabidopsis* növényeket hoztunk létre, ahol az RBR kifejeződését egy mesterségesen előállított, RBR-re specifikus mikroRNS segítségével gátoltuk (amiRBR). Az amiRBR kifejeződését az E2FB promoter szabályozása alá vontuk, azzal a szándékkal, hogy felszabadítsuk az E2FB-t az RBR szabályozása alól. Azonosítottunk egy transzgenikus *Arabidopsis* vonalat, ahol kimutathatóan csökkent az RBR fehérje mennyisége és ahol megjelentek olyan fenotípusos jellegek, amelyeket korábban az RBR csendesítésekor írtak le. Megjelentek ugyanakkor új elváltozások is, amelyek a levelek kialakulását, pozícióját és a gyökerek növekedését érintették.

A növényi szervek kialakulását az auxin, az egyik meghatározó növényi növekedési hormon szabályozza. Az általunk megfigyelt fejlődési jelenségeket (úgy mint, szervek hiánya, illetve a szervek kialakulási sorrendjének a megváltozása) korábban auxin jelátviteli mutánsok jellemzése során írták le (pl. *Monopteros*–MP, PIN- formed 1–PIN1, *Asymmetric Leaves* 1–AL1). Feltételezzük, hogy az auxin szabályozza az E2FB-RBR komplex létrejöttét, amely az osztódásba lépés szabályozásán keresztül indukálja a szervek kialakulását és regulálja növekedésüket.

Kulcsszavak: RBR, E2FB, auxin, növényi fejlődés

VADFAJOK HATÁSA EGY TERMÉSZETKÖZELI FOLYAMATOS ERDŐBORÍTÁSÚ SZÁLALÓ ERDŐGAZDÁLKODÁSÚ ERDŐ FELÚJULÁSÁRA

SÜTŐ DÁVID

Biológus MSc¹, Kertészmérnök BSc²

¹*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar*

²*Szent István Egyetem, Mezőgazdasági- és Környezettudományi Kar*

E-mail cím: sutod7@gmail.com

A tölgyerdők felújulása az északi féltekén rendkívül gyengévé vált; sokszor szinte teljesen hiányoznak a tölgyek az újulati szintből. Egyes kutatások úgy találták, hogy a legnagyobb veszélyt az utóbbi évtizedekben egyre növekvő vadállomány jelentheti. Az újulati szintben a regeneráció során a fásszárú növények két legérzékenyebb életszakaszával találkozhatunk, a lehullott termésekkel és az abból kikelő csemetékkel. A csemetekor különösen magas mortalitással járhat, melyben jelentős hatásuk lehet a nagytestű növényevőknek is. Fontos kiemelni azonban, hogy a herbivórok nem véletlenszerűen, mindent elfogyasztva táplálkoznak. A tölgyek irányába történő szelektív táplálkozásukkal kapcsolatban viszont meglehetősen ellentmondásosak az eddigi kutatások. A megfelelő minőségű és mennyiségű újulat képződésére, a regenerációs folyamatra a magpredátorok szintén jelentős hatással vannak. Egyik legfontosabb magpredátor faj a hazai erdőkben a vaddisznó, melynek megítélése így alapvetően negatív. Az ilyen jellegű károsító hatások ellen az erdészeti szakemberek leggyakrabban kerítéssel igyekeznek védekezni. Vizsgálatomat egy folyamatos borítású természetközeli száraló cseres-kocsánytalan tölgyes erdőben végeztem 2015 során, ahol a természetes felújulás a helyi erdészeti szakemberek szerint elsősorban a vadállomány miatt akadályozott. Ezért a területen a fő felújulási helyeket, a lékeket, kerítésekkel védték. Azt kívántam megállapítani, hogy az említett nagyvadfajok, a kérődző erdei patások, illetve a vaddisznók, hatással vannak-e a felújulásra, a csemete- illetve a makk-sűrűségekre. Így vizsgáltam bekerített, illetve bekerítetlen lékeket, valamint ezeken kívül eső kontroll területeken is végeztem méréseket. A vizsgálatok során a mintapontokon megszámláltam a vad számára elérhető magassági tartományig, 2 méterig, a fásszárú fajok elérhető és rágott hajtásainak számát. Ezek alapján megállapítottam az előforduló fásszárú fajok gyakoriságát és kedveltségüket. A mintapontokon egy 1,13 m sugarú körben felvettem a jelenlévő tölgycsemeték számát és rágottság szerinti állapotát. Vizsgáltam minden pontnál 1 m²-es kvadrátokban a jelenlévő makkok számát és állapotát is. A főfafajok, a tölgyek egyike sem volt preferált. Kedvelt és fogyasztott fajok voltak a kérődzők által a virágos kőris (*Fraxinus ornus*), a húsos som (*Cornus mas*), valamint a szeder (*Rubus spp.*). Csak a bekerített lékekben volt gyakori a csertölgy (*Quercus cerris*) és csak ugyanitt volt rajtuk tapasztalható rágás is, habár csak kis mértékben. Kocsánytalan tölgy csemetéket csak a lékekben találtam, viszont ennek a fajnak a csemetéi leginkább a bekerítetlen lékek voltak jellemzőek. A makktermést illetően a két léktípus között nem volt statisztikailag kimutatható eltérés, abszolút értékét tekintve azonban átlagosan majdnem kétszer annyi termést találtam a bekerített lékekben, mely szám még így is viszonylag alacsonynak mondható volt (3,4 db/m²). A lékeken kívüli mintapontokon viszont egyetlen makkal sem találkoztam. A bekerítetlen lékekben pedig ezek a termések jellemzően kismélységűek által károsítottak voltak, míg a bekerített területeken találhatóak között több volt a csírázó. A vizsgálatokból megállapíthatjuk, hogy az erdei patások hatása jelentős lehet az erdőfelújulásra. Ezen a területen a felújulást a herbivórok valószínűleg kevésbé korlátozzák a csemetekorban, de erőteljesebb hatása lehet ebben a folyamatban a vaddisznók makkfogyasztásának. Emellett azonban egyéb tényezők jelentős szerepét is figyelembe kell venni (makkprodukciónak, csírázási esély, egyéb makkfogyasztók és csemetekárosítók szerepe).

Kulcsszavak: természetközeli erdőgazdálkodás, erdőfelújulás, vadhatások, vaddisznó, kérődző vadfajok. (maximum 5 db)

A MUMIFIKÁLÁS MINT TESTTARTÓSÍTÓ ELJÁRÁS KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE AZ ÓKORI EGYIPTOMBAN, A GAMHUDI MÚMIÁK FIGYELEMBEVÉTELÉVEL

SVZÁK Enikő¹, PAP Ildikó², PÁLFI György¹, GYŐRY Hedvig³, SZIKOSSY Ildikó²
PhD hallgató, 1.évf.

Szegedi Tudományegyetem, Biológia Doktori Iskola, Humánbiológia Képzési Program

¹ *Szegedi Tudományegyetem, Biológia Doktori Iskola, Embertani tanszék*

² *Magyar Természettudományi Múzeum, Embertani tár*

³ *Szépművészeti Múzeum*

E-mail cím: Szvák Enikő: szvakeniko@gmail.com, Pap Ildikó: papildi@hotmail.com, Pálfi György: gypalfi@hotmail.com, Győry Hedvig: gyory@szepmuveszeti.hu, Szikossy Ildikó: szikossy@nhmus.hu.

Az ókori egyiptomi emberek hitvilága jelentősen eltér a mai keresztény elgondolásoktól. A régi korok Egyiptomának hitvilágához szorosan kapcsolódik a holttestek konzerválása. Az öröklét csak akkor valósulhatott meg, ha biztosították az elhunyt testének tartósítását, ahová a KA (lélekrész) visszatérhetett. A halál ebben a vallási kontextusban nem jelentette az élet végét, csupán létezésük színtere változott meg. Ezen a folyamaton minden egyiptomi ember átment, akár fáraóról, akár egyszerű rabszolgáról lévén szó. Bízta abban, hogy a másik oldalon újjászületnek, és örök életet nyernek egy tökéletes világban. Fontos azonban kiemelni, hogy a túlvilági létezés nem valósulhatott volna meg a test épségének megőrzése nélkül.

A szokás gyökerei a Predinasztikus-korig nyúlnak vissza, amikor is a holtakat a sivatag forró és száraz, jól szellőző homokjába temették el. A környezet hatására a testek természetesen módon mumifikálódtak. Az egyiptomiak későbbiekben ezt a folyamatot igyekeztek mesterségesen rekonstruálni.

Az évezredek alatt többféle módszerrel is próbálkoztak, és többféle anyag felhasználásával is kísérleteztek. Az eljárás a kezdetekkor nagyon időigényes és a drága volt, így csak a társadalom elit rétege engedhette meg magának. Az idők folyamán azonban az egyiptomiak a módszer mesterévé váltak, és egész ágazat épült a mumifikálásra. Mindenki számára elérhető szolgáltatássá vált, a mumifikáló műhelyek pedig a kor emberének vagyoni helyzetéhez is igazodtak. Lehetőség adódott az olcsóbb, de gyenge minőségű eljárásra is. Mindez azonban együtt járt a minőség romlásával is.

Vizsgálatunk anyaga a gamhudi temető múmiái, amelyeket a Ptolemaiosz-korban helyeztek el a temetőben. Back Fülöp kereskedő 1907-ben kezdett ásatást Gamhudban és Sharunában. A feltárást Tadeusz Szmolenszki lengyel egyiptológus kezdte el, de Ahmed Kamal Bay, a Kairói Múzeum munkatársa fejezte be. Az ásatás végén a kor szokásának megfelelően leletmegosztás következett be, és a múmiák valamint a szarkofágok az alábbi múzeumok gyűjteményeibe kerültek: Krakói Régészeti Múzeum (Muzeum Archeologiczne w Krakowie), Bécsi Szépművészeti Múzeum (Kunsthistorisches Museum), Kairói Egyiptomi Régiségek Múzeuma (Museum of Egyptian Antiquities), Magyar Nemzeti Múzeum. Vásárlás révén 1926-ban került egy svájci múzeumba is (Burgdorf Museum of Ethnology) került egy női múmia és a hozzá tartozó szarkofág.

A szarkofágokat napjainkban a Szépművészeti Múzeum Egyiptomi Gyűjteménye, az emberi maradványokat a Magyar Természettudományi Múzeum Embertani tára őrzi.

CHARACTERIZATION OF OREGON-GREEN LABELED MOUSE RETINAL NEURONS

Ádám TENGÖLICS, Márton BALOGH, Gábor DEBERTIN, Dr. Béla VÖLGYI

PhD Student

*University of Pécs, Faculty of Science, Doctoral School of Biology;
University of Pécs, Szentágotthai Research Centre, Retinal Neurobiology Research Group
E-mail address: tengo.adam2@gmail.com*

Calcium- (Ca^{++}) imaging is a widely used method in modern neuroscience to examine the simultaneous activity of many neurons via both *in vivo* and *in vitro* paradigms in various brain loci. This approach is capable to monitoring the changes in the level of intracellular Ca^{++} concentration that corresponds to spontaneous and/or stimulus evoked activity of live neurons. By utilizing this method we detect the cellular responses to a variety of stimuli (e.g.: light, drugs, electrical stimulation etc.) in the *in vitro* mouse eye-cup retina. In this scheme, Ca^{++} indicators are loaded to live neurons and upon illumination with a characteristic excitation wavelength indicators emit photons when they bind to free Ca^{++} in the intracellular milieu. One of the biggest obstacles is that labels of most indicators (e.g.: fluo-4, calcium crimson, fura-2) entirely vanish from cells in a few hours following experimentation and/or due to tissue fixation. Therefore, the Ca^{++} -imaging approach has only been utilized in the past to study the physiology of neurons but morphological identification of examined neurons was not feasible. However, we found very recently that when the indicator Oregon Green 488 BAPTA-1 is loaded to neurons of the mouse retinal ganglion cells *via* electroporation the staining persisted for several days and remained unaltered. Moreover, staining remained unaltered even after fixation thus allowing us to perform immune-histochemical staining with various neuronal markers for further morphological identification. This approach therefore could be used to combine the examination of neuronal activity with the identification and detailed soma/dendritic morphological description of the examined cells in the mouse eye-cup preparation.

Keywords: Neurobiology, Physiology, Ca^{++} imaging, Retina, Immunohistochemistry

FÖLDTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

TERMÁL- ÉS GYÓGYVÍZ KEZELÉS ÜVEGGYÖNGY ALKALMAZÁSÁVAL

BARABÁS Enikő, GERENCSÉRNÉ Dr. BERTA Renáta, Dr. BÍRÓ Ildikó, Dr. GALAMBOS Ildikó

Tudományos segédmunkatárs, PhD hallgató

Pannon Egyetem Mérnöki Kar, Soós Ernő Víztechnológiai Kutató-Fejlesztő Központ

Dr. Galambos Ildikó; vízkezelési technológiák

E-mail cím: barabas.e@sooswrc.hu

A fenntartható vízgazdálkodás eléréséhez a vízzel kapcsolatos szemléletváltás kialakítása szükséges. A világ népességének gyors növekedése eredményeképpen a különböző célú vízfelhasználás (ivóvízellátás, ipar, mezőgazdaság, balneológia, stb.) is ezzel együtt nő.

A földkéregben koncentrálódó hosszú felezési idejű radioaktív izotópok bomláshőjéből származik a Föld belsejének hőenergiája, azaz a geotermikus energia, mely energiának egy részét a felszín alatti vizek felveszik. Ennek köszönhetően az ország területének mintegy 70%-án feltárható termálvíz, mely azt jelenti, hogy a kifolyó víz hőmérséklete eléri és/vagy meghaladja a 30°C-ot.

Hazánk geológiai, hidrogeológiai adottságai mind regionálisan, mind világviszonylatban elismerésre méltóak. A Magyarországon létesített termálkutak száma 1300-ra tehető, melyből jelenleg mintegy 800 kút üzemel. A működő kutak mintegy harmadát használják balneológiai célokra termálfürdőkben. Az így keletkezett szennyezett elfolyó vizet az esetleges bakteriológiai és egyéb szennyeződések miatt tilos visszasajtolni a felszín alatti vízáadó rétegekbe, továbbá ezek elhelyezéséről is gondoskodni kell.

Előző kutatásaink alapján az általunk akkor vizsgált víztisztításra használt töltetek közül az üvegyöngy bizonyult a legalkalmasabbnak a zavarosságot okozó lebegőanyagok eltávolítására, ezért folytattuk vizsgálatainkat ebbe az irányba.

Jelen kutatásunkban egy zalakarosi medence használt elfolyó gyógyvizével folytattunk kísérleteket, annak lehetséges kezelését vizsgálva. A gyógymedencéből elfolyó víz kezelésére különböző méretű, alakú és felületű üvegyöngyöket alkalmaztunk. A kísérlet során a már kezelt elfolyó termálvíz fizikai, kémiai és biológiai paramétereit vizsgáltuk.

Célunk, hogy a balneológiai célra felhasznált vizek visszaforgathatóvá váljanak és lehetőséget biztosítsunk azok másodlagos felhasználására, így csökkentve a környezetterhelést és az ökológiai lábnyomot. Valamint a kevesebb vízkivétellel fenntarthatóvá válhat a felszín alatti vízből történő kitermelés is.

Kulcsszavak: termálvíz, gyógyvíz, visszaforgatás, üvegyöngy, vízkezelés

ÚJ RÉSZEREDMÉNYEK AZ ALFÖLDI KÖZÉPSŐ-MIOCÉN ŐSKÖRNYEZETI TÉRKÉPEZÉSÉHEZ

BULÁTKÓ Kornél¹, VELLEDEITS Felicitász²

¹PhD hallgató

²Egyetemi docens

Felsőoktatási intézmény vagy munkahely neve: Miskolci Egyetem, Műszaki Földtudományi Kar, Ásványtani és Földtani Intézet (1,2)

E-mail cím: kornel.bulatko@gmail.com, foldfeli@uni-miskolc.hu

A térképezési terület a Derecskei-árokától D-DK-re helyezkedik el, amelynek belső részén egy kisebb árokszerkezet alakult ki az oligocén-kora miocén folyamán. A terület aljzatát idős paleozóos metamorf kőzetek alkotják (csillámpala, gneisz, amfibolit), amelyre közvetlenül települ a változatos miocén szárazföldi (vöröshomokkő, vörös kavicsos homokkő, vörös aleurolit-agyag) és tengeri üledékes kőzetek (homokkő, kavicsos homokkő, lithothamniumos mészkő, agyagmárga, márga, konglomerátum, aleurolit), ill. piroklasztikus kőzetek (riolittufa, tufit) is megjelennek a tengeri és szárazföldi üledékes kőzetekből álló rétegsorban. A miocén rétegsor felett pannon tengeri (homokkő, agyagmárga, márga, mészmárga, aleurolit) és pleisztocén folyóvízi (homokkő, kavicsos homokkő, aleurolit, agyag) üledékes kőzetek következnek.

A miocén üledékes rétegsor vastagsága a területen belül 80-700 m között változik, ill. egyes fúrások még 700 méter után sem érték el a paleozóos aljzatot. A rétegsorban csak a felső 50-80 méteres szakaszból rendelkezünk régi koradatokkal (bádeni, középső-miocén), amelyek nem pontosak. Ezen felül nem történt meg a rétegtani egységek pontosabb lehatárolása és korrelálása a területen belül elhelyezkedő fúrások között. A pontosabb lehatároláshoz és korreláláshoz új őslénytani vizsgálatok történtek és újra dokumentálásra kerültek a magfúrások kőzetanyagai (magfotók és vékonycsiszolatok), ill. új röntgen (XRD) vizsgálati adatok is rendelkezésre állnak. Az új adatok felhasználásával lehetőség nyílt a régi 2D szeizmikus szelvényeken és karotázsszelvényeken a rétegtani egységek pontosabb térbeli lehatárolására, ill. a miocén-pannon határ pontosítására.

Kutatásaink további részében az új őslénytani adatok, a rétegsorok szedimentológiájának modern szemléletű kiértékelésével, valamint a szeizmikus szelvények kiértékelésével a terület fejlődését szeretnénk rekonstruálni.

Kulcsszavak: őskörnyezet, bádeni, középső-miocén, üledékes kőzetek

AZ ÚTFÜGGŐSÉG VIZSGÁLATA BUDAPEST ÉLETMINŐSÉGÉBEN

CSÉBI Márk

Doktorandusz,

Földtudományi Doktori Iskola

ELTE TTK Regionális Tudományi Tanszék

E-mail cím: csebimark@gmail.com

Az útfüggőség elmélete viszonylag fiatalnak mondható, Paul David 1985-ös írásától eredeztethető. Eredetileg a közgazdaságtan és marketing világából származik, de a társadalomtudományi diskurzusokban is egyre szélesebb körben terjed. Gyakran nem nevezik nevén a jelenséget, de olyan múltbéli öröklött adottságokat takar, melyek visszatérő sajátosságként a jelenben és a jövőben is erőteljesen érvényesülnek. Döntően helyspecifikus tényezők alkotják, így van létjogosultsága a területi vizsgálatoknak.

Budapest életminősége kapcsán jelen előadás keretében először bemutatom a természetföldrajzi, majd a társadalomföldrajzi környezet befolyásoló szerepét. Adott természeti környezet – Budai-hegység találkozása a Pesti-síksággal a Duna mentén – illetve ennek kihasználása, átalakítása döntő szerepet játszott fővárosunk fejlődésében. A különböző történelmi koroknak több-kevesebb lenyomatával a mai napig találkozhatunk Budapest utcáin sétálva, de a „kézzel fogható” dolgok mellett érdemes megvizsgálni a hatásokat is a későbbi évtizedekre, évszázadokra. A főváros 1872-es létrehozásától mutatom be részletesebben ezeket az útfüggőségi viszonyokat, döntő hangsúlyt fektetve a poszt szocialista városi átalakulási folyamatok és ezeknek az itt élők életminőségére gyakorolt hatásainak bemutatására. A szocializmus időszakában az állami befektetések döntő része más városrészekre koncentrálódott, mint a rendszerváltozás utáni piaci mechanizmusok. Az egyik legérdekesebb vizsgálati terep ebből a szempontból a lakótelepek, melyek a főváros lakosságának közel 1/3-ának otthonául szolgálnak.

Előadásomban az útfüggőség elméletét próbálom átültetni a gyakorlatba, számos példával illusztrálva. Maga az útfüggőség és az életminőség kutatása is multidiszciplináris megközelítést igényel, terület- és településfejlesztő geográfus végzettségemből adódóan én elsődlegesen a városföldrajz, urbanisztika és településszociológia szemszögéből mutatom be az útfüggőséget Budapest életminőségi viszonyaiban, területi egyenlőtlenségeiben.

Kulcsszavak: Útfüggőség, életminőség, poszt szocialista, Budapest, területi egyenlőtlenségek

1989 LOMA PRIETA EARTHQUAKE AND ITS RELATION TO THE SAN ANDREAS FAULT

GRAMA Izabella

Földtudomány Msc II.évf.

SZTE Természettudományi és Informatikai Kar

E-mail cím: izabella93@gmail.com

In this study I compare the relation of the San Andreas Fault with the 1989 Loma Prieta Earthquake zone. First, I present the location, the history, and the structure of the San Andreas Fault. Then my study introduces the 1989 Loma Prieta Earthquake its location and its structure. The comparison will show if this earthquake was caused or influenced by the San Andreas Fault or not. To test this hypothesis a comparison between San Francisco 1906 Earthquake and 1989 Loma Prieta Earthquake will be achieved.

The impressive tectono-morphic feature crossing California, ranging from the Gulf of California to Point Arena on the north coast, was recognized as a major fault during early geologic studies of the San Francisco peninsula. This major fault was named for San Andreas Valley, which is situated a few kilometers south of the city of San Francisco. After the big San Francisco earthquake of 1906, a lot of case studies were carried out by geologists, and the tectonics knowledge about this area increased and also earthquake mechanisms/models were developed (e.g., the elastic rebound model of Reid, 1906). The San Andreas Fault separates two major crustal blocks through the length of California, and forms the plate boundary between the North American and Pacific Plates. The fault is a southeast-trending boundary between the Salinian block of Mesozoic granitic and metamorphic rocks in the west and the Franciscan Assemblage (mainly Mesozoic rocks, including some Miocene) and overlying strata of the Great Valley sequence in the east (William, 1990).

The Loma Prieta region is characterized by the San Andreas and Zayante faults into three structural blocks with several basement terranes. Tertiary strata that overlap the basement of these structural blocks record individual, but partly overlapping histories of uplift, shortening, and strike-slip earthquake events. The last of which was the 1989 Loma Prieta earthquake (Wells, 2004). The Loma Prieta Earthquake occurred on October 17, 1989 at 5:04:15 pm, the moment magnitude was 6.9, and the surface-wave magnitude 7.1. This earthquake struck the San Francisco and Monterey Bay regions. Tectonic slip happened on a 70 ° SW-dipping fault plane c. 35 km long and the hypocenter was mostly located in a depth of about 7 to 20 km. The slip vector had a large vertical component, and slip was divided in two main regions placed northwest and southeast of the hypocenter. This slip distribution affected about half of the earthquake's energy to be focused near San Francisco Bay region, while the other half was released to a southeastern direction. These source parameters suggest and approve that the earthquake was not a typical shallow San-Andreas-type event, but a deeper event on another fault possibly with a recurrence interval of many hundreds of years (Spudich, 1995).

The main question is: are these two events connected? At least can we assume that after the 1906 San Francisco Earthquake the second largest 1989 Loma Prieta Earthquake is probably related to seismic activity along the San Andreas Fault. To answer the question we have to look at the deep and shallow structures of these two faults, and the present-day seismicity of the area.

Keywords: Earthquake, Loma Prieta, 1989

A DEBRECENI EGYETEMEN TANULÓ HATÁRONTÚLI MAGYAR HALLGATÓK TANUMÁNYI CÉLÚ MIGRÁCIÓJA

HEGEDŰS Imre

Doktorandusz

Debreceni Egyetem Földtudományok Doktori Iskola

E-mail cím: hegedus.imre@unideb.hu

A magyar felsőoktatás jelentős múltra tekint vissza, az első magyarországi intézményt 1367-ben Pécsen alapították. A XIV. század óta jelentős változásokon mentek keresztül nemcsak a külföldi, hanem a magyarországi felsőoktatási intézmények is. Az elmúlt közel 30 év legnagyobb változását a magyar felsőoktatási rendszerben a rendszerváltás okozta. Az 1993-as felsőoktatási törvénynek köszönhetően a szocialista rendszerben betiltott egyházi felsőoktatási intézmények egy részét újranyitották, illetve a törvény lehetőséget adott magán-, illetve alapítványi intézmények létrehozására (M. Császár–Wusching, 2014).

A felsőoktatási expanzió nemcsak az intézmények számának emelkedésében, hanem a hallgatói létszámok növekedésében is jelentkezett. A hallgatói létszám a 2005/2006-os tanévben érte el a csúcspontját (424 161 fő). A 2015/2016-os tanévben 295 316 fő tanult valamelyik hazai felsőoktatási intézményben. A tömegesedés folyamata nemcsak a magyar hallgatók körében figyelhető meg, hanem a határon túli magyar hallgatók létszáma is emelkedett az egyetemeken és a főiskolákon. Ezek a hatótényezők, továbbá a felsőoktatási képzések kínálatának bővülése miatt egyre több tanulmány foglalkozik az oktatási vonzaskörzet-vizsgálatokkal (Teperics K., 2005, Hardi T., 2007., Kovács F. 2012), valamint a tanulmányi migrációval kapcsolatos kérdéskörrel.

A magyarországi egyetemeken az 1990-es évek elejétől folyamatosan növekszik a külföldi hallgatók létszáma. A rendszerváltás előtti években körülbelül 2500 külföldi hallgató tanult a magyar egyetemeken (Dusa Á., 2012.), míg 2013-ban a számuk már meghaladta a 20 000 főt. Kutatási témámnak a nemzetközi oktatással kapcsolatos vizsgálatokat (tanulmányi migráció, vonzaskörzet-vizsgálat) választottam. A Debreceni Egyetem intézményi nyilvántartását, a KSH és az Oktatási Hivatal (felvi.hu) adatbázisait használtam fel az elemzéshez. Megvizsgáltam, hogyan változott a külföldi hallgatók száma a határon túli magyar hallgatók számához viszonyítva. Elemeztem, hogy a Debreceni Egyetemre eddig felvételt nyert határon túli magyar hallgatók milyen karra jelentkeztek. Empirikus kutatásokat végeztem annak érdekében, hogy a határon túli magyar hallgatóknak megismerjem az intézményválasztási szokásait, valamint elképzeléseit a tanulmányaikat követően.

Kulcsszavak: tanulmányi migráció, felsőoktatás, Debreceni Egyetem, határon túli magyarok

BUDAPEST, BÉCS, PRÁGA ÉS VARSÓ VÁROSI KORMÁNYZÁSÁNAK ÉRTÉKELÉSE A VÁROSOK JOGI-POLITIKAI ÉS KÖLTSÉGVETÉSI HELYZETÉNEK TÜKRÉBEN

HILBERT Bálint

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Földrajztudományi Központ Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanszék

E-mail cím: hilbert.balint@gmail.com

A városi kormányzás általános szemléletmódjában az 1970-es évek végén markáns változás következett be, a korábbi üzemeltetői szemléletet felváltotta a városirányítás vállalkozói megközelítése. A nagy multinacionális cégek megerősödésével a globális tőkéért vívott harc kezdődött meg a világ nagyvárosai között, ezért a városok minél több tőke magukhoz vonzása érdekében rugalmasabb, vállalkozó módon kezdtek működni. Ebben a folyamatban igen fontos szerepe van az állam által jogszabályokkal meghatározott városi kormányzásnak, hiszen egy hatékonyan és állami befolyástól függetlenül irányított város nagy valószínűséggel könnyebben eléri céljait mind a nemzeti, mind a nemzetközi gazdasági szinten. Magyarország esetében különösen nagy figyelmet kell szentelnünk a témának, ugyanis Budapest az ország egyetlen európai léptékben is jól érzékelhető városa, amely be tudja kapcsolni hazánkat a nemzetközi gazdasági vérkeringésbe.

Kutatásom hipotézise, hogy a gazdasági erőviszonyok alakulása és a városi kormányzás fejlettségi szintje között szoros összefüggés van. A városi kormányzás hatékonysága, versenyképességre gyakorolt hatása sokféleképpen értékelhető, éppen ezért ötvözve a témában készült szakirodalmak módszereit, értékelési módszeremben a városok kormányzását két aspektus szerint jellemzem, ezek az önállóság és a stabilitás, amelyek tartalommal való feltöltéséhez három vizsgálati eszköz nyújt segítséget.

Az első eszköz a négy vizsgált főváros állami közigazgatáson belüli helyzetét, illetve a belső közigazgatási struktúrájuk által biztosított jogi mozgásterét és stabilitását méri fel. A második eszköz az utóbbi néhány önkormányzati választás alapján a négy város főpolgármestereit, illetve a fővárosi kerületi vezetőket veszi számba kiemelve azok pártpolitikai hovatartozását, amely elsősorban a települések kormányzásának politikai stabilitására mutat rá hosszabb időtávot tekintve. A harmadik eszköz a városi költségvetésekhez kapcsolódik, amely alapján nem csak a városi pénzügyek stabilitását követhetjük végig több év adatai alapján, hanem az államtól és a saját forrásból származó bevételek összehasonlításával a négy város pénzügyi önállóságára is fény derül. Egységes adatbázisok hiányában elemzéseim alapját a vizsgálati eszközökhöz tartozó valamennyi adat városonként (azaz különböző forrásokból és nyelveken elérhető anyagokból) történő összegyűjtése, majd standardizálása jelentette.

A magyar, az osztrák, a cseh és a lengyel főváros három vizsgálati eszköz segítségével megállapított (illetve egymáshoz viszonyított) helyzetét az önállóság és a stabilitás jellemzőinek keretében értelmeztem. A végső konklúziót a két jellemzőnek az új városi kormányzás attribútumaival való kapcsolata, valamint a négy fővárosnak egy korábbi kutatásomban megállapított négy főváros gazdasági erőviszonyaival való összevetés képezi.

Kulcsszavak: Városi kormányzás, Budapest, Bécs, Prága, Varsó

A TURIZMUSKUTATÁS PERIFÉRIÁJÁN – A VÁROSNÉZŐ KISVONATOK SZEREPE NAPJAINK TURISZTIKAI KÍNÁLATÁBAN

HORVÁTH Zoltán¹, KÖBLI Ádám²

¹Doktorandusz

Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földtudományok Doktori Iskola

E-mail cím: hozool@gmail.com

²Doktorjelölt

Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földtudományok Doktori Iskola

E-mail cím: kobli@gamma.ttk.pte.hu

A kutatás a turizmusföldrajzi vizsgálatok köréből kiszoruló, ugyanakkor a turizmus kínálatában a frekvenciátaltabb városi desztinációkban mindenhol fellelhető és népszerű kiegészítő kínálati elem, a városnéző kisvonatok szerepét vizsgálja. Jelen tanulmány egy nagyobb kutatási témát kíván megalapozni, amelyben a hagyományos, hosszú évtizedek óta a turisztikai kínálat részét képező és a jelenkori, modern kutatási témák által alig érintett területeket (városnéző kisvonatok, szuvenírek, hagyományos idegenvezetők) vizsgáljuk mai turisztikai szerepük és a modern trendek függvényében. Jelen kutatásban áttekintjük az általános turisztikai jellemzőket, kiemelve a városnéző kisvasutak szerepét, magyarországi elhelyezkedésüket, jellemzőiket és fejlődési lehetőségeiket.

Három speciális és a hazai turisztikai piacon domináns célterületet választottunk ki esettanulmányként. A három eltérő adottságú, meghatározó turisztikai termékkel rendelkező településen megvizsgáltuk a turisztikai attrakciók vonzerejét és elhelyezkedését, összefüggésben a városnéző kisvonatok útvonalaival, a megálló elhelyezkedésével és a járatok gyakoriságával. Az első mintaterület Hévíz, legnépszerűbb vidéki településünk, amely klasszikus fürdővárosi termékeivel a hazai egészségturizmus fellelegvárának tekinthető. Másik kutatási területünk Keszthely, amelynek turizmusában a klasszikus vízparti pihenés és a kulturális értékek jelentik a motivációt. A harmadik vizsgált település Pécs, Európa Kulturális Fővárosa 2010-ben, amely Világörökségi helyszín, regionális központ és a kulturális turizmus megtestesítője. A három eltérő és változatos esettanulmányon keresztül kiválóan bemutatható és elemezhető a városnéző kisvonatok hatása a hazai turisztikai kínálatra, vizsgálva a szektor sajátos jellemzőit, illetve a hagyományos és modern turisztikai trendek egymás melletti meglétét és fejlődését.

Kulcsszavak: városnéző kisvonatok, trendek, turizmusfejlesztés, Hévíz, Pécs

SPEKTRÁLIS ELEMZÉSEN ALAPULÓ ELŐREJELZÉS DEBRECEN TÉRSÉGÉRE

ILYÉS Csaba¹, TURAI Endre², SZŰCS Péter³

¹Doktorandusz

²Egyetemi docens

³Egyetemi tanár

Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kar

E-mail cím: hgilyes@uni-miskolc.hu; gfturai@uni-miskolc.hu; hgszucs@uni-miskolc.hu

Vízgazdálkodás szempontjából jelentős szerepe van a folyamatot befolyásolni képes jelenségek periodikus komponensei feltérképezésének. Ezért a felszín alatti vizek utánpótlódását adó csapadék ciklikusságának megismerése volt a vizsgálatunk célja, mivel a beszivárgást legnagyobb mértékben a lehullott csapadék mennyisége alakítja. Az Országos Meteorológiai Szolgálat adatbázisából kinyerhető 110 év hosszúságú adatsoron végeztünk diszkrét Fourier-transzformáción alapuló spektrális elemzést, ami segítségével különböző hosszúságú periódusokat és amplitúdókat tudtunk meghatározni.

Az éves csapadékösszegeket felhasználva, a 3 éves periódusidővel rendelkező ciklus kiemelkedően a legdominánsabban (a legnagyobb amplitúdóval) jelentkezik, ezt követi sorrendben a 31,6 év hosszúságú, majd az 5 éves közel azonos relatív amplitúdóval. Összesen 16 ciklust azonosítottunk az adatsorban, ebből 8 ciklus relatív amplitúdója esett 50 % fölé, amit főciklusnak nevezhetünk, míg 8 másik esett a 20-50 %-os tartományba, ami így mellékciklusként azonosítható.

Az 1320 havi csapadékösszeg alapján kiszámítottuk, hogy az éves és féléves ciklusok kimagaslóan magas relatív amplitúdóval rendelkeznek, az 1 éves 100%, míg a féléves 57,64 %-al. A többi kimutatott ciklus relatív amplitúdója ezekhez viszonyítva kismértékű, így ezek mind mellékciklusként lettek azonosítva, ezek közül is dominánsabbak az 59, 4,7 és a 378 hónapos ciklusok. A kimutatott ciklusok az 1 éves hosszúságú nagy amplitúdója miatt a 20 %-os értéknél kisebb relatív amplitúdóval lettek azonosítva, tehát nem tekinthetők dominánsnak, ennek ellenére a csapadék időbeliségében így is figyelembe kell venni őket.

Ezen paraméterek ismeretében előrejelzést készítettünk az adott területre a 2011 és 2030 közötti időszakra mind az éves, mind a havi adatokat felhasználva.

A számított amplitúdók, fázisszögek és periódusidők alapján visszaállított éves csapadékidősor 0,689-es korrelációs együtthatóval volt számítható 10 ciklus, illetve 0,7339-es együttható számítható mind a 18 ciklust felhasználva.

A havi adatok ennél gyengébb, 0,62-es korrelációs együtthatót mutató csapadékidősort mutattak, ami közepes erősségű kapcsolatot, viszont a csapadék időbelisége éven belül már nagyobb sztochasztikus tulajdonságot mutat, mint éves esetben.

Kulcsszavak: spektrális elemzés, ciklusok, idősor, Debrecen, klímaváltozás

HETEROGÉN VETŐRENDSZEREK ELŐZETES VIZSGÁLATA A MEXIKÓ-VÖLGYI MÉSZKŐBÁNYÁBAN

KATONA Gábor

Doktorandusz hallgató

Miskolci Egyetem

E-mail cím: g.katona13@gmail.com

A Bükk hegység deformációtörténetének megismeréséhez a legtöbb lehetséges megfigyelési adatot a kőbányákban gyűjthetjük. A Bükk hegység északkeleti részén, a jelenleg is művelés alatt álló Mexikó-völgyi mészkőbányában végeztem szerkezeti méréseket. A bánya tömeges, irányított szövetű mészkövet tár fel 0,35 km²-en. Változatos irányú és dőlésszögű normál vetők, feltolódások és oldaleltolódások arra utalnak, hogy jelen bánya területén is, amint a Bükk hegység számos pontján megfigyelhető, heterogén vetőrendszer alakult ki.

Két korai extenziós, egy K-NY-i közel függőleges, a palásságra merőleges és egy ÉK-DNY-i laposabb dőlésszögű, a palásságot követő törésraj könnyen elkülöníthető volt a terepi megfigyelések alapján. E rendszer feltehetően a Bükk korai redőződési fázisában alakult ki. A további szerkezeti mozgások során ezek a törések, mint elsődleges gyengeségi felületek gyakran reaktiválódtak, amit vetőkarcok tanúsítanak.

A bemért, közel 300 törésre és vetőkarcokra vonatkozó irányadatomban mellett Németh Norbert által mért és átadott 70 vetőlapra és vetőkarcra vonatkozó irányadatot is felhasználtam. Több mint 140 karcos vetőfelület homogén fázisokba sorolásához és a fázisokra jellemző redukált feszültség tenzor meghatározásához az improved right dihedron és a hozzá kapcsolódó rotational optimization inverziós módszert használtam, amelyek számításait a Win TENSOR (D. Delvaux) program végezte. Az eljárás lehetőséget nyújtott a vető populációk dinamikus szeparálására és a fő feszültség tengelyek, illetve a feszültség arány meghatározására is. A kapott homogén vetőpopulációk feszültség tenzorai oldaleltolódásos, normál vetős és feltolódásos fázisok létrejöttét is megerősítették.

Részben a deformációs fázisok egymáshoz viszonyított korolására is lehetőség nyílt, mivel a vetőfelületek egy részén 2-3 karc populáció is megőrződött.

Kulcsszavak: Bükk hegység, vetőrendszerek, tektonika, feszültséginverzió

SZIMULÁLT IPARI BALESET OKOZTA LÉGSZENNYEZÉS TERJEDÉSÉNEK MODELLEZÉSE SAJÓBÁBONY PÉLDÁJÁN

KISS Levente

Tudományos munkatárs

Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft.

E-mail cím: levente.kiss@bayzoltan.hu

A XXI. század embere számára minden technikai vívmány közvetve vagy közvetlenül elérhető. Ennek köszönhetően a mindennapi életünket megkönnyítő eszközökből is mindenki szebbre, gyorsabbra, kisebbre vagy nagyobbra vágyik. A kocsink gyors legyen és biztonságos, a telefonunk minél kisebb, a televízió lehetőleg minél nagyobb és vékonyabb. A föld népességének növekedése által még több tiszta ivóvízre, élelmiszerre, gyógyszerre van szükség, melynek előteremtéséhez a vegyipar nyújt segítséget. Ahogy nőnek az igények, úgy nő a vegyi üzemek száma, kapacitása, amivel együtt jár a balesetek lehetősége is.

Fontos feladat a szerencsétlenségek megelőzése, a lehető legtöbb óvintézkedés megtétele. A térinformatika fejlődésével modelleket készíthetünk, bemutathatjuk a környezetet, a veszélyeztetett területeket, valamint a szennyezés terjedését.

A környezetbe jutott légnemű szennyező anyag terjedését befolyásolják annak fizikai és kémiai tulajdonságai, a kijutás körülményei, a földrajzi környezet és az időjárás. Két különösen veszélyes anyag (klór és foszgén) példáján keresztül láthatjuk, hogy az időjárás milyen fontos szerepet játszik a környezetbe jutott gázfelhő terjedésében, hígulásában.

Hazánkban az uniós követelményeknek is megfelelő katasztrófavédelmi törvény van hatályban. A törvény megköveteli az üzemben található veszélyes anyagokkal kapcsolatos kockázatok felmérését, baleset esetén a feltételezhető következmények meghatározását, valamint a lakosság és a környezet védelme érdekében tehető óvintézkedések kidolgozását. A lakosság kiürítési tervét azonban időnként érdemes felülvizsgálni és aktualizálni. Az elmúlt évtizedekben változást tapasztalhattunk a Föld időjárásában, így érdemes modellezni egyes szennyező anyagok terjedését különböző időjárási feltételek között.

Ebben a példában egy szimulált ipari baleset következtében a légtérbe jutó két gázfelhő terjedését mutatom be különböző időjárási körülmények között. Ehhez ArcGIS szoftver segítségével domborzatmodellt készítettem a Sajóbábonyi Vegyipari Park környezetéről és az ALOHA szoftver segítségével definiáltam a szennyező anyagok légtérbe jutásának körülményeit. A két szoftver együttműködésének köszönhetően térképen is ábrázolhatjuk a szennyező anyagok terjedését, amely komoly segítséget nyújthat egy kiürítési terv tervezésénél.

Kulcsszavak: GIS, légszennyezés, időjárás, ALOHA

ÚTFÜGGŐSÉG ÉS GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS: A DEBRECENI ORVOSI KÉZIMŰSZERGYÁRTÁS ESETE

LENGYEL István Máté

III. éves PhD hallgató

Debreceni Egyetem-TTK Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék

E-mail cím: pityihun@hotmail.com

Az empirikus kutatómunka elméleti keretrendszere a gazdaság hosszú távú történeti fejlődését középpontba állító evolúciós gazdaságföldrajz egyik kulcsfogalma, az útfüggőség változásokra nyitott, dinamikus koncepciója. A vizsgálat kutatási terepe Debrecen, mint vidéki nagyváros: a hagyományos ipari körzetek hiányával jellemezhető alföldi térségben a gazdaság útfüggő fejlődésének pozitív megközelítése mentén arra a kérdésre keressük a választ, hogy a múltban gyökerező adottságok, kompetenciák és fejlődési pályák bázisán miként pozícionálhatóak e nemzetközi léptékben közepes méretű városok a globalizáció korának döntően nagyvárosok uralta gazdasági terében. A magyar gazdaság egyik stratégiai húzóágazataként definiált egészséggazdaság mind az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció célrendszerében, mind Debrecen 2014-2020-as Európai Unió fejlesztési időszakra kidolgozott gazdaság- és településfejlesztési dokumentumaiban kiemelt, központi helyen szerepel. Vizsgálatunkat az egészséggazdaság egyik tudásintenzív és élőkommunikációs, nem vagy nehezen automatizálható, magasabb hozzáadott értéket képviselő, ugyanakkor jelentős helyi tradíciókkal rendelkező szegmensére, az orvosi kéziműszergyártásra fókuszáljuk. Korábbi, statisztikai elemzésen alapuló vizsgálataink a perspektivikus ágazat koncentrált helyi jelenlétére, valamint Debrecen, mint műszeripari telephely számottevő országos súlyára mutattak rá. A szektor a helyi egészséggazdaság ipari szegmensének második legnagyobb foglalkoztatója, míg Debrecen a főváros után az ország második legjelentősebb orvosi műszergyártó telephelye. A téma aktualitását tekintve korántsem elhanyagolható szempont, hogy Magyarországon jelenleg kizárólag Debrecenben, ill. szűk vonzáskörzetében zajlik orvosi acél kéziműszergyártás, ennél fogva az ágazat unikális jellegében rejlő gazdaságfejlesztési potenciál megkérdőjelezhetetlen. A szakirodalmi forrásokra, vállalati sajtóanyagok feldolgozására, ill. primer interjúzásra épülő vizsgálat célja egyrészt az orvosi műszergyártás globális ágazat-specifikus működési logikájának és átalakulási folyamatainak feltárása, valamint az azokra adott lokális válaszok - azaz az alkalmazkodás mikéntjének - megragadása az iparág eltérő nagyságrendet és tulajdonosi struktúrát (ezáltal más és más egyéni fejlődési pályát) képviselő helyi szereplőinél készített vállalati esettanulmányokon keresztül. Történeti szempontú elemzésünk célja másrészt a dinamikus útfüggőségi mechanizmusok (rétegződés, konverzió, rekombináció) helyi leképeződéseinek beazonosítása, továbbá az orvosi műszergyártás aktuális tendenciáinak és releváns jövőbeli fejlődési irányainak lehatárolása a termékszerkezetre és technológiai háttérre, foglalkoztatásra (humán erőforrás-bázis), hazai és nemzetközi kereskedelmi és beszállítói kapcsolatokra, ill. nemzetközi munkamegosztásában betöltött funkciókra, funkcionális feljebb lépési lehetőségekre koncentrálni.

Kulcsszavak: útfüggőség, vidéki nagyvárosok, gazdasági átalakulás, egészséggazdaság

AGYAGÁSVÁNYTANI VIZSGÁLATOK A DUNÁNTÚLI-KÖZÉPHEGYSÉGBEN

LESKÓ Máté Zsigmond¹, ZAJZON Norbert²

¹**PhD hallgató**

²**Habil. egyetemi docens**

^{1, 2}*Miskolci Egyetem, Ásványtani-Földtani Intézet*

E-mail cím (¹): lmate89@gmail.com

A Dunántúli-középhegység fő tömegét adó mezozoikumi karbonátos kőzetek (mészkö, dolomit) a hazai és nemzetközi geológiai kutatások középpontjában álltak a múltban és jelenleg is. Bár a terület földtani fejlődése ismert, az új adatok mindmáig pontosítják és kiegészítik az eddigi ismereteinket. Kutatásunk során Toarci Óceáni Anoxikus Eseményt (T-OAE) vizsgáljuk. Ehhez a pliensbachi-toarci határreégeket kell megismernünk. Az anoxikus esemény során bekövetkezett fizikai-kémiai változásokra vagyunk kíváncsiak, melyek a lerakódott üledékekben megőrződtek. Két jól ismert feltárásban vizsgáltuk az előbb említett rétegeket, a gerecei Tölgyháti-kőfejtőben és a Bakonyban található Lókúti-alapszelvényben. A kutatás során SEM-EDX, XRF és orientált agyagásvány vizsgálatokat végeztünk el. A két feltárás hasonló korú rétegeiben eltérő agyagásvány tartalom figyelhető meg, mely arra utal, hogy az adott területeken különböző földtani folyamatok zajlottak le az üledék lerakódása során. A lokális hatások megértése fontos, mivel ilyen folyamatokhoz gazdaságilag jelentős nyersanyagtelepek is kapcsolódhatnak, mint például az Úrkút község közelében található karbonátos mangánérc. Eredményeinkkel hozzájárulunk, hogy a lokális elterjedésű földtani folyamatokat felderítsük és megértsük, valamint eddig megfigyelt földtani jelenségek érthetőbbé válnak. Továbbá a Dunántúli-középhegység fejlődéstörténetében egy újabb mozaikkocka a helyére kerül, így segítve tovább a terület komplex megértését.

Kulcsszavak: agyagásvány, Dunántúli-középhegység, Tölgyháti-kőfejtő, Lókúti-alapszelvény

USE OF WATER CHEMISTRY DATA IN INVESTIGATION OF KARST SYSTEMS

MIKLÓS Rita

PhD Student

Institute of Environmental Management, University of Miskolc

E-mail adress: miklos_rita@yahoo.com

Talking about whether drinking water supply nor balneological water utilization, all around the word water demand is partly covered from karst water resources. Special hydrogeological and hydraulic features of karst systems make it even more difficult to refine our present knowledge about them. This fact is true especially for test site of my investigations, Bükk Mountains, Northern Hungary as the geological structure and development of the Mountains is very various.

In this paper I present some opportunities of getting know karst systems better - based on previous research results - by measuring and using basic water chemistry parameters which are the following: Ca^{2+} , Mg^{2+} , Na^+ , K^+ , HCO_3^- , SO_4^{2-} , Cl^- . For determination of these parameters I used AAS, colorimeter and titration.

In the first investigation a more than a year-long continuous water sampling was carried out with 7-hours-frequency in Garadna Spring, Bükk Mountains. During laboratory analyzation of collected water samples the previously mentioned water chemistry parameters were determined. In the next step I investigated these data series compared to other parameters (eg.: discharge, water level, water temperature, precipitation, water conductivity). Results refer to a well-developed karst system with quick response in which also Piston-effect prevails.

In another case I precised a karst water relief map generated for a new water budget calculation method. Springs were sampled on the research area and they were selected based on water chemistry data. My aim was to show whether the investigated springs are in connection with the karst system. If yes, the point where they enter surface can be used for generating the karst water relief map. I also investigated geological sections of the area. In the light of the results I also made recommendation to handle research areas separately in hydrogeological perspective.

Keywords: waterchemistry, karst, waterbudgetcalculation

A DUNÁNTÚLI-KÖZÉPHEGYSÉGI-EGYSÉGBEN TALÁLHATÓ FOSZFORIT ELŐFORDULÁSOK GEOKÉMIAI JELLEMZŐI ÉS LEHETSÉGES KÉPZŐDÉSI KÖRNYEZETÜK

MOLNÁR Zsuzsa

PhD hallgató

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Földtudományi Doktori Iskola
E-mail cím: molnarzsuzsa89@gmail.com*

A Dunántúli-középhegységi-egységben (DKHE) számos üledékes nyersanyag található, például bauxit, szén és mangánérc is, azonban az ott megjelenő foszforitokat kevésbé ismerjük, pedig kritikus elem tartalmuk miatt nagyon fontosak lehetnek a későbbiekben.

A DKHE mezozoós karbonátos sorozatában két helyen ismerünk foszforitot. A Balaton-felvidéki, pécselyi előfordulás triász korú mészkőben található, réteges megjelenésű és megemelkedett urán tartalommal jellemezhető, míg a tatai képződmény kréta korú üledékhézagban jelenik meg, gumós kifejlődésű és magas ritkaföldfém (RFF) tartalmú.

A képződmények fő ásványa a karbonát tartalmú fluorapatit (CFA), melyben a mikroszondás elemterképezés eredményei alapján homogén eloszlásban dúsul az urán és a RFF. A triász képződményben továbbá kalcit és ritkán hematit található, míg kréta korú kvarcot, kalcitot, glaukonitot és Fe-oxihidroxidokat tartalmaz a CFA mellett.

Az LA-ICP-MS U/Pb kor adatok alapján a triász képződmény 237 ± 11 millió éves, míg a kréta korú előfordulás korát annak alacsony U és magas Pb tartalma miatt nem sikerült meghatározni. Szintén az LA-ICP-MS mérések alapján a pécselyi foszforit 137-612 ppm U-t és 113-261 ppm RFF+Y-ot tartalmaz, míg a tatai csekély (<26 ppm) U és magasabb, 748-2953 ppm RFF+Y tartalommal jellemezhető.

A NASC (*North American Shale Composite*) normalizált RFF eloszlási diagram alapján megállapítható, hogy míg a pécselyi foszforit enyhe kimerülést, addig a tatai előfordulás erős dúsulást mutat a NASC-hoz képest. Az CFA-ban mért Th/V és Th/U arányok alapján a pécselyi foszforit képződési területén nem volt jellemző a detritális behordás, míg a gumós foszforit képződési területén ez nem zárható ki. A redox érzékeny elem párok alapján mindkét képződmény anoxikus körülmények között képződött. A Ce/Ce* anomália alapján mindkét képződményt érte diagenetikus hatás, míg az Eu/Eu* anomália alapján a pécselyi területen kis mértékben, a tatai területen nagymértékben szerepet játszhatott a CFA képződésében egyfajta hidrotermás fluidum. Ezt az Y és Y/Ho értékek és a pécselyi lelőhely esetében a stabilizotóp geokémiai vizsgálatok is megerősítik, amik alapján a CFA képződésében a tengervíz mellett hidrotermás eredetű fluidum is szerepet játszhatott.

Megállapítható tehát, hogy a triász foszforit megjelenésében, ásványos összetételében és kémiai jellemzőiben lényegesen különbözik a kréta korú képződménytől, ami az eltérő képződési korról és környezettel magyarázható.

Eredményeinket összevetve az ismert földtani háttérrel és a különböző földtani eseményekkel megállapítható, hogy a triász réteges foszforit tipikus „seamount” (szigetplatform) foszforit, ahol lokálisan és/vagy bizonyos időközönként anoxikus állapot uralkodott. Ezzel szemben a kréta gumós foszforit tipikus kontinentális peremi foszforit, amelynek képződése feláramlási zónához kötött és feltehetően a globálisan megjelenő Selli Eseményre (~120 millió év) jellemző anoxikus eseményhez köthető. Míg a triász U-gazdag foszforit lokális és egyedülálló jelenség, addig a kréta gumós foszforit egy globális esemény eredménye, amely regionálisan is korrelálható hasonló képződményekkel.

Kulcsszavak: foszforit, urán, RFF, képződési környezet

A ZSELICI SVÁB TELEPÜLÉSEK ÁTALAKULÁSA AZ 1700-AS ÉVEKTŐL NAPJAINKIG

WETZL VIKTOR¹, MORVA TAMÁS²

¹PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Földtudományok Doktori Iskola

E-mail cím: viktorwetzl@gmail.com

²PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Földtudományok Doktori Iskola

E-mail cím: morvatamas@gmail.com

A dél-dunántúli Zselicben található sváb falvak megkerülhetetlenek a hazai németiség történeti és politikai földrajzi kutatásában. A Zselic karakterisztikájából fakadóan markáns fejlődésbeli, morfológiai különbségek fedezhetőek fel a zselici és más magyarországi sváb eredetű települések között, ami a tájegység sajátos tagoltságának és sokszínűségének köszönhető. Az érintett településeken a korábban nagyarányú német lakosság mára szinte teljesen eltűnt, ezért a kutatás véleményünk szerint rendkívül időszerű, az utolsó utáni pillanatban készült.

A katonai felmérések idevágó szelvényein valamint későbbi felmérések térképein megvizsgáltuk a települések közötti kapcsolatrendszer időbeli változásait. A következő lépésben terepi látogatások során a településeken élő sváb lakosokat kerestünk fel, akikkel félstruktúrált mélyinterjúkat készítettünk, amelyeket a települések közötti kapcsolatrendszer elmúlt évtizedekben megfigyelhető változásainak elemzéséhez használtunk fel. A kutatásaink alapján megállapítottuk, hogy a jelenlegi úthálózat nem követi sem a történeti hagyományokat, sem a legjobb természeti adottságokat. A korábban kialakult, települések közötti működő tradicionális kapcsolatrendszert egy új útvonal megrajzolásával, a közlekedési hangsúlyok nyugatra helyezésével szétzilálták, melynek egyenes következménye a sokszor járhatóarokon átnyúló meglévő településközi együttműködések intenzív és gyors megszűnése, emiatt a falvak elnéptelenedése és az etnikai homogenitás megszűnése. A vonalas infrastruktúra megváltozása és a járási rendszer szerepének elgyengülése, valamint az érintett települések megélhetését biztosító erdő, vad és mezőgazdaság háttérbe szorulása együttesen eredményezte vizsgált társadalmi folyamatokat, melyek során a valamikori szinte kizárólag német származású lakosság kicserélődött, a hajdani jómódú települések elszegényedtek, végül néha teljesen kihaltak.

Kulcsszavak: Zselic, történeti földrajz, svábság, infrastruktúra

3D MAGNETOTELLURIKUS INVERZIÓ A GYAKORLATBAN

NÁDASI Endre

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Geofizikai Intézeti Tanszék

E-mail cím: gfne@uni-miskolc.hu

A Cserehátban található Irota és Felsővadászi községek közötti ércindikációs területen gyűjtött magnetotellurikus (MT) adatoknak korábban csak a 2D inverziós kiértékelése történt meg. Azóta újabb mérések történtek a területen, így a 3D inverziós feldolgozás is lehetővé vált. A mérések több ciklusban történtek a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet (MFGI) közreműködésével, Metronix GMS-06 típusú magnetotellurikus mérőrendszerrel.

Az adatok 3D magnetotellurikus inverziója Siripunvaraporn WSINV3DMT nyilvános inverziós kódja segítségével valósult meg. A kibővült adatrendszer 24 MT állomás adatait tartalmazza, melyek három frekvencia sávban (LF1, free, LF2) lettek rögzítve, rendre 4096, 512 és 64 Hz mintavételi frekvencia mellett. Az inverzió bemeneti (input) paramétereinek tekinthető impedancia tenzorok számítása statisztikus frekvenciaanalízissel történt. Mivel a 3D inverzió lefuttatása komoly hardveres háttérrel igényelt, részben a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési (NIIF) Intézet szuperszámítógép-rendszerén végeztem a számításokat. A nagyméretű adatrendszerrel történő iterációs számítások bizonyos beállítások mellett egy hétnél is több időt vettek igénybe, ezért a program, valamint az adatokat és egyéb paramétereket (rácsméretek, koordináták) tartalmazó fájlok előkészítése rendkívüli körültekintést követelt meg. Az inverzió lefutását követően az eredmények minőségellenőrzésére volt szükség, vagyis annak vizsgálatára, hogy nem történt-e valamilyen hiba a program futása során. Ezután történt az eredmény minősítése, a hiba megadása az illeszkedés alapján. Végül következett a kapott fajlagos ellenállás eloszlás (térbeli) földtani kiértékelése vertikális szelvények és horizontális metszetek segítségével. Ehhez természetesen előzetes információk, a korábbi geofizikai és geológiai kutatások eredményeinek figyelembe vételére is szükség volt.

Kulcsszavak: geofizika, elektromágneses, magnetotellurika, inverzió

A NŐK VÁSÁRLÓI SZEGMENSE A BALATONI PIACHELYEK PÉLDÁJÁN

NEZDEI Csilla

Doktorandusz hallgató

Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földtudományok Doktori Iskola

E-mail cím: csilla90@gamma.ttk.pte.hu

Az értékesítési csatornák típusainak differenciálódásával a vásárlók egyre több helyszín közül választhatnak a számukra szükségesnek ítélt termékek beszerezése érdekében. Az értékesítési csatornák között tartjuk számon a közvetlen értékesítési pontokat, amelyeknek napjainkra számos formája alakult ki, részben a fogyasztói igények, részben viszont a terület-, illetve a vidékfejlesztés egyik lehetséges perspektívájaként. A közvetlen értékesítési pontok hagyományosan a piacok (piachelyek), amelyek meghatározott térbeli keretekkel írhatók körül; szabályozásukról Magyarországon elsőrendűen a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény rendelkezik. A piachelyek a termékértékesítésnek adnak leginkább teret, ahol egymás mellett jelennek meg az élelmiszerek és a nem élelmiszer jellegű egyéb termékek; mindezek hatására specifikus csoportok látogatásának lehetnek színhelyei.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ), mint a magyar turisztikai termékek között kiemelt helyet elfoglaló terület, szintén számos, egymástól megkülönböztethető piachellyel rendelkezik, amelyek száma az ezredfordulót követően emelkedik. A régió piachelyein végzett felmérés alapján a női vásárlói csoport kvantitatív szempontból meghatározó volt, ezért vásárlói szokásaik, demográfiai jellemzőik megismerése a régióban ható erős szezonális látogatószám-változás, valamint a vásárlás folyamatában betöltött szerepük térségi megismerhetősége miatt érdeklődésre tarthat számot.

A piachelyek fogyasztó-orientált adatait személyes kérdőíves felmérés során gyűjtöttem össze; a helyszínek látogatóinak demográfiai jegyei azonban nem tették lehetővé a kvótás mintavételt. A megkérdezettek kategorizált és nyitott kérdésekre adhattak választ, a kategóriák mellett azonban lehetőségük volt további válaszlehetőség megjelölésére. A kérdőíves felmérést a női vásárlói szegmens vizsgálata nézőpontja felől kutatói megfigyelés és fotódokumentáció egészítette ki.

A kutatási eredmények egyértelműen jelzik a piachelyek funkcióját és az ott értékesített termékek szignifikáns típusait, amelyek a női válaszadók meghatározó aránya miatt a teljes felmérésben szintén nagy számban fordulnak elő. A piacon döntően élelmiszervásárlást végzők a felmérés regionális vonatkozásában 60 év feletti életkorú, középfokú végzettséggel rendelkező, nyugdíjas státuszú nők voltak 2016-ban. A meghatározóan kapcsolatban élők szerepe a vásárlás folyamatában megvalósítóként is megjelenik, jellemzően városi környezetben. Habár a piaci vásárlás iránt elkötelezett személyek magatartása utalhatna a környezettudatos motiváltságra, azonban ez mindössze tíz százaléknál kevesebb vásárló esetében valósul meg. A piachelyek megközelítésében a gyalogos és kerékpáros közlekedés inkább a hölgyek csoportjára jellemző, ellentétben a férfiak motorizált közlekedési módjaival. A mérési pontok között a nők aránya minden esetben magasabb volt a teljes mintával összehasonlítva, azonban a nem kvótás mintavétel miatt a férfiak vásárlói csoportjára nem reprezentatív az eredmény, az adatok az utóbbi csoportra nézve nem terjeszthetők ki teljes bizonyossággal.

A felmérés eredményei tájékoztathatják a térségi értékesítési pontok szereplőit a vásárlási magatartás jellemzőire nézve, továbbá támogathatja a szakágazati területi tervezést, a piachelyi termékstruktúra alakítását, valamint a célcsoport-orientált fejlesztéseket.

Kulcsszavak: piachelyi fogyasztás, női vásárlói magatartás, Balaton Kiemelt Üdülőkörzet piachelyei.

ÁRVÍZI VÉDMŰVEK, ÉS VÖLGYZÁRÓ GÁTAK SZIVÁRGÁSHIDRAULIKAI, ÉS ÁLLÉKONYSÁGI MODELLEZÉSE

NYIRI Gábor¹, ZÁKÁNYI Balázs², SZŰCS Péter³

¹PhD hallgató, ²Egyetemi tanársegéd, ³Egyetemi tanár

Miskolci Egyetem, 3515 Miskolc Egyetemváros

E-mail cím: hgnyg@uni-miskolc.hu

Az elmúlt évek hidrológiai viszonyait, és környezeti hatásait figyelembe véve, megállapíthatjuk, hogy hazánknak kiemelt vízügyi tevékenysége az árvízvédelem, melynek fontossága megkérdőjelezhetetlen.

Munkánkban három árvízvédelmi töltést, és két völgyzárógátat vizsgálunk, az altalaj-adottságaikkal együttvéve. A vizsgálatok kiterjednek mind a szivárgási viszonyok, mind pedig a rézsúállékonyság modellezésére. A szivárgási modelleket a Groundwater Modeling System 10. szoftver SEEP2D moduljával végeztük, mely egy végeselemes módszert alkalmazó szoftver. A szivárgási modellek vizsgálatokor vizsgáltuk a szabad felszínű szivárgást, és a töltésekben lévő áramlási viszonyokat. A töltések modellezési körülményeinek változtatása is hatással van a szivárgási viszonyokra. Ezen okból vizsgáltuk a töltésláb szélességének hatását, illetve a végeselemes rácsháló sűrűségének hatását a fajlagos hozamra, és az áramlási viszonyokra. Vizsgálatunk kiterjedt az altalaj elhanyagolásának hatására is.

A rézsúállékonysági vizsgálatokhoz a Groundwater Modeling System UTEXAS modulját, és a Soilvision SVSlope modulját használtuk. A rézsúállékonysági vizsgálatokat elvégeztük száraz állapotra, illetve vizsgáltuk a pórusvíznyomás hatását a töltések állékonyságára. Munkánk készítésekor lehetőségünk volt a két program összehasonlítására is, melyek jelentős eltéréseket mutattak.

A modellezési eljárások rendkívül látványos, és egyszerű módjai az árvízvédelmi töltések szivárgási, és rézsúállékonysági vizsgálatának, melyek nagy segítséget nyújtanak az árvízvédelmi szakemberek számára.

Kulcsszavak: árvízvédelem, völgyzárógát, hidrodinamika, rézsúállékonyság, végeselemes modell

ÁSVÁNYTANI ÉS GEOKÉMIAI VIZSGÁLATOK AZ EPLÉNYI MANGÁN-ÉRCTELEPBEN

PAPP Richárd Zoltán¹, ZAJZON Norbert²

¹PhD hallgató

²Habil. egyetemi docens

Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kar, Ásványtani-Földtani Intézet

E-mail cím: askprz@uni-miskolc.hu

A kora Jura Toarci Anoxikus Eseményhez kötődően két számottevő mangánércesedés található hazánkban, Úrkúton és Eplényben. Jelen munkánkban az egykori eplényi bányavidék ásványtanának és geokémiájának pontosabb megismerését tűztük ki célul.

A vizsgált területen a bányászat 1975-ben megszűnt, emiatt a területről származó, vizsgálható minták száma igen korlátozott. 2014, 2015 és 2016 nyarán azonban lehetőségünk nyílt az akkor még üzemelő úrkúti mangánbánya kezelésében lévő magraktárba betekintést nyerni, ahol a 11 hét alatt összesen több, mint 100 db, Eplényből, ismert helyről, mélységből származó magmintát válogattunk ki további kutatás céljára.

A szükséges vizsgálatokat számos hazai intézménynél végeztük el: a Magyar Földtani és Geofizikai Intézetben (MFGI) ICP-MS, ICP-OES, valamint a Miskolci Egyetemen röntgenfluoreszcens spektrométeres (WDXRF) vizsgálatok segítségével a minták nyomelemtartalmát, röntgen-pordiffrakció (XRD) segítségével pedig a minták átlagos ásványtani összetételét határoztuk meg. Ugyanitt végeztük el a sztereo mikroszkópos, reflexióos optikai mikroszkópos és elektron mikroszondás (EMPA) vizsgálatokat, valamint az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Ásványtani Tanszékén a Raman spektroszkópiás vizsgálatokat. A Magyar Tudományos Akadémián egy mikro röntgen diffraktométert (μ XRD) is használtunk, amivel akár 10 μ m-nyi területről is lehet röntgendiffrakciót, így fázisanalitikát készíteni.

A vizsgálatok során ismertté vált a mangán-karbonátok összetétele és szöveti helyzete, valamint a telepalkotó mangánásványok között azonosítottuk a rodokrozitot, kutnohoritot, todorokitot, manganitot és a kriptomelánt, ezen kívül vélhetően másodlagosan keletkezett birnessitet is találtunk.

A telep karbonátos részén felismertünk egy lentről felfelé történő változást a redox viszonyokban, amely a korábbi, csak oxidos érceket vizsgáló kutatásokban nem volt megfigyelhető.

Kulcsszavak: Mangán, ásványtan, geokémia, geológia, Eplény

AZ EGÁN EDE GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM JELENTŐSÉGE ÉS SZEREPE A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG MEGMARADÁSÁBAN TERÜLETI VIZSGÁLATOK TÜKRÉBEN

PÓLIN Lénárd

Ph.D hallgató

Debreceni Egyetem, Földtudományi Intézet, Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék.

E-mail cím: polin.lenard@gmail.com

Napjainkban aligha találni Európa térképén olyan határmenti területet, mely valamilyen formában ne működne együtt a határ másik oldalán fekvő régióval. Különösen fontos a béke jegyében a magyar-ukrán határon átnyúló együttműködés, mivel jelenleg is körülbelül 140-150.000 magyar kisebbségi él Kárpátalján. A térségben élők társadalmi és munkaerő-piaci integrációjához, az esélyegyenlőség megteremtéséhez, és a területi fejlődés dinamizmusának megteremtéséhez elengedhetetlen a „magyar-magyar” együttműködés. Ennek ékes példája az „Egán Ede gazdaságfejlesztési program” mely a kárpátaljai gazdasági program vezérfonala - legfőbb célja az itt élő magyarság gazdasági integrálása az összkárpát-medencei magyar gazdasági életbe. Az eddigiek szerint a terv egy hároméves projekt, melynek első évében, tehát 2016-2017 pályázati évben mintegy kétmilliárd forint áll rendelkezésre a helyi vállalkozások fejlesztésére, vállalkozás-ösztönzésre.

Az Egán Ede-program új keletű, hiszen az eddigiekben ilyen pályázati lehetőség a kárpátaljai emberek számára még nem volt elérhető. Úgy vélem a projekt sikerességében érdekében, s annak hatékonyság növelése céljából elengedhetetlen a program komplex, területfejlesztési szemléletű vizsgálata is. A kutatómunkámban ekképpen arra keresem a választ, hogy Kárpátalján miként segíti a magyar-magyar határon átnyúló együttműködés, s ezen belül az említett Egán Ede gazdaságfejlesztési program a kárpátaljai határmenti periférikus térségekben élő magyarok felzárkózását és itthoni megélhetését illetve miként fejti ki hatását a kárpátaljai területi fejlődésre. A személyes prominencia interjúk, statisztikai adatok, s a helyi szervezetektől gyűjtött adatok illetve az elkészült településenkénti prominencia-interjúk során gyűjtött adatokból, levont következtetések és eredmények kerülnek bemutatásra a konferencia előadásom során. Úgy vélem a kutatómunka eredményei nemcsak csökkentik a Kárpátaljai adathiányt, de a megállapítások, konkrétumok, és a levont következtetéseknek köszönhetően elősegítik a Kárpátalja magyarlakta vidéki tereinek fejlesztését, s végső soron a projekt eredményességét is továbblendíthetik.

Kulcsszavak: Egán Ede-program, határon átnyúló, gazdaságfejlesztés, területfejlesztés, Kárpátalja.

VÁROSI TÉRHASZNÁLAT VIZSGÁLATA, TÉRPÁLYÁK MODELLEZÉSE KIVÁLASZTOTT SZEGEDI MINTATERÜLETEN

SZALAI Ádám

Geográfus MSc szakos hallgató

Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar

E-mail cím: sgt.adams@hotmail.com

Az egyének és csoportok által végzett tevékenységek, a térbeli mozgások formálják a települési tereket, a térpályák a mindennapok lenyomatának tekinthetők. Ezeknek vizsgálata alapján nem csak megismerhetőek, de megérthetőek az egyének és csoportok térhasználati jellemzői, a tértermelési folyamat. A felmérések alapján következtethetünk a fejlesztések kezdetén kitűzött célok megvalósulására, az eredmények hasznosulására, sikerességére. Ez a monitoring és benchmarking folyamat alapvető az EU által finanszírozott köztérfejlesztésekben.

Mindezek ellenére az elmúlt években számos magyar nagyvárosokban megvalósult köztér-rehabilitáció partnerségi egyeztetése kritika tárgyát képezte. Számos esetben a terek kialakítása a térhasználók mindennapi térpályáját figyelmen kívül hagyta, a korábbi funkciókat megszüntette. Dolgozatomban azt vizsgálom meg, hogy milyen két eltérő jellegű, szegedi köztér kihasználtsága egyes időszakokban. Résztevéző megfigyelésen alapuló empirikus vizsgálattal tárom fel a köztér-használati mintázatok tulajdonságait kiválasztott szegedi mintaterületeken. A vizsgált terek legfontosabb találkozási pontjait, áramlási vonalait, esetleges konfliktusok helyszíneit térinformatikai szoftverek használatával jelenítem meg.

Tartalomelemzés segítségével áttekintem, hogy milyen jövőbeli fejlesztéseket kívánnak megvalósítani a mintaterületeken. Ezt kiegészítve felméréseim alapján bemutatom, hogy jelenleg milyen térbeli konfliktusok és funkciók jellemzik a tereket, illetve, hogy a fejlesztések ezekre mennyiben és hogyan hatnak majd. A dolgozat komplex módon hasonlítja össze a különböző mintaterületeken végbement, valamint a potenciális városfelújítási folyamatok térhasználatra gyakorolt hatásait. Az elért eredmények alapján kritikákat és ajánlásokat fogalmazok meg a jelenlegi állapotokat és a jövőbeli fejlesztéseket illetően.

Kulcsszavak: térpálya, köztér, tértermelés, térbeli mozgás, településfejlesztés

HOGYAN KÉSZÍTSÜNK DINAMIKUS JELKULCSÚ ONLINE TÉRKÉPET OPEN-SOURCE ESZKÖZÖK SEGÍTSÉGÉVEL?

SZIGETI Csaba¹, ALBERT Gáspár², ILYÉS Virág³, KIS Dávid⁴, VÁRKONYI Dávid⁵

¹**Doktorandusz**

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Földtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: szgtcsaba@map.elte.hu

²**Adjunktus**

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar, Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék

³**Hallgató**

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar

⁴**Hallgató**

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar

⁵**Doktorandusz**

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar

A kutatás célja olyan open-source alapú online térképek kialakítása volt, amelyek jelkulcsa dinamikusan változik a felhasználók térképolvasási és kognitív képességei alapján. A jelkulcsok tervezése és a tartalom generalizálása három, térképolvasási képesség szerint kialakított csoport (kezdők, közepesek, haladók) igényei szerint történt. A módosított jelkulcsok célja a térképolvasási hatékonyság növelése az egyes csoportok számára. Pécs környékét jelöltük ki mintaterületnek, mivel itt változatos térképi elem található (úthálózat, fedettség, domborzat). A térképeket QGIS 2.14.0 Essen szoftverrel hoztuk létre, OpenStreetMap (OSM) és SRTM-3 adatok felhasználásával. A térképek méretaránya (zoomszintje) 1:1 000–1:250 000 között változtatható. Az adott zoomszinttől függően változik a térképi elemek megjelenése. A rétegszerkezet a digitális topográfiai térképek mintájára lett kialakítva: megkülönböztettük a domborzati, névrajzi, vízrajzi és topográfiai elemeket, amelyet tovább bontottunk felületi, mesterséges vonalas (pl. úthálózat) és természetes vonalas (vízrajz) elemekre. A domborzatrajzhoz szükséges szintvonalrajzot és árnyékolást az SRTM-3 adatai alapján hoztuk létre, a további térképelemek az OSM-ből származnak. A nyers, XML alapú OSM adatok feldolgozása QGIS-ben történt: először a különböző térképi elemeket kategorizáltuk, majd ezen kategóriákhoz megjelenési stílusokat definiáltunk. A három térképolvasói csoport számára a térképrajzi elemek grafikus változóit (méret, szín, textúra, színárnyalat, irány, forma) módosítottuk azon objektumok esetében, amelyeket az egyes csoportok, korábbi kutatások által bizonyítottan, eltérő hatékonysággal értelmeznek.

Az online megjelenítéshez a szerveroldalon a QGIS Servert alkalmaztuk. A kliens oldalon az OpenLayers nevű JavaScript könyvtárral tettük interaktívvá a térképeket. A térképek egy további kutatás alapjául is szolgáltak, ahol felhasználói teszttel vizsgáltuk a jelkulcsok alkalmasságát.

A kutatást a Kísérleti Térképészeti Kutatócsoport (KTK) végezte, az ELTE Tehetséggondozási Tanácsának támogatásával.

Kulcsszavak: online térkép, dinamikus térkép, open-source, GIS, QGIS

SAJÁT POROK VIZSGÁLATA SZABVÁNYOS MÓDSZERREL ÉS FÉLAUTOMATA BERENDEZÉSSSEL

TOMPA Richárd

Tudományos segédmunkatárs

MTA-ME Műszaki Földtudományi Kutatócsoport, Miskolci Egyetem, Bányászati és Geotechnikai Intézet

E-mail cím: bgtr@uni-miskolc.hu

A nemfém ásványi nyersanyagok bányászata képviseli Magyarországon a teljes bányászati termelés nagyobbik szeletét, amelyből az építő- és díszítő ipari nyersanyagok termelése meghaladja a 8 millió tonnát.

Az útépitési célú felhasználásra gyártott kőanyagokkal szemben a követelmények az elmúlt időszakban jelentősen megváltoztak az új európai termékszabványok bevezetésével. Ez különösen igaz az aszfaltalanyagok követelményeire. Ilyen követelmény a zúzottkővek homokfrakciójának a duzzadó agyagásvány tartalmát vizsgáló, metilénkék érték meghatározása. A korábbi szabályozáshoz képest a besorolások terén, ugyanis a korábbi osztályok mellé egy új osztályt is bevezettek.

A vizsgálatához kapcsolódó előírásokat az MSZ EN 933-9 vizsgálati szabvány taglalja, amely vizsgálati módszer a technika fejlődése mellett mondhatni idejétmúlttá vált, emellett időigényes és meglehetősen sok szubjektív elemet is tartalmaz, így nagy a vizsgálat eredményeinek szórása, ami nagyban megkérdőjelezi azok megbízhatóságát.

Vizsgálataim során elsőként a szabványos módszerrel és egy új, félautomata berendezéssel mért, eredmények közötti összefüggések feltárását végeztem.

Második lépésként több bányüzem NZ 0/2, NZ 0/4 termékeinek vizsgálatával az anyagok minőségi ingadozásának jellegzetességei kerülnek feltárára.

Az elmúlt év végétől két újabb berendezés bevonásával bővíthetem majd a vizsgálatok megbízhatóságának és a berendezés metrológiai tulajdonságainak feltárását.

A duzzadó agyagásványok az aszfaltokra gyakorolt kedvezőtlen hatása miatt fontos a tényező vizsgálata, illetve a jelenlegi szabályozás ellenében - amely minőségi követelmény helyett a kőzet típusának szabályozásával kezeli a por minőségváltozásában rejlő aszfalttechnológiai kockázatokat - az alkalmazási feltételek minőség alapú megközelítése felé terelhetné a szabályozást, így nagyban befolyásolhatná az adott termékek felhasználhatóságát.

Ennek indokoltságát erősítik egyrészt az ásványvagyon gazdálkodási törekvések, másrészt a keverő telepek sajátporokkal kapcsolatos általános problémái.

A szabályozás továbbfejlesztése a bányüzemek és az aszfaltgyártók számára is kiszámíthatóbb, és tervezhetőbb körülményekhez vezethetne, mellyel jelentős energia-, illetve többletköltségek is megtakaríthatóak volnának, amelyek a nem alkalmazható vulkanikus porok kitermelése, osztályozása, szállítása, majd kiszárítása, elszívása, lerakása miatt keletkeznek.

Kulcsszavak: aszfaltalanyag, finomszemek minősége, metilénkék érték

A SZEGEDI KÖZÉPISKOLÁSOK FESZTIVÁLLÁTOGATÁSI SZOKÁSAI TÁRSADALMI-TERÜLETI VONATKOZÁSBAN

TÓTH László,

**Földrajztanár, történelemtanár és állampolgári ismertek osztatlan tanára
(mesterképzés)**

*Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar
Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék
E-mail cím: toth0212@outlook.hu*

Mindennapjaink során egyre gyakrabban találkozunk a médiában különféle fesztiválreklámokkal. Nyaranta szinte minden napra jut egy-egy nagyobb ifjúsági esemény. Úgy tűnhet, szinte minden város, településrész és falu rendelkezik valamilyen minőségű, jellegű fesztivállal, vagy annak nevezett rendezvénnyel. Általános trend, hogy a társadalom bizonyos csoportjai egyre alacsonyabb életkorban kezdenek önálló kultúrafogyasztóvá, utazóvá és turistává válni, így biztosítva egyre nagyobb és szélesebb közönséget a különféle közösségi rendezvényeknek.

Kutatásom során országos és Csongrád megyei fesztivállátogatási ismereteket, szokásokat vizsgáltam 765 középiskolás tanuló kérdőíves megkérdezésével. Az adatok felvétele szegedi középiskolákban történt, mivel a település rendelkezik a hazai középfokú oktatási rendszer minden típusával. Valamint a város megyei és régiós központi funkcióval is rendelkezik, tehát a diákok nem csak szegedi fesztiválokról rendelkeznek ismeretekkel, hanem számos lakhelyükhöz kötődő rendezvényről is rendelkeznek tapasztalatokkal.

A kérdőív összeállítása során vizsgáltam bizonyos szempontok szerint kiválasztott országos és Csongrád megyei fesztiválok ismertségét, látogatottságát, utazási célpont szerepét. Felmértem továbbá az általános sajátosságokat, trendeket és a szükséges háttérváltozókat. Az eredményeket évfolyamonként, iskolatípusonként és Csongrád megyei járásonként elemeztem.

Az eredményekből kirajzolódik a szegedi középiskolások általános fesztivállátogatási trendje, ami viszonylag folyamatos bővülést, szélesedést mutat, az életkor növekedésével. A Csongrád megyei fesztiválok esetén a szegedi rendezvények túlsúlya bontakozik ki, azonban a megye más eseményei is releváns közönséggel rendelkeznek. Az országos rendezvényekre vonatkozó adatoknál a fesztiválrészvételt tekintve a szülők, a család értékpreferenciái mutatkoznak meg, azonban a tervezett látogatások esetén a három nagy ifjúsági fesztivál mellett más célpont nem jelenik meg a középiskolások körében. Az évfolyamokat vizsgálva, tehát idősoros elemzést végezve az ismeretek bővülése, a szülőktől történő elválás figyelhető meg. A legtöbb esetben a meglátogatott fesztiválokra a középiskolások nem kívántak visszatérni, hanem a saját érdeklődési körük felé fordulnak. Az iskolatípusokat, tehát az egyes háttérváltozókat vizsgálva a gimnazisták, tehát általában a felsőfokú végzettséggel rendelkező szülők gyermekei kerülnek túlsúlya szinte minden esetben.

A járáások vizsgálatánál az egyes fesztiválok lokális, vagy azon túlmutató szerepe mutatható ki. A legtöbb esetben egy-egy eseményt az adott járásban élők jelöltek meg a legtöbbször, azt követően pedig a szegediek túlsúlya figyelhető meg.

A kutatás egy általános felmérésnek, információgyűjtésnek tekinthető, ami rámutat a fesztiválok kiemelkedő szerepére a jelen és jövő társadalmában, mivel a jövő fesztiválozóit, turistáit a ma, tanuló középiskolások alkotják, ezért fontos és szükséges ismeretekkel rendelkezniük szokásaikról és tapasztalataikról.

Kulcsszavak: Szeged, fesztivál, ifjúság, kultúra, középiskola

BORGASZTRONÓMIAI FESZTIVÁLOK MAGYARORSZÁGON: A SZEKSZÁRDI SZÜRETI NAPOK

ZÁVODI Bence

Másodéves hallgató, geográfus Msc

Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földrajzi Intézet

E-mail cím: bence.zavodi@gmail.com

Napjaink idegenforgalmának egyik meghatározó területe a fesztiválturizmus. A fesztiválokat időtartamuk, vonzáskörzetük, megrendezésük gyakorisága, valamint témájuk alapján kategorizálhatjuk. A borgasztronómiai fesztiválok központi eleme a bor, melyhez különféle kiegészítő szolgáltatások kapcsolódhatnak. Ezek a rendezvények kínálatuk alapján négy csoportba sorolhatók be: különbséget tehetünk bor-ünnepek, borgasztronómiai, bor-kultúra és szüreti fesztiválok között. A fesztiválok száma a nemzetközi trendekhez illeszkedve hazánkban is évről-évre növekszik. Míg 2012-ben a borhoz kapcsolódó fesztiválok száma 151 volt, 2016-ban már 222 borgasztronómiai fesztivál került megrendezésre. Ezek a fesztiválok elsősorban a neves borvidékeinkhez, valamint a turisztikailag legfrekvenciáltabb területekhez kapcsolódnak, melyeknek az évszakos megoszlása erősen kötődik a borkultúra nevezetes ünnepeihez és időszakaihoz. A szüreti fesztiválok szerves részét képezik a borvidékek programkínálatának, ahol a közönség kiemelten találkozik a borkultúrával és a borvidéki hagyományokkal. A szüreti fesztiválokat vizsgálva érdemes említést tenni a Szekszárdi Szüreti Napokról, amely Szekszárd városának legfontosabb eseményévé nőtte ki magát az évek során. A fesztivál országos hatókörrel rendelkezik, amely elsősorban a nagy hagyományokkal rendelkező Szekszárdi Borvidék vonzerejének köszönhető. Programkínálatában a bor és a gasztronómia mellett a kézműves és iparművészeti kirakodóvásárok, továbbá számos kulturális program is megtalálható. Látogatóforgalmáról csak becült adatok állnak rendelkezésre, amely alapján a látogatószám évente mintegy 50 ezer fő, ami a város lakosságához viszonyítva igen jelentős. A rendezvénynek nem csupán a gazdaságra gyakorolt pozitív hatása, hanem a közösségépítésben, valamint a hagyományőrzésben betöltött szerepe is figyelemre méltó. A tanulmány hazánk borgasztronómiai fesztiváljainak turizmusföldrajzi jellemzőinek bemutatása mellett kiemelten foglalkozik a Szekszárdi Szüreti Napokkal.

Kulcsszavak: örökségi érték, helyi termék, borgasztronómia, szüreti fesztivál, Szekszárdi Szüreti Napok

HAD- ÉS RENDÉSZETTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

A VESZÉLYHELYZETI HÍRKÖZLÉS HELYZETÉNEK VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT ÉVTIZEDBEN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A LAKOSSÁGI RIASZTÁS ÉS TÁJÉKOZTATÁS TERÜLETÉN

BALOG Fatime

Nappalis doktorandusz hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

E-mail cím: fatime.balog@gmail.com

A veszélyhelyzeti hírközlés az elmúlt évek technikai, technológiai fejlődése, illetve a kapcsolódó jogszabályi változások hatására számottevő átalakuláson ment keresztül, lehetőséget biztosítva az eredményesebb kommunikáció kialakítására. A veszélyhelyzeti hírközlés részeként a lakossági riasztás és tájékoztatás feladatának hatékony lebonyolítása égető kérdéssé vált, hiszen az utóbbi évek katasztrófahelyzetei azt mutatták, hogy az eddig alkalmazott eljárások nem minden esetben bizonyultak eredményesnek. A megoldásra váró feladat kihívás elé állítja az ellátásért felelős szervezeteket, hogy miként tudják eljuttatni megfelelő időben és helyre az akár életmentő információkat. A mobilkommunikáció, az okos készülékek és azok célszoftverei hatékony alternatívát biztosíthatnak a hagyományos eljárásokkal szemben. A mobiltelefonok már hétköznapjaink általános részeként hatalmas népszerűsége tesznek szert és elterjedésükkel egy olyan újfajta kommunikációra alkalmas eszközt hoztak létre, amelynek nagy előnye az azonnali elérhetőség. A hagyományos készülékek folyamatos átalakuláson mennek keresztül és helyüket fokozatosan veszik át az okos készülékek, amelyek számos funkcióval kiegészülve nyújtanak még több kommunikációra alkalmas lehetőséget a mobil hírközlésben területén.

Ezen tulajdonságok adták meg és adják meg ma is létjogosultságukat a lakossági riasztás és veszélyhelyzeti tájékoztatás feladataiban, azonban Magyarországon még mindig egy viszonylag új és kihasználatlan területnek tekinthető a pozitív tapasztalatok ellenére. A közlemény célja, hogy megvizsgálja az okos eszközök veszélyhelyzeti hírközlésben elfoglalt szerepét, különös tekintettel a külső kommunikációra és olyan új megvalósításokat javasoljon, amik kiegészítik és javítják az eddig alkalmazott módszereket.

Kulcsszavak: veszélyhelyzeti hírközlés, mobil kommunikáció, lakossági riasztás és tájékoztatás, mobil alkalmazás

AZ OKOS MOBIL ESZKÖZÖK BIZTONSÁGI KOCKÁZATAI A POKÉMON GO PÉLDÁJÁN KERESZTÜL

BÁNYÁSZ Péter

Tanársegéd, doktorjelölt

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

E-mail cím: banyasz.peter@uni-nke.hu

Az okos mobil eszközök használata napjainkra mindennaposnak mondható. Népszerűségük mögött a kényelmes, praktikus alkalmazhatóság áll. Az okos mobil eszközök technológiai fejlettsége eléri, lassan meghaladja egy átlagos számítógépét. Ez egyben azt is jelenti, hogy egy okos mobil eszköz ugyanolyan kitett az informatikai támadásoknak, mint a számítógépek. A mobilitás azonban számos új típusú biztonsági kihívást eredményezett, amikről az átlag felhasználóknak csupán ritkán van tudomásuk. Annak következtében, hogy az életünk minden területén megjelennek ezek az eszközök, egyre kitettebbek leszünk a kibertér felől érkező támadásoknak.

Az előadás a Pokémon Go alkalmazáson keresztül bemutatja azokat a kockázatokat, kihívásokat és fenyegetéseket, amelyek az okos mobil eszközök használatából erednek. A Pokémon Go egy 2016 nyarán megjelent, kiterjesztett valóságon alapuló mobil játék, ami az alkalmazást uraló média hype hatására hónapokig dominálta a mobil alkalmazások piacát. A kockázatok széleskörűek, több haláleset kapcsolódott az alkalmazás használatához, de olyan támadási formák előtt nyitotta meg az utat, amelyek bár szerencsére nem következtek be eddig, de a jövőben bármikor sor kerülhet rá. Természetesen a bemutatásra kerülő veszélyek megvalósítása nem az alkalmazás fejlesztőinek a célja, megszámlálhatatlan olyan potenciális veszélyt hordozó mobil alkalmazás létezik, amelyek ugyanekkora kockázatot rejtnek magukban.

Ebből következően az előadás célja, hogy a bemutatott veszélyekkel növelje biztonság tudatosságát, hangsúlyozza az adat- és információvédelem fontosságát.

Kulcsszavak: okos telefon, social engineering, pokémon go, kiberbiztonság, információbiztonság

LONGITUDINÁLIS KUTATÁS A RENDŐRSÉG SZERVEZETÉBEN

BARÁTH Noémi Emőke

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

E-mail cím: noemi.emoke@icloud.com

Előadásom során a rendészettudomány bemutatását követően kívánom megragadni a rendőrég szervezetének kutathatóságát, különösen a módszertani lehetőségeit körbejárva. A társadalomtudományok számára az empiria és az elmélet dichotómiája folyamatosan jelen van és egymást erősítve tudnak változást eszközölni. A rendészettudomány számos részterületet ölel fel, amely a rendőrség tevékenységét helyezi központba, jelen előadás szempontjából pedig tovább szűkítve a fókuszot az állomány (át)alakulásának a szempontjából e tényező is érzékelteti a hatását. A rendőrség szervezetének kutathatóságát számos speciális tényező határozza meg. Az akadályok között említhető titkosság és zártság, amely egy „civil” –kutató– számára nem elérhető közvetlen módon, mint egyéb más szervezet esetében. A rendészettudomány fiatal tudományterületnek számít, ám kutatási metodikája a társ- és határterületen elhelyezkedő tudományok módszereivel igyekszik megismerhetővé tenni a kutatni kívánt területet, populációt. A kérdés, hogy milyen módszerek felhasználásával érheti el a kívánt eredmény: kvantitatív vagy kvalitatív módszerrel? A kutató személye az állományból vagy pedig a civil közösségből közelítsen a szervezet felé? Amennyiben a módszerek közül a longitudinális vizsgálatot választja, az milyen előnyökkel, hátrányokkal jár? Mindezt szem előtt tartva a longitudinális vizsgálat során egy kiválasztott mintát követ végig hosszú időn keresztül, akár egy életpályán keresztül megragadva. Kérdés, hogy ez a módszer valóban használható a rendészettudományban is vagy pedig a sajátos és speciális zártság miatt nem alkalmazható ez a kutatási módszer.

Szeretném bemutatni, hogy milyen rendőrséget kutató –nemzetközi– vizsgálatok valósultak meg az elmúlt években hazánkban és külföldön longitudinális módszer használatával és azoknak milyen hozadéka volt a szervezet és a tudomány számára egyaránt.

Kulcsszavak: rendőrség, kutatómódszertan, rendészettudomány, longitudinális kutatás

EGY DOKTORI DISSZERTÁCIÓ STATISZTIKAI ADATELEMZÉSE ÚJ ASPEKTUSOK ALAPJÁN

GALAMBOSI Barbara

Levelező tagozatos, Marketing mesterképzés

Budapesti Gazdasági Egyetem, Külkereskedelmi Kar

E-mail cím: barbara.galambosi@gmail.com

Jelen dolgozat a *statisztika* kérdéskörét és fogalomrendszerét vizsgálja meg és mutatja be a közgazdaságtudomány releváns kutatási és tudományos kritériumainak a figyelembevételével és azok hatékony alkalmazásával. A dolgozat elemzi és értelmezi a statisztika témaköréhez érdemben kapcsolódó hazai releváns szakirodalmat és tudományos munkákat. A tanulmányban felvázolt tudományos kutatás során mind a kutatást végző személy, mind a bírálók szempontjából számos gyakorlati probléma került megfogalmazásra. A tanulmány statisztikai módszerek felhasználásával újra definiálja és egyben megoldási struktúrát fogalmaz meg egy olyan tudományos kutatás statisztikai alapkérdéseire vonatkozóan, amely a vizsgált kutatásban alkalmazott mintavételi eljárás során felmerült problémák feltárására törekszik.

A vizsgált kutatás a rendőrségi lelkipásztori szolgálat módszertani szerkezetének létrehozásához nyújtott segítséget. A kutatás célja az volt, hogy egyrészt felmérje és elemezze a Magyar Rendőrség állományának a rendőrségi lelkipásztori szolgálat létrehozására és szükségességére vonatkozó megítélését. Másrészt, hogy megismerje a rendőrségi dolgozók véleményét a vallásosság, a lelki támogatás, a szentmisék, az imaszobák szükségessége, valamint a rendőrségi lelkipásztori szolgálat felállításával kapcsolatban. A Magyar Rendőrség teljes személyi állománya körében került a kérdőíves vizsgálat végrehajtásra és elvégzésre. Részlegesen rétegzett mintavételi eljárás került alkalmazásra annak érdekében, hogy a rendőrség személyi állományának jellemzőit minél jobban megközelítse az alkalmazott minta. Alapvető célként került megfogalmazásra a minél szélesebb körű mintaválasztás, mind vertikálisan, mind horizontálisan. A mintavétel során elsődleges szempont volt, hogy a rendőrség állományában dolgozó rendőrök, köztisztviselők és közalkalmazottak közül különböző életkorú, nemű és állománykategóriájú személy megfelelő arányba kerüljön a mintába.

A kutatás tervezésének szakaszában felmerült a szerző részéről az az igény, hogy a megfogalmazott hipotézisek alaposabb kifejtése és meghatározása érdekében a rendőrség teljes személyi állománya körében kerüljön végrehajtásra teljes körű felmérés. Erre vonatkozóan a szerző javaslatokat fogalmazott meg, azonban ennek a lehetősége elvetésre került. Az elvetés oka elsősorban a költséghatékonyság figyelembevétele, másodsorban az időtényező rövideg, még harmadsorban a teljes körű felmérés kivitelezhetetlensége jelentette, mivel a rendőrség teljes személyi állománya több mint negyvennyolcezer fő volt 2013-ban. A meghatározott problémák figyelembevételével a szerző a (témavezetők egyetértésével) mintavétel mellett döntött.

A tanulmány célja, hogy a doktori munkában rögzített adatok segítségével a statisztikai adatfelmérés során keletkezett hibák feltárásra kerüljenek és új adatok kerüljenek meghatározásra az alap hipotézisek figyelembevételével.

Kulcsszavak: rendőrség, statisztika, mintavételi terv, hipotézis vizsgálat, sokaság elemzés.

A KATONAI ÉPÜLETEK ÉS ÉPÍTMÉNYEK ELRENDEZÉSÉNEK ÉS SZERKEZETEINEK VÁLTOZTATHATÓSÁGA, FUNKCIÓVÁLTÁSA. AZ ÁTALAKÍTHATÓ ÉPÜLETEK ÉS ÉPÍTMÉNYEK LEHETŐSÉGEI

GYÖRÖK László

Mérnök-tanár. Doktorandusz hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem KMDI

Szent István Egyetem, Ybl Miklós Építéstudományi Kar

E-mail cím: gyorok.laszlo@gmail.com

A katonai alakulatokat és szervezeteket a fennállásuk, működésük során számos esetben átszervezhetik és diszlokálhatják. Ezek a változások az elhelyezési szükségletüket is módosítják. Az elhelyezési szükséglet módosulását azonban az alakulatok és szervezetek által használt katonai objektumoknak az élettartalmuk során az azokat érő, olyan környezeti változásai és eseményei is előidézhetik, amelyek veszélyeztetik az objektumokban tartózkodókat vagy az azokban tárolt értékeket. Ezért a civil személyek által leggyakrabban használt jellegű magánépületeknél és közösségi létesítményeknél megszokott gyakorisághoz képest rendszeresebben jelentkezik igény a katonai épületek és építmények elrendezésének és szerkezetének átalakítására, valamint gyakrabban is változik ezeknek a létesítményeknek a kihasználtsága. A publikáció bemutatja a létesítmények teherhordó szerkezeti rendszerének típusai és anyagai függvényében a létesítmények mobilizálhatósági modelljét. A modellben beazonosításra kerülnek a legjelentősebb átalakítási munkákkal járó, a merev rendszerű építmények hagyományos épületszerkezeteinek, építményrészeinek és helyiségeinek a felújításoknál és átalakításoknál jelentkező néhány hibaforrása. A publikáció a feltárt összefüggések alapján a hagyományos kialakítású katonai létesítmények elrendezésének és szerkezetének későbbi átalakítását nagymértékben megkönnyítő, egyszerűen átalakítható, többfunkciós, mobilizálható építési megoldásokat javasol, amelyet szöveges és részletrajzokkal illusztrált munkarészekkel mutat be. A publikációban szintén szöveges és részletrajzokkal feldolgozott elvi szintű javaslat található olyan mobil építmények létrehozására, amelyek a katonai táborokban elvégzendő egyes feladatok számára alkalmasabb körülményeket biztosítanak a telepített konténerektől és sátoroktól.

Kulcsszavak: elrendezés, létesítmény, mobil, szerkezet, változás

FEGYVERES ERŐK ÉS A POSZTKOMMUNISTA ÁTMENET

HARANGOZÓ Dániel

Doktorjelölt

BCE Politikatudományi Doktori Iskola

E-mail cím: daniel.harangozo@uni-corvinus.hu

Előadásomban és tanulmányomban a fegyveres erők posztkommunista átmenetben játszott szerepét, illetve azokat a kihívásokat vizsgálom, melyek az átalakuló országokat érintették a haderő átalakítása, és a haderő feletti demokratikus kontroll kiépítése terén.

Noha a kommunista rendszerekben a hadsereg civil kontroll alatt állt (eltérően például a katonai rendszerektől), a kommunista párt által gyakorolt felügyelet nagy mértékben különbözött a demokratikus államokban megszokott civil kontrolltól.

Bárány D. Zoltán (2012, 222) értékelése alapján, míg a katonai rendszerek utána bekövetkező demokratikus átmenet során a fő feladat a „politika demilitarizálása”, a posztkommunista átmenet során a fő kihívást a „hadsereg depolitizálása” jelenti.

A vizsgálatom kiterjed arra is, hogy mely tényezők befolyásolhatták a fegyveres erők magatartását a demokratikus átmenet folyamata során. Elsődlegesen az alábbi tényezők hatását vizsgálom: az állampárti rendszer jellege az átmenet előtti évtizedben, a katonai elit politikai pozíciója a rendszeren belül, a fegyveres erők társadalmi elfogadottsága, a rendszerváltás módja, valamint az ország stratégiai helyzete, fontossága a Varsói Szerződés rendszerén belül.

Fő megállapításaim közé tartozik, hogy a posztkommunista átmenet során nem a fegyveres erők politikai beavatkozása, hanem épp ellenkezőleg, annak civil politikusok általi, pártpolitikai célokra való felhasználása, „át-, vagy „újrapolitizálása” jelentett nagyobb kockázatot. Ezen túlmenően, a posztkommunista államokban a fő kihívást nem a haderő demokratikus jogi-intézményi kontrolljának megteremtése, hanem a védelmi szektor feletti effektív demokratikus felügyelet működtetése jelentette, melyet Cottey és szerzőtársai (2002, 32) „második generációs” intézkedéseknek neveztek.

Kulcsszavak: demokratikus átmenet, rendszerváltás, fegyveres erők, civil-katonai kapcsolatok, Közép-Európa

A BRIT KORONA FEGYVERES ERŐINEK KATONAI MŰVELETEI DÉLKELET-ÁZSIÁBAN 1945-1946-BAN

MÓZES Ambrus

Doktorandusz

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Hadtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: Mozes.Ambrus.Gabor@uni-nke.hu

A háborúk során a győztes felek számára gyakran az egyik legnehezebb feladatnak a béke megnyerése bizonyult. A második világháború esetében kijelenthetjük, hogy a legtöbb hadszíntéren a háború mellett a szövetségesek a békét is megnyerték, hiszen Németország, Olaszország és Japán átalakításának egyaránt az lett az eredménye, hogy viszonylag rövid időn belül a szövetségesek által kialakított új alkotmányos berendezkedés kiérdemelte az országok lakosainak bizalmát és a világháborús ellenségekből aránylag rövid idő elteltével gazdasági, politikai sőt akár katonai szövetségesek is lettek.

A siker egyik záloga az volt, hogy az európai és a csendes-óceáni hadszíntereken a szövetséges erők a fegyverszünet megkötésének pillanatában már mélyen az ellenséges ellenséges ország területén álltak. Ennek az volt a legfontosabb következménye, hogy néhány elszigetelt esettől eltekintve, az ellenséges országok lakossága már nem tanúsított aktív ellenállást a megszálló erőkkel szemben, amelyek így gyorsan birtokba tudták venni a korábban ellenséges kézen lévő területeket is, ami lehetővé tette a szövetségesek háború utáni terveinek gyors megvalósítását is.

Azonban a második világháború harmadik aktív hadszínterén, Délkelet-Ázsiában, az 1945 – 1946-os események nem mindenben egyeztek meg az Európában vagy Japánban történetekkel. Az egyik legfontosabb különbség az volt, hogy a brit parancsnokság alatt harcoló Southeast Asia Command (Délkelet-Ázsiai Parancsnokság – SEAC) elsődleges feladata a Japán által még 1941-42-ben elfoglalt brit, holland és francia gyarmatok területének visszafoglalása és nem nem a japán főerők szétverése volt. Csakhogy ez a feladat messze meghaladta a meglehetősen korlátozott erőforrásokkal rendelkező SEAC erejét, amely egységei a fegyverszünet megkötésének pillanatában is sok ezer kilométerre voltak azoktól a területektől, ahol majd el kellett végezniük a japán csapatok lefegyverzését és elő kellett készíteniük a terepet a háború előtti gyarmati igazgatás restaurációjához is.

Az első feladat nem ígérkezett túlzottan nehéznek, hiszen a japán haderő elsöprő többsége, ha némi késedelemmel is, de engedelmeskedett a császári parancsnak. Azonban a második feladat jelentős kihívást jelentett a SEAC számára, mivel az európai tekintély háború alatti meggyengülésének és szövetségesek erők késői beérkezésének súlyos politikai és katonai következményei lettek. mivel a függetlenségpárti erők Francia Indokínában és Holland-Kelet Indiában is elérkezettnek látták az időt a függetlenség kivívására.

Ez az előadás és tanulmány azt kívánja bemutatni, hogy a SEAC parancsnoksága alatt álló kötelékek milyen katonai műveleteket hajtottak végre 1945 – 1946 folyamán Brit Malájföldön, Holland Kelet-Indiákon és Francia Indokínában, hogy Japán elleni katonai győzelem kivívása után a békét is megnyerhessék e számukra gazdasági és stratégiai szempontból egyaránt kulcsfontosságú térségben.

Kulcsszavak: Délkelet-Ázsia, Egyesült Királyság, katonai műveletek, függetlenség, gyarmatosítás

A RENDVÉDELMI SZERVEKNÉL MŰKÖDŐ SZAKSZERVEZETEK KIHÍVÁSAI 2010. UTÁN

NAGY Gábor

PhD hallgató I. évfolyam, Vállalkozásgazdaságtan és menedzsment program

SoE LKK SZIDI

E-mail cím: Nagy.Gabor@phd.uni-sopron.hu

Mi kemény kiképzést kaptunk, de minden alkalommal, amikor már kialakult a csapat, átszervezték bennünket. Később az élet megtanított arra, hogy mi minden új helyzetet átszervezéssel akarunk megoldani és milyen csodálatos dolog ez: a haladás illúzióját keltjük, miközben zavart keltünk, rontjuk a hatékonyságot és demoralizálunk." (Petronius: Satyricon)

A szakszervezetek számára 2010. vízváltásnak bizonyult, reményekkel telve várták a választásokat. Bízta abban, hogy amire egy érdekképviselőt hivatott, és akiket képvisel, azok számára eljön az a pillanat, amikor a valós problémákra koncentrálna, érdemi munkát tudnak végezni a tagság és a munkabéke érdekében. Korábban már jó kapcsolat alakult ki az ellenzékkel, néha sikerült egy-egy levelet, témát az Országgyűlés elé vinni segítségükkel. Többször nyilvánultak meg rendvédelem problémáinak megoldásával és a szakmai szervezetekkel kapcsolatban pozitívan. Ezek többnyire a foglalkoztatottakat érintő érdekek, törekvések, álláspontok feltárása, egyeztetése, valamint tájékoztatás, konzultáció és információ csere volt. A témák leginkább a munkavállalók élet és munkakörülményei, gazdasági, jövedelmi, jogi, szociális, egészségügyi kérdéseiben vetődtek fel.

A belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervezetek hivatásos állományú létszáma több mint 56 ezer fő. Ide tartoznak: Rendőrség (általános rendőrségi feladatokat ellátó), Nemzeti Védelmi Szolgálat (belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó rendőrség), Terror Elhárítási Központ (terror elhárítási feladatokat ellátó rendőrség), Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és az irányítása alá tartozó szervek (nem fegyveres, de rendvédelmi szerv), Büntetés-végrehajtás és az irányítása alá tartozó szervek, Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ, Alkotmányvédelmi Hivatal, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. A létszámban nincs benne a Nemzetgazdasági Minisztériumot vezető miniszter irányítása alá tartozó - Nemzeti Adó-és Vámhivatal, az Országgyűlés Elnökének irányítása alá tartozó - Országgyűlési Őrség, a Miniszterelnökséget vezető miniszter irányítása alá tartozó - Információs Hivatal és a Magyar Honvédség, sem a munkájukat segítő közalkalmazottak, köztisztviselők, közfoglalkoztatottak. Jogaik védelméről törvények, rendeletek és az érdekképviselői szervezetek gondoskodnak. Felsorolásomban a reprezentatív szakszervezetek tartoznak, amelyek a Belügyi Érdekegyeztető Fórumon tanácskozási joggal képviselik a munkavállalói oldalt: Hivatásos tűzoltók Független Szakszervezete, Fővárosi Tűzoltóság Szakszervezete, Nemzetbiztonsági Szakszolgálatok Érdekképviselői Szakszervezete, Rendészeti és Közigazgatási dolgozók Szakszervezete, Független Büntetés-végrehajtási Szakszervezetek Országos Szövetsége, Rendőr Szakszervezetek Védegylete, Tettrekész Magyar Rendőrség Szakszervezete, Független Rendőr Szakszervezet, Belügyi, Rendvédelmi és Közszolgálati Dolgozók Szakszervezete. 2010-ben még 14 olyan szakszervezet volt, amely a hivatásos szolgálati jogviszonyban állók érdekében reprezentációval bírt, napjainkban 9 van. Előadásomban az elmúlt időszakot kívánom áttekinteni, hogyan változtak jogok kötelezettségek, a támogatások és az érdekképviselések.

Kulcsszavak: érdekképviselő, szakszervezet, rendvédelem, belügyminisztérium

OPEN BOARDERS LIMITED

PETRUSKA Ferenc

Tanárségéd

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

E-mail cím: petruska.ferenc@uni-nke.hu

A két éve tartó migrációs nyomás hatására a magyar Országgyűlés, és a törvényi felhatalmazás keretei között Magyarország Kormánya megteremtette a terrorveszélyhelyzet, valamint a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet fogalmát, valamint ezzel összefüggésben a Magyar Honvédség tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben való közreműködésének jogalapját. A terrorveszélyhelyzet (Alaptörvény 51/A. cikk) 2016. július 1-jétől, mint új különleges jogrend ad lehetőséget a Magyar Honvédség közreműködésére terrortámadás vagy annak jelentős és közvetlen veszélye esetén. A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben pedig a Magyar Honvédségre egyrészt a műszaki határzár telepítésével kapcsolatos – a válság előtti törvényi keretek között is kivitelezhető – feladatok, másrészt pedig a határ őrzésével és a határ rendjének védelmével, valamint az illegális határátlépőkkel kapcsolatos belbiztonsági feladatokban való fegyveres közreműködés kötelezettsége hárul jelenleg is. Az utóbbi feladat a Honvédelmi Törvény minősített jogalkotói döntéssel történő módosítását is szükségessé tette, hiszen azzal a Magyar Honvédség számára egy új belföldi feladatot létesített az Országgyűlés. Az új feladatot a Magyar Honvédség a rendelkezésre álló erőforrásokkal ez eddig ellátta, valamint annak folyamatos ellátását is szervezi és biztosítja. Természetesen, ha a feladat közép és hosszú távon is a Magyar Honvédség feladatrendszerében marad, szükséges lesz átfogóan megvizsgálni annak további szabályozási, valamint a szervezeti vonatkozásait és igényeit is. Amíg azonban az erre vonatkozó politikai és közjogi döntés megszületik, a Magyar Honvédség számára egyértelmű a feladat: a meglévő keretek között folytatni a műszaki zárással és a határ védelmével kapcsolatos feladatokban való közreműködést.

Előadásomban bemutatom a migrációs nyomás számszerűsíthető adatait, kitérek a terrorveszélyhelyzet, mint legújabb különleges jogrend, valamint a tömeges bevándorlás szabályaira. Ezeket a szabályokat összevetem a többi különleges jogrend szabályaival meghatározott szempontok (jogalap, feltételek, kihirdető és hatalmi centrum) alapján. Végül ismertetem a Magyar Honvédség belbiztonsági feladatait terrorveszélyhelyzetben, valamint a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben.

Kulcsszavak: migráció, terrorveszélyhelyzet, tömeges bevándorlás, határzár

A KATASZTRÓFAVÉDELEM TŰZOLTÓ EGYSÉGEI ÁLTAL HASZÁLT VÉDŐRUHÁZATOK ÉS A HASZNÁLATUKBÓL ADODÓ TELJESÍTMÉNY-ÉLETTANI HATÁSOK VIZSGÁLATA

URBÁN Anett

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

E-mail cím: urban.anett@uni-nke.hu

Bevezetés: Az utóbbi néhány száz évben a technikai fejlődés elképesztő felgyorsulása ma már közhelynek számít. Úgy néz ki, hogy a technikai fejlődés megállíthatatlanná vált, sőt egyre gyorsul. Emellett a bolygónkon jelentős és egyre gyorsabb ütemű éghajlatváltozás figyelhető meg, bizonyos szélsőséges időjárási események pedig egyre gyakoribbá és intenzívebbé válnak.

Ezen változások a katasztrófavédelem beavatkozó állományának munkájára is kihatással vannak. A tűzoltóink a beavatkozások alkalmával eddig nem jellemző, újszerű kihívásokkal találják szembe magukat. Elkerülhetetlen, hogy az állomány ismerje a rájuk leselkedő legújabb veszélyeket és biztosítva legyen számukra a sikeres beavatkozáshoz szükséges erő és eszközállomány.

Az egész világon, így Európában is folyamatosak a fejlesztések a tűzoltó technikák és felszerelések esetén. A téma aktuális, hiszen a beavatkozó állomány védelme mindig is kiemelten fontos szerepet játszott az idők folyamán. Az alkalmazott járművek, oltási technológiák és az adott beavatkozásnak leginkább megfelelő tűzoltó taktikák mellett az egyéni védőeszközök fejlesztése is kiemelt jelentőséggel bír. Az egyéni védőeszközök célja, funkciójukból adódóan, hogy a használóját egy vagy több egyszerre ható kockázat ellen megvédje. A védőfelszerelések alkalmazása elengedhetetlen, ám ezek az egészségvédő eszközök plusz terheket rónak a tűzoltókra a beavatkozások alkalmával. A fejlesztésekkel szemben támasztott elvárás, hogy olyan védőeszközök készüljenek, ami megfelelő védelem biztosítása mellett, komfortos, könnyű benne a mozgás és nem tompítja a tűzoltók érzékszerveit.

Módszerek: A szerző az egyéni védőeszközök közül a védőruhákat vizsgálja, mellyel célja a különböző típusok jellemzőinek összehasonlítása és az évek folyamán létrejövő fejlesztések bemutatása. A témához tartozó szakirodalmak, statisztikák feldolgozásán túl a szerző vizsgálni kívánja a tűzoltókat érő terheket és a védőruházatok teljesítmény-élettani hatásait a beavatkozó állományra.

Eredmények: A tűzoltók esetében a védőruhák okozta terhelések bemutatása élettani és teljesítmény-élettani szempontból. A beavatkozó állomány állapotának felmérésére használható módszerek bemutatása, melynek segítségével képet kaphatunk az aktuális fizikai állapotokról. Javaslatok tétele a védőruházat okozta plusz terhek csökkentési lehetőségeire.

Kulcsszavak: tűzoltók, egyéni védőeszközök, védőruha, fizikai terhelés,

PSD2 A SOCIAL ENGINEERING FÓKUSZÁBAN

VÁCZI Dániel

Doktorandusz

Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: vaczi.daniel@hotmail.com

A 2000-es évek második felében rohamosabb fejlődés volt tapasztalható az IT rendszerek minőségében, számában, funkcionalitásában, mint korábban. Minden az új és jobb felé mutat, azonban sok esetben ezek sem biztonsági fejlesztésekkel, sem jogi szabályozásokkal nem lettek megtámogatva. Különböző folyamatok indultak el, amik az IT szektor szegmenseinek védelmében a fejlesztéseket célozták meg. Egyre jobban előtérbe került a biztonság, mind technikai, mind jogi oldalról. A folyamat, a piaci szegmensen és a nemzeti problémákon is túlmutatott. Ennek megoldására nemzetközi szabályozásra volt szükség. Sok terület között, a bakszektor elektronikus pénz alapú fizetési módszereinek biztonságosabbá tétele is előtérbe került. Ezt felismerve az Európai Unió lépésre szánta el magát.

A mindennapjainkat nagyban meghatározó különböző elektronikus tranzakciók védelme szerencsére egyre nagyobb figyelmet kap. Ez azért is fontos, mert a sűrűn használt bankkártyás fizetések mellett a piacon egyre jobban elterjednek a mobil eszközön történő mikrofizetések. Ennek a biztonságosabbá tételére a *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2366 Irányelve (2015. november 25.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 2002/65/EK, a 2009/110/EK és a 2013/36/EU irányelv és a 1093/2010/EU rendelet módosításáról, valamint a 2007/64/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről* elnevezésű irányelv (röviden: PSD2) jó védelmi megoldást nyújt mind az elektronikus fizetési megoldásokat szolgáltató, mind az ezeket igénybevevők számára. Az Nem szabad azonban a szakembereknek csupán azzal foglalkozniuk, hogy a jogharmonizáció után elérjék azt a szintet, hogy a PSD2-nek megfeleljenek. Törekedniük kell arra, hogy a lakosság figyelmét felhívják a saját naivitásukból, ismereteik hiányából fakadó olyan veszélyekre, melyek anyagi és erkölcsi károkat okozhatnak számukra. Ez, a védelmi megoldások beiktatása mellett, csak a megfelelő neveléssel, oktatással lehetséges.

Kulcsszavak: PSD2, social engineering, biztonság tudatosság, elektronikus fizetés

A BEVÁNDORLÁSI POLITIKA HATÁSA A FRANCIA ELNÖKVÁLASZTÁSRA

VAJKAI Edina Ildikó

Tanársegéd

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar

E-mail cím: vajkai.edina@uni-nke.hu

Franciaország életében a sajátos történelmi múlt (volt gyarmattartó ország) és speciális földrajzi helyzet (hosszú, egyúttal határ szerepet is betöltő partszakasz) miatt mindig különösen fontos szerepet tölthettek be a migrációs politikával kapcsolatos kérdések. A be- és kivándorlással kapcsolatos kérdések, problémák és lehetőségek nemcsak a nemzetközi, hanem a mindennapi belpolitikai élet szerves részét képezik. Élénk társadalmi párbeszéd zajlik a be- és kivándorlás hatásairól, szükségességéről, valamint szabályozásának lehetőségeiről, ami együtt jár azzal, hogy a migrációval kapcsolatos kérdések a köztársasági elnökválasztási folyamat során is meghatározó szerepet töltenek be.

Az előadás során egyrészt vizsgálni szeretném, hogy az elnökjelölti programokban milyen hangsúllyal jelentek meg a bevándorlási politikához kapcsolódó kérdések, azokat mennyire tudta a későbbi elnök a gyakorlatban megvalósítani, illetve a korábban (akár elnökként vagy politikusként / miniszterként) tanúsított migrációs retorika mennyire volt befolyásoló szereppel az elnökválasztás végkimenetelére. Elemzem azt is, hogy a választásokon győztes jelölt a későbbi elnöksége során proaktív vagy reaktív szellemben cselekedett a bevándorlással kapcsolatos kérdések tekintetében. Sorra veszem, hogy a Nemzeti Front jelöltjének a 2002-es választások második fordulójában jutásában mennyire volt szerepe a bevándorlással kapcsolatos radikális nézeteinek, hogy Sarkozy a belügyminisztersége idején tanúsított kemény fellépésével vajon mennyire ágyazott meg a 2007-es választási győzelmének, és kitérek arra is, hogy Hollande jelenlegi migrációs politikája, és főleg a nemzetközi szinten tanúsított fellépése mekkora szerepet játszott a jelöltségtől történt visszalépésében. Az előadás végén egy pillanatnyi helyzetképet is szeretnék adni az aktuális jelöltek és az általuk a bevándorlási politika terén képviselt álláspontjukról és a jövőbeni kilátásairól.

Kutatásom során főként francia, kisebb részt angol primer forrásokra, tanulmányokra, politikai elemzésekre és elnökjelölti programokra támaszkodom, valamint a francia statisztikai hivatal által hozzáférhető adatsorokat is elemezni fogom.

Kulcsszavak: bevándorlás, Franciaország, elnökválasztás, migráció

A RENDŐRSÉG IRÁNYÍTÁSI FORMÁI A HATÉKONYSÁG FÓKUSZÁBAN

Dr. VÁRI Vince Phd

Tanárségéd

*Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar; Bűnügyi Tudományok Intézete,
Büntetőeljárásjogi Tanszék*

E-mail cím: variv@uni-nke.hu

A szervezeti hatékonyság elsősorban a feladat, hatáskör és felelősség oldaláról közelíthető meg, ami alapján elsődlegesen a centralizált vagy decentralizált irányítási formák különböztethetőek meg. Európa egyes rendészeti struktúráit tanulmányozva azt látjuk, hogy szinte mindegyik pozícionálható a centralizáció–decentralizáció koordinátarendszerén elfoglalt helye alapján, attól függően, hogy milyen mértékben állnak egységes nemzeti vagy regionális irányítás alatt, vagy autonóm módon rendezkednek-e be. A centralizált minta erőteljesen kihat a rendőrség stratégiai gondolkodására, szakmai arculatára, szervezeti kultúrájára, más társadalmi és politikai alrendszerrel való interakcióinak minőségére. Történelmi kialakulásától fogva magán visel olyan karakterjegyeket, mint a reaktivitás, represszivitás, továbbá a magas fokú professzionalizmus, a szakmai specializáció széles lehetőségei, a döntési szintek erős tagoltsága és a döntési kompetenciák monopolizálása a centrumban. Ezzel szemben a decentralizáció igénye elsősorban a civil társadalom berendezkedésének és működésének követelménye, mivel a megváltozott társadalmi viszonyokra reagáló civil kezdeményezések az esetek zömében helyben és problémacentrikusan jelentkeznek. A mások a bűnmegelőzési szemléletmód előtérbe kerülése, amit az a felismerés támogat, hogy a reaktív rendőrségi elveket háttérbe szorító preventív rendőrség eredményességi faktorai a helyi közösséggel való hatékonyabb együttműködésben rejlenek. A centrális irányítás a döntési szintek leszállítása nélkül nem lehet hatékony, ahogy a decentralizált szervezet a funkcionális területein lévő egységes követelményrendszer és formalizálás elveinek figyelmen kívül hagyása esetén szintén nem. A két modell között hatékonysági oldalról leginkább az tud igazságot tenni, hogy a lakosság melyik modell által „előállított” közbiztonságot ítéli jobb minőségűnek. Emiatt a lakosság elképzeléseiről leginkább csak a helyben keletkező és települési szinten eltérő mértékű biztonságérzetből tudunk következtetést levonni, és nem a centrális rendőrség által mért és „egységesített” bizalmi indexből. A hatékonyság fogalmát ez önmagában a „relatív” kategóriába helyezi. Ami azt eredezteti, hogy a centrális modell a decentralizálthoz képest akkor lesz hatékonyabb, ha a biztonságérzet és az objektív eredményei tekintetében a bűnüldözés a legkisebb szórást produkálja az alapul vett települések „eredményessége” és a helyi rendőri teljesítmény elismertsége között.

Kulcsszavak: hatékonyság, irányítás, centralizált, decentralizált, statisztikai szemlélet

HITTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

A PRÓFÉTA TUDAT ÉS ANNAK MEGJELENÉSE A HOLOKAUSZT IRODALMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ MŰVEKBEN

ANDRICS MÁTÉ

Doktorandusz, teológia - morálteológia

Universität Wien

E-mail cím: andricsm@gmail.com

Az Ószövetségben a próféta tudat is kapcsolódott, amelynek alapja, az Istentől való kiválasztottság és meghívás, amely személyes, közvetlen élményen alapszik. A próféta tudat és a prófétálás olyannyira meghatározó jegy a személy életében, hogy az szorosán összekapcsolódik az egyén életével, a kettő nem elválasztható el egymástól, ahogy jól mutatja ezt többek között Izaiás vagy Ezékiel példája is.

A próféta Isten szavát közvetíti, és sokszor megtérésre szólítja fel az embereket. A személyes élmény, tapasztalat, amely küldetés tudatát adja olyan meghatározó, hogy nem tudja azt elkerülni sem (Jónás). A próféta akkor lép fel, amikor szükséges egy közvetítő, mert az emberek elfordultak Istentől, vagy nem hallják meg, nem értik meg a hangját.

A huszadik század során többek között a holokauszt egy olyan traumatikus esemény volt, ami többek számára a prófétai tudat alapját szolgáltatta. Olyan tapasztalatot jelentett ez, amelynek kapcsán szükségét érezték a légerekben átélt dolgok megosztásának, és a róla való tanúságtevésnek, hogy intő példa legyen a következő generációknak. Ez a prófétai tudat azonban több esetben elválik a szentírási eredeti vonatkozásától, miszerint az alapot nem az Isten-élmény, hanem úgymond egy profán esemény adja. Továbbá sokszor magukat ateistának, vagy konkrét felekezethez, valláshoz nem tartozó emberek lépnek fel a tanúságtevés, a „prófétálás” igényével.

Előadásomban egyrészt a prófétai tudat eredeti mibenlétét szándékozok bemutatni, majd az ehhez való kapcsolódását, illetve elválását egyes szerzőknek (Primo Levi, Radnóti Miklós, Kertész Imre), akik műveikben akár akaratlagosan, akár kevésbé tudatosan, de csatlakoztak a prófétai hagyományhoz. Előadásomban továbbá azt ábrázolom, hogy mi az, ami a prófétálás alapját szolgáltatta, és hogy hogyan kapcsolható ehhez egy modernkori, traumatikus esemény, ami sokakat tanúságtevésre készítetett.

Kulcsszavak: próféta, tanúságtevés, holokauszt irodalom

ÚJ TENDENCIÁK A GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSBAN? EGYHÁZI SZEREPVÁLLALÁS ÉS ISKOLAI KIHÍVÁSOK

BACSÓ Benjámín

E-mail cím: -

Meggyőződésem, hogy egy társadalom, egy kultúra hozzáállását a gyermekek védelméhez alapvetően az határozza meg, hogy a gyermekkorok milyen jelentőséget tulajdonít. Napjaink szerteágazó neveléstudományi kutatásaiban a gyermekvédelmi szakellátásban élők helyzetére is fel kell hívni a figyelmet. A pedagógusok tudatosságának érdekében érdemes megnézni, hogy hogyan viszonyultak az elmúlt korok az árva, kitanácsított, család nélküli gyermekekhez. Különös szerep jut az egyházaknak ebben a helyzetben. A gyermekvédelemben ugyanis rendkívül hosszú időn keresztül roppant meghatározó szerepet játszottak. Magyarországon azonban sikerült a szocializmus idején a gyermekvédelmi területről szinte teljesen kiszorítani őket. 2011-ben volt százöt év, hogy megszületett az első magyarországi gyermekvédelmi törvény, mellyel az állam magára vállalta a felelősséget a gyámolításra szoruló gyermekekért. Három pontban szeretném összefoglalni, munkám lényegét.

Először szeretném áttekinteni a gyermekvédelem kialakulásáig vezető utat, bemutatva azokat a jellemző fordulatokat és döntéseket, amelyek meghatározták az érintettek életét. Másodszor rámutatok, hogy az egyházak szerepvállalása nem előzmények nélküli és az átalakuló gyermekvédelmi rendszerben, a múltból tanulva a jelenleg támogatott nevelőszülői hálózatok fejlesztése számukra kedvező. Majd harmadik pontban szeretném bemutatni, hogy milyen kihívások adódtak a gyermekvédelmi szakellátásban élők előtt az iskolában, ezzel a sajátos egyházi szerepvállalással összefüggésben. Miközben a gyermekvédelmi szakellátásban élők száma stagnál, közben arányszámuk az iskolákban folyamatosan emelkedik, ezzel is gyakran új kihívás elé állítva a pedagógusokat. A nevelőszülői hálózatok terjedésével pedig egyre több iskola is érintetté válik.

VÍZÜNNEP A BALKÁNON – A NYUGAT-MACEDÓN VÍZKERESZTI ÜNNEPLÉS SZIMBOLIKÁJA, ARCHAIKUS ELEMEI, EGY MIJAK RÉGIÓBELI PÉLDA ALAPJÁN

Dr. BÓLYA Anna Mária

E-mail cím: -

A macedón hagyomány vízkereszti ünnepe az ortodox világon belül is jelentősnek számít. Még kiemeltebb a vízkereszt jelentősége Nyugat-Macedóniában, ahol elsősorban a mijak és brszjak etnikai régiókban a vízkereszt, a családszerkezet és kereszténység – tehát a közösség legfőbb összetartó erői – megőrzésének ünnepe. E régiók a – Macedóniában a XX. század elejéig húzódó – oszmán uralom alatt nagy mértékben szenvedték el az iszlamizáció hatását. Többek között ez is az oka a vízkereszt igen jelentős ünneplésének, és a vízkereszti szokásokban a kereszt és a megkeresztelkedés szimbolikájára eső jelentős hangsúlynak.

A közösség kohéziójának, egységének megtartása a macedón hagyományban Szent János védnöksége alá került. A Nyugat-Macedóniában fennmaradt Szent János komaság archaikus intézmény, amely a közösség élére egy évre meghatározott rituális személyt, személyeket helyez a Szent János koma, komák személyében.

A Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékének terepmunka csoportja Bartha Elek professzor és Keményfi Róbert professzor támogatásával önapos terepmunkán térképezte fel a mijak és brszjak régió vízkereszti szokásait. Utóbbi hagyományának egyes elemeit a DOSZ Nemzetközi Teológuskonferenciáján tartandó előadásomban mutatom be.

A Tavaszi Szél konferencián a mijak régió Bigorszki Szent János monostora közelében fekvő Bituse és Rosztuse falvakban élő vízkereszti szokások mentén kívánom tárgyalni az archaikus elemeket tartalmazó szokásrend jelentésrendszerét. Bituse magaslati fekvésű kis falu, amely környezetében egyedülálló módon teljes lakosságában keresztény. A két faluban hasonló szokásrend szerint zajlik az ünneplés, melynek legfőbb elemei: január 14-től január 19-ig: a rituális kenyerek megdagasztása, a kereszttek elvitele a monostorba és virrasztás, a szenteltvíz kiosztása, liturgia, a kereszt vízbedobása, asszonyok menete a templomhoz a rituális kenyerekkel, a komaság átadása a templomban, Szent János oro (rituális énekes körtánc).

A szokások egy része archaikus gyökerű, ugyanakkor keresztény jelentésbe integrált. Az ünnepen a hangsúly a keresztelkedésre esik, még a vízkereszti ének is a keresztelkedésről szól. A vízkereszt pedig egyfajta vízünnep, ahol az ünnep nem csupán munkaszüneti napot jelent, hanem jól érzékelhető a terepmunka során az ember *homo festivus* volta.

A NAPLÓÍRÁS JELENTŐSÉGE A SÁROSPATAKI KOLLÉGIUMBAN A 19. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

FÓRIZS István

Lelkipásztor szakos, IV. évfolyamos hallgató

Sárospataki Református Teológiai Akadémia

E-mail cím: istvanforizsjr@gmail.com

Előadásomban a naplóírás jelentőségét szeretném bemutatni a 19. század-eleji Sárospataki Kollégiumban. A napló a reformkor egyik legfontosabb irodalmi műfaja. Az, hogy egy diák naplót ír, egyáltalán nem egyedi eset. Nem csak az olyan nagy nevekre jellemző ez a tevékenység, mint Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Arany János, vagy Kossuth Lajos, hanem a fiatal, szárnyát bontogató nemzedékre, egyszerű diákokra is. Vályi Pál, valamint diáktársa, Tóth Péter naplóját olvasva láthatjuk, hogy a Pataki Kollégiumban ez bevett szokás volt a reformkorban. Vályi 1838-tól kezdve, már a kollégiumból kikerülve vezetett naplót. Tóth Péter 1836 és 1842 között írt, amiből az első, kicsit több, mint másfél évben még Patakon tanult. Nem csak ők írnak azonban naplót, hanem a diáktársaik is. Bejegyzéseikből tudjuk, hogy ezeket rendszeresen megosztották egymással. Olvassák, elemzik egymás írásait, átbeszélnek a tapasztalatokat. Kissé bonyolítja a helyzetet, hogy nem csak egy naplót vezetnek, hanem előfordul, hogy párhuzamosan, esetleg eltérő céllal, akár többet is. Írásaikból kiderül, hogy a 19. század-eleji Sárospatakon a diáknapló, mint az önmegismerés eszköze jelenik meg. Tóth Péter, pataki diák akkor kezdi el a naplóírást, amikor olyan barátokra talál, akikkel szellemi közösséget érez. Mivel a többiek is vezetnek „*gondtárat*”, a napló így a baráti érintkezés és az önvizsgálat eszközévé válik. Az identitását kereső fiatalember számára a naplóírás saját maga megtervezését jelentette. Vályi, már lelkipásztorként, a gyülekezetbe kerülése után kezdi el naplóját vezetni, mivel a pataki kultúrából kiszakadó fiatalember számára az egyszerű hajdúváros szellemileg nem jelentett kielégítő közeget. Megjelenik tehát a lelki elszigeteltség érzése, és ezzel a napló újabb funkciót nyer: a művelt társaság szerepét is betölti. Előadásomban azt kívánom bemutatni, hogy a napló hogyan segíti hozzá íróját önmagának megtervezéséhez, személyiségének fejlődéséhez, és hogy belőle milyen képet ismerhetünk meg a naplóíró személyéről.

Kulcsszavak: Napló, Sárospataki Kollégium, diáknapló

„...IHME NIEMAND ZU HELFFEN GEWUST”TOPOSZOK ÉS A CSODÁK IGAZOLÁSA OSZTRÁK MIRÁKULUMOS KÖNYVEKBEN

FÖLDVÁRI Katalin

Tudományos munkatárs

Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola

E-mail cím: inomniaparatus28@gmail.com

Mirákulumos könyvön a csodás eseményeket elbeszélő mirákulum feljegyzések gyűjteményét értjük. Ezek a változó terjedelmű szövegek olyan zárt történetek, amelyek csodás kegyelmi megnyilvánulásokról, imameghallgatásokról, látomásokról és jelenésekről szólnak, tehát a hívőknek a szentekkel kapcsolatos, csodaként értelmezett tapasztalatait tükrözik. Ezek a feljegyzések a bűcsújárás mozgatóerejét jelentik, emellett tanúbizonyságot adnak az emberek reményeiről és félelmeiről, melyek miatt szükséghelyzetben a szentekhez fordultak, hogy égi segítséget nyerjenek.

A forráscsoport hazai kutatói, Tüskés Gábor és Knapp Éva számos publikációjukban elemzik a magyarországi kegyhelyeken található csodagyűjteményeket, bemutatva a barokk kori mirákulumos könyvek jellemzőit. Ezek közé az ismertetőjegyek közé sorolható a toposzok alkalmazása, melyek olyan újra és újra ismétlődő formulák, amik a csodák igazolására szolgálnak. De vajon hogyan jelennek meg ezek a korabeli osztrák mirákulum gyűjteményekben? Előadásomban erre a kérdésre keresem a választ az eredeti pócsi ikon imameghallgatásait tartalmazó két bécsi mirákulumos könyv példáján keresztül.

Kulcsszavak: mirákulum, imameghallgatás, csoda, toposz, gyűjtemény

IGAZSÁG, IGAZSÁGOSSÁG ÉS IRGALMASSÁG – HÁROM FŐ MOTÍVUM TÓBIÁS KÖNYVÉBŐL

JUHÁSZ Pál Balázs

Teológiai PhD képzés

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar

E-mail: juhaszpalbalazs@gmail.com

A katolikus egyházban a 2016-os esztendő Ferenc pápa (2013-) szándékából az irgalmasság szentéve volt. Ezzel az intencióval összhangban vesszük górcső alá a Tóbiás könyvében egymástól elválaszthatatlan igazság, igazságosság és irgalmasság motívumait. Vizsgálódásunkat a három kulcsszó héber és görög szemantikai háttérének bemutatásával kezdjük, majd három textust exegetizálunk Tóbiás könyvéből, melyekben központi szerepet játszanak ezek a fogalmak.

A Tóbiás könyvének görög szövegében olvasható szavak és azok héber háttérének vizsgálata rendkívül széles értelmezési lehetőséget kínál, egyúttal komoly fordítási nehézségeket is jelent. Lehetetlen egy szóval visszaadni azt a gondolati gazdagságot, melyet kifejeznek. Az ἀλήθεια – תּוֹרָה; a δικαιοσύνη – צְדָקָה; valamint az ἐλεημοσύνη – צְדָקָה beható vizsgálata azt mutatja, hogy mind a héber, mind a görög nyelvű szentírási szövegekben egymás szinonimáiként is szerepelnek a szavak, ezért fordításukkor hangsúlyosan szem előtt kell tartani az adott kontextust. A szavak a MT és a LXX szövegeiben elválaszthatatlanok a Tóra megtartásától, hiszen az az igaz, igazságos és irgalmas ember, aki JHWH akarata szerint cselekszik.

Három szakaszt vizsgálunk a műből, melyekben explicit formában, kiemelten is találkozunk ezzel a három fogalommal: Tób 1,1-22; 4,1-21; 14,3-15. Különös figyelmet szentelünk a Tób 1,3kk. szakasznak, mivel itt találkozunk először a kánoni szövegben az általunk vizsgált szavakkal. A könyv tekinthető annak kibontásának és elbeszélésének, hogy Tobit valóban igaz, igazságos és irgalmas, vagyis a főhős önjellemzése végigvonul a művön. Így az elvont fogalmak megelevenednek az olvasó előtt: Tobit a diaszpóra tisztátalan körülményei között is hűséges a Tóra kultikus rendjéhez és hitéből fakadó jótettei (étel- és ruhaosztás, halottak eltemetése, alamizsnaadás) közismertek. A Tób 4,1-21 szakasszal kapcsolatban megállapítható, hogy Tobit – halálára készülve – összefoglalja benne mindazt, amit a saját életében értéknek tekintett és örökségképpen a fiára szeretne hagyni. Ebben az első testamentumban is megjelennek az igazság, igazságosság és irgalmasság fogalmak, de nem absztrakt bölcselkedésként, hanem nagyon is hétköznapi tanácsok formájában. A második testamentumban, a Tób 14,3-15 szakaszban kiviláglik Tobit és a Deuteronomium tanítása – különösen is a visszafizetés-teológiája – közötti kapcsolat.

Tóbiás könyvének teológiáját vizsgálva az igazság, igazságosság és irgalmasság perspektívájában azt a lényegi tanítást láthatjuk, hogy amikor Tobit jámbor hitű és életvitelű izraelitaként jelenik meg, akkor nem cselekszik semmi mást, mint utánozza JHWH-t, aki maga az igazság, igazságosság és irgalmasság (vö. Tób 3,2).

Kulcsszavak: Tóbiás könyve, igazság, igazságosság, irgalmasság, Tób 1,3kk.

MEGÚJULÁS HATÁRÁN. MEGJEGYZÉSEK A „LITURGIKUS MOZGALOM” MAGYARORSZÁGI RECEPCIÓJÁHOZ

KISS Gábor

Doktorandusz hallgató, főiskolai oktató

Ludwig-Maximilians-Universität München, Katholisch-Theologische Fakultät

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kánonjogi Posztgraduális Intézet

Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola

E-mail cím: gabeszkaaa@gmail.com

Amikor a II. Vatikáni Zsinatot (1962-1965) követő liturgikus változásokat szeretnénk körvonalazni, elkerülhetetlen hogy elsőként azt vizsgáljuk meg, milyen volt a liturgikus kultúra az adott országban. Ez esetben is két fontos időpontot különíthetünk el egymástól: az ilyen jellegű vizsgálódások kezdő időpontja általában minden esetben a „liturgikus mozgalom” indulása. Magyarország esetében külön eredményekkel kecsegtet ennek pontosabb körvonalazása, hiszen nemzetünk nem tartozott azok közé, amelyekből a mozgalom elsődlegesen indult ki, hanem „pusztán” külföldről (elsősorban a német nyelvterületekről) szivárgott át az új szellemi áramlat mindenfajta vívmánya. Előadásomban elsőként tehát meg szeretném vizsgálni azt, hogyan jelentek meg a magyar nyelvterületen a 19. század végétől kezdődően azon liturgikus-teológiai elképzelések, melyek ismételten az eucharisztia közösségi és méltó ünneplését tűzték ki célul. Előadásomban öviden szeretném bemutatni az előbb jelzett téma tükrében Szunyogh Xavér (1895-1980); Radó Polikárp (1899-1974); Kühár Flóris (1893-1943) és Mihályfi Ákos (1862-1937) munkásságát.

Választott szűkebb témám zárópontja – a kezdőhöz hasonlóan – szintén kevésbé köthető egy konkrét időponthoz. XII. Piusz pápa 1947. november 20-n kiadott *Mediator Dei* liturgiáról szóló kezdetű apostoli körlevelét számos szerző a fent említett mozgalom betetőzéseként tartja számon. Ezt követően megtörtént a húsvét liturgikus ünnepének reformja, illetve több kisebb jellegű változtatás, melyek – változó sebességgel – de a magyar katolikus egyházban is visszhangra találtak.

E nem túl hosszúra nyúló – azonban annál fontosabb – időszak alatt azonban olyan liturgikus fejlődés indulhatott be Magyarországon, mely megalapozta a zsinat utáni reformok recepciójának lehetőségét. Előadásom a nevezett intervallumot kívánom áttekinteni és bemutatni különös tekintettel a kalocsai érsekség területén folyó reformokra.

Kulcsszavak: II. Vatikáni Zsinat, liturgikus reform, liturgikus mozgalom, *Mediator Dei*

VALLÁSOSSÁG ÉS PÁRKAPCSOLATI MŰKÖDÉS

LAKATOS Csilla

Doktorjelölt

Semmelweis Egyetem Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola

E-mail cím: lakatos.a.csilla@gmail.com

Az utóbbi évek családpszichológiai, családszociológiai kutatásainak jelentős része azon tényezők feltárására irányult, amelyek pozitívan befolyásolják a párkapcsolatok tartósságát és működését. A szakirodalomban két területen találunk meggyőző eredményeket. A vallásosság párkapcsolatra gyakorolt hatásának vizsgálati rendjén megállapítást nyert, hogy a vallásos, erős hittel rendelkező párok körében nagyobb az elköteleződés, a házasság stabilitása és a házassággal való elégedettség is, mint a nem vallásosoknál, s ezzel összefüggésben a házasság is jobban működik, a családon belüli bántalmazás és a válás ritkábban fordul elő.

A másik, úgyszintén sokat kutatott téma a kötődés és a párkapcsolati működés összefüggése.

E két terület kutatása mindeztáig egymástól függetlenül zajlott, ám újabban olyan közlemények is megjelentek, amelyek az eddigi eredmények szintézisére, az összefüggések eddigieknél komplexebb feltárására törekuszenek.

A felnőttkori kötődési stílus, a vallásos megküzdés, és a párkapcsolati elégedettség összefüggéseit vizsgálva bizonyítást nyert, hogy a kötődési stílus (mind a párkapcsolati, mind az Istenhez való kötődés) erős összefüggést mutat a vallásos megküzdéssel, illetve a párkapcsolati elégedettséggel, működéssel. Mindez oly módon, hogy míg a biztonságosan kötődő személyek jellemzően pozitív vallásos megküzdési stratégiákat használnak, s ezek pozitív hatása megjelenik a párkapcsolattal való elégedettségben is, addig a bizonytalan kötődésű személyek megküzdési stratégiája stresszorfüggő. Míg a pozitív vallásos megküzdési stratégia mérsékli az elkerülő kötődési stílus és a kapcsolati elégedettség közötti negatív összefüggést, ez a védő funkció nem igazolódott a szorongó kötődési stílus vonatkozásában.

Az előadás célja a vallásosság párkapcsolatra gyakorolt hatásának kötődés elmélet szempontú bemutatása a vallásos megküzdési stratégiák párkapcsolati működésére gyakorolt hatásának ismertetésével külön kitérve az imádság szerepére.

Kulcsszavak: felnőttkori kötődés, vallásos megküzdés, párkapcsolati működés

„VALÓSÁGGAL” – KÖZÖS DIMENZIÓK A RÓMAI KATOLIKUS ÉS A PROTESTÁNS EUCHARISZTIA- ÉS ÚRVACSORAÉRTELMEZÉSBN RADBERTUS ÉS KÁLVIN TANÍTÁSÁBAN

ORSZÁGH István

PHD hallgató, rendszeres teológia

Károli Gáspár Református Egyetem – Hittudományi Kar

E-mail cím: orszaghi@yahoo.com

A Krisztus testén belüli sokféleség egységének kifejezésére szolgáló úrvacsora felfogása és gyakorlata, mint legfőbb identifikációs pont elválasztóelemmé vált a nyugati egyháztörténetben. A római katolikus tradíció kezdőpontján Radbertus, a református tradíció kezdőpontján Kálvin áll. A protestáns úrvacsoraértelmezés éles eucharisztia kritikája mellett közös dimenziók fedezhetők fel az úrvacsora interpretálásában, melyek több szempontból rövidebbnek mutatják a reformáció úrvacsorafelfogása és a középkori eucharisztiafelfogás közötti távolságot, mint a mai protestáns gyakorlati úrvacsorafelfogás és a reformáció korának protestáns úrvacsoraértelmezés közt meglévő messzeséget. Közös dimenzió az ágostoni tradíció organikus jelenléte a két értelmezésben, mely Radbertusnál és Kálvinnál is tetten érhető. Mindkét értelmezés fókuszában az úrvacsora spirituális értelme és valósága képezi a sákramentum esszenciáját. Mindkét megközelítés lényegi elemét jelenti az a fajta ágostoni – platóni, a jelnek a jelzett dolog valóságában való részesedésére alapozó szimbolizmus, melyet később a racionalizmus a protestáns úrvacsorafelfogásból „kilúgozott”. Radbertus, a római katolikus eucharisztia felfogás „kanonizált” képviselőjeként a hit és a lélek jelenlétének nélkülözhetetlen szerepéről beszél az eucharisztia jelenségének megértésében. Szemléletét egyfajta római katolicizmusra jellemző „test-misztika” hatja át, amely nem szubsztantív, hanem accidentális része az eucharisztiairól való beszédnek nála. Szubsztantív elem azonban az áldozat folyamatának jelenléte az eucharisztia ünneplésében. Kálvin úrvacsora személetét spirituális konszubsztantiáció – elméletként nevezem el, mivel a spirituális megközelítés Radbertuséhoz hasonló hangsúlya mellett a valóságosság dimenziója igen erős elem Kálvinnál, melynek módja azonban nem képezi analízis tárgyát. Az úrvacsora áldozattal való összekötése szintén erős elem, azonban nála már az áldozat után vagyunk Radbertussal szemben, s az úrvacsora már az áldozat gyümölcsének, az élő Krisztussal, Krisztus testtel való kapcsolatnak a valóságos megélése. A Krisztus Testével való valóságos kapcsolat tere tehát az eucharisztia és az úrvacsora mindkét megközelítésben, azonban ezt a teret a specifikus római katolikus, ill. református hitfelfogás jegyeivel töltik ki.

Kulcsszavak: Radbertus, Kálvin, úrvacsora, Szent Lélek, ökumenizmus

ADALÉKOK A NÉMET IDEALIZMUS UNITÁRIUS RECEPCIÓJÁHOZ

RÁCZ Norbert Zsolt

Első éves doktorandusz, unitárius lelkész

Babes-Bolyai Tudományegyetem Filozófiai doktori iskola

E-mail cím: racznorbert@gmail.com

A posztkantianus filozófia, valamint a német idealizmus hatása a magyarországi protestáns teológiára alig kutatott terület. Fokozottan igaz ez a megállapítás a Magyar Unitárius Egyház esetében, melynek viszont gondolkodását gyökeresen átalakították e hatások a 19-ik század folyamán. Jelen előadással és tanulmánnyal e recepció történetéhez szeretnénk adalékokat nyújtani egy 1870-ben lezajlott polémia bemutatása által. A vita – amely Simén Domokos (1836–1878) teológiai tanár és Kozma Ferencz (1844–1920) lelkész között zajlott a Protestáns Teológiai Szemle hasábjain – központi kérdése a vallás forrása. A véleménykülönbséget pedig az okozza, hogy míg Kozma, Schleiermacher tanítványaként, a vallás forrását az egyetemes függés érzésében ragadja meg, a hegelianus Simén számára e forrás az egyre „kiteljesedő” értelemben található.

A korábban Hegel és Schleiermacher között zajló polémia megkésett, a teológia területén folytatott felvonásának vázolója által, felismerhetővé válik az a hatás, amely a 19-ik század derekán dominánssá vált Európa protestáns köreiből, s amit modern, vagy általánosabb kifejezéssel progresszív kereszténységnek nevezhetünk. E felfogás sokkal adósa a felvilágosodásnak, pontosabban Lessing-nek és Kantnak, de meg is haladja őket, elsősorban Schelling és Hegel vallásbölcseleti elméletei révén.

Míg a lutheránus és református felekezeteken belül a német idealizmus modern teológiába öltöztetett nézetei a konzervatív, tekintélyelvű protestáns „ortodoxiával” vitáztak, az unitáriusok esetében a polémia nem annyira a progresszív-ortodox tengelyen, hanem a Schleiermacher-Hegel választóvonal mentén zajlott.

E kezdeti vitát aztán gyorsan feloldja egyfelől a hegelianizmus szinte teljes győzelme, majd kevéssel később azok a közvetítő gondolatok, amelyek – még mindig a hegeli paradigmán belül – lehetővé tették a két 19-ik századi bölcseleti nézeteinek a harmonizálását.

Az előadás e hosszú, de az unitáriusok számára mind a mai napig meghatározó folyamat első esztendeibe kíván betekintést nyújtani.

Kulcsszavak: Hegel, Schleiermacher, német idealizmus, unitárius

A TÜRELEM ERKÖLCSE, AZ ERKÖLCS TÜRELME

SÁNDOR Szilárd

II. évet végzett doktorandusz hallgató, gyülekezeti lelkész

Bábes Bolyai Tudományegyetem Ekumené Doktori Iskola

Jobbágyfalva-Nyárádszeredai Unitárius Egyházközség

E-mail cím: turelem.huseg@gmail.com , unitariuspap@gmail.com

Előadásom előzményeit - személyes és szakmai tapasztalataim alapján - a Böszörményi-Nagy Iván kontextuális terápiával párbeszédben álló lelkigondozói képzésem adja, különös tekintettel a relációnális etikai szemlélet negyedik dimenziója kérdésfelvetéseire. Kutatásom szellemi-lelki motivációját May Michielsen "a türelem gyanús fogalom" megállapítása adta.

A türelem koncepciójának a kutatásához Em Griffin a tudományosság és az értelmező elméletei szempontjai alapján, Böszörményi-Nagy Iván négy dimenziójában helyeztem el a forrás-szövegeim, a tartalom-elemzés érdekében. A kapott eredményt egy kísérleti módszerben használom fel, ahol a relációnális és normatív etika kapcsolati összefüggéseire kérdezek rá, a szeretet kettős parancsolata evangéliumi szövegében.

A kapcsolatok változó adok-kapok egyensúlyában meghatározó az "ÉN-ÉN" viszonyulás, amint ez a szeresd önmagad, mint felebarárod az "ÉN-TE" irányban jelenik meg. A kapcsolat, a találkozás valamint a párbeszéd olyan keretek, ahol nemcsak az "ÉN-ÉN" valamint "ÉN-TE", hanem az "ÉN-AZ", illetve az "ÉN-Ő" jelenvalósága is feltételezett, illetve megtapasztalható. A triadikus viszonyt egy grafikonon szemléltethetjük. A kapcsolati és szabálykövető etika összefüggéseinek a vizsgálata során egy új fogalom jelentik meg: az erkölcs.

A relációnális és normatív etikai szemléletek találkozási lehetőségének a kutatása az erkölcsnek, a bizalom-alapú lelkigondozói irányzatban használható türelem koncepciója megalapozásához járul hozzá. A két etikai szemléletnek a találkozási lehetőségeire rákérdezve, a türelem fogalma az erkölcs összefüggésében vizsgálható. Minderre azért van szükség, hogy a türelem erkölce, valamint az erkölcs türelme kettősségében gyakorlati eredményre segítsen az adott élethelyzetekben. Az erkölcs hiányában, a türelem nem található meg a hűségben, mint lojalításban. A türelem nélküli erkölcs csupán a szabálykövető etika kizárólagosságának szemléletében lehet megalapozott. A türelem fogalma lehet gyanús, viszont a türelem gyakorlata távlatokat nyithat meg.

Kulcsszavak: lojalítás, relációnális és normatív etika, erkölcs, türelem

A KULTÚRPESSZIMIZMUS ÉS HITGYAKORLAT PROBLEMATIKÁJA HERBERT MARCUSE ÉS JOHANN BAPTIST METZ MUNKÁSSÁGÁNAK NÉHÁNY FŐBB MOTÍVUMA TÜKRÉBEN

SERBÁN Andrea

Pázmány Péter Hittudományi Kar, doktori képzés, nappali tagozat

Keresztény bölcsseleltudomány

E-mail cím: andika.serban@gmail.com

„Az új társadalmi életkörülmények és kulturális minták, felfogások átformálják az embert, mégpedig eredeti természetével ellentétes irányokba, és részben ön destruktív megnyilvánulásokra ösztönzik;” (részlet *Az új évezred lelki dilemmái* c. tanulmánykötetből)

Amikor ilyesfélét olvas vagy tapasztal bárki, szinte önkéntelenül elgondolkodik: Az Isten képére és hasonlatosságára megalkotott ember történelmében mikor jön el az a pillanat, amikor saját maga okozta megbetegítés olyan fokú torzulásokat eredményez, amelyek visszafordíthatatlanok? Jelenlegi vizsgálódásom és belső motivációm mögött tulajdonképpen egyetlen kérdés feszül: *Az ember vajon képes-e a boldogság reménye nélkül élni?* Az egyre fokozódó destruktív jelenségek sajnálatos módon és ténylegesen hatnak, elképesztő méreteket öltenek a 20-21. században, arra sarkallva a gondolkodást, hogy hiteles válaszokat keressen. A filozófia kritikai módszerének megfelelően (ha a 20-21. századot tekintjük) talán nem túlzás azt állítani, hogy a *Frankfurti* gondolkodók biztosan azok közé tartoznak, akik igyekeztek minél egzaktabban leírni ezeket a problémákat, gyökereit, magyarázatait és belátható következményeit. Arra sajnos ezen keretek között nincsen mód, hogy a Frankfurti Iskola minden egyes szerzőjének munkásságát elemezzem. Eredeti kutatásomban négy szerzőnél vizsgáltam meg a problémát, jelen prezentációmban Herbert Marcuse téziseit, illetve annak legmarkánsabb momentumait ragadom meg. Szeretném továbbá a helyenként túlonatúl negatív szemléletet az Egyház társadalmat illető meglátásaival, mégpedig a frankfurtiakkal amúgy is szoros kapcsolatban álló Johan Baptist Metz által alapított *új politikai teológia* 20. századi gyakorlati, fundamentális teológiai irányzatával összevetni, elkerülvén ezzel a pusztán filozófiai, társadalomkritikai hagyomány kereteibe hamar és könnyen egyoldalúvá válható spekulációt. Igyekszem kimutatni azokat a feltételeket, amelyeken keresztül az olvasó számára konkretizálódik a keresztény perspektíva, azzal együtt, hogy az általam felvetett kérdést megválaszolni nem feladatom és nem is lehetséges – maradéktalanul; Nem feledkezhetünk meg ugyanis arról, ami mindig is a *legvégső kérdés* marad.

MAI EMBER-KÉP?

TAKÁCS Klaudia

Másodéves nappali tagozatos doktorandusz hallgató, református teológia szak

Selye János Egyetem – Református Teológiai Kar, Komárom

E-mail cím: takacs.klaudia14@gmail.com

Minden ember természetes tulajdonsága, hogy tapasztalatai során kialakít önmagáról és embertársairól egy képet, ami meghatározza a kapcsolatait, a világhoz való viszonyát és hozzáállását. Nem titok, hogy ez az emberkép (is) a történelem időszakaként változott és változik, legnagyobb befolyást mérve rá az éppen aktuálisan uralkodó ideológia által. Az emberkép különféle társadalmi elvárásokkal találkozik, ennek megfelelően a különféle viselkedésmintákat tartalmazó személyiség kialakítása a cél. Nincs ez másként a mai, modern világban sem. Kutatási területem a rendszeres teológia keretein belül ezen emberkép-változások bemutatása, eljutva egészen a napjainkat oly meghatározóan befolyásoló gender mainstreaming programban célul kitűzött „álemberképig”. Ebből szeretném kiemelni jelen tanulmányomban Georg H. Huntemann műve alapján az elmúlt két évszázad utópisztikus emberképeit, összevetve mindezt a ma tapasztalt változásokkal és elképzelésekkel, reagálva mindezt keresztyén teológiai szempontból, vagyis Biblia-hűen. Különös aktualitást ad e témának az egyik legnépszerűbb tudományos lap (National Geographic) januári számának megjelenése, mely rámutatott az eltorzult emberlétünk lehetőségeire, kínálva így már gyermekkorban nemi létünk lehetőségeinek tárházát. Elengedhetetlennek érzem tehát, hogy érintsem és röviden bemutassam a munka egy részében az Európai Unió politikájának szinte minden területét átszövő, így pedig a mi mindennapjainkba (észrevétlenül) begyűrűző gender forradalmat. Szem előtt tartva az apostoli figyelmeztetést: *„Józanok legyetek, vigyázzatok, mert a ti ellenségeitek, az ördög mint ordító oroszlán szertejár, keresve, hogy kit nyeljen el. Álljatok ellene, erősek lévén a hitben, tudva, hogy ugyanazok a szenvedések telnek be testvéreiteken a világban.”* (1Pt 5,8-9)

Kulcsszavak: emberkép, teológia, gender mainstreaming

IRODALOMTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

A TEST „MEGÉRTÉSE” BORBÉLY SZILÁRD A *TESTHEZ* CÍMŰ KÖTETÉBEN

BALÁZS Katalin

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Irodalomtudományok Doktori Iskola

E-mail cím: katanszky@gmail.com

A test fölfedezésének, vagy ha úgy tetszik fölszabadításának korát éljük, a kortárs diszciplínákban az utóbbi évtizedekben az egyik legnépszerűbb témák közé tartozik az emberi test (*Body Studies*) művészeti, filozófiai, teológiai, pszichológiai, szociológiai vagy éppen irodalmi megközelítésének és reprezentációjának kérdése. A téma aktualitását és relevanciáját hangsúlyozzák a kortárs magyar irodalomban megjelent lírai produktumok is, amelyek közül Borbély Szilárd *A Testhez – Ódák és legendák* című kötetét fogom megvizsgálni, körüljárva azt a kérdést, hogy milyen módon jelenik meg – leplezett formában – a test mint fenomenológiai alapprobléma. Ebben a tanulmányban az egész kötetet átfogó részletes elemzésre azonban nem vállalkozom, csupán néhány szempontot szeretnék kiemelni, amelyek véleményem szerint további megfontolásokra ösztönözhetik a test fenomenológiájára vonatkozó elgondolásainkat.

Jelen írás szempontjából a fenomenológia nem egy önkényesen kiválasztott módszer. Amikor a testről beszélünk és gondolkodunk, nem szabad elfelejtenünk, hogy a fenomenológiai hagyomány milyen nagymértékben járult hozzá a (szubjektív módon átélt) test felfedezéséhez. A szubjektív testélmény (Leib) nem a tapasztalat tárgya többé, hanem a „tapasztalás princípiuma”, nem a tudatlanság, az önzés, az ösztönök, a vadság vagy a nárcizmus reprezentációja, hanem minden dolgok megismerésének és a Másik megértésének alapja, sőt ezen felül még „etikai jelentéssel is bír”. Husserl a Karteziánus elmékedésekben szakít a testről alkotott minden addigi elképzelések filozófiai és kulturális tradíciójával, amikor saját testtapasztalatának reflexiója során felfigyel a másik testtapasztalatának „idegenségére”. A „Vissza a dolgokhoz!” analógiájára a „Vissza a testhez!” maxima egy abszolút előfeltevésmenetségben megérlelt kezdést jelentett, ami új alapokra helyezte a test problémáját és nagymértékben meghatározta a későbbi gondolkodást is.

Kulcsszavak: intencionalitás, tapasztalat és kifejezés, Leib (megél test), Körper (fizikai test)

RECYCLING THE TREE OF LIFE IN ZADIE SMITH'S NW

BIRÓ-PENTALLER Anna

PhD Student

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Modern English and American Literature Program

E-mail cím: anna.pentaller@gmail.com

In the beginning of Zadie Smith's 2012 novel, one of the protagonist sits in her garden next to the tree. It is at this early stage when the symbol of the tree is introduced, even though it may seem marginal at the time. A few pages later the layout of the text forms a tree as well, while becoming a mythical symbol: the stream of consciousness of the character evokes the tree of Eden and the Fall in Genesis. Moreover, the tree can also be viewed as a symbol of continuity and of hierarchical thinking if one thinks of family trees, syntax or phylogenetic trees. As opposed to postmodernist thinking that was skeptical of stable meaning and indicated a rupture between personal histories and metanarratives, the symbol of the tree in the novel suggests stability because of its center and roots; it also represents a mythical base due to the Biblical reference and a new kind of relationship between past and present. I will argue that the symbol of the tree is extended to the whole of the novel, which then forms an organic relationship between past and present itself. I will explore the significance of this symbol in a novel that otherwise depicts an "age of total rupture" – as many critics claim – due to its loosely connected storylines, apparent discontinuity and hybridity that characterize the novel at first sight. Interestingly, the novel also features an omniscient narrator who reports the stories of the four protagonists from an authoritative position. Even though her rhetorical performance changes throughout the four parts of the novel, her maximalist attitude remains the same. This is the reason why I intend to analyze the narrator's voice and authoritative position in relation to the tree, which may symbolize a connection between the "earth and the heavens". Furthermore, I will explore the significance of these gestures in the context of the shift from postmodernism to post-postmodernism.

Kulcsszavak: authority, postmodernism

ÉLŐKÉP – ELŐKÉPREGÉNY AZ *ÜSTÖKÖS* CÍMŰ FOLYÓIRAT KAPCSÁN

DEMUS Zsófia

PhD hallgató

PTE BTK Nyelv és Kommunikáció Doktori Program

E-mail cím: demus.zsoff@gmail.com

Az élclapok megjelenése Magyarországon a magyar képregénytörténet meghatározó időszakának számít, azonban a szakirodalom rendszerint Jókai Mór 1858. augusztus 21-én indult *Üstökös* című ellenzéki és egyben satirikus hangnemű lapját tartja a magyar előképregénynek. A lap az egyike a leghosszabb időt megélt élclapoknak, több mint 60 évfolyamával, alcíme szerint *humoristico-belletristicus* hetilap. 1877-től 1890-ig folyamatosan jelentek meg benne „képregények”, képes történetek, de már előtte is közölt karikatúrákat a lap. Az elsőket Jókai saját maga rajzolta és írta, később már csak a vázlatokat adta le Jankó János, grafikusművésznek. Visszatérő figuráiknak számított Gömböcz és Csukli, valamint a Magyar Miska és a Német Miska.

Az ötvenes-hatvanas évek fordulóján fellendülő élclapirodalom rengeteg karikatúrát eredményezett, előadásom első felében azt a kérdést járom körül, hogy ezek közül a lapok közül miért az *Üstökös* jelentette/jelenti a magyar képregénytörténet kezdeti korszakát? Mennyiben különböztek a többi laptól ezek a történetek, melyek többek között Wilhelm Busch képtörténeteit és a német mintát vették alapul. Az *Üstökös* mellett tanulmányozom a kor meghatározó lapjait és azok karikatúráit, képes történeteit, főként azokat a jegyeket, karaktereket keresve, vagy akár az elbeszélés módját figyelembe véve, amelyek a képregény fejlődésének részesei lehetnek.

Előadásom második felében az *Üstökös* című hetilap karikatúráit, képes történeteit vizsgálom aszerint, hogy miért tekinthetők a magyar előképregénynek. Milyen kapcsolatban, milyen arányban van jelen szöveg és kép? Ugyanakkor az azt követő és esetleg az újabb képregényekre milyen hatással volt az *Üstökös*, amennyiben ez megfigyelhető. Éppen ezért a téma kutatása az *Üstökös* vagy más élclapok, mint előképregények vizsgálata, véleményem szerint kiemelten fontos a magyar képregénytörténetben.

Kulcsszavak: Üstökös, élclapok, Jókai Mór, képregény, képregénytörténet

HORATIUS ÉS MEDIALITÁS, AZ ÓDA MINT MŰFAJ ÁTALAKULÁSA

DOMOKOS Gyöngyi

Egyetemi óraadó, PHD hallgató

Pécsi Tudományegyetem Irodalomtudományi Intézet

E-mail cím: igazdani@gmail.com

A nemzeti irodalmakban lejátszódó világirodalmi folyamatok alakulásában szignifikáns szerepet játszik a translációs irodalom centrális pozícióba kerülése. A forrásnyelvi műfajhoz tartozó irodalmi repertoár áttranszformálódik a célnyelvi kultúra irodalmi rendszerébe, s ezzel szimultán módon manifesztálódik a célkultúra a célnyelvi textusokban, hozzájárulva ezzel az egyes műfajok attribútumainak, s így magának a műfajnak potenciális újraíródásához.

Az előadás egyszersmind műfajelméleti és műfajtörténeti horizonton arra keresi a választ, hogy ezek a translációs világirodalmi folyamatok érvényre jutnak-e, és ha igen, mi módon a horatiusi óda modern és posztmodern olvasatainak esetében, valamint milyen szerepet töltenek be az óda műfaj asszimilálódásában, potenciális újraíródásában. Az óda definiálásának kísérletével és műfajtörténeti áttekintésével szükségszerűen felvetül az univerzalitás és pluralitás problematikájának paradox kérdése. A XVIII. században megkreálódó klasszicista meghatározás korántsem egyeztethető meg a horatiusi öndefiniálódás során deszignált *carmen*nel, és csak részben asszimilálta a görög ódák irodalmi repertoárját, ugyanakkor a horatiusi *Carmina* opuszai sem alkotnak egységes képet.

A modern és posztmodern magyar lírában domináló translációs paradigmákban (wilamowitzi, nyugatos, „filológus”, intertextuális) a horatiusi *carmen*nek forrászövegének és az adott célkultúrának a relációjában az óda műfaja megannyiszor újrakreálódva egy sajátos kulturális identifikáció révén diverzifikálódik, egyedi irodalmi repertoárokat kreálva meg ily módon. Az egyes paradigmák során a célszövegek anakronizmusai divergens típusainak differenciálásával is kívánom vizsgálni a modern és posztmodern óda heterogén manifesztálódását.

Továbbá a recepcióesztétika horizontjában kívánom prezentálni az óda műfaji megjelölésének hatását a textusok befogadói interpretálódásának irányára, továbbá azt, hogy az áthagyományozódott műfaji definíciók destabilizálódásával a kortárs posztmodern óda nemcsak dekonstruálódik és újraíródik, hanem a pretextusoknak új posztmodern interpretálódási lehetőségeit teremti meg.

Kulcsszavak: Horatius, műfaj, óda

FOUNDERS OF DISCURSIVITY AND THE ORIGINAL CHOICE OF THE “REST”

FEJES Péter

PhD student

University of Debrecen

E-mail cím: fejes.peter.iff@gmail.com

The aim of this lecture to analyse Michel Foucault's concept regarding founders of sciences and the “founders of discursivity.” In one of his well-known texts, Foucault described the “author” as a function that is linked to those practices that encompass and determine the universe of discourses; that is considering the notion of “author” it is necessary to pay more attention to the temporal parameters of a culture and to the series of specific, and complex operations in it contrary to the intentions of the producers. Foucault's theory made a great deal of well-founded remarks on the disposition of subjectivity and authorship, however his explanations have inconsistencies concerning the role and the character of the so called “transdiscursive positions” of some “great” author. These positions allowed to the author's work and ideas to survive in the history and eventuated influence on the posterity.

By means of interpretation of certain sections of Foucault's less known texts, that try to tackle with this problem I will concentrate on the examination of some special topics. First of all, I will portray Foucault's view on the foundation of philosophy and the nature of the philosophical discourse established by Aristotle. Then, following in the footsteps of Foucault I will try to understand what is the role of certain early modern philosophers, e.g. Descartes and Kant, in the development of philosophy. Thus, these interpretations will guide us to the blind spot of his theory. Foucault declares that a new kind of author-position emerged in the nineteenth century, which could be modelled with Marx and Freud, and this new position differed from that of any novelist or founder of science since it has “created the possibility for something other than their discourse, yet something belonging to what they founded.” This peculiar status was created when the “original choices” had transferred from the field of philosophy to other disciplines. Since any kind of foundation is made by an original choice it is hard to comprehend, according to the Foucauldian perspective, that Descartes and Kant and others between Aristotle and Marx why cannot be considered as founders of certain autonomous philosophical discourses. In the course of the lecture I have to bring to the foreground Foucault's precarious critical position as well; insomuch as he struggled with the traditional interpretative practices of philosophy, while it was inescapable to comment the great authors of the discipline.

Keywords: Foucault, discursivity, author, history of philosophy, hermeneutics

NŐÍRÓK AZ IRODALMI SZEMLÉBEN

HANGÁCSI Zsuzsanna

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Irodalomtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: zsurtica@gmail.com

Az Irodalmi Szemle 1958-ban alapított, napjainkban is megjelenő magyar irodalmi folyóirat Szlovákiában. Történetét, fejlődését, vitáit, (fő)szerkesztőváltásait vizsgálva bepillantást nyerhetünk a (Cseh)szlovákiában születő magyar kisebbségi irodalom működésébe, alakulásába. A Szemle kevésbé kutatott terület, számos szempont alapján lehet és érdemes foglalkozni vele.

Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, milyen szerepet szán egy kisebbségi folyóirat egy kisebbségi csoportnak: a csehszlovákiai magyar nőíróknak. 1958-tól 2010-ig tízéves bontásokban néztem meg, milyen arányban publikálnak nők szépirodalmat (versek, novellák, regényrészletek, színdarabok) és nem szépirodalmi szövegeket (köszöntők, kritikák, ankétok során elmondott vélemények, interjúk). Mennyire képviseltetik magukat a szlovák-magyar irodalmi kapcsolatot tekintve gyakran felmerülő és a szocializmus időszakában rendkívül fontosnak tartott irodalmi fordításban. Mennyit, kik, mit és hogyan írnak róluk, műveikről.

Az eredmények számszerű ismertetése és az ezekből levonható következtetések mellett két, a Szemle és a csehszlovákiai magyar irodalom szempontjából meghatározó nő pályájának, recepciójának ismertetésére vállalkozom. Mikola Anikó és Varga Erzsébet csaknem egy időben mutatkozott be az Irodalmi Szemlében. Mindketten ígéretes tehetségnek számítottak, pályájuk azonban eltérően fejlődött.

Mikola Anikó azon ritka szlovákiai magyar írók közé tartozik, akik mind versben mind prózában máig ható műveket alkotott, és a fordításai során sem a megszokott szlovák-magyar fordításvágányon haladt: kecsua indiánok meséit ültette át magyar nyelvre. Gazdag motívumvilágának értelmezéséről több igényes tanulmány olvasható a Szemle lapjain.

Varga Erzsébet a szépirodalmi közlések után tanulmányok, kritikák írásával képviseltette magát a Szemlében, 1983-tól, főszerkesztői szerepéből következően pedig csaknem minden Szemle-szám elején főszerkesztői beköszöntőket olvashatunk tőle. A főszerkesztői poszt betöltésével írásaiban egyre erőteljesebben jelentkezik a szocializmus ideológiája, bevett és más íróknál is gyakran ismételt szófordulatok, frázisok.

A két életút, az egy helyen, egy időben egészen más irányba fejlődő pálya állomásait nagyrészt az Irodalmi Szemle lapjai őrzik. Bemutatásuk, összehasonlításuk egyben a Szemle egy izgalmas időszakának ismertetését ígéri.

Kulcsszavak: Irodalmi Szemle, kisebbség, irodalom, identitás, nőírók

DOBAI SZÉKELY SÁMUEL ÉS WAGNER KÁROLY LEVELEZÉSE

HENCZ Enikő

PhD hallgató

PPKE BTK, Irodalomtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: henczen@gmail.com

Dobai Székely Sámuel (1704–1779) a magyarországi értelmiségiek érintkezésének egyik központi alakja volt, működése csomópontként jelenik meg, ha a korszak hír-áramlását megfigyeljük. Habár jelentőségéről sokat beszél a szakirodalom, műgyűjtőként mindaddig rekonstruálatlan, saját művet pedig nem írt (összesen egy művét ismerjük, ez is fordítás). Jelentősége gyűjteményében és ezzel összefüggően abban mutatkozik meg, hogy számos tudományos munkához szolgáltatott forrásokat. Tehát nem történeti művek alkotásával tűnt ki a kortársak között, hanem a segítségnyújtásban, amire a korban különböző területen működő tudósok számíthattak rá. Ezen művek jelentős része saját tulajdonában volt.

Könyvtárában számos értékes kiadványt és kéziratot halmozott fel, mivel azonban halála után hagyatéka szétszóródott, a gyűjtemény meghatározása nehéz feladat, kutatásában leginkább levelezése és küldött könyvjegyzékei nyújtanak segítséget.

A szintén felvidékről származó, jezsuita tanár, történész (a rend feloszlását követően többek között az egyetemi könyvtár őre) Wagner Károly (1732–1790) az 1760-as években elsősorban készülő tudományos műve kapcsán fordult Dobai Székely Sámuelhez. Az említett mű a Szepesség történetét tárgyaló, végül négy kötetben megjelent *Analecta Scepusii* [...] (I – IV, Bécs–Pozsony–Kassa, 1774–1778.), amelyhez többek között Dobai Székely is segítséget nyújtott. Ennek bizonyítéka a levelezés mellett maga a kiadás is, amelyben az adatküldők között szerepel, emellett a kötetekben különböző forrásoknál többször említődik Dobai Székely neve.

Dobai Székely Sámuel számos 18. századi tudóssal folytatott tudományos levelezést. Jelen előadásomban Wagner Károllyal folytatott levelezését ismertetem. Mivel a téma rendkívül szerteágazó, a levélváltásokat elsősorban abból a szempontból vizsgálom, hogy milyen műveket ajánlott vagy említett Dobai Székely Sámuel saját gyűjteményéből Wagner Károlynak.

Kulcsszavak: Wagner Károly, Dobai Székely Sámuel, tudományos levelezés, gyűjtemény.

ÖRDÖGI HÁROMSZÖG: BAUDELAIRE, WATTEAU ÉS A FOTOGRÁFIA

MOLNÁR Luca

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem

E-mail cím: luca.molnar@hotmail.com

Bemutatásra szánt munkánkban Charles Baudelaire, Jean-Antoine Watteau és a fotográfia viszonyát tárjuk fel. 1859-es *Szalonjában* Baudelaire egy teljes fejezetet szentel az akkoriban újdonságnak számító fotográfiának, melyben elutasító hangnemben ír a technika e vívmányáról. *Szalonja* megjelenésétől napjainkig számos író és kutatót sarkalt arra, hogy ennek az ellenállásnak a nyomába eredjen, és megpróbálja elhelyezni a fotográfiát Baudelaire esztétikájában. Az 1859-es *Szalon* egészét vizsgálva azonban nemcsak Baudelaire és a fotográfia kapcsolata, hanem a költő festészetről való felfogása is elgondolkodtatja az olvasót. Az egymástól látszólag távol álló festészet és fotográfia összefonódni látszik Baudelaire művészetelméletében. A költő végső soron ugyanazokat az elemeket keresi a két képalkotó művészeti ágban, de míg az egyikben megtalálja őket, a másikban nem: épp azért kedveli tehát a festészetet, amiért elutasítja a fotográfiát. Nem minden festő képes azonban kivívni Baudelaire elismerését: sokuk ugyanolyan elutasításban részesül, mint a fotográfia. Hol húzza meg Baudelaire a „jó” és a „rossz” festészet közti határvonalat? Mi a közös az általa „rossznak” ítélt festészetben és a fényképészetben? A képzeletben szegény festészet, a látható természet szolgálai másolása keseríti el Baudelaire-t, és ugyanezt látja visszaköszönni a fényképeken is. Meglepőnek tűnhet, hogy a 18. században épp a természet hű utánzásáért méltatott Watteau-t Baudelaire a legnagyobb festők közé sorolja, de nem a valószerű ábrázolásmód, hanem a művész gazdag képzelőereje miatt, ami a képek témáiban nyilvánul meg. A képzelet mellett más fogalmak is segítenek abban, hogy megértsük ezt az ellentmondást: a romantikus szemlélet számára oly fontos *melankólia*, az *álm* és a (technikai) *fejlődés*. Vizsgálatuk arra enged következtetni, hogy Watteau festészete a Baudelaire által képviselt értékek megtestesítőjének tekinthető, melyek azonban egy letűnt kor sajátjai. Az iparosodás következtében a modern kor eltávolodott mindattól, amit Watteau képvisel, és olyan új eszközöknek adott teret, mint amilyen a fényképezőgép. Így válik Watteau festészete a fotográfia ellenpontjává Baudelaire esztétikájában.

Kulcsszavak: Baudelaire, Watteau, fotográfia, melankólia, képzelet

FÉRFIKÉPEK ESTERHÁZY PÉTER *HARMONIA CAELESTIS* CÍMŰ MŰVÉBEN

OCSENÁS Alica

PhD hallgató

Miskolci Egyetem

E-mail cím: alicaocsenas@gmail.com

Tervezett tanulmányomban Esterházy Péter aparegényének, a *Harmonia caelestis*nek elsősorban a férfiszerepekre koncentráló, gender szempontú olvasására töreksem. A vizsgálat során arra keresem a választ, hogy a férfiszerepek pluralizálódása hogyan jelenik meg az Esterházy által megalkotott szövegvilágban, illetve, hogy a férfi szereplők nemi identitására milyen hatással vannak a velük szemben állított különböző társadalmi és családi elvárások. A regényben ábrázolt apa-fiú kapcsolatok, valamint az apaképek rétegeinek, az apák ellentmondásos személyiségének vizsgálata során feltárhatóak a férfiak által a családban betölthető nemi szereplehetőségek és ezek identitásra gyakorolt hatása is bemutatható.

Az elemzés a szoros olvasás technikájára épül, hiszen elsősorban a szövegből, illetve a bemutatott regényvilágból indul ki, azonban nem hagyja figyelmen kívül azokat a nemi szerepekre vonatkozó társadalmi képzeteket és normákat, amelyekre a regény maga is reflektál, Értelmezésükhöz olyan társadalomtudományos beágyazottságú szerzők elméleteit hívom segítségül, mint Hadas Miklós, Harry Brod vagy R. W. Connell.

Esterházy szövege bemutatja a férfi szereppel kapcsolatos élmények és tapasztalatok sokféleségét, valamint reflektál a férfiasság normáinak változására azáltal, hogy szereplőit olyan élethelyzetek elé állítja, amelyekben kénytelenek folytonosan szembenézni saját maszkulinitásukkal. A férfiak által megélhető olyan szerepekhez, mint az apa, a férj, a szerető, a csábító, a tudós, az értelmiségi, a futballista, a katona, az arisztokrata, az alattvaló és a kitelepített munkás, eltérő elvárásrendszerek társulnak, amelyekhez a férfiszubjektumok változatos módon viszonyulhatnak. A szövegekben megfigyelhető egyrészt, hogy a normák sokfélesége a maszkulinitás sérüléséhez és ezzel együtt a férfiak identitásválságához vezet, más esetben azonban a férfiasság változó kritériumaival való szembenézés a nemiséghez kapcsolódó reflektáltabb viszony kialakítását segíti elő. Úgy gondolom, hogy a szöveg mellett, hogy körüljárja a hagyományos szerepek elbizonytalanodásának és elérhetlenné válásának folyamatait, szereplői megalkotása során mégis támaszkodik a maszkulinitást meghatározó domináns társadalmi értelmezésére, így rekonstruálja a tradicionális viselkedés kódokat is.

Kulcsszavak: nemi szerepek, család, férfiasság, Esterházy Péter

AZ ELIDEGENÍTETT TEREK POÉTIKÁJA

PÉRÓ Krisztina

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Irodalomtudományi Doktori Iskola

E-mail címe: pero.kriszta@gmail.com

Előadásom alapjává a tér nagyprózai művekben való megjelenését, a regények szerkezetében betöltött helyét, illetve szerkezetalkotó képességét szándékozom tenni. Az irodalmi alkotások idő- és térábrázolása kapcsán gyakrabban került használatba az idő, mint rendszerképző elem. Erre a jelenségre koncentrált a Joseph Frank, akinek elemző esszéje a „the spatial turn” kivitelezhetőségére irányította a figyelmet. A számos gondolkodót megmozgató publikáció a dolgozat fő csapásirányát képező skandináv irodalomelméletben és annak instrumentalizált változatában figyelemre méltó hatást keltett a 21. század fordulóján.

Nemcsak a skandináv, illetve norvég, hanem a világirodalom történetében is kiemelkedő helyzetet foglal a nagyváros, mint figyelemfelkeltő, összetett elemek sokaságából építkező térszerkezet, amely asszociációs láncok és komplex gondolati elemek fogalmi síkjával is párhuzamosítható. A kompozíciós lehetőségek és az ezekhez felhasználható irodalmi eszközök nagy tárházát nyújtják az Észak-Európában töretlen népszerűségnek örvendő epikai formák, ezek közül is kiemelten a regény, amelyben lehetségessé válik a város, mint számtalan térelemet összetettként értelmezhető szerkezet, illetve az ehhez kapcsolódó folyamatok és jelenségek irodalmi alkotás formájában történő megjelenítése.

Az irodalmi alkotások kompozíciójának, illetve ebben a városi tér által betöltött szerepnek új szempontú vizsgálatát teszi lehetővé más tudományágak eredményeinek interdiszciplináris megközelítése. A francia antropológus, Marc Augé 1992-ben adta közre *Non-Lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité* című esszéjét, amelyben a szürmodernitás jellemzőit, emberi létre gyakorolt és a (nagyvárosi) terekben megmutatkozó hatását elemzi. A francia kutató álláspontja szerint a jelenkor emberének érzékelését és létkörülményeit az idő, a tér és az ego mértéknélkülisége határozza meg, amely fogalomhármass egy nem-helyekkel teletűzdelt világot eredményez. Az antropológiai helyekkel szemben meghatározott nem-helyek olyan átmeneti tereket alkotnak, amelyekben Augé elméleti konstrukciója szerint felszámolódik az identitás, az emberek közötti kapcsolatrendszer és a történetiség. Ezek a térszínek kellemetlen érzéssel töltik el használóikat, akik nem otthonosak, befogadók, csupán rövid idejű áthaladást engednek.

Az Augé által megnevezett esetek, például az aluljáró, a váróterem vagy az orvosi rendelő mind szűk, alapvetően is összeszorított tereket festenek le. Azonban a norvég kortárs próza egyik kiemelkedő alakjának, Dag Solstadnak az alkotásaiban ettől eltérő olvasatok is megfigyelhetők. Solstad 1965 óta töretlen, a nagyprózai formákat előtérbe helyező, az utóbbi években fokozottabban az önreflexivitás felé forduló irodalmi munkásságának egyik utolsó darabja az *Armand V.* című regény. A mű főszereplőinek (szür)modern térbe vetettségének állapotát a nemzetállamok fogalmán túllépő élethelyzetük és a szándékosan tördelt szerkesztésmód mellett a szereplők városi térre vonatkozó megjegyzései juttatják leginkább kifejezésre. Az alkotás close reading elemzésével arra kívánok rávilágítani, milyen irodalmi eszközökkel éri el a szerző azt a hatásmechanizmust, amelynek keretében a szereplők gondolkodásmódja, önmagukról alkotott képe alól tulajdon térélményük, a nem-helyek nem felismerése rántja ki a talajt.

Kulcsszavak: városi tér, spatial turn, norvég irodalom, kortárs irodalom, Dag Solstad

AZ ANTIKIZÁLÁS ÜDVERTÉK-KÖZVETÍTŐ SZEREPE CHRISTIANUS SCHEAEUS, 16. SZÁZADI MAGYARORSZÁGI NEOLATIN KÖLTŐ VERSESE PARAFRÁZISAIBAN

POSTA Anna

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Irodalomtudományok Doktori Iskola, Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Program, Magyar Irodalom és Kultúra Alprogram

E-mail címe: postaanna89@gmail.com

Egyetemi éveim során a 16-17. századi hazai latin nyelvű irodalom több területével foglalkoztam: a 16. század végén a strassburgi egyetemen, magyar szerzők tollából származó retorikai beszédeket elemeztem, OTDK-dolgozatom az 1565-ös kolozsvári Bonfini-kiadvány latin nyelvű, Mátyást dicsőítő kísérőverseiről szólt, egy másik írásom témája pedig Alistáli Farkas Jakab 1652-es utrechti disputációja volt. Doktori munkám során a 16. századi protestáns neolatin költészet Poetica Evangelica műfajcsoportjának jegyében alkotó szerzők munkásságát vizsgálom.

Disszertációm egyik fejezete a Poetica Evangelica irányzat koncepcionális hátterének felderítésére vállalkozik. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy e szent költészet alkotói milyen elméleti alaptevésekből kiindulva ötvözték latin nyelvű, a klasszikus kultúra ismeretanyagára építő munkáikat a reformáció konfesszionális programjával. A reformáció 16. századi retorikáinak több szerzője figyelmeztet arra, hogy a művészi megnyilatkozás klasszikus diszciplínáit, köztük kiváltképpen a retorikát döntő szerephez kell juttatni a Szentírás-értelmezésben.

A szent költészet képviselői majd mindannyian Wittenbergben tanultak, s az ő gondolkodásukra, későbbi pályafutásukra közvetlenül vagy (Melanchthon 1560-as halálát követően) közvetve minden bizonnyal hatást gyakorolhatott Philipp Melanchthon személye, elvei, szellemi hagyatéka, aki szintén hangsúlyozta a klasszikus széptudományoknak a Biblia-interpretációban betöltött kiemelt szerepét. Céljuk nem más volt, mint hogy az antik gyökerekkel rendelkező beszédművészeti diszciplínák (retorika, poétika, grammatika) közvetítésével, segítségével közelebb juttassák a befogadókat az üdvösség forrásaihoz, a Szentírás lényegi gondolataihoz, mivel az Úr szent igéi, kinyilatkoztatásai az emberi írásban, beszédben foglaltnak. Így a klasszikus széptudományok egyfajta interpretáló, üdvérték-közvetítő funkcióval ruházták fel ezen szent költészet keretein belül.

Az evangéliumi költészetnek Magyarországon, a felvidéki és erdélyi protestáns humanista körökben is volt néhány követője. Leonhardus Mokoschius, németlipcsei lelkész hexameterbe írta át az Ószövetség könyveit. Georgius Purkircher, pozsonyi orvosdoktor Salamon könyvének latin nyelvű, disztichonos átköltését készítette el. Caspar Piltz *Meditationes Piae...* című munkájában pedig több zsoltárátköltést is közöl változatos antik metrumokban.

Christianus Schesaeus 1584-ben János evangéliumának a 'Krisztusról, a jó pásztorról' szóló részét ültette át bukolikus keretekbe (*Imago boni pastoris...*). Egy korábbi munkájában, 1558-as elégiafüzérének címadó darabjában (*Elegia de falsis prophetis...*) is előkerült a jó pásztor gondolatkör, annak a hamis prófétáról szóló szegmense. Előadásomban annak bemutatására vállalkozom, hogy Schesaeus parafrázisaiban az antik-renaisszansz poétikai-retorikai-stilisztikai hagyományok szervezte megformáltság, műfajiság, szókészlet és képrendszer nem csupán a gyönyörködtetést szolgálják, hanem nagyban megkönnyítik a bibliai szöveg interpretációját, azaz üdvérték-közvetítő szerepet kapnak.

Kulcsszavak: neolatin költészet, Poetica Evangelica, parafrázis, Biblia-interpretáció, Christianus Schesaeus

AZ IDŐ KÉRDÉSE REJTŐ JENŐ A TIZENNÉGY KARÁTOS AUTÓ CÍMŰ REGÉNYÉBEN

SÁRI Orsolya

PhD hallgató

*Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Irodalomtudományi Doktori Iskola*

E-mail cím: sari.orsolya@gmail.com

Előadásom célja bemutatni azt, hogy a ponyvairodalom világába tartozó *A tizennégy karátos autó* című Rejtő-regény is elemezhető olyan elemzési szempontok szerint, mint általában a legtöbb regény. Az elbeszélő diszkurzus elemzése három átfogó kategória, (1) az idő, (2) az elbeszélésmód és (3) a hang szerint végezhető el. Ez utóbbit Gérard Genette a személy megnevezése helyett használja.

Előadásomban az idő kategóriája szerint elemzem Rejtő Jenő *A tizennégy karátos autó* című regényét, mely 1940-ben jelent meg a Nova Kalandos Regényei című sorozat 125. részeként.

A regény olvasása közben az események időrendbeli elrendezésének problémakörével is találkozhatunk. Ennek vizsgálatához érdemes az anakrónia, az analepszis, illetve a prolepszis fogalmakörével és fajtáival megismerkedni, így előadásom szerves részét képezik ezen fogalmaknak és fajtáiknak a bemutatása, kiváltképpen a Rejtő-regényre vonatkoztatva.

Az időrend mellett, Genette vizsgálatait alapul véve, foglalkozom az időtartam kérdéskörével is. Az időtartam abban az esetben lehetne az elbeszélő idő és az elbeszélés ideje kapcsán egyidejű, amennyiben egy változatlan sebességű és ritmusú regényt olvasnánk. Ez, mint oly sok más regény esetében is, a Rejtő-regény kapcsán sem kivitelezhető. A narratív lendület két véglete, az ellipszis és a (leíró) szünet, illetve két közbeeső formája, a jelenet és a kivonat, változatossá teszi a regényt. Előadásomban kitérek arra, hogy a narratív lendület négy formája közül melyek találhatók meg a Rejtő-regényben és melyek hiányoznak abból.

Prezentációmban a gyakoriság kérdésköre, vagyis az ismétlődések is helyet kapnak. *A tizennégy karátos autó* című Rejtő-regényben az autó többször is rejtélyes körülmények között kerül vissza tulajdonosához, Laboux-hoz. A gyakoriság vizsgálatába egy jelenség ismétlődésének mikéntje és száma is beletartozik.

Előadásomban az idő kategóriájába tartozó időrendet, időtartamot és gyakoriságot kívánom bemutatni *A tizennégy karátos autó* című regényen keresztül.

Kulcsszavak: időrend, időtartam, gyakoriság

„AZ EMBER JÁTSZIK”: IDENTITÁS JEANETTE WINTERSON *A SZENVEDÉLY* CÍMŰ REGÉNYÉBEN

SCHÄFFER Anett

PhD hallgató

Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: anett.schaffer@gmail.com

Jeanette Winterson 1987-ben megjelent *A szenvedély* című regényében két, kezdetben egymás mellett futó történet szál kapcsolódik össze: a francia Henri története, aki Napóleon seregének szakácsa és a velencei Villanelle, egy úszóhártyás lábú lány narratívája. *A szenvedély*ben az identitás nagyrészt performatív jelenség, csupán álca, játék: megkérdőjeleződik, hogy van-e valódi identitás. Villanelle munkahelyén férfiruhában jár, a kétértelműség látszatának fenntartása elengedhetetlen a kaszinóban, férfiként kezd kapcsolatot egy nővel, nőként lesz a szeretője, majd feleség, később vivandière lesz. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy Villanelle úszóhártyás lába megkérdőjelezi női identitását, hiszen a műben ilyen lába csupán a velencei csónakos férfiaknak van.

Villanelle a regény során újra és újra egymást kizárni látszó szerepek, identitások közé kerül, amire a mű narrációja is folyton reflektál. Villanelle a Másikká válik minden közösség számára, amelyikbe tartozhatna, vagy tartozni szeretne. A mű során folyton felmerül a kérdés, hogy hogyan alakul az identitás, ha az egyén egyetlen csoporthoz sem tartozik. Miként kapcsolódik össze a test és az identitás? A regényben megjelenő identitáskép párhuzamba állítható Judith Butler performatív nemi identitás elméletével és Ricoeur narratív identitás koncepciójával.

A regény során az identitás alakulása a helyszínek változásaival is párhuzamba állítható. Henri Franciaországból Moszkváig utazik Napóleon seregének katonájaként, Villanelle-t Velencétől a világ különböző országain át Moszkváig hajtja a szenvedély és a kényszer, majd együtt vándorolnak Velencéig. A transzlokalitás, a helyváltogatás mint a korábbi identitást megingató és átalakító erő jelenik meg a regényben. Az otthon elhagyása és a visszatérés is kiemelt jelentőségű Villanelle életében, megkérdőjelezi, hogy lehetséges-e a múltba, az otthonba való visszatérés. A régi otthon változik, vagy az ahhoz kapcsolódó érzelmek alakítják át a régi otthon képét? Fenyegeti-e az új identitást a visszatérés az otthonba?

Előadásomban azt vizsgálom, hogy a regényben az identitás miként alakul a különféle álruhák, szerepek, a helyszínek közötti mozgás hatására, és ezt miként tükrözik a narráció változásai a regényben.

Kulcsszavak: identitás, Jeanette Winterson, kortárs irodalom

„ADÓ, ANYAGI REFORMOK, ALKOTMÁNY KÖRÜLI VÁLTOZTATÁS [...] MINDEN MEGTÖRTÉNEND” – FORRADALMI GONDOLATOK AZ 1840-ES ÉVEK POLITIKAI NYELVÉBEN

SZABÓ P. Katalin

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola, A magyar és európai felvilágosodás doktori program

E-mail cím: katalin.szabo1988@gmail.com

Előadásomban a szűzvállas szó vizsgálatával szemléltetem az 1840-es évek magyar reformkorának indulatokkal terhelt politikai nyelvének sajátosságait. 1841 őszére ugyanis a reformtörekvések között világosan megjelenik a közadózás követelése, mert ez által is gondolják előmozdíthatónak a gazdasági növekedést és a közlekedés infrastruktúrájának fejlesztését. A közteherviselés elérése azok közé a reformtörekvések közé tartozott, melyeket a liberálisok támogattak, de a nemeseket (kiváltképp a nemesi kiváltságokat) sértette. Nagyon leegyszerűsítve, így lett a politikai természetű viták egyik kérdése, hogy meg lehet-e változtatni a *Prima Nonus*t, a konzervatívok jelszava pedig, hogy nem adózunk. A szűzvállas szó használata egy konkrét politikai cél elérésének szándékával kapcsolódik össze, és azokat a nemesi származású személyeket jelölte meg a reformkor második felében, akik nem kívántak adót fizetni a közteherviseléssel kapcsolatos disputákban.

Előadásomban azt kívánom megmutatni, hogy hogyan jelenik meg a forradalmi attitűd azokban a megnyilatkozásokban, amikor a liberálisok használják a konzervatívokra a szűzvállas megnevezést, vagyis aszerint vizsgálom a szó használatát, amikor mások alkalmazzák a szűzvállas kategóriát egy meghatározott politikai csoport tagjaira (ez a leggyakoribb eset az adatgyűjtésben). Arról kívánok beszélni, hogy miképpen jelentette a nemesség privilégiumai és a történeti alkotmány összekapcsolódása az ország régi jogainak bizonyítékát az 1840-es évek politikai nyelvén, úgy mint például az alábbi idézetben: „kik a’ mult század végével úgy megmenték a’ magyar alkotmányt, hogy nekünk szegény utódaiknak még most is saját szűz vállainkkal kell az épületet támogatnunk” (SZALKAY Máté, *Tyukody uram’ borzasztó éjszakája* = Athenaeum, 1842/54., 1842. 11. 03., 215.).

A címben olvasható idézet forrása: *Kemény Zsigmond naplója*, 1846. június 27. = ÁCS Margit, BENKŐ Samu (szerk.), *Kemény Zsigmond naplója*, Budapest, Magyar Helikon, 1974.

Kulcsszavak: adó, közteherviselés, reformkor, liberálisok, konzervatívok

A TIZENKETTEDIK STRÓFA - POÉTIKAI DILEMMÁK AZ ESZMÉLET MŰFAJA KÖRÜL

SZABÓ Roland

Magyar és történelem szakos gimnáziumi tanár, PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: tanar.szabo@gmail.com

Az előadás és a tanulmány az olvasati lehetőségek kérdése felől vizsgálja József Attila *Eszmélet* című költeményének műfajproblémáját. A vizsgálat súlypontjának a tizenkettedik strófát tekintik.

A költő versciklusának vagy versének disszertációnyi terjedelmű értelmezései számos nézőpontot vetettek föl: Az *Eszmélet* tárgya és célpontja volt már különböző irodalomtörténeti és -elméleti iskolák harcának, számos olvasat született a teljes életmű kontextusának fókuszából, vagy éppen értelmezések pusztán a műre koncentrálnak, a referenciális környezetnek minimális szerepet tulajdonítva.

József Attila költészetének vitathatatlan érdeme és egyedi vonása, hogy a magyar líra történetében a megszólaló hang és az olvasó viszonyát addig nem tapasztalt mértékben szabadította föl a megszokott interpretációs sémák alól. A fentebb említett olvasati nézőpontok közös pontja, hogy óhatatlanul a költői/szerzői szándék és az olvasói/értelmezői megvalósulás kettősségére hívják föl a figyelmet. Tehát maga a mű egy esztétikai élmény lehetőségének – a kommunikációnak – hordozója, vagyis a szerző és a befogadó közötti interakció eszköze. Aligha több önmagában egy szövegnél, de amennyiben az olvasati kontextus látószögeit tágitjuk, egy olyan üzenet is, amely a célját a befogadóban keresi – vagyis a mű nincs befejezve addig, amíg nem talál végpontot, egy olvasót. Végső soron nem a mű figuratív, hiszen a szerzői szándék egyetlen nézőpontú, egyirányú megvalósulás, hanem a befogadó általi olvasat az. A mű önmagában csak a figurativitás lehetőségének hordozója.

József Attila életműve és akár egyetlen költeménye is, aligha interpretálható egységes megnyilatkozásként. Az *Eszmélet* fölkinálja a szubjektum-konstrukciók egymáshoz való viszonyainak rögzíthetetlenségéből adódóan a lehetőséget arra is, hogy éppen e probléma mentén vessük föl a ciklusban/versben megjelenő Én-reprezentációk összetett figurativitásából adódó olvasati dilemmáinkat.

A költemény széttartó olvasatai több problémahalmazba foghatók azáltal, ha az olvasatokat a befogadói nézőpont oldaláról közelítjük meg. Egyrészt a költeményt a klasszikus és későmodernitás szubjektumfelfogásának határhelyzetére tevő recepcióesztétikai olvasatok irányait szükséges említeni. Másrészt a szöveg tropológikus értelmezésének szükségességét előtérbe helyező nézőpontokat, amelyek által olvasható a költemény úgy is, hogy a tizenkettedik strófa kiemelődik a ciklusból s fölé kerül újraértelmezésre a megelőző tizenegy fragmentum; vagy a tizenkettedik strófában megszólaló szubjektum hangját nem főszólamként értelmezve, de elkülönült, egymáshoz mellérendelt fragmentumok kompozíciójaként olvasva. Ehhez az értelmezői körhöz részben kapcsolódva, részben szembehelyezkedve utalódik az a nézőpont is, amely a szöveget egységes költeményként olvassa, de az egységet nem a szöveg tropológiai olvasata biztosítja, hanem a költeményt közrezáró oppozíció, a „kint” és „bent” viszonypárban felfedezhető ciklikusság fogja össze.

A mű tematikusan a benne megjelenő Én-szerkezetek által ellentétekbe rendeződik, ugyanakkor a szoros poétikai értelemben vett szubjektum a tizenkettedik strófában jelenik meg, azt megelőzően olyan Én-szerkezetekről beszélhetünk, amelyek a külső környezet hatásainak függvényében konstruálódnak meg. A tizenkettedik strófa beszélője már nem a környezet, hanem önmaga által teremődik meg. A szövegstruktúrának ezt az egyedi, többsíkú

jellegét érdemes legfőképpen szem előtt tartani, ugyanis ha egyetlen elvet kitüntető nézőpontra váltunk, azzal éppen az egyik legfontosabb hatáselemétől fosztjuk meg a szöveget.

Kulcsszavak: Olvasat, nézőpont, versciklus, vers, szubjektum-konstrukció

KÉPEK A NYELV ELŐTT?

SZABOLCSI Gergely

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: szabolcsi.g@outlook.com

Amikor megértésről, értelmezésről gondolkodunk, mindig a nyelvről is gondolkodunk, az értelemadás nem csak a nyelv által megy végben. Gadamer – akinek hermeneutikája mai napig meghatározó helye van a megértésről való gondolkodásban – szerint a megértésnek annyira alapvető formája a nyelvi értelmezés, hogy még akkor is, amikor nem nyelvi műalkotásokat (pl. képzőművészeti vagy zenei művek) értünk meg, akkor is az értelmezés olyan formáihoz nyúlunk, amelyek, ha nem is nyelvi jellegűek, előfeltételezik a nyelviséget. Kétségtelen, hogy Gadamer egy olyan európai hagyományt folytat, mely már kezdeteiben is hierarchiát feltételezett képi és nyelvi ábrázolás között, azonban ez a hagyomány a huszadik század második felében veszített az erejéből és újra a képek kerültek az érdeklődés homlokterébe. Előadásomban Gadamer, Boehm é Mitchell nyomán elindulva kívánom körül járni azt a problémát, amit a képi és a nyelvi megértés kettőssége és szembenállása jelent. Ehhez egyrészt megvizsgálom, hogy hogyan értjük meg a képeket, hogyan tulajdonítunk nekik jelentést és, hogy ennek a folyamatnak milyen esetleges nem nyelvi részei vannak. Előadásom második felében pedig az ekphraszisz felé fordulok. A képek ereje a reprezentációban rejlik, abban a képességükben, hogy az ábrázoltat jelenvalóvá teszik. Éppen erre vállalkozik az ekphraszisz is: úgy beszéli el (úgy festi meg) a képeket, hogy azok már-már jelenléthez jutnak, azaz a nyelv mintegy transzparenssé válik és átengedi a terepet a képnek. Nincs még egy olyan alakzat, amelyben ennyire szemléletesen bemutatható lenne a képi és a nyelvi megértés kettős kapcsolata, éppen ezért előadásom második felében azt vizsgálom meg, hogy hogyan milyen folyamatok mennek végbe az ekphraszisz értelmezése során és, hogy milyen befogadói attitűdök teszik lehetővé, hogy az ekphraszisz illúziója teljessé váljon.

Kulcsszavak: ekphraszisz, hermeneutika, képiség, megértés

LOYOLAI IGNÁC „EREDETE” ÉS „MENNYEI SZENTÉ VÁLTOZTATÁSA” A JESVITA PATEREK TITKAI C. NYOMTATVÁNYBAN

SZOLNOKI Zsolt

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Irodalomtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: –

Az RMNy az 1657-ben, Váradon kiadott *Jesvita paterék titkai* c. fordítást református vitairatként, szatirikus dialógusként írja le. Véleményem szerint e tipikusan jezsuitaellenes nyomtatványban a szatíra egyik lényegét adó leleplezés vagy önleleplezés, bár vitathatatlanul mindvégig kimutatható, különösen az első nagyobb egységben szembeötlő. Erre magyarázattal szolgálhat az is, hogy a Loyolai Ignác életéről és kanonizálásáról szóló rész jól illeszkedik azon konfesszionális viták sorába, melyek a szentek hitéletben betöltött szerepét taglalják. Továbbá nem lehet véletlen az sem, hogy a valószínűleg protestáns szerző az eredeti dialógust francia nyelven, 1622-ben, Ignác „szenté változtatásának” évében bocsátotta közre, s így e tudatosan megválasztott időpont szintén jelzésértékűvé válik a szatíra szempontjából.

A javarészt igen hatásos klisékre, sztereotípiákra, sőt nem egyszer akár pletykákra épülő jezsuitaellenes argumentumok elsődleges célja a fenyegetettség érzésének felkeltése a protestáns közösség soraiban. Ám csöppet sem elhanyagolható tényező, hogy a rend morális romlottságának taglalása, annak leleplezése haragot és felháborodást váltson ki a befogadóból. A nyomtatvány vizsgált szakasza ehhez igazodva előszeretettel nyúl Ignác életének „csodatételeinek”, ördögi megkísértéseinek bizonyos momentumaihoz.

Annak ellenére, hogy forrásként a dialógus címlapja kizárólag a rend saját írásait jelöli meg, három, nem jezsuita által, Ignác 1611-es boldoggá avatására írt prédikációt is felhasznál az alapító hitelének megkérdőjelezéséhez, tekintélyének romlásához. Általánosságban azt tapasztaltam, hogy a szövegekből kiragadott részleteket az összeállító oly módon hasznosította, hogy az általa megszerkesztett új szövegkörnyezetükben az eredetitől merőben eltérő, legfőképp komikus de akár blaszfemikus jelentést is kaphassanak. Ebben az előadásban ezért a szatíra, pontosabban a leleplezés és önleleplezés működését kívánom szemléltetni a *Jesvita paterék titkai* c. kiadvány segítségével.

Kulcsszavak: jezsuita páterek titkai, Loyolai Ignác

„A BUJDOSÓKKAL HA TALÁLKOZOL”, AZ EMIGRÁCIÓS REGÉNY, MINT KORDOKUMENTUM, SZEMÉLYES VALÓSÁG ÉS FIKCIÓ MEDNYÁNSZKY CÉZÁR EMLÉKIRATAI ÉS SÁRKÖZI GYÖRGY *MINT OLDOTT KÉVE* CÍMŰ MŰVÉNEK RELÁCIÓJÁBAN

TAKÁCS Tímea

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: eftimea@gmail.com

Sárközi György, *Mint oldott kéve* című regénye sajátos példa a történet, a történelmi esemény rekonstruálására tett kísérlet nehézségére. A narráció alapját képező Mednyánszky Cézár báró, az 1848-49-es forradalomban Görgey mellett szolgáló tábori főpap emigrációban keletkezett memoárjának sorai ugyanis többszörös fordítás eredményeképpen juthattak csak el végül a magyarországi olvasókhoz Óvári-Avary Károly közvetítésével. Az általa használt forrás azonban szintén nem tekinthető primer szövegnek, mivel az magyar vagy francia lejegyzésből való átültetés. A szöveg egyes elemei mindenképpen áldozatul eshettek ennek a folyamatnak, vagy a fordító önkényének. Sárközi György 1930-ban a Nyugatban megjelent szigorú kritikája mindkét problémakört érinti, melyben Avary több megoldását kifogásolja, egyes gondolatok ideológiai összeférhetetlenségéből eredő megmásítását is felrója a fordítónak. A nézeteltérés Óvári-Avary a *Mint oldott kéve*-ről írt recenziója révén mélyült polémiává köztük. Az előadás Mednyánszky Cézár *Emlékezései és vallomásai az emigrációból* c. fordítást Sárközi György kritikai tanulmányával, a *Mint oldott kéve* c. regénnyel és Óvári recenziójával veti össze, figyelemmel kísérve kordokumentum, napló, történelmi regény, ill. személyes valóság, történelem és fikció rendhagyó találkozását.

Az emlékiratok és a *Mint oldott kéve* az Óvári-Sárközi vitán túl egy másik szélesebb körű polémia részévé is vált. Mindkét alkotás egyik kulcsszereplője Görgey Artúr, akit a kulturális emlékezetünk által rögzített képpel szemben a művek újabb megvilágításban engednek láttatni. Az előadás arra is próbál kitérni, hogy hol helyezhetők el az iménti szövegek a Görgey-vitában.

A korszak iránt megnövekedett érdeklődést bizonyítják Szécsi Noémi emigráns regényei is, a *Nyughatatlanok*, illetve *Gondolatolvasó*, melyek mintha a *Mint oldott kéve* hagyományát folytatva válnának az emigráns léthelyzet krónikáivá.

Kulcsszavak: 1848-49, emigráns regény, Mednyánszky Cézár, Sárközi György

A BOLYONGÓ SZUBJEKTUM AZ UTAZÁS MOTÍVUMA ASBÓTH JÁNOS REGÉNYÉBEN

UJVÁRI Nóra

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: n.ujvari.elte@gmail.com

Az utazás az irodalmak leggyakoribb, korszakokon átívelő és sokat tárgyalt motívumai közé tartozik. Míg az utazás maga térbeli helyváltoztatást jelent, ezzel párhuzamosan a „vándorló” vagy „kószáló” szubjektum szintén egyfajta módosuláson megy keresztül. Az utazó tehát, olyan mozgékony öndefinícióra válik képessé, amelyre az új tértapasztalat, a helyváltoztatással megnyíló diszkurzív távlat nyújt lehetőséget. Az utazási elbeszélés műfajilag két nagy csoportra osztható: a szépirodalom fiktív „utaztató” narratíváira, valamint a szorosabban vett útleírásokra, így kerülhet tárgyalásra Asbóth János szorosan összekapcsolódó két műve: az *Álmok álmodója*, és az *Egy bolyongó tárcájából*.

Az *Álmok álmodója* főhőse: Darvady Zoltán önmagát „otthont lelteni képtelen bolyongó”-ként definiálja, mely személyiség típusra a szerző jelképes névadásával is ráerősít (vándormadár). Nem képes idomulni a számára ismert világhoz, ugyanakkor megváltoztatni sem tudja azt. A fennálló világban érzett otthontalanság érzetét utazással – folytonos úton levéssel, mely egyben egy antik toposzt is felelevenít – enyhíti. A bolyongás nála életforma, önként vállalt emigráció.

A regényben fontos szerepet játszik, hogy a főhős szándékosan nem keresi a kapcsolatot a számára idegen életviszonyokkal, ugyanakkor szemléletének formálódása az új tértapasztalat – Velence „fenséges varázsa”, mint a régi kultúrák romvilága – hatással van. Az utazás az ember önmagáról és világról alkotott képének kulturálisan igen fontos újraértelmezését segíti elő, így válik az én megalkotásának sajátosan időbeli és térbeli közegévé.

Asbóth János önéletrajzi ihletettséggű regénye részét képezi a magyar utazási irodalomnak. Előadásomban az utazás motívuma mellett a főhőst, mint utazó típust vizsgálnám, aminek felvázolásához felhasználnám a szerző korábban írt útirajzát.

Kulcsszavak: Asbóth János, *Álmok álmodója*, *Egy bolyongó tárcájából*, utazási irodalom, bolyongó

KÉMIA- ÉS KÖRNYEZETTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

5'-AZIDONUKLEOZIDOK ELŐÁLLÍTÁSA

BODNÁR Brigitta, KOVÁCS Lajos, KUPIHÁR Zoltán

PhD hallgató, Tudományos főmunkatárs, Egyetemi adjunktus

Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar; Orvosi Vegytani Intézet

E-mail cím: bodnar.brigitta@med.u-szeged.hu, kovacs.lajos@med.u-szeged.hu,

kupihar.zoltan@med.u-szeged.hu

A daganatos sejtek fokozott osztódásához a nukleozid építőelemek nélkülözhetetlenek, ezért a daganatos sejtek felszínén a nukleozidok aktív transzportjáért felelős transzporter fehérjék mennyisége és egyúttal a nukleozidok aktív transzportja is igen jelentősen megnő. A nukleozidokkal történő konjugálás, a potenciális gyógyszerhatóanyagok szelektivitását és hatékonyságát jelentősen növelheti. Ezen tény felhasználható arra, hogy a nukleozidokat, mint célbajuttató molekularészeket a daganatellenes hatóanyagmolekulához kovalensen hozzákötve olyan konjugátumokat készítsünk, melyek szelektíven feldúsulhatnak a daganatos sejtekben. A nukleozid-hatóanyag konjugátumok kialakításához azonban olyan nukleozid építőkövekre van szükség, melyek szelektíven kapcsolhatók az akár sokféle funkciós csoportot tartalmazó hatóanyag-molekulához is. Egy ennek megfelelő konjugálási technika a réz-katalizált alkin-azid klikk reakció, mely egy alkin csoport jelenlétét igényli az egyik illetve egy azidét a másik konjugálandó molekulán.

A nukleozidok esetében az azid csoport kialakítása az egyszerűbb, melyhez az 5'-hidroxicsoprot cseréje a legalkalmasabb. Ez az átalakítás sok mellékreakcióval és általában alacsony (30-70%) hozamokkal jár. Ráadásul korábbi tapasztalataink során a 2'-deoxiguanozin 5'-azidálását az irodalomban leírt egyik úton sem sikerült megvalósítanunk. Ezért megpróbáltuk a hagyományos tozil-azid cserén alapuló eljárást egy lépésben egy Mitsunobu-reakcióval helyettesíteni, azonban a reakciókörülmények optimalizálása ellenére ez a reakcióút sem volt sikeres.

Végül egy olyan eljárást dolgoztunk ki, amellyel mind a négy nukleozidból egy többlépéses szintézisúton elfogadhatóbb hozamokkal tudtunk egy azidcsoportot tartalmazó linkermolekulán keresztül 5'-azidonukleozidokat előállítani, mint a korábbi módszerekkel.

Kulcsszavak: Nukleozidok, azidonukleozidok, klikk-reakció

SZUPERHIDROFÓB ÉS FOTOKATALITIKUS TULAJDONSÁGÚ RÉTEGES KETTŐS OXID RÉTEGEK ELŐÁLLÍTÁSA ÉS TULAJDONSÁGAINAK VIZSGÁLATA

DEÁK Ágota

Doktorandusz hallgató, Kémia Doktori Iskola

Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar, Fizikai Kémiai és Anyagtudományi Tanszék

E-mail cím: dagota13@yahoo.com

Gyakorlati hasznosíthatóságuknak köszönhetően az elmúlt években kiemelt figyelmet kaptak a szuperhidrofób tulajdonságú felületek és ezzel párhuzamosan gyakorlati alkalmazásuk is jelentősen megnőtt a különböző alkalmazási területeken (építőipar, textilipar, egészségügy). Ennek hatására a témával foglalkozó szakemberek jelentős erőfeszítéseket tesznek ilyen szuperhidrofób felületek kialakítására, azaz a természetből jól ismert lótosz levél szerkezetének, víz lepergető tulajdonságának lemásolására. Ez a tulajdonság a növény kettős felületi érdességében, mikro- és nano- szerkezetében rejlik. Az öntisztuló felületek másik osztályába tartoznak a fotokatalitikus tulajdonságú bevonatok, melyek bevilágítás hatására kémiai reakciókon keresztül fotodegradálják a felületen adszorbeált szerves molekulákat.

Jelen munkában, ezt a két öntisztuló tulajdonságot ötvöztük. Olyan szervetlen/ szerves hibrid rétegeket állítottunk elő, melyek szuperhidrofób és fotokatalitikus tulajdonságokkal rendelkeznek. A felületek kialakításában a ~25 nm-es réteges kettős oxid (LDO) fotokatalizátor részecskék és az alacsony felületi energiával rendelkező poli(perfluorodecylacrylate) [p(PFDAc)] fluorpolimer kötőanyag felhasználásával alakítottuk ki. A strukturált, szférikus szerkezettel rendelkező LDO részecskék 12%-ban ZnO fázist tartalmaznak, melyeket az anyagtudomány területén félvezető tulajdonsága miatt vizsgálnak és alkalmaznak rendkívül elterjedten. A hibrid-rétegeket porlasztva szárítással alakítottuk ki, a felületi morfológiáját elektronmikroszkópos mérésekkel követtük nyomon. A felületi érdességet peremszög mérésekkel vizsgáltuk. A kialakított rétegekben a részecske tartalom növelésével növeltük a réteg érdességét, így 80-90 tömegszázalékos LDO tartalomnál szuperhidrofób ($\theta > 150^\circ$) tulajdonságú réteget kaptunk. A hibrid rétegek fotokatalitikus tulajdonságát benzooesav tesztmolekula fotodegradációjával követtük nyomon. A hibrid rétegek, 80-90 %-os LDO tartalma mellett, UV-A fény ($\lambda_{\max} = 365 \text{ nm}$) bevilágítás hatására, a vizsgált tesztmolekula (0,17 g/L) 22-24%-át bontották el.

Kulcsszavak: réteges kettős oxid, hibrid rétegek, szuperhidrofób felület, fotokatalízis.

A LAYER-BY-LAYER TECHNIKA ALKALMAZÁSA HETEROGÉN KATALIZÁTOR RÉTEGEK ÉPÍTÉSÉRE VÍZOXIDÁCIÓRA KÉPES, ELÁGAZÓ LÁNCÚ CU-PEPTID/POLIELEKTROLIT PÁROKBÓL

FARKAS Enikő, SRANKÓ Dávid, KERNER Zsolt, SETNER Bartosz, SZEWCZUK Zbigniew, MALINKA Wiesław, HORVÁTH Róbert, SZYRWIEL Łukasz, PAP József Sándor

Molekuláris- és Nanotechnológiák Doktori Iskola (Pannon Egyetem)

MTA, Energiatudományi Kutatóközpont, Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Intézet

E-mail cím: farkas.eniko@energia.mta.hu, pap.jozsef@energia.mta.hu, horvathr@mfa.kfki.hu

Az elmúlt évtizedben az LbL (Layer-by-Layer, réteg a rétegen) technika jelentősége megnövekedett, így számos új alkalmazásra nyitott lehetőséget, mint például felületi módosításokra, funkcionális multirétegek és nanoeszközök építésére. Ez egy viszonylag egyszerű és költséghatékony eljárás, amelynek elve azon alapszik, hogy felváltva visznek fel a felületre ellentétes töltésű polielektrolitokat. A polielektrolitok olyan polimerek, amelyekben az ismétlődő egységek ionos csoportokkal rendelkeznek. Jelen alkalmazásban PLL-t (poli-L-lizin) és PAH-ot (poli-(allilamin hidroklorid)) használtam pozitívan töltött polielektrolitként, amelyekkel Cu-peptid komplexeket rögzítettem indium-ón-oxid (ITO) félvezető OWLS chip felszínére az LbL technika segítségével. A rétegek épülését az elektrosztatikus kölcsönhatások mellett másodlagos kötőerők is elősegíthetik.

A polielektrolitokat a Cu-peptidek ITO borítású chipen, mint elektródfelületen történő rögzítéséhez használtam tehát, mivel ezen Cu-peptidek felgyorsítják a víz elektrolízisében a vízoxidációs (anódos) félreakciót. Utóbbi reakció a vízbontás, mint megújuló kémiai energiátárolási lehetőség miatt bír jelentőséggel. A katalitikus komplexek L-2,3-diaminopropionsavat tartalmaznak (dap), amelyek lánclágazást okoznak. A Cu-komplexek egyike a Cu-3G, ahol a Cu(II) kötőhelyét 3 glicin és a diaminopropionsav egység alakítja ki. A másik Cu-komplex, a Cu-2GH, egy hisztidint is tartalmaz. E két Cu- vízoxidációs elektrokatalitikus tulajdonságai ismertek az irodalomból, így heterogenizálásuk indokoltnak tűnt.

Kísérleteim célja az volt, hogy egy elektrokémiaileg aktív és stabil heterogén katalitikus felületet építsek fel Cu-peptidekből és polielektrolitokból, illetve vizsgáljam a kapcsolódó kinetikai folyamatokat.

Az LbL rétegek épülését optikai hullámvezető fénymódus spektroszkópiával (OWLS) követtem, amelynek segítségével a megfelelő komplex-polielektrolit párokat (Cu-2GH és PAH-, valamint Cu-3G és PLL-) kerestem meg és az azok épüléséhez szükséges optimális koncentráció tartományt (0,1-0,5 mM Cu komplex) és pH-t (pH = 9-10). Továbbá az OWLS elektrokémiával kombinált változatát, az EC-OWLS módszert használtam a felépített rétegek kronoamperometria során megfigyelhető változásának tanulmányozására. Ilyen módon *in operando* stabil és elektrokémiaileg aktív rétegeket figyeltem meg. További kiegészítő méréseket végeztem elektrokémiai módszerekkel, röntgen fotoelektron-spektroszkópiával (XPS), és AFM-mel a rétegek összetételének és tulajdonságainak igazolására.

A kapott eredmények jelentőséggel bírnak elektródkatalizátorok fejlesztése terén, ugyanis a homogén katalizátorok hátrányait kiküszöbölve felületi önszerveződésen alapuló technológia kidolgozására nyílt lehetőségek.

Kulcsszavak: vízoxidáció, heterogén katalizátor, OWLS, Cu-peptid, Layer-by-Layer technika

MODELLING AND COMPUTER-AIDED SIMULATION OF GAS-SOLID TWO-PHASE FLOWS

Lívía GYURIK, Attila EGEDY, Zsolt ULBERT

PhD student

University of Pannonia, Doctoral School of Chemical Engineering and Material Sciences

E-mail address: gyurikl@fmt.uni-pannon.hu

Nowadays computers are widely used in applied chemistry because of the accurate simulations they can provide due to its growing computational capacity. With the help of computer-aided modelling the system can be optimized without costly investments. Our research focuses on the modelling of gas-solid two-phase flows.

There are multiple ways to model a particulate flow. Euler's approach treats both – the solid and the gas – phases as continuous fluids. Although this concept is easily described in the language of mathematics, it gives poorly detailed result. Using Lagrange's approach the solid phase is treated as separate particles. That's why it is usually called discrete element method (DEM). The computational cost of DEM is high, only up to 100 000 particles' behaviour could be describe on computers we use. In this way we do not have the results from the whole device, but we can get results which can give a good estimation for industrial sized machines.

In our work we are modelling fluidization which is a multi-purpose one out of two-phase operations. The presentation shows the first steps of the work. A single particle is examined in a two dimensional tube with COMSOL Multiphysics modelling software related to the dynamics of the fluid flow. The model of the simplified fluidization bed reactor consists of the flow field and one particle. Air applied on the inlet with different speed, and the motion of the particle is followed with an attached program. The position of the particle is recorded through some iteration. Meshing can affect the result so different fineness is tested to get a better insight to the behaviour of the flowing system and also to the numerical inaccuracy of the method. Research on the mesh independency and increasing the number of particles is going ahead.

Keywords: CFD, gas-solid flow, DEM, fluidization

CISZTEIN ÉS CISZTEIN-TARTALMÚ PEPTIDEK KÖLCSÖNHATÁSA ARANNYAL 2- ÉS 3-DIMENZIÓS RENDSZEREKBE

**JANÓNÉ UNGOR Ditta Anita, JUHÁSZNÉ Dr. CSAPÓ Edit, Prof. Dr. DÉKÁNY Imre
PhD hallgató, Tudományos főmunkatárs, Akadémikus**

MTA-SZTE Szupramolekuláris és Nanoszerkezetű Anyagok Kutatócsoport

SZTE ÁOK Orvosi Vegytani Intézet

E-mail cím: ungord@chem.u-szeged.hu, juhaszne.csapo.editmed.u-szeged.hu,

i.dekany@chem.u-szeged.hu

A nanorészecskék előállítása kapcsán az elmúlt néhány évben egyre inkább előtérbe kerültek az olyan biokompatibilis szintézis módszerek, amelyeknél a redukáló és stabilizáló hatást a megfelelő körülmények között (pH, ionerősség, moláris arány, hőmérséklet...) egyazon molekula látja el. Az alkalmazott bioligandum mennyiségétől függően a megfelelő kísérleti paraméterek beállítása mellett lehetőség nyílik egyazon molekula alkalmazásával mind plazmonikus nanorészecskék (NPs, $d < 2$ nm), mind pedig fluoreszcens hibrid nanostruktúrák szintézisére [1]. Kutatási munkánk során vizsgáltuk az *L*-cisztein (Cys) és a cisztein-tartalmú kipeptidek (ciszteinil-triptofán (Cys-Trp), glutation (GSH)) kölcsönhatását 2-dimenzióban arany felületen (Au^0) és 3-dimenzióban tetrakloro-aurát ionnal ($AuCl_4^-$) [2]. A 2D mérések során a molekulák felületigényét, orientációját az arany hordozó felszínén kialakuló irreverzibilis Au-S kötések keresztül határoztuk meg felületi plazmon rezonancia spektroszkópia (SPR) és kvarckristály mikromérleg (QCM) technikát alkalmazva. Ezen mérések eredményét összevetettük elméleti számításokkal is, melyek jó egyezést mutattak. A 3D rendszerekben 37 °C-on, vizes közegben vizsgáltuk a molekulák spontán reakcióját $AuCl_4^-$ -ionokkal. Savas körülmények között sikeresen állítottunk elő Cys és GSH felhasználásával sárga ($\lambda_{em} = 590$ nm) és narancssárga ($\lambda_{em} = 620$ nm) emisszióval rendelkező fluoreszcens önszerveződő nanohibrid rendszereket. Míg lúgos pH-tartományban csak az $AuCl_4^-$ /GSH reakciója során azonosítottunk néhány atomos, kék emisszióval rendelkező arany nanoklasztereket (Au NCs). Az $AuCl_4^-$ /Cys-Trp rendszerek esetén a triptofán aromás oldallánca megakadályozza az önszerveződő fluoreszcens nanostruktúra kialakulását. Azonban a megfelelő pH- és koncentrációarányok mellett plazmonikus Au NPs és kéken fluoreszkáló ($\lambda_{em} = 470$ nm) szupramolekuláris arany komplexek képződnek. A szintézis optimalizálása mellett nagy hangsúlyt fektettünk a szintetizált hibrid nanostruktúrák széles körű jellemzésére (UV- Vis spektrofotometria, Fluoreszcencia spektroszkópia, FT-IR spektroszkópia, Tömegspektrometria, TEM...) és stabilitásvizsgálataira is.

Kulcsszavak: nanorészecskék, nanoklaszterek, önszerveződő struktúra, fluoreszcencia spektroszkópia

A MAKROSZPIKULÁK SZISZTEMATIKUS VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT FÉL ÉVTIZEDBEN A NAP ALSÓ LÉGKÖRÉBEN

KISS Tamás Sándor

Debreceni Egyetem, Fizikai Tudományok Doktori Iskola

E-mail cím: kitsaat@mailbox.unideb.hu

Témavezető: Professzor ERDÉLY Róbert

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Csillagászati Tanszék

A Nap légkörének alsó tartományában, az úgynevezett kromoszférában, számtalan különböző igen izgalmas jelenséget fedeztek fel az elmúlt évszázadok során. A rengeteg különböző alakú és dinamikájú jelenségek közül az egyik legismertebbek és legtöbbet vizsgáltak a szpikulák [1], melyek a Nap mágneses erővonalai mentén terjedő, 5000 - 11000 km hosszúságú jetek (azaz igen kollimált lokális anyagkilökődések). Mindössze pár perces időskálán előtörnek majd eltűnnek, ezáltal energiát és momentumot juttatva központi csillagunk (legalább alsóbb) koronájába. Korábbi tanulmányok alapján a Napból kiinduló és bolygóközi térben tovaterjedő napszélnek ezek a kilökődések is lehetnek a forrásai. Ugyan először a Nap korongjának szélén fedezték fel őket, azonban a későbbi kutatások kimutatták jelenlétüket a korong belsejében is, ahol mottles-nak nevezték el őket, tehát a szpikulák a Nap kromoszférajában mindenhol megjelennek.

A szpikulák mellett megfigyelhetőek nagyobb "testvéreik", az ún. makroszpikulák is. Méretük többszöröse kisebb társaiknak, továbbá keletkezésükért a névrokonság ellenére egészen más folyamat lehet a felelős. Az első makroszpikulák észlelése közel 40 éve történt [2], így kialakulásuk és működésük messze nem annyira részletesen leírt. Kutatásunkat olyan céllal kezdtük meg, ami nem vág egybe a hasonló objektumok fő kutatási irányával: egy nagy létszámú, több éves időtávot magába foglaló adatbázist hoztunk létre. A makroszpikulák maximum élettartama 30-50 perc és feltehetőleg a Nap kisebb léptékű, lokális mágneses terének változása generálja őket. Viszont a napciklus, azaz a napfoltok számának és területének lecsökkenése majd megnövése, körülbelül 11 éves időtartamon változik. Kutatásunk fő célja annak kiderítése, hogy a makroszpikulák hosszabb távon mutatnak-e olyan ciklikus változásokat, ami összemérhető a napciklussal. Ezáltal a lokális mágneses tér által generált jetek is leírásra kerülnének a globális mágneses terét alakító jelenség, a napdinamó által.

Ehhez a Solar Dynamics Observatory (SDO) napmegfigyelő műhold adatait használtuk fel, mely 12 másodperces felbontásban készít nagyfelbontású képeket a napkorongról 2010 júniusa óta. A makroszpikulák detektálásához egy szigorú kritériumrendszert állítottunk fel. Az identifikált makroszpikulákat pedig egy geometriai közelítéssel négyszögekkel közelítjük ("digitalizáljuk"), ilyen módon meghatározhatóvá válik magasságuk, szélességük, területük, kilökődési sebességük. Ezen módszer segítségével eddig már legalább 343 jetet sikerült egyértelműen detektálnunk illetve digitalizálnunk hat és fél éves időtartamon, azaz 2010 júniusa és 2016 decembere között.

Az adatbázisból kinyert eredmények több mint biztatóak: a nagy elemszám következtében egy statisztikailag pontosabb becslést sikerült adnunk a kilövellések geometriai tulajdonságairól. Továbbá, a makroszpikulák több olyan jellemvonást is mutatnak, ami kapcsolatba hozható a dinamóelmélettel [3]. A legérdekesebbek viszont azon oszcillációs mintázatok, amelyet több makroszpikulák jellemzően is megtaláltunk, de legerősebben a maximális magasságban. A periódusidő körülbelül két év körül lehet, amihez hasonló mintázatot több más naplégköri jelenségen is megfigyeltek már az utóbbi időszakban. Több kutatóval egyetértve egy új típusú napdinamó modellre következtetünk ezekből az eredményekből, amelynek elméleti és

számítógépes modellezése már a tavalyi év során elkészült és ennek szolid új megfigyelési bizonyítékai lehetnek a makroszpikulák.

LÉGKÖRI KOROM AEROSZOLOK ILLÉKONYSÁG SZERINTI VIZSGÁLATA ÚJONNAN FEJLESZTETT FOTOAKUSZTIKUS MÉRŐMŰSZERREL

KISS-ALBERT Gergely

PhD hallgató, környezettudományi Doktori Iskola

Szegedi Tudomány Egyetem, Optikai és Kvantumelektronikai Tanszék

E-mail cím: kissagergely@titan.physx.u-szeged.hu

PINTÉR Máté

PhD hallgató, környezettudományi Doktori Iskola

E-mail cím: mpinter@titan.physx.u-szeged.hu

DR. UTRY Noémi

Tudományos munkatárs

SZTE-TTIK Optikai és Kvantumelektronikai Tanszék

E-mail cím: nutry@titan.physx.u-szeged.hu

DR. AJTAI Tibor

Tudományos munkatárs

MTA-SZTE Fotoakusztikus Kutatócsoport

E-mail cím: ajtai@titan.physx.u-szeged.hu

DR. SZABÓ Gábor

Egyetemi tanár

MTA-SZTE Fotoakusztikus Kutatócsoport

E-mail cím: gszabo@physx.u-szeged.hu

DR. BOZÓKI Zoltán

Egyetemi tanár

MTA-SZTE Fotoakusztikus Kutatócsoport

E-mail cím: zbozoki@physx.u-szeged.hu

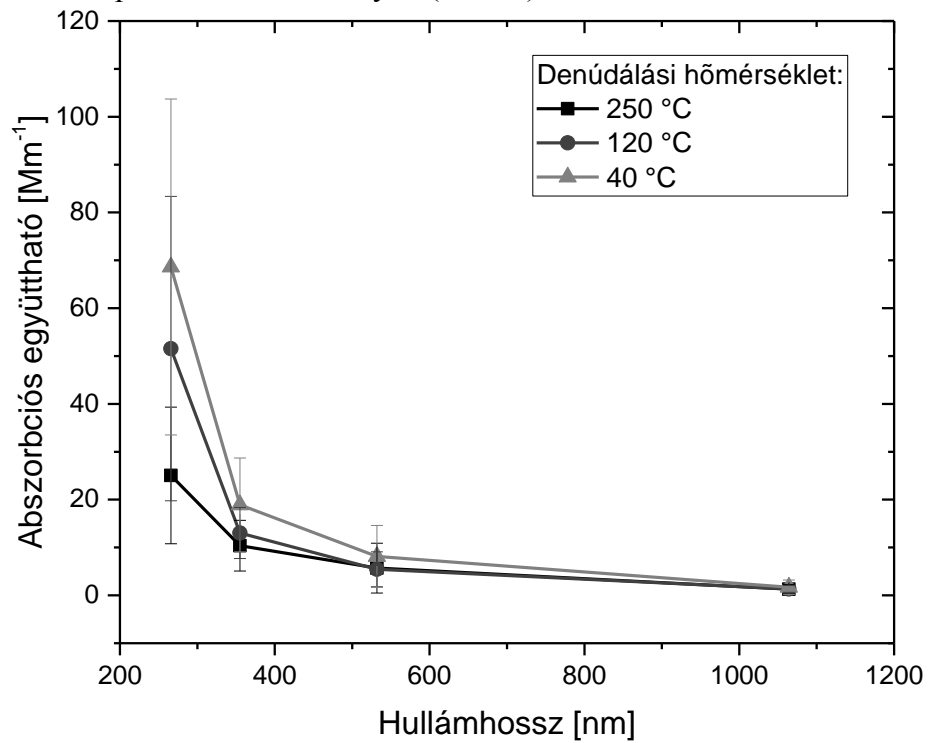
A léggöri aeroszolok spektrális válaszána vizsgálatá elsősorban a Föld és légköréne sugárzásos egyensúlyára gyakorolt hatása miatt van a tudományos érdeklődés középpontjában. A léggöri szálló por tömegkoncentrációjában sok esetben elhanyagolható hányaddal rendelkező korom aeroszolok a szén-dioxid után a második legjelentősebb antropogén eredetű üvegházhatással járó szennyezés.

A léggöri korom aeroszol esetében a különböző szerves komponensek külső vagy belső keveredési geometriákba rendeződhetnek. Belső keveredés esetében általában mag-burok modelltől beszélhetünk. Az ilyen részecskék egy grafitos szerkezetű belső magból, és a rákondenzálódott illékony szerves burokból állnak. Ha a burok nem is rendelkezik fényeléssel, a lencse-hatás révén megnövelheti az aeroszol részecske abszorbciónját akár kétszeresére is. A hatás mértéke függ a burok összetételétől és vastagságától.

A különböző aeroszol összetevők termálsi stabilitás alapján osztályozhatóak. Erre az egyik legelfogadottabb módszer az ún. thermodenuder használata. Két szakaszból áll. Az első szakaszban az aeroszolt felfűtik, ekkor az illékony összetevőket tartalmazó burok elpárolog a magról. A második szakaszban a korábban elpárologtatott összetevőket aktív szénnel megkötjük. Ha a thermudenuderrel kezelt, valamint a kezeletlen, kontroll aeroszolt párhuzamosna vizsgáljuk, lehetőség nyílik a burok hatásának vizsgálatára.

A léggöri aeroszolok abszorbciónjának meghatározására jelenleg a legelterjedtebb módszer a filteres mintavétel, amely módszerrel mért értékek azonban utólagos korrekcióra szorulnak. Ezzel szemben a fotoakusztikus spektroszkópia lehetőséget ad az aeroszolok abszorbciónjának meghatározására valós időbe és aeroszol fázisban, ezzel csökkentve a mérési eljárás hibáit.

Előadásomban bemutatom a kutatócsoport által kifejlesztett, két hullámhosszú fotoakusztikus mérőműszert, a hozzá tervezett thermodenudert, valamint a vele végzett labor , motorteszt-pados és terepi mérések eredményeit (1. ábra).

1. ábra Az abszorpciós együttható változása a denudálási hőmérséklet függvényében

Kulcsszavak: fotoakusztikus spektroszkópia, légköri aeroszol

N-VÉDETT (Z)-3,4-DIHDROXIPIRROLIDINEK ACILEZÉSE IMMOBILIZÁLT LIPÁZ KATALIZÁTOROKKAL

KOVÁTS Benjám

MSc hallgató, Gyógyszervegyész-mérnöki szak

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

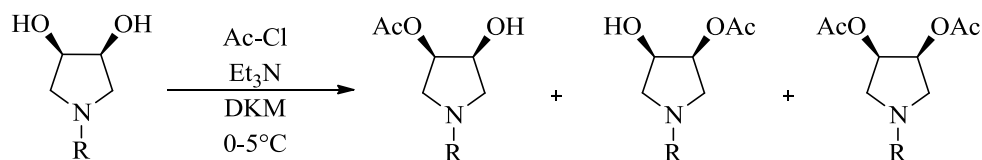
E-mail cím: beni.kovats@gmail.com

Az *N*-helyettesített 3,4-dihidroxipirrolidinek között számos biológiailag aktív vegyület található. A vegyületcsalád tagjai között előfordulnak vírus-, és tumorellenes szerek, TNF- α enzim inhibitorok és véredényképzés-gátlók, melyeket elsősorban hepatitis C, bizonyos fajta tumorok, valamint autoimmun betegségek kezelésére használnak.

Cisz-3,4-dihidroxipirrolidinek előállítására a leggyakrabban alkalmazott szintézis a megfelelő pirrolin származék oxidációja ozmium-tetroxid katalizátor jelenlétében. Ugyanakkor kézenfekvő módszer lehet az 1-es és 4-es helyzetben jó távozócsoportot tartalmazó (*Z*)-but-2-én dihidroxilálását követő gyűrűzárás. A reakció első lépésében megtörténik a ruténium(VIII)-oxid katalizálta *cisz*-dihidroxilálás, és ezt követi a gyűrűzárás a megfelelő aminra. A katalizátor *in situ* képezhető ruténium(III)-kloridból nátrium-perjodáttal. A ruténium(VIII)-oxid dihidroxilálási reakciókban alternatívaként használható az igen toxikus ozmium-tetroxid helyett.

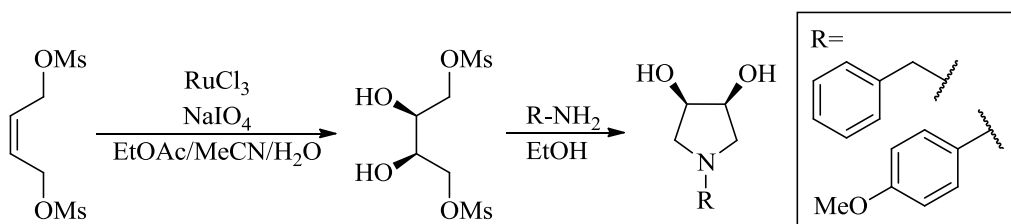
Az így előállított mezovegyületek két aszimmetriacentrumot tartalmaznak. Biológiailag aktív gyógyszerhatóanyagok gazdaságos előállításánál felmerülhet az igény a szekunder-aminocsoport, és hidroxilcsoportok szelektív védésére, átalakítására. A nitrogén-védőcsoportot következetesen a gyűrűzárási lépésben vihetjük be úgy, hogy a reakció amin komponense már a védőcsoportot tartalmazza.

A hidroxilcsoportokat savszármazékokkal észteressítve nem keletkezik egységes termék, enantiomerpár monoacil-származék képződése mellett keletkezhethet még diacil-származék is (1. ábra). Enantiomertiszta vegyületek szintézisére kézenfekvő módszer a lipázokkal megvalósított acilezés.

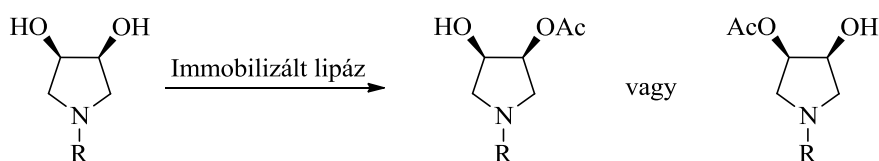
2. ábra: *cisz*-3,4-dihidroxipirrolidinek acilezése savszármazékokkal

Kutatómunkánk során *N*-védett *cisz*-3,4-dihidroxipirrolidineket állítottunk elő dihidroxilálást követő, S_N1 körülmények között megvalósított gyűrűzárással (2. ábra). Az így képzett vegyületeket enzimkatalizált acilezési reakcióban szubsztrátként alkalmaztuk. A reakciók feldolgozásának optimalizálásával elértük, hogy a keletkező termékek kátrányos reakcióelegyből kromatográfiával történő tisztítás nélkül felhasználhatók legyenek. Két, eltérő körülmények között eltávolítható, védőcsoportot vizsgáltunk. A *p*-metoxifenil-csoport oxidatív úton, a benzilcsoport pedig katalitikus hidrogénezéssel távolítható el.

3. ábra: *N*-védett *cis*-3,4-dihidroxipirrolidének előállítása

Előzetes vizsgálatok alapján kiválasztottunk 5 féle lipázt, majd ezeket polimer hordozón történő immobilizálás után felhasználtuk a diolok acilezésére. Célunk volt olyan enzimet találni, amellyel csak az egyik hidroxilcsoport acileződik, így a monoacilezett dihidroxipirrolidin-származék sztereoselektíven előállítható (3. ábra).

4. ábra: *Acilezés rögzített lipáz katalizátorokkal*

A reakciókat királis HPLC-vel követtük. Meghatároztuk a képződő termékek konverzióját és enantiomertisztaságát, és megkíséreltük a nitrogén-védőcsoportok szelektív eltávolítását.

Kulcsszavak: mezo-diol, védőcsoport, dihidroxilálás, lipáz

TERMINÁLISAN VÉDETT CISZTEIN TARTALMÚ PEPTIDEK KOMPLEXKÉPZŐ SAJÁTSÁGAINAK VIZSGÁLATA

LUKÁCS Márton, VÁRNAGY Katalin

Levelező PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék

E-mail cím: lukacs.marton@science.unideb.hu

Már régóta ismert, hogy a kadmium(II) és cink(II)ionok képesek kölcsönhatást kialakítani a cisztein aminosavat tartalmazó fehérjékkel. Ezt a szekvenciában megjelenő különböző aminosavegységek - pl.: a metallotioneinekben található CXXC egységek¹ -, és azok ismétlődése teszik lehetővé. A kölcsönhatás erőssége eltérő a két fentebb említett fémion esetében: míg a kadmium(II)ion irreverzibilis, erős koordinatív kötést alakít ki a cisztein tiolesz csoportjával, addig a cink(II)ion ettől termodinamikailag jóval gyengébb kötődést létesít a kén donoratómmal miközben stabilis, de kinetikailag labilis komplexek keletkeznek. Ezen eltérő tulajdonságok azok, amelyek a kadmium(II)ion toxikus viselkedését idézik elő az élő szervezetekben azáltal, hogy bekapcsolódnak más fémionok anyagcsere-folyamataiba és az erős kölcsönhatás révén blokkolják a folyamatok elvégzéséért felelős enzimeket, illetve egyéb molekulákat.

Mindezek tudatában munkám során célul tűztük ki néhány a fentebb említett fehérjét modellező peptid szintézisét és szisztematikus vizsgálatát annak felderítésére, hogy milyen hatással van a szekvenciában található ciszteinnek száma és pozíciója a létrejövő Cd(II)- és Zn(II)-komplexekre.

A vizsgálatokhoz több peptidet is előállítottam szilárd fázisú peptidszintézissel: Ac-SerAlaAlaCys-NH₂, Ac-SerCysCysSer-NH₂, Ac-CysSerCys-NH₂, Ac-CysSerSerCys-NH₂. Komplexképző sajátságait cink(II)- és kadmium(II)ionok jelenlétében vizsgáltuk pH-potenciometriás, ¹¹³Cd NMR és UV spektrofotometriás módszerekkel.

Az eredmények rámutattak arra, hogy a szekvenciában a ciszteinnek számának növekedésével nő a kialakuló komplexek stabilitása, illetve a CXXC szekvencia nemcsak, hogy alkalmas a fémionok megkötésére, de szelektivitást is mutat a kadmium(II)ion felé.

Kulcsszavak: kadmium, cink, pH-potenciometria, UV spektrofotometria, cisztein

ENERGY RECOVERY PROCESSES OF MUNICIPAL SOLID WASTE

drd. ing. MANESSES Sandor

Prof. Dr. Ing. SOPORAN Vasile Filip

*Technical University of Cluj-Napoca, Department of Environmental Engineering
Entrepreneurship and Sustainable Development, Romania.*

E-mail adress: sandor.maneses@gmail.com

The motivation for the work: The work is due to frequent situations in which the constituent material waste, due to lack of procedures or inadequate procedures, get into dumpsites. We refer to this category of waste, which includes a degraded state plastics, paper and textiles that can not be recycled, recovered by existing porcedures. In this regard, there is need to impose a study on the energy potential that degraded material possesses and opportunities of capitalizing, in the context of inclusion in a compositional structure of other waste resulting mainly from the operation of industrial processes.

Purpose of the work: The objective of the work is given by the design and substantiation, from the perspective of interdisciplinary scientific research, of a methodology for determining the possibilities of energy recovery of degraded materials in the municipal waste

Formulation of the problem: The problem lies in determining the composition and the structure of a fuel which includes significant proportion of degraded materials contained in the municipal waste and other wastes with potential energy generated in certain industrial processes.

Research method: The research methodology is following the next steps: establishing municipal waste compositional structure and the weight that the material is degraded within them; determination of thermal characteristics of the materials degraded municipal waste; setting compositions comprising degraded waste material (paper, plastic, wood etc.) and other wastes resulting in the technological processes (coal dust, for example); determining thermo features in the compositions analyzed; optimizing the composition of recycled materials from the waste degraded to obtain a usable fuel on the domestic and the industrial activities.

The achievements of the research: The research contributes to establishing a methodology for determining the energy potential of compositions, which include degraded materials in the municipal waste and the optimization of fuel cell that leverages their energetic state.

The major contribution of research: Establishing ways that degraded materials in the municipal waste energy can be recovered.

The findings of the research: Findings highlight the fact that use of degraded municipal waste generated within a fuel for recovery is influenced by their status, structure and composition of the resulting presence of coal dust in various processes.

Keywords: municipal solid waste; material recovery, energetical recovery, unusefull component.

RACIONÁLISAN TERVEZETT, HATÉKONY, SZOL-GÉL RENDSZEREKBE ZÁRT CANDIDA ANTARCTICA LIPÁZ B

NAGY Flóra

Doktorandusz, 2. évfolyam

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Szerves Kémia és Technológia Tanszék

E-mail cím: nagy.flora@mail.bme.hu

A biokatalízisnek egyre fontosabb szerepe van a modern szerves kémiai szintézisek során, a kiemelkedő aktivitásnak, szelektivitásnak és specifitásnak köszönhetően. Az előbb említett előnyök ellenére a biokatalizátorok széles körű alkalmazásához az újrafelhasználhatóságnak kulcsszerepe van, ennek hiányában az enzimek használata gazdaságtalan. Az immobilizált enzimek, funkcionális hatékonyságukkal és jó visszaforgathatóságukkal megoldást jelentenek a problémára.

A szol-gél immobilizálás egy a számos immobilizálási módszer közül, melynél az enzim egy polimer mátrix rendszerbe van rögzítve. Az enzimet körül vevő polimer láncok képesek szignifikánsan növelni a biokatalizátor kémiai és fizikai tulajdonságait.

Munkánk során a bioinformatika és a kísérlettervezés eszközeit felhasználva, racionális tervezés útján hoztunk létre szol-gél rendszerekbe zárt *Candida antarctica* lipáz B (CaLB) biokatalizátorokat. A bioinformatika eszköztárának segítségével az enzim aktív centruma molekuláris bioimprintig segítségével formálható, ahol az imprinting ágens a szubsztrát vagy egy ezzel analóg molekula. Az immobilizálás során az imprinting ágensek megfelelő megválasztása növelheti a rögzített lipáz aktivitását és enantiomerszelektivitását.

A kísérlettervezés – az eredmények statisztikai elemzésén alapulva – egy alkalmas megoldást biztosít komplex kompozíciók optimalizálásánál a kísérletek számának minimalizálásával. A biokatalizátorok katalitikus tulajdonságainak statisztikai elemzésével az optimális elegy összetétel felfedezhető.

Az “immobilizáció mérnökség” segítségével kapott összetételeket a CaLB rögzítésére laboratóriumi méretben, a legsikeresebb készítményt méret növelve is sikeresen előállítottuk. Az így keletkezett új biokatalizátorok lehetővé teszik racém alkoholok és aminok kinetikus reszolválását rázatott kisüvegben és folytonos rendszerben egyaránt.

Kulcsszavak: szol-gél immobilizálás, kísérlettervezés, kinetikus reszolválás, átfolyósos oszlop reaktor

LÉGKÖRI AEROSZOL KOMPLEX MIKROFIZIKAI ÉS SPEKTRÁLIS TULAJDONSÁGAINAK VIZSGÁLATA TÉLI VÁROSI KÖRNYEZETBEN

PINTÉR Máté

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem Környezettudományi Doktori Iskola

E-mail cím: mpinter@titan.physx.u-szeged.hu

KISS-ALBERT Gergely

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem Környezettudományi Doktori Iskola

E-mail cím: kissagergely@titan.physx.u-szeged.hu

UTRY Noémi

Tudományos munkatárs

SZTE-TTIK Optikai és Kvantumelektronikai Tanszék

E-mail címe: nutry@titan.physx.u-szeged.hu

AJTAI Tibor

Tudományos munkatárs

MTA-SZTE Fotoakusztikus Kutatócsoport

E-mail címe: ajtai@titan.physx.u-szeged.hu

SZABÓ Gábor

Egyetemi tanár

MTA-SZTE Fotoakusztikus Kutatócsoport

E-mail címe: gszabo@physx.u-szeged.hu

BOZÓKI Zoltán

Egyetemi tanár

MTA-SZTE Fotoakusztikus Kutatócsoport

E-mail címe: zbozoki@physx.u-szeged.hu

A léggöri aeroszol jelentős emberi egészségügyi és éghajlat módosító hatással rendelkezik. A fény-aeroszol kölcsönhatás során fellépő fényszórás hűtő, míg a fényelnyelés fűtő hatással bír. Közvetett módon is befolyásolja a klímát, mivel részt vesz a felhőképződésben, megváltoztatva azok élet idejét és spektrális jellemzőt. Napjaink klimatikus előre-jelzéseinek egyik fő bizonytalansági tényezőjét a fényelnyeléssel rendelkező aeroszokok jelentik.

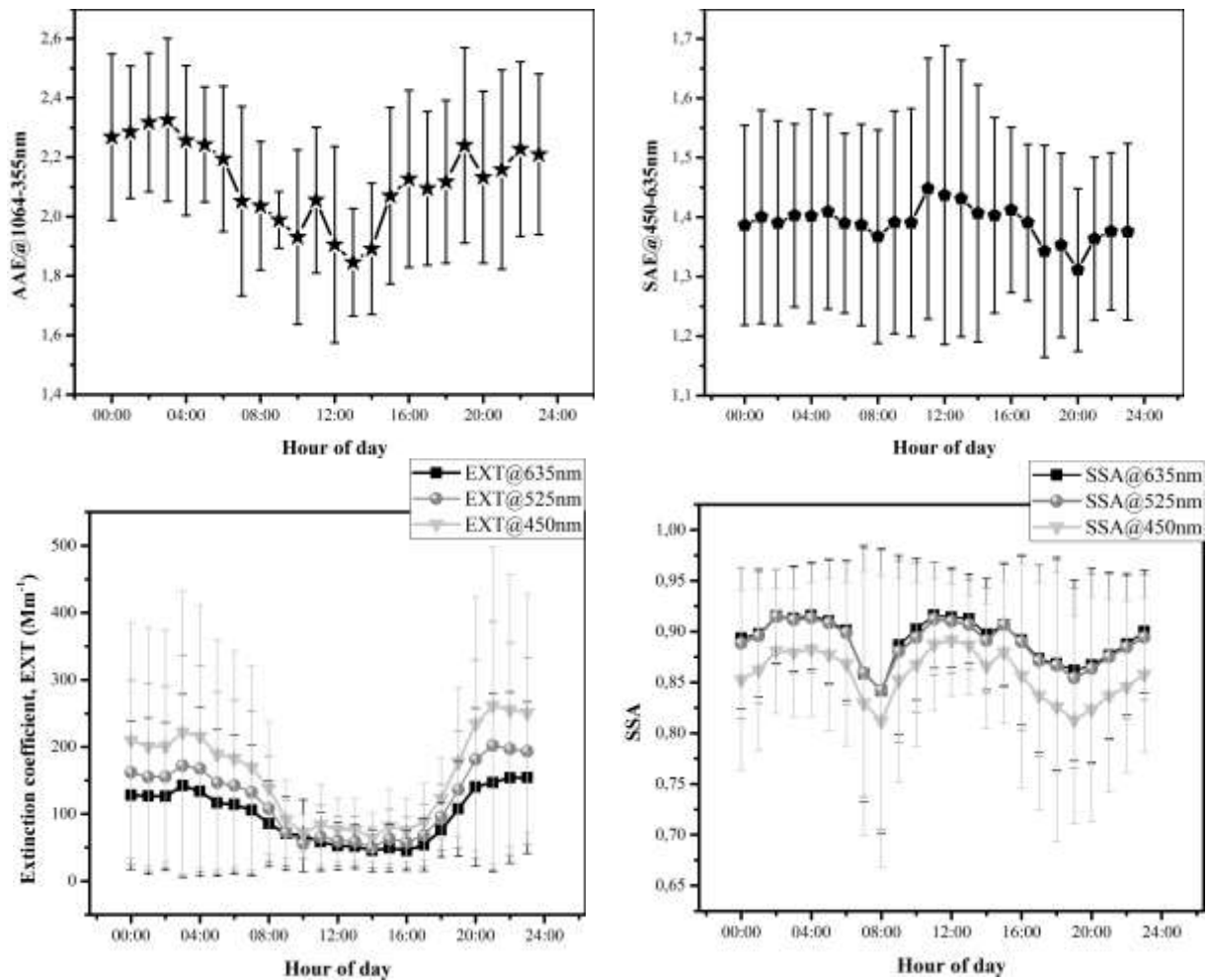
A léggöri aeroszol tulajdonságai időben is térben igen változékonyak. Ennek köszönhetően az utóbbi időben számos helyi és nemzetközi mérési kampány során vizsgálták a léggöri aeroszolt jellemző paraméterek széles skáláját. Téli nagyvárosi környezetben az optikai abszorpcióval rendelkező aeroszol fő forrásai a közlekedés és a háztartási tüzelés.

További bizonytalanságot okoznak az optikai abszorpció mérésének természetéből fakadó műszerezettségű nehézségek. A kereskedelmi forgalomban is kapható, legelterjedtebben alkalmazott mérőműszerek nagy többsége által szolgáltatott adatok utólagos korrekcióra szorulnak. A hely- és összetétel-specifikus korrekciós faktorok meghatározásához, fotoakusztikus aeroszol detektorok általánosan elfogadott referencia műszerként szolgálnak.

Az aeroszol okozta éghajlati változásokat előrejelző modellek fő bemeneti paraméterei az egyszeres szórás albedo (Single Scattering Albedo, SSA), az aeroszol fény-extinkciós együttható (Aerosol Light Extinction Coefficient, EXT), az aszimmetria paraméter (g , a szórt fény térbeli eloszlása), az abszorpciós és szórás angstrom exponens (Absorption and Scattering Angstrom Exponent, AAE and SAE) és a méreteloszlás.

Az előadásban egy négy hétig tartó, budapesti, téli, terepi mérőkampány eredményi kerülnek bemutatásra. A mérések során valós időben vizsgáltuk a városi aeroszol méreteloszlásának,

komplex spektrális válaszában (fényelnyelés és fényszórás), valamint szerves-szerveetlen szén arányának napszakos ingadozását, kibocsájtó forrásoktól való függését (1. ábra).

1. ábra: a, AAE@1064-355 napszakos ingadozása; b, SAE@450-635 napszakos ingadozása; c, EXT napszakos ingadozása; d, SSA napszakos ingadozása

Kulcsszavak: fotoakusztikus spektroszkópia, légköri aeroszol, abszorpciós Angström exponens, egyszeres szórási albedo, sugárzási kényszer

SZILÍCIUM-KARBIDBAN GAZDAG NANO-VÉDŐRÉTEG ELŐÁLLÍTÁSA NEMESGÁZOKKAL TÖRTÉNŐ IONKEVERÉSSSEL

RÁCZ Adél Sarolta

Fiatalkutató

*MTA EK Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Intézet – Vékonyréteg-fizika Osztály
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, VBK, Oláh György Doktori Iskola
E-mail cím: racz.adel@energia.mta.hu*

A szilícium karbid (SiC) egy igen fontos szerkezeti anyag, mely nagy hőállósággal, kopásállósággal és jó hővezetőképességgel rendelkezik. Védőréteggként alkalmazzák olyan mikro-és nanoelektromechanikai rendszerekben (MEMS/NEMS), melyeket szélsőséges környezetben használnak, például szenzorként repülőgépek gázturbináiban és az olajiparban. SiC vékonyrétegek előállítására többféle módszer ismeretes, köztük a fizikai és kémiai gőzfázisú leválasztás. Ezek a módszerek magas hőmérsékletet igényelnek, mely nem előnyös hőérzékeny szubsztrátok esetén. Az ionbombázással történő keverés ezzel szemben egy jó alternatíva lehet, mivel szobahőmérsékleten is alkalmazható. Az művelet során két szilárd anyag határán atomi keveredés, vagy röviden ionkeverés történik (IBM-ion beam mixing). Az ionbombázással a réteghatár átmenetek szélességét, az ott keletkező szilárd fázisokat befolyásolhatjuk.

A korábbiakban sikerült már az osztályon előállítani SiC-ot C/Si (20-20nm) multirétegek galliummal történő besugárzásával. A Ga-os besugárzás hátránya, hogy nem elég gazdaságos és hatékony, csak pár száz mikrométeres felület sugározható be. Ezzel ellentétben a nemesgázokkal történő besugárzás gazdaságosabb.

Munkám során C/Si (20-20nm) multirétegeket sugároztam be argonnal és xenonnal, melynek során a C-Si határfelületen SiC keletkezett, melynek vastagsága nanométeres nagyságrendű és hangolható a besugárzás paramétereinek (fluxus és energia) változtatásával. A SiC vastagsága és mélységi eloszlása AES mélységi profilírozással lett meghatározva. A rétegek kémiai jellemzésére potenciodynamikus korróziós tesztet végeztem, 4M-os KOH oldatban. A korróziós teszt egyrészt kimutatta, hogy a mért korróziós csereáram függ a kialakult SiC mennyiségétől és még néhány nm-es SiC-ban gazdag réteg korróziós ellenállása is nagyságrendekkel nagyobb mint a szilíciumé. A besugárzási paraméterek helyes megválasztásával a rétegek kémiai ellenállása tervezhető.

Kulcsszavak: SiC, nano-védőréteg, ionkeverés, korrózió

KLORÁL-ADDUKTOK KINETIKUS REZOLVÁLÁSA

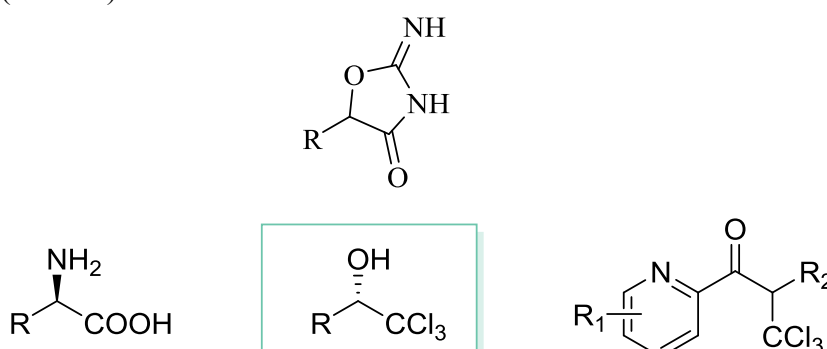
SZOKOL Bianka, SZABADOS Dóra, KÓKAI Eszter, Dr. NAGY József, Dr. POPPE László

Doktorandusz

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

E-mail cím: szokol.bianka@mail.bme.hu, jnagy@mail.bme.hu, poppe@mail.bme.hu

A klorál-adduktok jelentősége napjainkban vitathatatlan, mivel segítségükkel a gyógyszer- és vegyipar számára fontos vegyületek állíthatók elő. A *Corey-Link* reakcióban átalakíthatók aminosavakká, amelyek peptidkémiai szempontból kiemelték. Karbamiddal képzett származékai, mint például az oxazolidinon, olyan szélesspektrumú antibiotikumok építőkövei lehetnek, mint a Linezolid. A hidroxilcsoportot oxidálva jó komplexképző sajátsággal rendelkező vegyületeket szintetizálhatunk és azokat fotokémia reakciókban katalizátorként használhatjuk (**1. ábra**).

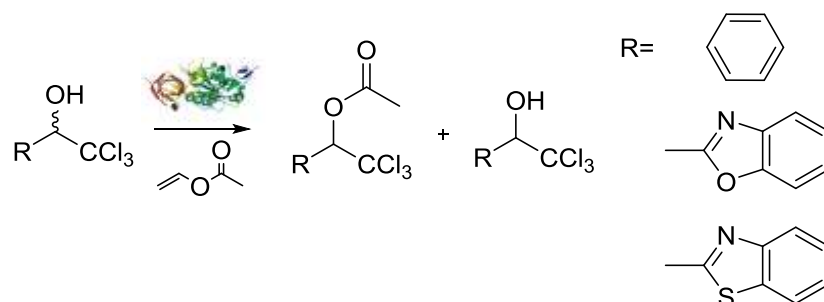

5. ábra: *Klorál-adduktok jelentősége*

A hírhedt Contergan botrány óta kötelező az enantiomerek elválasztása és mindkét enantiomer hatásának feltérképezése. A gyógyszer csak a hatásos enantiomert tartalmazhatja. Tehát, ha az előállított vegyület racém, annak rezolválásával szükséges számolni.

Enantiomertiszta vegyületek szintézisét megvalósíthatjuk enzimek segítségével. Az enzimek olyan globuláris fehérjék, amelyek, mint biokatalizátorok növelik a reakciósebességét az aktiválási gát csökkentésével. Előnyük abban rejlik, hogy szobahőmérsékleten, vizes közegben is működhetnek, így kímélve a környezetet. Szekunder alkoholok kinetikus rezolválását acilezési reakciókban szokták megvalósítani lipáz enzimek segítségével. Ezek az enzimek az emberi szervezetben is jelen vannak, ahol a trigliceridek hidrolízisét katalizálják. Számos előnyük van, melyek közül a legjelentősebb, hogy nagy szubsztráttoleranciával rendelkeznek, így változatos, enantiomertiszta primer és szekunder alkoholokat szintetizálhatunk segítségükkel.

Jelenleg is folyó kutatásunkban aromás, és heteroaromás klorál-adduktok szintézisét terveztük, megvalósítani. A kutatás tárgya megállapítani, hogy ezen új származékok lehetnek-e a különböző lipáz enzimeknek szubsztrátjai, és ha igen, megvalósítható-e a segítségükkel a kinetikus rezolválás (**2. ábra**).

6. ábra: **Klorál-adduktok kinetikus rezolválása lipáz enzimek segítségével**

Kulcsszavak: Enzimkatalízis, kinetikus rezolválás, klorál-adduktok, acilezés

ILLÓOLAJOK KÉMIAI ÖSSZETÉTELÉNEK VIZSGÁLATA GC-MS MÓD-SZERREL

TAMÁSI Kinga¹; ZSOLDOS Gabriella²
Doktorandusz¹; Adjunktus²

Miskolci Egyetem, Kerámia és Polimermérnöki Intézet^{1,2}

E-mail cím: polkinga@uni-miskolc.hu¹; femzsgab@uni-miskolc.hu²

Gázkromatográfiás vizsgálatokat leggyakrabban akkor végeznek, amikor az anyagok alkotóinak szétválasztására már nincs más, hagyományos fizikai vagy kémiai eljárás. Ezek a módszerek kifejezetten alkalmasak illóolajok komponenseinek minőségi és mennyiségi meghatározására, amelyeket természetes lágyítóként kívánunk alkalmazni bizonyos elasztomer mátrixokban. A polimer és az adalékanyag kémiai összeférhetőségéhez azonban hozzátartozik a kiválasztott illóolajok kémiai összetételének előzetes feltérképezése. A kromatográfiás eljárásoknál az elválasztandó komponensek két, egymással érintkező fázis között oszlanak meg, ahol a vizsgálandó anyag összetevői egy nagy felületű – helyhez kötött – álló adszorbens fázis és az ezen keresztülhaladó áramló fázis közötti eltérő szorpciós képességük következtében különülnek el. Gyakran kombinálják tömegspektrométerrel (MS) detektorral: ilyenkor a gázkromatográf feladata a minta gázállapotba hozása ill. a komponensek pontos mennyiségi meghatározása, az MS pedig elvégzi az összetevők egyértelmű azonosítását. Vizsgálataink során ugyanis kiderült, hogy bizonyos fahéj-olaj minták kémiai összetétele között jelentős eltérés volt, és amelyek feltételezhetően befolyásolják majd az olajjal kezelt alappolimer szerkezeti, kristályosodási tulajdonságait, ebből következően pedig hatással lehetnek az elasztomer mechanikai, fizikai, termikus és optikai tulajdonságaira is.

Kulcsszavak: Elasztomerek, illóolajok, fahéj-olaj, lágyítók, GC-MS kromatográfia

NOVEL METHOD FOR COMPARISON OF PERVAPORATION WITH DISTILLATION: MEMBRANE FLASH INDEX (MFLI)

TOTH Andras Jozsef, HAAZ Eniko

Egyetemi adjunktus

Budapest University of Technology and Economics, Department of Chemical and Environmental Process Engineering

E-mail adress: andras86@kkft.bme.hu

Pervaporation can be considered as an alternative of distillation. Nowadays, in the case of process design the accurate and easily computed evaluation system for the comparison of separation methods become more and more important. Before technology implementation, the knowledge of reliable efficiency is mandatory beside energy consumption and economy recovery. In our study distillation and pervaporation are compared using three mixtures, methanol–water, ethanol–water and isobutanol–water. The new method based on vapour-liquid equilibrium data so that the comparison can be plotted in a common figure of the binary mixture to be separated. The permeate concentration values are illustrated over the feed composition. The permeation values of organophilic and hydrophilic pervaporations can be calculated with the help of known separation factors and feed concentrations. Pervaporation and flash distillation should can be compared, because the corresponding y-x equilibrium data is also shown. It can be determined that the separation capability of hydrophilic membranes is higher than treat of the organophilic one. Observing the equilibrium figures, the performance of different membranes can be compared visually, but it does not provide suitable, proper information and in many cases it is not enough, therefore some numerical value must be required for the evaluation. More accurate ranking can be set up with using our improved method, that is Membrane Flash Index (MFLI). If the permeate concentration is divided with the corresponding and iterated vapour equilibrium values, then dimensionless index can be received. The main advantages of this method are the relative simplicity and that it can be calculated in the case of different research paper. It can be concluded, if the MFLI is lower than one, the application of pervaporation is not worth.

Keywords: distillation, membrane efficiency

$\text{Fe}^{\text{III}}_2(\text{M-O})(\text{M-1,2-O}_2)$ INTERMEDIER REAKTIVITÁSÁNAK VIZSGÁLATA H-ATOM ÉS O-ATOM TRANSZFER REAKCIÓKBAN

ȚURCAȘ Ramona

PhD hallgató

Kémiai és Környezettudományi Doktori Iskola

Pannon Egyetem, Szerves Kémia Intézeti Tanszék

E-mail cím: t.rami23@yahoo.com

Az enzimek az élővilág biokémiai folyamatainak katalizátorai. A természetben a redoxi enzimek nagy részét az oxidázok és oxigenázok alkotják, amelyek kofaktorként többnyire vasat tartalmaznak. Az aktív centrumban a fémet körbevevő ligandumok alapján megkülönböztetünk nem-hem-típusú enzimeket. Melyek különböző dioxigént felhasználó reakciókat katalizálnak. Ezen metalloenzimek szintetikus modelljei segítik az enzimműködés megismerését a szubsztrátaktiválás mechanizmusának feltérképezésével. A kapott biotranszformációs rendszerek ipari felhasználása is jelentős, hiszen amellyel, hogy nagy hatékonyságú és szelektivitásúak, egyszerű körülmények között is stabilisabbak mint az élő szervezetekben megtalálható vegyülettársaik. Számos strukturális hasonlóság fordul elő a dioxigén-függő, nem-hem vastartalmú fehérjék között. Ezek közé a rendszerek közé tartozik a hemeritrin (HR), a ribonukleotid redukáz (R2), az oldható metán-monooxigenáz (MMO), a deoxihipuzin hidroxiláz. A Ribonukleotid redukáz (R2) egy nemhem divas tartalmú enzim, mely aktív centrumában két vas iont tartalmaz, amely szerepet játszik a nélkülözhetetlen tirozil gyök kialakításában. Az általunk előállított komplex $\text{Fe}^{\text{II}}[(\text{indH})(\text{MeCN})_3(\text{ClO}_4)_2]$ H_2O_2 -al történő reakciója során egy metastabilis intermediert $[\text{Fe}^{\text{III}}_2(\mu\text{-O})(\mu\text{-1,2-O}_2)]$ kaptunk. A spektroszkópiai valamint a szerkezeti hasonlóságot tekintve a képzett $[\text{Fe}^{\text{III}}_2(\mu\text{-O})(\mu\text{-1,2-O}_2)]$ intermedier szerkezeti modellként alkalmazható az R2 enzimre nézve. A jelenlegi munka során ezen intermedier reaktivitását vizsgáltuk H-atom- illetve O-atom transzfer reakciókban. Szubsztrátumként fenolokat, hidrokinonokat, míg az utóbbi esetben ciklohexanont használtunk.

Kulcsszavak: H-atom transzfer, O-atom transzfer, fenol, ciklohexanon, hidrokinon.

KOMMUNIKÁCIÓ- ÉS MÉDIATUDOMÁNYI SZEKCIÓ

AZ ABSZTRAKT CÍME: A SZÉKELY IDENTITÁS SZEREPE A SZÉKELYFÖLDRŐL ELVÁNDOROLTAK HAZATÉRÉSÉBEN

ANDRÁS Hanga

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

E-mail cím: andras.hanga@gmail.com

Az anyaországtól elszakított hétszázézeres kényszerközösség az igen sokszínű magyarságon belül magát a 'székely' jelzővel megkülönböztető igen erős nemzeti identitással bíró népesség. A gazdasági okokra visszavezethető elvándorlás egyre inkább érezhető jelenség a székelyföldi mindennapokban is, ahogy a környezetükben élő más népek (románok, cigányok, moldávok stb.) esetében, és főleg a 18-35 éves korosztályt érinti, azokat, akik mind a román többségi identitástól, mind az anyaországi magyar identitástól elkülönözött, határozott székely identitással bírnak. Mivel a székely identitás építése a területi identitás erősítésével történő társadalmi folyamat, egyik legfontosabb eszköze a szimbolikus térfoglalás. A folyamat a „hely” kijelölésével kezdődik, az örökség „helyen” való megteremtésével, az önmuzealizációval folytatódik, és végül a virtuális haza térbeli határainak kitűzésével nyílik lehetőség a székely önazonosság megszilárdítására. A tanulmány célja feltárni azokat a tényezőket, amelyek hazatérésüket a területi identitásuk felől segíti elő, és amelyek a későbbiekben a szülőföldjükön való megmaradásukat biztosítják: az erős nemzetépítő székely nacionalizmus milyen szerepet játszhat az elvándoroltak hazatérésében, különös tekintettel a területi autonómia törekvéseikre?

Az előadás során feltérképezhetővé válik a székely identitás szerkezete, valamint a fiatalok mindennapjaira gyakorolt hatása. Mindez lehetőséget teremt arra, hogy a hazatérést vagy otthonmaradást a székely kisebbségi nemzeti identitás fokmérőjeként vizsgáljuk és olyan lehetséges megküzdési alternatívákat keressünk, amelyek az elvándorlás mértékének csökkenését és a hazatérések számának növekedését eredményezhetik. Vajon létezik-e a nemzettudatból fakadó kényszerítő erő, ami a szülőföldön tartja a székelyeket vagy hazaviszi az elvándoroltakat? Fókuszcsoportos interjúk során feltárhatóvá válnak azok a tényezők is, amelyek felgyorsíthatják az elvándorlást és ezzel a környező etnikumok térnyerését. Az elvándoroltak hazatérésének ösztönzésére a kulturális, gazdasági diverzitás miatt van szükség, mert ezáltal sokoldalúbbá és kevésbé sebezhetővé válik a székelyföldi autonómia kérdése.

Kulcsszavak: székely, identitás, nacionalizmus, hely, autonómia

ADALÉKOK A KÁDÁR-KORSZAK TÁJÉKOZTATÁSPOLITIKÁJÁHOZ: A CSERNOBILI ATOMKATASZTRÓFA

BOLDOG Dalma

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

E-mail cím: boldog.dalma@gmail.com

A Kádár-korszak utolsó évtizedét az államszocialista ideológia kifulladására és az elmélyülő gazdasági válsággal együtt a demokratizálódás felé történő lassú elmozdulás és a kulturális nyitás jellemezte. Ez az enyhülés csak részben nyilvánult meg a tájékoztatáspolitikában, hiszen az a közvetett és közvetlen beavatkozásoknak köszönhetően folyamatosan központi irányítás alatt állt. Bár a magyar politikai vezetés követte a szovjet médiapolitikai modellt, az már közel sem egyértelmű, hogy az irányítás mindvégig ennek az alapelvei mentén zajlott. A sajtó nem mindig tudta az egypártrendszer legitimáló agitátor és propagandista szerepét betölteni, hiszen reflektálnia kellett a központi ideológia által marginalizált eseményekre is. Ilyen volt például az 1986-os csernobili atomkatasztrófa, amely nem kizárólag lokális, atombiztonsági kérdés, hanem a hidegháborús világrendszerben a Szovjetunió szempontjából súlyos politikai, társadalmi és gazdasági következményekkel járó esemény volt.

Kutatásom kiindulópontja az a feltételezés, hogy a Kádár-korszakban egységes tájékoztatáspolitikai iránymutatás hiányában, valamint a praxis szintjén működő cenzúra révén az államszocialista ideológia szempontjából problémásnak tekinthető jelenségek reprezentációja ad hoc jelleggel történt. A csernobili atomkatasztrófa esettanulmányként alkalmas arra, hogy egy szélsőséges esemény kommunikációján keresztül, keresztmetszeti jelleggel megismerjük a tájékoztatáspolitikai működését. Előadásomban az információ útját fogom ismertetni a Magyar Szocialista Munkáspárt belső szervezeti kommunikációjától indulva a sajtóban megjelent hírekig. Az információs kört a Tömegkommunikációs Kutatóközpont vonatkozó közvélemény-kutatásainak összegzése fogja zárni. Az elemzés során arra kérdésre keresem a választ, hogy a tájékoztatásban a „pártosság” vagy a „pontosság” volt-e a mérvadó. Vagyis az atomkatasztrófáról szóló hírek alkalmazkodtak-e a nyilvánossághoz vagy a nyilvánosság alkalmazkodott-e ezekhez a hírekhez.

Az esettanulmány nem reprezentálja a Kádár-korszak tájékoztatáspolitikáját, de a kutatás eredményei alkalmasak lehetnek arra, hogy árnyalják a nyolcvanas évek nyilvánosságának működését.

Kulcsszavak: csernobili atomkatasztrófa, Kádár-korszak, államszocialista tájékoztatáspolitikai, cenzúra, közvélemény.

A TINÉDZSEREK ANYAGIASSÁGA

DEBRECENI János, Dr. HOFMEISTER – TÓTH Ágnes

PhD hallgató, egyetemi tanár, témavezető

Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástudományi Kar, Marketing és Média Intézet

E-mail cím: janos.debreceni@stud.uni-corvinus.hu, agnes.hofmeister@uni-corvinus.hu

A kutatás a tinédzserek anyagias jellemvonásának és egyéni célértékeik összefüggésének vizsgálatára korlátozódik. A kutatás kérdése hogy az anyagiasság erőssége befolyásolja - e, hogy a tinédzserek mely célértékeket tartják fontosnak?

Az anyagiasságra az önbecsülés és a személyiségfejlődés ágensei által gyakorolt hatások is a vizsgálat tárgyát képezik. A háttérváltozók között a családszerkezet, jövedelmi helyzet és a családon belül az anyagi javak szerepe, a kortárskapcsolatok, valamint kiemelten a médiahasználat szerepelnek.

A kutatás célja választ adni a tinédzserek értékrendszerével kapcsolatos kérdésekre. Annak vizsgálata, van – e különbség a hagyományos médiumok és az internet nyújtotta lehetőségek (közösségi portálhasználat, online szerepjáték) egyéni anyagiasságra gyakorolt hatása között? Hogyan befolyásolja a családi háttér az értékrendszert? Illetve a kortárskapcsolatok és az iskola hogyan hatnak közvetlenül, vagy az önbecsülésen keresztül az anyagiasságra?

Jelen kutatásom a fenti kapcsolatrendszer vizsgálata középfokú tanulmányaikat folytató tinédzserek körében Budapesten. A kutatás nem reprezentatív, célzott mintavétellel egy online kérdőív kitöltésével történik. A mintavétel értékei kvantitatív elemzési módszerekkel kerülnek feldolgozásra. Az eredmények alapján a kutatás modelljének értékelése és a későbbi kvalitatív vizsgálat, valamint egy kollázs módszeres kutatás előkészítése történik.

Kulcsszavak: tinédzserek, anyagiasság, média, értékek, online

KÍSÉRLET SZÖVEGEK VERTIKÁLIS KOMPOZÍCIÓS ORGANIZÁCIÓJÁNAK KOMMUNIKÁCIÓELMÉLETI KITERJESZTÉSÉRE

GION Zsófi

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

E-mail cím: zsofi.gion@gmail.com

Doktori disszertációmát Petőfi S. János szövegtani megközelítésének kommunikációelméleti kiterjesztéséből írom. A kutatás egyik célja, hogy a kiterjesztés során végbemenő egyszerűsítési és konkretizálási folyamatok elérhetőbbé tegyék a szemiotikai textológia praktikus alkalmazását. A társadalmi kommunikációs keretbe illesztés a kommunikáció participációra alapozott megközelítése alapján történik úgy, hogy a szövegértelmezés különböző organizációformáinak leírására a logika eszköztárát alkalmazom. Első lépésként a vertikális kompozíciós organizációt gondoltam tovább oly módon, hogy a szöveg mélyszerkezetét a mondatértékű elemeket (szegmentumokat) összekapcsoló funktorok extenzionális logikai megfelelőivel tárom föl. A vertikális kompozíciós organizáció a szöveg hierarchikus felépítését, a tényállások közötti kapcsolatot (konstringenciát) reprezentálja.

Jelen elemzés ennek a továbbgondolt modellnek az alkalmazhatóságát hivatott igazolni. Hipotézisem, hogy a konstringencia nem változik, ha ugyanazon korpusz több nyelvre lefordított változatát elemzem. Hierarchikus organizációról lévén szó, hipotézisem úgy igazolható, ha a generatív grammatikából indulok ki: amennyiben az általam továbbfejlesztett módon feltárt mélyszerkezet megfeleltethető a chomskyánus alapelvnek, vagyis a konstringencia ugyanazon korpuszra nyelvtől függetlenül érvényes, úgy a modell alkalmazhatósága igazolt.

Választott korpuszom *A kis herceg* (Antoine de Saint-Exupéry 1943) 21. fejezetéből egy részlet. *A kis herceg* általánosan ismert szöveg, így az eredmények ko- és kontextuális keretbe helyezésére várhatóan elegendő felkészültséggel rendelkezik a kutatás célközönsége. Összesen 7 szövegen végeztem el az elemzést: az eredeti francián, két angol, két német és két magyar fordításon. Így 7-féle viszonyt vizsgálok: az eredetiről angolra, németre és magyarra történő fordítás teremtette viszonyt, az azonos nyelvű fordítások közötti viszonyokat, valamint a különböző nyelvcsaládba tartozó nyelvek (indoeurópai, uráli) szövegei közötti viszonyt.

Azt az eredményt kaptam, hogy a „tény – kiegészítő magyarázat” reláció nyelvtől függetlenül, minden esetben megegyezik, azonban az egyes viszonyok tekintetében a mélyszerkezet helyenként módosul a különböző fordítások nyelvi sajátosságai, illetőleg a fordító interpretációja függvényében.

Mindazonáltal arra a következtetésre jutottam, hogy ezek az eltérések nem befolyásolják olyan mértékben a mélyszerkezetet, hogy a szöveg tényállásai közötti kapcsolat módosulna. Tehát elmondható, hogy a fordítás nem változtat a vertikális kompozíciós organizáció konstringencia szerkezetén, még akkor sem, ha nem szó szerinti. Ez igazolja a hipotézisemet: a modell alkalmazható szövegtani elemzési módszerként.

Kulcsszavak: szemiotikai textológia, PTC, fordítástudomány, konstringencia

DALSZÖVEGEK RETORIKAI ELEMZÉSE

HUJBER Szabolcs

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola, alkalmazott nyelvészet

E-mail cím: hujberszabolcs@gmail.com

A dalszövegek legutóbb az irodalmi Nobel-díj-átadás kapcsán kerültek a figyelem középpontjába, de a bennük rejlő értékeket, az elemzésük által megmutatkozó lehetőségeket évek óta igazolja többek között az ifjúságkutatás, illetve az irodalom- és nyelvtanítás vagy a biblioterápia gyakorlata.

A dalszövegek elemzéséhez alkalmas módszer kiválasztását segítő egy száz tanuló által kitöltött kérdőívet állítottam össze, melyben a dalszövegek fontosságára (10-es skála), funkcióira (kilenctagú szelektív zárt kérdés), illetve a dalok sikerességének okaira (nyitott kérdés) irányuló kérdések szerepeltek. A tanulók 14 és 19 év közöttiek voltak, a 8.-ostól a 12. osztályosig, 73 lány, 27 fiú.

Előzetes elvárásaim szerint a dalszövegek fontosságára nézve a 10-es skála felső negyedébe eső pontszámok voltak prognosztizálhatóak. A dalszövegek legfőbb funkcióját illetően nem a közvetlen érték közvetítés (inkább az érzelmek, személyiség kifejezése, szórakozás) megjelölése volt várható, míg a dalok sikerességével kapcsolatosan a zene, dalszöveg, előadó hármasan kívül a stílus, az egyediség, a megjegyezhetőség, hitelesség, érzelmi hatás fogalmainak említése tűnt a legvalószínűbbnek.

A megkérdezett 100 diák (más fiatalok számára) 7,95, illetve (saját életükben) 8,15 pontot adott átlagban a dalszövegek fontosságát illetően, tehát valóban nagyon fontosak számukra ezek a szövegek, melyek főbb funkcióinak az érzelmek közvetítése (93%) és a személyiség kifejezése (68%) bizonyult. Meglepően magas eredményt ért el a feszültség levezetése (50%), míg a csoporthoz tartozás kifejezése váratlanul alacsonyan zárt (16%). A legfőbb funkcióként a válaszadók fele jelölte meg az érzelmek közvetítését.

A dalok sikeressége, ahogy arra számítani lehetett, leginkább a dalszövegen és a zenén/dallamon/ritmuson múlik (27, illetve 13/11/8 válasz), de a fülbemászó jelzővel is szerepel mindkettő (4 és 11). Az előadó ismertsége, hangja, személyisége is fontos tényező, akárcsak a stílus (összesen 20, illetve 11 válasz), ezzel összefüggésben az előadásmód is számottevő (10). Az érzelmi hatás szintén gyakran szerepelt valamilyen formában a válaszok között, illetve az, hogy a dal megfogjon, megérintsen (15 és 9 válasz). Az érthetőség, egyediség, megjegyezhetőség (4, 8, 4) mellett olyan praktikus megoldások is születtek a siker kulcsát megnevezve, mint a gyakorlás, a szerencse, a marketing, a reklámozás, a kritikák, a rádiós játszás, a slágerlistás helyezés 1-1 említéssel. A válaszok tehát szinte teljes mértékben igazolták az elvárásokat, kivéve a hitelesség fogalmát, mely ezek szerint közvetlenül nem szempont a korosztály számára.

Mindezek tükrében praktikusnak tűnik a dalszövegek elemzéséhez olyan módszert keresni, amely nagy hangsúlyt fektet a meggyőzés érzelmi aspektusára. Az Adamikné Jászó Anna által részletesen bemutatott retorikai elemzés nemcsak komplexitásával tűnik alkalmas módszernek, hanem azért is, hogy a hallgatóság és reakciói is az elemzés homlokterében állnak, illetve az is mellette szól, hogy a dalszövegek esetében az előadásmód is ugyanolyan fontos, mint a hagyományos szónoki beszédekénél.

A vizsgálat igazolását és továbbgondolását szolgálja dalszövegek komplex retorikai elemzése.

Kulcsszavak: dalszöveg, kérdőíves kutatás, retorikai elemzés, érzelmi meggyőzés

FESZTIVÁL ÉLMÉNYEK MEGOSZTÁSÁNAK VIZSGÁLATA A KÖZÖSSÉGI MÉDIÁBAN

IVÁNYI Tamás, Dr. BÍRÓ-SZIGETI Szilvia

PhD hallgató, egyetemi adjunktus, témavezető

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Menedzsment és Vállalatgazdaságtan Tanszék

E-mail cím: ivanyi@mvt.bme.hu, szigetisz@mvt.bme.hu

Az Y és Z generációk napjainkban egyre intenzívebb módon vesznek részt a zenei fesztiválokon. Ezen aktualitásra építve, a tanulmány a fiatalok zenei fesztiválokon szerzett élményeinek online (közösségi médiában való) megjelenését, hatását, motivációit vizsgálja a turizmus és a fogyasztói magatartás megközelítésében. A kutatómunkában külön hangsúly kerül annak a vizsgálatára, hogy milyen hatással lehetnek a fesztiválok a desztinációra, az ottani szolgáltatókra, valamint a fiatalabb generációk utazási döntéseire, hiszen a fiatalok célja többes: kulturális, utazási és kikapcsolódási igényeket kívánnak (térben és időben) egyszerre kielégíteni.

Tehát a közösségi médiát, az online marketinget és a fesztiválturizmust összekötve vizsgálatunk célja az, hogy a fiatalok fogyasztói tartalmaik létrehozásának motivációit, valamint ezen tartalmak online befogadása által kiváltott érzelmeket, döntést segítő gondolatokat vizsgáljuk és ezekre alapozva turisztikai, eseményszervezési marketing stratégiai javaslatokat tegyünk. A vizsgálat során elsőként a vonatkozó szakirodalmat tekintjük át, ahol külön hangsúlyt fektetünk az Y és a Z generációra egyre nagyobb mértékben jellemző közösségi média használat turisztikai vonatkozásaira. Feltárjuk, hogy az okostelefonok és a közösségi média milyen hatással van a fiatalok turisztikai döntéseire.

A szekunder kutatást követő primer, online kérdőíves megkérdezés előkészítéséhez bemutatjuk a kutatás, a kérdőív szerkezetét, valamint a kiértékelés egyes módszereit. A kérdőíves felmérésből származó eredmények a következő főbb kutatási kérdések köré csoportosulnak: rávilágítani a fesztiválturizmus és a turisztikai döntéseket befolyásoló online és offline tényezők közötti eltérésre, feltárni a fesztiválózó fiatalok fesztiválválasztását, az ottani élménymegosztás mögött meghúzódó döntési motivációkat, valamint kiemelni a közösségi médiában megjelenő turisztikai- és fesztiválos élmények befolyásoló hatását meghatározó érzéseket. Végezetül a kérdőíves lekérdezés főbb demográfiai eredményeit közöljük, melyet kiindulási alapként tekintünk további elemzőmunka lefolytatásához.

Kulcsszavak: desztináció-marketing, fesztiválturizmus, fogyasztók által létrehozott tartalmak, közösségi média, online marketing

A TÁRSADALMI KOMMUNIKÁCIÓ ÚJ SZEREPLŐI – A JEGYBANKOK

JELE Ágnes

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

E-mail cím: jeleagnes@hotmail.com

A 2007-ben kitört globális gazdasági válság a világ vezető jegybankjait olyan szerepbe kényszerítette, amelyben a hagyományos kamatpolitika helyett új, nem konvencionális monetáris politikai eszközök váltak hangsúlyossá, s amelyek során a jegybankok a piaci várakozások befolyásolása érdekében kommunikációs megoldásokat kezdtek alkalmazni. A mintegy két évtizeddel korábban kezdődő paradigmaváltás, amely a jegybankokat átláthatóbb működésre kényszerítette, a válság idején kiindulópontot szolgáltatott arra, hogy a monetáris politika váljon a gazdasági és pénzügyi stabilitás újbóli megteremtőjévé olyan módon, amely korábban elképzelhetetlen volt: a kamatok nullára csökkentése és a mennyiségi könnyítés mellett a gazdasági szereplőkkel való kommunikáció útján.

A jelenség makroszinten lehetőséget nyújt arra, hogy vizsgálat alá vonjuk a neoklasszikus közgazdász Hayek gondolatait a kommunikációról, aki szerint egy jól működő piacgazdaságban nincs szükség kommunikációra, hiszen az kerékkötője a gazdaság gyors és rugalmas működésének. Azonban a válság során az ideális egyensúlyi állapot felbomlik, a bizonytalanság és az információs aszimmetria pedig olyan mértékűvé válik, hogy a jegybankok nyilvánosság felé fordulása elkerülhetetlennek tűnik.

Az előadás a kutatás kezdeti szakaszát vázolja fel, amelyben a fenti problémafelvetések mellett olyan beszédek mutat be röviden, amelyek mérföldkőnek számítanak a jegybanki kommunikáció történetében, különösképpen a gazdasági válsággal kapcsolatban. Az elemzés középpontjában Mario Draghi, az Európai Központi Bank elnökének 2012 nyarán tartott nyilvános beszédei és sajtótájékoztatói állnak. Különösen lényeges ez az időszak, hiszen az eurózóna rendkívül közel került a felbomláshoz, amelynek elkerülésében a piaci reakciókból ítélve sorsdöntő szerepe volt Mario Draghi újfajta narratívájának.

A gazdasági folyamatok társadalmi beágyazottsága a fentiek alapján egyértelműnek tűnik, így tehát a gazdaságpolitikai döntések nem egyszerűen közgazdaságtudományi kérdések, hanem tárgyalásuk elválaszthatatlan a társadalmi viszonyok feltérképezésétől, amelyhez a kommunikációtudomány a saját eszközeivel járul hozzá.

Kulcsszavak: monetáris politika, jegybanki kommunikáció, globális válság

EMBERKÖZPONTÚ TÉR-FEJLESZTÉS A TÉR FELHASZNÁLÓK BEVONÁSÁVAL – KUTATÁS ÉS TEREPMUNKA TAPASZTALATOK EGY NEMZETKÖZI NAGYVÁLLALATNÁL

KATONA Gyöngyi

Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

E-mail cím: gyongyi.katona@interware.hu

„ ..soha nem lehetünk biztosak abban, hogy egy intézmény értelmét és funkcióját megragadtuk, ha nem vagyunk képesek átélni az egyéni tudatra gyakorolt hatását”

Claude Lévi- Strauss: Bevezető Marcel Mauss életművéhez

Az elmúlt években a munkavégzéssel kapcsolatos szakmai diskurzus hangsúlya radikálisan eltolódott a *hol-ról* a *hogyan-ra*. Kutatási tapasztalataim alapján úgy gondolom, hogy a *hol* és a *hogyan*, szorosan összetartozó kategóriák. A tudás és kreatív munkásokat alkalmazó vállalatok óriási összegeket fektetnek olyan épületek, tervezésébe, amelyektől valódi üzleti transzformációt és sikert várnak.

Magyarországon az információs gazdaságban érvényesülni kívánó vállalatok is elkezdtek hangsúlyt fektetni arra, hogy milyen képet alakítanak ki magukról: egyszerre kell vonzónak lenniük fogyasztóik és a számukra fontos kompetenciával, bíró tudásmunkások, kreatívok számára.

Ezzel szemben, alig tudunk érdemlegeset mondani arról, milyen munkatér szükséges ahhoz, hogy a tudás és kreatív ipar munkásai nagyobb kedvvel és jobban teljesítsenek.

Kevés cég vizsgálja és méri, hogy a *munkatér dizájn* valóban hatékony stratégiai módszer-e és vajon hozza-e a vele szemben támasztott elvárásokat.

Kutatásomban a tér és az ember viszonyát vizsgáltam egy olyan vállalatnál, mely kommunikációs eszközként tekint székházára, mellyel szemben a legfőbb elvárása az, hogy segítse az emberek találkozásokon, tudásmegosztáson alapuló felfedezéseit és olyan munkatérrel és munkavégzési módszereket tegyen lehetővé, amely energizálja a HÁZ-ban dolgozó embereket. Előadásomban a kutatás során egy általam kidolgozott modell alapján elvégzett tér-alakítási kísérlet tapasztalatairól is beszámolok.

Kulcsfogalmak: társadalmi innováció, emberközpontú design, kognitív térképezés

SZÓKÖLCSÖNZÉS ÉS INTERFERENCIAJELENSÉG A SZLENGBEN. ATTITÜDVIZSGÁLAT A KOLOZSVÁRI FIATALOK KÖRÉBEN

LAKATOS Aliz

PhD hallgató

Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Hungarológiai Doktori Iskola

E-mail cím: aliz.lakatos17@gmail.com

A doktori kutatásom címe *Kontaktusjelenségek az erdélyi magyar szleng nyelvváltozatokban*, jelen kutatás pedig a tervezett doktori értekezés résztémája, amely során egy attitüdvizsgálatot végzek a szlenghasználattal, illetve a kölcsönzéssel kapcsolatosan. A kutatás már csak az erdélyi magyar szleng szempontjából is jelentős lehet, ugyanis a kutatók még nem foglalkoztak behatóbban ezzel a kérdéskörrel, nem történtek tágabb jellegű kutatások.

Amint ismert, a szleng egy könnyen és gyorsan változó, újító regiszter, emellett pedig könnyen befogadja az idegen eredetű elemeket. Ezen tulajdonságok miatt válik érdekessé az a kérdés, hogy milyen kontaktus- és interferenciajelenségek vannak egy olyan, kétnyelvű környezetben használatos szlengben, amelynek természetes sajátossága a kölcsönzés.

Mivel a kutatás nemcsak a szlenghez, hanem a kontaktológiához is kapcsolódik, így e tudományterület számára is hasznosítható adatokat és felismeréseket szolgáltat. A kontaktológiai szempont azért is lényeges, mert az erdélyi magyar beszélőkre jellemző az anyanyelvdomináns közösségi kétnyelvűség, így a kölcsönzés természetes folyamat ebben a közegben, akár tudatosan, akár öntudatlanul történik.

Az első probléma, amivel találkozhatunk e téma kapcsán az magának a szlengnek a meghatározása, ugyanis eddig nem született egy mindenki által elfogadott definíció, amely a szleng minden aspektusát tartalmazza. A problematikus meghatározás miatt több kutató kiemeli, hogy kik a tipikus szlengbeszélők, illetve kik azok, akik gyakrabban használják a szlenget. Itt elsősorban a fiatal korosztályt és a városi beszélőket emelik ki sok más jellemző mellett. Ebből kiindulva az attitüdvizsgálatot a Kolozsváron tanuló középiskolások és egyetemi hallgatók körében kezdtem el, így a diáknyelvre (diákszlengre) és az ifjúsági nyelvre szeretném fektetni a hangsúlyt. A két célcsoportnak köszönhetően az is érdekes kérdés lehet az attitüdvizsgálat során, hogy van-e életkor szerinti különbség a szlenghasználattal és a kölcsönzési folyamatok megítélésével kapcsolatos attitüdben. A jelen kutatás során vizsgálendő anyagot kérdőív segítségével gyűjtöttem össze.

Nyilvánvaló az összefüggés a kétnyelvűségi helyzetben megjelenő szleng és a szókölcönzés között. A magyar nyelv külső régióbeli változataira és általában (régiónól függetlenül) a szlengre jellemző a lexikai átvételek alkalmazása. Röviden összefoglalva azt mondhatjuk el mindkettőről, hogy bár természetes folyamatai a nyelvhasználatnak, nem célravezető, nem helyénvaló minden kontextusban szleng- és kölcsönelemeket használni, emiatt sokan beszédhelyzettől függetlenül megőrzik a használóikat. Holott mindkettő természetes és funkcionális nyelvi jelenség, viszont használatuk csak bizonyos beszédhelyzetekben, informális megnyilatkozásokban adekvát.

A kutatás célja felmérni a fiatalok attitüdjét a szleng és a kölcsönzések használatával kapcsolatosan. A későbbi adatgyűjtést követően majd lehetőség nyílik arra, hogy össze lehessen vetni a két eredményt, amelyből kiderül, hogy ezekhez a nyelvváltozatokhoz való attitüdjük összhangban van-e a fiatalok tényleges nyelvhasználatával.

Kulcsszavak: attitüdvizsgálat, szleng, szókölcönzés, interferenciajelenség

A KARÁDY-JELENSÉG VIZSGÁLATA A DOPPELGÄNGER-EFFEKTUS TÜKRÉBEN

LIPS Adrián

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

E-mail címe: lips.adrian@gmail.com

A doppelgänger-effektus legfőbb előhívója a német romantika, segítségével szépirodalomban és folklórban egyaránt ábrázolásra kerül a hasonlóság és a különbözőség problémája; az identitás kérdése; megjelenési formája pedig lehet szellem, árnyék vagy az adott szereplő alteregója. Rendkívül fogékony a disszonáns lelkiállapotok és jellemek ábrázolása iránt, valamint doppelgängerjeiben a belső ellentmondások, a meghasonlottság feszültsége tényleges énhasadáshoz is vezethet. Az ábrázolásmód első megjelenésére Jean Paul 1796-ban megjelent Siebenkäs című regényében került sor; de ugyanúgy tetten érhető Gogol és Dosztojevszkij csinovnyik-alakjaiban; Stevenson: Dr. Jekyll és Mr. Hyde, Kosztolányi Dezső: Esti Kornél című műveiben is. Jelen tanulmány a doppelgänger-effektus irodalmon és filmen történő megjelenéseire hoz egy-egy példát; emellett a Karády-jelenség kettős, „doppelgänger-szerű” összetételét mutatja be. Írásom álláspontja alapján a Karády-jelenség egy olyan népszerű narratíva, amely az 1939-45 közötti kialakulása után az egyes magyar médiareprezentációkban tetten érhető módon kétszer éledt újjá. Korábbi tanulmányomban a Halálos tavasz című filmalkotás lehetséges olvasatait vizsgáltam az általam meghatározott három történeti szakaszban. A célom az volt, hogy releváns szakirodalmak segítségével rámutassak az egyes korszakok közötti hasonlóságokra és különbségekre. A kutatás eredményeit felhasználva és továbbgondolva megállapítható a Karády-jelenség, kettős, „doppelgänger-szerű” összetétele. Ez megnyilvánul 1. a hollywoodi mintára megalkotott, individualista sztár imágóban és egyéb olvasataiban (mint a díva, az emancipált nő, a vamp, a végzet asszonya; angolban összefoglalóan resting bitch face); valamint 2. az emberi sorsban, és kollektivista olvasataiban (az áldozat, a meghurcoltatást elszenvedő fél, az imágótól, mint elvárt „tökéletességtől” szenvedő fél).

Kulcsszavak: Karády-jelenség; Karády Katalin; Halálos tavasz; doppelgänger-effektus; voyeurizmus

A MÉDIATUDATOSSÁG HELYZETE A VISEGRÁDI NÉGYEK ORSZÁGAIBAN

PELLE Veronika

Egyetemi tanársegéd

Budapesti Corvinus Egyetem, Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet

E - mail címe: veronika.pelle@uni-corvinus.hu

Abban a korban, amikor már nem mi vagyunk okosak, hanem autónk, otthonunk, szőnyegünk, fogkefénk és evőeszközünk; amikor vannak készségek, melyekre már a gyermek tanítja a tanítót és a szülőt, s nem a felnőtt a gyermeket; s amikor nem mi rögzítjük az adatot, hanem az adat rögzít minket, nem kérdés, hogy a médiumok és digitális eszközök értő, bölcs és tudatos használatára égető szükség van. A médiatudatosság – vagy másképpen médiaműveltség – jelentőségének felismerését a téma tudományos visszhangjának elmúlt évekbeli élénkülése is bizonyítja. Egyre több előadás, konferencia, kutatás és publikáció születik a médiatudatosság égisze alatt, tematizálva az újmédia-használat veszélyeit, az okoskütyük használatának előnyeit, hátrányait és személyiségfejlődési kihatásait, az új kommunikációs mintázatok hozta társadalmi változásokat és azok következményeit, vagy épp az új generációk felé irányuló megváltozott (vagy megváltoztatható?) tanítási és nevelési módszerek kihívásait. Komplex és nehezen mérhető (sőt, nehezen is definiálható) készségegyüttésről lévén szó azonban a téma kutatása és oktatása csak mérföldes lemaradással siet a napi praxis és a technológiai fejlődés gyorsvonata után. Mind az akadémiai szintéren, mind a formális és informális oktatási gyakorlatban még mindig inkább az egyedi közlések és próbálkozások a jellemzők, és (főleg térségünkben) hiányában vagyunk a témát komplexen felölelő kutatásoknak. Jelen előadás egy, a fenti hiátust betölteni kívánó 2016-os nemzetközi kutatás eredményeinek és tanulságainak összefoglalását és bemutatását tűzi ki céljául, mely nemzeti – lengyel, szlovák, cseh és magyar – kutatói csoportok részvételével vizsgálta a médiatudatosság oktatásának és gyakorlatának állapotát a V4-ek országaiban.

Kulcsszavak: médiatudatosság, médiaműveltség, médiaoktatás, jó gyakorlatok, V4

EXTENDED SELF A VIDEOJÁTÉKOK VILÁGÁBAN

PÉTER-SZABÓ Richárd

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

E-mail címe: richardwyeth@gmail.com

A videojáték ipar az elmúlt húsz évben rohamos fejlődésnek indult és ez a tendencia továbbra is kitart. Ma már elmondhatjuk, hogy egyes videojátékok (továbbiakban, hacsak külön ki nem emelem, a játék terminus alatt is videojátékot értek) költségvetése meghaladja a legnagyobb hollywoodi filmek költségvetését is. Bátran állíthatjuk tehát, hogy a videojátékok korunk egyik legmeghatározóbb szórakoztatóipari tényezőivé nőttek ki magukat.

Az amerikai ESA 2011-es felmérése alapján a játékosok 18%-a fiatalok, azaz még nem töltötte be a tizennyolcadik életévét, 53%-a 18 és 49 életév közé sorolható, 29%-a pedig 50 év feletti. A fentieket figyelembe véve kikerülhetetlen, hogy a videojátékok társadalmunkra gyakorolt hatásait ne vizsgáljuk.

A videojátékoknak számos aspektusa van, mely elősegítheti a gyermek fejlődését és sok szocializációs aspektusa is ismert, azonban a veszélyekről sem feledkezhetünk meg. Jelen előadásom során a marketing világában használatos Extended Self kifejezést fogom bemutatni a videojátékok világában.

A marketing az Extended Self-et a fogyasztói társadalmat vizsgálva értelmezi. Ehhez először meg kell érteni, hogy a fogyasztókat milyen viszony fűzi azokhoz a tárgyakhoz, melyeket birtokolnak. Ennek megértéséhez elengedhetetlen, hogy felismerjük, a fogyasztók az általuk birtokolt tárgyakat - akár tudat alatt is - saját maguk részeként értékelik. Magyarul azok vagyunk, amiket birtokolunk.

A tulajdonunkhoz való ilyenfajta viszony felismerése nem újkeletű. 1890-ben William James az én modern koncepciójának felismerője, a materiális én koncepciójának kidolgozója a következőket mondta:

„a man's Self is the sum total of all that he CAN call his, not only his body and his psychic powers, but his clothes and his house, his wife and children, his ancestors and friends, his reputation and works, his lands, and yacht and bank-account. All these things give him the same emotions. If they wax and prosper, he feels triumphant; if they dwindle and die away, he feels cast down,—not necessarily in the same degree for each thing, but in much the same way for all“

Lényegében az emberi „ÉN” nem más, mint azoknak az összességé, amit magáénak hívhat. Ebbe a szó legszorosabb értelmében minden beleszámít, nem csak a teste, a mentális vagy fizikai ereje, hanem a ruházata, családja, televíziója, bankszámlája, stb. A materiális én-t óvni kell, és erős párhuzam fedezhető fel a homlokzatvédelemmel is, mivel minden, ami a materiális én-t védi a homlokzatunk védelmének is számít.

A videojátékok sajátos tulajdonságai végett azonban az Extended Self értelmezhetőségi köre nem szűkül le csupán „a játékra.”

Ebben az értelmezésben, a marketingben használatos kifejezés egy kibővített értelmet nyer, mely magába foglalja többek között:

- a játékok típusát
- a főszereplőket
- az élményt
- a játékos módot stb.

Az előadás során ezt a tágabb értelmezési kört fogom prezentálni, eme fogalmon keresztül hangsúlyozva a videojátékok előretörő fontosságát társadalmunkban.

Kulcsszavak: videojáték, Extended Self, Avatár

AZ ALTERNATÍV VITARENDEZÉS LEHETŐSÉGEI A KÖZSZOLGÁLTATÁSOK TERÉN

RÁKÓCZY Zsuzsanna

PhD hallgató

Budapest Corvinus Egyetem

E-mail cím: rakoczy.zsuzsanna.agnes@gmail.com

A konfliktus része mindennapi életünknek, jelen lehet annak bármely területén. Addig, amíg annak rendezése kizárólag saját belátásunkon múlik, dönthetünk amellett, hogy az ismert igazságszolgáltatási rendszereket mellőzve, alternatív vitarendezési (továbbiakban: AVR) eszközöket is igénybe veszünk. Azokban a helyzetekben azonban, amikor valamely hatósággal, hivatali szervvel, vagy állami intézménnyel találjuk szembe magunkat, egészen más megvilágításba helyeződik a konfliktus alternatív módon történő kezelésének lehetősége. Hazánkban legalábbis biztosan. Kutatási területem az AVR közszolgáltatások, azon belül az oktatás- és az egészségügy, valamint a szociális szolgáltatások területére terjed ki, és az a tapasztalatom, hogy a szakemberek – az AVR eljárások meghonosítása érdekében – éveken át folytatott küzdelme és a törvényalkotó kezdeti elhatározása nem bizonyult elegendőnek ahhoz, hogy általánosan elfogadott, elismert és alkalmazott legyen Magyarországon az AVR intézménye. Jelen előadásom tárgya és célja annak feltérképezése, hogy milyen típusú vitás helyzetekben lehetne alkalmazni alternatív módszereket a nevezett közszolgáltatások terén, hogy melyek ezek az alkalmazható módszerek és milyen eszköztár áll a mediátor rendelkezésére ahhoz, hogy segítse a feleket a megegyezésben. Az előadást gondolatébresztőnek szánom annak tekintetében, hogy mi okozza a szóban forgó kommunikációs technikák szabad szemmel is jól látható hiányát, és hogy miként lehetne ezen esetleg változtatni, ha kell egyáltalán. Mindazonáltal nem céloml minősíteni a kialakult helyzetet és az előadás keretében részleteiben nem térek ki arra sem, hogy milyen történeti okok vezettek idáig. Alapvetően a HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó Kft. által kiadott MEDIÁCIÓ Közvetítői eljárások és a Mediáció az egészségügyben kiadványokra-, valamint Mark D. Bennett és Scott Hughes The Art of Mediation című könyvére építtek, de érinteni fogom a hatályos-, továbbá a jelentősebb, azonban mára hatályon kívül helyezett jogszabályi háttérrel. Kitérek továbbá az egykor életre hívott, de napjainkban már nem működő szolgáltatások (pl.: OKSZ) mellett a még jelenleg is funkcionáló intézményekre (pl.: Integrált Jogvédelmi Szolgálat), amelyek az AVR alkalmazását hivatottak biztosítani, továbbá azokra a civil kezdeményezésekre, amelyek kisebb-, vagy nagyobb hatáskörrel, de a módszer elterjesztésén dolgoznak. Végül, az előadással fel kívánom hívni a hallgatóság figyelmét a nyitva álló lehetőségekre, illetve a rendelkezésre álló kommunikációs technikák alkalmazásának fontosságára.

Kulcsszavak: alternatív vitarendezés, mediáció, közszolgáltatás

A KÖZÖSSÉGI KOMMUNIKÁCIÓ HATÁSA A VÁLLALATI PÉNZÜGYEKRE

SZELES Nóra

Egyetemi tanársegéd, PhD hallgató

MOME – Corvinus, Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

E-mail cím: sznora@mome.hu

Előadásomban egy új gazdasági szektor fejlődését és diszruptív hatását tekintem át, amely ötvözte a kommunikációtudomány mellett a médiának, továbbá a vállalati pénzügyeknek, valamint a viselkedési pénzügyeknek. A közösségi finanszírozást tartom a közeljövőt meghatározó pénzügyi-gazdasági jelenségének, valódi újdonságnak, amihez – álláspontom szerint – a hazai pénzügyi világnak is alkalmazkodnia kell. Ezt teheti úgy, hogy előremutatóan, önmaga valósítja meg az internetalapú, közvetítő nélküli finanszírozási formákat, vagy elszenvedti annak elszívó hatását, ami elsősorban a pénzügyi közvetítőrendszert fogja érinteni, jelentősen csökkentve annak jelentőségét a makropénzügyi körforgásban. A jelenség egyik jellemzője, hogy soha nem látott alvótökét is aktivál a gazdaságban. Kutatásomban kommunikációtudományi, pénzügytudományi módszerekkel vizsgálom a fejlődést, amelynek globális skálázását az informatikai újítások, mint például a blockchain, sosem látott mértékben gyorsítja. Célom, hogy új megközelítésben, empirikus úton vizsgáljam az újmédia közvetítése révén előretörő közösségi kommunikáció hatását a mikro- és makro pénzügyekre. Igyekszem rámutatni az előremutató alkalmazkodás szükségességére, különösen újmédiás, közösségi kommunikációs szempontból. A közösségi finanszírozás, mint az internetalapú, nem szabványosított, közvetlen, nem centralizált (kompetitív) értékpapírcélú finanszírozási mód magyarországi bevezethetőségének vizsgálata során megnevezhetőek azok a témakörök, amelyek elemzése és a feltárt állapot stratégiai fejlesztése elengedhetetlen a szektor sikeres fejlesztéséhez. Előadásomban bemutatom a közösségimédia-kampányt, az értékelési módszertant, a PR- és CSR vonatkozásait, mindezek pszichológiájának érintésével. Foglalkozom ezen felül a szektorális- és a makroszempontokkal, a kampányok sajátosságaival, azonosságaival és különbözőségeivel.

Kulcsszavak: közösségi finanszírozás, közösségi kommunikáció, internetes kampányok, pitch, vállalati pénzügyek, tőkepiac, nyilvánosság

HATÉKONY ATTITÚD ÉS/VAGY NORMAVÁLTOZÁS KOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZEI

SZONDY Réka

Doktorjelölt, tanársegéd

Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola, Kodolányi János Főiskola

E-mail cím: reka@szondy.hu

60 évvel ezelőtt Lippmann adta meg az elméleti keretét a modern társadalom közjófilozófiájának, jóval Paul Ricoeur előtt. Modern megoldási javaslatot is ő tett, jóval Jürgen Habermas előtt. Ezeknek a nagy elméleti teoretikusoknak a gondolatait aztán gyakorlati aprópénzre Kotler és Zaltmann kezdte váltani 40 évvel ezelőtt, a társadalmi marketing kidolgozásával. Azonban akár 60 évre, akár 40 évre nyúlunk vissza, a közjó elérése, a közjóhoz tartozó értékek elfogadtatása csak társadalmi kommunikációval lehetséges, hiszen „a szerzett kultúrát nem viszik át a gének, és így a végeredmény mindig kétséges. A jó társadalomban, bár elérhető a jó élet, soha nem érhető el és nem ragadható meg egyszer s mindenkorra. Így aztán, amit már egyszer elértünk, újra elveszhet, ha a jó társadalomban lévő jó élet bölcsességét nem vitték át.” (Lippmann)

Társadalmi célú marketing kampányok esetében a hiteles üzenet, hiteles csatornákon garantálja a célcsoport tagjainak lehető legnagyobb arányban történő eljutását a fontolgtatás előtti szakaszból a fontolgtatási, felkészülési, majd cselekvési szakaszba. A társadalmi célú kampányok kidolgozásánál a viselkedéstudomány eredményeit be kell építeni. A viselkedéstudomány bármely ágát vizsgáljuk is, az attitűdök és normák közötti összefüggések vizsgálata a kulcs egy sikeres viselkedésváltozás eléréséhez.

Ha ismerjük az egyén attitűdjeit, attól még nem tudjuk biztosan megmondani, hogyan fog viselkedni. Nem szükséges az attitűdváltozást elérni ahhoz, hogy megváltozzon a magatartás. Tudományos, kormányzati vagy éppen gazdasági szervezetek irányítottak pozitív attitűdváltozást megcélzó kampányokat, de sajnos gyakran pont ellenkező hatással, nem gyengültek, hanem megerősödtek az emberekben a megváltoztatni kívánt attitűdök.

Fontosak az attitűdök, de a viselkedés még fontosabb, „ezer szó sem hagy az emberben olyan mély nyomot, mint egyetlen tett” (Henrik Ibsen). Ennek megfelelően az eddigi gyakorlattal szakítva a társadalmi marketing kampányok fókuszában a jövőben nem az attitűdváltozás, hanem a normaváltozás elérésének kell állnia.

Kulcsszavak: attitűdváltozás, társadalmi normák változása, társadalmi marketing, társadalmi kommunikáció

A KOLLEKTÍV TRAUMA MEGJELENÉSE A NARRATÍV MŰFAJOKBAN

SZTRUHÁR Bettina, GULYÁS Regina Olimpia

MA hallgató, MA hallgató

*Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar; Színháztudományi tanszék,
Pannon Egyetem, Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar*

E-mail cím: beth.sztruhar@gmail.com, reginaolimpia0311@gmail.com

Mindennapi életünkben gyakran találkozunk traumákkal, amelyek vagy egyéniek vagy kollektívek. Utóbbi esetben gyakran javasolják, hogy beszéljünk róla. Ezt nem csak pszichológus segítségével, de irodalmon és filmen keresztül is megtehetjük. A témát érdekes az elkészült alkotások befogadói oldaláról is megvizsgálni. Erre teszünk kísérletet.

Tanulmányunk a kollektív trauma narratív műfajokban való megjelenését és azok befogadóra gyakorolt hatását kívánja bemutatni, Dél-Szláv konfliktus ihlette művek segítségével. Olyan trauma megjelenését és hatását vizsgáljuk, amely a kollektív emlékezet része, térben és időben is közel áll a magyar befogadókhhoz. Az első részben elméleti háttérrel kívánjuk megalapozni a későbbi vizsgálatot. A tanulmány kettő, a Szerb–horvát konfliktust feldolgozó regényre építő, drámapedagógiai feldolgozó órát mint befogadói kontextust mutat be. Ezután foglalkozunk a szintén ebben a témában készült film hatásaival. Előbbinél és utóbbinál is használunk kérdőívet. A drámafoglalkozást középiskolai csoportokkal vizsgáltuk, a filmet pedig különböző szociológiai paraméterekkel rendelkező emberekkel.

Dolgozatunknak nem célja teljes körű témaköri feldolgozást létrehozni, hiszen nem csak az irodalom, a film, a színház, hanem a pszichológia témakörét is érinti, melyben mi, szerzők, nem vagyunk megfelelően kompetensek.

Hipotézisünk szerint a művek megidéznék saját traumákat, szociálisan érzékenyebbé, empatikusabbá teszi a befogadót, amennyiben azok kellőképpen be tudják vonni azokat.

Kulcsszavak: trauma, kollektív emlékezet, dél-szláv háború., film, próza.

ROLE OF REMEMBRANCE IN SOCIAL COMMUNICATION

TÓTH Judit Gabriella

PhD student

Corvinus University of Budapest, Social Communication Doctoral School

E-mail address: toth.judit.gabriella@gmail.com

Present lecture is tending to trace role of remembrance in social communication. Searching of remembrance has been popularized since last decade, more fields of social studies deal with this area, like psychology, communication and cultural anthropology.

Biographical recalling processes happen in such communication ones which are taken place in interpersonal context, which is determined by cultural and historical frames. These frames are needed for the person so that he or she may be in touch with cultural and social reality, create his or her own culture. Remembrance can be set into social context that way that we can suppose the fact that the projected experiences - which are determined by cultural traditions - existed in social field first of all, then they stepped to the level of individual remembrance.

The author is introducing the practical example of importance of remembrance in case of an aging village in Cserehát, Hungary called Nyésta. The life stories which were told to the researcher are connected with the era of 1950's due to the age of the population, and mean important part of remembrance of local authority. She used deep interviews, group interviews and different methods of visual anthropology during her research work.

She is going to research validity of the result in a next study.

Key words: remembrance, communication, context

A WEB 3.0 LEHETSÉGES ÉRTELMEZÉSEI

TÓTH Tamás

PhD-hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola

E-mail cím: toti088@gmail.com

A világháló fejlődéstörténetét – egészen az 1990-es évek elejétől napjainkig – bizonyos technikai változásoknak és a felhasználói attitűdök módosulásának köszönhetően legalább három szakaszra lehet osztani. Ezen szakaszok megnevezései lehetnek (akár) a web 1.0, a web 2.0 és a web 3.0 terminusok. Előadásomban a fent megnevezett időszakok bemutatására teszek kísérletet legalább két megközelítésből; az első szempont főleg történeti áttekintést nyújt a világhálóról az utóbbi szűk harminc esztendő technikai változásait is figyelembe véve, míg a második aspektus a weben jelen lévő egyének aktivitásaiban fellelhető tendenciákra hívja fel a figyelmet. A lineáris történetértelmezésben felmerülhet a világháló különböző korszakainak lezárulása, amellyel az előadásomban a következő érvrendszer szerint fogok vitába szállni; a web új szakaszainak kezdete nem az azt megelőző felhasználói tendenciák végét, hanem azok módosulásait jelentik, amelyek a technikai újításoknak köszönhetően a webes platformokon kínáló új lehetőségeket biztosították a felhasználói interaktivitásra és az online társadalom attitűdjének változására. A web időszakainak jellemzésénél kihangsúlyozom a böngészés, a felhasználói részvétel és a users közötti kooperáció világhálóra vonatkozó relevanciáját. Prezentációm – a történeti és a felhasználói attitűdök elemzésén túl – a hálózati kommunikációban gyakran előforduló „web 3.0” kifejezés, egyes magyarázatok szerint a „szemantikus web” fogalmának pontosítására, sajátos jellemzőinek bemutatására, és azoknak a webes társadalomra gyakorolt feltételezhető hatásaira fogok koncentrálni. Előadásom fő tárgykörével, a web 3.0-val nem kizárólag a hálózati kommunikációban, hanem a politikai kommunikációban, a marketingben és a világhálón érzékelhető csoportpolarizációs folyamatokban is jelentős tényezővel kell számolni, ezért arra törekszem, hogy a prezentációm a fent felsorolt területekről (is) bemutassak releváns példákat.

Kulcsszavak: világháló, web 3.0, szemantikus web

KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

MI KÖVETKEZIK A NEOLIBERALIZMUS UTÁN?

BÓSZ Anett

PhD hallgató

*Budapesti Corvinus Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Nemzetközi Kapcsolatok
Multidiszciplináris Doktori Iskola,*

E-mail cím: anett.bosz@gmail.com

A dolgozat célja, hogy bemutassa: a liberális eszmerendszer nem bukásához, hanem eszmetörténeti mérföldkőhöz érkezett, amely a liberális teoretikusokat, valamint a gyakorlatban tevékenykedő gazdaságstratégiai tervezőket komoly elméleti munkára kötelezi. A liberális eszmerendszer történetében nem egyedi az eszmetörténeti fordulópont, amely új korszakot nyit a liberalizmus elméleti és gyakorlati képviselői számára.

A gazdaságirányítási főáramlat döntéshozóinak nagy felelőssége van a XXI. században: releváns válaszokkal kell rendelkezniük a globális kihívásokra, olyanokra, mint a szegénységi szakadék, a harmadik világ nagyfokú leszakadása, a környezetvédelem – vagyis a Föld környezeti értelemben vett fenntarthatósága -, de a költségvetési fenntarthatóság, a társadalmi szakadék vagy az esélyegyenlőség is ugyanezen kérdéskör részét képezik.

Ha a neoliberalizmus 2008-as „töréstarten” való rossz teljesítménye nem volna elég, úgy tűnik, az emberiség számára megfogalmazott gazdaság- és társadalompolitikai ajánlata, a XXI. században még zavartalan „közúton haladására” sem elegendő. Másképpen fogalmazva: a neoliberalizmus, a globális kihívások tekintetében válaszképtelennek mutatkozik.

A hiány jól kirajzolódik. A neoliberalizmus elvesztette eszköztárát arra, hogy szolgálhassa a társadalomfejlődést. Ennek egyenes következménye, hogy korszaka lezárul. E tanulmány, egy lehetséges definíció megadásával kíván reflektálni a neoliberalizmus pontos definícióhiányának problémájára, valamint kísérletet tesz rá, hogy feltérképezze azokat a pontokat a neoliberalizmusban, amelyek védtelenné tették a kritikákkal szemben. Utóbbi törekvés indirekt módon mutat rá a kritikák azon csoportjára, amelyek a neoliberalizmus gazdaságpolitikával szemben nélkülözik a kellő megalapozottságot.

A tanulmány további célja a klasszikus liberalizmus neoliberalizmustól való elkülönítése, és annak tárgyalása, hogy a klasszikus liberalizmus elvei használhatóak a válságból való kilábaláshoz. E megállapításon keresztül tesz kísérletet egy kevésbé tárgyalt buktató elemzésére: a neoliberalizmus doktrínája alapvetően különbözött az előző liberalizmus-korszakok fő irányelveitől, és figyelmen kívül hagyta azt az elemet, amelyet a klasszikus liberalizmus képviselőitől kezdve, három és fél évszázadon át egyetlen liberális teoretikus sem, ez pedig nem más, mint az állam szerepe a piaci tökéletlenségek és társadalmi igazságtalanságok kezelésében.

A tanulmány, az ordoliberalizmust elemző esettanulmányon keresztül, felvázol egy lehetséges következő eszmetörténeti fejlődési lépcsőfokot, amely szolgálhatja a jelen gazdasági- és társadalmi válságtünetek enyhítését.

Kulcsszavak: liberalizmus, neoliberalizmus, ordoliberalizmus, gazdaságirányítás, korszakhatár

A JÓ KORMÁNYZÁS HATÁSA A KÖZVETLEN KÜLFÖLDI TŐKEBEFEKTETÉSEKRE LATIN-AMERIKÁBAN

BÍRÓ Flóra Panna

MA hallgató

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar

E-mail cím: biro.flora92@gmail.com

Dolgozatomban a jó kormányzást mérő mutatók külföldi közvetlen tőkebefektetésekre gyakorolt hatását tanulmányoztam latin-amerikai országok példáján keresztül. A fellelhető szakirodalom szerint a kapcsolat alapvetően pozitív, tehát a jó kormányzás vonzó tényező. Latin-Amerika és egyéb fejlődő országok vizsgálatánál, viszont nem egyértelmű a kapcsolat, ellentmondásos eredményeket tapasztalnak a kutatók. A tanulmányban pozitív kapcsolatot vártam a Worldwide Governance Indicators és az FDI között a küldő országok, és ellentétes vagy pozitív kapcsolatot a fogadó országok esetében. Több elmélet foglalkozik annak magyarázatával, hogy miért lehet vonzó, ha például magas a korrupció a fogadó országban, ugyanígy indokolható taszító hatása is. Ahhoz, hogy jól értelmezhető eredményeket kapjunk szükséges leszűkíteni a vizsgált országok csoportját. Ilyen módon esett a választásom Latin-Amerika országaira mint fogadó országokra, és a legnagyobb FDI exportőrökre mint küldő országokra. Annak ellenére, hogy a régóta beáramló FDI viszonylag magas, amit magyarázhat az országok fejlettsége, nyersanyagtartalékaik és történelmi kapcsolataik fejlett nyugati országokkal, mégis kevés vizsgálat foglalkozik azzal, hogy milyen egyéb tényezők határozhatják meg a beáramló tőkét. Jelen esetben az is fontos tényező lehet, hogy milyen időintervallumot vizsgálunk, ugyanis a 20. század végén a tőkeáramlásokat más viszonyok jellemezték, mint a 21. század első évtizedében. Kutatásomban arra kerestem a választ, hogy továbbra is érvényesek-e a legtöbb elmélettel és empirikus vizsgálattal ellentétes eredmények a régióban. Korábbi tanulmányokra alapozva kívántam pontosabb képet alkotni arról, hogy mi a magyarázat az ellentmondásos kapcsolatra, főként a korrupció és FDI között. A vizsgálathoz a gravitációs modellt használtam, ami szintén újszerűnek számít az FDI tanulmányozásában. Az alapmodell változóiin kívül bevontam a WGI mutatókat, melyeket külön modellekben teszteltem a multikollinearitás elkerülése végett. Különböző modellspecifikációkat és panelbecslési eljárásokat hasonlítottam össze. A legjobb modell eredményei szerint nem minden esetben számít a jó kormányzás, de többnyire vonzó tényező.

Kulcsszavak: FDI; kormányzás; gravitációs modell; PPML; Latin-Amerika

A VÁLLALAT ÉS AZ EGYÉN FELELŐSSÉGE GAZDASÁGETIKAI NÉZŐPONTBÓL

BALÁZS Éva

PhD hallgató

Szent István Egyetem, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola

E-mail cím: balazseva0620@gmail.com

A vállalati felelősség közgazdasági értelmében a vezetés, menedzsment területe, a gyakorlatban a stratégiaalkotási folyamatban is megjelenik, de etikai kategóriaként, mint üzleti etika is értelmezhető. A vállalatok felelősségvállalása egyre szélesebb körben képezi kutatások tárgyát, de vannak eltérő szemléletek, melyek Friedman nézőpontjára alapozva a vállalatokat az üzleti profit elérése érdekében tevékenységüket végző szervezetnek tekintik, mellyel a felelősség nem helyettesíthető. Arra keressük a választ, hogyan alakul a felelősség gazdaságetikai oldalról elméleti nézőpontból az egyén és a vállalat felelősségi szintjén?

A témával a közgazdasági elméletek és interdiszciplináris tudományok egyaránt foglalkoznak, mégis az érintett elmélet az egyik fő pillére, amely az aktorok érdekelttségét, érintettségét vizsgálja. A felelős vállalat az érintettek között a jövő generáció érdekeit és a környezeti elvárásoknak való megfelelést is figyelembe veszi. A vállalati gyakorlatra az utilitarizmus, az erényetika és a kötelességetikai irányzatok is hatnak. Az utóbbi időben a feminista etikák szerepe is erősödik, a férfi és női identitás, a női gondoskodó etika és a férfi jogokra alapozó etika révén. Az érintettek érdekeinek védelmét a kötelességetika sorolja a vállalatok kötelezettségei közé. Goodpaster definíciója szerint a vállalati döntéshozónak a releváns érintetteknek kell figyelemmel lennie.

Gazdaságetikai oldalról De George a vizsgálódások három szintjét különbözteti meg: az individuális szintet, a szervezeti szintet és a gazdasági rendszerek szintjét, ez utóbbit Wood az intézmények szintjének tartja. Az egyéni és a vállalati szint kapcsolatára vonatkozóan eltérő nézőpontok alakultak ki, vannak közöttük szélsőségesek, melyek szerint a szervezetnek az egyéni cselekedetek adnak értelmet, a szervezetek morális szempontból üresek, vagy a szervezetek etikátlanok, az egyéni nézőpont érvényesítése sokszor lehetetlen. A közbenső álláspont szerint az egyének és szervezetek etikusságát hasonló alapelvek határozzák meg.

Az emberi viselkedést a döntések során a közgazdaságtan neoklasszikus irányzata által alkalmazott racionalitás és korlátozott racionalitáson túl további megközelítésekkel árnyaljuk. A racionalitás Sen szerinti kritikájával és a racionalitást sértő leghíresebb jelenségekkel, mint az Allais paradoxon, az Ellsberg probléma, a preferencia megfordítás és a kontextus hatás. A döntési modellek közül a teleológikus, és a normatív-affektív döntéshozatalt mutatjuk be, illetve a felelős döntést komplex nézőpontból vizsgáló modellt, a döntési alternatíva, az etikai norma és az érintettek szempontjainak figyelembevételével.

A felelősséghez a szakirodalomban és a gyakorlatban a fenntarthatóság intézménye is kapcsolódik, melyet a legfontosabb három dimenzió szerint (társadalom-környezet-gazdaság) elemzünk. Érintjük a méltányosság, elviselhetőség, élhetőség kapcsolatokat is. Végül a felelős döntéshozatalban részt vevő felelős személy cselekvési lehetőségeit, és a felelős vállalatok működésének alapelveit tekintjük át.

Kulcsszavak: felelősség, egyéni felelősség, vállalati felelősség

EU SAJTKERESKEDELMÉNEK ELEMZÉSE

BALOGH Jeremiás Máté

PhD-jelölt, tanársegéd

Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola, Agrárközgazdasági és Vidékfejlesztési Tanszék

E-mail cím: jeremias.balogh@uni-corvinus.hu

Az Európai Unió országaiban számos sajtófélét gyártanak és exportálnak a világ számos pontjára. A különleges francia, holland, olasz, dán, német és görög sajtok világhíre és népszerűsége vitathatatlan. Az Unióban Hollandia, Franciaország és Németország tekinthető a legnagyobb sajtexportőrnek, amelyek az EU sajtexportjából 60% fölötti aránnyal részesednek. Bár a komparatív előnyök vizsgálata az élelmiszeripari termékek esetében már népszerűnek mondható (Fertő és Hubbard, 2003; Serin és Civan, 2008; Bojnec és Fertő 2009; Bojnec és Fertő 2012; Jámbor, 2013; Sahinli, 2013, Bojnec és Fertő, 2014; Akmal et al., 2014), ezzel szemben az EU sajtkereskedelmi versenyképességének az elemzése még kevésbé kutatott területnek számít a kereskedelem szakirodalmában. Tanulmányom célja, hogy az európai sajtsektor kereskedelmi versenyképességét elemezze Balassa (1965) komparatív előny indexek segítségével, 1990 és 2013 közötti időszakban. Emellett a kutatásom célja, hogy az indexek időbeli változását és a stabilitását is megvizsgálja időben késleltetett indexek és Kaplan-Meier túlélési függvények számításának segítségével. A kutatási eredmények igazolják, hogy az európai sajtkereskedelem erősen koncentrált ágazatnak mondható és főleg az uniós közös piacra irányul. A komparatív előny mutatók eredményei alapján Hollandia, Dánia és Ciprus volt a legversenyképesebb sajtkereskedő az Unióban. Az indexekre számított túlélési függvények eredményei kimutatták, hogy míg a vizsgált országokban a komparatív előny mutatók stabilak voltak, az EU sajtkereskedelem általános stabilitása csökkenő tendenciát mutatott a vizsgált időszakban. A tanulmány több ponton is hozzájárul a szakirodalomhoz. Egyrészt a komparatív előnyök elméletét alkalmazza az Európai Unió sajtkereskedelmére. Másrészt a kereskedelmi indexek időbeli változását és stabilitását is teszteli.

Kulcsszavak: megnyilvánuló komparatív előnyök, sajt kereskedelem, Európai Unió

AZ AMERIKAI MONTE CARLO MÓDSZER A PARTNERKOCKÁZAT KEZELÉSÉBEN

BOROS Péter

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem

E-mail cím: borospeter90@gmail.com

A gazdasági világválság óta a partnerkockázat mérése és kezelése kiemelt szerepet kapott. A partnerkockázat az OTC piacokon megkötött derivatív szerződések élettartama során, a partnerek lehetséges csődjéből eredő veszteség kockázata. A kockázat ugyan hasonló a klasszikus hitelkockázathoz, jellemzően két ok miatt mégis különbözik attól. Míg egy hitelszerződés során a felek egyértelműen hitelező és adós kategóriákba oszthatóak, és a hitelező kitétsége egy jól meghatározott mennyiséggel leírható, addig a partnerkockázat esetén ezek nem teljesülnek. Mivel egy OTC derivatív szerződés értéke, minden esetben az aktuális piaci faktoroktól függ, így a fennálló kitétség is folyamatosan változik. Ebből adódóan a kitétség értéke akár egyik napról a másikra előjelet is válthat, így felcserélve az adós és a hitelező szerepét.

A partnerkockázat mérése tehát egy bonyolult feladat, hiszen gyakran évekre előre kell meghatározni a feltételezett csőd esetén fennálló kitétség mértékét. A partnerkockázat kezelésében így kitüntetett szerepet kap várható pozitív kitétség fogalma, amely a lejáratig hátralévő időpontokra mutatja meg az éppen aktuális kitétség várható értékét. A várható pozitív kitétség profilt számos más partnerkockázathoz köthető mennyiség, mint például a tőkeszámolásban felhasznált nemteljesítéskori kitétség, vagy a hitelértékelési kiigazítás felhasználja. Számításához jellemzően Monte Carlo szimuláción alapuló módszereket használnak. Először az alap piaci faktorokat szimulálják, majd minden úton és szimulációs időpontban beárazzák a terméket. Az árazást analitikus formulák segíthetik, amik azonban az egyszerűbb termékekre korlátozódnak. Mivel a bonyolult termékek árazásához is gyakran használt Monte Carlo módszer ebben az esetben egy kétszintű Monte Carlo becsléshez vezetne, így a számítási bonyolultság miatt az már nem megvalósítható. A bonyolult termékek kitétség profiljának számításához, ezért elterjedt egy alternatív módszer, amit amerikai Monte Carlo módszernek neveznek.

Az amerikai Monte Carlo szimuláció az eredeti Monte Carlo és egy regressziós becslés ötvözete, ami ebből adódóan hibát hordoz magában. A dolgozatban bemutatjuk a módszert és elemezzük a becslés hibáját alternatív feltételezések mellett. Megvizsgáljuk, hogy különböző paraméterek mellett, hogyan is konvergál az amerikai Monte Carlo által számított várható pozitív kitétség a valódi értékhez. Ennek érzékeltetéséhez egyszerű, analitikusan árazható termékeket (pl.: kamatláb csereügylet) használunk fel. Fő kérdésünk, hogy mi a hatása a regresszióban szerepeltetett változóknak, a szimulált utak számának és azok különböző módszerekkel történő csoportosításának. Munkánkban javasolunk egy egyszerű alternatív illesztési technikát is, amely megpróbálja kiküszöbölni az utak csoportosításából adódó hibát. Mivel az így számított várható pozitív kitétség profil befolyásolja a hitelértékelési kiigazítás értékét, így a dolgozatban egy lépéssel tovább megyünk és megvizsgáljuk a módszer által okozott torzítást a hitelértékelési kiigazításban jó- és rosszirányú kockázat feltételezése mellett.

Kulcsszavak: Amerikai Monte Carlo, Partnerkockázat, Hitelértékelési kiigazítás

AZ INFORMÁCIÓ SZEREPE AZ ÜZLETI TÁJÉKOZTATÁS FOLYAMATÁBAN

CSAPÓ László Attila

PhD-jelölt

Szent István Egyetem

E-mail cím: Csapo.Laszlo@mkk.szie.hu

Az infokommunikációs hálózatok, eszközök, szolgáltatások és kompetenciák egyre jelentősebben járulnak hozzá az állampolgárok életminőségének, a vállalkozások versenyképességének és az állami működés hatékonyságának javulásához. Az információ így egyre nagyobb értéké és jól használva hatalommá vált a mai világban. Minden szervezetben – a kisvállalkozásoktól kezdve a multinacionális cégekig – elsődleges fontosságú az információ gyors és pontos kezelése. A nagy mennyiségű, gyakran változó adathalmazokkal gazdálkodni kell a világunkat behálózó információdömpingben, hogy a bennük rejlő érték haszonná váljon.

Ezen felül az információ szerepe a társadalmi élet minden szektorában nő, így az oktatásban, a közigazgatásban, a kutatásban és fejlesztésben, a szórakoztatásban, és végül, de nem utolsón sorban, a gazdasági életben, termelésben és szolgáltatások területén is.

Egy vállalat eredményes működéséhez azonban nem elegendő csupán az információ megszerzése, annak helyes vagy helytelen feldolgozása akár komoly versenyelőnyt vagy versenyhátrányt is jelenthet.

Az információ tájékoztatást nyújt a vállalat vezetői számára a belső folyamatokról, a külső környezet és a vállalkozás viszonyáról, a gazdálkodás eredményességéről. Tehát egy olyan speciális erőforrás, amely a többi szervezeti működést befolyásoló erőforrás meglétéről, vagy hiányáról informálja a különböző hierarchia szinten, és funkcionális területen tevékenykedő vezetőket.

Jelen cikk létrejöttét megelőző kutatás során az itt említett információs felértékelődés miatt bekövetkezett változás hatásait vizsgáltam a World Development Indicators (WDI – Világ Fejlődési Indikátorok) adatainak felhasználásával. Ez az elsődleges Világbanki adatbázis, amely a fejlődési mutatók hivatalosan összeállított nemzetközi forrásokból álló adatállományát tartalmazza.

A WDI adatain végzett összefüggés-vizsgálat segítségével az üzleti tájékoztatási index értékei – amely méri, hogy a befektetőket milyen mértékben védi a tulajdonviszonyokra és pénzügyi helyzetre vonatkozó információk közzététele – és a vállalkozási index értékei közötti kapcsolatot elemeztem, valamint a kapcsolat nagyságát és irányát vizsgáltam meg.

Kulcsszavak: információ, információmenedzsment, WDI, korreláció, Világbank

A TAKAFUL – EGY SPECIÁLIS ISZLÁM FINANSZÍROZÁSI ÜGYLET SAJÁTOSÁGAI

Dr. CSEH Balázs

PhD hallgató

Kaposvári Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Pénzügy és Számvitel Intézet, Pénzügy és Közgazdaságtan Tanszék

E-mail cím: cseh.balazs2@ke.hu

Minden pénzügyi (és emberi) cselekmény, tranzakció magában foglal egyfajta kockázatviselési tartalmat, amely az előre nem várt, illetve várható jövőbeli események ismeretlen voltából ered. Az ismeretből fakadó biztonság hiánya, amely a sokváltozós folyamatok miatt áll fenn arra készítette az embert, hogy a mindennapi életben és főleg gazdasági, pénzügyi tranzakciói során valamilyen módon enyhítse ezt a rá nehezedő kockázati terhet. Így jött létre a biztosítás, ami természetes módon jelen van az iszlámban is. Eredete a „kafala” arab szóra vezethető vissza, ami jelenti a „közös garanciát”, „egymás biztosítását”. A takaful ezért nem más, mint egy olyan koncepció, amely a kártérítés és a megosztott felelősség elveivel összhangban az individuumot védi, de közösségi, szolidáris szemlélettel a finanszírozási, pénzügyi körben.

A takaful az ősi arab törzsek egyesítésekor jött létre és először kártérítés fizetési kötelezettségben manifesztálódott, de hamar kiterjedt a kereskedelemre, amely során a kereskedők egy közös, csoportos biztosítási alapot hoztak létre, ami ekképpen fedezetül szolgált az elszenvedett károkért, veszteségekért, balesetekért.

Napjainkban a hagyományos biztosítási ügyletek, a biztosító szolgáltatók a befektetések során a bevétel és a profitmaximalizálásra törekednek és többségében nem egy közös kockázatviselési közösség tagjai. Egyértelmű szétválás figyelhető meg a részvényesek és a kötvénytulajdonosok között, és mindig garantálva van valamilyen pozitív hozam az ügyletekben. A takaful ezzel a hagyományos rendszerrel szemben olyan alternatív biztosítás (nevezik iszlám biztosításnak is) amelynek alapját az együttműködés és az elkülönülés elve egyszerre jellemez. A biztosítói oldalról olyan befektetők jelentkeznek, akik a kötvényesekkel megosztják a befektetési medence nyereségét és veszteségét is egyaránt, tehát a pozitív hozam nem garantált az ügylet során, mivel az a riba tilalmába esne a sária szabályai szerint.

A modern takaful, amely az iszlám pénzpiac egyik legnagyobb volumenű ügylettípusa kizárja a túlzott bizonytalansági tényezőt, a magas kockázati rátát, mivel enyhíti a feszültségeket és közös kockázatviselésre, kockázati alap létrehozására, illetve szolidaritásra ösztönöz. Emiatt az egyik legjellemzőbb és legnépszerűbb sária-kompatibilis ügylet, amely a kompenzációs elveken és a megosztott felelősség elvén áll. Az utóbbi pár évben a takaful világpiaci volumenének növekedése évi 16-22 % között mozog, a takaful finanszírozási ügyletből származó prémium pedig eléri a húszmilliárd amerikai dollár értéket, ami világviszonylatban jelentős. A tanulmány e modern finanszírozási ügylet speciális karaktereivel foglalkozik és egy általános komparatív elemzést ad a hagyományos, nyugati ügyletekkel is összehasonlítva, amely amiatt is aktuális, mert a 2008-as válság és a depressziós gazdaság olyan kihívások elé állítja a globális piacot, amely megkívánja az alternatív megoldások felé történő nyitást.

Kulcsszavak: iszlám, takaful, zakat, alternatív gazdálkodás, iszlám bank, kockázatviselés, biztosítás, banki finanszírozás

MAGYARORSZÁG ÉS ROMÁNIA ENERGIAGAZDÁLKODÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE AZ ELMÚLT 10 ÉVBEN

Dr. CSIPKÉS Margit

Adjunktus

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Ágazati Gazdaságtan és Módszertani Intézet, Kutatásmódszertan és Statisztika Tanszék

E-mail cím: csipkes.margit@econ.unideb.hu

Az Európai Unióhoz való csatlakozással Magyarország és Románia folyamatosan törekszik arra, hogy a különböző direktíváknak megfeleljenek. Az egyik kulcskérdésnek a villamosenergia témaköre tekinthető, mivel mindkét ország a saját maga által megtermelt villamosenergia mellett importra is szorul. Az elmúlt 10 év villamosenergia-piacát vizsgálva megállapítható, hogy mind Magyarország, mind Románia villamosenergia keresleti-kínálati piacának alakulásában fontos szerepet tölt be az adott ország erőműveinek kihasználtsága. Nagy hangsúlyt kell fordítani tehát a különböző alapanyagokból előállítható villamosenergia költségének alakulására a különböző országokban is, mivel ez nagyban befolyásolja a nagykereskedelmi villamosenergia-árakat.

Cikkemben célul tűztem ki, hogy megvizsgáljam hazánk és a szomszédos Románia energiagazdálkodását. Külön számításokat kívánok tenni az energiahordozók évenkénti megoszlására, a megújuló energiaforrások felhasználására, a nettó-villamosenergia előállítására és fogyasztására, illetve a termelt villamos energiára az előállítására felhasznált energiahordozók alapján.

Anyagomban fontosnak tartom az energiagazdálkodás területén belül a megújuló energiák térnyerésének vizsgálatát is, mivel részarányuk folyamatosan nő mind Magyarországon, mind Romániában is. Szerepük jelenleg még elég alacsonynak tekinthető, de az Európai Unió direktíváknak köszönhetően részarányuk folyamatosan nő. Az Európai Unió energiapolitikájának irányelvei a megújuló energiaforrások hasznosításának növelését célozza meg, melyek nagyban hozzájárulnak a környezetvédelmi és klímavédelmi célok eléréséhez, a munkahelyteremtéshez, a terület- és településfejlesztéshez, valamint az energiainport-függőség mérsékléséhez. Az elérendő cél most a 2020. évre vonatkozik, amikor az EU energiafogyasztásának 20%-át, a közlekedésben használt üzemanyagnak 10%-át kell megújuló energiaforrásokból fedeznie hazánkban. Romániában az elérendő célok valamivel alacsonyabbak, mint Magyarországon.

Kulcsszavak: energiapolitika, energiagazdálkodás, előrejelzés, energia-előállítás

A STARTUP-VILÁG KIHÍVÁSAI A KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNY SZÁMÁRA

DURGULA Judit

PhD hallgató

Nyugat-magyarországi Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar

E-mail cím: durgula.judit@gmail.com

A vállalkozástudományok terén új jelenségek figyelhetők meg: egy egészen egyedi vállalkozói virtus van kialakulóban. Egyfajta paradigmaváltásnak lehetünk részesei, amely túlmutat a korábbi vállalatgazdasági folyamatokon; az Y és Z generáció tagjai másképp gondolkodnak önmagukról, a gazdaságról, a szükségletekről és ennek megfelelően igyekeznek kreativitásukat használva innovatív megoldásokat találni létező problémáikra. Az általuk létrehozott vállalkozások hozzájárulhatnak a nemzetgazdasági teljesítmény növekedéséhez és a munkanélküliség visszaszorításához, így magukban hordozzák az üzleti és közvetetten a társadalmi folyamatok alapvető változásait is. Az innovatív megoldásokat használó, globális piacra készülő vállalkozásokban hatalmas potenciál, ugyanakkor temérdek kockázat is rejtőzik. Az éppen pénzügyi kockázatkezelésben elért eredményeiért Nobel-díjat kapott Engle szerint a fordulatok, válságok akkor jelentkeznek, amikor a modellekben nem szereplő, alapvetően új tényezők hatása válik dominánssá a megszokotthoz képest. Ezt a gondolatmenetet továbbgörgetve juthatunk el a következőkig: a startupok új tudományos megközelítést és vizsgálati módot igényelnek az alkalmazott közgazdaságtanon belül, mivel a klasszikus vizsgálati módszerek a startupok fő jellemzőit nem tudják beépíteni a modelljükbe, pedig egyre nagyobb igény van a nem számszerűsíthető tényezők figyelembevételére is. Mi sem bizonyítja jobban, hogy új tényezőket kell meglévő modelljeinkbe építeni, mint a startupok köré épült szervezetek (kockázati tőkealapok, üzleti angyal hálózatok, inkubátorházak, akceleratorok), melyek jól példázzák, hogy a hagyományos gazdasági szereplők képtelenek ellátni a startupok speciális igényeit. Tanulmányomban a startup-világ közgazdaságtudományi erővonalait, kihívásait igyekszem bemutatni és megoldási javaslatokat kínálni az új berendezkedésre.

Kulcsszavak: startup, innováció, vállalkozástudomány

SAP PREDICTIVE ANALYTICS ALKALMAZÁSA ÉRTÉKESÍTÉSI ADATOKRA

ERDEI Edina

Okleveles gazdaságinformatikus

Debreceni Egyetem, Informatikai Kar

E-mail cím: edina.erdei92@gmail.com

Napjainkban, a technológia fejlődésének köszönhetően a vállalatok közötti verseny fokozódik. A versenyképesség szükséges feltétele, illetve növelésének egy lehetséges módja, ha megteremtjük a vállalati működést teljes mértékben átfogó, központosított, könnyen áttekinthető informatikai hátteret. Egyre több kis- és középvállalat működteti, illetve felügyeli pénzügyi, logisztikai, termelési, humán-erőforrás és egyéb tevékenységeit ERP (Enterprise Resource Planning) informatikai rendszerekkel, melyek az említett folyamatokat egységes keretben képesek kezelni.

A kutatásom során a legfontosabb célom az volt, hogy olyan elemzési és előrejelzési módszereket tárjak fel, amely napjaink vállalatainak nyújthat megoldást különböző pénzügyi és logisztikai problémákra. A célkitűzésem eléréséhez egy SAP vállalatirányítási rendszert használó valós vállalat adatbázisa került elemzésre: a 2013. január – 2016. október időszakból 7 millió eladási rekord, 15.674 különböző termékről. Ezen mennyiségbe beletartoznak a már inaktív cikkek is, amelyek azonban az adatelemzés szempontjából fontosak lehetnek a vizsgált időszakra vonatkozóan.

Az adatok felépítése az elmúlt években megjelent SAP HANA (*High Performance Analytic Appliance*) adatbázis-kezelő rendszerrel készült, mely in-memory és oszloporientált tulajdonságával új alapokra helyezte az adatok tárolását. Az új technológia különböző tranzakció végrehajtásának hatékonyabb működését és gyors lebonyolítását teszi lehetővé.

A több relációs csillagséma segítségével egy olyan táblázat készült el, amely tartalmazza az összes, későbbi feldolgozáshoz szükséges adatot. A séma létrehozása és a kalkulációs mezők (beszerzési ár, árrés, hónap) kiszámítása után - a 2015-ben piacra került - *SAP Predictive Analytics* felület eszközeit használtam az elemzéshez. Az értékesítési adatok 15 negyedévre történő szűrését követően mindegyik időszakra *K*-közép klaszterezési eljárást alkalmaztam. A klasztereket elkészítve, azokat megvizsgálva olyan megfigyeléseket tettem, amely megkönnyítik a jövőbeni készletgazdálkodást, logisztikai és árazási tevékenységet, így elősegíthetik a vállalati profit hosszabb távú növekedését.

A klaszterezést az R programnyelvvvel is elvégeztem, melynek köszönhetően a klaszterezési eredményeket, vagyis az egyes értékesítési rekordokat a hozzájuk rendelt klasztercímke alapján színezzve, 3D-s formában is vizualizálni tudtam. Ezen grafikus kimenetekre tekintve megállapítottam, hogy vannak olyan termékek, amelyeket célszerű lenne kivonni a piacról, és vannak olyanok, amiket fejleszteni, vagy készletezésének minimum szintjét emelni kellene.

A klaszterek középpontjaira alkalmazott regresszióanalízis során az egyes klaszterek mozgását jeleztem előre, elsősorban az idő függvényében, mind egyszerűbb regressziós technikákkal, mind bonyolultabb modellekkel. Ennek köszönhetően becsléseket tettem arra vonatkozóan, hogy az egyes klaszterekbe eső értékesítési rekordokhoz tartozó termékek milyen irányban fognak ingadozni a klaszterközéppontok koordinátái szerint, így javaslatokat tettem az egyes cikkek, cikkcsoportok kezelésére vonatkozóan.

Kulcsszavak: SAP HANA, SAP Predictive Analytics, R, *K*-közép klaszterezés, regresszióanalízis

A SPORT TÁRSADALMI HASZNOSULÁSA GYŐR VÁLLALATAI KÖRÉBEN

FARAGÓ Beatrix

PhD hallgató

Széchenyi István Egyetem, Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: beatrix.farago.b@gmail.com

Kutatás célja

A sport versenyképességet növelő dimenziói, mint a nemzetgazdaság versenyképességének domináns tényezőcsoportjai (Chikán-Czakó, 2002) megjelennek hazánkban is. A PhD kutatásom célja annak feltárása, hogy a sport során kialakult kompetenciák mennyiben jelentenek előnyt a munkaerőpiacon. A másik oldalról nézve: a munkaadók mennyire élnek a sport során kialakult kompetenciáknak a hasznosításával. Regionális szempontból vizsgálva, vajon mennyire érvényesül a régió tehetségmegtartó ereje (a vállalatok és a város sport és tehetség-policyján keresztül) a sporttehetségek munkaerő-piaci hasznosulásában?

A sport társadalmi szerepe és a sportgazdasági hatása alapján a sportolók sportgazdaságot erősítő szerepét, a vállalatok HR stratégiáját a sportolói kompetenciák tekintetében és ezek hatását a társadalmi térre szeretném vizsgálni, ami komplexen kezeli a sportoló életpályáját, a vállalatok HR stratégiájában való hasznosulását és a lokális sportgazdaság fejlesztését.

Jelen tanulmányomban e kutatás egyik részterületét mutatom be: a helyi vállalatok sportban való részvételét vizsgálja. A regionális sport versenyképesség élén jár Nyugat-Magyarország egyik kiemelt városa, Győr. (Ács, 2007) A globális piacon szereplő nemzetközi vállalatok versenyelőnyként kezelik a kultúra régióra gyakorolt hatását (Konczos-Szombathelyi, 2014), amelyben a sport, mint társadalmi jelenség jelenik meg, amely hatással bír a társadalomra és a nemzetgazdaságra egyaránt. A versenyképességben a humán tőke szerepe mellett a társadalmi szerepvállalás is jelentős a vállalatok eredményességében, amely a sport területi támogatásában valósul meg. (Nagy et al, 2012)

A kutatás módszere, mintavétel

PhD kutatásom mintájának egyik alapjául az Alpok-Adria régió szolgál, azok nagyobb városai, a sportolóinak lehetőségei, a vállalatok sportgazdaságban való részvétele kerül pozicionálásra ezen a piacon, Győrrel való összehasonlításban. További mintául szolgál a sportolók felmérése, a sporttehetségek kitörési lehetőségei tekintetében. A harmadik minta a vállalatoknak a vizsgálata, mennyire ismerik fel a sportolói képességek alkalmazásának pozitív hatását a vállalati stratégiájukban.

E tervezett kutatásom egyik részét képezi a mostani tanulmány, amelynek mintáját Győr vállalatai jelentik, felmérve, melyik cégben milyen jelentőséggel van jelen a sport, mint társadalmi szerepvállalás vagy szponzoráció.

A vizsgálat módszere adatelemzések, kérdőíves felmérések, kiegészítve interjúk kutatással.

Eredmények

A kutatásomban a kutatási területek szakirodalmi elemzését végzem és a kutatási pontok egyes szélesebb körű felmérését, mint Győr vállalatainak sporttal kapcsolatos tevékenységét. A továbbiakban tervezem a sportolói oldal felmérését a karrierútjuk szempontjából: milyen elhelyezkedési lehetőségekkel bírnak lokális szinten. A vállalatok humán erőforrás stratégiáját elemezve, interjúkkal vizsgálom a vállalatok sportolói kompetenciákhoz való hozzáállását.

Felhasználhatóság

Jelen tanulmány bemutatja, hogy Győr, mint iparváros hogyan építi be kultúrájába a vállalatokat a sport területén. A felmérés alapján láthatóvá válik, hogy a kulturális környezet milyen hatással bír a lokális szervezetre, amelynek indikátora a sport.

A kutatás eredetisége, értéke

A sportolók, a munkaerőpiac összehangolásával a vállalatok tehetségmenedzsment stratégiájában jelenthet novumot a kutatás.

Kulcsszavak: sport, regionális, vállalatok sportszponzorációja, társadalmi felelősségvállalás, sportgazdaság

LOGISZTIKAI FOLYAMATOK AZ ERDŐGAZDÁLKODÁSBAN

FRÓNA Dániel

MA hallgató

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar

E-mail cím: fronadani14@gmail.com

A kutatásom célja az Északerdő Zrt. állami erdőgazdaság ökonómiai elemzése és versenyképességének, valamint a logisztikai folyamatainak vizsgálata. Minden vállalat életében nagyon fontos szerepet kapnak a készletek, igyekeznek ezeket optimális szinten tartani, valamint a szállítást a lehető legköltséghatékonyabban megoldani. Fontos, hogy a vevői igények teljes körű kielégítése minden esetben megtörténjen, ezért elengedhetetlen a folyamatok folyamatos felülvizsgálata, új eljárások, módszerek kidolgozása és alkalmazása, hogy a hatékonyságot emeljék.

A kutatási témám kiválasztását a lakóhelyi lehetőségek és tapasztalatok mellett, jelentős mértékben befolyásolta a vizsgált céghez köthető munkakapcsolat. Alapképzésem 7. gyakorlati félévében, 2014-ben az Északerdő Zrt. pálházi igazgatóságán töltöttem el 12 hetes szakmai gyakorlatom, ahol elkészítettem szakdolgozatomat is. Címe: A Északerdő Zrt. ökonómiai elemzése. A témaválasztását erőteljesen motiválta, hogy Magyarországon és szerte a világon a globalizáció hatására a vállalatoknak egy folyamatosan változó környezetben kell versenyben maradniuk. Ahhoz, hogy meg tudják őrizni pozíciójukat folyamataik optimalizálására van szükség.

A választott kutatási terület vizsgálatához primer és szekunder kutatást kívánok végezni. A téma szakirodalmának feldolgozásánál kutatói területhez szorosan illeszkedő hazai és nemzetközi kutatásokat, jelentéseket, és tudományos publikációkat vizsgálom.

A primer adatgyűjtéshez maga a cég biztosít lehetőséget. Céлом személyes adatgyűjtés és félig strukturált mélyinterjúk készítése. A vizsgált gazdaság lehetőséget biztosít számomra a teljes körű adatgyűjtésre, hogy ez által elemezhessem a vállalkozás versenyképességét, a külső és belső környezetének és logisztikai folyamatainak megismerésén keresztül. Ez hosszú távon segítené a vizsgált vállalat munkáját. A kutatás során kvalitatív és kvantitatív módszertani vizsgálatokat fogok elvégezni.

Ütemterv: 2016 -2017.- folyamatos konzultáció a témavezetővel, 2016. május- kapcsolat felvétele a vizsgált cég vezetőségével, 2016. július- augusztus szakirodalom gyűjtése és feldolgozása, 2016. augusztus- október- primer és szekunder adat gyűjtése és feldolgozása, 2016. október- december- adatok elemzése és feldolgozása, 2016. december-cikk írása, 2017. május-kutatás folytatása- diplomamunka készítése

Kulcsszavak: logisztika, erdőgazdálkodás, fenntarthatóság, versenyképesség

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF SOVEREIGN CDS FORECASTING METHODS

GÉCZI-PAPP Renáta

PhD student

University of Miskolc

E-mail address: stgpren@uni-miskolc.hu

The evaluation of economic phenomena, and the determination of expected values are important part of the decision making process. Analyst try to establish trends based on the analysis of time series data, for which one can use several methods. In today's rapidly changing, globalizing business environment is crucial that the decisions are based on correct and current information. This is true for corporate and country level as well.

During the financial crisis it has become clear that the forecast of economic processes and phenomena are not easy. The credit default swap (CDS) is an often heard, volatile financial term, which is really important in the financial and investment decisions. The CDS is a special swap, and basically works like an insurance. It has several type, has a strong connection with the current condition of the country/company and reflects the market's opinion. Since the CDS data provide an opportunity to apply the most common forecasting methods, I think it may serve as an appropriate base for a comparative analysis.

The study's main goal to show the current analytical tools (deterministic and stochastic too), which can be used for the sovereign CDS forecasting, and create a comparative analysis of these methods. The development of technology has made available a number of "new" methods, and we can still use the traditional ones. This makes it difficult to select the optimal solution. The result can be useful for analysts, because it helps to choice the appropriate approach for their study, not just in the field of finance.

Depends on the research problem and the resources, one can use simple and complex methods too. The study analyses the descriptive statistical methods, the multiple and fixed effect regression, the factor analysis, the Granger-causality, the co-integration and the ARIMA models.

To get a reliable and accurate result, we need to choose the appropriate model. This study gives an overview about the different analytical and forecasting methods, thereby provides assistance in the model selection.

Keywords: forecasting, credit default swap, regression, ARIMA

AZ AUTOMATIZÁLT BARTERMODELL LEHETŐSÉGE

HERR Dávid

MA hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar

E-mail cím: herrdaveed@gmail.com

A barter fogalmával keveset foglalkozik a modern közgazdaságtan, és a mikroökonómia tantárgy bevezető fejezeteiben kerül csak megemlítésre, hogy aztán gyorsan túl is léphessünk a gazdasági aktus ezen ma már praktikusnak nem mondható módszerén. Ugyanakkor végső soron minden gazdasági interakció mérlegelt cserén alapszik, amennyiben a pénzeszközöket is árunak tekintjük. Miként mérlegel egy aktor, amikor megvonjuk tőle a megszokott médiumot, a pénzt? Hogyan lehet feltérképezni és összehasonlítani más aktorokkal keresletének nagyságát, melyet nem befolyásolnak pénzben kifejezett horgonyinformációk? A cserekereskedelem önmagában több szempontból is háttérbe szorul a monetarista rendszer mellett, egész egyszerűen gyakorlati szempontból: a piacmérettel együtt az információtömeg exponenciális növekedése, a fizikai-távolsági korlátok, a kölcsönös bizalom feltétele, a darabolhatóság problémája, és a kölcsönös szükségletek együttes jelentkezése együtt mind felesleges erőfeszítéssé teszik annak kivitelezését. Viszont ha minden kifejezésre juttatott igényt és cserére felkínált árut egy adatbázisba gyűjtjük és egy kapcsolati hálón keresztül egymáshoz rendeljük a termékeket, aktorokat, úgy egy algoritmus képes lehet megtalálni egy mindenki számára előnyös csereláncolatot. Ekképpen a hagyományosan direkt, kétszemélyes csereinterakciót ki lehet terjeszteni egy többszereplős lánckörbe. A számítástechnika, az internet nyújtotta lehetőségek és a szociális média eszközeivel a mai korban megvalósítható lenne egy olyan virtuális piac, ahol az egyének által felkínált végtelen volumenű kereslet és kínálat találkozhat anélkül, hogy az egyének különösebben bonyolult keresgélésbe, alkudozásba bonyolódna. Ezáltal mozgósítva lennének a mainstream gazdaság által elhanyagolt elfekvő készletek, felszabadulnak a „hosszú farok” forrásai. És ami mindennél érdekesebb: mindezt pénzforgalom nélkül!

Kulcsszavak: cserekereskedelem, csere, barter

THE DEVELOPMENT OF CSR CONCEPT AND SUSTAINABILITY

Dóra Diána HORVÁTH

Assistant lecturer, PhD student

University of Miskolc

E-mail address: szvhdora@uni-miskolc.hu

The emergence, development and sustainability of CSR concept are explored in the paper. In the first part the main stages of the evolution of CSR are summarized marking the significant milestones, publications and corporate best practices. In this section it is shown how the stations connect to geographical areas. Here the major types of CSR will be presented and a structured system will be outlined with the related disciplines.

The following section is an attempt to clarify the concept of CSR. Today, several CSR definitions exist at the same time and both corporate and political decision-makers and experts working at the field of science apply the concepts mixing them.

During my research I found out that this conceptualization problem can be well-described, that is, clusters can be formed in the scientific and practical approaches regarding the purpose of the application in the use of the concept.

This conceptual clarification could help to separate or at least makes a recommendation what methods and solutions to be considered belonging to the field of CSR and what are not.

The next unit of the paper is the issue of sustainability. The CSR as a strategic management approach itself means a relatively large investment that is profitable only in the long run. Therefore, it is essential to follow the CSR actions and their results, even if short-term and immediate effects do not occur in the majority of the cases.

I analyze sustainability issues by using scientific publications, primarily taking into account ones containing case studies or empirical studies. Narrowing the examination further, I only examine financial sustainability within the field of sustainability. In relation to financial sustainability I compare Hungarian experience and academic results to global results.

Keywords: CSR, CSR concept, sustainability, financial sustainability

GAPS IN CSR EFFICIENCY MANAGEMENT

Dóra Diána HORVÁTH

Assistant lecturer, PhD student

University of Miskolc, Hungary

E-mail address: szvhdora@uni-miskolc.hu

CSR in Hungary has been in the focus of attention intensively since the last decade. During my research I examine the application efficiency of CSR as a strategic management methodology. CSR activity itself can result in positive changes only in the medium or long run in the life of an organization, its market and/or social status or even in the financial performance of the organization.

This psychology-related problem from the decision-makers' point of view increases if we set out the goal of measuring and quantifying CSR efficiency. However, many companies and public institutions tried to create and maintain measurability with greater or less success. The paper describes some important results, best practices related to the manner how the effectiveness of CSR could be quantified. Of course, the methods may vary depending on the industry, sector or even the characteristics of operation of organizations.

In my research and also in this study I analyze the methods of the financial sector, especially focusing on three types or organizations within the sector, namely banks, insurance companies and investment funds. After reviewing the state-of-the-art, I show the results of a Hungarian empirical survey based on arbitrary sampling and presenting best practices. In addition to the method of efficiency measurement and effectiveness, the study includes projections of the interviewed decision-makers to the future and their attitude to the issue.

The results of the primary and secondary studies highlight and confirm that effective management of CSR sets challenges for decision-makers even in the long run. By collecting best practices and using research results, at the end of the study I make an attempt to measure CSR efficiency in the form of a short case study, taking into account well-defined model variables and preliminary conditions.

Keywords: CSR application, CSR efficiency, CSR quantification, financial sector

EKAER, AVAGY LEHETŐSÉG AZ ÁFA CSALÁS MÉRSÉKLÉSÉRE?

JAKKEL Vivien

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Pénzügyi és Számviteli Intézet

E-mail cím: jakkel.vivien@uni-miskolc.hu

Napjainkban egyre kiemelkedőbb és kulcsfontosságú szerepet kap az áfa csalás kiküszöbölése mind gazdasági, úgy politikai szempontból. Az adóhatóság megtévesztése, az általános forgalmi adó fizetési kötelezettség nem teljesítése súlyos szankciókat von maga után a gazdasági élet szereplői számára. A technológiai fejlődéseknek, illetve a nemzetközi jogszabályok előírásainak megfelelően szükségessé vált egy olyan rendszer kidolgozása, amely előzetes elektronikus bejelentést követően azonnal kontrollálhatóvá válik, így ennek köszönhetően Magyarországon ezzel kapcsolatban új szabályok kerültek bevezetésre.

2015. január 1-jét - az adótörvény módosítását - követően egy új szabályozási rendszer lépett életbe. Az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer, azaz az EKAER, egy olyan ellenőrzési rendszer, melyet áfa csalások visszaszorítására dolgoztak ki a jogalkotók. A rendszer célja, hogy rögzítésre kerüljenek a termékmozgások mind Magyarországon belül, mind az Európai Unió tagállamai és Magyarország között. Az EKAER hátránya, hogy a megszokottnál is több adminisztrációs munkával jár a vállalkozók és kereskedők számára. Előnyére szolgál azonban, hogy valós idejű nyomon követhetőséget és ellenőrizhetőséget biztosít az adóhatóság számára. Bonyolultságát tekintve egy minden eddiginél szorosabb együttműködést igényel a közreműködő partnerekkel. Amennyiben a szerződő felek nem értesítik egymást az adott tranzakciókkal kapcsolatban és az adat rögzítésére egy-egy adott fuvarozás esetén nem kerül sor abban az esetben - a szabályozásnak megfelelő - mulasztási bírságot szabhat ki az adóhatóság vagy zár alá veheti a gépjármű rakterét. A Nemzeti Adó –és Vámhivatal, azaz a NAV számára elérhetővé tették az útdíjrendszer adatbázisában szereplő adatokat, így bármikor könnyen ellenőrizhetővé válik - forgalmi rendszám alapján - egy-egy termék szállítmányozása. A rendszerek összhangjának köszönhetően kialakult egy jelenleg is hatékonyan működő „szervezeti egység”, mely egyfajta megközelítést jelent az áfa csalások mérséklésére.

Cikkemben tehát az EKAER jellemzőit, számviteli és adózási vonatkozásait kívánom bemutatni, mivel az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer egy újszerű rendszerként funkcionál a gazdasági életben, ám ennek ellenére jelentős változásokon esett át az elmúlt két évben.

Kulcsszavak: EKAER, útdíjrendszer, szállítmányozás, áfa csalás mérséklése, termékmozgás.

A BUDAPESTI IKONIKUS SZÁLLODÁK KÖZÖSSÉGI TEREINEK ÁTALAKULÁSÁNAK VIZSGÁLATA A HELYI TÁRSADALOMBAN BETÖLTÖTT SZEREPÜK SZEMPONTJÁBÓL

JUHÁSZ-DÓRA Katalin – ILYÉS Noémi

PhD-jelölt – BA hallgató

*Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola – Gazdálkodástudományi Kar
Marketing és Média Intézet, Turizmus Tanszék*

E-mail cím: katalin.juhaszdora@gmail.com, ilyes.noemi222@gmail.com

Budapest, hazánk fővárosa, számos olyan ikonikus szállodával büszkélkedhet, amelyek történelmi múltjuknak és közösségi tereiknek köszönhetően nem csak a turistákat, hanem a helyi lakosokat is szívesen látja vendégül. Habár a XIX. században Magyarország turizmusa kiemelkedő gazdasági és társadalmi szereppel bírt, a második világháború után a legtöbb szálloda elpusztult, a turizmus fejlődése visszaesett. A háború utáni újjáépítés során a korábbi vendéglátóipari egységeket és szállodákat különböző célokra használták, főleg kormányzati, hivatali szervek és társaságok vették őket igénybe (Behringer et al, 2004). Új szállodák építésére csak 1950 után került sor, főleg a főváros, Budapest területén.

A „szállodai élet” színtere a hotel lobb, ahol a különböző kiegészítő szolgáltatások is elérhetőek (étterem, bár, fodrászat, kozmetika stb.) A múltban, a történelmi grand hotelekben a szálloda hallja a társasági élet találkozóhelyeként szolgált, ahol az arisztokraták rendszeresen összegyűltek. A szállodák egyrésztől második otthonként visszatérő vendégeik számára, másrésztől a helyi rendezvények, összejövetelek helyszínéül szolgáltak a luxusszolgáltatásaik és a közösségi tereiknek köszönhetően. A grand hotelek ikonikus attrakciónak számítottak egy-egy város életében (McNeill, 2008), ahova a helyi lakosok is szívesen tértek be egy-egy szolgáltatás igénybevétele céljából. Mára ezt a funkciót néhány szálloda elvesztette, de folyamatos törekvéseket figyelhetünk meg, ahogyan a nemzetközi láncok egyes tagjai is a helyi lakosság életének színterévé szeretnének válni.

A kutatás célja a XIX. században, a pezsgő városi élet társadalmi és egyben kulturális központjait képező szállodák felkutatása, amelyek még ma is szállodaként üzemelnek, azonban mára elvesztették a helyi lakosság részét képező törzsvendégkörüket. Az elemzés célja a funkcionális és strukturális átalakulások vizsgálata a közösségi terek átépítésén, átalakításán keresztül, párhuzamosan a változó kiegészítő szolgáltatások vizsgálatával. A szerzők az alkalmazott módszertan során a különböző budapesti szállodák alaprajzát veszik mintának.

Kulcsszavak: közösségi terek, helyi lakos-turista, helyi beágyazottság, szállodai versenyképesség, luxusszállodák

RELATIONSHIP BETWEEN EATING BEHAVIOUR AND TELEVISION CONSUMPTION AMONG PRE-SCHOOL AGED CHILDREN

Tina Tímea KÁSLER

PhD student

Corvinus University of Budapest

E-mail cím: tina.toth@yahoo.com

For the past decade childhood obesity rates around the world and in Hungary increasing rapidly. It is widely held that children usually eat what they like. Unfortunately, the food children like most are rarely the ones with high nutritional value. These nutrition poor foods are typically advertised to children's television timeslots. Today, electronic media plays an increasingly important role in our everyday lives, from which preschool aged children cannot be excluded. Simultaneously, the media is considered a predominantly important factor that influences children's food choices but also can affect their eating customs. Wardle et. al's 35-item instrument the Children's Eating Behaviour Questionnaire (Wardle, 2001) along with questions regarding the children's media usage was surveyed amongst the parents of children aged between 3-7. The sample of N=367 was then analysed via one-way ANOVA to investigate the relationship between the children's eating behaviour and their television consumption. The findings showed that certain eating behaviours can be linked to the television consumption of the preschool aged children. An increase in television consumption decreased the likelihood of children enjoying food, trying new types of food liking food in general. Moreover, those children who consumed more television are more likely feel full quicker and to eat slower than children with no or minimal television consumption. These findings are especially important in relation to the growing evidence that child obesity is strongly linked with television consumption of pre-school aged children (Twarog, 2015).

Keywords: eating behaviour, children, pre-school aged children, consumer behaviour, television consumption, media consumption

A MARKETING HATALMA MIKÉNT BEFOLYÁSOLJA AZ ÉRTÉKESÍTÉS SZEREPÉT A TERMÉKINNOVÁCIÓ SIKERÉBEN?

KATONA Ádám

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola

E-mail cím: katona.adam@stud.uni-corvinus.hu

Az elmúlt időszakban számos szakirodalom foglalkozott az értékesítés és marketing együttműködésének hatásával a vállalati teljesítményre, a koordináció és együttműködés vonatkozásában. Más kutatások rámutattak az értékesítés növekvő stratégiai szerepére a szervezetek gyakorlatában. Ez a stratégiai szerepváltozás a gyakorlatban azt jelenti, hogy az értékesítés mint szervezeti egység hagyományosan marketing feladatokat is ellát. Ennek mentén a kutatók kiemelten az értékesítők szerepét vizsgálták olyan folyamatokban, mint a termékfejlesztés, különös tekintettel arra fókuszálva, hogy miként tudják azonosítani az új üzleti lehetőségeket a piacon. Jelen kutatásom feltárja, hogy létezik-e a pozitív kapcsolat a vállalati innovációs siker és a marketing szervezeten belüli hatalma között, illetve a marketing hatalma miként befolyásolja az értékesítés marketing feladatokban történő szerepvállalását? A hatalommal rendelkező funkcionális szervezetek nagyobb tekintéllyel rendelkeznek és ellenőrzésük, illetve befolyásuk alatt tarthatják akár más szervezeti egységek dolgozóinak munkáját is. Ami hatással lehet a teljesítményre és az innovációs sikerre. 296 magyar cégből álló mintán végeztem empirikus kutatást, melynek keretében arra a következtetésre jutottam, hogy erős marketing szervezet esetében csak a belső sikeresség valószínűsíthető, mert a külső, azaz piaci sikerhez más tényezők, vagy tudás bevonására is szükség lehet és nem annyira meghatározó annak a szerepe, hogy az értékesítőket bevonják-e a marketing feladatokba. Tehát egy erős marketing osztály esetében az értékesítés nagyon keveset ad hozzá az innovációs sikerhez a vállalatoknál. Ebből következően, ha gyengébb a marketing szervezet hatalma, akkor az értékesítés kiválóan kiegészíti, ellátja és pótolja a hiányzó feladatokat és hozzáad a termék innovációs sikeréhez (a belső és külső sikerhez egyaránt).

Kulcsszavak: marketing, értékesítés, marketing hatalma, termékfejlesztés, innováció

A SCOR MODELL JELENTŐSÉGE AZ ELLÁTÁSI LÁNCBAN

KEREKES Vivien

PhD hallgató

*Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Alkalmazott Informatika és Logisztika Intézet,
Logisztikai Menedzsment Tanszék*

E-mail cím: kerekes.vivien@econ.unideb.hu

„Az utóbbi 25 évben, az üzleti életben számtalan változás következett be. Az áru, a tőke és a munkaerő egyre szabadabb és növekvő méretű mozgása átalakította, és világméretűvé tette a versenyt. A vállalatok a jövedelmezőségük és a versenyképességük növelése érdekében saját kereteiken belül, amit csak lehetett módosítottak, a számukra legmegfelelőbb állapotot megteremtették. Előtérbe került az értéklánc elemzése, amely az értéktermelő folyamat modellezésére készült, ugyanakkor keretet adott a vállalathatárokon átnyúló logisztikai tevékenységek integrálásához is, valamint a logisztikai területek kiszervezéséhez. Országokat átszelő – elosztási láncok vagy – ellátási láncok alakultak ki, és a vállalkozások versenye helyébe az ellátási láncok versenye lépett.

Az ellátási lánc – SC – több vállalat értékláncának összekapcsolódó sorozata, a szállító szállítójától a gyártókon és a kereskedőkön át egészen a végsőfogyasztókig, a vevői igények kielégítése céljából. Tehát az ellátási lánc nem más, mint egymással összefüggő folyamatok és erőforrások összessége, ahol az egymással kapcsolatban lévő és egymástól kölcsönösen függő szervezetek láncolatának úgy kell működnie, hogy az kielégítse a végső fogyasztó igényeit (BALÁZS, 2014).”

Az előzőek is megerősítik a tényt, miszerint napjainkban igen elterjedt az ellátási lánc menedzsment kifejezés használata. A probléma, hogy sok félreértés övezi magát az ellátási lánc menedzsment meghatározását. Sokan a logisztika szinonimájaként tekintenek az ellátási lánc menedzsmentre, ami helytelen. Manapság, ahhoz, hogy a vállalatok életképesek maradjanak, szükség van egy új szemléletmód kialakítására, amely nem más, mint az ellátási láncbéli megközelítés, hiszen ma már nem önálló cégek versenyeznek egymással, hanem ellátási láncok. Számos elemző alátámasztja véleményemet, miszerint napjainkban a versenyelőny megszerzése egyre inkább attól függ, hogyan sikerül a teljes rendszert irányítani, koordinálni. Az értékteremtő folyamatok integrált működése ugyanis csak akkor valósul meg, ha a vállalaton belül mind az egyes funkcionális területek között, mind a lánc szereplői között szoros, hatékony és összehangolt együttműködés jön létre (BÖGEL – SALAMONNÉ HUSZTY, 1998). Az új, ellátási láncbéli szemléletmód egyik legfontosabb, illetve legtöbbek által használt modellje, az a SCOR (Supply Chain Operation Reference) modell. A SCOR modell fontos szerepet tölt be az egyes vállalatok elemzésében, a versenyben betöltött szerepükről, illetve elhelyezkedésükről.

Célom, a hazai, illetve elsősorban a nemzetközi szakirodalomra támaszkodva definiálni az ellátási lánc menedzsment fogalmát, továbbá, elsősorban a SCOR modellt elemezni, annak jelentőségét ismertetni.

Kulcsszavak: SCOR modell, ellátási lánc menedzsment

A MIKRO- ÉS KISVÁLLALKOZÁSOK INNOVÁCIÓS POTENCIÁLJÁNAK VIZSGÁLATA BURGENLANDBAN

KERESZTES Gábor

Tanársegéd

Soproni Egyetem

E-mail cím: keresztes.gabor@uni-sopron.hu

Amennyiben Magyarország ismét a kelet-közép-európai régió éllovasai közé kíván kerülni, akkor elengedhetetlenül fontos a fejlettebb államokban működő „best practice” tanulmányozása, a hazai feltételek közé való implementálása, majd továbbfejlesztése, annak érdekében, hogy sikeres, fenntartható, nemzetközi szinten is érvényes versenyelőnyöket tudjanak az ország gazdasági szereplői kialakítani.

A konvergencia érdekében az egyik prioritást élvező terület a kutatás-fejlesztési és innovációs (K+F+I) szektor megerősítése, mely újra megfelelő helyre emelhetné a magyar elme és kreativitás nemzetközi hírnevét és egyediségét. Ehhez elengedhetetlen a modern gondolkodás, a XXI. századi technológia, a fejlett világ igényeihez való töretlen alkalmazkodás, az ország számára nyitva álló piaci rések megtalálása és betöltése.

A dolgozat megírásában a szerzőt motiválta az a tény, mely szerint az osztrák és ezzel együtt a burgenlandi gazdaság számos szempontból hasznos tanulságokkal szolgálhat a magyar döntéshozók számára, ugyanakkor a földrajzi közelség ellenére, meglehetősen parciálisan jelenik meg ez a terület a hazai szakirodalomban, ehelyett inkább az egykori „keleti blokk” államait érinti a rendszeres vizsgálódás.

Ausztria Európában jelenleg az innováció nagyhatalmak közvetlen közelében van, s jó eséllyel az évtized végére az éllovasok közé kerül. Sokat elmond, hogy Ausztria a 2020-ra vonatkozó, az „Innovatív Unió” létrehozására irányuló célkitűzések közül a legtöbbnek már ma is megfelel. Ausztria gazdaságilag stabil, innováció-vezérelt ország, mely valós versenytársa lehet a K+F+I folyamatokban fejlettebb nyugati és északi államoknak.

Burgenland sajátos helyzetben van az osztrák államon belül, mivel a legelmaradottabb régióknak számít, ugyanakkor jelentős fejlődési potenciállal rendelkezik. Burgenlandban számos törekvés van a jelenlegi gazdasági állapot erősítésére, főként a K+F+I szektor kreatív fejlesztése által, melyekből szintén érdemes konzekvenciákat levonni.

A dolgozatban bemutatott kutatás főként gyakorlati jelentőséggel bír, mely a burgenlandi KKV-k kérdőíves megkeresése alapján került lefolytatásra. A mikro-, kis- és középvállalkozások innovációs tevékenységének vizsgálata és erősítése fontossá vált a mai időkre a nemzetgazdaságok számára, mivel ezen cégek többsége hazai tulajdonban működik és jelentős munkáltatói, növekedés-befolyásolási, valamint piacdinamikai szereppel rendelkezik.

Kulcsszavak: KKV, K+F+I, Burgenland

VILÁGKERESKEDELMI KÖZPONTOK AZ ÓKORTÓL NAPJAINKIG, A HÁLÓZATELMÉLET TÜKRÉBEN

KIS Katalin

PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar

E-mail cím: katalink@gamma.ttk.pte.hu

A történelem során a kereskedelmi központok folyamatosan áthelyeződtek. A középkort uraló klasszikus szárazföldi selyemút, az addig már létező regionális kereskedelmi utak összekapcsolásából jött létre a Kr.e. 2. században, átszelve az eurázsiai szteppéket és a magas hegyeket. A szárazföldi selyemút mellett egy tengeri selyemút is kialakult, mely Kínából indult, és egyik végpontját a Vörös-tenger északi részén lévő egyiptomi Szuez térsége jelentette, míg másik végpontja a Perzsa-öböl nagy kereskedőközpontjai voltak. A középkor többpólusú világrendje után, a földrajzi felfedezések következtében, a klasszikus selyemút elvesztette jelentőségét. Kína a perifériára szorult, és Európa központúvá vált a világ. A 20. század újra átrendezte a világ képét. A Brit Birodalom térvesztésével az Egyesült Államok erősödött meg, hiszen az 1941-es Kölcsönbérleti törvényen keresztül elnyerte a tengeri támaszpontok és így a világkereskedelmi útvonalak feletti felügyeleti jogot. Az Egyesült Államokkal szemben a hidegháború alatt a Szovjetunió jelentette a másik pólust, míg az 1990-es évek után az Európai Unió és Japán érdekeltsége állt szemben az Egyesült Államokkal.

A 2008-as gazdasági világválság újabb átrendeződéshez vezethet. Oroszország az Eurázsiai Gazdasági Unió létrehozásával egy eurázsiai pólust akar létrehozni. Az új orosz geopolitika fő kidolgozója Alekszandr Dugin neoeurázsiaiassága, így egy ellenpólust akar teremteni a nyugati atlantizmussal szemben. Az orosz törekvéseket segítheti a Kínával kötött megegyezés is, mint a Gazprom és CNPC közötti gázmegállapodás, sőt az Eurázsiai Gazdasági Unió és a kínai Egy Övezet, Egy Út gazdasági övezet közötti együttműködés is. Kína már a 20. század alatt úgy alakított politikáját, hogy dinamikus gazdasági növekedés indult meg az országban, és működőtőke befektetései révén már más országokban is komoly befolyási övezeteket alakított ki. Az Új selyemút szárazföldi és tengeri útvonalainak létrehozásával pedig ázsiai, afrikai, csendes-óceáni és európai kapcsolatrendszerét is szeretné erősíteni. A kínai kereskedelem fokozatos térnyerését a mai hálózatelméleti kutatások is megerősítik, ugyanis a főbb világkereskedelmi központok között, Németország, Japán és az Egyesült Államok mellett, már Kína is kiemelt szerepet tölt be.

Kulcsszavak: világkereskedelem, kereskedelmi központok, hálózatelmélet, kereskedelmi egyezmények

INTEGRÁCIÓS TENDENCIÁK AZ AFRIKAI KONTINENSEN

KIS Katalin

PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar

E-mail cím: katalink@gamma.ttk.pte.hu

A regionális integrációk szerveződése az 1950-es évektől indult el egyre nagyobb volumenben, amit a regionalizmus első hullámának nevezünk. Az ekkor alakult integrációk nagy része nem élte túl a nagy gazdasági – 1970-es évek gazdasági válságai – és politikai – rendszerváltozás, KGST felbomlása – változásokat, amelyek a világban végbementek. Ennek következtében elsősorban az integrációk második hulláma alatt, az 1990-es években jöttek létre életképebb integrációk. Ezek között nagy számban találhatóak többoldalú szabadkereskedelmi egyezmények, mint az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (NAFTA) vagy a Közép-európai Szabadkereskedelmi Egyezmény (CEFTA), de igazából minden földrészen találhatunk ilyen jellegű egyezményeket. Ezek mellett a regionalizmus második hulláma alatt alapították a Dél-amerikai Közös Piacot (MERCOSUR), a Kelet- és Dél-afrikai Közös Piacot (COMESA) vagy a Karibi Közösséget (CARICOM) is. A regionalizáció két hullámát eltérő jellemzők uralták. Míg az első hullám alatt a kormányok általi importhelyettesítésen volt a hangsúly, ami főként az ipari termékekre koncentráldott, addig a második hullám alatt már a magánszektor exportorientációja dominált, ami kiterjedt az áruk, szolgáltatások és tőkejövedelmek áramlására is.

Afrikában először a teljes kontinensre kiterjedő szerveződések kerültek napirendre, hiszen már az 1900. évi Pánafrikai Kongresszuson megjelentek a regionalizációs kezdeményezések. Viszont a gyarmati rendszer felbomlásáig a gyarmattartó országok érdekei domináltak. Az 1960-as és 70-es években az afrikai országok függetlenné válása utána az integrációk száma folyamatosan nőtt. A teljes kontinensre kiterjedő integrációk közül ki kell emelni az ENSZ által 1958-ban létrehozott Afrikai Gazdasági Bizottságot (UNECA) és a 2002-ben létrehozott Afrikai Uniót (AU), amely az Afrikai Egységsszervezet (ONU) utódjaként jött létre.

A teljes kontinensre kiterjedő integrációk mellett, a második szintet képviselő, regionális integrációk is megtalálhatók Afrikában. A pánafrikai politika, vagyis az Afrikai Unió általi elismertségük alapján nyolc integrációt az Afrikai Unió az Afrikai Gazdasági Közösség építőkövének tart. A regionális integrációk nagy része a kereskedelmi akadályok kölcsönös lebontását, a gazdasági együttműködés előmozdítását, hosszú távon pedig a közös piac és a gazdasági unió létrehozatalát tekinti célnak. Vagyis az afrikai regionális integrációk szervezeti formái hozzávetőlegesen követik a főként fejlett országok viszonyaira kidolgozottakat, ugyanakkor nevükből nem mindig jelenthetjük ki biztosan, hogy az integráció melyik szintjén helyezkednek el. Hiszen többségük nem tekinthető sikeresnek, jelentős hányaduk gyakorlatilag csak papíron létezik. Nagy részük még a kitűzött szabadkereskedelmi övezet célját sem volt képes eddig megvalósítani. A számos afrikai regionális integráció jó csengő célokkal működik, de e mellől sokszor hiányzik a tényleges megvalósítás. Az országok közötti együttműködések sikertelensége számos okra vezethető vissza. Ezek között említhető: a politikai akarat hiánya, az integrációk közötti többszörös átfedettség, az elégtelen humán és pénzügyi források, a súlyos hibákat elkövető gazdaságpolitika, a magas korrupció, az integrációkban részt vevők országok fejlettségbeli különbségei, a közlekedési infrastruktúra hiánya, a torz ipari struktúra, a helyi polgárháborúk és katonai konfliktusok gyakorisága, és nem utolsósorban az integrációk fő céljaként megnevezett intra-regionális kereskedelem ösztönzésének elmaradása.

Kulcsszavak: Afrika, regionális integrációk, fejlődő országok, integrációelmélet

HOGYAN DÖNTÜNK? AVAGY A DÖNTÉSEINKBEN REJLŐ ELLENTMONDÁSOK

KISS Gergely

MA hallgató

Miskolci Egyetem

E-mail cím: kissgergely91@gmail.com

Korábbi tanulmányaim során többször találkoztam a döntéshozatal rögzös útjával, de mélységében nem olyan régen ismerkedtem csak meg részletesebben a vezetői döntéshozatal módszereivel. Úgy gondolom, hogy a mai felgyorsult világunkban számtalan választási helyzettel találkozunk, amelyek gondot jelentenek számunkra. A választás történhet az üzleti világban, ahol a szűkös erőforrások meghatározásáról döntünk, vagy az egyes folyamatok tervezésénél, a pénzügyek ütemezésénél. Folytatva a sort érdemes megvizsgálni a választások hátterét. Kutatásom során egy speciális területen, a vezetői döntéshozatali folyamat sajátosságaihoz kapcsolódó komplex vizsgálatokat mutatok be: mennyire konzisztensek a döntéshozók és az inkonzisztencia mennyiben befolyásolja a döntések kimenetelét. A témát azért választottam, mert a személyes érdeklődési körömn túl, a hatékonyság és a megfelelő döntési helyzetek elérésével tanítható tapasztalatokat és módszereket lehet létrehozni, melyek alkalmazása növeli a többváltozós üzleti döntések minőségét.

Kutatásom keretein belül a vezetői döntéshozatal folyamataiban megjelenő inkonzisztencián túl külön figyelmet fordítok a megkérdozett döntéshozók választásaira, melyek a stratégiai kérdésektől az egyszerű döntésekig terjedhetnek. A vizsgálatok során kísérleteket végeztem, ahol a döntéshozók választásait és a döntési folyamat ellentmondásmentességét az AHP módszer segítségével hasonlítom össze a kapott adatok alapján. Az eredmények segítségével azokat a területeket kerestem, ahol a döntések folyamán a döntési folyamat erőteljesebb támogatása szükséges.

Tudományos munkámban segítségül hívom azokat a tudományterületeket, melyek bizonyítani tudják a kapcsolatot a vezetői döntésekre ható tényezőkkel. A létrejövő eredmények oktatási szempontból gyakorlatorientált példákat és valós, szimulált kísérletek eredményeit testesítik majd meg. A kutatása döntésmódszertan és a stratégiai menedzsment kevésbé ismert területein jelenthetnek újszerű eredményeket.

Kulcsszavak: AHP módszer, döntéshozatali konzisztencia, vezetői döntések

GYÓGYSZERTERÁPIÁK PIACI TELJESÍTMÉNYÉNEK ELEMZÉSE AZ EURÓPAI GYÓGYSZERPIACOKON

KOVÁCS Bence

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola

E-mail cím: bence.kovacs@stud.uni-corvinus.hu

Tanulmányom célja annak vizsgálata, hogy különböző gyógyszerterápiák piaci teljesítményét milyen faktorok határozzák meg leginkább. Jelen tanulmányomban a marketingmix elemei közül a gyógyszertermékeket meghatározó klinikai megfelelés mellett az orvoslátogatás hatását vizsgálom, ezen belül is a fő hangsúlyt az országeredet-hatásra helyezve. A gyógyszerpiacon a vásárlási döntési folyamat vizsgálatánál a végső fogyasztóként jelentkező beteg mellett a gyógyszert felíró orvos rendelkezik a legnagyobb döntési potenciállal. Az orvosok, az orvoslátogatások alkalmával, illetve konferenciákon, szakmai eseményeken történő részvétellel nagy mennyiségű információt szereznek a gyógyszerek klinikai megfeleléséről, illetve a terápiák egyéb tulajdonságairól. Ezen tevékenységek fontos informatív (kognitív bizonytalanság csökkentése) és meggyőző (pozitív hatás a gyógyszerfelírásra) hatással bírnak. A tanulmányban azonos indikációs csoportba (magas vérnyomás betegség) sorolható, azonos hatásmechanizmussal rendelkező hatóanyagokat vizsgálom, melyek évek óta a generikus versenyben vesznek részt szabadalmuk lejártával. Fő kérdésem, hogy a generikus verseny eredményeként kialakuló eladási volument mennyiben határozza meg, hogy a hatóanyagok klinikai szempontból mennyire tekinthetők megfelelőnek, illetve, hogy ez a kapcsolat mennyiben befolyásolható az orvoslátogatás meggyőző funkciója révén, kiemelve a gyógyszerek országeredet- hatását. A gyógyszeripar komplexitását tekintve nem hagyhatom figyelmen kívül emellett a terápiát finanszírozó egészségügyi rendszert, nem beszélve a szabályozások, vállalati érdekek és pozíciók egybefonódásáról és ezek hatásairól. Feltevésem szerint hosszútávon és megfelelő versenyhelyzetben a klinikai alapon megfelelőbbnek tekinthető hatóanyagok pozitív tulajdonságainak azok eladásában is tükröződnie kell. Ezt torzíthatja az egyes országokra jellemző árszínvonal, a gyógyszerpolitika eszközei, a gyártók marketingtevékenysége, ezen belül pedig az országeredet-hatás is. A vizsgálatot európai gyógyszerpiacokon végzem. A rendelkezésre álló szakirodalmakhoz képest a tanulmány igyekszik az európai gyógyszerpiacot rendszerszinten vizsgálva az azonosítható mintázatokat feltárni.

Kulcsszavak: gyógyszeripar, klinikai megfelelés, orvoslátogatás, országeredet-hatás, piaci teljesítmény

A CSR HATÁSA A MAGYAR NAPPALI TAGOZATOS EGYETEMI HALLGATÓK TURISZTIKAI FOGYASZTÓI MAGATARTÁSÁRA

KRÉMER Viktória

PhD hallgató

Pannon Egyetem, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Szerző publikus e-mail címe: viktoriam@elemente.hu

A vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR) ma már számos vállalat kommunikációjában megjelenik és egyéb forrásokból is gyakran hallhatnak a fogyasztók a fenntarthatóság kérdéséről. A felsőoktatásban is egyre több helyen elérhetőek ennek a témának szentelt vagy azt érintő kurzusok, így a fiatalok akár már tanulmányaik során megismerhetik jelentőségét és szakmai nézőpontjuk részévé tehetik a megszerzett ismereteket. Vásárlói döntéseiket tekintve a fiatalabb generáció képviselőiről elmondható, hogy tudatosabban választanak és nagyobb gyakorlattal, hatékonyabban keresnek információt internetes forrásokra támaszkodva egy-egy döntés meghozatala előtt, mint szüleik. Jelen kutatás arra keresi a választ, hogy a hallgatók mindennapjaikban valamint turisztikai programjaik kapcsán is figyelembe veszik-e a társadalmi felelősségvállalás és a fenntarthatóság szempontjait az információkeresés és döntés során.

A kutatás fő kérdései az alábbiak: Milyen információval rendelkeznek a hallgatók a CSR-ról és azt milyen forrásból szerezték? Mennyire befolyásolják a hallgatók mindennapi szokásait és fogyasztói döntéseit a vállalati társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos ismereteik? Milyen hatással vannak a vállalati társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos ismereteik turisztikai fogyasztói magatartásukra? Mennyire térnek el a CSR jelentősége tekintetében a hétköznapiakban és a turisztikai programok során hozott döntéseik?

Az adatgyűjtés egy online kérdőív segítségével 2017. január és február során zajlik, márciusban pedig megtörténik az eredmények elemzése, értékelése. A minta a 18-30 éves magyar nappali tagozatos egyetemi hallgatók köréből kerül ki. A kutatás eredményeinek köszönhetően pontosabb képet alkothatunk a magyar nappali tagozatos hallgatók vállalati társadalmi felelősségvállaláshoz, fenntarthatósághoz való hozzáállásáról és annak fogyasztói magatartásukban való megnyilvánulásáról. Továbbá a hallgatók körében gyűjtött válaszok jó összehasonlítási alapot képezhetnek a későbbiekben más csoportok fogyasztói magatartásának ugyanezen szempontból történő vizsgálatához.

Kulcsszavak: CSR, vállalati társadalmi felelősségvállalás, turisztikai fogyasztói magatartás, hallgatók

A FELSŐOKTATÁS ÉS A GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS KAPCSOLATA: KI HOGYAN VIZSGÁLJA?

KRAJCSIK Zsolt

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdaságelméleti és Módszertani Intézet

E-mail cím: krajcsik.zsolt@uni-miskolc.hu

A gazdasági növekedés mára kulcsfontosságú kérdéssé nőtte ki magát. A különböző közgazdasági iskolák és azok képviselői eltérő véleménnyel vannak arról, hogy mi és milyen mértékben gyakorol hatást a gazdasági teljesítményre. Abban csaknem egyetértés van, hogy a felsőoktatás hatást gyakorol a gazdasági növekedésre, azonban konszenzus a vizsgált témában nem alakult ki, a fellelhető publikációk jelentős diverzitást mutatnak az elemzés eszköztárát, illetve az elemzett mintát tekintve.

A cikk célja, egy jól áttekinthető, strukturált összefoglaló készítése a témában fellelhető, statisztikai elemzést alkalmazó munkákról. A felsőoktatás és gazdasági növekedés témakörét vizsgáló irodalmat áttekintve lényegi eltéréseket találunk aszerint, hogy milyen mélységig elemzik a felsőoktatás és gazdasági növekedés kapcsolatát, milyen földrajzi lehatárolás mentén végzik az elemzésüket, a statisztikai adatok elemzésének mi az időhorizontja, milyen minta nagyságon végzik az elemzést, törekednek-e a reprezentativitás elérésére. A felsőoktatással és a gazdasági növekedéssel foglalkozó cikkek egy része ugyanis fényképszerűen, adott pillanatban mutatja be és hasonlítja össze néhány ország gazdasági helyzetét a felsőoktatás eltéréseivel magyarázva, míg a publikációk másik része, hosszú idősort analizálva a jelenre, vagy a jövőre vonatkozó következtetések levonására törekszik.

A cikk hozzáadott értékét a metaanalízis adja, amely mintegy 40 cikk szisztematikus áttekintésével született. Az elemzésből világosan kitűnik, hogy az alkalmazott statisztikai módszertantól függetlenül, valamennyi szerző szignifikáns hatást tulajdonít a gazdasági növekedés és a felsőoktatás között. A feldolgozott cikkek jelentős hányada nem foglalkozik kellő mélységben a felsőoktatás minőségi átalakulásával, az ott szerzett ismeretek gyakorlatban történő alkalmazásával, tehát a kvantitatív elemzések háttérbe szorítják a kvalitatív elemzéseket. Ahol az olvasó hiányt érezhet, az a minőségi mutatók beépítése a kutatásokba. Jelenleg tapasztalható nemzetközivé válás témakörét sem érintik kellő szinten a feldolgozott publikációk, továbbá a sikeres felsőoktatás működésének feltételrendszerét sem ismertetik, értem ez alatt a közoktatás sikerét, vagy sikertelenségét, a legtöbb kutatás pusztán a hallgatói létszámot veszi az elemzés egyik változójának. A kutatás további iránya lehet, a megvizsgált és rendszerbe foglalt szakirodalmak elemzési eszköztárán keresztül új adatbázison ökonometriai elemzés végrehajtása, amely más kutatók megállapításainak elvetését vagy elfogadását jelentheti, illetve a szakirodalom áttekintése során fellelt hiányosságok pótlása.

Kulcsszavak: Felsőoktatás, gazdasági növekedés, gazdasági teljesítmény, metaanalízis, metaelemzés.

KÖZSZOLGÁLTATÓ VÁLLALATOK TELJESÍTMÉNYÉRTÉKELÉSE

KUCSMA Daniella

Tanársegéd

Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar

E-mail cím: kucsma.daniella@uni-miskolc.hu

Az utóbbi években, mind a versenyszférában, mind a közszférában a teljesítményértékelés bevezetése egyre szükségesebb szerepet tölt be. A közszféra több ágazatában (például: egészségügy, közszolgáltató vállalatok) megjelent a teljesítménymérés, azonban különböző szervezeti értékelési rendszereken keresztül. A téma kutatásának nehézségei ellenére, fontosnak tartom ezen értékelési rendszerek vizsgálatát és az adott szervezeti specifikációhoz legjobban illeszthető rendszer kiválasztását, hiszen egy teljesítményértékelési modell nem feltétlenül alkalmazható hatékonyan más-más ágazatban lévő vállalatoknál. A távlati célok között szerepel a közszolgáltató vállalatoknál, (elsősorban az egészségügyi intézményeknél) a teljesítménymenedzsment hatékonyságának, illetve a már bevezetett modell fejlesztési alternatíváinak a bemutatása.

A teljesítményértékelés egyik fő feladata - a szervezeti stratégiai célok megfogalmazása, és fontossága mellett - az egyéni célok fókuszba kerülése. Jelen írásom céljaként azt fogalmaztam meg, hogy bemutatom a szervezeti és egyéni célok közötti kapcsolat mibenlétét. Rámutatok arra, hogy nem csak a versenyszférában van ennek kialakult rendszere, hanem a közszférában is fontos szerepet tölt be ez a terület.

A kutatás első részeként a közszférában lévő teljesítménymenedzsment kialakulásának történeti bemutatását végzem el. Másodsorban a szervezeti teljesítményértékelést, annak általános jellemzőit és alkalmazhatósági modelljeit mutatom be. Végző célom annak a modellnek a kiválasztása, illetve megalkotása, amely a leghatékonyabb mérést végzi és optimális alkalmazhatóságot mutat az adott területen.

A világ egyre gyorsabban fejlődik, így ez a terület is egyre hangsúlyosabbá válik, hiszen nem csak a verseny szférában törekednek a hatékony munkavégzésre, hanem a közszférában is. Míg az előbbi területhez kapcsolódóan számos kutatással találkozhatunk, addig a közszféra esetében - jelentősége ellenére - ez sokkal csekélyebb. Mindezek indokoltá teszik e terület kutatását, alaposabb tanulmányozását.

Kulcsszavak: Teljesítményértékelés, közszféra

A VISEGRÁDI NÉGYEK GAZDASÁGSZERKEZETI ÖSSZEHASONLÍTÁSA A KKV SEKTOR TEKINTETÉBEN

KUN Gergő

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Ihrig Károly Doktori Iskola

E-mail cím: kun.gergo89@gmail.com

Magyarországon ma a versenyszféra 99 százaléka mikro –kis és –közepes vállalatokból áll, a maradék egy százalékon pedig a nagyvállalatok osztozkodnak, így a KKV szektor teljesítménye markánsan meghatározza az egész nemzetgazdaság kibocsátását. Feltételezhetjük tehát, hogy egy jól működő, stabil kis és –közepes vállalati szektor egy ország gazdaságának biztos lábakon való állását biztosítja.

Az előadás keretében fontosnak tartom a KKV szektor alapvető fogalmi meghatározásainak értelmezését, illetve a gazdaságszerkezet mai formájának a kialakulását megvizsgálni, amely a poszt szovjet érában, a rendszerváltás után következett be. A szabad piaci viszonyok csak a kommunizmus bukása után tudtak érvényesülni a magyar gazdaságban, illetve a volt KGST országokban. A vizsgálat során tehát össze szeretném hasonlítani, hogyan alakult a visegrádi négyek esetében a KKV-k részesedése a makrogazdasági mutatók tükrében a rendszerváltás után, illetve legfőbb célom bemutatni a jelenlegi helyzetet. A gazdasági vállalatok működésében nagyon fontos tényező a versenyképesség, ugyanis ez határozza meg a vállalkozás sikerességét a jövőben, ezért is szükséges a kis- és középvállalkozás-fejlesztési politikának arra törekedni, hogy az Európai Unió ajánlásaival összhangban a KKV szektor eredményes működését lehetővé tegye. Ezek az országok közös történelmi gyökerekkel rendelkeznek, hasonló adottságokkal bírnak, így érdemes összevetni eredményeiket, hiszen versenytársaknak számítanak nem csak a világ gazdaságban, de a régióban is.

Célom tehát a vizsgálat alá vont országok gazdaságszerkezetének összehasonlítása, amely a visegrádi négyek KKV szektorának esetében elsősorban a hasonlóságok és különbségek keresése, értékelése. A szerkezet tanulmányozása, és a makrogazdasági teljesítmények értékelésének tükrében lehetőség kínálkozik, hogy következtetéseket vonjunk le, melyik ország hogyan jutott el a rendszerváltás éveitől napjainkig, hogyan fejlődött, hogyan változott a gazdaság szerkezete az adott országban, mennyire versenyképesek a KKV szektor vállalkozásai, melyek azok a területek, ahol változás szükséges a fejlődés érdekében.

Kulcsszavak: kkv, versenyképesség, visegrádi négyek, makrogazdaság, GDP.

SZOLGÁLTATÁSPIACI IGÉNYBE VEVŐI PREFERENCIÁK AZ ONLINE MARKETINGSZOLGÁLTATÁSOK TERÜLETÉN

LISKA Fanny

PhD hallgató

Pannon Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

E-mail cím: liskafanny@gtk.uni-pannon.hu

A szakirodalom hazai és nemzetközi szinten is elmélyülten foglalkozik a szolgáltatáspiaci igénybe vevői preferenciák területével. A technológia fejlődése és a marketingkommunikáció folyamatos innovációja miatt azonban számos olyan fogyasztói percepciókkal, attitűdökkel, és preferenciákkal kapcsolatos újabb kérdés merül fel, amelyek miatt érdemes a témában további vizsgálatokat folytatni.

Tételezzünk fel egy zöldségeket vásárló fogyasztót, aki hazatérve egészséges vacsorát készít a termékekből. A vásárlási döntését meghatározó preferenciarendszernek megfelelően olyan termékattribútumokat keresett a vásárlás során, amelyek megfelelnek az egészséges életmód, esetleg testsúlycsökkentő diéta elveinek, amellyel alakformálási céljait kívánja elérni, ez pedig közvetett módon hatással van az önbizalmára. A példából kitűnik a fogyasztók/igénybe vevők vásárlási döntéséhez kapcsolódó mögöttes szempontok, preferenciák (underlying preferences) fontossága. A termékek/szolgáltatások tulajdonságai és a fogyasztó értékei között kapcsolat van, amelynek feltárása fontos a marketingszakemberek számára. Minden fogyasztói döntés mögött létezik egy absztrakt cél, amely az eszköz-cél lánc modellel (means end chain) feltárható (Hofmeister-Tóth, 2014).

Az elektronikus média fejlődése és az online hirdetés marketing-stratégiákon belüli szerepének növekedése új területeket nyitott meg a gyakorlati szakemberek és kutatók számára (Jankowski et al., 2016). Vizsgálataim középpontjában a vállalkozói szolgáltatások területe áll, azon belül is az üzleti online marketingszolgáltatásokkal foglalkozom. Sajátos terület ez, mivel egy marketingszolgáltató vállalatnak a B2B piacon hiteles marketingtevékenységet kell folytatnia az általa nyújtott szolgáltatás promotálását illetően, megfelelő kreativitással (Baack et al., 2015) tekintettel a potenciális partnerek igényeire és preferenciáira. Rendelkezem gyakorlati tapasztalattal ezen a területen és markánsan eltérőnek ítélem meg e tekintetben a B2B piacot más piactípusoktól.

Jelenleg a digitális marketingben mértékadó Avinash Kaushik, See-Think-Do-Care metodikáját elemzem és értelmezem az online marketingszolgáltatások piacára. Az online marketingkampány menedzsmentjének első szakaszában már akkor is közelítő képet kaphatunk a célközönség érdeklődéséről, ha a KPI-ok (Key Performance Indicators) közül csupán a keresési kulcsszavakat és az átkattintási arányokat tanulmányozzuk. Ebből következtetni tudunk érdeklődési körükre, az általuk fontosnak, érdekesnek ítélt tartalmakra. Az átkattintási arányok és konverziós ráták vizsgálatával közelebb kerülhetünk ahhoz, hogy miként érdemes megszólítani a célközönséget, milyen attribútumok hangsúlyozásával célszerű számukra termékeket vagy szolgáltatásokat ajánlani az egyes kampányok során. A B2B piaci kutatásomat azért fókuszálom erre a területre, mivel itt a fogyasztói aktivitás jól mérhető (Rzemieniak, 2015). Tehát a konverziók megfigyelése alapján feltételezésekkel élhetünk a preferenciákkal kapcsolatban, ahogyan ezt Sen is megvilágította viselkedésről és preferenciákról szóló írásában (Sen, 1973). Az üzleti partnerek számára ezen tudás birtokában értékes javaslatok fogalmazhatók meg, s a tapasztalatok birtokában finomítva az online marketingstratégiát a fogyasztók számára értékes termék/szolgáltatástulajdonságok kiemelésével további üzleti sikerek előtt nyílhatnak meg eddig ismeretlen kapuk.

Kulcsszavak: szolgáltatáspiac, preferencia, online marketing

NEMZETKÖZI SPORTRENDEZVÉNYEK MAGYARORSZÁGON. LONDONTÓL – RIÓIG.

MÁTÉ Tünde

PhD-jelölt

Széchenyi István Egyetem, Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: tundi.mate@gmail.com

Magyarországon 1998-2002 között, és 2010 óta a kormány a sportot kiemelt ágazatnak tekinti, és ennek részeként kiemelt szerepet kap a sportrendezvények állami támogatása.

A szervezési pályázatok kiemelkedő sikerei 2012 után váltak gyakorivá és az addig már megjelenő, de még kevesebb számú nemzetközi sportrendezvények száma ugrásszerűen megemelkedett, és nem csak számuk, hanem nemzetközi színvonaluk, presztízsük is erősen megnőtt. (Például a technikai sportágak esetében a Formula-1 után, a DTM, a kamion Európa Bajnokság és a WTTC fordulói is megjelennek a Hungaroringen, globális sportágak Európa és Világbajnokságai kerülnek megrendezésre Magyarországon)

Londontól Rióig Magyarországon összesen 109 nemzetközi sportrendezvény került megszervezésre.

Módszerek: A nemzetközi sportrendezvényekről és hatásaikról, a hatások csoportosíthatóságáról és mértékéről széleskörű nemzetközi szakirodalom áll rendelkezésre, ezek feldolgozása adja a tanulmány alapját. Előadásom és tanulmányom újdonsága, hogy az általam készített adatbázis elemzésével, a 2012-es londoni olimpiai játékoktól kezdődően, a 2016-os riói játékokig a Magyarországon megrendezésre került nemzetközi sportrendezvények kiemelkedő jellemzőit feltárjam. A rendezvények elemzése földrajzi elhelyezkedés, nemzetközi színvonal, állami támogatás, infrastruktúra fejlesztés, városfejlesztés szempontok alapján.

Az egy sportágas és utánpótlás rendezvények rendezésével szerzett tapasztalatoknak köszönhetően Magyarország ma már a legnagyobb sportrendezvények rendezési jogáért is versenybe száll. A tendencia csúcsát pedig 2017-ben a Vizes Világbajnokság, a 10 sportágat felsorakoztató Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál, és a 2020-as Labdarúgó Európa-Bajnokság jelenti, illetve Magyarország pályázata a 2024-es Olimpiai Játékok megszervezésére. A tanulmány bemutatja az elmúlt 4 év, a lezárt olimpiai ciklus magyarországi nemzetközi sportrendezvényeit, legfontosabb jellemzőiket és a szervező városokra gyakorolt hatásait.

Kulcsszavak: sportgazdaság, nemzetközi sportrendezvények

DISSZONANCIÁT KELTŐ MARKETING KOMMUNIKÁCIÓ HATÁSÁNAK ELEMZÉSE

MANUEL Tiago

PhD hallgató

Szent István Egyetem, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola

E-mail cím: manuelyt.sziegszdi@gmail.com

A marketing kommunikáció egyik fontos komponense a megfelelően kidolgozott, a marketing cél elérését szolgáló üzenet megfogalmazása. Az üzenettel a menedzsment olyan appeal-t (hatást keltő, figyelemfelhívó ajánlatot, ötletet) mutat be fogyasztónak, amely arra készíti, hogy foglalkozzon vele, alkosson véleményt róla. A pszichológiában Leon Festinger által kidolgozott kognitív disszonancia elmélet rámutat, hogy az egyén elképzelésével, véleményével, attitűdjével ellentétes információ, üzenet, negatív feszültségi állapotot eredményez, melyet az egyén megpróbál feloldani. A feloldás iránya azonban nem feltétlenül mutat az üzenetben megfogalmazott cél irányába.

A racionális, emocionális vagy morális appeal-ek hatékonyak lehetnek, amennyiben az üzenet nem ütközik vásárló önértékével, érzelmeivel, erkölcsi értékrendjével, alapvető preferenciáival. A negatív appeal-ek azonban könnyen kontraproduktívvá válhatnak azáltal, hogy a fogyasztóban keltett negatív érzelmek nem az üzenet elfogadása által, hanem annak torzítása, elutasítása, vagy teljes figyelmen kívül hagyása által oldódnak fel. További fontos tényező az üzenet megformálása, a kommunikációs csatorna megválasztása, valamint az üzenet forrásának hitelessége. Ez utóbbi terén az objektív, tárgyilagos hangvétel, a hozzáértés és megbízhatóság érzete mellett a rokonszenvedés is az elfogadás felé billenti a fogyasztó véleményét.

Tanulmányunk megkísérli összefoglalni a marketing újabb, posztmodernként aposztrofált irányzatának főbb kommunikációs sajátosságait, a fogyasztó befolyásolását célzó újszerű megközelítési módjait. Egy általunk végzett kutatás eredményeinek vizsgálatán keresztül bemutatjuk egy, az ebbe az irányzatba illő, negatív racionális-emocionális appeal fogyasztói magatartásra gyakorolt hatását. Kérdőívünk feltérképezi az üzenet közismertségét, a személyes megszólítottság arányát, rövid távú kognitív és emocionális összetevőit, illetve hosszú távú cselekvésre ösztönző hatását. Rámutat a negatív kontextusban feltüntetett élelmiszeripari vállalat üzenetet megelőző piaci pozíciójára, majd az üzenetet követő kimenetelre. Megmutatjuk, hogy a fogyasztói attitűd, piaci környezet, egyéb szervezetek közbelépése, a média szerepe, illetve egyéb motivációk (pl. patriotizmus) elemzése nélkül megalkotott üzenet semmiképp nem érheti el a kommunikátor által elvárt eredményt.

Kulcsszavak: kommunikációs appeal, kognitív disszonancia, fogyasztói magatartás, posztmodern marketing

AZ EGÉSZSÉGTUDATOSSÁG BEÉPÜLÉSE A TURISZTIKAI DÖNTÉSHOZATALBA

MATÓ-JUHÁSZ Annamária

PhD hallgató, tanársegéd

Miskolci Egyetem, Egészségügyi Kar

E-mail cím: efkegtur@uni-miskolc.hu

Napjainkban az egészségtudatosság nem csupán az egészségturizmus vevőkörénél érzékelhető jelenség, hanem a turisták széles körénél beazonosítható. Annak ellenére, hogy valakit nem az egészségturizmusban való részvétel motivál, azaz nem elsődleges célja az egészségének megőrzése vagy helyreállítása, mégis észrevehető az egészséges táplálkozásra, mozgásra, feltöltődésre való igénye. A tanulmány abból indul ki, hogy az egészségtudatosság értéként, másodlagos motivációnként jelentkezik a turisták körében, amely áthatja a mindennapjaikat, a turisztikai döntéseiket pedig egyértelműen. A tanulmány célja egyrészt az, hogy definiálja az egészségtudatos turista fogalmát, meghatározva azokat a dimenziókat, amelyek a sajátos viselkedésüket befolyásolja és bizonyítsa azt, hogy maga az egészségtudatosság egy külön döntési kritérium a turisták körében. Az egészségtudatos turista definícióját, valamint az egészségtudatos turista döntési mechanizmusait szakmai mélyinterjúkból származó információk alapján teszem meg. A szakmai interjúalanyok között a turizmus szektorában működő, nem egészségturisztikai szolgáltatóként jelen lévő intézményvezetők találhatók. A tanulmány végén kitérek arra is, hogy bemutassam az egészségtudatosság pozitív hatásait a desztinációra, bizonyítva ezzel azt, hogy érdemes a turisztikai szolgáltatók esetében az egészség, egészségtudatosság felé nyitni. A konklúziók és javaslatok alátámasztására egyrészt szintén a szakmai mélyinterjúk, másrészt pedig a szakirodalomból és egyéb felmérésekből származó már beazonosított trendek szolgálnak. A strukturált interjú alapján végzett felmérés jó alapot szolgáltat majd a további, ez irányú kutatásokra. Egy jövőbeni kérdőíves megkérdezés alkalmával kívánom tesztelni a turisták motivációit, igazolván azt, hogy az egészségtudatosság, mint másodlagos motiváció áthatja a turisztikai döntéseket.

Kulcsszavak: egészségtudatosság, egészségturizmus, társadalom marketing

PAST AND CURRENT TRANSITIONS FROM LIMITED ACCESS ORDER TO OPEN ACCESS ORDER. A COMPARATIVE ANALYSIS BASED ON THE INSTITUTIONAL FRAMEWORK DEVELOPED BY D. C. NORTH, J. J. WALLIS AND B. R. WEINGAST

MENYES Roland

PhD hallgató

Andrássy Universität Budapest

E-mail cím: roland.menyesh@andrassyuni.hu

In their widely acclaimed book (*North D. C., Wallis J. J., Weingast B. R. (2009). Violence and Social Orders: A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History. Cambridge: Cambridge University Press.*) North, Wallis, and Weingast created a new institutional framework for interpreting historical social development drawing on political, economic, and social theories. The authors distinguished between only two social orders corresponding to the two basic ways mankind developed to solve the problem of violence over the course of history. Limited Access Orders, on one hand, which have been in existence since ten thousand years, overcome this challenge by manipulating the economy through privileges to provide rents for elites who thereby become interested in maintaining the system. In contrast, Open Access Orders, which began to emerge only with the unfolding industrial revolution, solve the problem through competition based on open access to economic and political organizations. The two orders have distinctive features concerning - among others - societal structure, organizational pattern in politics and economics as well as formal and informal institutions. Although both of them are able to create stability, sustained economic growth is more likely to happen under Open Access Orders, which through the overwhelming success of the West came to dominate the world during the nineteenth and twentieth century. Despite the obvious social advantages an Open Access Order offer, however, until today only a few societies succeeded in creating it in which – according to North, Wallis and Weingast – also contingent factors played a role making each transition a somewhat unique phenomenon. The current paper explores this uniqueness by focusing on the formation of early Open Access Orders in Britain, France and the United States around the middle of the nineteenth century and two transitions taking place currently in Chile and South Korea. It sheds light on the sequence of processes in the respective economic and political spheres of the studied countries and aims at identifying parallels and distinctive elements as well as showcasing general and idiosyncratic causal relationships. Specific factors helping or hindering transitions are also taken account of. As a conclusion the question regarding the explanatory power of the framework applied in contemporary social settings is dealt with.

The need for such a work is underscored by the fact that even though the political and economic development of each of the aforementioned countries was already examined through the lens of the framework, a comparative analysis has not yet been undertaken.

Keywords: transition, institutional economics, development theory

GENERÁCIÓS KÜLÖNBΣÉGEK A MUNKAHELYEN – SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

MERETEI Barbara

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástudományi Kar, Vezetéstudományi Intézet

E-mail cím: barbara.meretei@uni-corvinus.hu

A munkaerőpiacon jelenleg négy generáció (Baby boomer, X, Y és Z) van jelen, ami különleges kihívás elé állítja a szervezeteket. Mindezt jól mutatja a tény, hogy az utóbbi évek különböző vezetői és HR szakmai konferenciáinak állandó témája a generációk munkahelyi viselkedési és értékrendi különbségei.

A generáció kifejezést többféleképpen közelítik meg a témában kutatók. Létezik olyan nézőpont, mi szerint generációnak hívjuk a hasonló korú egyének csoportját. Más megközelítés szerint egy generációt alkot az a csoport, amely egyrészt egy bizonyos időintervallumban született, emellett nagyon hasonló történelmi, szocio-kulturális környezetben nőtt fel (Mannheim, 1952.). Az utóbbi megközelítéssel dolgozó kutatók egy része használja a generációk kollektív emlékezete kifejezést, ami mind a tudatos, mind a tudatalatti tartalmakra utal. Az egyéni tudatalatti tartalmak, akárcsak a csoportos tudatalatti tartalmak pedig dinamikusan hatnak a viselkedésre. Ezzel a jelenséggel foglalkozik az egyéni illetve szervezeti pszichodinamikai megközelítés.

A tudományos kutatások leginkább három tudományterület szemszögéből közelítik meg a témát: szociológiai, pszichológiai és menedzsment oldalról. A kérdéskör vizsgálatát nehezíti, hogy a kulturális különbségek erősen megjelennek az eredményekben, hiszen már csak definíciójából adódóan behatárol egy-egy generációt a kulturális környezet.

A jelenlegi kutatás célja a témában eddig született eredmények bemutatása, a kutatási rések és ellentmondások kiaknázása. Mindezt egy globális szakirodalmi áttekintés formájában, ami feltárja a munkahelyi generációs különbségekre és ezek okaira irányuló empirikus kutatásokat. A kutatás módszertana: szekunder források gyűjtése egyrészt az aktuális generációs kérdésekről, eredményeik elemzése és szisztematikus feldolgozása, másrészt az előző generációk munkaerőpiaci megjelenésének idejében végzett kutatások elemzése annak érdekében, hogy az akkori és a jelenlegi szervezet és szervezeti tagok megélt nehézségei összehasonlíthatóvá váljanak.

Kulcsszavak: generáció, generációs különbségek, Y generáció, Z generáció, irodalmi áttekintés.

IRODAI FOLYAMATOK HATÉKONYSÁGÁNAK NÖVELÉSE

METSZÓSY Gabriella

MA hallgató

Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar

E-mail cím: metszosy.gabriella@gmail.com

A cikk célja elemezni az egyszerű támogató folyamatok jelenlegi hatékonyságát, rámutatni ezek gazdasági szerepére a szervezetek mindennapi élete során, mely szükségessé teszi a folyamatokban rejlő veszteség-lehetőségek csökkentését a hatékonyabb időkihasználás érdekében.

Magyarországon nem túl nagy múltra tekint vissza a támogató folyamatok hangsúlyozása és értékteremtő komponenseinek vizsgálata. A legtöbb nagyvállalat esetében a folyamathatékonyság növelését célzó szemlélet a fizikai, értékteremtő folyamatokra fókuszálnak, háttérbe szorítva a megfelelő működés elősegítéséhez szükséges támogató folyamatok fejlesztési szükségességének igényét. Az utóbbi pár évtizedben kerültek előtérbe a támogató folyamatok, azonban a módszerek és a megközelítések még nem teljesen kiforrottak. Vannak azonban olyan – elsősorban nem termelő folyamattal foglalkozó – szervezetek, melyek esetében az irodai támogató folyamatok adják az értékteremtés viszonylag nagy hányadát, ahol egy-egy személy vagy munkafolyamat kiesése, megszakítása nagy gondot – veszteséget – jelenthet a szervezet számára. Célom egy oktatási intézmény egyszerű támogató folyamatának elemzése, kiemelt figyelmet fordítva a várakozási idők miatti alacsonyabb hatékonysági mutatókra, valamint ennek összehasonlítása egy for-profit szervezet back office folyamatának hasonló mutatóival.

Az elemzés fő részét a folyamatok szigma szintjének meghatározása, majd növelése képezi. A folyamatok jelenlegi hatékonyságának vizsgálatát statisztikai módszerek alkalmazásával is elvégzem.

Munkámban egyrészt szekunder forrásokra, korábbi jó gyakorlatok leírására támaszkodom, valamint saját primer kutatás során elvégzett elemzések eredményeire, statisztikai vizsgálatok alapján.

A tanulmányban kutatási eredményeim alapján javaslatokat fogalmazok meg a hatékonyság növelése és az ingadozások csökkentése érdekében a six sigma DMAIC eszköztárának néhány eleme felhasználásával, segítve ezzel az alkalmazott rendszer folyamatos fejlesztését.

Kulcsszavak: Six Sigma, folyamatfejlesztés, nem termelő folyamatok

EVOLUTION OF BANK BUSINESS MODELS: UNDERSTANDING INTERNET-BASED BUSINESS MODELS IN BANKING

Júlia MOLNÁR

PhD student

Corvinus University of Budapest

E-mail address: julia.m.molnar@gmail.com

The proliferation and advancement of technology, especially the use of the internet and mobile phones, is leading to fundamental changes in how companies interact with customers. Technology and the widespread usage of internet have gradually changed the design and delivery of several banking services. Internet and mobile banking has become the self-service delivery channel that allows banks to provide information and offer services to their customers with more convenience. At the same time, the ubiquity of the internet and new information technologies have lowered the barrier of entering the finance industry by reducing the initial investment and the transaction costs.

These changes have fueled the entrance of new type of banks and financial institutions in the financial sector. The common characteristics of these new entrants that they adopted an internet-only strategy having little or even no branch system and relying on other networks – mainly internet and mobile - to meet the majority of customers' transaction and financial needs. The rise of new internet-based players is a global trend, reaching developed and developing economies alike. This study discusses the role of these new entrants in the financial market in the context of the microeconomic literature. The question I aim to answer it whether these players are complement or compete with commercial banks.

Keywords: FinTech, Financial technology, Financial services, Competition

KANADA ÉS AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK GAZDASÁGI KAPCSOLATA

NÉMETH Ketrin

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar

A regionális integrációk elemzése nélkülözhetetlen a mai gazdasági helyzet teljeskörű feltérképezése szempontjából. Ma kevés olyan ország van, amely ne lenne legalább egy ilyen jellegű összefonódás tagja. Természetesen Kanada és az Amerikai Egyesült Államok sem kivételek ezalól. A két ország kiemelkedően jelentős világgazdasági viszonylatban, erős, fejlett nemzetek, amelyek példaként szolgálhatnak gazdasági kapcsolatukat tekintve a többi ország számára. A jelenlegi trendekkel ellentétben, én dolgozatomban, az USA Mexikóval való gazdasági kapcsolata helyett, az északi szomszédjával fennálló kereskedelmi viszony kialakulását vizsgáltam. Fontosnak tartom, hogy a fejlett és fejletlen országok kontaktusának sokat boncolgatott témáját hátrahagyva, két fejlett ország gazdasági kapcsolatára is kellő figyelmet fordítsunk, ezért dolgozatom középpontjában is, a hagyományoktól eltérően, inkább Kanada áll. A két ország közötti integrációs törekvéseket időrendben vizsgáltam, egészen 1854-től napjainkig. A jelentősebb NAFTA-t megelőző egyezményeket, azaz az Auto Pactet, valamint a CUSFTA-t átfogóbban elemeztem. A NAFTA dolgozatom –, valamint a két ország – legmeghatározóbb „fejezete”, amiben a nemzetek elvárásai, elképzelései után a megállapodás hatásait vizsgáltam. Saját empirikus elemzéseim, illetve a releváns és aktuális szakirodalom feldolgozása után, a két ország gazdasági kapcsolatának több területére vonatkozóan sikerült végső konzekvenciát levonni, iránymutatást megfogalmazni. Mindenek előtt kijelenthető, hogy Kanada számára nélkülözhetetlen a „jó szomszédi viszony” fenntartása és fejlesztése az USA-val, hiszen a kapcsolat erősödése mind a termelékenységben, munkabérekben és az általános jólétben is emelkedést hozna magával. A vizsgálati eredményeimből jól kivehető, hogy a különféle egyezmények, az Auto Pacttel kezdődőleg, milyen mértékű pozitív hatással voltak Kanada gazdaságára. Az ország egyik legfontosabb törekvése és célja a jövőben is az kell hogy legyen, hogy saját vállalatainak és fogyasztóinak érdekeit tartsa szem előtt, ezen belül is KKV-k helyzetét, mivel Kanada exportáló vállalatainak 90%-át ők adják, és jelentős hányaduk az USA-t választja fő export és import partnerének. A kereskedelmi megállapodások természetéből adódóan, a dolgozatomban ismertett kontraktusoknak is voltak hiányosságaik, amelyekre a két országnak különösen nagy hangsúlyt kell fektetnie a további egyezmények tárgyalásai alkalmával.

Kulcsszavak: Kanada, Amerikai Egyesült Államok

A NEUROMARKETING SZEREPE ÉS GYAKORLATA A HAZAI MARKETINGKUTATÁSBAN

NAGY László

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Vállalkozáselemélet és gyakorlat Doktori Iskola

E-mail cím: tinamu79@gmail.com; marnagy@uni-miskolc.hu

A marketingkutatás eszközei és módszertana a technológiával és az elvárások változásával együtt fejlődtek, míg el nem jutottak ahhoz a ponthoz, ahol az emberek valódi ösztönös érzéseiknek megbízható adattá alakítása nélkül nem kapható valós bepillantás az érzelmek világába és ezáltal a valós vásárlási döntési folyamat mélyebb rétegeibe.

A neuromarketing ezt az űrt tervezi betölteni. Olyan adatokat és azokból nyert valós következtetéseket lehet a minket körülvevő audio-vizuális világból beazonosítani, amik valós érzelmi alapú elérés tervezését tehetik lehetővé a marketingkommunikációban a jövőben.

Az előadásomban célom a hazai neuromarketinggel foglalkozó publikációk összegyűjtése és összehasonlító vizsgálata. Szeretnék ennek a fiatal marketing kutatási módszertannak a hazai elterjedtségéről képet adni, bemutatni a hazai úttörőket, akik élen járnak a kutatásokban és megnevezni azokat az oktatási centrumokat, ahol a kutatói aktivitás eredményeképpen a hazai neuromarketing gyökerei sarjadnak.

A vizsgálódásom eredménye egy metaelemzés, mely során nem alkalmaztam időbeni szűkítést és minden fellelhető találatot figyelembe vettem a “neuromarketing” szóra keresve a tudományosan elismert online adatbázisokban. A publikációkat megjelenésük éve, helye, szerzőik és tartalmuk és forrás használatuk alapján is összehasonlítottam.

Összefoglalva elmondható, hogy a neuromarketing terület itthon is megtalálta a maga kutatóit és kutatói centrumait, jellemzően vidéken és erős kapcsolódással az élelmiszeriparral. A hazai munkák kis száma ellenére is sok forrást feldolgozva alapos képet adnak a terület iránt érdeklődőknek. Remélhetőleg a jövőben a kutatók és a témában zajló kutatások számának bővülésével, mind a tudományos publikációk, mind a kutatások száma növekedni fog, ami elengedhetetlen, hogy ezen a területen a nemzetközi élvonalat utólérjük.

Ehhez szükséges egyfajta rendszerezettség is, amihez fontosnak érzem az előadásomhoz hasonló összegző munkák megjelenését és bemutatását.

Kulcsszavak: neuromarketing, marketingkutatás, neuromarketing kutatás, marketingkommunikáció

AGRÁR KÜLKERESKEDELMI TENDENCIÁK 2005 UTÁN MAGYARORSZÁGON

NOVÁK Norbert

MSc hallgató

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar

E-mail cím: novaknorbi14@gmail.com

A mezőgazdasági termékek külkereskedelme viszonylag alul kutatott terület, annak ellenére, hogy számos kérdés övezi. Az agrár-külkereskedelem kiviteli oldala jól jellemezhető az alacsony feldolgozottságú (alacsony hozzáadott értékű) termékek, főként nyersanyagok exportjával, míg az import oldal a magas hozzáadott értékű késztermékek visszavásárlásával. A tanulmányunkban a hazai agrár-külkereskedelem utóbbi évtizedének tendenciáit foglaljuk össze. Az elemzett időszak az Európai Unióhoz való csatlakozással kezdődik és napjainkig tart.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás az újonnan csatlakozott tagállamok (ÚCST) agrár-külkereskedelmében jelentős átalakulásokat okozott. 2015-ben, mennyiségi alapon vizsgálva a gabonafélék részesedése a teljes agrárélexport felét tette ki, miközben a 2005. évi gabonaexport közel kétszerese lett értékesítve a nemzetközi piacon. A legtöbb termékcsoport kivitele mennyiségben két-háromszorosa a 2005. évi mennyiségnek. Kiugró növekedést csak néhány termékcsoport mutatott fel: italok, szesz és ecet, gyanta és egyéb növényi nedvek, illetve a halak, rákok stb. csoportja. Ezek részesedése a teljes kivitelből viszont elhanyagolható. A hozzáadott-érték termelés kérdése nem új keletű a magyarországi élelmiszergazdaságban. A hozzáadott érték nő a termék magasabb feldolgozottsági szintjével párhuzamosan. Így drágábban lehet értékesíteni, nagyobb hasznot hoz, továbbá a szofisztikáltabb vevői igényeket is kielégíti.

A mezőgazdasági kereskedelmet nagymértékben érintette napjaink globalizációs és az integrációs folyamata is. Célunk az volt, hogy egy tömör összefoglalót készítsünk a hosszú távú tendenciákról és hogy megvizsgáljuk azt, hogy a mezőgazdasági termékek külkereskedelmi részesedése hogyan változott az elmúlt évtizedben.

Kulcsszavak: agrár külkereskedelem, import, export, gabonafélék exportja

VÁLLALATI HATÉKONYSÁG MÉRÉS KRITIKÁJA A KÖZSZFÉRÁBAN

PANKOTAY Fruzsina Magda

PhD hallgató

Soproni Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar, Széchenyi István Doktori Iskola

E-mail cím: Pankotay.Fruzsina.Magda@phd.uni-sopron.hu

Az évről évre gyorsuló gazdasági világban a vállalati folyamatok is változnak, egyre kevésbé átláthatók. A hétköznapi életben is tapasztaljuk, egyre erősebb a „globalitástól” való függőségünk. Következésképpen nagyobb hangsúly kerül a rugalmas, hatékony vállalatvezetésre.

A vállalati hatékonyság növelésére többféle megközelítés, módszer és modell létezik.

A hatékonyságot klasszikus értelemben a termelt mennyiség és a kapacitás tükrében vizsgáljuk. Más megközelítés a vevőigények és a termelt mennyiség kapcsolatával írja le a hatékonyságot. Ez a megközelítés sok esetben valóság-hű képet ad, hiszen akkor lesz hatékony a vállalatunk, ha minél inkább sikerült annyit termelnünk amennyire a piacon igény van, ezzel maximalizálva az elérhető nyereséget.

A nem klasszikus vállalatoknál, a közzsférában és a hozzá kapcsolódó intézményekben sem a kapacitás - termelékenység, sem a vevői igény – termelékenység tükrében alkalmazott modellek nem adnak reális képet. Többféle teljesítménymérést és értékelést alkalmaznak. Ennek okán sorra veszek kipróbált és innovatív modelleket, vizsgálom ezek kritikáját. Keresem azt a közös nevezőt, - okokat - melyek a modellek sikertelenségét okozzák, hogy ez elvezessen a megfelelő módszer alkalmazásához és erre alapozva új, hatékony modellt lehessen alkalmazni a területen. A lean eszköztárát alkalmazom a kérdés megválaszolásához.

Az általam vizsgált állami szervezet esetén az ismert vevői igények nem a „nyereséget” jelentik a vállalat számára, mert olyan szolgáltatásokat is tartalmaz, melyért a megrendelő nem fizet – azt „beárazni” nem tudja, viszont a vállalatnak tulajdonosi utasításra el kell végeznie. Kutatásomban arra keresem a választ, hogy létezik-e olyan mutató, mellyel az ő esetükben is reálisan mérhető a hatékonyság. A vállalati kritikákra alapozva keresem azt a modellt, mely az ingadozó mennyiségű kötelező teljesítés és a piaci alapon nyújtott szolgáltatások hatékonyságát képes kifejezni, előre vinni. Végül a lean eszköztárával modellezem az állami vállalatnál és a következtetéseket összegezem.

Kulcsszavak: termelékenység, lean, közzsféra, állami vállalati modell,

A FIUMEI KŐOLAJFINOMÍTÓGYÁR RT. ÉS A PHOTOGEN FORGALMI RT. TÖRTÉNETE (1882-1920)

PELLES Márton

MA hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar

E-mail cím: pellesmarton@gmail.com

Fiume kikötője 1868–1920 között Magyarország része volt. Az állami kikötőépítés időszakában itt alapított 1882-ben a bécsi Rothschild bankház, a Magyar Általános Hitelbank és helyi gazdasági szakemberek (pl Ossoinack Lajos) közösen egy kőolajfinomítót és építtetett egy hozzá tartozó kőolajkikötőt. A gyártáshoz szükséges nyersanyagot kezdetben Oroszországból, a Rothschild és Nobel családok batumi olajmezőiről szállították a Photogen Forgalmi Rt. SS Etelka tankerhajóján, majd 1902-től az oroszországi sztrájkok és háborúk miatt a galíciai nyersanyag-feldolgozásra állt át az üzem. Az első világháború után a gyárépület Olaszországhoz került és az alakuló AGIP vállalat része lett, ma a horvát INA használja az üzemet. Előadásomban és tanulmányomban a szakirodalom és statisztikai kiadványok felhasználása mellett, a Rijekai Állami Levéltárban (Državni Arhiv u Rijeci) és a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában végzett kutatásaim eredményeire támaszkodom. Bemutatom és elemzem ezen vállalatok dualizmus korabeli működését (termelését, kereskedelmi forgalmát) és üzleti eredményeit. Külön kiemelt célom, hogy feltárjam a fiumei iparbárónak Ossoinack Lajosnak a vállalat életében betöltött szerepét. Munkámtól azt várom, hogy általa betekintést engedhetek egy világhírű magyar vállalat működésének történetébe, amely a maga korában Európában, de még a Távol-Keleten is mintaként szolgált.

Kulcsszavak: Kőolajfinomító, Fiume, Kereskedelem, Hajózás, Gazdaságtörténet

A FOLYAMATINNOVÁCIÓ KUTATÁSI MÓDSZEREINEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

PESTI István

PhD hallgató

Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: scientific.pesti@gmail.com

Az innováció schumpeteri fogalmát a folyamatokra is kiterjesztve dolgozom fel a nemzetközi és magyar nyelvű szakirodalom forrásait, azok módszertana szempontjából. A folyamatfejlesztés, műszaki és közgazdasági szakirodalom által használt eszközöket és módszereket mutatom be, majd hasonlítom össze.

Az innováció iskolateremtő meghatározásának használata lehetőséget biztosít az elméleti alapvetésekhez való visszanyúláshoz, azaz a téma legelső értelmezését használom, figyelembe véve, hogy a technológiai haladás okán a legelső fogalom megalkotása óta több kutató közölte a saját alternatíváját, annak eredeti tartalma módosult. Ezt kiküszöbölendő, Schumpeter definícióját tekintem az origónak.

A szakirodalom tudományterületenként eltérő megoldásokat vonultat fel: a minőségmenedzsment területén folyamatábrák szemléltetik az alapállapotot, a változást és a kívánt állapotot, vizualizálva a különbségeket. A mérnöki tudományok területén gyakori a mérőszámok alkalmazása az input és az output tekintetében, ezekkel szemben a közgazdaságtudomány matematikai statisztikai elemzéseket használ jelen téma elemzésére.

Tanulmányomban ezek közös és eltérő jellemzőit, területi alkalmazását és korlátait igyekszem bemutatni, valamint a saját kutatási témámhoz történő módszer kiválasztását indoklom meg.

A szekunder kutatás doktori értekezésem egyik alapköve, a magyar söripar folyamatinnovációját kutatom, ugyanakkor jelen tanulmánynak az iparági kitekintés nem képezi részét.

Kulcsszavak: innováció, folyamatinnováció, ellátási lánc, logisztika, folyamatfejlesztés

A TÖBBSZEREPLŐS KONFLIKTUSTEREK DÖNTÉSHOZATALÁNAK SAJÁTOS SÁGAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VÁLASZTOTT KÉPVISELŐK SZEREPVÁLLALÁSÁRA

POLGÁR Zoltán

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

E-mail cím: info@polgarzoltan.hu

Többszereplős konfliktustérnek nevezhetünk szinte bármit, ahol legalább két fél érdekei ütközhetnek egymással. Jellemzően a szereplők választott tisztségeket töltenek be, és valamilyen nagy létszámú gyűlés a legfőbb döntéshozó szerv. Jó példák az ilyen terekre a parlamentarizmus, az önkormányzati döntéshozatal, de a mindennapi élet egyik jellemző ilyen helyszíne a társasházak és/vagy a lakásszövetkezetek. Az érdekek találkozása és a döntés a közgyűlésen és/vagy a taggyűlésen történik, de a döntés előkészítés már választott testületek, bizottságok hatáskörébe tartozik. A társasházak példájánál maradva, jellemzően két választott csoport érdekei találkoznak és a legtöbb esetben ütköznek. Ez a két csoport: a számvizsgáló bizottság tagjai és a közös képviselői (társasházkezelési) feladatokat ellátó cég munkatársai (ideértve az intézőbizottságot is). A 2015 februárjában elfogadott 2003. évi CXXXIII. törvény módosítása, bevezette a társasház szerveinek törvényességi felügyeletét, ami főleg ennek a két érdekcsoportnak a tevékenységét vizsgálja, hogy a vonatkozó jogszabályoknak, rendeleteknek, határozatoknak és szabályzatoknak eleget tesznek-e.

A döntés előkészítési munka, a döntések fellelősége (jogi, anyagi), valamint a választott tagok felkészültsége eltérő, így érdemes megvizsgálni, hogy a két jellemző szereplő között az érdekérvényesítés hogyan zajlik. Kinek milyen lehetőségei vannak, hogy érdekeit menedzselje, konszenzust találjon és adott esetekben elhárítson egy jogszabálysértést vagy határozat megszegést.

A jelentős számú lakossági érintettség miatt is, jelen előadásomban vizsgálom, hogy a választott testületek és bizottságok között milyen fellelőségi jogkörök találkoznak, valamint arra keresem a választ, hogy a két szereplő között az érdekérvényesítés, hogyan alakul, és ez az érdekérvényesítés, hogyan hat a gazdasági döntésekre.

Kulcsszavak: testületi döntéshozatal, választott képviselők fellelősége, többszereplős konfliktustér

PÉNZÜGYI ÉS TECHNOLÓGIAI INNOVÁCIÓK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A BERUHÁZÁS MENEDZSMENTBEN

PONÁ CZ György Márk

Ügyvezető, vezető tanácsadó

Ekron Consulting Üzleti és Technológiai Fejlesztő Kft.

E-mail cím: mark@ekron.hu

A beruházások megtervezése, a hozzá kapcsolódó döntések, a megvalósítás és az értékelés folyamatai állandó kihívások elé állítják mind az állami, mind a üzleti, mind pedig a civil szféra szereplőit. A beruházások sikeressége érdemi hatással van a szervezetek közép-és hosszú távú versenyképességére, ezért az innovatív megoldások alkalmazása versenyelőnyt jelent. A beruházás menedzsment területén számos innováció terjed, melyek közül kiemelkedik a pénzügyi illetve a technológiai innovációk szerepe. A pénzügyi innovációk magukban foglalják többek között pénzügyi piacok innovatív igénybe vételét, új típusú pénzügyi eszközök használatát, a hitelek és biztosítások újszerű kombinációit, a vagyongazdálkodás új formáit, valamint egyéb nem hagyományos finanszírozási konstrukciók alkalmazását. A technológiai innovációk elsősorban új informatikai megoldásokban mutatkoznak meg. A beruházás menedzsment területén megjelenő innovációk jellemzően növelik a folyamatok, különösen a döntéshozatal gyorsaságát, lehetővé teszik a beruházási cél rugalmas igazítását, illetve jelentősen megkönnyítik a folyamatok és az eredmények értékelését, elemzését. A projektmenedzsmentben egyértelműen növekszik a döntésekbe bevont szereplők felelőssége, a döntéshozatal módjának átláthatósága és ezzel együtt a számon kérhetőség is. Mindezekkel párhuzamosan megnövekedett a súlya a kreativitásnak és a kommunikáció minőségének, ami felértékeli és szükségesszerűvé teszi a hozzá kapcsolódó tudás hatékony megszerzését, bővítését és továbbadását. A beruházás menedzsment innovációi vonatkozásában is fontos szerepet játszik az akadémiai szféra. Felívelőben vannak ezen piaci szegmensekben a fintech és egyéb start-up cégek, akik önmaguk is sok esetben innovatív finanszírozási konstrukcióknak köszönhetik a létrejöttüket. A tanulmány a fenti jelenségek Magyarországi sajátosságainak leírását és azok belső összefüggéseit tárgyalja, gyakorlati példák bemutatásával.

Kulcsszavak: beruházásszervezés, pénzügyi innovációk, tudásmenedzsment, projektmenedzsment

A MAGYAR FOGYASZTÓK PÉNZÜGYI KULTÚRÁJÁNAK SZINTJE AZ OECD 2015-ÖS FELMÉRÉSE ALAPJÁN

POTÓCZKI Judit

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

E-mail cím: potoczkijudit.nke@gmail.com

A tanulmány a pénzügyi kultúra szintjét felmérő nemzetközi kutatás eredményeit ismerteti, a magyar vonatkozásokra fókuszálva. A pénzügyi kultúra szintje nagyban befolyásolja a lakosság pénzügyi döntéseit, ezáltal részben meghatározva a fogyasztás és a megtakarítások nagyságát, egymáshoz viszonyított arányát, de többek között hatással van a családok eladósodottságára, valamint arra is, hogy a fogyasztók mennyire választják a számukra legmegfelelőbb pénzügyi termékeket. Magyarország a közvélekedés szerint a pénzügyi kultúra tekintetében meglehetősen elmarad a kívánatos szinttől, ugyanakkor az OECD nemrég nyilvánosságra hozott jelentése alapján, amely egy 2015-ben 30 ország 18-80 év közötti felnőtt lakosságának bevonásával elvégzett kutatás eredményeit ismerteti, a magyar fogyasztók összességében nem szerepeltek rosszul, azonban az egyes részeredmények meglehetősen nagy szórást mutatnak. A kutatás három fő részterületen, a pénzügyi ismeretek, a pénzügyi viselkedés és a pénzügyi hozzáállás terén mérte fel az egyes országokra jellemző tendenciákat, ezen felül egy további kérdéscsoport a pénzügyi termékek elterjedtségét vizsgálta, azonban ennek eredménye nem számított bele az összesített értékelésbe.

A pénzügyi ismeretek terén Magyarország átlagosan teljesített, a megkérdezettek pedig reálisan értékelték önmaguk tudásszintjét a többiekhez képest. A magyar fogyasztók pénzügyi hozzáállása kifejezetten jónak mondható, hiszen ebben a kategóriában az előkelő 3-4. helyet szerezték meg, fontosabbnak ítélve a hosszabb távú megtakarításokat a jelenben történő fogyasztásnál. A legnagyobb súllyal bíró területen, a tényleges döntéseket, cselekvési formákat magában foglaló pénzügyi magatartás tekintetében viszont Magyarország az utolsó helyen végzett, többek között annak köszönhetően, hogy a háztartásoknak csak alacsony hányada készít költségvetést, kevés azon fogyasztók aránya, akik figyelemmel követik pénzügyeik alakulását, és szintén csak kevesen tűznek ki maguk elé olyan hosszú távú pénzügyi célokat, amelyek elérésére törekednek is. A pénzügyi termékek elterjedtsége vonatkozásában is inkább a gyengébben teljesítők közé tartoznak a magyarok, ez különösen a megtakarításokra, valamint a pénzügyi termékek tudatos választásának gyakoriságára igaz.

Kulcsszavak: pénzügyi kultúra, pénzügyi ismeretek, pénzügyi hozzáállás, pénzügyi magatartás, OECD felmérés.

MELLÉKHATÁS: STRESSZ

RÁCZ-KÓSA Eperke

MA hallgató

Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar

E-mail cím: eper.racz@gmail.com

A stressz alattomos dolog, hiszen rengeteg pszichoszomatikus betegséget is eredményez, amit hajlamosak vagyunk gyógyszerekkel kezelni, de az csak a tünetet szünteti meg, az okot nem. Az egyik fontos helyszín az életünkben, ahol meg kell küzdenünk a stresszel, és ahol napunk akár több mint harmadát töltjük, az a munkahelyünk.

Észre kell venni, hogy ez mind munkáltatói, mind munkavállalói oldalról jelentős dolog, hiszen a születéskor várható átlagéletkort tekintve (nőknél: 78,61 év, férfiaknál: 72,09 év) életünk körülbelül fele munkával telik, így elengedhetetlen, hogy egészségünket megőrizzük, kiegyensúlyozottak tudjunk lenni, mert így sokkal produktívabb a munkaerőpiac, ami kölcsönösen jó mindkét félnek.

2008. január 1-jétől van érvényben a Munkavédelmi Törvény, amely előírja a pszichoszociális kockázat felmérését, de azt, hogy ez miként történjen, az nincs részletesen szabályozva. Egyre többen foglalkoznak a stressz kérdéssel, melyre a dolgozat is kitér. A piac egy meghatározott része szakosodott a stressz csökkentésére, nem szenvedünk hiányt az önszolgáltató könyvektől kezdve a stresszoldó jogán át a különböző tréningekkel bezárólag a megoldási lehetőségekben. Mindezek azt a célt hivatottak ellátni, hogy csökkentsék a stresszt, ami bennünk, emberekben gyűlik. Sajnos még mindig nem alakult ki egy olyan egységesen elfogadott szervezeti kultúra Magyarországon, ami elterjedt volna a stresszkezelést illetően is. A Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet Munkahelyi stressz és stresszkezelés Kutatócsoportja készített 2013-ban egy felmérést, mely szerint hazánkban vezető helyen a gyors munkatempó, a magas elvárások szerepelnek, mint stresszfaktor.

Tanulmányom célja, hogy megvizsgálja és összehasonlítsa, ma mik a legfontosabb stressztényezők az általam megkérdezett hallgatók körében. Célcsoportom egyik részét képezik mindazon egyetemi hallgatók, akik tanulmányaik mellett dolgoznak, másfelől azon hallgatók, akik teljes munkaidejüket a tanulmányaikkal töltik. Online és offline kérdőíves felmérés formájában történik a kutatás. Ebben a dolgozatban alapvetően a stresszfaktorokat és azok okait mérem fel kvantitatív módszerrel. A lehetséges stresszoldási javaslatokra nem térek ki.

Kulcsszavak: stressz, munkahely, pszichoszomatikus betegség, stresszfaktor

*Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-16-2/I. kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

THE POSITION OF TELEVISION BROADCAST IN INDONESIA'S MARKET: AN OVERVIEW

Rendra WIDYATAMA

PhD candidate

*International Program in Business and Management, Faculty of Economic and Business,
University of Debrecen, Hungary*

*Lecturer of Communication Department, Faculty of Literacy, Culture, and Communication,
University of Ahmad Dahlan, Indonesia*

E-mail address: rendrawidyatama@gmail.com

Since its presence in 1965, television broadcast media in Indonesia has been colored by political interests. In between 1965 until 1989 television was used for support the government. Television media is owned, funded, and controlled by the government. At that time, the television media was used to building public opinion, pressing the people who criticism to the government, and as well as a tool to foster public participation in support of the government. The spectator was only as an object. Starting in 1989 until 1998, in conjunction with the strengthening of economic interest, government gave 5 licenses for establishment of television stations. In this period, the television station was carrying out three distinct functions, such as business, education, and government support. But the most prominent function is business and supports the government. In the period of 1989-1998, the control on television stations is done in two ways, namely; licensed only to the family of Suharto, the 2nd President of Republic Indonesia and his nearby cronies; and creating a system Pool TV to broadcast important events. In this period, the spectator was only as consumers and an object. In 1998 the New Order regime was collapsed and replaced by Reform Regime. Since then, demand of the freedom of mass media, including television mass media is increasing. Between 2000 and 2002, the government granted licenses to the private sector to establish a television station. In this period, government gives 5 new licenses to variety of private sector. But all the licenses were limited to the political elite and big companies. After 2002, television broadcasters still tends to be centralized and Jakarta-centric. Start in 2002 the government implemented the spirit of reform in the television broadcasting system. Parliament and the government are formulating the Act of 32 on broadcasting. Under the Act of 32 of 2002, directed television broadcasting was reflected the spirit of diversity of ownership and diversity of content. Since 2002, the new stations were begun to appear. According to the Ministry of Communication and Information of Republic Indonesia, there are 1.251 TV stations in Indonesia. In this period, the media tends to vocalize the interests of the owners and the affiliation parties to gain political influence eventually enlarge and secure business. From the development of the television in Indonesia, it was concluded that the television media tends to be used for the benefit of the elites. The spectators of Indonesia are more placed as objects or market only.

Keywords: Position of Television Broadcast, Spectator, Consumer, Market, Indonesia

A LEGNAGYOBB MAGYARORSZÁGI VÁLLALATOK KÖZÖTT MEGFIGYELHETŐ TENDENCIÁK AZ ELMÚLT MÁSFÉL ÉVTIZEDBEN

SÁVAY Balázs

PhD hallgató

Soproni Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar

E-mail cím: b.savay@gmail.com

A legnagyobb magyarországi vállalkozások rangsorát az ezredforduló óta minden évben egyebek mellett a Deloitte könyvvizsgáló cég illetve a HVG publikálja minden évben. Az említett források a rangsorokat többféle szempontok szerint készítik, úgymint például az éves árbevétel, az adózott eredmény, a foglalkoztatottak létszáma alapján. A kormány központi hivatalos honlapjára feltöltött, mindenki számára nyilvános éves beszámolók alapján azonban lehetőség adódik számos más adattal is kiegészíteni a közzétett rangsorokat és ez által további szempontok alapján is kibővíteni az elemzéseket. Így az elmúlt másfél évtizedben végbement valamennyi fontosabb változás és kibontakozó tendenciák válnak elemezhetővé.

A jelen tanulmány a legnagyobb 50 magyarországi vállalat esetében mutatja be a kigyűjtött elmúlt másfél évtized adatai alapján megfigyelhető legfontosabb változásokat. Többek közt az Európai Unióhoz való csatlakozás után végbement tőkebeáramlások és emiatti átrendeződések, valamint a 2008/2009 évben kitört világgazdasági válságra adott reakciók figyelhetők meg így közvetlenül. Jól látható, hogy mely iparágakat sújtott mélyebben a válság, mely vállalatok tűntek el, melyek lettek összeolvadások, felvásárlások célpontjai. De kitérek az utóbbi években megfigyelhető felfutásra a gyártási iparágban, illetve az energiaszektorban bekövetkezett válságra is.

Modern statisztikai módszerek segítségével igyekszem elemezni a rendelkezésre álló céges adatokat és ez által az általuk képviselt egyes iparágakat is, s felderíteni az ok-okozati összefüggéseket. A vállalatokat klaszterekbe sorolom és így mutatom be az egyes csoportok mozgását az évek során, valamint az azok egymás közötti átrendeződéseit.

Végezetül az elvégzett elemzések alapján látható főbb átrendeződéseket és az ezek alapján várható tendenciákat foglalom össze.

Kulcsszavak: vállalat, vállalati rangsorok, tendenciák, top50.

MARKETINGTEVÉKENYSÉG A KERESKEDELMI PÁLINKAFŐZDÉK VILÁGÁBAN

SEBESTYÉN Kinga

PhD hallgató

*Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan
Doktori Iskola*

E-mail cím: sebestyen.kinga@ktk.pte.hu

Kutatásom fókuszpontja a kereskedelmi pálinkafőzdek gazdasági sajátosságai. Az elmúlt 15 évben markáns változások voltak megfigyelhetőek a pálinka ágazatban. Ez annak köszönhető, hogy az éppen hatályos törvényi keretek gyakran változtak és jelentős technológiafejlődés zajlott le az ágazatban. A pálinkát egységesen 2008. óta szabályozza törvény. Ez a törvény az Európai Unió jogrendszerébe illeszkedik. A 2010. évi törvénymódosítással azonban új alapokra kellett helyezniük a kereskedelmi pálinkafőzdeknek a működésüket, mivel engedélyezték az otthoni párlatfőzés intézményesülését.

2013 óta tartozik a pálinka a hungarikumok közé. A gyűjtőfogalom arra szolgál, hogy a magyarsághoz köthető, a nemzeti tudatot erősítő fogalmakat, építményeket, termékeket és kulturális örökségeket összefoglalja. Kiemelje ezeket a fogalmakat a többi közül, mintegy erősítve a nemzeti kötődést. Kutatásaim során felmerült bennem többször, hogy az otthoni párlatfőzés lehetővé tételével rontottak a pálinka imázsán. Ezek a bizonytalan eredetű, illetve rossz minőségű termékek rontottak a pálinkáról kialakult képen. Azonban nem csak a pálinka minőségének tettek rosszat, hanem a kereskedelmi pálinkafőzdeknek is. Hiszen megszűnt az egyeduralmuk, pedig előtte is az erőteljes feketegazdaság jelenléte miatt voltak nehézségeik.

Előadásomban célom bemutatni az Agárdi Pálinkafőzde gyakorlatán és múltján keresztül, hogyan tudtak alkalmazkodni a változó külső adottságokhoz (jogszabályok, gazdaság, trendek) és milyen programokkal, akciókkal igyekeznek felhívni a minőségi pálinkafőzésre és fogyasztásra a figyelmet, mint magyar termékre. Véleményem szerint, egy mai sikeres magyar vállalat tevékenységei között megtalálható a marketing. Az általam elemzett főzde évek óta tudatos marketingtevékenységet végez, aminek az eredménye véleményük szerint meg is lett. Az előadásom végén célom ezt bemutatni, mélyinterjú vizsgálat alapján.

Kulcsszavak: kereskedelmi pálinkafőzde, pálinkamarketing, hungarikum

AZ ÓRIÁS ÉS A TÖRPE HARCA, A NYUGDÍJBIZTONSÁG ALAPJAI

SZABÓ Zsolt Mihály

PhD hallgató

Óbudai Egyetem, Biztonságtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: zsolt@tamiaryu.hu

Napjainkban az Európai Unió tagállamaiban az öregedő társadalom és a hozzá kapcsolódó nyugdíjrendszer reformja kardinális és közfigyelemre számot tartó téma, mely számtalan tudományos fórumon előtérbe kerül. A tanulmány ismerteti a magyar nyugdíjrendszer jelenleg meghatározó pilléreit és a pillérek jövőbeni gazdasági hatásainak modellezési lehetőségeit. Továbbá a tanulmány megvizsgálja a kötelező társadalombiztosítási rendszer fő problémáit, demográfiai és statisztikai adatok alapján, különös figyelemmel a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer fenntarthatóságának és jövőbeni gazdasági kihívásainak figyelembevételével. A tanulmány célja a statisztikai előrejelzések alapján, kiegészítve egy kérdőíves viselkedés gazdaságtani kutatással, egy lehetséges forgatókönyv bemutatása a nyugdíjkiadások alakulására Magyarországon.

Kulcsszavak: Felosztó-kirovó nyugdíjrendszer, mikroszimulációs modell, nyugdíjmodellezés, nyugdíjbiztonság, öngondoskodás szerepe döntéseinkben

MUTUAL RELATIONSHIPS AMONG ACADEMIC PRODUCTIVITY, INTELLECTUAL PROPERTY, R+D RESOURCES AND COMPETITIVENESS- A CASE STUDY OF INTERNATIONAL PHARMACEUTICAL INDUSTRY

Éva SZENDRŐ

Department of Food Economics, Faculty of Food Science, Szent István University

E-mail address: Szendro.Eva@etk.szie.hu

Pharmaceutical sector is a flagship of chemical industry in majority of the developed states. The aim of article is to understand the mutual relationships between the R&D resources, different indicators of scientific performance and competitiveness of the sector. The accumulated data quantity and development of methodology offers a favourable possibility of analysis on time series, length of which satisfies the minimal conditions of statistical analysis. Based on combination of different comprehensive and coherent international databases, applying the latest methods of modern time series analysis the article proves, that in most of the developed states there is a direct, significant causal, legged relationship between monetary resources, allocated to R&D and the number of academic papers as well as the number of patents. In most cases a causal relationship can be demonstrated between number of academic papers and patents, but vice versa this is not provable. Results of analysis highlight the systems' complexity and the importance of long-range, strategic planning in pharmaceutical sector. All over the world there is a considerable debate on measuring of efficiency of monetary resource allocation on research and development (R&D) sphere. Understanding the economic effects of research is especially important for the pharmaceutical sector, because during the last decades there has been an unprecedented investment in pharmaceutical research and development. modern pharmaceutical industry is highly controversial, and there is an intense search for more efficient models and methods of R&D in the industry. In last decades-parallel with development of economic, statistical and computational infrastructure there has been an intense research on efficiency of R&D resources. Summary, it can be stated, that the current literature is highly controversial on evaluation of relations between financial resources, academic publications, patents and competitiveness.

Keywords: competitiveness; economic policy; international statistics; time series analysis

NO MORE CRISIS-PROOF - EU POLICY FAILURE IN PREVENTING MACROECONOMIC IMBALANCES

Zoltán TÖRÖK

PhD student

Corvinus University of Budapest, Doctoral School of Political Science

E-mail address: torok.zoltan@raiffeisen.hu

Economists argue that previously accumulated macroeconomic imbalances played key role in developing the 2008 global financial meltdown and the consequent economic recession. European leadership also recognized that problematic economic trends contribute to the endurance of the current crisis and increase the risk of the emergence of new ones in the future. The policy response was the strengthening of EU level economic governance including tighter rules adopted for the already existing procedure tackling excessive government deficits and public debt levels while also installing new mechanisms designed with the purpose of detecting, preventing, and correcting macroeconomic imbalances. Government deficits and outsized public debts remain an issue in a large number of the member states, national authorities and EU institutions are still facing the challenge of fiscal consolidation and therefore the topic constitute frequent subject of media coverage and academic research alike. This paper however, investigates the other side of EU level macro stabilization project, that of the tackling of excessive macroeconomic imbalances – this is an area which is not covered sufficiently by academic research yet. Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP) scoreboard lies at the very heart of the monitoring mechanism, therefore this is the centre of the current study. Having established complex monitoring, preventing and corrective mechanisms how then the objective of the European Commission to combat macroeconomic imbalances of the member states has been met? What is the outcome of the European level policy measures? The finding of the paper is unpromising: macroeconomic imbalances of the member states did not improve in the period under investigation (2011-2014) which exhibits a very special type of policy failure combining a flawed policy design and inherent politicking in its implementation.

Keywords: Macroeconomic imbalances, European leadership, Fiscal consolidation, Policy failure.

MAGYAR - SZLOVÁK EURÓPAI TERÜLETI TÁRSULÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

TÓTH Marcell László

PhD hallgató

Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: marcelltoth27@gmail.com

A város és térsége nem mindig egy könnyen lehatárolható terület. Bár a legtöbb országban van különféle közigazgatási tagolás, azonban a várost és a hozzá tartozó térséget nem mindig sikerült a járás-, megye- vagy régióhatárral lefedni. Sőt, nem ritkán előfordul az is, hogy az országhatárral sem.

Szerencsére az Európai Unió talált megoldást erre, és a határon átnyúló települések közötti együttműködések is végezhetik tevékenységüket intézményesült formában. Ebben hazánk, mivel 2004 óta az EU tagja, részt vehet.

„Magyarországon 2007 augusztus elsejétől olyan non-profit csoportosulások hozhatóak létre, amelyek két vagy több tagállam önkormányzatai, helyi, regionális szereplői közötti együttműködés sikerességét hivatottak biztosítani.

Az Európai Unió 2006-ban teremtett lehetőséget arra, hogy az uniós források felhasználásának hatékonysága, a már meglévő, vagy jövőbeni együttműködések sikeressége érdekében a tagok egy jogi személyiséggel rendelkező csoportosulást, Európai Területi Társulást (ETT, angolul EGTC) hozzanak létre.

Az EGTC mozaikszó, az European Grouping for Territorial Cooperation, azaz az európai területi együttműködési csoportosulás rövidítése. A határon átnyúló, transznacionális és a régiók közötti együttműködések is megvalósíthatóak az új eszköz keretében.” (egtc.kormany.hu)

Magyarország igen aktívnak számít ebben, számos Európai Területi Társulás alakult magyar szereplővel, ezek száma EU-s szinten is magas. Közülük kiemelkedő a magyar-szlovák együttműködésen alapuló ETT, hiszen ebből van a legtöbb, szám szerint tizenhárom. (Ezek közül tíz Magyarországon, három pedig Szlovákiában lett bejegyezve.) A szóban forgó ETT-k eltérő típusúak (település-közi, mikro-regionális, makro-regionális), eltérő méretűek (van, amelynek csak 2 önkormányzat a tagja, és van, aminek 82), és igen eltérő aktivitást is mutatnak, tehát semmiképpen nem homogén szervezetekről van szó.

Jelen előadás keretein belül a magyar-szlovák Európai Területi Társulások rövid ismertetésére, majd több szempont alapján (földrajzi adottságok, célkitűzések, működési hatékonyság, stb.) történő összehasonlítására kerül sor.

Kulcsszavak: Európai Területi Társulás, EGTC, ETT, magyar-szlovák, határon átnyúló

A MAGYARORSZÁGI VÁLLALATOK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK ÉS ÜZLETI KÖRNYEZETÉNEK ELEMZÉSE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KKV-SZEKTORRA

MESTER Éva, TÓTH Róbert

PhD hallgató

*Szegedi Tudományegyetem, Közgazdaságtani Doktori Iskola /
Szent István Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola
E-mail cím: mester.evike@gmail.com, toth.robert.nemet@gmail.com*

A 21. században, az egyre inkább fokozódó piaci verseny, a globalizáció, valamint a hálózatokká fonódott kapcsolatrendszerek miatt napjainkra nélkülözhetlenné vált a vállalatok egyedileg is megfogalmazott jövőorientáltsága, az előrelátó, távlatos stratégiaalkotás. A világban komplex folyamatok játszódnak le, s számtalan új kihívás merül fel, amelyek jelenleg még válaszokra várnak. E pillanatban az a legégetőbb kérdés, hogyan tudjuk megtalálni és kifejleszteni azokat a képességeket, illetve erőforrásokat előteremteni a vállalatok számára, amelyekkel segíthetjük versenyképessé válásukhoz szükséges stratégiájuk és hálózati koncepciójuk kidolgozását és megvalósítását. Az új nézőpontok adta paradigmák hatékony menedzselése és összehangolása növelheti a vállalati eredményességet, és irányadó módon befolyásolhatja napjaink vállalati gyakorlatát, – például a szükséges eszközök és a vezetői menedzsment újraformálása terén – mindez pedig hozzájárul a teljes nemzetgazdaság egészének erősödéséhez.

A versenyképesség a gazdaság egy olyan helyzetértékelője, amelyet csak egy sokdimenziós mutatószámként lehet meghatározni. Versenyképes szereplők nélkül versenyképes nemzetállam elképzelhetetlen. A versenyképesség vizsgálatánál azonban nem csupán gazdasági tényezők, hanem a gazdasági rendszert körülvevő környezeti és társadalmi aspektusok is meghatározó szerepet töltenek be. Ezen ún. puha tényezők szorosan kiegészítik a számszerűsíthető, kemény indikátorokat, ezzel lehetőséget teremtve a fenntartható növekedés, valamint tartós, innovációk sorozatán nyugvó versenyképesség keretfeltételeinek azonosítását.

Az innováció jelentős hatással van a nemzetgazdaságra és napjainkban egyre inkább a versenyképesség egyik legfontosabb tényezőjévé vált. Éppen ezek alapján megállapítható, hogy a versenyképességet növelni szándékozó országok kimagasló színvonalú és hatékonyan működő innovációs rendszereket kell, hogy működtessenek. Az innováció legfontosabb aktorait pedig a mikro-, kis- és középvállalkozások képezik.

Kulcsszavak: KKV; versenyképesség; növekedés; üzleti környezet; innováció

MÚZEUMMARKETING – NAPJAINK MEGHATÁROZÓ HAZAI TRENDJEI

TÓTH Orsolya

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Marketing és Turizmus Intézet

E-mail cím: marorsi@uni-miskolc.hu

A tanulmány a kultúramarketing rendkívül izgalmas és soktényezős kutatási szempontokat magában foglaló tématerületén belül a múzeummarketing tárgykörében tartalmaz vizsgálatot a legfrissebb hazai trendek és a legfontosabb összefüggések feltárása céljából a muzeális intézmények látogatottságára vonatkozóan.

A kor elvárásainak megfelelő kínálat tervezéséhez és annak célcsoport-orientált közvetítéséhez elengedhetetlen, hogy a muzeális intézmények döntéshozói folyamatosan nyomon kövessék a látogatók változó igényeit, a látogatások számának, gyakoriságának alakulását, és tisztában legyenek a legfontosabb látogatást befolyásoló tényezőkkel. Ehhez nyújt segítséget az az EUROSTAT adatbázis, amely az európai országok háztartásaira és az egyénekre vonatkoztatva reprezentatív minta alapján tartalmaz többek között kulturális részvételre is vonatkozó adatokat, és természetesen Magyarországra vonatkozóan is feltárhatók belőle fontos összefüggések.

Longitudinális vizsgálatra is lehetőséget ad az adatbázis, a kulturális aktivitást ugyanis a megkérdezettek körében 2006/2007-ben és 2010/2011-ben is felmérték, ezáltal lehetővé téve az esetleges változások rögzítését, az okok feltárását.

A múzeummarketingben való hasznosítási lehetőséget a kulturális helyszínek látogatási arányaira vonatkozó információk megjelenítése garantálja.

A tanulmány a kulturális részvételt rendszerező fejezeteket követően érinti a kulturális kiadások területét is, méghozzá fogyasztói részről. Ennek alapját a 2005-ben kivitelezett ún. Household Budget Survey (HBS) adja, melyben a múzeummarketing szempontjából a kulturális javakra és szolgáltatásokra fordított kiadások mért adatai megfontolásra érdemesek. Mivel a kulturális költségek közötti eltérést országról országra számos tényező befolyásolja (gazdasági jólét, árstruktúrák, erőforrásokhoz való hozzáférés), egy fiktív mérőszám (Purchasing Power Standards, PPS) segítségével történt a kulturális vásárlóerő megállapítása.

A tanulmány várható főbb megállapításai a következők:

- Magyarországon a kulturális költség a háztartás összes kiadásaihoz viszonyítva 4-5% közé tehető (2005).
- A hazai kulturális költség (az adatbázis PPS mérőszám értékeinek viszonyítása alapján) legnagyobb hányadát (31%) a televízióra és rádióra, ill. a kiegészítő eszközök bérlésére vonatkozó költségek adják (hasonlóan a többi vizsgált országhoz, 2005).
- A hazai kulturális költség 1,2%-át teszi ki a múzeumok, könyvtárak, állatkertek kategóriában megjelenő érték (2005).
- A kulturális részvétel 2006-os és 2011-es magyarországi adatai egyaránt azt mutatják, hogy az életkor előrehaladtával csökkennek a látogatási arányok (az elmúlt 12 hónapban legalább egyszer látogatott kulturális helyszínt, 25-64 éves válaszolók négy korcsoport bontás eredménye alapján)
- A múzeumok, művészeti galériák, történelmi emlékhelyek és régészeti lelőhelyek látogatásszámára és a látogatási hajlandóságra a tercier (legmagasabb) szintű iskolázottság hatása hazánkban (együtt Ausztriával, Csehországgal és Portugáliával) az átlagnál magasabb (2010). Az összefüggés hátterében a munka-alapú társadalom állhat, különösképp, mivel olyan készség-alapú társadalmakban, mint Svédország, Dánia és Finnország, a tercier szintű iskolázottság hatása kevésbé meghatározó.

Kulcsszavak: Múzeummarketing, kulturális költség, kultúrafogyasztás

A FIZETÉS-FORGALOM MEGÚJULÁSA

Róbert TACZMANN

PhD student

University of Pécs, Doctoral School of Earth Sciences

E-mail cím: taczmann@gmail.com

Modernizing a national financial system is one of the most complex economical decisions as it has impacts on the whole national economy. Based on my research the fundamentals of this process span across the basic idea, market consultation, modeling and simulations, discovering technology barriers and regulations by law.

The appearance of the basic need is the very first step of a long journey, typically lasts 5 to 10 years. Many countries – like United Kingdom, United States of America, Switzerland, Poland, Sweden, Denmark, Singapore, Australia as well as the European Central Bank – have already implemented an instant payment system, though each is different.

As first step, a round-table discussion with market players is suggested to collect their ideas and expectations on the new system, however involving government and private sector might be one of the key success factors.

Based on the results, model making and simulation running comes next in order to set the field for the project, via determining payment limits; the way and conditions of clearing and settlement; working model; service hours; and provided services.

Technology and resource barriers further helps in cleaning the possible project portfolio, however, a Central Bank is often contemplated as having no limits on these. In reality, an instant payment system also needs its funds, coming from latter transaction fees charged to individuals spread over typically 10 years.

Last but not least the field defined by the legal system has to be checked as many connecting codes need a change. Even though this is a long and resource absorbing process most Central Banks acts as legislator, codifying the changes not taking longer than a year.

However a new payment system is highly time consuming, the basic idea and the possible solutions have to be challenged in each and every phase of the program. The uniqueness of the program makes it extremely difficult; scaling is a suggested method of avoiding an unsuccessful implementation.

Keywords: Instant Payments, RTGS, Immediate, Real-time Retail payments

TÁRSADALMI JAVAK ÉS A MUNKAÉRTÉK-ELMÉLET

TIKÁSZ Gáspár Bendegúz

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Modern Filozófia program

E-mail cím: bendeguz.tikasz@gmail.com

Azért gondoljuk bizonyos társadalmi javak cseréjét igazságtalannak, mert úgy gondoljuk, hogy ezekre más szabályok vonatkoznak, más megítélés alá kell eszenek, mint a hétköznapi javak, mint a szappan vagy a kalap. Mégis azt tapasztaljuk, hogy ugyanúgy engedelmeskednek a kalap és a szappan elosztására vonatkozó szabályoknak, a piaci logikának és a pénz „hatalmának”.

„Ha vitatni szeretnénk ezt az állapotot, akkor többre van szükség, mint a kapzsiság elleni gyalázkodásra: újra kell gondolnunk, hogy milyen szerepet játszik a piac a társadalmunkban. Ehhez a vitához végig kell gondolnunk a piac erkölcsi korlátait. Fel kell tennünk a kérdést, hogy van-e olyan dolog, amit a pénznek nem szabadna megvennie?” – írja Sandel *What Money can't Buy?* című könyvében. Az én kérdésem azonban arra vonatkozik, hogy ez vajon nem azért van-e így, mert ugyanannak a társadalmi folyamatnak köszönhetően kapják meg az értéküket.

Véleményem szerint az oktatásnak tulajdonított jelentés és érték ugyanúgy társadalmi folyamat eredménye, mint a kalapnak tulajdonított jelentés és érték. A vizsgálatunknak három lehetséges kimenetele van: 1) Nem ugyanolyan javak és nem ugyanúgy kapják az értéküket. Ebben az esetben valóban igazságtalan és veszélyes folyamatoknak vagyunk a szemtanúi. Visszatérhetünk a Sandel által kijelölt vizsgálati irányhoz és kérdésekhez: Mi a piac szerepe a társadalomban? Mik a piac erkölcsi korlátai? Milyen más értékek, elosztási módok mentén kellene az érintett értekeket elosztani? 2) Ha ugyanazon szabályok vonatkoznak rájuk, akkor egyrészt nem meglepő, hogy engedelmeskednek a piaci logikának, másrészt pedig, lehet, hogy valójában nem igazságtalan dolog, ha a pénz dominanciája megjelenik ezekben az elosztási szférákban. 3) Abban az esetben pedig, ha ugyanazok a szabályok vonatkoznak rájuk, mégis igazságtalannak tartjuk, közelebb kerülhetünk az igazságos elosztás mibenlétének feltárásához, hiszen látjuk, hogy miként megy végbe a kalap és a szappan, így a társadalmi javak elosztása is. Ha ismerjük a szabályokat, akkor vizsgálni és befolyásolni tudjuk az elosztási folyamatokat.

A kérdéseink tehát a következők: 1) Minek köszönhetik a „hétköznapi” javak az értéküket? 2) A Michael Walzer által meghatározott társadalmi javak készlete is ugyanúgy kapja-e értékét, ugyanazon társadalmi folyamatok és jelenségek ruházzák fel jelentéssel és értékkel?

Kulcsszavak: Sandel, Walzer, Ricardo, társadalom, pénz.

LEAN ADAPTÁCIÓ A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓK TÖRVÉNYSZERŰSÉGEI MENTÉN

VARGA Krisztina, TUMIK Ábel

PhD hallgató, Óraadó tanár

Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Vezetéstudományi Intézet

E-mail cím: varga.krisztina@uni-miskolc.hu, szvabelt@uni-miskolc.hu

A lean szemlélet csak az utóbbi egy évtizedben kezdett az érdeklődés középpontjába kerülni Magyarországon. Elsősorban autóiipari termelő vállalatok, később egyéb szervezetek is a Japánból induló menedzsment rendszer felé kezdtek fordulni, azzal a céllal, hogy megkíséreljék a világ vezető cégeinek sikereit követni. A lean filozófia egy sajátos gondolkodásmódot, munkamorált igényel, melynek erős kulturális meghatározói vannak. Megannyi menedzsment diszciplína foglalkozik a szervezeten belüli munkakultúra leírásával és próbál olyan normatív modelleket létrehozni, melyek célja a munkamódszerek hatékonyságának fokozása. Ezzel párhuzamosan a kultúrakutatás is azon fáradozik, hogy minél pontosabban leírja az említett determinánsok társadalmi alapvetéseit, mozgatóit és törvényeit.

Sajnos csak viszonylag kisszámú szakirodalmi publikáció foglalkozik a szervezeti munkakultúra formálását célzó konkrét tanácsadó modellek kidolgozásával, melynek oka a szervezeti kultúra, mint alrendszer nagyfokú komplexitásában jelölhető meg. Kutatásaink során sikeres társadalmi innovációkat leíró eseteket vizsgáltunk meg, és megállapítottuk, hogy a társadalmi innovációk olyan, a hagyományos termék innovációtól eltérő sajátosságokat hordoznak (átláthatóság, együtt gondolkodás, „alulról jövő” kezdeményezések, igényvezérelt fejlesztési folyamat stb.), amelyek a lean menedzsment szemlélethez kapcsolódó elvekkel és módszerekkel egy igen tág metszetet kapunk. Amikor egy szervezet a lean útjára lép, nagyon sok esetben a kudarcok hatására visszafordul.

Vizsgálataink rávilágítottak, hogy a hagyományostól eltérő módon, a társadalmi innovációk jellegzetességeinek felhasználásával megkönnyíthető a lean rendszer adaptációja a szervezeten belül. A cikk erre vonatkozóan mutat be egy keretmodellt és annak teszteredményeit. A tesztelés során a lean menedzsmentet vagy gyártást ismerő vezetőket kérdeztünk meg a modell alkalmazási lehetőségeiről és korlátairól.

Kulcsszavak: társadalmi innováció, lean adaptáció, mérés,

NEW TRENDS IN PERFORMANCE MANAGEMENT SYSTEMS

VAJDA Éva

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástani Doktori Iskola

E-mail cím: eva.vajda@uni-corvinus.hu

Purpose: Performance appraisal is one of the most critical human resource practices for organizations. An effective performance management system (PMS) provides not only essential and necessary information to all other human resource management systems, but it is also an integral part of the annual business planning cycle. From the organization point of view it enables the management to cascade the strategic and annual targets into team and individual performance objectives and development plans; to reinforce sense of accountability and performance-oriented culture in the organization; to enhance employees' motivation and commitment, and to evaluate the capabilities and people for future business challenges. From the individual's point of view PMS is important to clarify job responsibilities, expectations and priorities; to provide feedback and coaching; and to enable systematic dialogue about longer-term career aspirations and personal development (Bakacsi et al., 1999). According to past and recent studies although management considers performance appraisal systems (PAS) important, they are strongly dissatisfied with it (Bokor, 2011; Barrier, 1998). Experts and researchers also pointed out that the use and the significance of PAS will increase further in the future. (Hays – Kearney, 2001; Goodman et al., 2015). Despite of its importance PMS could not meet the expectations and deliver its intended value and the companies are failed to have a fair and valid assessment processes, which could improve employee engagement and high performances. However there are signals that the performance appraisal bubble is about to burst and some pioneering companies have already started to introduce new PAS, which can change performance appraisal fundamentally (Buckingham, Goodall, 2015; Cappelli, Tavis, 2016; Kinley, N. 2016). The aim of the research is to explore how performance management has been evolving and what kind of factors are driving significant changes. In my research I also would like to discover the new trends, best practices and innovations, which are emerging in performance management recently.

Design/methodology/approach: The research methodology is based on secondary research, which involves both literature review of academic and business journals; and searching and gathering existing data available online about the new PAS introduced in the last 5 years by multinational companies.

Findings: I will give an overview about the main driving forces of the new trends (e.g.: the performance pressures in the competitive environment, the technology improvements, the new organization structures, and generational expectations). I will explore what are the common characteristics of the new performance appraisals. Furthermore I will point out the differences and similarities between the standpoints of the academic and the business professionals regarding PAS.

Kulcsszavak: Performance management, Performance appraisal system

TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI

VARGA Krisztina

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Vezetéstudományi Intézet

E-mail cím: varga.krisztina@uni-miskolc.hu

A társadalmi innováció mérési lehetőségeinek meghatározását különösen indokolja az Európai Unió kohéziós politikája, a Horizon 2020 (az EU kutatás-fejlesztési és innovációs politikáját 2014-2020 között meghatározó program), illetve azok a társadalmi kihívások, amelyek egyaránt fakadhatnak belső és külső okokból (pl. előregedés, migráció), és hosszú távú megoldást kívánnak. Előadásomban megvizsgálom az innováció – OSLO Kézikönyv szerinti - „kiszélesedett” definícióját, majd bemutatom a korábbi innovatív területek (mérnöki, természettudományi, gazdasági) mellett előtérbe kerülő új bázisok, társadalmi újítások szerepét is. A társadalmi innovációnak nincs egységesen elfogadott definíciója, a szakirodalmi áttekintés után az alábbiak szerint határozható meg: a társadalmi innováció adott közösség jólétének javítását jelenti új vagy újszerű módon, míg társadalmi innovációs potenciál alatt azon potenciális képességek összességét értjük, amelyek társadalmi innovációk létrehozását segítik. Az Európai Unió fő célkitűzései között szerepel a kontinens globális versenyképességének növelése, „az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés”. A program összekapcsolja a kutatást és az innovációt, külön hangsúlyozva a társadalmi innováció szerepét (a műszaki és gazdasági innovációk mellett), amely a mérés kereteinek meghatározást is megköveteli.

A társadalmi innováció mérése komplex feladat, amely egy többszintű mérési modell bevezetését teszi szükségessé. Megvizsgálom az eddigi mikro-, mezo- és makroszintű mérési eredményeket, meghatározom a potenciális indikátorokat, amelyhez segítséget nyújt az innováció és versenyképesség kapcsolatának feltárása, a nemzetközi tapasztalatok.

A korábbi vizsgálataim során egyértelművé vált, hogy a meglévő mutatók elsősorban a gazdasági és technológiai innovációkra koncentrálnak, kérdés: adaptálható-e, (és ha igen, hogyan) bármelyik megismert mérési módszer a társadalmi innováció esetében? A válasz érdekében konkrét példán keresztül vázolok fel egy mérési lehetőséget a társadalmi újítások tekintetében.

Kulcsszavak: társadalmi innováció, mérés, többszintű mérési modell, versenyképesség

KÖZIGAZGATÁS-TUDOMÁNYI SZEKCIÓ

KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚAK BEFOGADÁSA

BENDE Zsófi

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

E-mail cím: zsofi.bende@gmail.com

A minket körülvevő világban, szűkebb és tágabb környezetünkben egyre több olyan jelenséggel kell szembesülnünk, s rájuk válaszokat, kezelésekre megoldást keresnünk, melyek következtében egyre több kiskorú menekül el hazájából. A legfőbb okok között megtaláljuk az üldözéstől való félelmet, az emberi jogok megsértését, a fegyveres harcokat illetve zavargásokat éppúgy, mint a szexuális, illetve más kizsákmányolást, a családon belüli erőszakot, a durva bánásmódot vagy a katonai szolgálattól való szabadulást. Sokakat közülük az új lehetőségek keresése, a már Európában tartózkodó családhoz való csatlakozás szándéka motiválja.

Annak ellenére, hogy a menedéjog biztosítása európai és nemzetközi jogi kötelezettségek alapján kötelező a tagállamok számára, az eljáráshoz való hozzáférésük során a kísérő nélküli kiskorúak gyakori akadályokkal kénytelenek szembesülni. Nem egy esetben teljes körű vizsgálatokat mellőzve, a menedékkérő kiskorú helyzetének felmérését nélkülözve, inkább a kitoloncolás eszközt gyakorolják az országok velük szemben. Ezzel pedig ellentmondanak a tilalmas bánásmódba való visszaküldés tilalma (non-refoulement) elvének. Érzékeny, kiszolgáltatott helyzetüknél fogva a kiskorúakat a menedéjogi eljárás egyes lépései, vagy azok hiánya eltántoríthatja a menedékkérelem benyújtásától való tartózkodást eredményezheti.

A téma vizsgálata során a felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyermek és a kísérő nélküli kiskorúak fogalmával találkozunk. Az angol nyelvű szakirodalom a separated children és az unaccompanied minor kifejezést használja. Felnőtt hozzátartozóitól elszakított gyermekeknek azokat a személyeket tekintjük, akik származási országukon kívül tartózkodnak, elszakítva szüleiktől, vagy a jog/szokásjog szerinti elsődleges gondviselőiktől. Gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri. Közülük vannak, akik teljesen egyedül maradnak, s vannak, akik távoli rokonaikkal élnek.

Kulcsszavak: kísérő nélküli kiskorú, menedékkérelem, menedéjogi eljárás, emberi jogok

A KORMÁNYZÁS TELJESÍTMÉNYÉT MÉRŐ NEMZETI ÉS NEMZETKÖZI INDIKÁTORRENDSZEREK

BOZSÓ Gábor

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

E-mail cím: bozso.gabor@uni-nke.hu

Az állami kapacitások megfigyelésének egyik fontos következménye, hogy a politikai közösség számára a közös értékek és vízió mentén megteremtse a közpolitikai stratégiák és célok keretrendszerét. Ugyancsak fontos célja, hogy összehangolja, irányítsa és működtesse azokat a tényalapú tervezési, valamint teljesítményértékelési folyamatokat, amelyek a végrehajtott kormányzati intézkedések nyomon követése során az elért célokról és eredményekről adnak rendszeres visszacsatolást ezen a teljesítménymérési rendszeren keresztül. A Nemzeti Teljesítményértékelési Keretrendszerek (National Performance Frameworks – NPFs), vagy más néven nemzeti indikátorrendszerek alkalmazásával a kormányzat számára olyan információk válnak elérhetővé, amelyeknek a hatására képessé válik irányítani, nyomon követni és értékelni a kitűzött nemzeti célok teljesülését. Ezek a keretrendszerek emellett nagyban hozzájárulnak a kormányzati intézkedések eredményességének és hatékonyságának társadalmi számon kérhetőségéhez. A Jó Állam Jelentés egy olyan közpolitikai eszköz, amely tudományos megalapozottsággal méri és követi nyomon indikátorokat felhasználva meghatározott területeken a kormányzati képességek változását Magyarországon. Ennek az innovatív közpolitikai eszköznek a filozófiája – ahogy a nemzeti indikátorrendszereké – azon alapszik, hogy a kormányzati teljesítmény elválaszthatatlan az adott ország történelmi, társadalmi és gazdasági háttérétől, annak sajátos nemzeti stratégiáitól és korlátozó tényezőitől, ami egy olyan mutatókat tartalmazó indikátorrendszer szükségességét jelzi, ami nemzeti kontextusban is értelmezhető. A tanulmány célja a Jó Állam Jelentés és a nemzeti indikátorrendszerek módszertanának összevetése széleskörű adatok, valamint esettanulmányok kiemelt elemzésével. A tanulmány kutatási kérdései, hogy mik a nemzeti kormányzati teljesítmény mérését végző indikátorrendszerek azonosítható, főbb tulajdonságai és differencia specifikumai, valamint a Jó Állam Jelentés mennyiben illeszkedik a nemzeti indikátorok nemzetközi trendjébe.

Kulcsszavak: kormányzás, indikátor, teljesítmény, közpolitika, monitoring, stratégiai tervezés

AZ EURÓÖVEZET SZERKEZETI PROBLÉMÁI

BUDA Lorina

PhD-jelölt

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

E-mail cím: lorina.buda@gmail.com

Az euró bevezetése után tíz évvel az övezet egy mély és elhúzódó válsággal néz farkasszemet. Ezt belső és külső okoknak egyaránt köszönheti, hiszen a strukturális hibákat, eltérő versenyképességet, eltérő gazdasági-pénzügyi stabilitási kultúrát nem a világválság okozta, azokat csupán felszínre hozta és felnagyította.

A Gazdasági és Monetáris unió két lábából csupán az egyik intézményesült és épült ki közösségi politika szintjére, a másik csupán együttműködési mechanizmus keretében a tagállamok szuverenitása alá tartozó kérdéskör maradt. Ez meglehetősen nagy anomáliát szül. Vagyis addig, amíg a monetáris láb teljesen kiépült, intézményeket hoztak létre, beépült az elsődleges EU-s joganyagba, addig a gazdasági pillére a GMU-nak csupán kormányközi szerződéseken nyugszik, EU-s szervezetek nélkül.

A tanulmányban az euróövezetre kivetítve négy ilyen „szentháromság” vagy lehetetlenségi tétel kerül elemzésre.

1. *a fiskális szuverenitás–független monetáris politika–„no-bailout”/ki nem segítési klauzula (Hanno Beck és Aloys Prinz)*
2. *a demokratikus politikai döntéshozatal— teljes gazdasági integráció— nemzetállami szuverenitás (Rodrik)*
3. *az együttes felelősségvállalás tilalma (lényegében a „no-bailout” klauzula)— monetáris finanszírozás tilalma— bankok és az államok közötti pénzügyi interdependencia, vagyis kölcsönös függés (Jean Pisani-Ferry)*
4. *a kilépés tagadása–„no bailout” klauzula—államcsőd tagadása (Benczes)*

Fontos már most is kiemelni, hogy a tételek feloldása nem teszi tökéletessé a valutaövezet működését, csupán a szerkezeti és szabályozási ellentmondásokat oldja fel.

Kulcsszavak: euróövezet, válság, EU

A V4-EK ADÓSSÁGÁNAK TÖRTÉNETI GYÖKEREI ÉS TENDENCIÁI

FÁSI Csaba

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola, Közpénzügyi és Államháztartási Intézet; Tudományos referens, Államkutatási és Fejlesztési Intézet

E-mail cím: Fasi.Csaba@uni-nke.hu

Az adósság kérdése napjaink egyik legfontosabb, legaktuálisabb gazdaságpolitikai kérdése. Az egyén, a család, vagy egy ország életében meghatározó jelentőségű az adósság összetétele és mértéke egyaránt. Például az államadóssággal kapcsolatos problematika nagysága, az ahhoz való viszony összefüggésben áll többek között az adott ország gazdasági erejével is. Szerencsésebb történelmű és gazdaságpolitikával rendelkező országokkal szemben a V4-ek (Magyarország, Lengyelország, Csehország és Szlovákia) számára komoly kihívásokat jelent az adósság és az ahhoz fűződő egyéb kötelezettségek léte. A pénzügyi-gazdasági világválság után komoly kutatások indultak többek között az adósság kérdéskörében, különösen annak fenntarthatóságára fókuszáltnak.

Az előadás és az abból készülő tanulmány arra vállalkozik, hogy bemutassa a V4-es országok államadósságának kialakulását, történeti előzményeit, kontextusát, egyúttal képet adjon a fenti országok államadósságának nettó és bruttó adósságának változásáról, tendenciáiról, azt befolyásoló tényezőkről. Az előadás során megtörténik több fogalom tisztázása is: ezek az államadósság, a bruttó külső adósság, valamint a nettó külső adósság (ezeket az adatok mutatja be az előadás – a pontosabb összehasonlítás érdekében a GDP-hez viszonyítva).

A kutatás módszertana összetett: egyrészt történeti összehasonlítást tesz az egyes országok adósságának kialakulását illetően - vizsgálva a történelmi kontextust, másrészt az EUROSTAT és az érintett jegybankok által közreadott adatok feldolgozására és elemzésére kerül sor.

A V4-es országok bruttó adósságát tartalmazó adatok elemzése alapján például kirajzolódik, hogy az négy ország közül kettőben emelkedik GDP arányosan. Magyarország és Lengyelország esetében figyelhető meg csökkenés 2014-ről 2015-re.

Kulcsszavak: adósság, államadósság, bruttó külső adósság, nettó külső adósság, V4.

TERRORIZMUS VAGY FALUSI TURIZMUS? PROJEKTÁLT IMÁZS EGY VAJDASÁGI KÖZÉPVÁROS HELYMÁRKÁZÁSI FOLYAMATÁBAN

HAJNAL Virág

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

E-mail cím: hajnalvirag123@gmail.com

A doktori kutatás a helymárkázás folyamatát vizsgálja egy vajdasági település esetében mint lehetséges, a közigazgatás és a települések vezetése számára is alkalmazható nemzetpolitikai és a település lakosságának jóllétéhez hozzájáruló eszközt. Zenta középváros lakossága tekintetében többségében magyarok által lakott település a Szerb Köztársaság területén a Vajdaság Autonóm Tartományban, az észak-bánáti körzetben.

A *Re-thinking Place Branding* (Ashworth et al. 2015) tanulmánykötet előszavában összegzi a helymárkázás előnyeit a település és a település lakossága tekintetében. A szerzők kiemelik, hogy a helymárkázás egyszerre segítség a település és lakossága számára a helyek közötti versenyben, stratégiai útmutató a helyek fejlesztéséhez, alapot teremt az érintettek együttműködéséhez, megoldást nyújt a helyekhez kapcsolódó problémákra, továbbá egyszerre járul hozzá a helyekhez kapcsolódó pozitív tapasztalatok maximalizálásához. A helymárkázás fenntarthatóságához elengedhetetlen, hogy az általa kommunikált helyimázs szorosan kapcsolódjon a település lakossága által érzékelt, észlelt imázshoz, továbbá a helymárkázás folyamatában összhangba kerüljön a településről projektált imázssal.

A helymárkázásnak meghatározó elemei azok a percepciók, amelyek a helyről akár „látatlanban” a befogadóban életre hívódnak. A település elhelyezkedéséből adódó előzetes, a kívülállóknak lehetségesen felmerülő percepciókkal, például a médiában, a mozifilmekben a Szerbiával, a szerbekkel, és Magyarországgal, a magyarokkal kapcsolatos diskurzussal kell számolnunk az „ismeretlen”, a Szerbiában elhelyezkedő, többnyire magyarok által lakott középváros márkaképét illetően.

A helymárkázás egy érzékeny folyamat, amelyre hatással vannak a különböző csatornák által elérhető projektált márkaképek. A hely „valós” megtapasztalása/megtapasztaltatása számos akadályba ütközhet, ezért a folyamat során minden olyan tényezőt figyelembe kell venni, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a befogadónak lehetősége váljon a „hely igaz jelentését” (vö. Govers 2009: 53) megismerni.

A helymárkázás folyamatában kiemelt szerepe van az online felületeknek, amelyek által a projektált imázs meghatározó szerepet játszik a befogadó által a helyről alkotott imázsának kialakításában. Az előadás rá kíván világítani arra, hogy a település márkázásának hagyományos és nem hagyományos célcsoportjai tudatosan vagy tudattalanul a helyről milyen imázst projektálnak a településhez kapcsolódó online felületek, a település városfejlesztési stratégiája, továbbá *A vajdasági magyarok terület- és gazdaságfejlesztési stratégiája* című dokumentum vizsgálatának eredményei tükrében.

Kulcsszavak: helymárkázás, helyimázs, projektált imázs, nemzetpolitika.

A HATÓSÁGI ELLENŐRZÉS ÁTALAKULÓ SZABÁLYOZÁSA

HOHMANN Balázs

MA (osztatlan) hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

E-mail cím: hohbalazs@gmail.com

A hatósági ellenőrzés, mint közjogi hatalomgyakorlási forma és jogkör a közigazgatási hatósági eljárás egyik, fontos szerepet betöltő atipikus tevékenységi típusa. Elszakadva a hagyományos, aktus kibocsátására irányuló eljárástól, amely legáltalánosabban uralja a hatósági tevékenységek palettáját, a jogintézményt az elsőfokú hatósági eljárást megelőző vagy annak megindítása nélkül le is zajló, jogszabályi és jogerős illetve végrehajtható hatósági előírások gyakorlati alkalmazásának, hatályosulásának vizsgálatára irányuló cselekmények összegeként értékelhetjük. Az önkéntes jogkövetést, a követelmények teljesítését vizsgáló ellenőrzés erőteljes, kívülről, az ellenőrzés alá vont személytől akaratától nagyrészt függetlenül következik be, ennek megfelelően alapvető jellemvonásait, a kapcsolódó hatályos eljárásjogi megoldásokra vonatkozó megítélést éppen az ezekben megvalósuló garanciális rendszer tulajdonságai, a jogállami követelmények teljesítésének színvonala határozza meg.

A közigazgatási hatósági eljárásra vonatkozó szabályrendszer hamarosan bekövetkező gyökeres változása, az általános közigazgatási rendtartás bevezetése jelentős módosításokat vezet be a hatósági eljárás szabályozásába, amely élenként érintheti a fent kifejtett, kiemelt jelentőségű garanciarendszert, hatást fejthet ki a hatósági ellenőrzés gyakorlati megvalósulására.

Az előadás és a tanulmány megkísérli összefoglalni és értékelni a hatósági ellenőrzésre vonatkozó elméleti és gyakorlati ismereteket, a jogintézmény hatályos és jövőbeni tételesjogi szabályozását, a szakirodalmi álláspontok, a megvalósuló jogalkalmazási tapasztalatok és a vonatkozó bírósági gyakorlat tükrében. Az értékelés hozzájárulhat a hatósági ellenőrzés megváltozott keretrendszerben való elhelyezéséhez, a jogintézmény tudományos és a közigazgatás gyakorlatában betöltött helyének és szerepének értelmezéséhez és a jövőbeni, szabályozásra vonatkozó fejlesztési lehetőség azonosításához is.

A kutatás az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósul meg.

Kulcsszavak: Hatósági ellenőrzés, általános közigazgatási rendtartás, hatósági eljárás, általános hatósági eljárásjog.

HOGYAN CSINÁLJUK MI? REFORMIRÁNYZATOK MEGJELÉSE A MAGYAR KÖZIGAZGATÁSRÓL SZÓLÓ TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓKBAN (1990-2016)

JUGOVITS Károly

PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem, Politikatudományi Doktori Iskola

E-mail cím: jugovitskaroly@gmail.com

Az előadás 4 irányadónak tekinthető hazai folyóirat összesen 107 évfolyamának és mintegy 8.000 cikkének elemző vizsgálata révén átfogó képet nyújt a rendszerváltás utáni magyar közigazgatás-tudomány reformokkal kapcsolatos vitáinak alakulásáról. Arra a kérdésre keresi a választ, hogy a különböző tudományos háttérű és érdeklődésű szerzők milyen mértékben és arányosságok mentén foglalkoztak a közigazgatás átalakításának kérdéseivel, illetve az állami adminisztráció és a reformok különböző megközelítéseivel. Nevezetesen, hogy a három nemzetközi hatású reformirányzat (a New Public Management, a New Public Governance és a Neo-weberianus állam) és két sajátosabb, a kelet-közép-európai régió országaira jellemző áramlat (a klasszikus bürokratikus igazgatás és a kommunista-szocialista modell) milyen gyakorisággal és milyen arányban jelenik meg a közigazgatási reformokkal foglalkozó diskurzusban. Az elemzett folyóiratokkal szembeni kritériumok voltak, hogy (a) illeszkedjenek a vizsgált területhez, fedjék le és reprezentálják a közigazgatásról szóló diskurzus lehetséges irányait, (b) e saját terepükön (vagyis a közigazgatás-, politika-, jog- és gazdaságtudomány területén) elismertnek számítanak tudományos körökben, és végül (c) többé-kevésbé folyamatosan (de legalább évente négyszer) jelenjenek meg a vizsgált időszakban. A vizsgálat több korszakot is azonosított a közigazgatási reformokról szóló, vagy azokat valamilyen mértékben érintő publikációk gyakorisági eloszlása szerint. A választási évek mindenféle trendet szokásosan megtörő hullámzásaitól (pl. 1994, 2002, 2014) eltekintve (i) az első ilyen korszak a rendszerváltás utáni néhány év demokratikus intézmény-építése volt, amely eleinte jelentősen felélénkítette a közigazgatás átalakításáról szóló diskurzust, hogy aztán viszonylagos érdektelenségbe süllyedve átadja helyét a reformgondolatok egy másfajta újjáéledésének. Ez (ii) a második korszak 1998-2006 között a konszolidáció időszaka volt, amely során addig nem látott mértékű publikáció foglalkozott az átalakítás lehetséges megközelítéseivel. A felívelést megtörve (iii) a harmadik korszak 2010-től napjainkig a diskurzus visszafogottságát és látszólagos érdektelenségbe fulladását hozta el. Az előadás a rendszerváltás óta eltelt közel három évtized közigazgatási reformok témájában született tudományos publikációnak átfogó értékeléseként megállapítja, hogy az azonosított három korszak ugyancsak három, a közigazgatás átalakításának irányait is meghatározó töréspont-hoz kapcsolódik. (I) A közép-kelet-európai rendszerváltásokhoz és az újonnan formálódó demokratikus keretekhez, amelyek lehetővé tették a szerzők számára, hogy az államot érintő ügyekkel nyíltan foglalkozzanak. (II) A konszolidáció korszakában a demokratikus intézményrendszer megszilárdulása és néhány végrehajtott reform, valamint az EU-csatlakozásra való felkészülés hangulata élesztette újra a téma iránti érdeklődést. (III) 2006-tól, és főleg 2010-től először a demokratikus válságérzet, majd a „fülkeforradalom” atmoszférája a közigazgatás tudományos megközelítésének irreleváns voltát gerjesztette, ez pedig a témában megjelent tudományos publikációk számának drasztikus visszaesésében is tetten érhető.

Kulcsszavak: közigazgatás, New Public Management, reformirányzat, rendszerváltás, Weber

WITH STANDARDS AGAINST BRIBERY

KLOTZ Péter

PhD student

National University of Public Service

E-mail address: klotzp1@gmail.com

Corruption, especially bribery is among the biggest threats to the integrity of organizations. It undermines social values and justice, sustainable development and trust towards public sector and institutions and creates tensions within societies. Additionally, corruption destroys competitiveness and has a negative effect on the business sector. In order to fight corruption, new and new methods are implemented both in public and private sector.

The International Organization for Standardization (ISO) has adopted October 2016 a new international standard ISO 37001:2016 Anti-Bribery Management Systems. The new standard specifies requirements and provides guidance for establishing, implementing, maintaining, reviewing and improving an anti-bribery management system, and is intended to be applicable to all organizations regardless of type, size and nature of activity, and whether in the public, private or not-for-profit sectors.

Additionally, the new standard specifies a series of measures to help organizations prevent, detect and address bribery. The most relevant anti-bribery measures of the standard are among others adopting an anti-bribery policy, appointing a person to oversee anti-bribery compliance, training, risk assessments and due diligence on projects and business associates, implementing financial and commercial controls, and instituting reporting and investigation procedures.

The measures proposed by the new anti-bribery standards are very similar to the requirements laid down by the Hungarian Government Decree No. 50/2013. (II. 25.) on the integrity management system of organs of public administration and on the procedural rules applicable to dealing with lobbyists. The paper compares the requirements of the new standard and the government decree and proposes measures for the Hungarian public administration organizations in order to comply better with the ISO standard's requirements and the same time, enhance their integrity management system.

Keywords: Bribery, integrity, standard, ISO 37001, management system

KÖZIGAZGATÁSI HATÓSÁGI ELJÁRÁSI ALAPELVEK DEREGULÁCIÓJA, ALAPELVEK AZ ÁKR.-BEN

KOCSIS Diána

PhD hallgató

Széchenyi István Egyetem, Közigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszék

E-mail cím: kocsis.diana90@gmail.com

Az II. világháború végétől az első hatósági eljárásjogi kódex megjelenéséig a közigazgatás szabályozása a Minisztertanács kezében volt, az alapokat az állam működésében az 1949. évi XX. törvény, mint alkotmány szabályozta. Az új szovjet típusú rendszer az első tanácstörvénnyel (1950. évi I. törvény) állította fel az új közigazgatási szervezetrendszert, az eljárásjogi rendelkezések mellőzésével. A hatóságok döntéseiket diszkrecionális jogkörben hozták meg, eljárás alapelvek és garanciák nem léteztek.

Az állam vezetésének részéről már 1955-ben megjelent az igény egy általános eljárásjogi kódex kidolgozása iránt. A koncepció már az 1956-os forradalmat megelőző nyáron elkészült, azonban elfogadásra csak a kedélyek lecsillapodása után került sor. Célul tűzték ki, hogy végre megjelenjenek a magyar eljárásjogban is az ügyfél számára biztosított alapvető garanciák. Az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény (Et.) 1957. október 1-jén lépett hatályba. Innentől datáljuk Magyarországon a kodifikált közigazgatási eljárásjogot. A jogalkotók elsődleges célja az volt, hogy olyan törvényt alkossanak, amely általános normákat fogalmaz meg a hatóságok számára.

A Kódex első átfogó vizsgálatára 1981-ben került sor. Ennek eredményeként született meg az 1982. január 1-jén hatályba lépő az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről szóló 1981. évi I. törvény (Áe.), amelynek megalkotása során az Et. összes rendelkezését inkorporálták. A módosítások körében elsőként az Áe. 2. §-ában foglalt rész jelentett előrelépést, hiszen végre megjelentek az alapelvek a törvény szövegében, nem az egyéb rendelkezésekből kellett levezetni őket.

A rendszerváltás egy újabb és modernebb eljárásjogi törvény megalkotását követelte. Így az 1052/1999. (V.21.) Kormányhatározat kimondta, hogy „*Felül kell vizsgálni az államigazgatás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvényt. Az előkészítő munkákra kodifikációs bizottságot kell alakítani. Javaslatot kell tenni a modern közigazgatásnak megfelelő egységes közigazgatási eljárásjogi törvényre.*” A koncepció iránymutatását követve született meg a 2004. évi CXL. törvény, amely 2005. november 1-jétől lépett hatályba. Sajnálatos módon az eredeti szöveg nem minden pontjában volt tökéletes, ezen szakaszok sorsát emiatt az ún. Ket. salátatörvény, a 2005. évi LXXXIII. törvény rendezte.

A magyar közigazgatási jogfejlődés vizsgálata után kijelenthető, hogy a Ket. nagymértékben eltér az elődeitől és a jogállamiság kritériumainak megfelelően részletesen szabályozza az eljárás alapelveket, amelyek egy eljárás során iránymutatást adnak a közigazgatási jogviszonyok alanyainak, tehát az ügyfeleknek és a hatóságoknak egyaránt. Rögzítendő, hogy a jogalkotók forrásként használták a nemzetközi és európai uniós dokumentumokat, amennyiben csak az alapelvekre térünk ki, megállapíthatjuk, hogy részletes és a trendeknek megfelelő.

Napjainkban a magyar közigazgatási eljárásjog történetében egy újabb mérföldkőhöz értünk, ugyanis 2018. január 1. napjától hatályát veszti a Ket. és hatályba lép az új eljárásjogi kódex, amely az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény, hivatalos rövid megjelölése az Ákr. lesz. Az Ákr. szabályozása lényegesen tömörebb, egyszerűbb és közérthetőbb megfogalmazásokat alkalmaz az alapelvek tekintetében.

Érdemes megvizsgálni, hogy vajon mi indukálta az alapvető rendszer reformját és milyen dokumentumot használtak fel forrásként az új szabályozási rendszer létrehozásánál.

Kulcsszavak: közigazgatási eljárásjog, Ákr., Ket., alapelvek, jogfejlődés.

FIATALOK A RENDÉSZETI ÉLETPÁLYA ELEJÉN

MAGASVÁRI Adrienn

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

E-mail cím: adrienn.magasvari@gmail.com

A közigazgatásban viszonylag magas a személyi állomány átlagéletkora és a fiatalok – az alacsonyabb bérszínvonal, illetve a közszolgálat negatív társadalmi megítélése miatt – nem szívesen vagy csak rövid időre kötelezik el magukat a közszolgálat irányába. A karrierutak kötöttsége szintén nem erősíti a közszolgálat „vonzerejét”, munkaerő-megtartó képességét. Ezért mindenképpen kiemelt figyelmet kell fordítani a fiatalok pályára vonzására, megfelelő szervezeti integrálására, fejlesztésére, a karrierlehetőségek biztosítására, ezáltal a munkaerő megtartására. A rendvédelmi szerveknél – figyelemmel a viszonylag alacsony átlagéletkorra – ez egyelőre még nem jelent olyan nagy problémát, de idővel (15-20 év múlva) ezeknek a szervezeteknek az utánpótlási igénye is ugrásszerűen nőni fog.

Az előadásomban és tanulmányomban a rendészeti felsőoktatásba (konkrétan a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karára) jelentkezők, a rendészeti hivatást választók pályaválasztási motivációját szeretném bemutatni.

A hivatásos szolgálati jogviszony egy olyan különleges közszolgálati jogviszony, melyben a hivatásos állomány tagja feladatait szigorú függelmi rendben, életének és testi épségének kockáztatásával, valamint egyes alapjogai korlátozásának elfogadásával teljesíti. Vajon miért választja mégis sok fiatal ezt a pályát?

Vizsgálatom szempontjai elsősorban arra irányulnak, hogy

- vajon a rendészeti életpályát választók legjellemzőbb motivációját a biztos megélhetés vagy az izgalmasnak gondolt karrier, esetleg a társadalmi hasznosság elve (a köz szolgálata) jelenti-e.
- Van-e összefüggés a rendészeti pálya választása és a földrajzi – társadalmi háttér között?
- Elköteleződtek-e már korábban a jelentkezők a rendészeti pálya irányába (azaz, van-e összefüggés a rendészeti „típusú” középiskolákban folytatott tanulmányok és az előbbiekben említett karra történő jelentkezés között)?
- Szülői vagy családi indíttatásból választják a rendészeti életpályát, vagy esetleg más okok motiválják őket?

Figyelemmel arra, hogy néhány éve részt veszek ezeknek a fiataloknak az oktatásában, úgy gondolom, hogy a rendészeti szervek megfelelő mennyiségű és minőségű utánpótlásának biztosítása érdekében fontos tudnunk, hogy kik azok a fiatalok, akik jelenleg ezt a pályát választják és milyen csoportjellemzőkkel bírnak. Illetve, melyek azok a tényezők, amelyek elősegíthetik, hogy minél több (esetleg más földrajzi – társadalmi csoporthoz tartozó) pályakezdő válassza a rendészeti hivatást.

Kulcsszavak: utánpótlás-menedzsment, pályaválasztás, motiváció, rendészeti életpálya.

A TÖBBSZINTŰ KORMÁNYZÁS FEJLŐDÉSI DIMENZIÓI AZ EU-BAN

MENYHÁRT Zsolt

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

E-mail cím: menyhart.zsolt@uni-nke.hu

Az európai kormányzás szerves része az európai szintű végrehajtó hatalomnak. A nemzeti és európai kormányzás közpolitikai dimenzióinak vizsgálata modern, 21. századi lehetőségek feltérképezéséhez járulhat hozzá, ami az egyes szupranacionális, nemzeti, és regionáli-lokális szinteken és azok közötti hatékonyabb feladatmegosztás újragondolását és "újragombolását" eredményezheti.

Az egyik legfontosabb lépcsőfok az európai folyamatban és a döntésekben való részvétel elősegítése. Az európai polgárság részvétele a döntéshozatalban és az aktív igény a döntésekre kettős hatásmechanizmusa: a rálátás képessége és ráhatás igénye az európai többszintű kormányzás szerveződésének az alapja.

A többszintű kormányzásnak abban van a tetten érhető jelentősége, hogy jogilag szabályozott, transzparens együttműködési platformot kínál "nemzetköziesített" módon. Az Európai Területi Társulások (ETT) kialakulása gazdag előzményekkel bír, mondhatni több évtizedes gyakorolta van. Az euróregiók kialakulásától az jogi, intézményi és igazgatási változását egészen a projektalapú költségvetési ciklusig érdemes tehát górcső alá venni a folyamatot.

A fentebb említett jó gyakorlatok elemzésén túl az ETE jogszabályi beágyazottságát is szükséges górcső alá vonni. Erre azért van szükség, mert az eredeti cél nem a puha jog alapján működő együttműködési feltételek megteremtése volt, hanem egy jogszabályilag rögzített, és jogképeséggel felvértezett, megerősített kooperációs platform. Azonban a mai európai területi társulásokat megvizsgálva sajnos meg lehet állapítani, hogy többnyire – néhány kivételtől eltekintve – „felületes” és „kezdetleges” formában valósulnak meg, kompromisszumos megoldásokkal és politikai megalkuvásokkal teletűzdelve.

Kiemelten a kormányzási megoldásokat az Európai Unió intézményeinek és tagállamainak viszonyrendszerében elemezni tehát egy innovatív, a jövőbe mutató perspektívát kínál, ami ráadásul egy folyamatosan megújuló fejlődési és fejlesztési volument predesztinál, ezért különösen indokolt a tudományos megfigyelés.

Kulcsszavak: többszintű kormányzás, projektalapú területi tervezés, EGTC, határmenti együttműködés

„KORMÁNYOZNI LEHET UGYAN TÁVOLRÓL, DE IGAZGATNI CSAK KÖZELRŐL LEHET JÓL” - A FRANCIA MODELLALKOTÓ PREFEKTUSI RENDSZER

Dr. PÁL Emese

PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Állam-és Jogtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék

E-mail cím: pal.emese@ajk.pte.hu

A helyi önkormányzás dél-európai modelljének mintaalkotó állama Franciaország. Ez a szisztéma valósul meg többek között Olaszországban, Spanyolországban, Portugáliában, Görögországban, a Benelux-államokban és Romániában.

Franciaország közigazgatását a szövevényes adminisztratív kerületek hálózata és a különböző jogi struktúrák egyidejű létezése jellemzi.¹ A helyi igazgatás egyik legfontosabb szereplői a megyében az államot képviselő prefektusok és alprefektusok. A prefektus tekintélye Franciaországban tradicionálisan nagy, a megyei közéletnek minden tekintetben uralkodó személyisége: döntőbírói, tanácsadó, közvetítő szerepet lát el az állam és a helyi közösségek, a helyi közösségek egymásközti, vagy gazdasági, szociális szervezetekkel keletkezett vitáiban. Tekintélyét protokolláris előírások is biztosítják: hivatalos tanácskozásokon libériás teremőrök kíséretében jelenik meg, a jelenlévők állva fogadják.²

A prefektusi jogállás előképeének tekinthető intendánsi intézmény megszületése a XV. század végére, I. Ferenc uralkodásának idejére tehető. Az intézmény XIV. Lajos uralkodása alatt nyerte el végleges formáját és teljesedett ki: a polgárság és a taláros nemesség köréből kiválasztva kizárólag a központi hatalom nevezhette ki és hívhatta vissza őket, valamint rendszeres fizetést kaptak. 1680-tól minden adóügyi kerület élén egy intendáns állt (lényegében restaurálták a korábbi rendszert).

Bonaparte Napóleon –aki egyébiránt a modern francia közigazgatás atyjának tekinthető- a valóságban egy nagymértékben centralizált rendszert hozott létre, olyat, amellyel csupán látszólag hozta összhangba a Forradalom és az Ancien Régime rendszerét. A Forradalmi naptár 5. havában (Pluviôse) 1800. február 17-én kihirdetett törvény ugyanis szakított a forradalom kezdete óta élő gyakorlattal, miszerint a megye egy kollegiális testület irányítása alatt áll, és létrehozta - teljesen új megyei keretek között - a prefektus intézményét. A prefektus jogállásában és hatásköreiben visszaköszön az intendánsok centralizált tradíciója. A prefektust az első konzul (azaz Napóleon) nevezi ki és kizárólag általa hívható vissza, tehát nem tartozik felelősséggel sem a másik két konzulnak, sem az Államtanácsnak. A korábbi intendáns kvázi jogutódjaként működik, azaz a hatáskörük szinte egészen megegyezett. Első pillantásra tehát úgy tűnhet, korlátlan hatalommal rendelkeztek. Ezt támasztják alá gróf Vaublanc Metz prefektusának szavai is: „Ez a hivatal egy volt a leginkább monarchikusnak nevezhető intézmények közül, amelyet előtte soha elképzelni sem tudtunk. Tökéletesen alkalmazkodott a francia jellegzetességekhez és a rend helyreállításának szükségességéhez egy borzalmas forradalom után.”³

Kulcsszavak: prefektus, francia közigazgatás, önkormányzati felügyelet

¹ Georges Dupuis – Marie-José Guédon: Droit administratif. Paris 1991. 159. o.

² Koi Gyula: Helyi önkormányzati modellek III. Franciaország és Luxemburg. http://akk.uni-nke.hu/downloads/tanszekek/alkotmanyjogi_tanszek/letoltesek/3.eloadas.pdf 3. o. (letöltés ideje: 2017. 01. 31.)

³ Vincent-Marie Viénot de Vaublanc: Mémoires de M. le comte de Vaublanc. Paris 1857. 407. o. <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k62280066> (letöltés ideje: 2017. 02. 01.)

AZ ÁKR. (LEHETSÉGES) HATÁSA A VÉDELMI IGAZGATÁS RENDSZERÉRE

Dr. POLGÁR Miklós

PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jog- és Állambölcseleti Tanszék

E-mail címe: polg.miki@gmail.com

A védelmi igazgatás nem vitatottan lényegében közigazgatás, annak egy része. Az új közigazgatási eljárásjogi kódex hatályba lépésével érdemes vizsgálni, hogy annak változásai, újdonságai milyen novumokat hoz, hozhat a védelmi igazgatás rendszerében. Az előadásban egyrészt az Ákr. Ket-től eltérő elvei és rendelkezései által a védelmi igazgatás rendszerében szükségszerűen kiváltott változásait, másrészt az új elvek által implikált lehetséges novumokat veszem górcső alá.

Kulcsszavak: Ákr. Ket. védelmi igazgatás változása.

KÖZIGAZGATÁSI VEZETŐKÉPZÉS ÉS INTÉZMÉNYI KERETEK NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSA

STRÉHLI-KLOTZ Georgina

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás–tudományi kar

E-mail cím: strehli.georgina@gmail.com

A közigazgatási vezetőképzés fontosságát nem lehet eleget hangsúlyoznunk, hiszen a vezetők felkészültsége és rátermettsége nagyértékben befolyásolja a közszolgálat hatékonyságát. Magyarországon az elmúlt években több egymásra épülő reform intézkedés történt, ebből adódóan ez a tevékenység jól kidolgozott, habár még gyerekcipőben jár, ebből adódóan a jelenlegi rendszer még nagy kihívások előtt áll. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem keretein belül működő vezetőképzési intézet képzéseit igyekszik folyamatosan fejleszteni és a legújabb megoldásokat beépíteni portfóliójába.

Jelenleg a közigazgatási vezetőképzés főként tréning alapú módszertan alapján működik, de a palettán megtalálhatóak az e-képzések is, a saját képzések fejlesztésén és optimalizálásán túl azonban a Nemzeti Közszolgálati Egyetemnek kell, hogy alkalmazkodjon a változó világ kihívásaihoz is, főként a vezetőképzés folyamatos fejlesztésére van szükség. Ennek egyik táptalaja lehet a jó gyakorlatok feltérképezése és azok beépítése a saját vezetőképzési rendszerükbe. Ehhez azonban meg kell ismernünk más országok képzési rendszerét, azon belül is fókuszálva a vezetőképzési struktúra jellegére

Előadásomban főként a Nyugat- és a Kelet – európai országok jó gyakorlatainak áttekintésére és a felvázolt stratégiára fókuszálok. Azonban megemlítsre kerülnek azon országok rendszerei is, melyek ugyan Európán kívül esnek, viszont egyes elemei megegyeznek vagy hasonlóak és ebből adódóan beépíthetőek hazánk vezetőképzési elképzeléseinek struktúrájába is. Előadásom kiterjed az intézményi keretekre és a képzési rendszerek bemutatására egyaránt. Ezen országok által felvázolt stratégiára és struktúrákra fókuszálok, majd ezek magyarországi vezetőképzésben való felhasználásának lehetőségeit illetve bevezetésének feltételrendszerét veszem sorra.

Kulcsszavak: Vezetőképzés, Szervezeti kultúra, Közigazgatás fejlesztés, tréning

MIGRÁCIÓ ÉS FENNTARTHATÓ KÖZIGAZGATÁS

SZABÓ László András

PhD hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

Korunkban a fenntarthatóság kulcskérdéssé vált. Lassan elérjük környezetünk illetve tágabb értelemben az emberiség lakóhelyének a földnek tűrőképességének a határát. Ennek oka és egyben következménye többek között vándorlás, a föld természeti kincseinek folytonos felkutatása és használata-pazarlása. Egyszerre vannak jelen a húzóerők az urbanizáció, és a toló erők a vidéki életmód eltűnése a mezőgazdaság mint ipar folyamatos csökkenése. Az ismert tény, ha a világon jelenleg az összes migráns, bevándorló, menekült, gazdasági menekült számát összeadjuk a szám ha az országokat nézzük a negyedik legnagyobb népességű ország számának felelne meg. A migrációs aktivitás egyre inkább fokozódik. Ez nagy terhet jelent mint a kibocsátó mint a befogadó de az átmenő országokra is. Magyarország jelenleg nem célállomás. A nyugati befogadó országok kapacitásának elérésével azonban ez meg fog változni. Az elmúlt másfél éves migrációs hullám egyértelművé tette, hogy egy csak átmenő migráció is mekkora erőfeszítésre készíti az államot. Mint anyagi, mint létszámbeli, infrastruktúra és mindemellett az állam szokásos tevékenységeinek ellátása a lakosság védelme, a gazdaság működtetése tekintetében is. Egy folyamatos migrációs nyomás esetén ,amely létszámában növekvő és mely egyszerre jelenti az állam számára az eljárás lefolytatását, befogadást vagy tovább illetve visszaküldést beláthatatlanok a következmények. Dolgozatomban először a migráció típusait mutatom be és értelmezem. Majd a fogalmi áttekintések után a migráció és a fenntarthatóság kapcsolatát járom körbe az ENSZ 2015. szeptember 25. és 27. között elfogadott a Fenntartható Fejlesztési Célok (SDG) keretrendszerében. A témának még inkább jelentőséget ad, hogy ez a sikeres magyar társ-elnökllettel működő ENSZ Nyitott Munkacsoport által támogatott célkitűzések a migráció vonatkozásában történt.

Kulcsszavak: Migráció, fenntarthatóság, közigazgatás, fejlesztés.

FELTÉTELES ADÓMEGÁLLAPÍTÁS SPECIÁLIS ADÓIGAZGATÁSI ÉS/VAGY KÖZIGAZGATÁSI ELJÁRÁS

SZABÓ Ildikó

PhD-jelölt

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar

E-mail cím: szabo.ildiko@jak.ppke.hu

A kutatásom két témakör köré csoportosul, miszerint

- a feltételes adómegállapítási eljárás speciális közigazgatási hatósági eljárásnak vagy inkább valamilyen jogértelmezési aktusnak tekinthető.
- a feltételes adómegállapítás az adóigazgatási eljárásban megjelenő adómegállapítások között is egy speciális eljárás.

Közigazgatási hatósági eljárás

A feltételes adómegállapítás tekintetében a közigazgatási hatósági eljárásnak az alapelveire, az ügyfélre, a hatóságra, a joghatóságra, a hatáskörré, az illetékességre, az elsőfokú eljárásra, a döntésre vonatkozó rendelkezései – főszabály szerint – alkalmazhatóak.

A feltételes adómegállapítást elbíráló hatóság tekintetében az Európai Unió tagállamainak többségében az adóhatóság jár el, azaz a magyar szabályozási gyakorlat alkalmazása ritka. (Magyarországon a feltételes adómegállapítás iránti kérelmet az adópolitikáért felelős miniszter bírálja el, akinek hatáskörét jelenleg a nemzetgazdasági miniszter gyakorolja.)

Továbbá kijelenthető, hogy a feltételes adómegállapítás egy jövőbeli ügyletre vonatkozó hatósági jogértelmezés, de a jogértelmezést szolgáló hatósági aktusoknál többlet ügyféli, adózói garanciákat (például a jogorvoslathoz való jog) tartalmaz mint közigazgatási hatósági döntés.

A feltételes adómegállapítás hazai és a nemzetközi szabályozására vonatkozó kutatásaim alapján igazolását nyert, hogy a feltételes adómegállapítás egy közhatalmi, deklaratív hatályú jogi aktussal záruló közigazgatási hatósági eljárás, amely egyben egy speciális hatósági jogértelmezést szolgáló aktus.

Adóigazgatási eljárás

Kutatásaim alapján igazolást nyert, hogy a feltételes adómegállapítás minden adómegállapítás tekintetében bír azonos jellemvonással, de mégis eltérő, önálló jogintézményről van szó.

- Az önadózás vonatkozásában meg kell jegyezni, hogy annak keretében az adózó maga ismeri fel adókötelezettségét, valamint köteles annak teljesítésére. Az önadózásról kijelenthető, hogy jelentős teher az adózók számára, hiszen ezzel az adókötelezettség léte és annak teljesítése is egyedül az adózóra hárul. Ezzel szemben a feltételes adómegállapítás abban nyújt tájékoztatást, hogy egy ügylet esetén milyen adókötelezettségek merülnek fel.
- A kifizetői, munkáltatói adólevonás és a munkáltatói adómegállapítás keretében az adózó azon kötelezettsége, hogy felismerje az adótörvényekben szereplő kötelezettségét a kifizetőre, munkáltatóra hárul. Ugyanakkor mind az adózó, mind a kifizető, munkáltató tekintetében a feltételes adómegállapítás lehetőséget biztosít arra, hogy a konkrét tényállás alapján megállapításra kerüljön az adókötelezettség köre oly módon, hogy attól egy adóhatósági ellenőrzés során sem térhet el az adóhatóság, amely garanciát jelent a tényállás tekintetében.
- Az adóbeszedés a jogtörténeti fejlődésből itt maradt csökevény, amelyben az adókötelezettség felismerését és az ahhoz kapcsolódó adminisztratív teendőket más

szereplő látja el az adózó helyett. A feltételes adómegállapítás ettől jelentősen eltér, hiszen a feltételes adómegállapítási eljárásban a tényálláshoz kapcsolódó adójogszabályokban lévő kötelezettségek ismertetésén túl, más nem szerepel, így adókötelezettség vagy adminisztratív teendő átvállalása sem merül fel.

- Az adóhatósági adómegállapítás és a feltételes adómegállapítás közös vonása, hogy egy hatóság részéről kerül sor az adókötelezettség felismerésére, nem pedig az adózó oldaláról.

Mindezek alapján az adómegállapítások típusai tekintetében a feltételes adómegállapítás egy speciális típus.

Kulcsszavak: adó, adómegállapítás, feltételes adómegállapítás, közigazgatási eljárás, eljárásjog

MATEMATIKAI ÉS INFORMATIKAI SZEKCIÓ

PYRETIC SDN PROGRAMMING LANGUAGE

András Péter AGG

PhD student

Pallasz Athéné Egyetem, Kecskemét, Izsáki út 10.

E-mail address: agg.peter@gamf.kefo.hu, johanyak.csaba@gamf.kefo.hu

Software-Defined Networking (SDN) is a new network management approach. Its most important innovation is the separation of the control and data planes. SDN has three layers, i.e. data layer, control layer and management layer. Conform the SDN conception network devices are only responsible for packet forwarding, while control functions are implemented in an upper layer. The management layer contains the programming languages. They communicate with the control layer through the northbound interface.

SDN programming languages offer the administrator possibilities for control and modification of the behaviour of the network. There are several available SDN programming languages from the low level ones to the high level ones. Low level languages are usually faster, but less user-friendly than high level languages. Pyretic is a worldwide used high level programming language of the Frenetic Project. It is open-sourced and it is based on Python. Pyretic is the only SDN language that provides imperative programming. Using Pyretic we can focus on creating or modifying network policies at a high-level of abstraction, without using the low-level mechanisms. Applying NetCore, Pyretic specifies static and dynamic forwarding policies by using parallel and sequential operators. This easy-to-learn language also has a library for network topology abstraction, which is well usable in the virtualization. Pyretic language uses if and return statements, as well as variables and function definitions.

In this paper, first we introduce the Pyretic language in general, some commands and the structure of the language as well. We show several programming problems and examples in this programming languages like creating, modifying policies, monitoring, packet inspection, firewall operations, and physical address related operations, too.

Keywords: Pyretic, SDN programming language, SDN, Software-Defined Networks, OpenFlow

MARBLE THIN SECTION IMAGE SEGMENTATION WITH MONTE CARLO

Ádám BUDAI, Kristóf CSORBA

MSc student, Associate professor

Budapest University of Technology and Economics, Department of Automation and Applied Informatics

E-mail address: budai8adam@gmail.com, kristof@aut.bme.hu

The provenance of the marble artefacts found during an archaeological excavation is often a significant question. During restoration works the missing sandstones should be complemented by new sandstones with right quality to avoid damages caused by the weather. The traditional approach to solve problems similar to the ones sketched above is to take a thin section image on the cross-section of a small sample of a marble or sandstone. Experts have to look for and identify the borders of the grains manually by relying on their naked eye. After that they are supposed to extract the distribution of sizes and the neighborhood graph for each grain.

This work was born under the project GrainAutLine which has the goal to make automatic the image segmentation and the statistical analysis. The project provides more tools to address this issue and one of them is the RJMCMC algorithm which enables the user to identify twin crystals as well. Twin crystals have formed under special physical circumstances when lots of smaller crystals melt into a bigger one. The purpose of the algorithm to find the real grain borders even at the presence of twin crystals. The traditional algorithms, based on the intensity gradients, are poor at handling twin crystals.

In this work a Monte Carlo based technique (RJMCMC: reversible-jump markov chain monte carlo) was introduced that is able to cope with the segmentation problem even at presence of twin crystals. The method has two cornerstones. First, a suitable energy function was defined to describe the rightness of the found grain borders. The minimum point of the energy function is where the real grain borders match with the ones recommended by the algorithm. Second, the well-defined energy function is optimized by the RJMCMC. During optimization the algorithm changes the recommended grain borders (configuration) on a random base. Regarding the possible changes, the one which causes the bigger energy decrement has the higher chance to occur.

During the research the energy functions was defined and the implemented algorithm was tested regarding its performance both on artificial and real images. The artificial, handmade test images had the purpose to reveal the efficiency of the energy function. However, the real images have shed light on interesting facts regarding the convergence speed and the elapsed time during segmentation.

To summarize, a member of the RJMCMC family was implemented which is able to optimize the configuration energy function. The configuration energy describes the correctness of the found grain boundaries. A suitable energy function was defined and the whole algorithm was tried on real inputs and convincing results were experienced.

Keywords: RJMCMC, twin crystals, marble segmentation, energy method

CSUBÁK Dániel, VÖRÖS Péter, Dr. KISS Attila

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Informatikai Kar, Információs Rendszerek Tanszék

E-mail cím: csuby@mensa.hu, vpetya@mensa.hu, kiss@inf.elte.hu

Napjainkban az adatközpontok az informatikai iparág meghatározó egységei. Egy-egy ilyen létesítmény rengeteg eszközt, erőforrást, számítási kapacitást tömörít magába, üzemeltetésük pedig mind szaktudásban, mind erőforrások, mind pedig támogatás tekintetében rengeteg kihívást tartogat magában. Komponenseik sokrétűek, a teljesség igénye nélkül magukba foglalják a kommunikációs kapcsolatokat, redundáns áramforrást, adattárolókat, légkondicionáló, tűzvédelmi és biztonsági rendszereket.

Az adatközpont infrastruktúra menedzsment (Data Center Infrastructure Management, röviden DCIM) eszközök célja, hogy az adatközpont tervezésének, irányításának, üzemeltetésének, és fenntartásának különféle aspektusaiban segítséget nyújtson a szakemberek számára. Ezek a területek többek között a erőforrás tervezés és menedzsment, az életciklus menedzsment, elérhetőség monitorozása, energiafelhasználás tervezés és menedzsment, Green IT szempontok, stb.

Tanulmányunk célja, hogy azonosítsuk azokat a legfontosabb szempontokat, melyeket egy DCIM eszköznek mindenképpen teljesítenie kell, és ezen szempontok mentén haladva összehasonlítsunk több nyílt forráskódú DCIM megoldást, hogy megtalálhassuk a jelenleg ingyenesen elérhető eszközök közül ezen szempontrendszer szerint a legoptimálisabb választást.

Kulcsszavak: adatközpont, menedzsment, DCIM

IDS RENDSZEREK FUZZY LOGIKÁVAL

**GÖCS László, Dr. JOHANYÁK Zsolt Csaba, Dr. habil. KOVÁCS Szilveszter PhD,
PhD hallgató, mérnöktanár**

Pallasz Athéné Egyetem, GAMF Műszaki és Informatikai Kar

E-mail cím: gocs.laszlo@gamf.kefo.hu, johanyak.csaba@gamf.kefo.hu

A vállalati informatikai rendszerek védelme érdekében gyakran alkalmaznak hálózati támadásokat detektáló úgynevezett Behatolás Érzékelő Rendszereket (IDS - Intrusion Detection System). Legnagyobb előnyük az IDS-eket használó hálózatoknak, hogy egy támadás bekövetkezésének észlelési ideje nagymértékben lecsökken, hiszen a rendszer automatikusan küld riasztást a rendszeradminisztrátoroknak. Sokféle szempont alapján lehet csoportosítani az IDS-eket, mint például a detektálás helye (hálózati vagy hoszt), a vizsgálat ideje (folyamatos vagy időszakos), a struktúra (központosított, elosztott) vagy épp a támadás utáni viselkedés (aktív, passzív) szerint. Az egyik legfontosabb alcsoportot a rendellenesség alapú (Anomaly-Based IDS) vagy más néven viselkedés alapú (BIDS – Behaviour IDS) rendszereknek nevezik. Két üzemmódban dolgoznak, ahol a leglényegesebb jellemzőjük az, hogy egy tanulási folyamat során egy modellt állítanak fel – ez a tanulási mód, majd később ennek segítségével képesek észlelni a behatolásokat – ez a detektáló üzemmód. A háttérben levő döntési mechanizmus egyik leghatékonyabb megoldása a számítási intelligencia módszereken és ezen belül is a fuzzy logikán alapuló besorolás. A fuzzy megközelítés tágabb lehetőségeket biztosít a hagyományos „igaz-hamis” kétértékű logikánál a közbülső értékek és az ún. „életlen” meghatározások kezelésének képességével. Ez lehetővé teszi egy hatékony szabályrendszer és értékelési technika kialakítását, úgy hogy a téves riasztások száma alacsony és a valódi támadások felismerési aránya magas legyen. Cikkünk bemutatja a fuzzy logikával működő IDS rendszerek felépítését, működését és fontosabb alapelveit, valamint olyan szabályrendszert, mellyel jól látható, hogy Fuzzy logika alkalmazásával eredményesebb lehet a behatolások észlelése, és a detektálások riasztása.

Kulcsszavak: IT biztonság, Intrusion Detection System (IDS), Fuzzy logika. (maximum 5 db)

EGYSZERŰ NEMLINEÁRIS ÁRAMKÖR FÁZISSÍK DIAGRAMJÁNAK NUMERIKUS ELŐÁLLÍTÁSÁNAK PÁRHUZAMOSÍTÁSA

HAJDU Flóra, HAJDU Csaba

PhD hallgató, MSc hallgató

Széchenyi István Egyetem, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

E-mail cím: hajdfl@sze.hu, kyberszitty@protonmail.ch

Napjainkban a számítástechnika fejlődésének köszönhetően numerikus módszerekkel gyorsan és pontosan előállíthatók nemlineáris rendszerek vizsgálatához szükséges fázissík diagramok. Bonyolult rendszerek esetén részletes fázissík diagram előállítása azonban időigényes lehet (nagy mennyiségű kezdeti feltétel mellett).

Az előállítás folyamata ugyanakkor könnyen párhuzamosítható. A párhuzamosítás már számos fizikai probléma szimulációjának teljesítményét bizonyítottan felgyorsította, ilyenek például a hidrogénatom elektronfelhőjének időbeli megoldása és a n-test szimuláció (n-body simulation).

A kutatás célja a fázissík diagramot előállító eredetileg szekvenciális program párhuzamosítása. A program működését egy Tunnel diódát tartalmazó áramkört leíró differenciálegyenlet rendszer segítségével demonstráljuk. A diódát karakterisztika alapján egy munkapontokra illesztett harmadfokú görbe függvény segítségével modelleztük. Differenciálegyenlet rendszer megoldóként adaptív Runge-Kutta Fehlberg módszert használtunk.

Korábban Maple-ben készített párhuzamos programok is elfogadhatóan gyors eredményeket adtak személyi számítógépeken. A végső alkalmazás azonban szuperszámítógépeket céloz meg. Egy olyan célprogram elkészítése célszerű, amely teljesen kihasználja az ilyen rendszerek kínálta lehetőségeket, mint például masszív párhuzamosítás.

A célprogramot C++ programnyelven írtuk meg. A fejlesztéskor publikusan elérhető könyvtárakat használtunk, mint OpenMP, VTK és Boost. A harmadfokú görbét előállító polinomot a harmadfokú interpoláció standard tridiagonális egyenletrendszerének megoldásával (Thomas-algoritmus speciális esete) állítottuk elő.

Az előadásban összehasonlításra kerül az elkészített natív program gyorsítása az eredeti szekvenciális algoritmushoz és a párhuzamosított Maple programokhoz képest. A tesztek egy négymagos személyi számítógépen végeztük el. A natív program a párhuzamos Maple-hez képest is háromszoros gyorsítást tett lehetővé. Vizsgáltuk a fázissík diagram felbontásának hatását a gyorsításra és a hatékonyságra nézve.

Kulcsszavak: párhuzamosítás, nemlineáris rendszervizsgálat, numerikus szimuláció

SZÁMRENDSZER TULAJDONSÁG VALÓSZÍNŰSÉGI VIZSGÁLATA

HU DOBA Péter

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Informatikai Kar, Informatika Doktori Iskola

E-mail cím: hudoba.peter@inf.elte.hu

A rács alapú rendszerek a post-quantum kriptográfia egyik legjobban bízható eredményeivel rendelkező jelöltjei. Számos titkosítási módszer került publikálásra az alábbi területen, többek közt például a shortest vector problémára építve, mely megoldására nagyobb quantum számítógép birtokában sem ismerünk polinomiális futásidejű algoritmust.

Legyen Λ egy rács $\mathbb{R}^n$ felett, M egy invertálható operátor ezen a rácson (bázis), D egy részhalmaza a rácsnak (számjegyek), mely tartalmazza a 0 vektort. Egy ilyen (Λ, M, D) hármas számrendszer, ha Λ minden x elemének van egyedi véges kifejtése $x = M_0 d_0 + M_1 d_1 + \dots + M_k d_k$ alakban, ahol minden d_i a D egy eleme. A $d_0 \dots d_k$ sorozatot az x kifejtésének, a k -t a kifejtés hosszának nevezzük.

A számrendszer tulajdonság meghatározásának a komplexitása a dimenziók növekedésével együttesen exponenciálisan növekedik, így mivel nem létezik polinomiális idejű megoldó algoritmusunk a problémára, így egy ilyen rendszer új alapja lehet egy quantum biztos rendszer megalkotásához.

Legyen φ egy függvény a Λ rácson, úgy hogy $\varphi(x) = M^{-1}(x-d)$, ahol $x \equiv d \pmod{M}$. A φ függvény segítségével vizsgálhatjuk a kifejtéseket, mely iteratív futtatása esetén ha periodikus pontot találunk, akkor a számrendszer tulajdonságot cáfoltuk.

Az előadás során a probléma nehézségét tovább vizsgálva valószínűségi algoritmikus megközelítéssel határozzuk meg a számrendszer tulajdonságot és ennek paraméterezésére adunk korlátot függően a szükséges valószínűségtől.

Kulcsszavak: általánosított számrendszerek, rács, számok kifejtése

AUTOMATIZÁLT TORLÓDÁSOSZTÁLYOZÁS

MEDGYES Krisztián, Dr. KOVÁCS Tamás

Főiskolai tanársegéd, PhD hallgató

*Pallasz Athéné Egyetem, Kecskemét GAMF-kar Informatika tanszék,
Pannon Egyetem, Informatika Tudományok Doktori Iskola*

E-mail cím: Medgyes.Krisztian@gamf.kefo.hu; Kovacs.Tamas@gamf.kefo.hu

A kutatásban olyan torlódás detektáló és osztályozó módszerre teszünk javaslatot, amely a járművekre szerelt GPS érzékelő által szolgáltatott adatokat használja. A folyamatosan rögzített sebesség-idő függvény feldolgozásával meg tudjuk mondani, hogy milyen forgalmi helyzetben található a közlekedő, anélkül, hogy egy központi egységhez kapcsolódna. Ez a tény egy elosztott rendszerű intelligens közlekedés-irányítási rendszernek lehet az alappillére, hisz képes a autonóm módon a torlódás detektálására. A korábbiakban ez csak külső szenzorok alkalmazásával valósult meg. A két fontos paraméter, ami feldolgozásra kerül: a haladás ütemét jellemző sebességparaméter, és a forgalom periodikusságát jellemző periodicitási paraméter. A periodicitási paramétert a sebességfüggvény autokorrelációjából nyerjük, melyet egy algoritmusban előre beállított küszöbértékek segítségével további következtetéseket is levonunk. A módszert alkalmazva különböző közlekedési szituációkat vagyunk képesek felismerni és osztályozni. Ez akár egy mobiltelefon GPS vevőjével rögzített adatsorra is alkalmazható. A bemutatott munkában mi a mobiltelefon GPS és GLONASS műholdak adatait használtuk fel. A kapott eredmények azt mutatják, hogy az osztályozó módszer működőképes és, további mérésekkel illetve az algoritmikus finomításával és több szenzor (ESP, Légzsák működés, kormányoszög érzékelő) bevonása jó eséllyel a gyakorlatban is alkalmazhatóvá tehető.

In the research we propose a congestion detection and classification method that uses data supplied by the vehicle-mounted GPS sensor. By using the ever fixed-rate function over time processing we can tell what kind of traffic situation the corridor, is located in without being linked to a central unit. This fact can be the keystone of a distributed system of an intelligent traffic management system, because it is capable of autonomously detecting the congestion. In the past, this was only achieved by using external sensors. The two important parameters, which will be processed: the typical rate of progress rate parameters and characteristic parameters of the traffic periodicity parameters. The periodicity parameters of the velocity autocorrelation function is obtained from which further conclusions can be subtracted by thresholds preset in an algorithm. Applying the method to various traffic situations we are able to recognize and classify them. It can even be used in a fixed mobile GPS receiver data series as well. In our work we used the data from satellites for mobile phones with GPS and GLONASS. The results obtained show that the classifying method can be made operational and by further measurements or algorithmic refinement with more sensors (ESP, Airbag, Wheel angle of rotation), it is hoped that the method will be applicable in the practice.

Kulcsszavak: sebesség függvény, torlódás, elemzés, közlekedés, optimalizálás

Keywords: Velocity, Traffic jam, Analysing, Traffic, Optimization

SENTIMENT ANALYSIS: FROM WORDS TO DOCUMENTS

Dávid PAPP

PhD student

Budapest University of Technology and Economics

E-mail address: pappd@tmit.bme.hu

Social media, blogs, forums, moreover the internet in general gives us the opportunity to express our opinion toward an event, a topic or an individual. Analysing this huge amount of – mostly textual – data can be useful for many reasons: e.g. the popularity of a product (or even its quality) can be derived from the global opinion of costumers; therefore it is important to examine them. Sentiment analysis is a text mining tool which aims to determine the polarity of the opinion of reviewers. In binary case the polarity is simply positive or negative, but the goal also could be a multi-level classification. The difficulty of sentiment mining is that comments or reviews with negative words could express a positive opinion (and vice versa). The analysing algorithm should detect and handle emoticons, negating words (that can change the polarity of the text), and should understand the meaning of terms, phrases and sentences. Another important point of view is the average length of opinions, since shorter reviews (words possibly) are easier to classify while longer ones (even whole documents) are typically harder. The aim of my work was to classify such larger texts, reviews, documents based on their subsets, where these subsets were formed in different level of abstraction. After pre-processing the raw text, SVM (Support Vector Machines) classifier was used to estimate the polarity of the reviews. I used a large dataset to demonstrate the efficiency of this method, and compared it with other baseline methods.

Keywords: sentiment analysis, large documents, support vector machines

MORPHOLOGICAL MODELS FOR NATURAL LANGUAGES

SZABÓ Gábor

PhD student

József Hatvany Doctoral School For Computer Science And Engineering

E-mail address: szgabsz91@gmail.com

In this paper I introduce a simple morphological model that can be used to describe the morphological rules of a language. Before defining this model, I briefly introduce the role of morphology in the larger problem field of knowledge engineering: morphological questions are important to answer before moving on to the higher-level areas of syntactic analysis, named entity detection, parsing, tokenizing, triple generation and ontology building. These problems have a hierarchical relationship, so in order to build a knowledge database from a free text, one must first know the morphological rules, then the roles of words in the sentences, the named entities, basic triples that describe the relationship among predicates, subjects and objects, and so on. The biggest question of all morphological models is which languages it can handle. There are multiple language classification systems based on their historical attributes, word order and morphological specialities among others. The morphological language classes include isolating, inflective, synthetic, polysynthetic, fusional and agglutinative just to name a few. Some of these categories have more complex morphological rules (like agglutinative and fusional) than others, while language classes with less morphemes per word and simpler inflection rules tend to use the word order and auxiliary words instead (for example isolating languages). The proposed model targets the Hungarian language in particular which is an agglutinative, inflective, Uralic language. Although during the designing of the model this language was in mind, other languages that have similar or less complex rules, like English for instance can be handled by the model as well. The paper focuses on the formal introduction of this model, as well as showing some examples of how we can use it in practice. The implementation details will be handled in some future works.

Keywords: grammar, morphology, language categorization, inflection model, agglutination

DECISION SUPPORT FOR ROWING MOTION BY VIDEO ANALYTICS

Bence TAMÁS

MSc student

Budapest University of Technology and Economics

E-mail address: tamasbence92@gmail.com

Rowing is a highly technical sport. Besides physical power it requires high level and very precise implementation of motion. To assess the development of technique, and decide which pieces of motion should the rower refine, coaches usually use the naked eye. The available biomechanical sensor systems provide a lot of information, but they are expensive, sticky to use and hard to interpret for an average coach. However as video cameras are becoming cheaper they gain popularity amongst coaches and rowers. They can slow down, stop or rewind the recordings, but more detailed analysis tools are not yet available.

This paper describes a scientific solution for video analytics and the practical applications in rowing coaching decisions of our video processing framework. The solution was designed to extract the body part location data of rowers in indoor rowing machines from video stream. We use it, as an information source to supply data for decision support. The paper reviews the previous work in rowing specific measurement systems and proposes a new framework which could help rowing coaches in trainings. We examine how can the data presented in the most useful and informative, but still simple and easy to understand way.

The novelty of the paper is sport analytics solution from video point of view. The developed framework identifies the major body parts of the human body (head, back, hip, knees, ankles, elbows and hands) in video sequences taken from side view of athletes. We also propose an experimental frontend. From the raw data more useful numerical parameters are calculated and data is visualized in a easily understandable, intuitive format. We use different techniques from simple charts to more advanced real time visualization.

Comparison of different videos (about different rowers or the same rower in different time) is hard for the naked eye, but it is very useful either for team selection (rowers with similar technique should be put to the same boat) or monitoring progress of individuals in time. We also evaluate different methods to make visual and numerical comparisons.

Keywords: computer vision, sport analytics. visualization

MŰSZAKI SZEKCIÓ

RECYCLING OF SUNFLOWER HUSKS WASTE TO MANUFACTURING AN ENVIRONMENTALLY FRIENDLY COMPOSITE MATERIAL

Ali I. AL-MOSAWI, Shaymaa Abbas ABDULSADA, Mustafa A. RIJAB

PhD student

University of Miskolc, Hungary

Technical Institute of Baquba, Baquba, Iraq

E-mail address: qkoali76@uni-miskolc.hu, qkosha86@uni-miskolc.hu, mostafarijab1964@gmail.com

Each activity, either industrially or commercially or services a negative impact on the environment so it is finding new ways to treatment what is produced any activity remnants in order to achieve a balance between the expansion of production and the environmental impacts resulting from this and what does not affect the sustainable growth of natural resources and one of these ways, the most important in the currently it is recyclable. Results in the food industry a lot of non-waste are for human consumption and pose as the product of an accidental for the industry Among these residues husks of sunflower after benefiting from its nucleus in the vegetable oil industry, it constitutes 93% of the types of processed oils or consumption as nuts leading to accumulation husks thousands of tons per year and formed a real danger to the environment. So, this innovation comes in the search for a means of exploitation and management of waste food industries suffered by the developing countries in the production of new materials are inexpensive and environmentally friendly.

In this paper the use of particles sunflower seeds as a natural strengthening of the polyester resin and proportions strengthen (1%, 2%, 3%). For the purpose of comparison with the properties that were obtained in these composite materials reinforced with sunflower seeds particles have been manufacturing a composite material of the same resin reinforced particles calcium carbonate industrial, the same proportions strengthen above. Results showed that the samples that contain a sunflower seeds have a high resistance strain compared to models that contain calcium carbonate and this increase in tensile strength increases with the amount of particles sunflower seeds, plus a big improvement in impact resistance samples have particles sunflower seeds and increases with increasing reinforcement ratio compared with sample have calcium carbonate particles.

Keywords: sunflower seeds, wate recycling

AZ INTERMODÁLIS KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSI KÖZPONTOK ÉRTELMEZÉSE

BODNÁR Balázs

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Földtudományok Doktori Iskola Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék

E-mail cím: bodnar.balazshome@gmail.hu

Az intermodalitás a fenntartható mobilitásnak egy lényeges része, mely alapvető fontosságú főként a túlnépesedett városi térségekben. Vizsgálatom célja, hogy terminológiai megközelítésben meghatározásra kerüljön mind elméleti síkon, mind modellszinten és nem utolsósorban funkcionális összefüggésben is az intermodális közösségi közlekedési központ, mint fogalom. Az erre irányuló kutatások eredményeiből megállapítható, hogy a központok fogalmi meghatározásához a vizsgálat mindhárom megközelítésből történő elvégzésére szükség volt. Elméleti síkon értelmezve az intermodális központok nem hálózati egységként definiálhatóak, hanem a közlekedési hálózatok közötti átjárás speciális tereként. Modell szinten vizsgálva azt mondhatjuk, hogy az intermodális központok az eltérő közlekedési hálózatok találkozásánál kialakuló, a hálózatokon belüli áramlások átjárási terei. Funkcionális tekintetben az intermodális központok a településhálózat és a többszű közlekedéshálózat különféle egymásra épülő kapcsolódási tereiben spontán létrejövő, vagy tudatosan kialakított többfunkciós, a kapcsolódásokat, átszállásokat magas szintű szolgáltatásokkal biztosító csomópont. Ahhoz, hogy teljes körűen értelmezni tudjuk az intermodális központok lényegét, elengedhetetlenül szükséges azok kategorizálása is. A tanulmány kitér ezen kategorizálás részleteire is annak függvényében, hogy milyen a központ elhelyezkedése szerinti térség karakterisztikája, milyenek a kapcsolódó közlekedési módok, valamint milyenek a központot használó utasok jellemvonásai. Ilyen megközelítésben öt fő kategória különíthető el, úgy, mint a Nemzetközi (Interregionális) intermodális központok, a Térségi intermodális központok, Intermodális csomópontok, Kiemelt átszállóhelyek és Átszállóhelyek.

Összességében elmondható, hogy az intermodalitás a közlekedés feltételeinek kialakítása a közlekedési munkamegosztás optimalizálhatósága alapján. Intermodális központok kialakítása egy olyan városépítészeti, építészeti és közlekedéstervezési eszközökkel történő városfejlesztési beavatkozás, amivel egy modern, mindenki által használható, a különböző közlekedési módok (vasút, helyi és helyközi autóbusz, villamos, trolibusz, közúti személygépjármű forgalom, kerékpáros és gyalogos forgalom) közötti intermodalitást megteremtő központ jön létre, és amivel megváltoztathatjuk a városok regionális kapcsolatrendszerét, és a városi teret magát is.

Kulcsszavak: intermodális központok, intermodális csomópontok

HIDRÁT MENTESÍTÉSÉRE SZOLGÁLÓ DIGITÁLIS IRÁNYÍTÁSI MEGOLDÁSOK

BÖLKÉNY Ildikó, Dr. FÜVESI Viktor, KONYHA József, SZOPKÓ Szilárd

Tudományos segédmunkatárs

Miskolci Egyetem, Alkalmazott Földtudományi Kutatóintézet, Műszerfejlesztési és Informatikai Osztály

E-mail cím: bolkeny@afki.hu, fuvesi@afki.hu, konyha@afki.hu, szopko@afki.hu

A gázhidrátok komoly veszélyt jelentenek az olaj és gáziparban, elsősorban a gáztermelő kutakban, a csővezetéki rendszerekben, és a gázfeldolgozó technológiákon, mert a gázhidrát kristályok kialakulása a gáztermelési technológia költségét jelentősen megnöveli, és a kristályok agglomerációjának és a méretek növekedésének köszönhetően a csővezeték akár teljes keresztmetszetben eltömődhet. A gázszállító csővezeték megtisztítása és a technológia újraindítása újabb komoly költségnövelő hatású, ezért a gáztermelésnél szükségszerűen használnak a hidrát kialakulását gátló anyagokat – inhibitorokat – a hidrátosodás megakadályozása érdekében. Az inhibitor mennyiség pontos meghatározása nem csak költségkímélő, hanem jelentős környezeti terhelést csökkentő hatású is.

A gázhidrátok kialakulásával, a modellezéssel, a gátlási technikákkal foglalkozó publikációk már több évtizede jelennek meg, de az elmúlt tíz évben az egyik kiemelt kutatási területté vált a gázhidráttal kapcsolatos valamennyi tevékenység. A publikációk jelentős része a kialakulási mechanizmus megismerését, a jelenségek tudományos leírását, a vizsgálati módszerek kialakítását, a modellezést, a különböző matematikai algoritmusokon alapuló előrejelzési módszerek kidolgozását, és nem utolsósorban a hidrát gátló anyagok fejlesztését, és a gátlási megoldások fejlesztését tárgyalja, de a korszerű, modellezésen alapuló adagolási eljárásról kevés irodalom található.

A cikkben első részére bemutatásra kerülnek a gázhidrátok kialakulása és jellemzői, egy mérési módszer és hidrátosodási görbe elemzése, a hidrát kiválás előre jelzésének módszerei, és az alkalmazott szoftverek valamint egy kidolgozott eljárás.

A cikk második felében ismertetésre kerül a jelenleg használatos szabályozó, illetve adagoló prediktív algoritmusok, illetve egy kidolgozott eljárás.

Kulcsszavak: hidrát mentesítés, hidrátosodási görbe, szabályozás

RESIDUAL STRESS BEHAVIOR IN SHOT-PEENED SPECIMENS DURING STATIC AND CYCLIC LOAD

Dávid CSEH

PhD student

University of Miskolc, Faculty of Materials Science and Engineering

E-mail address: femdavid@uni-miskolc.hu

The benefits of applied compressive residual stress on fatigue properties of materials is a well-known phenomenon, but not well described in all respects. The fatigue life and the fatigue limit could be improved by targeted created compressive residual stress in the surface layers, therefore diversified surface compressing methods are developed and used in the mechanical industry.

The behavior of the compressive residual stress field in a machine element during the operation plays an important role in the lifetime calculations.

My presentation report about an experiment, which let me monitor the changes of the residual stress state during static and cyclic load. Shot peened fatigue specimens made of hardenable Molybdenum steel residual stress state was investigated nondestructively then these specimens were load on different stress levels with different cycle numbers. After a certain number of cycles the fatigue load was stopped and the residual stress state was recorded again and again until fracture. The behavior of the residual stress during static load was observed in various (HSLA, hardenable Molybdenum and stainless) steel alloys.

Keywords: residual stress, fatigue, stress relaxation, shot peening, XRD

EVOLVENS FOGAZATÚ FOGASKERÉKPÁROK PROFILGEOMETRIÁJÁNAK SZILÁRDSÁGI ÉS REZGÉSGERJESZTÉSI SZEMPONTOK ALAPJÁN TÖRTÉNŐ OPTIMÁLÁSA

DEBRECZENI Dániel

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Audi Hungária Zrt.

E-mail cím: debdany@gmail.com

A modern hajtóművek fejlesztése során egyre inkább előtérbe kerül az egyes fogaskerék-kapcsolatok rezgésgerjesztési spektrumának és rezgésgerjesztési szintjének minél pontosabb feltérképezése illetve optimálása. Ezen paraméterek befolyásolása során kulcsfontosságú a fogazat szilárdsági jellemzőnek ismerete és megfelelő módosítása. Itt azonban a hagyományos vizsgálatok mellett, olyan folyamatos, a kapcsolódás tetszőleges időpontbeli állapotáról képet adó eljárásokra van szükség, amelyek hatékonyan segítik a dinamikai jellemzők kezelését.

A végső cél természetesen tényleges akusztikai viselkedés feltárása, ami csak a teljes hajtáslánc, végül pedig magának a kész járműnek az analízisén keresztül végezhető el. Egy adott hajtómű viszont számtalan motorral kerülhet párosításra, amelyek számos járműtípusban megrendelhetőek. Ennek következtében nélkülözhetetlen az olyan optimalizált rezgésgerjesztési szintű fogaskerékpárokkal szerelt egységek gyártása, amelyek a lehető legjobban lecsökkentik a későbbi kombinációk során felmerülő problémák valószínűségét. A műszaki elvárások tehát megkövetelik az egyes kapcsolatok elemi szintű fejlesztését illetve az eljárásokhoz tartozó metódusok folyamatos felülvizsgálatát.

Munkám során az evolvens, hengeres fogaskerék-hajtások sajátos tervezési kérdéseivel foglalkozom. Olyan precíziós kapcsolatokkal, amelyek esetén a műszaki elvárások vagy éppen gazdaságossági követelmények orientáltabb fejlesztési mechanizmust tesznek szükségessé. Kutatásaim fő célja, olyan mechanikai modellek megalkotása, amelyek célirányos, jól kézben tartott szempontrendszer alapján történő tervezési eljárást tesznek lehetővé, magukba integrálva a legmodernebb gyakorlati eljárásokkal nyerhető információkat. A kapcsolódási jellemzők leírásakor sokszor az általánosan használt szabványok által elhanyagolt vagy jelentősen egyszerűsített formában kezelt paraméterek részletesebb tárgyalására van szükség. Az egyik ilyen fő tématerületem az egyes fogak kapcsolódás soráni elhajlásának és ezáltal a foghézag terhelés alatti változásának figyelembevétele. Fontos, hogy itt nem elegendő csupán az elsődleges geometria vizsgálata. Egy precíziós fogazat számos olyan köszörülés során felvitt, mikrométeres pontossággal előírt, geometriai szakaszt tartalmaz, amelyek célja éppen a megfelelő viselkedés biztosítása. Ezen jellemzők tárgyalására szintén részletesen kitérek kutatásaim során. Vizsgálataimban kiemelten foglalkozom a hordósítási méretekkel, amelyek legfőbb feladata az ideális hordkép biztosítása. Az így előidézett rugalmas deformáció ugyanis jelentős hatást gyakorol ez egyes fogak elhajlására is.

A folyamatosan fejlesztett mechanikai modelljeim mellett a gyártási technológiából adódó geometriai hibák vizsgálatával is foglalkozom. Ezek ugyanis számos olyan rezgéskomponens megjelenését eredményezhetik, amelyek nem kötődnek a kapcsolódási alaphézagokhoz vagy annak felharmonikusaihoz.

Kulcsszavak: fogaskerék, szilárdság, rezgésgerjesztés

NOCCHI_CB80_38T ÖRVÉNYSZIVATTYÚ ÜZEMTANI JELLEMZŐINEK VIZSGÁLATA

FECSEK Nikolett

PhD hallgató, egyetemi tanársegéd

Széchenyi István Egyetem, Gépszerkezettan és Mechatronika Tanszék

E-mail cím: fecser.nikolett@sze.hu

Az első „szivattyút”, amely hengerben mozgó dugattyúval működött Kr.e. 150-ben a görög Ktesibiosz találta fel. A centrifugális szivattyúkat XIX. század közepén legelőször Appold használta Angliában. Gőzhajtással működött, vízlecsapolási célokra. Magyarországon ezt a típust 1878-ban kezdték el használni a belvív által elárasztott területek kiszivattyúzására.

A szivattyúk szakszerű üzemeltetéséhez és fejlesztéséhez nélkülözhetetlen a szivattyúk hasznos folyadék szállításnak, valamint üzemeltetési jellemzőinek folyamatos vizsgálata, a tapasztalatok gyakorlati alkalmazása.

Tanulmányomban a Nocchi_CB80_38T típusú szivattyú üzemtani jellemzőit vizsgálom. Témaválasztásomat indokolja, hogy a Nocchi típusú szivattyúk az iparban széles körben alkalmazottak, megbízhatóak, kiemelkedő működési hatékonysággal üzemeltethetőek. A nem megfelelő használat problémákhoz vezethet, ezek elkerülése végett megvizsgálom a Nocchi_CB80_38T típusú szivattyú üzemeltetési paramétereit. A szivattyúk alapvető jellemzői közé tartozik a térfogatáram, nyomás, teljesítményigény, hatásfok. A szivattyú vizsgálatát a Széchenyi István Egyetem áramlástan laborjában végzem el. A laborban rendelkezésre álló mérőberendezés alkalmas a szivattyúk paramétereinek mérésére. A mérőberendezéshez tartozik egy monitor, ahol a mérési folyamat végig követhető illetve egy számítógépes szoftver, melynek segítségével meghatározhatóak a mérési paraméterek, illetve rögzíthetőek az eredmények. Tanulmányomban bemutatom a Széchenyi István Egyetem áramlástan laborjában lévő mérőberendezést. Ismertetem, hogy milyen típusú mérésekre van lehetőség a laborban, majd pedig bemutatom a Nocchi_CB80_38T típusú szivattyúra elvégzett mérési eredményeket, az ebből meghatározott összefüggéseket, és a mérésből levont következtetéseket.

Eredményeimet a gyakorlatban, hasonló típusú szivattyúk rendeltetészerű üzemeltetésben lehet felhasználni.

Kulcsszavak: szivattyú, térfogatáram, teljesítményigény, nyomás, hatásfok

RESIDUAL STRESS DISTRIBUTION IN MULTI-PHASE SYSTEMS

FILEP Ádám

PhD hallgató

University of Miskolc, Hungary

E-mail address: femfilep@uni-miskolc.hu

Residual stress is formed in metallic parts after almost every manufacturing process even after stress relaxation treatment. It is caused by temperature differences occurring inside the material or by volume changes associated with phase transformations. The reason of the complexity of the resulting stress state is that these effects are added together, according to the sign (type) of the stresses. The character, the magnitude and extension of the obtained stress state has a high influence to the lifetime of components. Therefore, in some cases beside strength, elongation and hardness, the residual stress can be also a supplier's requirement. For parts exposed to fatigue loading compressive stress is established, generated by for example shot peening, carburizing or burnishing. The resulting residual stress state in the heat affected zone after welding is induced by thermal dilatation and by stresses of the possible phase transformations. The outcome can be very diverse. The stress distribution is understandable in the case of a single-phase material. However, in case of simultaneous presence of more phases, the result is influenced by the different mechanical properties of these phases. For example the yield strength, Young's modulus and Poisson's ratio of the co-existing phases can be different. Therefore each phase will behave differently to mechanical stress, the evolved stress state can be different.

In my investigations the stress distribution of ferrite and austenite phases were examined in welded duplex steel samples. The stress state of the phases during static loading was also investigated. Special X-ray diffractometer were used for measurement, where the sample cutting is not needed. The austenite phase were analyzed by Mn X-ray tube and the ferrite phase by Cr tube. Surface residual stresses were measured. Based on the results calculations were made on the lattice distortion values.

Keywords: residual stress, X-ray diffraction, multi-phase material

FLAME IMAGING AS A DIAGNOSTIC AND OPTIMIZATION TOOL FOR SMALL SCALE INDUSTRIAL GRATE-FIRED BIOMASS COMBUSTION

Attila GARAMIA, Dr. Pál TÓTH

PhD student

University of Miskolc, Institute of Thermal Energy, Hungary

BRISE Bioekonomi / SP Energy Technology Center AB, Box 726, SE-941 28 Piteå, Sweden

E-mail address: tuzga@uni-miskolc.hu, toth.pal@uni-miskolc.hu

Biomass combustion is one of the oldest methods for energy generation. Recently, the demand for biomass fuels has been increasing due to the incentive to move towards sustainable energy production and its advantageous properties. On the other hand, regardless of being used as a pure fuel or co-combusted in retrofit technologies as part of a fuel mixture, biomass combustion poses several technical challenges mostly due to heterogeneous fuel quality and slagging and fouling issues.

The most widely used technologies for biomass combustion are step-grate boilers. The sustainable and efficient operation of these boilers can be difficult, as the properties of the fuel can change considerably depending on the source and processing.

The main objective of this work is to minimize emission levels and optimize thermal efficiency of a 3 MW, grate-fired biomass boiler without on-line fuel analysis systems by applying novel combustion process control based on routinely measured operating parameters and real-time flame image processing and machine learning. Two important tasks of image based combustion monitoring systems are providing alerts and predictions regarding the state of the system. The system issues alerts based on the location of the reaction zone and predicts boiler performance based on image and operating data.

Historically, the reaction zone in step-grate combustors has not been monitored. Locating the reaction zone has several advantages. It provides information on the distribution of fuel over the grate, helps guarantee equal primary air supply to different regions of the grate and avoid the formation of "holes", the elutriation of fly ash and unburned particles.

The merits of a reliable boiler performance prediction system are obvious: operators can finetune parameters based on predicted future data. A prediction system can also alert for faulty operation as soon as it can be reliably predicted.

A flame monitoring system based on real-time image processing, machine vision and machine learning was designed, built and implemented on a 3 MW nominal capacity, step-grate biomass boiler producing hot water.

Using image processing of the acquired flame images, the edge of the reaction zone inside the boiler can be monitored. The accuracy of the system was demonstrated. We showed that there is strong correlation between the location of the reaction zone and emission and operating parameters. Consequently, the knowledge of the location of the reaction zone can be useful for avoiding over-emissions and operating problems.

Using image data and a trained deep neural network, the results indicate that the proposed learning scheme can reliably predict output water temperatures with errors +/- 1 %, up to roughly 30 minutes ahead of the current time. The error depends on the time-ahead of the predictions. Without including image data, the errors were around +/- 5%.

Keywords: flame images, combustion monitoring, machine learning, biomass combustion, grate-fired boiler

BRIGHTNESS PERCEPTION AND BACKGROUND COLOUR

GOMBOS Katalin

PhD student

Pannon University, Veszprém

E-mail address: gombos_katalin@yahoo.com

For promoting optimal human perception with computer screens, we should discover more knowledge about human vision. This paper is about a visibility test that was made to measure the change of brightness perception of objects presented on computer screen in different experimental set-up. In my previous experiment I investigated the brightness of objects with different shape, but of equal areas. I found that brightness perception could be influenced by object shape, despite the fact that all samples presented of equal luminance, of equal area and value and had the same colour. Significant brightness differences could be observed with grey samples on white background, where the disc-shaped object seemed brighter than the star-shaped and ring-shaped objects with a hole in their centres.

Now I am investigating coloured test samples with coloured backgrounds: compact samples and samples with a hole are presented firstly on a light coloured background and secondly a darker coloured background. During the experiences two samples are presented simultaneously on computer screen with a brightness scale on the left side, where subjects have to scale the judged brightness of both sample. Red samples (10 cd/m²) are presented in dark red and light red backgrounds, the green ones (35 cd/m²) on dark green and light green backgrounds and the blue ones (6 cd/m²) are dark blue and light blue backgrounds. In the first series disc and star shaped objects are of the same area and disc appears under 5° viewing angle. In the second series disc and star shaped objects are of the same circumference, namely 16 cm.

Results would show the effect of coloured background and the effect of value of colour on brightness perception of coloured objects.

Averaged luminance values signed by subjects on the scale will be evaluated by statistical probes, with two samples T-probe or Welch-probe on 90% probability level.

Keywords: Brightness, colour, shape, size, background

EVAULATION OF ROLLING AND ANNEALING ODF COMPONENTS IN 3103 ALUMINIUM SHEET

HLAVÁCS Adrienn

PhD student

University of Miskolc, Hungary

E-mail address: femhadri@uni-miskolc.hu

Throughout the rolling of aluminium alloys, a characteristic crystal orientation develops, which is called texture. This texture changes drastically during the annealing, subsequent to the cold rolling. The texture developed through cold rolling and annealing is notably influenced by the alloy's chemical composition, microstructure and the parameters of the processes. The crystal texture can be quite diverse and the full texture can only be quantitatively described with the orientational distribution function (ODF). This makes it possible to calculate the volume percentage of all the characteristic crystal orientations i.e. texture components. From the variation of the texture components the complex processes occurring during the full thermomechanical treatment can be deduce.

In this study, one step cold rolling and annealing textures were compared to the two step cold rolling and annealing in a 3103 type of aluminium sheets. In the first case the aluminium sheets were cold rolled to 1 mm, which were then annealed at four different temperatures. In the second case the same process was used, but at 3 mm thickness an additional annealing was performed at the same temperatures used in the first case. The variation of volume fractions of the main rolling (C, S, B) and recrystallization (G, Cube, R, P) texture components are monitored after the multiple rolling and annealing steps. The examinations were carried out with a Bruker D8 Advance diffractometer equipped with an Eulerian cradle. The volume fractions of the texture components were calculated based on X-ray diffraction pole figure measurements and ODF computations after each rolling and annealing step. The results revealed that after one step rolling and annealing the volume fractions of the annealing texture components were notably higher than those after the two step rolling and annealing treatments.

Keywords: texture, aluminium, cold rolling, annealing

DELAMINÁLT HÉJAK STABILITÁSA UNIAXIÁLIS TERHELÉSRE

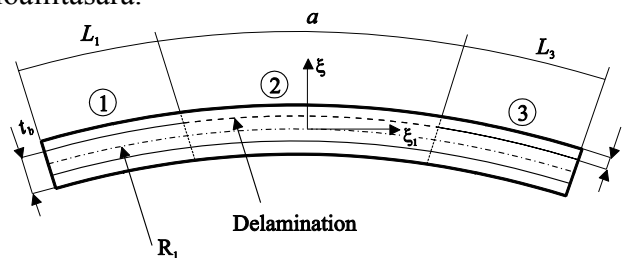
JUHÁSZ Zoltán

Doktorjelölt

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Műszaki Mechanikai Tanszék

E-mail cím: juhasz@mm.bme.hu

Napjainkban, az ipar széles körben alkalmaz szálerősítésű kompozitakat hajók, repülőket, autók és egyéb eszközök gyártása során. A költségcsökkentés és a környezetvédelem jegyében a mérnökök a felhasznált anyagmennyiség csökkentésére törekszenek, azonban ennek megvalósításához elengedhetetlen a szerkezet viselkedésének beható ismerete. A rétegelt szerkezetek leggyakoribb tönkremeneteli formája a rétegszétválás, ami megváltoztatja a szerkezet viselkedését, így megfelelő modellezése elengedhetetlen. Jelen mű kettős görbületű szélvédő átmenő delaminációt tartalmazó vékonyfalú héjszerkezetek analitikus modellezésével foglalkozik uniaxiális terhelés esetén. A modellezéshez használt elmélet a klasszikus héjelmélet, mely segítségével vékonyfalú szerkezetek modellezése valósítható meg. A modell felépítése több rész megfelelő feltételekkel történő összeillesztésével történik (lásd 1. ábra). Ezen részek az ép szakaszok (1,3), melyek modellezése az egzakt kinematikai feltételrendszer segítségével történik, valamint a delaminált rész (2), mely modellezésekor csupán a síkbeli elmozdulások függetlenek egymástól. Az így felépíthető modell segítségével leírható a szerkezet globális stabilitásvesztése uniaxiális nyomóterhelés mellett. A kritikus horpadási erők és a hozzájuk tartozó sajátalakok számítása a Lévy-féle megoldási módszer segítségével történik. A módszer nagy előnye, hogy a globális stabilitásvesztés leírható kontaktmechanika alkalmazása nélkül, a kényszerezett transzverzális elmozdulásmező miatt, így jelentősen egyszerűsödnek a leíró egyenletek és lehetőség nyílik egyes esetekben analitikus megoldás előállítására.

Delaminált héj modellje

Kulcsszavak: delamináció, héjszerkezet, kompozit

NEMLINEÁRIS ÉS NEM-SIMA HATÁSOK FORGÁCSOLÁSI FOLYAMATOK SORÁN

KISS Ádám, Dr. BACHRATHY Dániel

PhD hallgató

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gépészmérnöki Kar, Műszaki Mechanikai Tanszék

E-mail cím: kiss_a@mm.bme.hu, bachrathy@mm.bme.hu

A forgácsolás egy széles körben használt gyártási és termelési eljárás. Azonban ez a fajta megmunkálási folyamat káros rezgéseket idézhet elő, amely csökkenti a megmunkáló szerszámok élettartamát és a kialakított felületi minőséget. Ezen rezgések korlátozzák az elérhető anyagleválasztási hányadot, ezáltal csökkentik termelés hatékonyságát. Fontos feladat a kialakuló szerszámgéprezgések megbízható előrejelzése a termelékenység növelésének, a pénzügyi költségek és a veszteségek minimalizálásának szempontjából egyaránt. A fellépő káros rezgések előfordulását úgynevezett stabilitási térképeken szemléltetik a technológiai paraméterek függvényében.

Ebben a tanulmányban egy egyszerű mechanikai modellen mutatjuk be forgácsolási erő sebességfüggő hatását. Rávilágítunk, hogy ezen hatás jelentősen befolyásolhatja a megmunkálás stabilitási tulajdonságait, amivel akár növelhetővé válna a termelés produktivitása.

Az alkalmazott mechanikai modellben merev munkadarabot és rugalmasan megtámasztott forgácsoló szárszámot veszünk figyelembe, amelyet tömeg, rugó és csillapításból álló egyszabadságfokú nemlineáris lengőrendszerként írunk le. A gerjesztést a forgácsolóerő adja, melynek nagysága nemlineárisan függ a pillanatnyi forgácsolási sebességtől, amely az előre beállított forgácsolási sebességgel mozgó munkadarab és szerszám rezgési sebességéből adódó relatív sebesség. Továbbá lényeges megjegyezni, hogy nem történik forgácsolás abban az esetben, amikor a szerszám nagyobb sebességgel távolodik a forgácsfronttól ("el-rezeg"), mint annak előre beállított forgácsolási sebessége, azaz a relatív forgácsolási sebesség negatív. Ebben az esetben nincs kontakt a forgácsolószerszám és a munkadarab (forgácsfront) között, ezáltal nem lép fel forgácsoló erő. A kapott dinamikai rendszert úgynevezett Filippov típusú nem-sima rendszernek nevezzük. Ezen hatások figyelembevételével a mozgásegyenletünk egy nemlineáris autonóm másodrendű nem-sima differenciálegyenlet.

A stabilitási térképek elkészítéséhez az egyensúlyi helyzet körüli lokális stabilitási tulajdonságok vizsgálatát követően a nemlineáris forgácsolóerő karakterisztikájának és a nem-sima rendszer globális dinamikára gyakorolt hatását vizsgáltuk.

A kialakuló periodikus pályák követésére pszeudó ívhossz módszeren alapuló peremérték megoldó algoritmust alkalmazásával kimutattuk, hogy még a sima rendszeren is létrejöhetnek bistabil tartományok, úgynevezett „veszélyes zónák” (unsafe zone). Ahol az egyensúlyi helyzet Hopf bifurkációs pontjából kinövő instabil határciklus egy Fold típusú bifurkáción keresztül stabilizálódik, ezáltal létrehozva a bistabil tartományt. Tehát az esetlegesen kialakuló instabil periodikus pályát egy stabil határciklus veszi körül. A periodikus pályák stabilitási tulajdonságának meghatározása a periodikus pálya körüli linearizálással történt.

Végül, a nem-sima dinamika hatásának vizsgálata során megadtuk a „csúszó régió” (Sliding region) létrejöttének feltételét és előfordulásának tartományát. Azaz a kapcsolóvonal azon szakaszát, ahol a dinamika rátapadhat arra.

Kulcsszavak: Forgácsolás, stabilitásvizsgálat, nemlineáris dinamika, nem-sima hatás

TAVI KINCSEINK ÉS A KÖRNYEZETBIZTONSÁG

KISS LEIZER Géza Károly

PhD hallgató

Óbudai Egyetem, Biztonságtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: kissleizer@t-online.hu

Tanulmányom a környezetbiztonság szempontjaiból vizsgálja a Balaton és Velencei tó eddig feltáratlan víz alatti hulladékaihoz kapcsolódó kérdéseket. A fokozódó és egyre kíméletlenebbé váló felelőtlen természet és környezethasználat rendkívüli módon emelte meg az itt található hulladékok mennyiségét, sok esetben veszélyességét. Hihetetlen az e tavakban található hulladékok sokszínűsége, mennyisége, az ezekkel kapcsolatos felelőtlenség, nemtörődömség. Napjainkban a természetes vizekben megjelenő hulladéktömegek egyre erőteljesebben veszélyeztetnek, szennyeznek, az ideális élet- és környezetminőség meglétét gátolják.

Cikkem konkrét célja, e két tavunkban található hulladékok bemutatása, a további elszennyezés megelőzhetőségének vizsgálata, a környezetbiztonság és a környezettudatos magatartás fontosságának hangsúlyozása.

Kulcsszavak: környezetbiztonság, fémhulladék, vízalatti hulladék, környezeti hatás

AN ANALYTICAL METHOD FOR COMPOSITE BEAMS WITH INTERLAYER SLIP SUBJECTED TO THERMAL LOAD

József Ákos LENGYEL

Assistant lecturer

University of Miskolc, Institute of Applied Mechanics

E-mail address: mechlen@uni-miskolc.hu

Composite structures have been gaining popularity over the last century thanks to its ability to well combine the advantages of its structural components. One of the mostly used composite structures is the multilayered beam which was created from several homogeneous layers. The layers join to each other by means of different connectors such as nails, rivets, screws or in some case with gluing as well. The connection in normal direction is perfect, the layers cannot divorce but the connection in axial direction is not perfect, due to relative deformation of the connectors an interlayer slip occurs. This study presents an analytical method for two-layered elastic composite beams with interlayer slip subjected to mechanical and thermal load. The presented method is based on the Euler-Bernoulli beam theory and on the one dimensional version of the constitutive equation of linear thermoelasticity (Duhamel-Neumann's law). The slip is described by a slip function which is the difference of the axial displacements of the two layers. The axial force taking over with the imperfect connection is proportional to the relative slip bringing up between the layers. The factor connecting the slip and the axial force is the slip modulus (k). The value of this factor can change from zero to infinity. If the slip modulus is equal to zero the connection in axial direction disappears. When the value of the slip modulus is equal to infinity the connection in axial direction becomes perfect. The behaviour of the considered beam can be described by the deflection, the cross-sectional rotation, the slip, the bending moment, the cross-sectional shear force function in the whole composite beam and the axial force function in the first layer which are unknown. By means of the equilibrium method the governing equation of the problem is deduced in terms of the slip and the cross-sectional shear force function. For the solution of the governing equation the so-called fundamental solutions are written and applied. The linear combination of the fundamental solutions provides the sought functions mentioned above. In this linear combination the unknown coefficients can be determined from the boundary conditions. In the study the fundamental solutions are defined for eight special initial conditions. Some numerical examples illustrate the application and the results of the method. In the numerical examples the sought functions are equivalent with ones from other analytical method published earlier.

Keywords: composite beam, fundamental solution, interlayer slip, thermal load

SZÁRNYMETSZETEK KÖRÜLI ÁRAMLÁS SZIMULÁCIÓJA ALACSONY REYNOLDS-SZÁMOKON

NAGY Balázs, BALLA Esztella

MSc hallgató

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

E-mail cím: balazs.nagy.1994@gmail.com

Az alacsony Reynolds-számok aerodinamikája igen fontos szerepet játszik a környezetünkben lévő áramlástechnikai berendezések esetében. Többek között alacsony Reynolds-számok mellett működnek a kisebb ventilátorok, illetve modell repülőgépek is. Amennyiben egy áramlástechnikai gépet ebben az intervallumban ($Re < 63\,000$) szeretnénk alkalmazni, lehetőségünk nyílik egyszerűbb geometriájú "primitív" formák igénybevételére a lapátózáshoz (pl. ívelt lemez lapátózás). Ebben az esetben egy gyártástechnológiailag kedvezőbb megoldáshoz folyamodunk, mely gazdasági előnyöket is jelent.

Ezen Reynolds-számtól függő aerodinamikai jelenség jobb megértése érdekében e cikk az N60-as szárnyprofil, a 417a ívelt lap, illetve a síklap körüli áramlás szimulációját mutatja be ANSYS FLUENT környezetben. A szimulációban C-grid típusú numerikus háló blokkstruktúra és tr-k-kl- ω turbulencia modell használatára került sor.

A számítás négy különböző megfűvási szög és három Reynolds-szám vizsgálatát mutatja be, mely így 36 darab RANS futtatást jelentett. A validációra az F. W. Schmitz által 1942-ben publikált mérési eredményekkel került sor, melynél fényderült az időátlagolt módszer gyengeségeire, így láthatóvá vált, hogy az örvényleválások kezelésére ez a megoldás nem alkalmas, emiatt ezen esetekben időfüggő (URANS) futtatás végrehajtására volt szükség.

A szimuláció megoldásainak értékelése összetett szempontrendszer alapján történt meg, melyben elsőként a fali nyomáseloszlások és az áramképek kapcsolatát vizsgáltuk. A nyomáseloszlás-grafikonokban beazonosíthatóak voltak az áramképben is megjelenő örvényleválások és leválási buborékok. Ezután a leválási buborékok kialakulásának tanulmányozása következett a sebesség- és kinetikus energia kontúrok, továbbá az áramvonalak segítségével. Itt azt a következtetést lehetett levonni, hogy a lamináris leválási buborék növekedik egyrészt a Reynolds-szám csökkenésével, másrészt a megfűvási szög növekedésével is, továbbá látható volt, hogy alacsony Reynolds-számok mellett nem történik meg a turbulens visszafekvés jelensége.

Végül a siklószámok grafikonban való megjelenítése során egy átfogó kép alakult ki arról, mely esetekben érdemes javítani a szimulációkon és a későbbiek folyamán más eljárást alkalmazni. Továbbá ezen eredmények ismeretében lehet javaslatot tenni arra, hogy mely esetekben van lehetőség a profilos szárny helyettesítésére ívelt lappal. Az aerodinamikai tulajdonságok alapján az állapítható meg, hogy míg alacsony ($Re < 63\,000$) Reynolds-számok mellett – a -5° -os megfűvási szög kivételével – az összes esetben célszerű az ívelt lap alkalmazása, addig a 63 000 fölötti értékek esetében az N60-as profil nagymértékben felülmúlta az ívelt lap siklószám értékeit.

Kulcsszavak: numerikus szimuláció, aerodinamika, lamináris leválási buborék, szárnyprofil

VIRTUÁLIS VALÓSÁG HATÁSA AZ ÁLLÁSSTABILITÁSRA

NAGYMÁTÉ Gergely, Dr. habil. KISS Rita M.

PhD hallgató

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Mechatronika, Optika és Gépészeti Informatika Tanszék

E-mail cím: nagymate@mogi.bme.hu, rikiss@mail.bme.hu

A virtuális valóság (virtual reality, VR) eszközök egyre elterjedtebbé és elérhetőbbé válnak. A drága és nagy teljesítményigényű eszközök, mint a HTC Vive vagy Oculus Rift a fej pozícióját is követik (6-DoF VR). A szélesebb rétegek számára elérhető okostelefonokhoz kapcsolódó VR sisakok a telefon inerciális szenzorjaival követik a fej orientációját (3-DoF VR). A széles körű elterjedése miatt jelen kutatás célja, hogy a pozíciókövetéssel (6-DoF) és a csak orientáció követéssel (3-DOF) rendelkező VR sisak befolyásolja-e az egyensúlyozó képességet. Jelen kutatásban 15 egészséges fiatal (10 férfi és 5 nő, $22,07 \pm 1,67$ év, $70,07 \pm 10,61$ kg és $176,8 \pm 9,81$ cm) állásstabilitásának változását Zebris FDM-S (Zebris GmbH, Isny, Németország) talpnyomás eloszlás mérő platformon történő 1 perc hosszú kétlábás állás közben vizsgáltuk. A VR sisak Oculus Rift DK1 volt, mely alapvetően csak orientációkövetést valósít meg. A VR környezet a közismert Tuscan VR demo módosított változata volt, melyben a kikapcsolható pozíciókövetést a VR sisakra rögzített infra reflexiók markerek és egy 18 kamerás OptiTrack (NaturalPoint, Corvallis, OR, USA) mozgásrögzítő kamerarendszer valósította meg. A kétféle VR állástípus mellett a referencia mérést a csukott szemes (EC) és szemüveg nélküli nyitott szemes (EO) állások voltak.

A talpnyomás középpont (COP) mozgásából számolt állásstabilitási paraméterek a COP bejárt út hossza, a COP 95%-os konfidencia ellipszis tengelyeinek aránya és területe, AP (anteroposterior) és ML (mediolateral) irányú mozgástartományok aránya, a legnagyobb AP és ML irányú egybefüggő lendületek amplitúdói, az AP és ML irányú COP mozgás spektrális teljesítményeinek aránya és az AP és ML irányú átlagteljesítmény frekvenciák voltak.

Az állástípusok közötti eltéréseket ismétléses variancia analízissel elemeztük, ahol a rögzített faktor a vizuális kondíció volt, a függő változók pedig a bemutatott COP paraméterek.

A négy mérés eredményeinek statisztikai elemzéséből megállapítható, hogy bejárt úthossz az EC esetén a leghosszabb, míg az EO és a 6-DoF VR esetén a legrövidebb, a 3-DoF VR a kettő közé esik. A nyitott és csukott szemes mérések között a COP által bejárt pálya hossza és konfidencia ellipszis területe esetén legnagyobb az eltérés. Mindkét paraméternél a 6-DoF VR a nyitott szemes eredményekhez hasonlít, míg a 3-DoF VR kevésbé, de az eltérés nem szignifikáns, ugyanakkor mindkét VR állás szignifikánsan eltér a csukott szemes állástól. A két VR állástípushoz tartozó egyensúlyozó képességet jellemző paraméterek között találtuk a legtöbb szignifikáns eltérést. A 6-DoF VR esetben a konfidencia ellipszis átlóinak aránya és a maximális kitérések aránya is szignifikánsan kisebb a 3-DoF VR és az EO álláshoz képest is. Az állástípusokat tekintve EO a legstabilabb, és az EC a legkevésbé. A 6-DoF VR sisak használata esetén állásstabilitás a nyitott szemes állás hasonlít, míg a 3-DoF VR esetén az állásstabilitás már eltérést mutat. A VR élmény hatására a személy valós környezetének vizuális visszacsatolása teljesen megszűnik, de az állásstabilitás a mozgássztereót megvalósító vizuális hatásra kevésbé változik meg, mint teljes vizuális ingervesztés esetén.

Kulcsszavak: virtuális valóság, biomechanika, stabilitásvizsgálat, egyensúly

SZERINTE ELEGENDŐ CSAK A LÁJK? AVAGY A DIGITÁLIS KOMPETENCIA FONTOSSÁGA

NYIKES Zoltán

PhD hallgató

Óbudai Egyetem, Biztonságtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: nyikeszoli@gmail.com

Az Európai Unió elvárásainak megfelelően Magyar Kormányzat által célul kitűzött, a lakosság digitális kompetencia szintjének növelésének fontossága mostanára már nem lehet kérdés. A digitális kompetencia felhasználói szintű növelésének lehetősége és az ez által elért eredmények vizsgálatával hatékonyabbá tehetőek a képzések. A digitális tudás olyan növekedését kell elérni, amelynek eredményeképpen a digitális javak egyformán elérhetővé válhatnak mindenki számára. A munkahelyek és a szakmák döntő többségéhez szükséges valamilyen mértékben a digitális írástudás képessége, tehát nem elengedhetetlen a munkavállalók és a cégek számára sem, hogy az alkalmazottak milyen szintű digitális ismeretekkel rendelkeznek, illetve fognak rendelkezni. Fontos egy olyan besorolási rendszer felállítása, ami a digitális képességeket különböző osztályokba és szintekbe sorolja. Ezzel a besorolással a munkáltató, a tanár, vagy akár maga a felhasználó is fel tudja mérni a saját ismereteinek a szintjeit. A digitális intelligencia és a digitális kompetencia keretrendszere esetén egy olyan szintfelmérésre alkalmas szint és osztály mátrixot szükséges kialakítani, amely biztosítja a tudás azonosítását az óvodás gyermektől egészen az időskorú nyugdíjasig bezárólag. A tudás azonosítására szolgáló mátrix esetében fő szempontként a biztonság tudatosság megjelenése a fő szempont, mert a kutatás elsősorú kérdésköre, hogy hogyan növelhető a biztonság tudatosság a digitális kompetencia fejlesztésével, avagy fordítva, hogy a biztonság tudatosság növelésével a digitális kompetencia szintje is növekszik.

Kulcsszavak: Digitális kompetencia, digitális írástudás, keretrendszer, digitális intelligencia, biztonság tudatosság, digitális tudásmátrix.

PÁLYA-JÁRMŰ-RAKOMÁNY RENDSZEREK ANALÍZISE AZ ÁRUKÁROK ELKERÜLÉSÉRE ÉS A JÁRMŰ MENETBIZTONSÁGÁNAK FOKOZÁSÁRA

PIDL Renáta

PhD hallgató, egyetemi tanársegéd

Széchenyi István Egyetem, Gépészmérnöki Informatikai és Villamosmérnöki Kar, Alkalmazott Mechanika Tanszék

E-mail cím: pidlre@sze.hu

A kontinentális nagytávolságú áruszállítások zömét közúton nyergesvontató + félpótkocsi szerelvények végzik. A félpótkocsin elhelyezett rakományok nagyon különbözőek lehetnek. A rakományok elhelyezése és rögzítése két szempontból is stratégiai fontosságú, egyrészt nagymértékben befolyásolja a járműszerelvény dinamikai tulajdonságait és menetközbeni stabilitását, másrészt a rakományban szállított csomagolt termékek sérülésmentes-, sőt a fogyasztói csomagolás kifogástalan állapotban történő eljuttatását. Az eddigi szakirodalmak vagy csak közlekedési szempontokat vettek figyelembe és a pálya-jármű rendszer interakcióját tárgyalták, vagy csomagolástechnikai szempontból a jármű rakfelületek viselkedését, mint változtathatatlan adottságot vették figyelembe. A tanulmányban olyan modellt állítok fel, amely –e két eltérő szakmaterületet- homogénként kezeli és a rakomány jármű interakciókat is figyelembe veszi. A termékek csomagolásának tervezésekor alkalmazott csillapítások ezáltal nemcsak a termék megóvását szolgálják, hanem a járműrakfelületek interakciójánál a menetdinamikai viszonyokat is pozitívan befolyásolják. A rendszer felépítésénél azt is figyelembe veszem, hogy mind a szerelvények teherbírása, mind a tengelyterhelések adta lehetőségek legyenek figyelembe véve, és másik végletként a termékek csomagolási rendszerének felépítésekor minél magasabb szintű térfogatkihasználás legyen elérhető. Külön kitérek a rakományok rakfelülethez történő rögzítésének megoldására, amely a gyakorlatban rendkívül problematikus, mivel a rögzítőeszközök maximum félmerev, de kedvezőtlen esetben flexibilis csomagolóanyagokon keresztül rögzíthetők csak. Ez a korlátozott rögzítőerő azt eredményezheti, hogy vagy a teljes rakomány, vagy a rakományt képező csomagolások dinamikai hatásokra egymástól elválhatnak és részben ütési jellegű igénybevételek részben eredeti helyükről elmozdulhatnak és ezzel megváltoztatják a jármű dinamikai tulajdonságait is.

Kulcsszavak: csomagolás, párnázás, rakományrögzítés, menetdinamika, rezgés

ALIFÁS SZÉNHYDROGÉNNEK ELLENÁLLÓ PVC CSŐ ANYAGFEJLESZTÉSE ÉS GYÁRTÁS UTÁNI TULAJDONSÁGAINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

ROMÁN Krisztina, Dr. ZSOLDOS Gabriella

PhD hallgató

Miskolci Egyetem, Kerámia- és Polimermérnöki Intézet

E-mail cím: polkrisz@uni-miskolc.hu, femzsgab@uni-miskolc.hu

Kutatásaim során a PVC tulajdonság- és szerkezet módosítással foglalkozom. Manapság minden háztartásban és ipari területen is alkalmazunk gázcsövet, ezek a csövek általában PVC-ből állíthatók elő. Vizsgálataim során így alifás szénhidrogénnek ellenálló lágy PVC receptúrákat alakítottam ki. A PVC alkalmazásának egyik legfőbb tulajdonsága az olcsó ára mellett, hogy rendkívül jó mechanikai tulajdonságok érhetők el az adalékanyagok alkalmazásával. Mivel ilyen típusú cső már létezik így új terméket nem, de fejlettebbet, jobb tulajdonságokkal rendelkezőt elő lehet állítani. Viszont az eddig forgalomban lévő gázcső összehasonlítási alapja lehet az általam elkészített terméknek. Hat különböző receptúrát alakítottam ki, amelyekből kiválasztottam a pentánállóság szempontjából a legjobb tulajdonsággal rendelkező receptúrát. A keverék kialakításakor fontos szempont a megfelelő mechanikai tulajdonságok elérése mellett az alapanyagok összeférhetőségének vizsgálata. A keverékek különbsége az eltérő százalékban adagolt alapanyagoknál mutatkozik meg. Az alapanyagok többsége a feldolgozáshoz elengedhetetlen anyagokat, mint a csúsztató és stabilizátorok, de emellett a pentánállóság javítására szükséges rendszert is tartalmazza. A legjobb receptúra kiválasztásával a termék előállítása lehetséges. A cső gyártásánál ügyelni kell a kialakított szerkezetre, mivel a gázcsövek általában több rétegű csövek. A cső felépítése belülről kifelé haladva: alifás szénhidrogénnek ellenálló lágy PVC, PE háló (túlnyomás ellen védelmet biztosít), egy nagyobb keménységgel rendelkező lágy PVC réteg. A szerkezet felépítése fontos, mivel megfelelően rugalmasnak, ellenállónak, időállónak kell lennie. A receptúrákból és a termékből is szabvány szerinti próbatesteken végeztem a kísérleteimet. Az elsődleges célom az alifás szénhidrogénnel szembeni védelem, ezért pentánállóság vizsgálatot végeztem. Ezt követően a receptúra- és a termék vizsgálati eredményeit hasonlítottam össze. Az összehasonlítás lényege, hogy közel azonos eredmények szülessenek. Az eredmények bizonyítják, hogy minden termék esetében mennyire fontos egy jól megtervezett, kísérletekkel alátámasztott rendszer kialakítása, azaz a receptúra fejlesztése. Az előadásom során a receptúrák készítését, mérési eredményeit és a terméken végzett pentánállósági vizsgálatot ismertetném, hasonlítanám össze.

Kulcsszavak: PVC, adalékanyagok, receptúra készítés, gázállóság, gázcső

RESIDUAL STRESS AND RELATED TOPICS FOR CENTRELESS X-RAY DIFFRACTOMETERS

Máté SEPSI

MSc student

University of Miskolc, Institute of Applied Mechanics

E-mail address: femsepsi@uni-miskolc.hu

Centreless X-ray diffractometers are developed for the sample-cutting free determination of residual stresses. The residual stresses strongly affect the lifetime of components and is in a strong correlation with the production method and use of metallic objects. The non-destructive feature makes it possible to apply them in such cases when sample cutting of the component is not allowed. Nowadays, X-ray diffraction based residual stress measurement method is standardized. Our investigation focused on the utilization of additional information on the crystal lattice of the examined object provided by the centreless diffractometers. This information are based on the properties of the X-ray interference function such as full width at half maximum (FWHM), integrated intensity of the reflections, Bragg angle, intensity distribution as a function of tilting. In the present manuscript, examples of these related topics are presented in cases where destructive test of the target object is not allowed.

Keywords: fine structure analysis

SZÉNHIIDROGÉNFRAKCIÓK ELŐÁLLÍTÁSA MŰANYAGHULLADÉKOK HŐBONTÁSÁVAL

SÓJA János, Dr. MISKOLCZI Norbert

PhD hallgató

Pannon Egyetem

E-mail cím: sojajanos@almos.uni-pannon.hu, mnorbert@almos.uni-pannon.hu

A műanyagok nagy szerepet játszanak az emberek életszínvonalának növekedésében. Az igény irántuk a föld népességével együtt növekszik. 2015-re a világszerte előállított műanyag össztömege elérte a 322 millió tonnát. A folyamatos növekedés miatt minden évben egyre több hulladék halmozódik fel. Hogy ezt csökkentjük, a műanyag hulladék felhasználásának alternatívájaként meg kell alkotni egy jó újrahasznosítási módszert. Újabban a műanyagok energiává való konvertálása jó megoldásnak tűnik arra nézve, hogy a hulladék energiatartalmát a lehető legnagyobb mértékben kiaknázzuk, ezzel a megemelkedett energiaszükségletet is kielégítjük. A műanyagok értékes energiává való átalakítása azért lehetséges, mert petrokémiai forrásból származnak, ezért fűtőértékük nagy. Európában a műanyag hulladékok másodnyersanyagként, illetve energetikai terméként történő hasznosítását kívánják elősegíteni azáltal, hogy a tagállamok számára kötelezően teljesítendő irányelveket vezetnek be.

A krakkolás egy jó módszer lehet arra, hogy csökkentjük a hulladék mennyiségét. Ez egy olyan módszer, mellyel a hosszú szénláncú polimer molekulákat kisebb molekulatömegű, kevésbé összetett molekulákká alakítjuk hő segítségével, oxigén távollétében. Ezáltal jelentősen változnak a fizikai és a kémiai tulajdonságok is. A krakkolás által előállított három legfőbb termék: krakkolaj, gáz és kokszerű szilárd maradék. Ezek az iparban felhasználhatóak, főleg energiatermelésre, illetve kőolajipari vagy petrokémiai üzemek alapanyagaként. Ráadásul a krakkolás egy flexibilis technológia, a folyamat paraméterei úgy szabályozhatóak, hogy a lehető legkedvezőbb hozamot kapjuk. A cseppfolyós olajterméket sokféleképpen fel lehet használni minőségjavítás és további kezelés után, pl. motorhajtóanyagként. Meg kell jegyezni, hogy a termék hozama és összetétele nagymértékben függ a reakcióparaméterektől. Ilyen paraméterek például a hőmérséklet és a katalizátorok.

A degradációs kísérletekhez autóipari hulladékokat használtunk fel. A polimerek krakkolását két lépcsős, szakaszos reaktorban végeztük termikus és különböző zeolit alapú katalizátorokat alkalmazó heterogén termo-katalitikus reakciókban. A különböző katalizátorok alkalmazása jelentősen megváltoztatta a gáz-, cseppfolyós és szilárd termékek hozamát és azok összetételét.

Kulcsszavak: polimer hulladék, krakkolás, krakkolaj, katalizátor, zeolit

Köszönetnyilvánítás: a szerzők köszönetüket fejezik ki a Nemzeti Kutatási és Innovációs Hivatal, Magyar-indiai (KTIA-DST) K+F+I együttműködési program (TÉT_13_DST) keretében nyújtott támogatásért (TÉT_13_DST-1-2014-0003)

MODEL-BASED OPTIMIZATION OF HCL OXIDATION

Zoltán TILL, Dr. Tamás VARGA, Dr. Tibor CHOVÁN

PhD student

University of Pannonia, Department of Process Engineering

Email address: tillz@fmt.uni-pannon.hu

Although it is a long since known process, the catalytic oxidation of hydrogen chloride into chlorine gas has a growing importance in industry in recent years. It has a practical value in isocyanate production as chlorine can be recovered and recycled to the beginning of the process. As this is an exothermic equilibrium reaction, lower temperature is required to reach higher conversion, however this has a negative impact on the reaction rate. In general, multitubular fixed bed reactors are used in this technology coupled with multiple catalyst layers with different activity are used in this technology, also utilizing a method of divided shell zones in order to control the reactor temperature. The optimal reaction temperature can be defined as such to maximize conversion but it is equally important to avoid the emergence of hot spots in the reactor as the catalyst rapidly loses its activity at elevated temperatures.

The aim of our research is to define and solve the optimization problem and aid the design work of an HCl conversion reactor based on the solutions. Examples found in literature take the product concentration or productivity of the reactor as the objective function for maximization and define the maximum temperature as a nonlinear constraint.

Nevertheless, there are other factors that should be considered regarding the temperature profile of the reactor. Therefore in this presentation an inverse approach is considered where the reactor temperature profile is optimized with a nonlinear constraint on minimum conversion. The expression of a high performance objective function is not self-evident. Hence, multiple objective functions are presented and compared. Differences between solutions are evaluated based on the occurring temperature gradient in the reactor, as a sudden increase can also lead the emergence of hotspots.

Keywords: heterocatalytic reactor, fixe bed reactor, catalytic bed optimization, temperature profile gradient

GÖRDESZKÁZÁS NEHÉZSÉGEI VÁLTOZÓ SEBESSÉG MELLETT

VÁRSZEGI Balázs, Dr. TAKÁCS Dénes

Doktorjelölt

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Műszaki Mechanikai Tanszék és MTA-BME Lendület Emberi Egyensúlyozás Kutatócsoport, MTA-BME Gépek és Járművek Dinamikája Kutatócsoport

E-mail cím: varszegi@mm.bme.hu, takacs@mm.bme.hu

A gördeszkázás egy széles körben elterjed extrém sport, melynek leírásával az 1970-es évek vége óta foglalkoznak a kutatók. A kihívást a téma összetettsége adja, hiszen anholonom (kinematikai kényszereket is tartalmazó) mechanikai modell keretében vizsgáljuk az emberi szabályozást. Jelen kutatás szűkebb témája a változó sebesség melletti gördeszkázás, melynek során néha fellép stabilitásvesztés, amit valamikor sikerül megfogni, valamikor pedig nem.

A gördeszkázást egy egyszerűsített modell segítségével vizsgáljuk, melyben a deszkát és az embert egy-egy tömeg nélküli, ideális csuklóval kapcsolódó rúddal modellezzük, ahol az embert modellezőnek egy tömegpont van a végén. A deszka szabad elfordulását a felfüggesztésből származó torziós merevség gátolja, valamint szintén a felfüggesztés miatt ismert a deszka első és hátsó pontjának sebességének iránya. Ezen két kinematikai kényszeren kívül egy harmadik segítségével írjuk elő a deszka állandó hosszirányú gyorsulását. Az úgynevezett passzív és aktív hatásokat is figyelembe vesszük az emberi beavatkozás modellezése során, előbbi a megfeszített izmok rugalmasságából, míg a másik az ember szabályozásából adódik.

A mozgást leíró differenciálegyenlet rendszer egy időben nem periodikusan változó együtthatójú lesz. Ilyen rendszerek esetén a stabilitás értelmezése is nehézkes, hiszen csak véges ideig létező jelenségekről beszélhetünk. A stabilitás vizsgálható az idő befagyasztásával (frozen time eigenvalue), ahol megvizsgáljuk az egyensúlyi helyzet stabilitását minden egyes időponthoz, mintha ez állna fenn tartósan, de ezek az eredmények minden képpen validálásra szorulnak. Ez elvégezhető numerikus szimulációk, vagy megfelelő Lyapunov függvény segítségével, valamint használhatóak a fázistér bizonyos tulajdonságai is. Numerikus szimulációk alapján alkalmazható egy praktikus stabilitási kritérium is, miszerint akkor tekintjük stabilnak az egyensúlyi helyzetet, ha kellően kicsi kezdeti feltételt választva az emberi test kialakuló szöghelyzete nem ér el egy bizonyos korlátot.

Kulcsszavak: anholonom, mechanika, gördeszka, egyensúlyozás, PD szabályozó, időben változó rendszerek, véges idejű rendszerek

MŰVÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

A SPANYOL VILÁGI KÓRUSZENE SZÜLETÉSE

BURKUS Boglárka Olimpia

Doktorandusz, szolfézs tanár és karvezető

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium és AMI

E-mail cím: dosz.zenetudomanyi@gmail.com

Mind a spanyol, mind az egyetemes történelem és a művészetek számára meghatározó uralkodók voltak a hazájukban szinte szentként tisztelt Katolikus Ferdinánd és Izabella, akiknek házassága révén 1469-ben egyesült Aragónia és Kasztília, és kezdődött meg a további ibér területek egyesítése. 1492-ben a mórok fennhatósága alatt lévő Granada felszabadításával az egész Ibériai-félsziget a Katolikus Királyok (Reyes Católicos) tartományaihoz került. A királyi pár nemcsak szigorú intézkedéseivel (pl. inkvizíció kiépítése) tünt ki az európai uralkodók közül, hanem a kultúrába fektetett – főként anyagi – támogatásával a reneszánsz művészet fellegvárává emelte hazáját. Mivel ekkoriban a Nápolyi Királyság is a spanyol korona része volt, itáliai, sőt németalföldi hatások is érték a spanyol zeneszerzőket, amelynek köszönhetően alakult ki a villancico műfaja, amely több évszázadon keresztül a költészet és a zene legfontosabb formája lett. Ezeket a műveket úgynevezett Cancionerókba (Daloskönyvek) gyűjtötték. A XIV-XV. század három legelső és meghatározó gyűjteménye a Manuscrito de Montecassino (Montecassinói Kézirat), Nápolyból; a Cancionero de la Colombina, Sevilából; és a Cancionero de Palacio, Madridból. Az elsőben csupán nyolc, a másik kettőben viszont számottevő arányban találhatók spanyol nyelvű darabok. A téma feldolgozásához csekély számú magyar szakirodalom áll rendelkezésre, spanyol és angol nyelven (különösen amerikai zenetudósok jóvoltából) viszont a feldolgozandó forrásanyag jelentékeny. A kutatásom egyik célja e zenei tételek magyar nyelvű fordításának közzétevése, ennek segítségével a zene és a szöveg összefüggésének vizsgálata. Továbbá egyetlen – eddig általam feldolgozott – forrás sem tért ki részletesen ezen művek gyakorlati, előadói megközelítésére, különösen a reneszánsz korban elengedhetetlen hangszeres és vokális improvizáció kérdésére, amelyet a korszak egyik legnagyobb specialistája, Jordi Savall interpretációin keresztül mutatok be.

Kulcsszavak: Reneszánsz, Katolikus Királyok, Cancionero, villancico.

MIT TANULHATOTT AZ IFJÚ KLEBELSBERG GRÓF AZ ANDRÁS A SZOLGALEGÉNY OLVASÁSÁKOR?

ERDŐSI-BODA Katinka

Doktorandusz, óraadó oktató

Pécsi Tudományegyetem Filozófia Doktori Iskola, Apor Vilmos Katolikus Főiskola

E-mail cím: erdosiboda@t-online.hu

„András a szolgalegény és az ifjú Klebelsberg gróf” című kétkötetes könyv bemutatására 2016. november 14-én - a Klebelsberg Kultúrkúriában - került sor. Az első kötet, az etikai „irányregény” először 1857-ben jelent meg „András a szolgalegény” címmel, s mely bizonyítottan Klebelsberg Kuno könyvtárának becses darabja volt. Az ifjú gróf személyiségének-jellemfejlődésének kialakulására valószínűleg nagy jelentőséggel hatott. Ezt most hasonló kiadásban veheti kézbe az olvasó.

A hasonló kiadása mellett, immár a „két kötetre bővített” változat második kötete - /szerkesztette Erdősi-Boda Katinka, és írta a VI.-XIII. fejezeteket/ - az eszménykép kérdéskörét két síkon járja körbe. „Az ifjú Klebelsberg gróf” címmel ellátott második kötet első részében -tanulmány szinten, valamint a klebelsbergi életvitel példájának bemutatásával-, kísérletet teszünk annak megválaszolására, hogy a család és az iskola milyen hatással lehetett az ifjú Klebelsberg jellemfejlődésére. Ezt követően, immár az esszé műfajában az első kötet, - mint irodalmi olvasmány, mint korabeli romantikus „irányregény”, erényregény – elemzése történik, a művészetfilozófia, (etika), művészetpedagógia megközelítésében. Azaz a korabeli könyv olvasása milyen élményanyagot jelenthetett az ifjú Klebelsbergnek, és mit jelenthet – aktualitása miatt - korunk olvasójának is.

Doktori kutatásom témája az „összművészeti” műalkotások hatásmechanizmusának és befogadásának elméleti és módszertani vizsgálata, az eszményképen/mítoszon keresztül, különös tekintettel a filozófia/etikaoktatás és erkölcsi nevelés vonatkozásában, területén. A könyv a művészeteken belül az irodalmat szeretné „felhasználni” a tanulók (hallgatók) „etikai érzékenységének” fejlesztésére, mintegy lehetséges oktatási segédanyagként, s módszertani útmutatóként tanárok részére, avagy ajánlott iskolai olvasmányként tanulók számára.

Doktori dolgozatomban, - a művészetfilozófián keresztül, egyszerre szűkebb és tágabb megközelítéssel - a wagneri „zenedráma” hatását kutatom. Az ezt megvalósító eszköz a „Gesamtkunstwerk”, azaz, mint a művészeteket (zene, irodalom, látvány) egyesítő-szervező erő, illetve maga a wagneri filozófia és műalkotás együttes bemutatásával szeretném megvilágítani a művekben lévő, rejtőzködő etikai tartalmakat (pl. négy sarkalatos erényt), amelyek tudatosításával, érzelmi azonosulásával akár azok még a felnőtt nevelés pillérei is lehetnének.

Könyvem egyes részeit egyúttal doktori disszertációmban is felhasználni kívánom, így előadásomat ezen fejezetek mentén állítottam össze.

Kulcsszavak: művészetfilozófia, etikai tartalmak, példakép/eszménykép, erkölcsi nevelés

EGY MEG NEM VALÓSULT ÉPÜLET? – FERDINAND FELLNER SZEREPE A MAGYAR KIRÁLYI OPERAHÁZ ÉPÍTÉSTÖRTÉNETÉBEN

JUHÁSZ Gabriella

Doktorandusz

*Pázmány Péter Katolikus Egyetem – Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola*

E-mail cím: gabhe90@gmail.com

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1873-ban zártkörű tervpályázatra hívta meg a korszak hat jeles magyar, osztrák és német építészt. Ybl Miklós, Steindl Imre, Szkalnitzky Antal, Ludwig von Bohnstedt, valamint Ferdinand Fellner a Magyar Királyi Operaház terveinek elkészítésére kapott megbízást, és a beérkezett munkák közül választották ki Ybl Miklós győztes anyagát, amelyet egy sor további változat követett, a végleges rajz elkészüléséig. Bár a pályázatot benyújtó építészek tervei nem valósultak meg, mindenképp további kutatásra érdemesek, hiszen ezek a dokumentumok bepillantást engednek a historizmus korának építésügyi eljárásaiba, valamint az építészek életművében is elhelyezhetők, nyomon követhetve ezzel stílusuk alakulását, változásait. A pályaművek jelentős része ma azonban ismeretlen helyen lappang, esetleg megsemmisült, vagy hiányos, ezáltal nehezen értelmezhető. Az építészek életművének ismeretében azonban kutatható, esetleg minimálisan rekonstruálható. Ferdinand Fellner pályázata nem teljes, csupán néhány elsődleges forrás áll rendelkezésre, amelyek közül legfontosabb a szinte minden részletre kiterjedő építészeti műleírás. Mivel a Fellner és Helmer iroda működése alatt folyamatos megbízásokat kapott, így az építészpáros több stíluskorszakot is átívelő teljesítménye lenyűgöző, azonban még fontosabb, hogy stílusuk is jól kutatható, az egymást követő épületek kialakításának vizsgálatával. Mivel a műleíráshoz tartozó tervanyag nem ismert, így az ebben a korszakban keletkezett színházépületek különösen fontosak a dokumentum értelmezéséhez. Mindezek közül kiemelkedik a budapesti Népszínház épülete, amely sajnos ma már csak archív felvételeken látható. A neoreneszánsz színház építése ugyanabban az évben kezdődött, amikor az Operaház pályázata véget ért és a hivatalos eredményhirdetés megtörtént. A két épület története nemcsak az építkezés évében, hanem több ponton is kapcsolódik. 1871-ben a Népszínház ügyével foglalkozó bizottság rendelkezésére bocsátották a Hermina teret, Fellner ide készített terve ma is megtekinthető. Gazdasági okokból azonban a fenti területet végül az Operaház kapta meg, a Népszínház a mai Blaha Lujza téren épült fel, Fellner dolgozta át saját terveit az új telek adottságaihoz. A közeli dátum, az építész azonos személye, valamint a műleírás is szoros kapcsolatot feltételez a két épület között, így jelenleg az sem zárható ki, hogy az Operaház pályázati anyaga alapként szolgált a Népszínház új terveinek elkészítéséhez. Az előadás, valamint a kutatás ezen elmélet bizonyítására, vagy cáfolására törekszik a rendelkezésre álló források ismeretében és további források elemzésével.

Kulcsszavak: építészettörténet, színházépítészet, tervpályázat, Fellner, Helmer

VERSENYMŰ ZAJHANGOKBÓL

KOVÁCS Zalán László

Doktorandusz

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

E-mail cím: kovzalan@gmail.com

Dubrovay László Kossuth-díjas zeneszerző trombitára, harsonára és tubára írt Hármasesverseny című műve 1989-ben készült el. A partitúra első oldalán feltüntetett adatokból látható, hogy a kompozíció elkészültéhez a motivációt kiváló művészek adták: a 2009-ben (máig egyetlen rézfúvósként) Kossuth-díjjal kitüntetett Geiger György trombitaművész és Hóna Gusztáv harsonaművész, mindketten a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának akkori szólamvezető zenészei, továbbá Bazsinka József tubaművész, a mű megírásakor a Magyar Állami Operaház zenekara, 1993-tól pedig a Budapesti Fesztiválzenekar tagja.

A mű megírása alatt Dubrovay folyamatosan egyeztetett a zenészekkel, és közben közösen kutatták, hogy milyen határai és különleges effektjei vannak a hangszereknek. A legkülönbözőbb fúvási technikákat és hangtorzító eszközöket használva számos olyan zajhang született meg, amely korábban nem. Ezeket a hangelemeket használta fel a szerző a művében, és alkotott belőlük zenei mondatokat, illetve a zajelemek visszatéréséből, változataiból kialakított egy olyan formát, amely klasszikus versenyművekből indul ki, és egyben programzenei elemeket is tartalmaz.

A groteszk, grafikus mozgások és a számtalan különleges effekt nem csak erre a Hármasesversenyre jellemző, hanem Dubrovay egyedi, különleges zenei nyelvét tükrözi. Az érdekes hangzásvilágon kívül számtalan nehézséget is hordoz magában a mű, hiszen az effektek olyan apró elemekből épülnek fel, amelyek a szólistákkal való személyes kísérletezések eredménye, így az újabb előadóknek nem csak a művet kell megtanulniuk, hanem olyan technikákat is el kell sajátítaniuk, amelyek más művészek fantáziájában születtek meg.

A Hármasesverseny további jellegzetessége, hogy csak zenekari kísérettel adható elő, hiszen a háttér apparátus szólamai hangszerspecifikus zajelemekkel gazdagon tarkítottak.

Kulcsszavak: Dubrovay, Hármasesverseny, trombita, harsona, tuba

EGY ITTHON MAJD NEM ELFELEJTETT KODÁLY TANÍTVÁNY

SIPOS Soma Mihály

PhD hallgató

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Kodály Intézet

E-mail cím: somasipos86@gmail.com

Seiber Mátyás egyike azoknak a magyar zeneszerzőknek, akit a szakmai berkeken kívül kevesen, vagy egyáltalán nem ismernek. Kodály Zoltánnal való személyes jó kapcsolata, életművének gazdagsága és változatossága pedig arra jogosítaná fel őt, hogy Magyarországon is többen érdeklődjenek iránta és zenéje iránt. Választott hazájában, Angliában készült eddig róla az egyetlen tudományos értékű mű, melyről ezidáig még magyar nyelvű összefoglalás sem született.

Ilyen esetben azonban felmerülhet a kérdés, hogy nem méltán elfeledett szerzőről, illetve kompozíciókról beszélünk-e? Seiber annyira sokoldalú zeneszerző volt, hogy korántsem egy unalmas kismesterről van szó. A zeneszerzés mellett az 1920-as években Schiffer Adolf osztályában csellózni is tanult, első vonósnégyesével Kodály, fúvósszerenádjával Bartók elismerését vívta ki. Németországba költözve Frankfurtban, a Hoch-féle konzervatóriumban jazz-zeneszerzést oktatott. Ez talán éles váltásnak tűnhet a kodályi és bartóki stílus után, azonban Seiber esetében is az élet volt a legnagyobb regényíró: még Németországba költözése előtt egy óceánjáró hajón zenélve ismerkedett meg a jazzel, melynek elevensége és művészi potenciálja azonnal magával ragadta a fiatal Seiber figyelmét. A Kodály osztályában tanult zenei készségekkel felfegyverkezve nem volt túl nehéz számára elsajátítani ezt a stílust – bár tudjuk, hogy Kodály maga nem kedvelte a jazzt. Hitler hatalomra jutása után Seibernek nem volt maradása Németországban, Angliába költözött, ahol sokáig nem tudott elhelyezkedni, képletesen szólva a menekültek keserű kenyerét ette. Az 1940-es évek elején kapott állást a londoni Morley College-ban, ahol a zeneszerzés tanáraként a schönbergi irányvonalat is figyelembe véve oktatott, közben a magyar kultúra fáradhatatlan terjesztőjeként Bartók és Kodály műveiről tartott előadásokat a BBC-ben, kórust alapított Dorian Singers néven és a magyar származású John Halas nevével fémjelzett Halas & Batchelor rajzfilmstúdióval együttműködve rajzfilmekhez is szerzett zenét – utóbbiak közül kiemelkedik az Orwell regénye által inspirált Állatfarm. Fő művének azonban a II. világháború után keletkezett Ulyssesst tekintette, mely egy kantáta tenor szólóra, kórusra és zenekarra, szövegét James Joyce azonos című regényéből kölcsönözte.

Kulcsszavak:

ÉPÍTÉSZETI TERVPÁLYÁZATOK A MAGYARORSZÁGI KÉSŐ HISTORIZMUSBAN

SZÉKELY Márton

Doktorandusz

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építészettörténeti és Műemléki tanszék

E-mail cím: szekely.marton86@gmail.com

Doktori kutatási témám a magyar historizáló építészet kései szakaszának pályázatait vizsgálja. Az 1890 és 1920 közötti korszak hazai építészeti szaksajtójában található valamennyi pályázati témájú adat és híradás összesítésével átfogó statisztikákat készítettem, melyek kirajzolják az építészeti tervpályázat intézményének fejlődését a századforduló polgárosuló Magyarországon. A kutatás elsődlegesen az építész-szakma korabeli érdekképviseleti szervei, legfőképp a Magyar Mérnök és Építész Egylet (1867-1944) által kiadott médiumokban megjelent publicisztikákra támaszkodik. Az időhatárt Ybl Miklós halálától az első világháborúig terjesztettük ki. Ybl mester elhunytá egybeesik a historizmus kései korszaka kibontakozásának kezdetével; a világháború pedig olyan tartós építőipari visszaesést okozott, ami egyértelműen lezárja a korszak építészeti tervpályázatainak történetét. A kutatott periódus alatt több, mint 800 pályázat kiírásáról tudunk, melynek körülbelül 20%-áról rendelkezünk további információval az eredményesség tekintetében; és kevesebb, mint tizedük esetében maradtak fent tervek, ábrák. Elmondható, hogy a tárgyalt korszakban a pályázatok száma évente nőtt, mely tendenciának csak az 1890-es évek végi gazdasági válság, illetve az I. világháború összeomlása vetett gátat. A kiírt tervpályázatok túlnyomó többsége állami középületekre vonatkozó nyilvános titkos tervverseny volt, elvértve találunk magán építetők által hirdetett versenyt – ezek közül az egyik legjelentősebb a budapesti New York palotái volt. A korszak legfontosabb tervpályázatainak láncolata az 1896-os Millenniumi ünnepekhez köthetőkkel kezdődik, többek közt ilyen a városligeti Vajdahunyadvára; és a világháború előestéjének grandiózus versenyeiig tart, mint például a Nemzeti Színházé. A különböző pályázóktól származó pályatervek egymással való összehasonlítása igen tanulságos számunkra a korszak tervezői alkotómódszerének mélyebb megértése céljából; több, mint pusztán az egyes elkészült épületek analízise. A leendő dolgozat a magyar építészettörténet eddig kevésbé kutatott késő historizáló időszakát kívánja részletesebben tárgyalni – a szakmatörténet és stílustörténet szempontjából.

Kulcsszavak: építészettörténet, historizmus, eklektika, tervpályázat

BEETHOVEN-ZONGORASZONÁTÁK KIADÁSAI A ZENESZERZŐ ÉLETÉBEN ÉS HALÁLA UTÁN, A XIX. SZÁZAD VÉGÉIG. HOGYAN LÁTTA BEETHOVENT CZERNY, MOSCHELES ÉS LISZT?

TIHANYI Zsuzsanna

DLA hallgató

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

E-mail cím: tihanyizsuzsanna88@gmail.com

Beethoven harminckét opusz-számmal ellátott zongoraszonátájának első kiadásait tíz különböző kottakiadó segítette napvilágra a zeneszerző életében. Vajon miért váltott Beethoven ilyen sokszor kiadót? Milyen volt a kapcsolata kiadóival? A szonáták a zongorista-zeneszerző oeuvre-jének egyik fontos pillérét alkották, Hans von Bülow szavaival: ez a zene Új Testamentuma. A zeneszerző halála után, a század második felében a kottakiadók sorban álltak azért, hogy megjelentethessenek egy-egy gyűjteményes zongoraszonáta-kiadást – ezekből csak a XIX. században, tehát kevesebb mint hetvenöt évvel Beethoven halála utánig hetvennél több különböző sorozat látott napvilágot Európában és Amerikában. Mindezek némelyike olyan muzsikusközreadásában, mint például Carl Czerny, Ignaz Moscheles vagy Liszt Ferenc. Czerny és Moscheles mindketten kiváló zongoristák, zeneszerzők, egyazon kornak nagy előadó egyéniségei – és Beethoven tanítványai voltak. Közreadásaik mégis nagyban különböznek egymástól. Vajon miért?

Előadásomban ezekre a kérdésekre is keresem a választ. A század második felében szinte divatszámra ment, hogy az ismertebb muzsikusközreadást készítsenek, ami a későbbi generációknak nem kevés fejtörést és dilemmát okozott. Korabeli dokumentumokra, Beethoven kiadóival való levelezésére, a XIX. századi Beethoven zongoraszonáta-közreadásokra és más primer forrásokra támaszkodva próbálom megvilágítani a korabeli kottaközreadás, a kottaszöveghez való hűség fogalmát, felfogását, az autenticitás és a közreadói szabadság jelentését.

Kulcsszavak: Beethoven, zongoraszonáta, közreadás, Tihanyi Zsuzsanna, zene

ZENEKRITIKA AZ 1950-ES ÉVEKBEN A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ SAJTÓARCHÍVUMÁNAK TÜKRÉBEN

V. SZÚCS Imola

PhD hallgató, tudományos segédmunkatárs

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, MTA BTK Zenetudományi Intézet

E-mail cím: v.sz.imola@gmail.com

Az 1950-es évek magyar zenekultúrájával foglalkozó szakirodalomban időről-időre visszatérő motívum a kritikairás problémássá válásának említése. Bár ezek a beszámolók sok tekintetben egybevágnak, helyenként mégis találhatóak ellentmondások közöttük. A kritika felülről szándékolt elhallgattatásáról, a zeneélet szereplői részéről "minőségi közöny"-ről, az "ön-reflexióról" való lemondásról épp úgy olvashatunk, mint a kritikáról szóló élénk vitákról, és annak felélesztését követelő felszólalásokról. Jelen előadás nem kevesebbre vállalkozik, mint ezen ellentmondások feloldására az ötvenes évek zenekritikai helyzetének bővebb vizsgálatával. Ehhez a munkához alapul a szakirodalmon kívül az Operaház archívumának a korszakot illető sajtókritika-könyvei szolgálnak. A téma terjedelmére tekintettel tíz év a vizsgálódás tárgya 1948-tól 1957-ig. Szintén a téma nagysága és az összehasonlíthatóság célja az oka, hogy az előadás a kritikátár vizsgálatokor minden esztendő 10. hónapját veszi alapul, bemutatva és elemezve az intézményről és annak előadásairól megjelent cikkek és kritikák számbeli és tartalmi változásait. Az előadás végezetül az így nyert adatokat a történelmi eseményekkel, a korszak zeneéletének ismert vonatkozó dokumentumaival és a szakirodalmi adatokkal párhuzamba állítva keresi a válaszokat a változások valódi okaira, és a zenekritika valós helyzetére az 1950-es években.

Kulcsszavak: Zenekritika, 50-es évek, Operaház

KÉT ZENEKARI GYÁSZINDULÓ BARTÓK BÉLA MUNKÁSSÁGÁBAN - TANULMÁNY A KOSSUTH SZIMFONIKUS KÖLTEMÉNY ÉS A NÉGY ZENEKARI DARAB ZÁRÓTÉTELEI KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSRŐL

VÁSZKA Anikó

PhD hallgató

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

E-mail cím: vaszka.aniko@gmail.com

Az 1912-ben komponált és 1921 nyarán hangszerelt Négy zenekari darab stílusa olyannyira összetett, hogy nemcsak Bartók érett művei kompozíciós stílusának egy-egy harmóniai elemét és ritmikai komponensét vetíti elő, de fiatalkori műveire is visszamutat. A cisz-moll hangnemű IV. tétel, a Marcia funebre sötét atmoszférája és az indulószerű ritmusok Bartók első zenekari művére, az 1904. január 13-án bemutatott Kossuth szimfóniai költeményre, pontosabban annak utolsó két szakaszára emlékeztet. A Négy zenekari darab utolsó tétele, bár stílusában feszültebb és tragikusabb hangvételű, mint a „Mindennek vége!” és a „Csöndes, minden csöndes” címmel ellátott szakaszok, számos párhuzamot és hasonlóan elgondolt motívumot találhatunk.

Míg a Strauss Hósi élet című műve nyomán készült alkotás halotti marsát két téma: a Kossuth-téma és a gyásztéma határozza meg, addig a Marcia funebre tételt a gyorsan elhaló motívumok és a hosszabb-rövidebb szakaszok egymásutánja definiálja. Formailag mégis hasonló a két gyászinduló, hiszen bevezető résszel kezdődnek, két átvezető epizód oldja a periódusok karakterének különbözőségét és mindkettő Codával zárul. Emellett megfigyelhető a bensőséges hangvételű, kamarazeneszerűen hangszerelt szakaszok váltakozása a harcias, heves részekkel, és a fűvós hangszerek alapvető funkciója. Párhuzamot vonhatunk a két mű gyásztémája között is, mivel komor hangulatuk mellett mindkettőre a pontozott ritmus jellemző és dallamvonaluk is hasonló: szekundonként emelkedő majd ereszkedő ívet követ. A vonóskar kíséretében megszólaló témák a későbbiekben jelentős átalakuláson esnek át.

Már a Kossuth-szimfónia befejezésében megfigyelhető az a tipológia, amely a későbbi Bartók művek fináléját jellemzi és meghatározza: a mélyvonóskar elhaló hangjai alatt zakatoló üstdob trillák. Ez az elgondolás megfigyelhető úgy a Négy zenekari darab utolsó tételében, mint Bartók két színpadi művében: A kékszakállú herceg vára és A csodálatos mandarinban is. A tragikus sötétségben befejeződő darabok tehát nemcsak dramaturgiájukban, de záró ütemeik hangszerelésében is azonosságot mutatnak.

Kulcsszavak: zenekar, hangszerelés, halotti mars, gyászinduló

ORVOS- ÉS EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

HIPOXIA, MINT KÓROKI TÉNYEZŐ AZ INTIMA KALCIFIKÁCIÓ PATHOGENEZISÉBEN

BALOGH Enikő¹, TÓTH Andrea¹, SZEŐCS Dóra¹, PARAGH György¹, JENEY Viktória¹

PhD hallgató

¹Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar, Belgyógyászati Intézet, Vaszkuláris Immunológiai Kutatócsoport

E-mail cím: balogh.eniko@belklinika.com

Bevezetés: A hipoxia és a kalcifikáció együttesen megfigyelhető folyamat az atheroszklerotikus plakkokban. A vaszkuláris kalcifikáció hátterében a vaszkuláris simaizomsejtek (VSMCs) oszteogenikus differenciációja áll. Jelen munkánk célja annak a vizsgálata volt, hogy vajon a hipoxia befolyásolja-e a VSMCs oszteogenikus differenciációját.

Módszerek: Humán aorta simaizomsejteket (HAoVSMCs) normoxiás (21% O₂) és hipoxiás (5% O₂) körülmények között tenyésztettünk. Kvantitatív valós idejű PCR-ral (qRT-PCR) határoztuk meg az oszteogenikus transzkripciós faktorok (Runx2, Sox9), valamint az oszteokalcin mRNS szintjét. A Runx2 és a Sox9 fehérjék expresszióját Western Blot technikával, az oszteokalcin expresszióját pedig ELISA módszerrel határoztuk meg. Alizarin Red festéssel láthatóvá tettük az extracelluláris mátrix mineralizációját. Az extracelluláris mátrix Ca tartalmát Calcium Assay Kit, a reaktív oxigén gyökök mennyiségét DCFDA Assay Kit segítségével határoztuk meg.

Eredmények: A hipoxia hatására időfüggő módon megemelkedett a HAoSMC Runx2 és Sox9 mRNS szintje, 16 óránál közel nyolcszoros indukciót eredményezve mindkét gén esetén, a normoxián tartott kontrol sejtekhez viszonyítva. A mRNS szintek megemelkedésével párhuzamosan a Runx2 és a Sox9 fehérjék expressziója is növekedett, 16 óra alatt közel négyszeresére a normoxiás körülmények között tartott kontrol sejtekhez viszonyítva. Az oszteogenikus transzkripciós faktorok indukcióját követte az oszteokalcin mRNS szintjének nyolcszoros megemelkedése. A hipoxia jelentősen fokozza a vaszkuláris simaizomsejtek oszteogenikus differenciációját a korábban már jól ismert induktor pl. inorganikus foszfát (Pi) és Ca mellett. A Pi és Ca által indukált extracelluláris mátrix mineralizációt a hipoxia jelentősen felgyorsította. A hipoxia jelentősen fokozta a HAoSMCs ROS termelését. A ROS termelésének gátlása N-acetil-ciszteinnel (NAC) csökkentette a Runx2, Sox9 és az oszteokalcin mRNS hipoxia által keltett indukcióját, és csökkentette az extracelluláris mátrix mineralizációját.

Következtetés: A hipoxia fokozza a VSMCs oszteogenikus differenciációját és az extracelluláris mátrix mineralizációját, valamint a sejtek ROS termelését. A ROS képződésének gátlása csökkenti a hipoxia oszteogén hatását, ami arra enged következtetni, hogy a ROS jelentős szerepet játszik a hipoxia oszteogenikus differenciációt kiváltó hatásában. Különös jelentősége lehet ennek a mechanizmusnak intima kalcifikációban, mely fokálisan, elsősorban előrehaladott érlelmeszesedéses plakkokban jelenik meg, ahol a hipoxiás régiók jelenléte jól dokumentált.

Kulcsszavak: hipoxia, vaszkuláris simaizomsejt, Runx2, Sox9, ROS

Támogató projektek: OTKA-K116024 JV; GINOP-2.3.2.-15-2016-00005; ÚNKP-16-3.

A RÁDIÓFREKVENCIÁS SUGÁRZÁS BIOLÓGIAI HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA EMLŐS SEJTEKBEN

BANKÓ Csaba¹, DOMJÁN Brigitta¹, KOLLÁR Ernő², SZOMBATHY Csaba³ és BACSÓ Zsolt¹

¹Debreceni Egyetem, Általános Orvosi Kar Biofizika és Sejtbiológia Intézet

²Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Villamosmérnöki és Informatikai Kar, Szélessávú Hírközlés és Villamosságtan Tanszék

³Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Villamosmérnöki és Informatikai Kar, Elektronikus Eszközök Tanszék

Bevezetés: Az ionizáló sugárzások direkt DNS károsító hatása jól ismert. A mobiltelefonia által használt rádiófrekvenciás (RF) sugárzások, azaz a nem ionizáló sugárzások káros biológiai hatásai ugyanakkor nem egyértelműek. A vezeték nélküli kommunikáció robbanásszerű terjedése miatt, közérdeklődésre tart számot az RF sugárzások biológiai hatásainak pontosabb megismerése.

Anyagok és módszerek: A kísérleteinkben Jurkat-sejtvonalon Halo-assayt alkalmaztunk, ami a DNS fizikai töréseire specifikus módszer. Mivel ezzel a módszerrel nem tudtunk különbséget kimutatni az RF kezelt és kontroll sejtek között, ezért egy érzékenyebb módszert kerestünk a DNS-ben történő esetleges változások kimutatására. A H2AX foszforiláció (γ -H2AX) a DNS kétszál törés egyik legkorábban azonosítható jelátviteli lépése a DNS kijavításnak. A H2AX, a H2A hisztonfehérje egyik módosulása. Indirekt immuno fluoreszcens assay-vel γ -H2AX intenzitásbeli változást vizsgáltunk HELA és HEK sejteken lézer-scanning citométerrel (LSC-vel). Továbbá áramlási citométer segítségével HEK sejtvonalon hőmérsékletfüggést vizsgáltunk.

Eredmények: A vizsgálataink során kapott eredmények igazolják, hogy a HEK és HELA sejtek, egyaránt mutatnak γ -H2AX intenzitást RF besugárzás hatására, azonban különböző mértékben. LSC készülékkel mérve a H2AX foszforilációja jelentősebb HEK sejtekben, a HELA sejtekhez képest. Továbbá a wellekről készített infravörös kamerás felvételtől látható, hogy besugárzás hatására Hotspot és No Hotspot területek jelentek meg, ugyanis nem azonos mértékben melegedtek a tenyésztőedény egyes területei. Ezek között a területek között félvezető termisztor hőmérővel meghatároztuk a pontos hőmérséklet különbséget. HEK sejtekben áramlási citométerrel vizsgálva a γ -H2AX hőmérsékletfüggését, a γ -H2AX intenzitás korrelál a hőmérséklet növekedésével. Ugyanezt a γ -H2AX intenzitás növekedést mutatják a pozitív kontrollként növekvő koncentrációban alkalmazott etopoziddal kezelt sejtek is.

Konklúzió: Eredményeinket összegezve elmondható, hogy az RF sugárzás nem okoz DNS károsodást. Az RF kezelés képes emelni a hőmérsékletet és a hőmérséklet növekedés okozza a γ -H2AX változást.

Kulcsszavak: Rádiófrekvenciás sugárzás, nem ionizáló sugárzás, H2AX foszforiláció

A NŐGYÓGYÁSZATI DAGANATOS BETEGEK TÁPANYAG-BEVITELI ÉRTÉKEI, TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOTA

BÁRÁNY Beatrix, PhD hallgató

Témavezető: Prof. Dr. PÓKA Róbert

Debreceni Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Szülészeti és Nőgyógyászati Intézet

A rosszindulatú daganatos betegségek gyakorisága emelkedő tendenciát mutat, s bár az onkológiai kezelések folyamatosan fejlődnek, a sikerességet gyakran hátráltatja a tumor, vagy maga a kezelés által indukált alultápláltság, anyagcserezavarok. Kutatásunk célja a nőgyógyászati daganatos betegek étel- és tápanyagbeviteli gyakoriságának, tápanyag-beviteli értékeinek valamint tápláltsági állapotának, alultápláltság kockázatának felmérése, illetve azon táplálkozással összefüggő rizikótényezők feltárása, melyek hatással lehetnek a kezelés sikerességére, továbbá az életminőségre.

A táplálkozás vizsgálatára étel- és tápanyagbeviteli gyakorisági kérdőívet valamint három napos táplálkozási naplót alkalmaztunk, az energia- és tápanyagbeviteli értékek elemzése a NutriComp Étrend Sport 3.0 szoftver segítségével történt. Az életminőség mérésére a hazai és nemzetközi felmérésekben, a daganatos betegek körében preferált EORTC-QLQ-C30 általános életminőséget mérő kérdőívet alkalmaztuk. A malnutríció vizsgálatára a MUST, komplex szűrési módszert használtuk. Sor került a derékkörfogat mérésére is, mely egyszerű módszere a centrális elhízás megítélésének. A személyes adatok, antropometriai státusz rögzítésére saját szerkesztésű kérdőívet alkalmaztunk.

A vizsgáltak köre (n=120) olyan 18 év feletti nőbetegek, akiknél méhnyakrák (n=40), méhtrákrák (n=25), petefészekrák n=(55) diagnózisa áll fenn. A vizsgálat során a betegek 33%-a korai, 67%-a előrehaladott stádiumban volt. Az átlagos testtömegindex (BMI) 27,3 kg/m², a derékkörfogat átlaga 98 cm volt. Eredményeink alapján a betegek közel 70%-a a túlsúlyos és elhízott BMI kategóriába tartozik. A méhtrákrákban szenvedő betegek körében szignifikánsan nagyobb a testtömegindex és a derékkörfogat is, a méhnyakrákos betegekhez képest. A MUST szűrés során kapott eredmények alapján a 6%-nál közepes, míg 43%-nál a malnutríció magas rizikója állapítható meg. Az eredményeinkből megmutatkozott, hogy a malnutríció összefüggésben van a csökkent életminőséggel. Az átlagos energiafogyasztás (24±9 kcal/ttkg), úgy, mint a fehérjebevitel (0,95±0,4 g/ttkg) az ajánltnál kisebb értéket mutatott. A tápanyagtartalom elemzése során elégtelennek bizonyult mind a vitamin-, és ásványi anyag bevitel is. A korai és előrehaladott stádiumú és a betegség különböző szakaszaiban lévő betegek energia-, és tápanyagbevitelében nem találtunk szignifikáns különbséget. Nyers zöldséget legalább naponta egyszer 42,5%-uk, gyümölcsöt 51,6%-uk fogyasztott. Húsokból többen a szárnyasokat, illetve a soványabb részeket részesítik előnybe, míg halat, halkonzervet hetente többször csak a 11,6%-uk fogyasztott.

Összefoglalásként elmondható, hogy a betegpopuláció táplálkozása nem megfelelő, fontos a táplálkozási rendellenesség mielőbbi felismerése, s a kiszűrt betegeknél a táplálásterápia elkezdése a tápláltsági állapot fenntartása, illetve javítása érdekében. A daganatellenes kezelések mellett tehát úgy tűnik, még sokat tehetünk az eredményesség javítása érdekében, további adatok és összefüggések feltárása szükséges, s figyelmet kell fordítani a táplálkozás paramétereinek optimalizálására, mely az életminőség javítása mellett fokozhatja a daganatellenes kezelés sikerességét.

A MENINGEOMA KIÚJULÁS RIZIKÓFAKTORAI

Dr. BENCZE János

Ph.D. hallgató

Debreceni Egyetem Idegtudományi Doktori Iskola

Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Pathológiai Intézet Neuropathológiai Tanszék

E-mail cím: bencze.janos@med.unideb.hu

Dr. CSONKA Tamás

Egyetemi tanársegéd, Ph.D hallgató

Debreceni Egyetem Idegtudományi Doktori Iskola

Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Pathológiai Intézet

E-mail cím: csonkatamas84@gmail.com

Dr. VARKOLY Gréta

Ph.D. hallgató

Debreceni Egyetem Idegtudományi Doktori Iskola

Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Pathológiai Intézet Neuropathológiai Tanszék

E-mail cím: varkoly.greta@med.unideb.hu

Dr. MAHAN C Kouhsari

Ph.D. hallgató Debreceni Egyetem Idegtudományi Doktori Iskola

Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Pathológiai Intézet Neuropathológiai Tanszék

E-mail cím: mahan_1941@yahoo.com

Dr. HORTOBÁGYI Tibor

tanszékvezető, egyetemi docens

Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Pathológiai Intézet Neuropathológiai Tanszék

E-mail cím: hortobagyi@med.unideb.hu

Bevezetés: A meningeoma az egyik leggyakoribb intracranialis tumor. Elsősorban idős korban jelentkezik, jellegzetes a női dominancia. A tumorok nagy része szövettanilag benignus, ugyanakkor térfoglaló hatása miatt potenciális életveszélyes. A magas prevalencia, gyakori recidiva és a progresszióra való hajlam indokolja a meningeomák részletesebb vizsgálatát.

Célkritizés: A hazai és nemzetközi szakirodalom áttekintése, valamint saját experimentális eredményeink alapján a meningeoma kiújulásában szerepet játszó védő- és hajlamosító tényezők azonosítása.

Anyagok és módszerek: A kutatásban több szakmát felölelve vizsgáltuk a meningeoma kiújulás neuropathologia, idegsebészeti, molekuláris pathológiai és népegészségtani aspektusait. Szisztematikusan haladtunk a demográfiai és környezeti faktoroktól kezdve, a genetikai és epigenetikai tényezőkhöz át, a terápiában kulcsszerepet játszó klinikai diszciplínák (radiológia, idegsebészet, patológia) releváns adatainak áttekintéséig. Külön figyelmet fordítottunk a neuropathológia vizsgálaton belül a szövettani gradus és az immunhisztokémiai eljárások prediktív szerepére. Kutatócsoportunk immunhisztokémiai módszerrel vizsgálta a tumor recidiva szempontjából kiemelten fontos a p53 és Ki-67 fehérjéket. Kutatásunkban 70 beteg 114 mintáját szöveti multiblokk (tissue microarray – TMA) technikával vizsgáltuk. A standardizált p53 és Ki-67 (Mib-1) jelölés után, metszeteinket digitalizáltuk és a magreakció pozitivitása alapján 4 csoportba (0, 1+, 2+, 3+) osztottuk. A recidivált és nem-recidivált eseteket összehasonlítottuk a magreakció intenzitás, a pozitív sejtek százaléka és kettő szorzatából adódó histoscore vonatkozásában.

Eredmények: A kor és a nem nincs jelentős hatással a meningeoma kiújulására. A fej-nyak régiót ért irradiáció, dohányzás és nehézfém expozíció növeli, míg a zöldségben és gyümölcsben gazdag diéta csökkenti a kockázatot. A hormonális hatások szerepe és a mobiltelefonok elterjedése közötti kapcsolat nem egyértelmű.

Genetikailag kiemelt szerepe van az NF2 génnek, ami a sporadikus esetek 60%-ában mutáns. Epigenetikai tanulmányok alapján a DNS-metiláció és micro-RNS modifikáció szignifikáns szerepet tölt be a pathogenesisben.

Prognosztikus jelentősége van a tumor méretének (>50mm), alakjának (gomba-alakú), lokalizációjának (koponyabázis), az agyi invázió meglétének és a tumor körüli ödéma kiterjedésének.

Az aktuális (2016-os) WHO klasszifikáció alapján soroljuk be meningeomákat a 3 szövettani gradus egyikébe. A kiújulás kockázata szignifikánsan nagyobb magasabb gradus esetén: I. gradus: 7%–25%, II. gradus: 29%–59%, III. gradus: 60%–94%.

Immunhisztokémiai szempontból a p53 és Ki-67 a két legtöbbet vizsgált fehérje. A nemzetközi szakirodalommal összhangban saját kutatásunk is megerősítette, hogy a Ki-67 reakció szignifikánsan magasabb visszatérő meningeoma esetén. A p53 szerepe nem egyértelmű; egyes tanulmányok statisztikai kapcsolatot mutatnak az immunreakció és a recidiva rizikó között, míg mások nem találtak ilyen összefüggést. Saját kísérletünk alapján a p53 reakció szignifikánsan magasabb a nem-recidivált csoportban a kiújult daganatokhoz viszonyítva.

Az idegsebészeti gyakorlatban a tumor reszekció mértéke alapján meghatározásra kerül az öt fokozatú Simpson gradus. A fokozott recidiva rizikó és a magasabb Simpson gradus között szignifikáns korreláció áll fent.

Következtetés: Eredményeink rámutatnak azokra az anamnesztikus, diagnosztikus adatokra, amelyek birtokában a kezelőorvos pontosabb képet kaphat a kiújulás kockázatáról, így lehetősége nyílik az optimális terápia megválasztására.

Kulcsszavak: Meningeoma, Immunhisztokémia, Neuropathologia, Prognosztikus faktorok

A TOMPALÁTÁSRÓL ÉS SZŰRÉSÉRŐL – MŰLT, JELEN, JÖVŐ

BUDAI Anna

PhD-hallgató

PTE-ÁOK Élettani Intézet

E-mail cím: anna.budai@aok.pte

Bevezetés. A tompalátás (görögül amblyopia) egy olyan, leggyakrabban csak egy szemet érintő állapot, melynél szemüveges korrekcióval sem érhető el 1.0 látásélesség. Előfordulása hazánkban meglehetősen gyakori, akár 8-20% is lehet az évenként regisztrált új esetek aránya. A fel nem ismert tompalátók visszafordíthatatlan látáskárosodást szenvedhetnek. Megfelelő szűréssel azonban az amblyopiát korán észrevehetjük, kezelését időben megkezdhetjük. Mivel ezen állapot egyik legtipikusabb tünete a térlátás hiánya, célszerű a térlátást vizsgáló szűrőmódszereket alkalmaznunk. Sajnos a szakirodalom szerint a jelenleg elérhető sztereotesztek nem elég érzékenyek a térlátás hiányának detektálására, ezáltal az amblyopia és a potenciálisan amblyopiához vezető állapotok szűrésére. Jelen kutatásunk célja egy, eddig csak elméleti kutatóintézetekben használt dinamikus véletlen pont sztereoteszt (továbbiakban DRDS) tesztelése és értékelése.

Alanyok és módszerek. A Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központ Szemészeti Klinikájával együttműködve eddig összesen 122 gyermek vett részt a vizsgálatban, életkoruk 4-14 év közé esett. A gyermekszemészeti szakrendelésen megjelent egészséges illetve valamilyen szemészeti diagnózissal rendelkező (tompalátás, kancsalság, nagyfokú távollátás, egyéb törési rendellenességek) gyermekeket szemészeti szakvizsgálat után az általunk fejlesztett DRDS-el is megvizsgáltuk. A táblagépen vetített betűket a gyermekek 20-30 cm távolságból, vörös-zöld szűrőszemüvegen keresztül nézték. Ezen kívül minden gyermeknél elvégeztük a Lang tesztet is, mely a szemészeti gyakorlatban elfogadott és rutinszerűen használt sztereoteszt. Ez volt összehasonlítási alapunk a DRDS érzékenységének vizsgálatában.

Eredmények. A DRDS szenzitivitása 100%, specificitása 52.7% volt az amblyopiára nézve; ezzel szemben a Lang teszt 40%-os szenzitivitást és 88.4%-os specificitást adott ugyanerre a betegségre. Ezt követően megnéztük a DRDS szenzitivitását (79.2%) és specificitását (66.2%) együttesen az amblyopiára és a potenciálisan ehhez vezető betegségekre is. Eredményeinket itt is összehasonlítottuk a Lang teszt szenzitivitásával (33.3%) és specificitásával (98.6%). Ezen teszt értékelése meglehetősen szubjektív. Mi a klinikán használatos értékelést vettük alapul.

Diszkusszió. A fenti eredmények azt mutatják, hogy a DRDS egy érzékeny és megbízható teszt lehet nemcsak az amblyopia, hanem az amblyopiához vezető rendellenességek szűrésére is. További céljaink között szerepel egy, már folyamatban lévő nemzetközi együttműködés keretében még több gyermek vizsgálata, illetve egy részletes szűrőprotokoll kidolgozása.

Támogatás. Nemzeti Agykutatási Program „KTIA_NAP_13-1-2013-0001” és OTKA K108747.

Kulcsszavak: térlátás, amblyopia, szűrővizsgálat, sztereoteszt

KERESKEDELMI ÉS NEM KERESKEDELMI FORGALOMBÓL SZÁRMAZÓ TÖMÉNY SZESZESITALOK ACETALDEHID TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

BUJDOSÓ Orsolya

I. éves doktorandusz hallgató

Egészségtudományok Doktori Iskola

Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Megelőző Orvostani Intézet

E-mail cím: bujdosoorsi92@gmail.com

Témavezető: Dr. ÁRNYAS Ervin Mihály

Az acetaldehid, az etanol lebomlása során keletkező toxikus-rákkeltő hatású vegyület, mely világviszonylatban jelentős mértékben hozzájárulhat az alkoholos eredetű megbetegedések, különösen a szájüregi daganatok kialakulásához. Mindezen tények ellenére, a különböző forrásokból származó és eltérő alapanyagokból készült tömény szeszesitalok acetaldehid tartalmáról közölt adatok ellentmondásosak, így kutatásunk céljaul tűztük ki, hogy *gázkromatográfiás-tömegspektrometriás* (GC-MS) vizsgálattal meghatározzuk többféle, kereskedelmi és nem kereskedelmi forrásból származó tömény szeszesital acetaldehid tartalmát. A vizsgált 211 szeszesital, 22 országból származott (18 európai-, 4 tengerentúli), és a minták ~10%-ában detektáltunk acetaldehidet. A kereskedelmi forgalomból beszerzett égett szeszesitalok acetaldehid koncentrációja 1406-11007 $\mu\text{mol/l}$, míg a nem kereskedelmi forgalomból származóké 1551-30146 $\mu\text{mol/l}$ között változott. A statisztikai analízis nem mutatott ki szignifikáns különbséget a kereskedelmi és a nem kereskedelmi forrásból származó italfeleségek acetaldehid tartalmában. A kereskedelmi eredetű, acetaldehidet tartalmazó minták között előfordultak mind gyümölcs, mind pedig gabonafélékből készült szeszesitalok, melyek (két szőlő alapanyagú minta kivételével) több mint 15 évesek voltak, és nem légmentesen zárt italosüvegekből származtak. Ezzel szemben a nem kereskedelmi forrásokból gyűjtött, acetaldehid tartalmú minták 3 évnél fiatalabb, gyümölcs, főleg szőlő alapanyagú párlatok közül kerültek ki. Eredményeink alapján megbecsültük az acetaldehid koncentrációját a szájüregben, és megállapítottuk, hogy ott a töménysége toxikológiailag releváns értéket érhet el. Ezért a tömény szeszesitalok kémiai vizsgálata lényeges információt nyújthat annak eldöntéséhez, hogy a különböző összetételű italfeleségek tartós fogyasztás esetén hozzájárulhatnak-e a szájüregi daganatok kialakulásához, valamint az egyéb egészségkárosodásokhoz.

Kulcsszavak: tömény szeszesitalok, gázkromatográfia-tömegspektrometria, acetaldehid

PUPILLA FÉNYREFLEX VIZSGÁLATA EGY ÚJ, KOMPLEX SZKIZOFRÉNIA PATKÁNYMODELLBEN

BÜKI Alexandra

PhD hallgató

Elméleti Orvostudományok Doktori Iskola, Idegtudomány program

Szegedi Tudományegyetem, Orvostudományi Kar, Élettani Intézet

E-mail cím: buki.alexandra@med.u-szeged.hu

KALMÁR György

PhD hallgató, Informatika Doktori Iskola

Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar, Képfeldolgozás és Számítógépes Grafika Tanszék

E-mail cím: kalmargy@inf.u-szeged.hu

Bevezetés: A szkizofrénia a népesség 1%-át érintő súlyos, egész életen át tartó neuropszichátriai rendellenesség, amelynek kezelése jelentős szociális, gazdasági és anyagi terhet ró a társadalomra. Emiatt szükséges a szkizofrénia pathomechanizmusának a feltárása, illetve hatékony, mellékhatásmentes terápia kidolgozása, melyhez megfelelő állatmodell szükséges.

Korábbi kísérleteinkben kimutattuk, hogy az új, komplex, krónikus szkizofrénia patkány alfajta (WISKET) egyedei nemcsak a szenzoros kapuzásban, a kognitív funkciókban, a motoros aktivitásban és a fájdalomérzékenységben mutatnak eltérést, de az elsősorban a vegetatív idegrendszer szabályozása alatt álló hőszabályozásban is. A szkizofréniaiban szenvedő betegekből gyakran felborul a szimpatikus/paraszimpatikus idegrendszer aktivitásának egyensúlya, amely a pupillomotoros funkciókban is megmutatkozó elváltozásokat okoz. Jelen kísérletünk célja a pupillomotoros funkciók vizsgálata, esetleges eltéréseinek meghatározása állatmodellünkben.

Módszerek: Felnőtt hím WISKET (n=26) és kontroll Wistar (n=15) patkányokat 2,5 mg diazepam adásával szedáltunk, hogy jól tolerálják a vizsgálati procedúrát. A pupilla fényreflexet sötétbe szoktatott (10 perc) állatokon végeztük. A direkt pupillareflexet módosított digitális fényképezőgéppel (Nikon D7000) rögzítettük infravörös megvilágítás mellett. A pupillareflexet intenzív, 600 ms-os fényingerrel váltottuk ki, amellyel egy időben infravörös jelzőfényt alkalmaztunk az állat szemébe. Az offline videofelvételeket MATLAB-ban (R2015a) írt program segítségével analizáltuk. A program folyamatosan nyomon követte az írisz és a pupilla átmérő hányadosának (relatív pupilla átmérő) változását a fényimpulzus felvillanásától kezdve és ennek megfelelően értékelte ki a kívánt paramétereket.

Eredmények: A WISKET patkányok sötétbe adaptált pupilla átmérője szignifikánsan nagyobb volt, mint a kontroll állatoké. Hasonlóképpen nagyobb volt a fényre adott válasz esetében a minimális és a redilatációkor mért pupilla átmérő is ebben a csoportban. A kontrakciós út és idő nem tért el egymástól a két csoportban, így a számított sebesség sem mutatott eltérést. Ugyanakkor a relatív kontrakció mértéke jelentősen alacsonyabb volt a WISKET patkányokban.

Összefoglalás: Az új alfajta állatai számos változást mutattak a pupillomotoros működésben, a statikus és a dinamikus paraméterekben is, mely a vegetatív idegrendszer működési zavarára utal. Mivel a pupilla vegetatív tónusában a paraszimpatikus hatás dominál, és a fényreflex is ezen aktivitás növekedésének tulajdonítható, eredményeink a paraszimpatikus idegrendszer csökkent aktivitását jelezheti, és/vagy a fokozott szimpatikus idegrendszeri aktivitást. Modellünk ennek megfelelően alkalmas lehet a szkizofrénia nemcsak magatartásbeli, de vegetatív tüneteinek szimulálására is.

Kulcsszavak: szkizofrénia, állatmodell, patkány, vegetatív, pupilla fényreflex

ANTIBIOTIKUMOK HATÁSA AZ AQUAPORIN 5 EXPRESSZIÓJÁRA VEMHES PATKÁNY UTERUSZBAN

CSÁNYI Adrienn, HAJAGOS-TÓTH Judit, GÁSPÁR Róbert, DUCZA Eszter

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem, Gyógyszerésztudományok Doktori Iskola, Gyógyszerhatástani és Biofarmáciai Intézet

E-mail cími: csanyi.adrienn@pharm.u-szeged.hu; judittoth@pharm.u-szeged.hu, gaspar@pharm.u-szeged.hu; ducza@pharm.u-szeged.hu

Bevezetés: Az aquaporin (AQP) vízcsatornák kis hidrofób integráns membránfehérjék. Közülük sok megtalálható a női reproduktív szervekben és fontos szerepük van a terhesség során is. Korábban bizonyítottuk, hogy az AQP 1, 2, 3, 5, 8 és 9 megtalálható a késői vemhes patkány uterusban, emellett az AQP5 expresszió drámai csökkenését figyeltük meg a vemhesség utolsó napján. Vizsgáltuk továbbá, hogy az AQP5 expresszió és az uterus kontrakciók kialakulása közötti kapcsolat lehetőségét oxitocinon keresztül. Mivel még nincs információ az antibiotikumok AQP5 expresszió módosító hatásáról és arról sem, hogyan befolyásolják a méhkontrakciókat; ezért célul tűztük ki néhány terhesség során is alkalmazott antibiotikum hatásának vizsgálatát ezekre a folyamatokra.

Módszerek: Foszfomicinnel (40 mg/kg), amoxicillinnel (40 mg/kg), és doxiciklinnel (30 mg/kg) kezeltünk vemhes Sprague-Dawley patkányokat per os. Foszfomicin kezelést egyszer kaptak a vemhesség 21. napján és a 22. napon kivettük a méhszövetüket. Amoxicillin és doxiciklin kezelést hét napon keresztül kaptak a vemhesség 16. napjától és a vemhesség utolsó napján kivettük méhszövetüket. Reverz transzkriptáz PCR és Western blot technikákat használtunk az AQP5 mRNS és fehérje expresszió változásának detektálására. A kezelt állatokból származó méhsimaizom összehúzódás mértékét izolált szervi kontraktilitási vizsgálatokkal teszteltük.

Eredmények: A foszfomicin és amoxicillin előkezelés szignifikáns növekedést idézett elő mind az AQP5 mRNS, mind a fehérje expressziójában a vemhesség utolsó napján. A doxiciklin kezelés szignifikánsan csökkentette az AQP5 mRNS és fehérje szintjét. A foszfomicin és amoxicillin előkezelés szignifikánsan csökkentette a kálium-klorid, illetve az oxitocin által kiváltott méhkontrakciókat.

Összefoglalás: Eredményeink alapján úgy gondoljuk, hogy az AQP5 expresszió és a méhsimaizom kontraktilitása összefüggésben van egymással, mivel az AQP5 növekvő expresszióját az uterus csökkenő kontrakciós képessége követi. Az uterus kontrakcióit a foszfomicin és az amoxicillin kezelés is mérsékelte növekvő AQP5 expresszió mellett. Ennek tükrében következtetünk arra, hogy a foszfomicin és amoxicillin kezelés terhesség során enyhítheti a méhkontrakciókat, ami kedvező mellékhatás lehet koraszülés esetében.

Kulcsszavak: Aquaporin 5, amoxicillin, doxiciklin, foszfomicin, terhesség

OXIDÁLT HEMOGLOBIN FORMÁK SZEREPE AZ INTRAVENTRICULARIS VÉRZÉST KÖVETŐ GYULLADÁSOS FOLYAMATOKBAN

ERDEI Judit¹, TOLNAI Emese¹, BALOGH Enikő¹, TÓTH Andrea¹, PATAKI István², PARAGH György¹, NAGY Andrea², JENEY Viktória¹

¹Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar, Belgyógyászati Intézet

²Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar, Gyermekklinika

E-mail cím: jutka.erdei@gmail.com, jenyev@belklinika.com

Bevezetés: Koraszülöttekben az agyi érrendszer éretlensége gyakran intraventricularis vérzéshez (IVH) vezet, amely a későbbiekben súlyos idegrendszeri károsodásokat okozhat. Az IVH-t kísérő gyulladással járó folyamat molekuláris mechanizmusa nem ismert teljes mértékben, és a terápiás lehetőségek korlátozottak. Korábbi munkákban kimutatták, hogy IVH-t követően a vörösvérsejtek (VVT) lízise következik be, melyet a hemoglobin (Hb) oxidációja követ. A hemoglobin oxidációja során metHb és ferrylHb keletkezik, melyekből a hem disszociációja is bekövetkezhet. A ferrylHb nem stabil molekula, képződését követően kovalens módon keresztkötött Hb multimerek alakulnak ki. Korábbi munkákban IVH után nyert cerebrospinalis folyadékban (CSF) szabad Hb, metHb és hem jelenlétét mutatták ki. Korábbi vizsgálatok a ferrylHb gyulladáskeltő hatását igazolták endothél sejteken, melyek során a ferrylHb adhéziós molekulák: vaszkuláris sejt adhéziós molekula 1 (VCAM-1), intercelluláris adhéziós molekula 1 (ICAM-1) és E-selectin indukcióját idézte elő. Vizsgálatunk célja a CSF hemoglobin összetételének meghatározása volt, valamint annak tanulmányozása, hogy az egyes oxidált Hb formák hozzájárulnak-e az IVH-t követő gyulladáshoz.

Anyagok és Módszerek: Jelen munka során eddig 25 CSF minta analízisét végeztük el, melyeket a Debreceni Egyetemen gyűjtöttünk IVH-t elszenvedett koraszülöttektől. A Hb és metHb szinteket spektrofotometriás módszerrel, a teljes hem tartalmat 3,3',5,5'-Tetramethylbenzidine reagenssel határoztuk meg. A VCAM-1, ICAM-1 és E-selectin adhéziós molekulák szolubilis formáinak szintjét, illetve a ferrylHb keletkezésére utaló kovalens módon keresztkötött Hb multimerek jelenlétét Western Blot technikával mutattuk ki a CSF-ban. Kísérleteinkhez az endothél sejteket (HUVEC) humán köldökzsinór vénából izoláltuk. A HUVEC sejteket különféle Hb formákkal illetve CSF-kal kezeltük, ezt követően VCAM-1, ICAM-1, E-selectin, mRNS szinteket kvantitatív RT-PCR módszerrel, míg a fehérje expressziós szinteket Western Blot technikával határoztuk meg.

Eredmények: IVH-t követően a CSF-ban szabad Hb, metHb és hem jelenlétét figyeltük meg. Ezen kívül kimutattuk, hogy az IVH-t követően nyert CSF minták kovalens módon keresztkötött Hb multimereket is tartalmaztak. A keresztkötött Hb multimereket tartalmazó CSF mintákban szolubilis adhéziós molekulák jelenlétét is igazoltuk. In vitro kísérleteinkben kimutattuk, hogy a Hb oxidációs termékei közül csak a ferrylHb indukálja az adhéziós molekulák expresszióját endothél sejtekben.

Összefoglalás: Eredményeink, - összhangban az irodalmi adatokkal - igazolták, hogy IVH-t követően bekövetkezik a Hb oxidációja, és Hb oxidációs termékek jelennek meg a CSF-ban. Elsőként mutattuk ki, hogy a CSF kovalens módon keresztkötött Hb-t is tartalmaz, mely a Hb erőteljes oxidációjára, ferrylHb képződésére utal. Az adhéziós molekulák jelenléte a kovalens módon keresztkötött Hb-t tartalmazó CSF mintákban, valamint in vitro eredményeink arra utalnak, hogy a kovalens módon keresztkötött Hb-nak kulcsszerepe van az IVH-t követő gyulladási folyamatban.

Kulcsszavak: intraventricularis vérzés, ferrylHb, endothél sejt

SS-VEP FELDOLGOZÁS EEGLAB KÖRNYEZETBEN

FÜLÖP Diána

PhD.hallgató

Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar

E-mail cím: diana.fulop@aok.pte.hu

Bevezetés: Kutatásainkban különböző dichoptikus ingerekre adott steady state kiváltott válaszokat (ss-VEP) vizsgálunk. A regisztrált hullámok morfológiája szinuszhullámmal közelíthető, frekvenciájuk mellett amplitúdójukkal illetve fázisukkal jellemezhetőek. Az elemzés alapját egy az FFT-n (Fast Fourier Transzformáció) alapuló statisztika a T^2_{circ} adja és a független komponens analízis (ICA) egészíti ki. Célunk az volt, hogy kialakítsunk egy olyan elemzési módszert, amely minimális szubjektív emberi beavatkozást igényel.

Módszerek: A térlátás vizsgálatához dinamikus random pont sztereogramokat (DRDS), illetve dinamikus random pont korrelogramokat (DRDC) jelenítettünk meg, melyet hatvannégy csatornás elektorenkefalográffal (EEG) regisztráltuk regisztráltunk. A csatornaszétválasztást minden esetben cirkuláris polárszűrős szemüveg biztosította. Minden felvétel legalább 1 perces volt. Adataink feldolgozásához, szűréséhez a Matlab alapú EEGLAB toolbox-ot használtunk. Az EEGLAB-ban a frekvenciaszűrés, valamint az epoch-okra osztás mellett ICA-t végeztünk. Az ICA egy olyan matematikai algoritmus, mely képes a regisztrált, kevert hullámok mintázatuk szerinti elkülönítésére. Ezek az úgy nevezett hullámkomponensek tartalmazzák az általunk alkalmazott stimulusra jellemző hullámot is. A EEGLAB által biztosított kereteken túl Matlab-ba implementáltuk a T^2_{circ} statisztikát, mellyel minden számunkra nem fontos komponenst kiválogattuk, és a továbbiakban artefaktként kezeltük.

Eredmények: A független komponens analízis a T^2_{circ} -vel kombinálva megbízhatóan adja vissza az alkalmazott stimulus frekvenciájának illetve harmonikusainak komponenseit. A kialakított analízis igazolja a regisztrált agyi válasz jelenlétét, fázisából a feldolgozási sebesség eltéréseire következtethetünk.

Következtetés: A T^2_{circ} alkalmazhatóságát megvalósítottuk az EEGLAB környezetben. Az EEGLAB-ba beépített vizualizációs eszközt felhasználva lehetővé tettük a T^2_{circ} adatainak a fejmodellen való megjelenítését. A T^2_{circ} és az ICA kombinációja hatékonyan alkalmazható automatikus ss-VEP jellegű kiváltott válasz elemzésre.

Kulcsszavak: sztereolátás, ss-VEP, EEG

SZELENOANHIDRID ÉS SZELENOÉSZTER TÍPUSÚ VEGYÜLETEK MULTIDROG REZISZTENCIA VISSZAFORDÍTÓ HATÁSA VASTAGBÉL ADENOKARCINÓMA SEJTEKEN

GAJDÁCS Mária¹, DOMÍNGUEZ-ÁLVAREZ Enrique², HANDZLIK Jadwiga³, SPENGLER Gabriella¹

PhD hallgató

¹Szegedi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar, Orvosi Mikrobiológiai és Immunbiológiai Intézet, Szeged, Magyarország

²Spanyol Nemzeti Kutatási Tanács Kémiai Szakosztály, Madrid, Spanyolország

³Jagelló Egyetem Orvostudományi Kar, Gyógyszertechnológiai és Biotechnológiai Tanszék, Kraków, Lengyelország

E-mail cím: mariopharma92@gmail.com

Bevezetés: A kemoterápiára rezisztens daganatok megjelenését napjaink egyik legjelentősebb egészségügyi problémájának tartják. Multidrog rezisztenciáról (MDR) beszélünk, ha egy daganatos sejt több, egymástól szerkezetileg és farmakológiai szempontból különböző kemoterápiás szerrel szemben mutat rezisztenciát. Az energiafüggő efflux pumpa fehérjék túlermelődését az MDR egyik rendkívül fontos mechanizmusának tekintjük. Fontos terápiás irányvonalnak vélik az efflux pumpa gátló (efflux pump inhibitor, EPI) szerek használatát, mint adjuvánsokat. Az oxidatív stresszt egyre többen tekintik ígéretes tumorspecifikus támadáspontnak. A kalkogén elemeket (S, Se, Te) tartalmazó szerves vegyületek a kísérletes kemoterápiás kutatások érdeklődési körébe kerültek sokoldalú biológiai tulajdonságaik miatt: citotoxikus aktivitással rendelkeznek, képesek modulálni a gyulladáss- és immunválaszt, valamint a reaktív oxigén intermedierek (ROS) szintjét, emellett a multidrog rezisztenciát is képesek visszafordítani.

Célkitűzés: Kutatásunk célja a magyar lakosság körében gyakori vastagbélrák *in vitro* modellezése, valamint különböző fizikai és kémiai tulajdonságokkal rendelkező szelénvegyületek multidrog rezisztencia visszafordító hatásának vizsgálata.

Anyag és módszer: Kísérleteink során egy szelеноanhidrid (1), tíz szelеноészter (2-11) és négy referencia vegyületként használt kalkogénszármazék (12-15) aktivitását vizsgáltuk Colo 205 érzékeny és Colo 320 MDR vastagbél adenokarcinóma, illetve MRC-5 humán embrionális tüdő fibroblaszt sejtvonalon. A vegyületek citotoxikus hatását kolorimetriás tetrazólium (MTT) teszt segítségével határoztuk meg, az ABCB1 transzporter működését rhodamin 123 akkumulációs vizsgálattal mértük. Apoptózist indukáló hatásukat Annexin V-FITC festéssel, áramlási citometriával határoztuk meg.

Eredmények: A 9-11-es számú szelеноészterek erősen toxikus hatásúak voltak érzékeny és MDR sejtvonalon vizsgálva, míg a ciklikus szelеноanhidrid (1) szelektivitást mutatott az MDR sejtvonal irányába. Az ABCB1 pumpát leghatékonyabban szintén a fent említett négy származék gátolta, tízszer kisebb koncentrációban voltak hatékonyabbak a pozitív kontrollnál. Több szelénvegyület is képes volt indukálni apoptózist, a leghatékonyabbnak a szelеноanhidrid (1) bizonyult, mely korai apoptózist indukált a vizsgált sejtpopuláció 66,1%-ban. A referencia vegyületek nem bizonyultak aktívnak egyik kísérletben sem.

Következtetések: Megállapíthatjuk, hogy a vizsgált vegyületek figyelemre méltó aktivitással rendelkeznek, a szelénatom jelenléte és helyzete meghatározónak bizonyult a vegyületek rákellenes hatása szempontjából. Vizsgálataink eredményei alapján a hatékonysághoz szükséges feltételek a metil-ke-ton-szelеноészterek (9-11) és a ciklikus szelеноanhidrid (1) esetén teljesülnek, ezek a vegyületek kiindulópontot jelenthetnek további kísérletek tervezéséhez.

Kulcsszavak: szelén, vastagbél adenokarcinóma, multidrog rezisztencia (MDR), efflux pumpa, apoptózis

Köszönetnyilvánítás: A kutatás létrejöttét a Külgazdasági és Külügyminisztérium által meghirdetett Márton Áron Kutatói Program támogatta.

PUBLIC KNOWLEDGE AND ATTITUDES ALONG WITH RESPONSIBILITY OF HEALTHCARE PROFESSIONALS RELATED TO ANTIBIOTIC USE IN THE SOUTHERN GREAT PLAIN OF HUNGARY

GAJDÁCS Márió¹, SZABÓ Andrea², PAULIK Edit²

PhD student

¹*University of Szeged, Faculty of Medicine, Department of Medical Microbiology and Immunobiology, Szeged, Hungary*

²*University of Szeged, Faculty of Medicine, Department of Public Health, Szeged, Hungary*
E-mail cím: mariopharma92@gmail.com

Introduction: Antibiotics are essential components of modern medicine, but their misuse by patients and clinicians alike, threatens their effectiveness. The emergence of antibiotic-resistant bacteria has implications for everyone, regardless of age, gender or place of residence. The aim of our study was to evaluate the public attitude toward antibiotic use and patient adherence, as well as the liability of healthcare professionals.

Methods: A self-administered questionnaire-based study was performed at urban and provincial GP's offices and pharmacies, as well as during postgraduate courses for physicians in the Southern Great Plain of Hungary. The questionnaires for patients were developed in accordance with the Special Eurobarometer 407 report. Data collection has been running since november 2015. Statistical analyses were performed by SPSS Statistics 24.0 software.

Results: The 109 patients who responded (with a 48.1% rejection rate) involved 60.6% female, 39.4% male, with an average age of 50.7 years, 56.9% of them living in cities; 53.7% of the respondents had chronic illness. Two-third (64.8%) of the respondents, predominantly women ($p < 0.001$) were satisfied with their knowledge on infectious diseases. 32.1% has taken antibiotics within the last year. There was significant association between the number of correct answers and education level ($p < 0.001$), however there was no correlation with their health status, age or residence. 4.6% of the respondents have attempted to obtain antibiotics without a doctor's prescription, while 13.8% believed that, if necessary, they could acquire these drugs without a medical prescription, typically people living in urban areas ($p = 0.021$). From the 210 medical professionals (community pharmacists and physicians in equal numbers) 82.9% agreed that the instructions of the pharmacists are just as important as the GP's. According to 78.1% of the respondents, patient education could significantly lower the incidence of infectious diseases, while 94.2% feels that they have a responsibility to give health advice to patients. 53.1% elaborates on every detail of antibiotic use; just 86.6% thinks that it is important to recommend the use of probiotics.

Conclusions: Antibiotics are medicines of central importance and users need to manage them adequately. There has to be a change in attitude, especially on the patients' level, to avoid the unnecessary use of these drugs. The involvement of behavioral sciences and investment in patient education by medical professionals and the government could be of great significance in achieving development.

Keywords: antibiotics, attitudes, education, residence, healthcare professionals

Acknowledgements: The authors of this paper received funding from the Márton Áron Research Programme financed by the Hungarian Ministry of Foreign Affairs and Trade.

MODERNKORI INFORMATIKA A LÁTÁSSZŰRÉS SZOLGÁLATÁBAN

GUTH Kitti¹

Népegészségügyi MSc Epidemiológia szakirány
BUDAI Anna², SZABÓ István², JANDÓ Gábor²

¹Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar

²Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Élettani Intézet

E-mail cím: guth.kitti@gmail.com

Az amblyopia (tompalátás), egy olyan látásfejlődési zavar, melyben a domináns szem végzi a látásfunkció nagy részét, míg a tompalátó szem látóélessége gyengébb, többé-kevésbé elnyomott állapotban van. Incidenciája hazánkban 3-5%, prevalenciája bizonyos régiókban elérheti a 6-12%-ot is. Fontos a korai, még az általános iskola megkezdése előtti szűrés, mivel a rendellenesség a látás kritikus érési periódusának lezárulta (7-9 éves kor) után már alig javítható. Késői felismerés vagy a kezelés elmulasztása súlyos maradandó látásromlást, esetleg az egyik szem vakságát is eredményezheti, az időben diagnosztizált gyermekeknél viszont reverzibilis a betegség. Az amblyopia leggyakoribb oka a strabismus (kancsalság) és az anizometriópia (eltérő törőerő a két szemben). Az amblyopia a sztereolátást (kétszemes térlátást) ellehetetleníti, így ennek vizsgálata jó diagnosztikai eszköznek bizonyult. A jelenleg alkalmazott térlátás vizsgáló teszt (Lang II) nem kielégítő érzékenységgű, könnyen kijátszható és a szervezett szűrés sem megoldott. A laboratóriumunkban alkalmazott dinamikus sztereoteszt (DRDS-E), ami véletlenszerű pontokból álló háttéren különböző orientációjú E betűkből áll, ígéretes vizsgálóeljárásnak bizonyult. Ez a teszt szabad szemmel látható mintázatot nem tartalmaz, csak 3D (piros-kék ill. piros-zöld szűrőjű) szemüveg segítségével, ép térlátás mellett láthatóak az E betűk. Kutatásunk jelenlegi fázisában egy olyan web alapú applikáció fejlesztése a cél, melyben a fent említett E betűk mellett a gyermekek számára feltehetően izgalmasabb figurák (mosolygós arcok, állatok, mesehősök) is választhatóak és amellyel minden számítógépen, beleértve tableten valamint okostelefonon is kivitelezhető a látásszűrés. A szoftver által rögzítésre kerül a vizsgált gyermek neve, kora, pre- és perinatalis komplikációk esetleges jelenléte, családi anamnézise, a feladatokra adott válaszai, a mérés időtartama és körülményei, valamint a megjelenített ábrák sorrendje és paraméterei (nehézsége) is. Terveink szerint a szoftver a későbbiekben otthonról, online formában is elérhető lesz, így elengedhetetlen egy mindenki által könnyen kezelhető felhasználói felület fejlesztése. A szoftver fejlesztésének jelen állapotáról, ill. az első vizsgálatokról és adatokról szeretnénk beszámolni. Magyarországon egyedülálló kezdeményezés, bízunk benne, hogy a program sok kisgyermekes családnak lesz segítségére a jövőben és a korai felismeréssel teljes gyógyulás vagy nagymértékű javulás érhető el az érintetteknek, ezáltal szignifikánsan növelve a jövőbeni életminőséget.

Kulcsszavak: amblyopia, strabismus, sztereolátás, gyermekek látásszűrése

A SZABADALOMVESZTETT GYÓGYSZEREK TÁMOGATÁSPOLITIKÁJÁNAK KÉRDÉSEI - BIOHASONLÓ ÉS GENERIKUS GYÓGYSZERPROGRAMOK HATÉKONYSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTJAI

HARSÁNYI András

PhD hallgató

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Szociológia Doktori Iskola, Szociálpolitika Program
Egészségpolitika és Egészség-gazdaságtan Tanszék*

E-mail címe: harsanyi.andras@tatk.elte.hu

Társszerzők: CSANÁDI Marcell, Prof. KALÓ ZOLTÁN, Dr. INOTAI András

Az egészségügyi kiadások – ezen belül a gyógyszerkiadások – az elmúlt évtizedekben dinamikus módon emelkednek, melynek okai szerteágazóak. Kelet-Közép-Európa esetében a fiskális kontroll a fejlett nyugati országokhoz viszonyítva jóval szigorúbb, miközben az egészségi állapotot nézve sokkal rosszabb mutatókkal rendelkeznek a térség országai. A gyógyszer-közkiadásokra fordítható források elmaradnak a nyugat-európai színvonaltól, ugyanakkor a gyógyszerekhez a korlátosabb erőforrások mellett is hasonló áron lehet hozzájutni a régióban a nemzetközi referenciaárazás, illetve a paralel kereskedelem miatt. A bizonyítékokon alapuló egészségpolitikát szinte kizárólagosan csak a befektetési döntésekhez alkalmazzák, míg a kiadáskorlátozás vagy akár a forráskivonás egészségpolitikai eszköztára tudományos bizonyítékokkal nem kellően megalapozott. A gyógyszerpolitikai szabályozás egyik legnagyobb hiátusa a szabadalomvesztett gyógyszerek piacán mutatkozik. Ez azért különösen szerencsétlen helyzet, mert a betegek döntő többségének a gyógyszer generikus termék (melyek az originális termékkel egyenértékű, bioekvivalens termékek, terápiás hatásuk az originális gyógyszerével megegyezik, áruk ugyanakkor kedvezőbb annál). A biológiai terápiákkal, melyek a hagyományos, kémiai úton előállított gyógyszereknél bonyolultabb termékek, kevesebb a tapasztalatunk. Ennek következménye, hogy az orvosok és a finanszírozó, döntéshozó számára gyakran még nem egyértelmű megoldás a szabadalmi védettség elvesztése után a betegek originálisról azonos hatóanyagú biohasonló terápiára való átváltása. A szabadalomvesztett gyógyszerek felhasználásának dobozforgalomban vett aránya egyre növekszik, éppen ezért a finanszírozás fenntarthatóságával küzdő egészségügy egyik kulcsfontosságú eleme a hatékony támogatáspolitikai rendszer működtetése lenne.

Minden olyan esetben, amikor egy szabadalomvesztett hatóanyag alkalmazásában nem történik meg az átváltás a drágább originális terápiáról az olcsóbb (biohasonló, generikus) terápiára és a váltásból fakadó bizonytalanság jelentette kockázat mértéke kisebb a váltás következtében potenciálisan elérhető társadalmi hasznoknál, jóléti veszteséget szenved a társadalom. Jelenleg a hatékonyság vizsgálata során kevés kritérium alapján értékelik a gyógyszerpolitika eredményességét. Jellemzően az originális gyógyszer szabadalomvesztését követően mutatkozó árerózió mértékével és gyorsaságával, illetve a szabadalomvesztett hatóanyag felhasználásának növekedésével jellemzik a döntéseket. Ugyanakkor a hatékonyan működő programok kizárólag megfelelően kialakított, szélesebb perspektívát is figyelembe vevő teljesítményértékelési indikátorrendszer alkalmazásával biztosíthatók.

Kutatási eredményeimen keresztül bemutatom, hogy a szabadalomvesztett termékek megjelenésének országonként eltérő hatásai lehetnek – olyanok is melyeknek nem a költségmegtakarítás az elsődleges hozadéka. A biohasonló infliximab terápia betegforgalmi adatainak elemzésén keresztül bemutatom továbbá, a finanszírozó milyen lehetőségeket tudna kihasználni a jövőben a kiadások korlátozását és a maximális egészség-nyereséget egységesen szem előtt tartva.

Kulcsszavak: gyógyszerpolitika, szabadalomvesztett gyógyszerek, biohasznó, generikus

DAGANATOS MEGBETEGEDÉSEK KORAI DIAGNOSZTIZÁLÁSÁNAK ESZKÖZEI

HORVÁTH Orsolya

Doktorandusz

Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Klinikai Orvostudományok Doktori Iskola

E-mail címe: orsolya.horvath@aok.pte.hu

A daganatos megbetegedések vezető halálokként jelennek meg nemcsak a magyar lakosság, hanem a világ népességének viszonylatában is. Kezelésük mind a betegre, mind a egészségügyi szolgáltatóra komoly anyagi terhet ró. Mindezek figyelembe vételével korai felismerésük és kezelésük hozzájárul a fenti okok enyhítéséhez és a kiadások csökkentéséhez. A betegség későbbi lefolyására tehát kihatással van a diagnosztizálás időpontja. A legmodernebb klinikai eszközökkel történő vizsgálatok azonban még mindig nem jelentenek 100%-os, kétséget kizáró eredményeket sem a betegnek, sem az orvosnak.

Az utóbbi években, noninvazív módszerként használják az erre a feladatra kiképzett kutya munkáját. Kihhasználva a kutyák kiváló szaglóképességét és a tanulásra való fogékonyságát, megfelelően felépített kiképzéssel többek között a tüdődaganat, méhnyakrák, prosztatatarák korai felismerése is elérhető. Az eredmények tükrében nem elhanyagolható ennek az élő diagnosztikai műszeres vizsgálatnak a pontosabb megismerése, a kutya munkájának, kiképzésének bemutatása.

Ugyancsak új vizsgálati eljárásnak tekinthetjük az elektromos orrok által végzett diagnosztizálást, ahol szintén az ember egyedi szagában bekövetkező változásokat, a szagkomponensek mennyiségi eltérését analizálja a műszer, összehasonlítva az egészséges emberek szagmintáival. A biomarkerek elemzése tehát azt a kutatási irányt mutatja, amely pontos és időben felismerhető eszközt állíthat az egyéb műszerek piaci kínálata közé.

Mindezek alapján összehasonlító vizsgálattal elemzem a fenti diagnosztikai eszközök hatékonyságát, összevetem azok validitását, kitérek a kutyák által diagnosztizált egyes daganatos megbetegedések szenzitivitási és specificitási kérdéseire és végső következtetéseket vonok le az alkalmazás esetleges jövőbeni irányainak fejlesztésére, meghatározására.

Kulcsszavak: prevenció, daganatos megbetegedések, biomarker, kutya, elektromos orr

AZ ANTIOXIDÁNS ALFA-TOKOFEROL MÓDOSÍTTJA A NEM SZTEROID GYULLADÁSGÁTLÓK SIMAIZOMRA GYAKOROLT HATÁSÁT

KOTHENCZ Anna, HAJAGOS-TÓTH Judit, GÁSPÁR Róbert

Phd hallgató

Szegedi Tudományegyetem Gyógyszertudományok Doktori Iskola, Gyógyszerhatástani és Biofarmáciai Intézet

E-mail cím: kothencz.anna@pharm.u-szeged.hu

Bevezetés: Az antioxidánsok használata rendkívül elterjedt napjainkban, ugyanakkor más gyógyszerekre gyakorolt hatása még nem kellően tisztázott. Ismert tény, hogy szervezetünkben a ciklooxygenáz (COX) enzimek működése során szabadgyökök (ROS) szabadulnak fel. Ezért célul tűztük ki a nem szteroid gyulladásgátlók hatásváltozásának vizsgálatát antioxidáns α - tokoferol jelenlétében patkány simaizomzaton.

Módszerek: 22 napos vemhes és nem vemhes Sprague-Dawley patkányokból származó simaizom szöveteken kontraktilitási vizsgálatokat végeztünk izolált szervfürdőben *in vitro*. Antioxidánsként α -tokoferol-szukcinátot (10^{-7} M) használtunk, míg a nem szteroid gyulladáscsökkentők közül a COX-2 szelektív rofecoxib (10^{-10} – 10^{-6} M) és a nem szelektív diklofenák (10^{-9} – 10^{-5} M) kumulatív dózissorát alkalmaztuk. A vizsgált szövetekben a COX enzimek aktivitását immunoassay kittel határoztuk meg.

Eredmények: 22 napos vemhes állatból származó mintákon a nem szelektív COX-gátló diklofenák és a szelektív COX-2 gátló rofecoxib *uterus* relaxáló hatása antioxidáns jelenlétében szignifikáns emelkedést mutatott, míg nem vemhes szöveteken nem alakult ki különbség. *Trachea* vizsgálata során, az antioxidáns jelenléte a diklofenák *trachea* tónuscsökkenő hatását dóziszfüggően emelte, ugyanakkor a rofecoxib hatását szignifikánsan csökkentette. Az *in vitro* kísérletekben kapott hatáskülönbségek részben a COX eltérő szöveti enzimek aktivitásával magyarázható.

Összefoglalás: Kísérleteink eredményeit összefoglalva, elmondhatjuk, hogy az antioxidáns jelenléte módosítja a nem szteroid gyulladásgátlók simaizomra gyakorolt hatását. Ennek a változásnak a mértéke függ a nem szteroid gyulladásgátlók szelektivitásától és a simaizom típusától. Ezért feltételezzük, hogy az antioxidánsok megváltoztathatják a nem szteroid gyulladásgátlók terápiás hatását a simaizmokon.

Kulcsszavak: simaizom, antioxidáns, NSAID, patkány

CCL18 BIOMARKER VIZSGÁLATA SZISZTÉMÁS SCLEROSISBAN SZENVEDŐ BETEGEKBEN

KOVÁCS Antonietta

PhD hallgató

PTE ÁOK Elméleti Orvostudományok Doktori Iskola

PTE KK Reumatológiai és Immunológiai Klinika

E-mail cím: kovacs.antonietta@gmail.com

A szisztémás sclerosis (SSc) a bőr és a belső szervek fibrózisával, degeneratív elváltozásával jellemezhető autoimmun betegség, egyik jellemző biomarkere a CC chemokine ligand 18 (CCL18). Célunk megvizsgálni, hogy a biomarker szérumszintje korrelál a légzés- és kézfunkciók romlásával, ízületi károsodás mértékével, betegség aktivitásával, demográfiai adatokkal, majd az eredményeket összevetni kontroll csoportokkal. További csoportokat létrehozni tünetek, antitestek jelenléte-hiánya alapján, ezek biomarker szintjét összevetni.

4 csoportunk: SSc-s, rheumatoid arthritises (RA), Raynaud szindrómás, egészséges kontroll. Felmértük a betegek mozgásszerveinek állapotát, nemzetközileg elfogadott, funkciókat felmérő kérdőíveket töltöttünk ki velük, légzésfunkció-, laborvizsgálatokat végeztünk és felvettük a kórtörténetet. Meghatároztuk a CCL18 biomarker szintjét a betegek szérumában ELISA vizsgálattal. Az eredményeket leíró statisztikával jellemeztük, korrelációanalízist végeztünk, majd Mann Whitney U és Kruskal-Wallis U tesztet használtunk SPSS Statistics 22 program segítségével.

Az SSc-s, RA-s betegeknél magasabb volt a CCL18 szint az egészséges kontroll és Raynaud szindrómás csoporthoz képest. Az SSc-s csoportban negatív korrelációt találtunk az erőltetett vitálkapacitás (FVC), az erőltetett kilégzési másodperc térfogat (FEV), a vitálkapacitás (VC), a szén-monoxid diffúziókapacitás (DLCO) és a CCL18 biomarker között. A betegség aktivitási index (DAS28), kéz anatómiai index (HAI) és a CCL18 szint között pozitív, az általános egészségi állapotot vizsgáló kérdőív (HAQ) és a CCL18 szint között negatív korrelációt figyeltünk meg. Szignifikáns pozitív korrelációt találtunk az SSc-s, RA-s és az egészséges beteg csoportnál a súly, testtömegindex (BMI), C-reaktív protein, vörösvértest süllyedés és a CCL18 biomarker szintje között. Szignifikánsan magasabb CCL18 biomarker szintet mértünk a betegeknél, akik tüdőfibrózisban szenvedtek vagy abnormális EKG-vel rendelkeztek.

Megállapítottuk, hogy a CCL18 biomarker szintjének mérését felhasználhatjuk szervi érintettségek kimutatására, segítséget nyújthatnak a szervi érintettségek változásának és betegség aktivitásának nyomon követésében. Viszont önmagában a biomarker vizsgálata nem elegendő, szükséges elvégezni a klinikai vizsgálatokat és a kapott eredményeket együttesen kell elemezni a beteg állapotának felmérésére.

Kulcsszavak: szisztémás sclerosis, szkleroderma, fibrózis, CCL18, biomarker

SZESZKVITERPÉN SZÁRMAZÉKOK ÉS ÖSZTROGÉNEKKEL KÉPZETT KONJUGÁTUMAIK ANTIPROLIFERATÍV HATÁSA EMLŐKARCINÓMA SEJTEKEN

Dr. KULMÁNY Ágnes Erika¹, Prof. Dr. SCHNEIDER Gyula², Dr. ZUPKÓ István³, Dr. MINORICS Renáta⁴

¹PhD hallgató, ²Egyetemi tanár, ³Egyetemi docens, ⁴Egyetemi adjunktus

^{1,3,4}Szegedi Tudományegyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani és Biofarmáciai Intézet

²Szegedi Tudományegyetem, Szerves Kémiai Tanszék

E-mail cím: kulmany.agnes@gmail.com, schneider@chem.u-szeged.hu, zupko@pharm.u-szeged.hu, minorics@pharm.u-szeged.hu

Bevezetés: A különböző típusú emlődaganatok ma a világ női lakosságának vezető halálokai közé tartoznak. A kórkép heterogenitása, valamint a jelenlevő és a kialakuló rezisztenciák miatt elengedhetetlen újabb hatóanyagjelöltek keresése. A napjainkban alkalmazott hatóanyagok jelentős része természetes eredetű. A belőlük kiindulva szintetizált új, hatásos molekulák, valamint kémiai úton történő összekapcsolásuk által nyert újabb farmakonok pedig még potensebb hatással is rendelkezhetnek, mint a kiindulási vegyületek.

Célkitűzés: Vizsgálatunk célja két korábban bizonyítottan antiproliferatív tulajdonságokkal rendelkező csoport, az egynyári ürömből izolált artemizinin félszintetikus származékainak és a hormonhatásokkal nem rendelkező ösztrogénszármazékok összekapcsolásával nyert vegyületek emlőkarcinóma sejtekre gyakorolt hatásának bemutatása volt.

Módszerek: A kiindulási anyagok, azok kombinációinak és a belőlük nyert újabb vegyületek antiproliferatív tulajdonságát MTT assay segítségével határoztuk meg négy különböző receptorstátuszú emlőkarcinóma sejtvonalon (MDA-MB-231, MDA-MB-361, MCF7, T47D). Ezt követően a legpotensebb vegyülettel, az azt alkotó anyagokkal, valamint azok kombinációjával Hoechst-propídiium-jodid fluoreszcens kettős festést végeztünk az apoptózis-indukció bizonyítása végett. A választott vegyület sejtciklusra gyakorolt hatását MDA-MB-231 sejtvonalon 24 és 48 órás kezelést követően vizsgáltuk áramlási citométer segítségével.

Eredmények: Összességében elmondható, hogy a konjugátumok közel egy nagyságrenddel kisebb IC₅₀ értéket mutattak, mint a kiindulási vegyületek és az apoptotikus sejtfrakció szignifikáns növekedése már 24 órás kezelést követően is kimutatható volt fluoreszcens kettős festéssel. Az artemizinin származékok irodalmi adataival megegyezően a sejtciklus analízis során mind 24, mind 48 órás inkubációt követően a G1 fázis aránya szignifikánsan csökkent, az S fázisé pedig növekedett már az IC₅₀ értéknek megfelelő koncentráció alkalmazása esetén is.

Összegzés: Ezeket az adatokat összegezve elmondható, hogy az artemizinin- és ösztrogén-származékok felhasználásával előállított konjugátumok sejtosztódás-gátló hatása a vizsgált emlőkarcinóma sejtvonalakon erőteljesebb, mint az őket alkotó alapvegyületek hatása, mely vegyületek további érdeklődésre tarthatnak számot a daganatellenes vegyületek kutatásában

Kulcsszavak: apoptózis, emlőkarcinóma, tumorsejt, szteroid

A „3R SZABÁLY” ALKALMAZÁSA A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM KLINIKAI KÖZPONT ORVOSI MIKROBIOLÓGIA ÉS IMMUNITÁSTANI INTÉZETÉBEN

LAJKÓ Adrienn

Doktorandusz hallgató

Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központ Orvosi Mikrobiológiai és Immunitástani Intézet

Szerzők: Lajkó Adrienn, Meggyes Mátyás, Mikó Éva, Szereday László

E-mail címe: lajko.adri@gmail.com

A tudományos célú állatkísérletek egészen a XVIII. századig, Lugi Galvani elektromosság hatásának vizsgálatáig visszanyúlnak, aki békacomb felhasználásával kísérletezett. A XX. századra pedig számuk ugrásszerűen megnőtt, aminek következtében az emberek számos anatómiai és élettani ismeretekre tettek szert, hozzá segítve a rálátásunkat az emberi szervezet normál működéséhez. Később az állatok felhasználása egyre szélesebb körökben terjedt el, hozzá járult a kozmetikum, gyógyszerek vagy akár élelmiszer adalékok kifejlesztéséhez. A mérhetetlen állatfelhasználás igen komoly etikai problémákat szült, amiket később törvényileg is szabályozni kényszerültek. Magyarországon az első állatvédelmi törvény 1998-ban jelent meg, amiben betiltották az állatok felhasználását különböző kozmetikumok, dohánytermékek és hadászati eszközök kifejlesztéséhez. A 2012. január 1-jén hatályba lépett törvény egyedül a gyógyszerek és az élelmiszerek készítéséhez engedélyezi az állatok felhasználását, továbbá minden tudományos célú kísérlet pedig kérelem köteles lett.

A Pécsi Tudományegyetem is nagyban a törvényi szabályozás következtében átalakult, s a módosítások alap pillére a William M. S. Russel és Rex Burch által 1959-ben publikált, ma már világszerte alkalmazott alapelveket tartalmazó „A humán kísérleti technika alapelvei” című tanulmánya volt. A kidolgozott 3R szabály, ma már minden laboratóriumban használt és ismert, ahol állatkísérleteket végeznek. Ezen elvek pedig: reduction/csökkentés, melynek célja, hogy kevesebb állatot használjunk; refinement/ tökéletesítés, ami a kísérletek fejlesztését sürgeti, s fájdalommentes beavatkozásokat preferál és a replacement/ helyettesítés, ami alternatív technikák létrehozását szorgalmazza.

Az Orvosi Mikrobiológiai és Immunitástani intézet Pécsen, ennek függvényében a következő képen módosított a kutatási stratégiáját. A felhasznált kísérleti állatok számát az utóbbi években csökkenteni tudtuk, mivel a felesleges állat felhasználás érdekében nagy hangsúlyt fektetünk a kísérletek tervezésére, szakmai háttér feltérképezésére és statisztikai adatok kiértékelésére. Továbbá számos alternatív módszer és újítás segíti a munkákat. Az intézet által elnyert pályázatok segítségével igen nagy eszköz fejlesztés valósulhatott meg, így az *in vitro* kísérletek számát növelni és tökéletesíteni tudtuk. Laborunk igen jól felszerelt sejtenyészítő eszközökkel rendelkezik, amik felhasználásával az állatkísérleteink száma nagymértékben csökkent. Kutató intézetként nem tudjuk teljes mértékben kikerülni az állatok felhasználását, de egyetemünk nagy hangsúlyt fektet arra, hogy mindenki megfelelő képesítéssel rendelkezzen, ezen kísérletek elvégzésére. 2015-ben elnyert „Tudás Park” Fejlesztése a Pécsi Tudományegyetem Bázisán” TÁMOP-4.2.1.C-14/1/KONV2015-0010 pályázat lehetővé tette az egyetem minden dolgozójának egy ingyenes kurzus elvégzését, ahol a legfőbb cél volt a 3R szabály megismerése és gyakorlatban való alkalmazása.

Ezen és további újítások nélkülözhetetlenek minden kutató intézmény életében, mivel a technikák fejlesztésével, fejlődésével esélyünk van ismereteink szélesítésére felesleges állatfelhasználás nélkül.

Kulcsszavak: 3R, helyettesítés, redukálás, tökéletesítés

A MAGYARORSZÁGI HAJLÉKTALAN EMBEREK TÁPLÁLKOZÁSI SZOKÁSAI ÉS TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOTA

NAGY Brigitta, VÁGI Zsolt, NAGY-BORSY Emese, KISS István, RÁKOSY Zsuzsa
PhD hallgató

*Pécsi Tudományegyetem – Általános Orvostudományi Kar, Klinikai Orvostudományok
Doktori Iskola, Orvosi Népegészségtani Intézet
E-mail cím: nagybrigi991@gmail.com*

Világszerte a hajléktalanok jelentik társadalmi és gazdasági szempontból az egyik leghátrányosabb helyzetű csoportot. A hajléktalan emberek egészségi állapota a legtöbb aggodalomra okot adó dimenzió, mely nagy terhet ró mind az egyénre, mind az egészségügyi ellátórendszerre. Egészségi állapotuk javítása kulcsfontosságú nemcsak az egyén, de a társadalom szempontjából is. Jól ismert, hogy a táplálkozás szignifikáns hatást gyakorol az egészségre. A táplálkozás - sok más tényező mellett - folyamatos kihívást jelent a hajléktalan emberek számára. A táplálkozási szokások számos eleme döntő szerepet játszhat az egészségi állapotot jelző indikátorok megváltozásában. Hazánkban, az egyre növekvő hajléktalan populáció ellenére, nem rendelkezünk információval a táplálkozási szokásaikról és tápláltsági állapotukról. Kutatásunk célja a magyarországi hajléktalan emberek étel- és ital-fogyasztási szokásainak és tápláltsági állapotának vizsgálata volt.

Felmérésünket három magyarországi nagyváros – Budapest, Debrecen és Pécs-hajléktalanellátó intézményeiben 453 hajléktalan fő bevonásával végeztük. Vizsgálatunkhoz validált kérdőívet, testösszetétel-mérő készüléket és vérminta analízist használtunk. Az adatok statisztikai elemzéséhez leíró statisztikai próbákat, ANOVA-, Kruskal-Wallis- és Mann-Whitney-tesztet, valamint korrelációs számítást használtunk.

A felmérésben résztvevő hajléktalanok 66,5%-ának saját bevallása szerint jó, 27%-ának változó, 6,5%-ának rossz étvágya van. 71,8%-uk naponta legalább háromszor étkezik. Rostbevitelük messze elmarad a napi ajánlott mennyiségtől. 13,6%-uk soha, 48%-uk ritkábban, mint hetente fogyaszt nyers zöldséget, gyümölcsöt. A hajléktalanok fele naponta többször fehér kenyeret eszik, a teljes kiőrlésű kenyérfélékhez ritkán jutnak hozzá. Ezzel szemben 21,7%-uk legalább naponta egyszer nassol, jelentős a cukros üdítőitalok fogyasztása. Az energiabevitelük csaknem felét a telített zsírok jelentik kevésbé jó minőségű zsíros ételek formájában. A megkérdezettek több mint fele (56%) nem ismer semmilyen táplálkozási ajánlást. Az általunk vizsgált hajléktalan emberek több mint egyharmada túlsúlyos illetve elhízott, a férfiak átlagos testtömegindexe $24,1 \pm 4,8 \text{ kg/m}^2$, a nőké $25,7 \pm 7,1 \text{ kg/m}^2$ volt. A testzsírarány a nőknél (férfiak: $20 \pm 10\%$; nők: $34,3 \pm 11,4\%$), a vizszerális zsírszint a férfiaknál (férfiak: $8,3 \pm 5,1\%$; nők: $6,9 \pm 3,4\%$) érte el, illetve haladta meg az egészséges tartomány felső értékét. A megkérdezettek 48%-nál magas koleszterin-, 26%-nál magas triglicerid-, 41% magas LDL szintet detektáltunk. 68%-uk érzi úgy hogy eleget eszik, ezek közül majdnem mindenki (91%) úgy vélekedik, hogy a tápláltsági állapota normális, ugyanakkor méréseink alapján, ezeknek az embereknek csupán 55,7%-a tartozik a normál BMI kategóriába, 39%-uk túlsúlyos illetve elhízott. Azok a hajléktalan emberek, akik úgy érezték, hogy rendszertelenül táplálkoznak (32%), 62%-uk eszik naponta kétszer vagy annál kevesebbszer, az ebbe a kategóriába tartozó emberek 40%-a érezte magát alultápláltnak. A mért BMI értékek alapján csupán 8,2%-uk tartozott az alultáplált kategóriába, 27%-uk viszont túlsúlyos és elhízott.

Annak ellenére, hogy a hajléktalan emberekkel kapcsolatos egyik sztereotípiája, hogy éheznek és soványak, az elhízás és a túlsúly, mint a malnutrició egyik formája gyakran jelenik meg körükben. Táplálkozási szokásaik célzott változtatásával megelőzhető lenne számos betegség kialakulása, mely csökkentené mind a személyes, mind az őket ellátók terheit.

Kulcsszavak: hajléktalanság, táplálkozás, tápláltsági állapot

MAGYARORSZÁGI HAJLÉKTALAN EMBEREK BETEGSÉGEINEK ÉS EGÉSZSÉGMAGATARTÁSÁNAK FELMÉRÉSE

NAGY-BORSY Emese, VÁGI Zsolt, BERÉNYI Károly, KISS István, RÁKOSY Zsuzsa
PTE Általános Orvostudományi Kar, Orvosi Népegészségtani Intézet
E-mail cím: nagyborsyemese@gmail.com

Hazánkban sajnálatos módon folyamatosan emelkedik azoknak az embereknek a száma, akik valamennyi időt utcán vagy hajléktalanszállón kényszerülnek éjszakázni. A hajléktalan léttel együtt járó rohamos egészségi állapotromlás a társadalmi reintegrálódás legjelentősebb akadályát képezi. A hajléktalan emberek az életmódjukból adódóan a krónikus, nem-fertőző betegségek kialakulását tekintve különösen magas kockázatú csoportba tartoznak, tovább rontja a helyzetüket, hogy orvosi ellátáshoz csak korlátozott mértékben férnek hozzá. Egészségi állapotuk javítása kulcsfontosságú nemcsak az egyén, de a társadalom szempontjából is. A kutatás célja a magyarországi hajléktalan emberek körében a szubjektív egészségkép, a betegségek előfordulása, az egészségmagatartás és a szenvedélybetegségben való érintettség vizsgálata. Az adatgyűjtés során 453 fő kérdőíves felmérése és perifériás vérmintavétele valósult meg Pécs, Debrecen, Budapest nappali melegedőin, éjszakai- és átmeneti szállásain, továbbá a felmérésből származó adatokat összevetettük a háziorvosi rendszerben regisztrált betegségekkel. A kiértékelés során az alábbi statisztikai módszereket használtuk: Khi-négyzet próba, Mann-Whitney próba, logisztikus regresszió, Kruskal-Wallis teszt. A felmérésben résztvevő hajléktalanok 32,7%-a értékelte rossznak az egészségi állapotát, ugyanakkor a szívinfarktuson átesettek és a pszichiátriai betegségben szenvedők jelentősen rosszabbnak ítélték meg az egyéb betegségben szenvedőkhöz képest ($p=0,004$ és $p=0,018$). Önbevallás alapján a hajléktalanok 70,4%-ának van betegsége, 40,2%-ukra jellemző a multimorbiditás, míg a háziorvosi adatbázisban található BNO-kódok alapján 78,6%-uknak van betegsége, multimorbiditás pedig 63,4%-ukra jellemző. Saját bevallás és BNO-kód alapján egyaránt a leggyakrabban a szív-érrendszeri betegségek (30,7% és 47,5%), ezt követően az emésztőrendszeri betegségek (15,9% és 41,9%) fordulnak elő. A megkérdezettek 10,4%-a soha nem megy orvoshoz, nagy részük (86%) nem jár fogorvoshoz. Az utcán élők szignifikánsan ritkábban fordulnak orvoshoz ($p=0,049$), többségük nem szed gyógyszert a betegségére ($p=0,035$). A felmérésben résztvevő hajléktalanok 82,2%-a dohányzik, közülük 17%-uk több mint egy doboz cigarettát szív el naponta. Az alkoholfogyasztás tekintetében 41,2% soha, 40% hetente, 18,7% naponta fogyaszt alkoholt, az utóbbi csoportban a GOT, GPT, Gamma GT értékek szignifikánsan megemelkedtek ($p<0,001$). Eredményeink ismeretében a hajléktalan emberek egészségi állapota és egészségmagatartása javításra szorul, továbbá betegségeik nagy része megelőzhető lenne megfelelő életmóddal, mindez intervenciók programok kidolgozását teszi szükségessé.

Kulcsszavak: hajléktalan, egészségmagatartás, betegség, szenvedélybetegség

KOPONYAALAPI TUMORRAL MŰTÖTT PÁCIENS KOMPLEX REHABILITÁCIÓJA LOGOPÉDUS SZEMSZÖGBŐL. ESETTANULMÁNY

¹NÉMETH Mariann, ²DR. TARJÁNYI Szilvia, ²DR. NAGY Helga Ph.D., ²DR. DÉNES Zoltán Ph.D.

¹MA szakos hallgató

¹ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar- Gyógypedagógus MA képzés, Gyógypedagógia terápia szakirány

²Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet Agysérültek Rehabilitációs Osztálya
E-mail cím: m.nemeth@rehabint.hu

Dysphagia alatt a nyelés nehezítettségét vagy zavarát értjük, melynek háttérben számos kiváltó ok meghúzódhat. Abban az esetben, ha központi idegrendszert érintő betegség vagy sérülés esetén lép fel, akkor neurogén eredetű dysphagiáról beszélünk. E kórkép kezelése különösen fontos, hiszen a páciens életét közvetlen (aspiráció) és közvetett módon (malnutrició, dehidráció) egyaránt veszélyezteti. A nyelészavar terápiája olyan komplex, multidiszciplináris megközelítést igényel, mely a különböző szakorvosok, a dietetikus szakember, a logopédus, a pszichológusok, az ápolók illetve a páciens és az őt szupportáló család szoros együttműködésére épül.

Esettanulmányukban egy – az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet Agysérültek Rehabilitációs Osztályán kezelt – 48 éves férfi komplex rehabilitációját mutatjuk be deskriptív jelleggel, aki korábban az agytörzset komprimáló clivus meningeoma műtéten esett át. A beavatkozást követően jobb felső végtag túlsúlyú, súlyos hemiparesis, kétoldali abducens paresis, jobb oldali perifériás facialis paresis, hypacusis, dysphagia és dysphonia volt észlelhető, így a mozgásterápián kívül nyelés- és hangterápia végzése is szükségessé vált. A rehabilitációs tevékenység során a jelenleg elfogadott metódusok és terápiás megközelítések lettek alkalmazva a dysphagia és dysphonia logopédiai terápiájában. Mindezek mellett a beteg kezelését végző team tagok különböző, specifikus tevékenysége, a team összehangolt munkája is szükséges volt. Ezek nagymértékben hozzájárultak a sikeres rehabilitációhoz.

A páciens osztályról való távozásakor képes az önálló életvitelre, életminőségében nagymértékű javulás tapasztalható. Járást rollátor segítségével kivitelezi, tracheostomája eltávolításra került. A folyadékot biztonsággal nyeli le, aspiráció nem jelentkezik. Dysphoniája javult, beszédének érthetősége jelentősen nőtt, a hétköznapi kommunikációs helyzetekben nehézsége nem adódik. Későbbiekben tervezi a munkába való visszatérést korábbi munkakörének megfelelően.

Kulcsszavak: neurogén dysphagia, dysphonia, multidiszciplináris team, logopédiai terápia

A NUCLEUS CAUDATUS NEURONOK HÁTTÉRAKTIVITÁSÁNAK ÉS VIZUÁLIS VÁLASZKÉSZSÉGÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA HALOTÁNNAL ALTATOTT, PARALIZÁLT ÉS ÉBER, VISELKEDŐ HÁZIMACSKA MODELLBEN

NYUJTÓ Diána, II. éves PhD hallgató

SZTE ÁOK Élettani Intézet

Dr. BARKÓCZI Balázs, Tudományos munkatárs

E-mail cím: barkoczi.balazs.zoltan@med.u-szeged.hu

Dr. NAGY Attila, Egyetemi docens

E-mail cím: nagy.attila.1@med.u-szeged.hu

Korábbi tanulmányok rámutattak, hogy az altatás jelentős mértékben befolyásolja a különböző agyi területeken található idegsejtek aktivitását. Jelen munkánkban arra kerestük a választ, hogy a halotánnal altatott, paralizált illetve az éber, viselkedő házimacskák nucleus caudatus (NC) régiójából regisztrált neuronok alapaktivitása és vizuális válaszai mekkora különbséget mutatnak.

Ennek érdekében összehasonlítottuk a NC neuronok háttéraktivitását és vizuális válaszkésztségét két halotánnal altatott és két éber, viselkedő házimacskában. Nyolccsatornás pamacselektrodák segítségével extracelluláris elvezetéseket végeztünk a NC-ból. Az altatott macskák esetében a regisztráció során az anesztéziát halotán gázzal (1%) tartottuk fent. Annak érdekében, hogy kiküszöböljük a szemmozgáshoz köthető aktivitásváltozást, az éber macskákban fixáció közben regisztráltuk az alapaktivitásokat és a vizuális ingerekre adott válaszokat. Az általunk használt vizuális ingerlési paradigma mindkét modellben három fő szakaszra osztható: a statikus szakaszban random elhelyezkedésű fehér pontok jelentek meg a képernyőn, míg a dinamikus inger során ugyanezen pontok mozgása látható. A harmadik szakaszban (az ismétlések közötti szakaszok) a fekete képernyő jelenik meg, ebből az időből számítjuk a NC neuronok háttér aktivitását.

A regisztrált NC neuronokat elektrofiziológiai tulajdonságaik alapján 3 csoportba osztottuk: fázikusan aktív (PAN), tónusosan aktív (TAN) és gyors tüzelésű (HFN) neuronok.

Mindkét modell esetében a HFN neuronok átlagos tüzelési rátája volt a legmagasabb, míg a PAN csoport aktivitása volt a legkisebb. A halotán altatás mindhárom NC neuron csoport esetében szignifikánsan csökkentette az alapaktivitást ($p < 0.01$). Az altatás a legnagyobb mértékben a PAN sejteket befolyásolta, a PAN neuronok alapaktivitása következetesen 1 Hz alatt maradt az altatott modellben. Emiatt úgy gondoljuk, hogy a NC-ban található PAN idegsejtek (a NC neuronok döntő többsége) vizsgálata altatott modellben nem kivitelezhető. A vizuális válaszok tekintetében is hasonló tendencia figyelhető meg. Mind a statikus, mind a dinamikus ingerekre válaszoló neuronok száma, mind a válaszok erőssége jelentős mértékben nagyobb volt az éber viselkedő modellben.

Eredményeink rámutatnak az altatott, immobilizált és éber, viselkedő állat modellekből nyerhető adatok közötti szignifikáns különbségre. Mindezek alapján úgy gondoljuk, hogy annak ellenére, hogy az altatott, akut kísérletek viszonylag egyszerűbben kivitelezhetőek, mégis az éber, viselkedő állatmodellek használatát kell előtérbe helyezni, az ezek előfeltételét jelentő több hónapos és embert próbáló betanítási procedúra ellenére is.

Támogató: Nemzeti Agykutató Program Grant KTIA_13_NAP-A-I/15

Kulcsszavak: nucleus caudatus, vizuális stimulus, elektrofiziológia, halotán altatás, éber házimacska

KLINIKAI PSZICHOLÓGIAI ESETEK A CSALÁDSEGÍTŐ MUNKÁBAN

RAFFAI Gellért

Doktorjelölt, klinikai szakpszichológus-jelölt

Debreceni Egyetem, Egészségtudományi Doktori Iskola

Hajdúhadházi Család- és Gyermekjóléti Intézet

E-mail cím: raffaigellert@gmail.com

Bevezetés: A magyar társadalom pszichés jóllétének biztosítása több ágazat feladatáént is megjelenik. A korábban legjelentősebb szereplőnek tartott egészségügyi rendszerrel együttműködve, de azon kívül a pedagógiai szakszolgálatok és a család- és gyermekjóléti intézmények is biztosítják a pszichológiai ellátáshoz való térítésmentes hozzájárulást. Utóbbi intézmény nagy előnye, hogy a szakmai protokollok alapján (esetkonferencia) képes megvalósítani a szakemberek együttműködését.

Minta: A területileg illetékességi körünkbe tartozó kliensek közül három védelembe vett kiskorú.

Módszerek: Esetbemutatás során felvázolom a kliensek alapellátásba, majd védelembe vételét. Ezzel kapcsolatban felvázolom az esetkonferencia protokollját. Bemutatom a kliensekkel történt első találkozások során készült pszichodiagnosztikai adatokat, valamint beszámolok a velük kapcsolatos terápia tapasztalatokról.

Összefoglalás és következtetések: Véleményem szerint a családsegítés rendszerében történő pszichológiai ellátási forma nagy előnye, hogy az alapellátásba vagy védelembe került kliensek számára hozzáférhető és utóbbi kliensek esetén széleskörű szakemberi összefogás valósul meg a helyzetük (egészségfejlesztés, pszichés státusz javítása) érdekében.

Kulcsszavak: pszichológia, családsegítés, esetbemutatás

MAGASVÉRNYOMÁSSAL ÖSSZEFÜGGÉSBE HOZHATÓ GÉNPOLIMORFIZMUSOK REPREZENTÁCIÓJA A MAGYAR ÁLTALÁNOS ÉS ROMA POPULÁCIÓKBAN

SOLTÉSZ Beáta, FIATAL Szilvia, KÓSA Zsigmond, SÁNDOR János, ÁDÁNY Róza
PhD hallgató

Megelőző Orvostani Intézet, Népegészségügyi Kar, Debreceni Egyetem
E-mail cím: soltesz.beata@sph.unideb.hu

Bevezetés: A Roma lakosság a legnagyobb lélekszámú kisebbségi populációt reprezentálja Európában. Egy korábbi vizsgálatban igazolást nyert, hogy a hipertónia prevalenciája szignifikánsan alacsonyabb a magyar roma (MR) populációban a magyar általános (MÁ) populációhoz képest. Ismert, hogy a hipertónia kialakulása genetikai és környezeti tényezők által meghatározott. A vizsgálat célja annak becslése, hogy a csökkent genetikai fogékonyság hozzájárul-e az alacsonyabb hipertónia prevalenciához az MR lakosság körében.

Anyagok és módszerek: Strukturált irodalom keresés eredményeként kiválasztott magasvérnyomással igazoltan összefüggésbe hozható génpolimorfizmusok (N=23) – melyek közül több különböző metabolikus útvonalakat érintő génekhez kapcsolhatóak, mint például a renin-angiotenzin-aldoszteron rendszer (*ACE, AGT, AGTR1, CYP11B2*), vaszkuláris tónus szabályozása (*NOS3*), homocisztein metabolizmus (*MTHFR*), G-protein kapcsolt szignáltranszdukció (*GNB3*), renális tubuláris Na⁺-reabszorpció szabályozása (*ADD1, UMOD*) – kerültek genotipizálásra Sequenom MassArray módszer alkalmazásával a roma (N=1176) és általános lakosságot (N=1167) reprezentáló mintacsoportokban. Allélfrekvencia különbségek, valamint súlyozatlan (GRS) és súlyozott (wGRS) genetikai kockázati mutatók meghatározására és összehasonlítására került sor a vizsgálati populációkban.

Eredmények: A többszörös tesztkorrekciót követően 7 génváltozat mutatott szignifikáns ($p < 0,0025$) különbséget a vizsgálati csoportokban: a kockázati allélok többségének prevalenciája az MÁ populációban volt magasabb az MR populációhoz képest. A GRS átlaga az MR populációban $18,25 \pm 2,98$, míg az MÁ csoportban $18,98 \pm 3,06$ volt ($p < 0,001$). A megfigyelt GRS értékek alsó kvintilisében ($GRS \leq 16$) az MR populáció 27%-a, míg az MÁ populáció 21%-a volt jelen. A GRS értékek felső kvintilisét ($GRS \leq 22$) tekintve elmondható, hogy az MR populáció csupán 13%-a, míg az MÁ populáció 21%-a alkotja ($p < 0,001$). Továbbá a wGRS átlaga is szignifikánsan alacsonyabbnak adódott az MR populációban az MÁ populációhoz képest ($1,45 \pm 0,76$ vs. $1,57 \pm 0,78$, $p < 0,001$).

Következtetés: A genetikai kockázati modellek a roma vizsgálati csoport magasvérnyomásra való alacsonyabb genetikai hajlamát mutatják az általános lakossághoz képest. A hipertónia prevalenciáját romák körében csökkenteni kívánó intervencióknak továbbra is a környezeti és magatartási tényezőket kell előtérbe helyezniük.

A prezentáció elkészítését a GINOP-2.3.2-15-2016-00005 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Kulcsszavak: hipertónia, magyar általános és roma populációk, genetikai fogékonyság

A MEDIÁLIS ORBITOFRONTÁLIS KÉRGI GLUKÓZ-MONITOROZÓ IDEGSEJTEK METABOLIKUS SZEREPE A HOMEOSZTÁZIS SZABÁLYOZÁSÁBAN

DR. SZABÓ István^{1,2}

Egyetemi tanársegéd, egyéni felkészülő doktorandusz

HORMAY Edina^{1,2}, CSETÉNYI Bettina^{1,2}, KARÁDI Zoltán^{1,2,3}

¹*Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Élettani Intézet*

²*Pécsi Tudományegyetem, Idegtudományi Centrum*

³*Pécsi Tudományegyetem, Szentágotthai János Kutatóközpont, Molekuláris Neuroendokrinológiai Kutatócsoport*

E-mail cím: istvan.szabo2@aok.pote.hu

A mediális orbitofrontális kéreg (mOFC), az előagy limbikus rendszer részeként, fontos szerepet tölt be a táplálkozás és az anyagcsere központi szabályozásában. A glukóz intracerebrális extracelluláris szintjét érzékelő, és ezáltal tüzelési frekvenciájukat megváltoztató glukóz-monitorozó (GM) neuronok ezen funkciókban sokrétűen érintettek. Jelen kutatásunk célja a mOFC GM idegsejtjei endogén és exogén kémiai érzékenységének vizsgálata, valamint az ezen neuronok elpusztítását követő metabolikus változások tanulmányozása.

Elektrofiziológiai kísérleteink során altatott hím patkányok mOFC-ből extracelluláris egységtevékenységet vezettünk el wolfram szálal multibarrel üveg mikroelektrodával kémiai anyagok mikroelektroforetikus beadása, valamint az öt alapízzel és egy komplex ízzel végzett íz-stimuláció során.

Metabolikus kutatásainkban hím patkányok mOFC-ébe a glukózhoz hasonló szerkezetű, a GM sejteket szelektíven elpusztító streptozotocint (STZ) injektáltunk. Ezt követően metabolit méréseket, valamint glukóz tolerancia tesztet végeztünk.

A mOFC-ben a vizsgált sejtek ötöde változtatta meg tüzelési frekvenciáját D-glukóz intracerebrális beadása során. Ezen struktúrában az acetilkolinra volt a legnagyobb az idegsejtek válaszkészsége, míg dopaminra kb. 40%-ban változott az aktivitás. GABA adásakor a neuronok több mint fele gátlódott, a noradrenalinra negyedrészüket változtatta meg tüzelési frekvenciáját. Az íz-ingerlések hatására a vizsgált sejtek 60%-ában módosult az aktivitás a savanyú, az umami, a keserű ízre és a narancslére, a sós ízre a neuronok harmada, az édesre negyede válaszolt.

A mOFC GM idegsejtjeinek STZ-nal való elpusztítása után a kontroll csoporthoz viszonyítva a vér triglicerid szintje szignifikánsan magasabb volt a STZ-kezelt állatokban, az általunk vizsgált többi metabolit (vércukor, húgysav, HDL, triglicerid, albumin) esetében nem találtunk jelentős eltérést. A glukóz tolerancia tesztben a STZ-kezelt állatok vércukor szintváltozásának a dinamikája eltérő volt, a 30. és 60. percben szignifikánsan magasabb értéket mértünk a kontroll állatok paramétereikhez képest.

Eredményeink alapján feltételezhető, hogy a mOFC GM neuronjai az endogén és exogén környezetből származó kémiai és egyéb jelek integrációjával fontos szerepet töltenek be a táplálkozás és a metabolizmus központi idegrendszeri szabályozásában, és ennek révén a homeosztázis egyensúlyának megőrzésében.

Támogatás: Ajinomoto 51064/2009, PTE ÁOK KA 2013/34039/1, EFOP-3.6.1-16-2016-00004.

Kulcsszavak: mediális orbitofrontális kéreg, glukóz-monitorozó rendszer, mikroelektrofiziológia, glukóz-tolerancia teszt, plazma metabolit

BRAF INHIBITOR REZISZTENCIA KIALAKULÁSÁT KISÉRŐ MOLEKULÁRIS ELTÉRÉSEK VIZSGÁLATA MELANOMA SEJTVONALAKBAN

SZÁSZ István^{1,2}, KOROKNAI Viktória^{1,2}, KISS Tímea^{1,2}, VISZOKAI Vivien², JÁMBOR Krisztina^{1,2}, ÁDÁNY Róza^{1,2}, BALÁZS Margit^{1,2}

Doktorjelölt

¹MTA-DE Népegészségügyi Kutatócsoport, Debrecen

²Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Megelőző Orvostani Intézet, Biomarker Analízis Tanszék, Debrecen

E-mail címe: szasz.istvan@sph.unideb.hu

A malignus melanoma a bőrdaganatok okozta halálozások 80%-ért felelős. Genomikai vizsgálatok során több olyan génmutációt találtak, melyek célzott terápiás targetként szolgálhatnak. Az előrehaladott, BRAF mutációt hordozó daganatok sikerrel kezelhetők a BRAF-fehérje működését gátló inhibitorral (vemurafenib), mely az egyetlen olyan target specifikus gyógyszer, ami ténylegesen meghosszabbítja a betegek túlélését. A sikeres kezelést azonban beárnyékolja a viszonylag gyorsan kialakuló rezisztencia, melynek molekuláris háttere kevésbé ismert. Vizsgálataink célja a rezisztencia hátterében álló molekuláris mechanizmusok részletes felderítése. Kísérleteink során BRAF inhibitor rezisztens primer és metasztázis eredetű melanoma sejtvonalakat hoztunk létre és vizsgáltuk a sejtvonalak közötti molekuláris eltéréseket. ArrayCGH elemzéseink során szignifikáns eltérést találtunk az EXT1 és SAMD12 géneknél. Génexpressziós vizsgálataink a pigmentációban és melanocita differenciációban szerepet játszó gének (MLANA, PMEL, TYR) csökkent működésére utalnak. Az emelkedett expressziójú gének számos, a sejtek migrációját szabályozó biológiai folyamat megnövekedett szerepét prediktálják, melyet két rezisztens sejtvonal jelentősen megnövekedett invazív tulajdonságával igazoltunk. A BRAF-inhibitor megvonása csökkenti a sejtproliferációt a rezisztens sejtvonalakban, ami arra utal, hogy a sejtek függővé váltak az inhibitor kezelésre. Kísérleteinkben arra is kerestük a választ, hogy a BRAF- inhibitorra adott molekuláris válaszok mennyire sejtvonal specifikusak és függenek e a gátlószer dózisától. Ennek vizsgálatára egy melanoma sejtvonalból párhuzamosan két BRAF inhibitor rezisztens sejtvonalat hoztunk létre, úgy, hogy az inhibitor koncentrációja lényegesen nagyobb volt az egyik sejtvonal esetén. Megfigyelésünk szerint a két rezisztens sejtvonal mind inváziós képességben, mind a gátlószer megvonására adott válaszban eltért (attól függetlenül, hogy az anyai sejtvonal azonos volt), ami arra enged következtetni, hogy a rezisztencia kialakulásának mechanizmusa egy sejtvonalon belül is különbözhet. Proteome Profiler Human XL Oncology Array alkalmazásával, mely 84 daganatképződéssel és progresszióval összefüggő fehérje expressziójának vizsgálatára alkalmas megfigyeltük, a fehérje közül négy (DKK-1, IL-8, SERPINE E1, VCAM-1) kizárólag csak a rezisztens sejtvonalakban expresszálódnak, míg az EGFR, Endoglin, Enolase 2, FGF fehérjék expressziója többszörösére emelkedik, ugyanakkor az Osteopontin és a Survivin fehérjék expressziója csökken. Ezeknek a fehérjéknek a megváltozott expressziója egyértelműen arra utal, hogy a rezisztencia kialakulása több jelátviteli útvonalat érint, ezek megismerése további vizsgálatokat sürget a sikeres, több targetet célzó kombinált terápiák kifejlesztéséhez.

A kutatás az OTKA K112327, a TÁMOP-4.2.2.A-11/1/KONV-2012-0031 és a GINOP-2.3.2-15-2016-00005 projektek támogatásával valósult meg.

Kulcsszavak: melanoma, BRAF, vemurafenib, PLX4720, rezisztencia

A MŰVESEKEZELÉS INCIDENCIÁJÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK MAGYARORSZÁGON FELNŐTT DIABÉTESZES BETEGEK KÖRÉBEN

SZÖLLŐSI Gergő József

PhD. hallgató

Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Megelőző Orvostani Intézet, Biostatistikai és Epidemiológiai Tanszék

E-mail cím: szollosi.gergo@sph.unideb.hu

A diabéteszben szenvedő betegek háziorvosi gondozásának hatékonysága az irreverzibilis vesekárosodás következtében kialakuló végstádiumú veseelégtelenség miatt elkezdett művesekezelések gyakoriságán keresztül monitorozható.

Vizsgálatunk célkitűzése az volt, hogy a hazai felnőtt cukorbeteg populációban az újonnan bekövetkező dialízis kezelések gyakoriságára ható tényezőket megismerjük, kiemelt hangsúlyt fektetve a háziorvosi szolgálatok strukturális jellemzőire és diabétesz ellátási indikátoraira.

Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) bocsátotta rendelkezésünkre a 2012-2014-es gyógyszerfogyasztási adatok alapján cukorbetegnek definiált páciensek adatait tartalmazó adatbázist háziorvosi szolgálatonként, kor és nem szerinti bontásban. Ebben incidens dializált cukorbetegnek azon felnőtteket definiáltuk, akiknek a vizsgálatot megelőző években nem volt regisztrált dialízis kezelése, de a vizsgált évben és a rá következő évben legalább egyszer átestek művesekezelésen vagy TAJ számuk elhalálózás miatt inaktiválásra került.

Többváltozós lineáris regressziót alkalmaztunk a kor és nem szerint standardizált dialízis incidenciára ható tényezők meghatározására, melyben a függő változó a kor és nem szerint standardizált dialízis incidencia volt, a független strukturális változók pedig a háziorvosi szolgálatok mérete, betöltöttsége, a település típusa és elhelyezkedése voltak. További magyarázó változóként szerepelt a háziorvosi szolgálatokra jellemző képzettségi index (az ellátott felnőttek országoshoz viszonyított relatív képzettsége), valamint a szemészeti és a HbA1c kontroll vizsgálatok praxisra vonatkoztatott relatív gyakorisága.

A vizsgált időintervallum alatt összesen 1 473 189 cukorbeteg személyi évet és 2607 incidens dializált beteg adatait dolgoztuk fel.

Az incidens dialízis kezelésekre gyakorolt legjelentősebb hatás a település elhelyezkedése és a praxisok betegeinek képzettsége kapcsán volt kimutatható.

Budapesthez képest szignifikáns eltérés ($p < 0,05$) volt megfigyelhető Baranya (béta: -0,05), Békés (béta: -0,07), Borsod-Abaúj-Zemplén (béta: -0,08), Győr-Moson-Sopron (béta: -0,04), Hajdú-Bihar (béta: -0,04), Heves (béta: -0,04), Pest (béta: -0,05), Tolna (béta: -0,05) és Zala (béta: 0,04) megyékben.

A magasabb képzettségi index alacsonyabb relatív dialízis kezelési gyakorisággal párosul, tehát a magasabb képzettségi indexszel rendelkező praxisokban ritkábban fordult elő a cukorbeteg körében dialízis kezelés (béta: -0,07; $p < 0,01$).

Eredményeink alapján a krónikus veseelégtelenség indukálta dialízis kezeléseik incidenciájára a település típusa és a képzettségi index szignifikáns hatást gyakorolt, a háziorvosi szolgáltatásokat jellemző strukturális és ellátási faktorok pedig nem bizonyultak statisztikailag igazolható befolyásoló tényezőknek.

Kulcsszavak: Krónikus veseelégtelenség, dialízis, cukorbetegség, epidemiológia

THE PRACTICE OF TRANSCENDENTAL MEDITATION AS SELF-CARE TECHNIQUE IN SMALL TOWN

Eva TIHANYI, prof. Dr. Gabriella HEGYI MD. PhD

*Faculty of Health Sciences, Doctoral School of Health Sciences, University of Pecs, Hungary
Confucius Institute for Traditional Chinese Medicine, University of Pecs, Hungary
Complementary and Alternative Medicine, Mind and Body Medicine
E-mail adress: evatihanyi2010@gmail.com*

The study examines a complex, naturopathic health program. The patients who regularly visited phytoterapist for herbal medicine, vitamins, minerals, herbs had the opportunity to participate in Transcendental Meditation (TM) courses. The aim was to offer self-care technique to improve physical health. TM is seemed to be new and unique for the patients. As we offered it reduces stress and supports healing process. Motivation and attitudes of practicing TM for self-healing were measured in a period of twelve months. The survey was self-reporting, used anonym questionnaires of TM practices with opened and multiple choices. The population was relatively small, but covered everybody who was trained by TM exercise. The results were processed on a statistical method. The results showed that the patients were not really motivated to practice TM. Comparing to their continuous consumption of vitamins probable it was the only belief to heal psychical health. The place of the survey was in a small town where people are unfamiliar with meditation practices. Most of the people refer the lack of time if they practice TM more often it would influence positively their health. Nonetheless, everybody would offer TM as stress-management technique to others. The strong personality of the TM trainer was determinative. It needs further researches, how people could be interested promoting their health with TM. The conclusion is that patients believe more in biologically based herbal products than in meditation, which they could do themselves.

Keywords: meditation, stress-management, motivation, self-healing

A VAS ÉS A FERRITIN HATÁSA HUMÁN LENCSE EPITÉL SEJTEK OSZTEOBLASZT IRÁNYÚ DIFFERENCIÁCIÓJÁRA

TÓTH Andrea¹, BALOGH Enikő¹, BÁNYAI Emese¹, PARAGH György¹, JENEY Viktória¹

Molekuláris biológia MSc II.

¹Debreceni Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Belgyógyászati Intézet
E-mail cím: andrejja.toth@gmail.com

Bevezetés: A katarakta, másnéven szürkehályog a szemlencse elhomályosulása, amely lehet veleszületett, azonban létrejöhet különféle fizikai és kémiai hatások következtében idős korban is. A katarakta kialakulásának pontos oka eddig tisztázatlan, azonban a kataraktás szemlencsében kalciumban és foszfátban gazdag hidroxipatit kristályok jelenlétét írták le. Kutatócsoportunk igazolta, hogy a humán lencse epitél sejtek (HuLEC) oszteogén stimulus hatására oszteoblaszt-szerű sejtekké differenciálódnak, melynek következtében hidroxipatit kristályok képződését figyeltük meg. Ismert, hogy a vas, a ferritin indukcióján keresztül gátolja a vaszkuláris simaizom sejtek és a mesenchymális őssejtek oszteogenikus differenciációját. Korábbi munkáinkban azt is bizonyítottuk, hogy az oszteogenikus differenciáció gátlásáért a ferritin ferroxidáz aktivitással rendelkező alegysége, a H alegység felelős. Jelen munkánkban az endogén módon indukált, illetve exogén módon adott ferritin hatását vizsgáltuk HuLEC oszteogenikus differenciációjára.

Módszerek: A HuLEC oszteoblaszt irányú differenciációját megemelt Ca és inorganikus foszfát (Pi) tartalmú kalcifikációs médiummal indukáltuk, amelyet vassal (FeSO₄ 5-50 μmol/L) illetve ferritinnel (1-2 mg/mL) egészítettünk ki. Az oszteoblaszt irányú differenciáció markereit - extracelluláris mátrix Ca tartalma, intracelluláris Pi, oszteokalcin (OC), Sox9, Runx2 - 5 napos differenciáltatás után határoztuk meg. Az extracelluláris mátrixban felhalmozódott kalcium depozitumok mennyiségét Alizarin Red festéssel tettük láthatóvá.

Eredmények: A vas, illetve a ferritin dózisfüggő módon gátolta a HuLEC sejtek oszteogenikus differenciációját. Az extracelluláris mátrix Ca tartalmának oszteogén stimulus hatására bekövetkező emelkedését a vas 50 μmol/L dózisban, az exogén ferritin pedig 2 mg/L-es dózisban teljes mértékben gátolta. A vas, illetve a ferritin jelenlétében elmaradt az oszteokalcin, a Sox9, és a Runx2 oszteogenikus stimulus által előidézett emelkedése.

Következtetés: A humán lencse epitél sejtek oszteogén stimulus hatására oszteoblaszt irányú differenciáción mennek keresztül, melyet a ferritin endogén képződésének vassal való indukciója, illetve exogén adása nagymértékben gátolt. A ferritin jelentős szerepet játszik a hiperferritinemia-katarakta szindróma kialakulásában. Ebben a betegségben az L ferritin szintje jelentős emelkedést, míg a H ferritin szintje jelentős csökkenést mutat, mely együtt jár gyermekkori katarakta megjelenésével. További vizsgálatokat tervezünk annak kiderítésére, hogy kísérleti rendszerünkben a ferritin mely alegysége (H vagy L) felelős a HuLEC oszteogenikus differenciációjának gátlásáért. Várakozásunk szerint a H alegység ferroxidáz aktivitása játszik szerepet a HuLEC sejtek oszteogenikus differenciációjának gátlásában, így a H ferritin szintjének csökkenése kóros szereppel bírhat a hiperferritinemia-katarakta szindróma kialakulásában.

Kulcsszavak: oszteogenikus differenciáció, katarakta, vas, ferritin.

Támogató projekt: GINOP-2.3.2-15-2016-00005; OTKA-K116024 JV; ÚNKP-16-2.

PSZICHOLÓGIA ÉS NEVELÉSTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

AZ ELKÖTELEZŐDÉS ÉS ELHIDEGÜLÉS KÉRDŐÍV PSZICHOMETRIAI JELLEMZŐI

BANK Éva

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

E-mail cím: bankeva@edu.u-szeged.hu

A tanulás eredményességére irányuló vizsgálatokban a teljesítményt befolyásoló kognitív tényezők mellett egyre nagyobb hangsúly kerül az affektív háttér feltárására. Az elmúlt két évtizedben jelentősen megnőtt az érdeklődés a diákok iskolai elköteleződésének vizsgálata iránt, amely szoros összefüggést mutat tanulási motiváció alakulásával. Az elköteleződés a tanulók folyamatos, aktív és konstruktív részvételét jelenti a tanulási tevékenységekben, valamint védőfaktorként jelenik meg az alacsony iskolai teljesítménnyel és az iskolai lemorzsolódással szemben. Ellenben az elhidegülés - amelyet passzivitás, unalom vagy apátia jelez - hozzájárul a tanulók teljesítményének csökkenéséhez. Az iskolai elköteleződésre és elhidegülésre vonatkozó empirikus eredmények és mérőeszközök elsősorban nemzetközi szinten érhetőek el. Hazánkban eddig nem ismert, olyan mérőeszköz, amely a tanulók iskolai elköteleződését és elhidegülését hivatott mérni.

Pilot vizsgálatunkhoz az Elköteleződés és elhidegülés kérdőívet adaptáltuk, előadásunk célja a magyar nyelvű változat pszichometriai jellemzőinek bemutatása. Vizsgálatunkban összesen 122 negyedikes, hatodikos és nyolcadikos tanuló vett részt. A két főskálából álló mérőeszköz 25 tétele négyfokú Likert-skálán méri a tanulók (1a) érzelmi és (1b) viselkedéses elköteleződését, valamint az (2a) érzelmi és (2b) viselkedés elhidegülését. Az elhidegülés skálák tételeinek fordított kódolásával lehetőség adódik egy összevont érzelmi elköteleződés (1a és 2a) és egy összevont viselkedéses elköteleződés (1b és 2b) skála használatára, illetve egy teljes elköteleződés összpontszám számolására.

Az eredmények alapján a kérdőív a teljes mintán (Cronbach $\alpha=0,89$), valamint évfolyamok szerinti bontásban is megbízhatónak bizonyult (Cronbach α évfolyam szerinti sorrendben 0,75; 0,89 és 0,88). Az elköteleződés főskála (Cronbach $\alpha=0,86$) és az elhidegülés főskála (Cronbach $\alpha=0,81$) szintén megbízhatónak tekinthető. Az egyes alskálák reliabilitás mutatója 0,72 és 0,80 között alakult. A faktoranalízis eredménye szerint (KMO=0,85) a tételek egy érzelmi és egy viselkedéses faktorba rendeződtek, az elköteleződés és elhidegülés főskálák itemei nem különültek el egymástól. Tehát az elhidegülés skálák tételeinek fordított kódolásával egy összevont érzelmi (Cronbach $\alpha=0,84$) és egy összevont viselkedéses elköteleződés skála (Cronbach $\alpha=0,83$) használata is javasolt lehet.

Az összefüggés vizsgálatok alapján az elköteleződés főskála és elhidegülés főskála között közepesen erős, negatív korreláció áll fenn ($r=-0,58$; $p<0,001$). Szintén közepesen erős, negatív összefüggés mutatható ki az érzelmi elköteleződés és elhidegülés ($r=-0,55$; $p<0,001$) valamint viselkedéses elköteleződés és elhidegülés alskálák között ($r=-0,55$; $p<0,001$).

Az eredmények alapján az Elköteleződés és elhidegülés kérdőív magyar változata megbízhatónak bizonyult, a mérőeszközt alkalmasnak tartjuk a tanulók iskolai elköteleződésének vizsgálatára. Eredményeink elősegítik a tanulás affektív szférájának mélyebb megismerését, valamint az azt célzó empirikus kutatások mérőeszközeinek bővülését.

Kulcsszavak: elköteleződés, elhidegülés, pszichometria

TANULÓI TELJESÍTMÉNY, SIKERÉRZET ÉS A NEM TRADICIONÁLIS GYAKORNOKOK PÁLYASZOCIALIZÁCIÓJA A SZAK(KÖZÉP)ISKOLÁKBAN

BORSODI Csilla Noémi

PhD hallgató

Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

E-mail cím: borsodicsn@gmail.com

Előadásomban a tanulói teljesítmény fejlesztését vizsgálom, ám speciális szemszögből, a „pályakezdési sokkra készülő” nem tradicionális gyakornokok szemszögéből. Ennek megalapozására szükség van némi fogalommagyarázatra. Miért készülnek „pályakezdési sokkra”? Mit jelent a „nem tradicionális gyakornok”? A szakirodalmak szerint, többek között Nagy Mária, Szivák Judit, Hunyady Györgyné, M. Nádasi Mária munkáit böngészve azt találtam, hogy a pályakezdők – főként előzetes naiv nézeteikre vonatkozó gyakorlatba ültetési törekvéseik miatt – praxissokkon esnek át. Fegyelmezési, időkezelési, tervezési, szervezési nehézségeik adódnak. Azt olvashatjuk tehát – kissé leegyszerűsítve – csupán „túlélni” lehet ezt az időszakot, „élvezni nem”. E gondolatmenetet követve merült fel bennem a kérdés, vajon hogyan válnak e kollégák sikeressé? Amennyiben „végzetszerűen kudarccal teltek”, minek hatására érzik úgy, hogy ők képesek tanulói teljesítményfejlesztésre? Mely dimenziókban kezd először oldódni a pályaszocializációs küzdelem, azaz melyek azok az elemek, amelyek jellemzően fejlődésnek indulnak a pályakezdő tanároknál munkájuk első két évében? Létezik-e egyfajta fejlődési mintázat? Szerepet játszik-e ebben a kezdő tanár közérzete? Miközben „túléljük” mindennapjaikat, hogyan tudják fejleszteni a tanulókat? E kérdések merülnek fel bennem a pedagógussá válás „hagyományos” folyamatával kapcsolatban is, a pedagógussá válást mindenképpen „sikeres, hatékony pedagógussá válásként” értelmezve, a közérzet, légkör szerepét előtérbe helyezve. beszélek továbbá mindazon pedagógusokról, akik alternatív utakon, segítség nélkül indulnak a tanárrá válás útján, melyre az intézményes oktatást már elfelejtve térnek (vissza).

Kutatásom során szakképzésben és gimnáziumban elhelyezkedő tanárokat és levelező valamint nappali tagozatos tanárjelölteket kérdeztem meg tanári szerepről, erényekről, énképről, éniéletről, tanítással, neveléssel kapcsolatos nézetekről, hosszabb és rövidebb távú tanítási illetve tanórai sikerről, a tanulói teljesítményről, motiválásról, tanulási környezetről, óratervezésről, együttműködésről tanulókkal, szülőkkel, kollégákkal, de legfőbbképp saját közérzetükről, arról, mely tényezők azok, melyek leginkább befolyásolják annak alakulását. Másik kérdőívemben a pályakezdési sokk jellemzőinek egyes dimenzióit vizsgáltam a már említett szerzők által leírtak alapján összeállított kérdőívvel. Előadásomban e kutatás főbb tendenciáira mutatok rá, kiemelve hogy bár a nem tradicionális gyakornokok nevelési nézetei meglehetősen heterogének, a tanulói közérzet szerepe körükben a leginkább lényeges sikerindikátor. Az is egyértelmű, hogy – eltérően a „hagyományos” gyakornokoktól – segítségkéréstől tartanak, szívesebben dolgoznak egyedül és taneszköz híján naponta készítenek és nyomtatnak taneszközöket. Ez felemészti energiáikat. Céljukat sok esetben a lemorzsolódás megakadályozásában látják, kevésbé mérlegelve annak okait, az odavezető utat. Sikereiket inkább a tanulók erőfeszítéseinek, mintsem saját érdemeiknek tulajdonítják.

Kulcsszavak: nem tradicionális gyakornok, szak(közép)iskolai siker, pályaszocializáció, személyiségfejlődés, személyiségfejlesztés.

A TANÁRI SIKERMEGÍTÉLÉS ALTERNATIVITÁSA

BORSODI Csilla Noémi

PhD hallgató

Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

E-mail cím: borsodicsn@gmail.com

A pedagógussá válási folyamat lényege, hogy az alapszemélyiség – amennyiben alkalmas erre – tanári személyiséggé fejlődjön. Ebben szerepet játszik a felsőoktatásba való bekerülés, maga a felsőoktatás, továbbá az itt szervezett tanítási gyakorlatok, valamint a pályán eltöltött első 2-3 év. Léteznek azonban bizonyos alternatív utak is a tanárrá válásra, mellyel – bár szemünk előtt zajlik, mindennapjaink része – még sincs tisztában a „pedagógiai közgondolkodás”. Ezen alternatív utak leginkább a szakképzésben elhelyezkedő tanárok esetén jelennek meg, mivel más intézménytípusokban (gimnáziumban, általános iskolákban) pontosan behatárolható, hogy pl. történelem szakos vagy magyar szakos tanárnak történelemtanári vagy magyartanári diplomára van szüksége. Közismereti tanárként elhelyezkedni ezen intézményekben már az alapvető pályakezdési problémák felerősödése, szakképzésspecifikus jelenségvilággal való kiegészülése miatt is gyakorlatilag egyet jelent az azonnali, intenzív pályakezdési sokkal, mely lényegesen erősebb, mint a „hagyományos” pályakezdési sokkal, hiszen – ha magával a szakképzés világában való elhelyezkedés nehézségeivel nincs az illető tisztában – könnyen az alkalmatlanságérzet kialakulásához vezethet.

Ha teljes értékű tanárként helyezkedik el valaki egy olyan intézményben, melyben pályaszocializációs nehézségek halmozva vannak jelen, úgy, hogy közben a célirányos pályára segítséget kihagyta (pl. „hiányközismereti”, azaz természetismeret, társadalomismeret szakos tanárok esetében, szakoktatóként közismereti tanári szerepben, vagy egyelőre tanári diploma nélkül helytállva), vagy szervezett képzésben csak évekkel ezelőtt részesült és az a segítségnyújtás nem „erre, a jelenlegi pályára”, hanem a szakképzés 6-8-10 netán 15 évvel ezelőtti világára készítette fel, az ő esetében a naiv nézetek megmerevedhetnek és pályaszocializációja lényegesen nehezkesebbé válhat, alkalmatlanságérzete megalapozódhat. Még, ha rendelkezik is e pedagógus az őt „jó” tanárrá tevő személyiségjegyekkel, a felkészületlenség, kudarcok, alternatív sikerértelmezés hiánya miatt valóban alkalmatlanná válhat a tanári hivatás gyakorlására. Céлом, hogy összevegyem a pedagógussá válás „hagyományos” lélektani folyamatát a „nem tradicionális gyakornokként történő tanárrá válás” jellegzetességeivel, saját empirikus kutatásom által, melyet a felsőoktatásban tanuló hallgatócsoportok illetve tanárként már dolgozó gimnáziumban illetve szakképzésben elhelyezkedő nem tradicionális pályakezdő pedagógusok közt folytattam.

Kulcsszavak: pályakezdés, nem tradicionális gyakornok, szakközépiskolai közismereti tanári szerep

AZ ISKOLAI KÖTÖDÉS ÉS A TELJESÍTMÉNYSZÓRÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI 10-11. OSZTÁLYOS TANULÓKNÁL

ERDŐS Melinda

Szegedi Tudományegyetem

E-mail cím: melcsi1216@gmail.com

Az iskolában eltöltött évek nagyon meghatározóak a diákok életében, hiszen idejük nagy részét ott töltik. A tanulás ma már nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az egyén felnőttkorában megfelelően boldogulni tudjon. Számos tényező befolyásolja a tanulók tanulási eredményeit, a sok befolyásoló tényező közül az iskolai kötődés és a teljesítménymotiváció közti összefüggést vizsgáltam a kutatás során. Az iskolai kötődés definíciója, amelyet a kutatás során figyelembe vettem: „Az iskolában jelen lévő szociális és környezeti hatások összeadódása nyomán alakul ki az iskolához való viszony, ami lehet pozitív vagy negatív.” (Szabó és Virányi, 2011. 111. o.) A teljesítménymotiváció – a motiváció egyik fajtája – amely segít az embernek meghatározni azt a teljesítményt, amit el szeretne érni. A teljesítménymotiváció paradigmái közül a célorientációs-elmélet vizsgálatára került sor. Vajon mitől függ, hogy azonos képességű diákok különbözőképpen teljesítenek? (Fejes, 2011, 2012) A pozitív iskolai kötődés elősegíti a tanulási motivációt, amely jobb tanulmányi eredményekhez vezet (Szabó és Virányi, 2011, 2015). A vizsgálati mintát 108 10. és 11. osztályos tanuló alkotja, akik az ország különböző pontjairól vettek részt a kutatásban. A felméréshez két, korábban kifejlesztett kérdőívet alkalmaztam: a Szabó és Virányi (2011) által kifejlesztett Iskolai kötődés és Pajor (2013) Kérdőív a tanulási motivációról. Az iskolai kötődést mérő kérdőív 20 négyfokú Likert-skálás kérdésemből állt, amely az alábbi öt faktorból áll: az iskolához fűződő viszony, a társakhoz való viszony, a tanárokhoz való viszony, a tantárgyak iránti érdeklődés, az iskolai környezethez való viszony. A kérdőív a tanulási motivációról 52 itemből álló ötfokú Likert-skálás kérdőív, amely az alábbiakat vizsgálja: teljesítménymotiváció (célorientációs-elmélet), siker-kudarcc attribúció, a kudarc után fenntartott motiváció, az iskola iránti attitűd és a társas támogatottság. Az empirikus kutatás megerősítette, a már korábbi vizsgálatok eredményeit, miszerint az erős iskolai kötődés és a tanulmányi átlag között közepesen erős korreláció van ($r=0,39, p=0,01$). Az iskolai kötődés kialakulásában fontos szerepe van a társakhoz ($r=0,54, p<0,01$) és a tanárokhoz ($r=0,76, p<0,01$) való viszonyoknak. A vizsgálat eredményei szerint azok a diákok kötődnek a legjobban az iskolához, akik elkerülő-elsajátítási célokat határoznak meg. A motivációs célok kitűzését a tanári támogatás észlelés befolyásolja a legjobban. A tanulás mellett az érzelmeknek, a kötődésnek nagyon nagy szerepe van a diákok tanulmányi eredményeire. Az eredmények azt mutatják, hogy ha egy diák érdeklődik a tantárgyak iránt, akkor jobban teljesít, motiváltabb a tanulásra és olyan célokat fogalmaz meg, amelyek arra irányulnak, hogy valamilyen elsajátítási célt fogalmazzon meg maga számára.

Kulcsszavak: iskolai kötődés, teljesítménymotiváció, tanulási motiváció

A TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS KÖRNYEZETI DIMENZIÓJÁNAK MEGJELENÉSE AZ OKTATÁSBAN

FARKASNÉ ÖKRÖS Marianna

PhD hallgató

Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

E-mail cím: farkasne.okros.marianna@uni-eszterhazy.hu

Napjainkban is sok kritika éri, heves viták tárgyát képezi az oktatás mai, háromszintű tartalmi szabályozó rendszerének legfelső fokát jelentő Nemzeti Alaptanterv. A szakmai és társadalmi viták jellemzően a közműveltségi tartalmak, illetve a tanítási időkeretek tantárgyak közötti felosztása körül forognak. Az UNESCO álláspontja szerint a fenntarthatóságra nevelésnek nem szabad elsikkadnia az iskolai tantervbe való bekerülésért vívott harcban, annak tudományágakon átívelő paradigmának kell lennie. A Nemzeti alaptanterv koncepciója is ez. A NAT-ban a fenntarthatóság, a környezeti és a globális felelősségvállalásra nevelés kapcsán is megfogalmazódik az interdiszciplináris jelleg, így a releváns tartalmak és a módszerek gyakorlatilag minden műveltségi területen megjelennek.

2015-ben a New York-i Fenntartható Fejlődési Csúcson fogadták el az új globális fenntartható fejlődési keretrendszert (The 2030 Agenda for Sustainable Development), amely a szegénység felszámolását és összekötve a fenntarthatóság környezeti, társadalmi és gazdasági dimenzióit, a fenntartható jövő felépítését tűzte ki célul, 2030-ig. Ezek az ún. fenntartható fejlődési célok (FFC), melyekhez többek között a környezeti fenntarthatóság, az emberi jólét, a méltányosság és a globális felelősségvállalás értékek társíthatók.

Ezzel összefüggésben született meg a „A globális felelősségvállalásra nevelésről a formális és nem-formális oktatásban Magyarországon” című koncepcióról szóló, 1784/2016. (XII.16.) Kormányhatározat. A koncepció a jogszabályi háttér mellett, ismerteti a globális felelősségvállalásra nevelés alapértékeit, módszertani sajátosságait, kifejti annak célját, azaz, az „újragondolt” globális nevelés kerüljön bevezetésre a formális és nem-formális oktatásba.

Ebből eredően - függetlenül az alaptanterv körüli bizonytalanságoktól, annak a közeljövőben várható tartalmi változásaitól -, bátran kijelenthető, hogy mind a fenntarthatóság (környezeti nevelés, környezettudatosság), mind pedig a társadalmi felelősségvállalás (CSR) továbbra is kiemelt fejlesztendő terület marad és azok továbbra is hangsúlyos elemek lesznek az egyes műveltségi területekben, illetve azok közműveltségi tartalmaiban. A társadalmi felelősségvállalást rendszerint egy a társadalomra, környezetre gyakorolt magatartásként, illetve annak hatásaként értelmezzük. Igaz, eredendően gazdasági fogalom, tágabb értelemben is használatos. Ezek alapján nem csak a gazdálkodó szervezetek, vállalatok, hanem többek között beszélhetünk az állam, az oktatási intézmények, közösségek, családok, háztartások és egyének társadalmi felelősségvállalásáról is. A környezeti problémákkal való foglalkozás a CSR belső és külső dimenziói között is hangsúlyosan szerepel.

Tanulmányomban a társadalmi felelősségvállalás környezeti dimenzióinak oktatásban történő megjelenését kívánom feltárni, egyfelől forrásfeldolgozásokkal, másrészt a saját tanári gyakorlatomból eredő tapasztalatokra támaszkodva, konkrét gyakorlati példákat felvonultatva.

Kulcsszavak: társadalmi felelősségvállalás, CSR, fenntarthatóság, környezeti nevelés

A HAZAI FELSŐOKTATÁSI KÖNYVTÁROSKÉPZÉS ELINDULÁSA A 20. SZÁZAD DEREKÁN

FÜLEP Ádám

PhD hallgató

Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola, Tittel Pál Könyvtár

E-mail cím: fulep.adam@uni-eszterhazy.hu

Az előadásomban a hazai felsőfokú könyvtárosképzés előzményeit, kialakulását, és a 20. század közepétől való elindulását és intézményesülését szeretném vizsgálni. A kutatásaimat 2015 őszén, a Doktori Iskolába való beiratkozással kezdtem, a magyarországi felsőfokú könyvtáros szakképzés elindításában jelentős szerepet vállaló – így a doktori témamegjelölésemben is kiemelt – Kovács Máté egyetemi és akadémiai könyvtárigazgatónak, középiskolai és egyetemi tanárnak a munkásságával azonban már 2009 óta foglalkozom. Akkori pályamunkámmal indultam 2011-ben a XXX. Jubileumi Országos Tudományos Diákköri Konferencia Kecskeméten megrendezett Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtártudományi szekciójában, ahol III. helyezést értem el, és előadásom írásos változata megjelent az OTDK 2013-as tanulmánykötetében. A doktori kutatásaimmal először 2015 szeptemberében egy műhelyprogramon (Szakmai Műhelynapok a SJE Egyetemi Könyvtárban; Szlovákia, Komárom), szintén ez év novemberében egy tudományos konferencián (Könyvtárak a tudomány és a felsőoktatás szolgálatában; Magyarország, Kaposvár), 2016 novemberében pedig egy tudományos doktorandusz konferencián (Egyház és társadalom; Magyarország, Eger) vettem részt előadással. A kaposvári tanácskozáson tartott előadásom szövege megjelent a konferencia 2016-ban kiadott kötetében, az egri konferencia előadásából írt tanulmányom pedig most áll publikálás alatt.

A magyarországi felsőoktatási könyvtárosképzés 1949-től számítható kialakulásának és fejlődésének a történetéről és körülményeiről már az azt követő időkből születtek összefoglalások, azonban ezek a munkák – ahogyan a legfrissebbek is – leginkább a képzés egyes korszakaira vagy intézményeire koncentrálnak. A könyvtáros szakképzés kezdetétől egy egészen napjainkig tartó történeti, művelődés- és neveléstörténeti áttekintés tehát egy fontos és új mérföldkövet jelenthetne a szakma számára.

A magyarországi felsőfokú könyvtáros szakképzés kezdetei és fejlődési történetének, s benne Kovács Máté könyvtárosképzésért folytatott fejlesztési tevékenységének a még folyamatban lévő és napjainkban sem teljes feltárása folytatásával, az így megfogalmazott újabb ismeretek hozzájárulnak majd a hazai felsőoktatási könyvtáros szak múltjának mind nagyobb ismeretéhez, és a képzésen folyó oktatás további fejlesztéséhez. A kutatási hipotézisemet a felhasznált forrásanyagok láncolatán keresztül kívánom minél teljesebben és átfogóbban igazolni.

Az előadásomban a magyarországi felsőfokú könyvtárosképzés előtörténetét, kialakulását, és a 20. század közepétől kezdődő kibontakozását és intézményesülését a doktori tanulmányaim és kutatómunkám alatt eddig összegyűjtött és feldolgozott elsődleges és másodlagos, elsősorban kéziratári és már publikált forrásanyagok felhasználásával szeretném vizsgálni és bemutatni. A primer dokumentumokra irányuló kutatásaimat az Országos Széchényi Könyvtár és a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Kézirattárában végeztem, amelyek mellett a téma szempontjából releváns és alapvető megjelent, összefoglaló könyvtártörténeti szakirodalmakból dolgoztam.

Kulcsszavak: könyvtárosképzés, felsőoktatás, neveléstörténet, Magyarország

MENNYIT KÖLTSÜNK A KÖZOKTATÁSRA?

HORVÁTH Szilárd

Doktorandusz

Kaposvári Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

E-mail cím: hszilard79@gmail.com

A 2016. év végén napvilágot látott PISA - felmérések eredményei meglepték a köztudatot, talán nem túlzás azt kijelenteni, hogy általános felháborodást keltett, a médiában és a különböző blogokon, hírportálokon hetekig hallatott magáról. Annak ellenére, hogy a korábbi 2012-es vizsgálathoz hasonló eredményeket értek el a magyar diákok. Feltételezhetően sokan a 2011. évi CXC. törvény sok radikálisnak mondható változtatása, mint az intézmények állami kézbevétele vagy a pedagógus életpályamodell bevezetése miatt vártak ugrásszerű növekedést a tanulók teljesítményében. Mint tudjuk, az oktatás egy komplex hosszútávon megtérülő folyamat, ezért túlzás lett volna ugrásszerű növekedést elvárni. Legtöbb laikus, sőt az oktatásban dolgozó szakember is osztja azt a véleményt, hogy a probléma gyökere az oktatás alulfinanszírozottsága.

Annak érdekében, hogy az ismertetett problémáról objektív képet kapjunk, bemutatásra kerülnek a korábbi- és legutolsó évek PISA eredményei az OECD államokhoz viszonyítva. Világos képet kapunk a magyar közoktatás finanszírozásáról, változásáról, arról, hogy milyen indikátorokkal magyarázták, magyarázzák annak csökkenő esetleg emelkedő mértékét. Felelevenítésre kerül, miért is fontos az egyén és a társadalom számára a jó minőségű közoktatás. Közgazdasági szemmel az OECD módszerét a PISA eredményeket felhasználva könnyen áttekinthetjük az oktatás eredményességét, hiszen viszonylag könnyen mérhető indikátort helyez előtérbe: 1. a munkához való jutást és 2. a jövedelmet, majd ezeket vizsgálja a különböző iskolai végzettségek függvényében, lehetővé téve az összefüggések megrajzolását.

Ezek alapján ismertetésre kerül a pedagógus HR reform szükségessége és azt előidéző napjainkban is jelenlévő problémák.

A fentieket alapul véve ismertetem a kutatás fő vonulatait, mindenekelőtt górcső alá véve a pedagógus életpályamodell.

Kulcsszavak: minőség az oktatásban, oktatásfinanszírozás, pedagógus HR

VITAINDÍTÓ PROGRAMCIKKEK A KÖZMŰVELŐDÉS TERÉN A TUDOMÁNYOS GYŰJTEMÉNY HASÁBJAIN

HÜBER Gabriella Margit

Egyetemi tanársegéd

Eszterházy Károly Egyetem

E-mail cím: huber.gabriella.margi@uni-eszterhazy.hu

Az egyes korok nevelésről vallott nézeteinek megismeréséhez a sajtóorgánumok gazdag – részben még feltáratlan – forrásbázisként állnak a rendelkezésünkre. Az elmúlt évtizedben a hazai neveléstörténet kutatói által számos olyan írás jelent meg, amely egy vagy több, de többségében a 19. század második felétől megjelenő pedagógiai sajtótermékben – eltérő módszereket alkalmazva és különböző szempontokat figyelembe véve – vizsgálta az általuk közvetített pedagógiai nézeteket. A korszak előtti periodikákkal azonban nem foglalkoztak részletkebe menően, mely hiányosságot mindenképpen pótolni szükséges. Ebből az időszakból származnak ugyanis azok az irányzatok, eszmék, melyek hazánk polgári kultúrájának és társadalmának alapköveit letették, ezért is tartom fontosnak a korszak feltárását.

A tudományos igényű írások a reformkorabeli magyar sajtó hasábjain gyakran jelentettek meg a közművelődés terén vitaindító témákat. Ide sorolandó a Tudományos Gyűjtemény (1817-1841) folyóirat is, mely többek között a nőnevelés, köz- és magánnevelés és a magyar tanítási nyelvért folytatott törekvések kapcsán adott teret a témákban való elmélyülésnek. Jelen előadás célja, hogy a fent említett témakörök kapcsán bemutassa a folyóirat fennállása során kialakult vitákat, majd összevesse azt a gyakorlatban is megvalósult törekvésekkel, eredményekkel.

A nagy ellentéteket kiváltó vita a nőnevelés terén a Tudományos Gyűjtemény hasábjain az 1820-as évek elején kezdődött. A korszakban sokféle álláspont jelent meg a nők művelődését, közéleti szereplését, munkáját illetően. Emellett a folyóirat a nemzeti művelődés egyik legfontosabb eszközeként tartott magyar tanítási nyelv mellett is erőteljesen érvelt, a nyelvújítási mozgalom törekvéseinek hatása, nem csupán az országgyűlés keretei között nyilvánult meg. A köz kontra magánnevelés kérdésköre az előzőekhez hasonlóan vitát váltott ki a kor tudósai között, a felvilágosodás végén és a reformkorban egyre több értekezés látott napvilágot, melyekben a köznevelést preferáló nézetek jelentek meg. A reformkorban egyre inkább kibontakozó nemzeti nevelés eszméjével bizonyos tekintetben ellentétben álltak a magánnevelés sajátosságai, több kritika is érte a nemzeti érzés hiányával kapcsolatban a magánnevelést.

Kutatói kérdéseimhez sorolom tehát, hogy az említett folyóiratban található közművelődési témájú vitaindító cikkek milyen főbb nevelési vonulatokat közvetítettek. Milyen mértékben valósultak meg a gyakorlatban a leírt törekvések az egyes témákban? A kutatás alapját az általam meghatározott szempontok szerint kiválasztott másodlagos (neveléstörténeti kézikönyvek, lexikonok, bibliográfiák, repertóriumok, szakkönyvek) források mellett többségében elsődleges (hazai és nemzetközi pedagógiai és egyéb szaksajtó) források jelentik, melyek összefüggéseinek feltárására történeti forráselemzés és forráskritika módszerét alkalmazom. A sajtótermékekben megjelent írások elemzése, értelmezése során különösen nagy jelentősége van a forráskritikának (pl. az adott írás mennyire a közvélemény vagy éppen csak annak írójának gondolatait közvetíti).

Kulcsszavak: közművelődés, reformkor, nőnevelés, köz- és magánnevelés, tanítási nyelv

FIATAL FELNŐTTEK ÉS IDŐSEK MUNKAMEMÓRIA FUNKCIÓNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

JUHÁSZ Dóra

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

E-mail cím: dora.juhasz.88@gmail.com

A munkamemória és végrehajtó funkciók vizsgálata kedvelt kutatási terület az oktatásban, a pszichológiában, valamint az orvostudományok terén egyaránt. A munkamemóriát –mint kognitív képességet- illetve annak fejlődését az iskolai képességekkel összefüggésben elsősorban a gyermekek esetében igyekeznek feltérképezni, azonban egyre öregedő társadalmunkban mindinkább hangsúlyosabbá válik a középkorú, valamint idős személyek képességeinek vizsgálata is. Az életkor előrehaladtával számos tényező (pl. szociális, biológiai stb.) miatt a személyek kognitív teljesítménye egyre hanyatlik, azonban érdekes kérdést vet fel, hogy a hanyatlás a fiatalabb korúakhoz képest mely területeken milyen mértékű. Az eddigi szakirodalmak alapján az idős személyek esetében a rövid távú emlékezeti funkciók jelentősen leromlanak, míg a hosszú távú emlékezet viszonylag megtartott, valamint a komplexebb, több figyelmet igénylő feladatok esetében jelentősebb a hanyatlás mértéke az egyszerűbb, kevesebb összpontosítást igénylő feladatokhoz képest. Jelen kutatás célja a Számterjedelem, Számlálási Terjedelem, Hallási Mondatterjedelem, valamint a Betű-Szemantikus és Cselekvés Fluencia Tesztek segítségével megvizsgálni, hogy a fiatalabb és idősebb korcsoportok egymáshoz képest hogyan teljesítenek az egyes munkamemória és végrehajtó funkciókat mérő teszteken. A kutatásban 85 személy vett részt, 2 életkori csoportra bontva. Az eredmények arra utalnak, hogy minden teszt esetében a fiatal korcsoport szignifikánsan jobban teljesít az idős csoporthoz képest, azonban az egyszerűbb rövid távú emlékezetet mérő Számterjedelem Teszt esetében a fiatal korcsoporthoz képest az időseknél tapasztalható hanyatlás mértéke kisebb mértékű, mint a komplex munkamemóriát vizsgáló Számlálási, ill. Hallási Mondatterjedelem Teszt esetén. Az idős személyek teljesítménye egymáshoz képest az életkor növekedésével arányosan is hanyatlást mutat, mely erőteljesebb 70 év felett, illetve a végrehajtó funkciókat vizsgáló Fluencia Tesztek esetén. Jelen kutatás számos tesztet alkalmazva vizsgálódik, mely segíthet átláthatóbbá tenni a munkamemória és végrehajtó funkciók időskori változásait.

Kulcsszavak: munkamemória, fejlődés, időskor

ÉLMÉNYALAPÚ ISMERETSZERZÉS EGY OKTATÓCSOMAG SEGÍTSÉGÉVEL

KRAKKER Anna

Tanító, I. éves pedagógiatanár szakos hallgató

Eszterházy Károly Egyetem

E-mail cím: krakker.anna@gmail.com

Kutatásomban gyakorló pedagógusként szeretném bemutatni a 2013 óta folyamatos környezeti nevelési kutatásom eredményeit.

Az előző tanévekben, mint tanítószakos hallgató végeztem el a megfigyeléseket, most viszont saját osztályomat vizsgálva mérem fel, hogy egy tanév alatt, hogyan változik a kisiskolások környezethez, életmódhoz való viszonya, egy környezeti nevelési oktatócsomag segítségével.

A kutatást szeptember elején kezdtem egy olyan osztállyal, amelyet akkor ismertem meg, a kimeneti mérésekkor viszont már egy tanévet felölelő tudatos környezeti nevelési munkáról számolhatok be. A szemléletformálást környezetismeret órán, ének órán és délutáni napközis foglalkozások során végzem.

OTDK kutatásomnak folytatása a mostani munkám, melynek részeként azt vizsgálom, hogy változik-e a kisiskolások környezethez való viszonya, egy olyan osztályban, ahol élményalapú módszerekkel és egy környezeti nevelési Oktatócsomaggal kiegészülve folyik az oktatás, valamint vizsgálom ugyanezt másik két, Oktatócsomagot nem alkalmazó ökoiskolában.

A 2016-os évet a FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) a Hüvelyes termények nemzetközi évének nyilvánította, így az első félévben az Oktatócsomag aktuális témájához kapcsolódva az osztállyal babot és borsót csíráztattunk, majd neveltünk, megfigyelve a növények környezeti igényeit és életfolyamatait. A több hónapig tartó munka kiváló lehetőséget biztosított a rendszeres tevékenységekhez, az élőlények gondozásához.

Ehhez kapcsolódva nem csak a növények életfolyamait vizsgáltuk, figyeltük, hanem az új ismeretek elmélyítése érdekében kreatív modelleket készítettünk, egyéni ötleteket valósítottunk meg.

Munkámban az Oktatócsomag segítségével sikerült gyakorlatorientált módszerrel megvalósítani az élményalapú, saját tapasztaláson alapuló, több hónapos megfigyelést.

Kutatásom során kvantitatív adatelemzést és kvalitatív vizsgálatokat végzek. Eddigi kutatásaim azt igazolták, hogy a gyerekek környezethez való viszonyulása pozitívan változik a tevékenység alapú módszerek által.

Idei vizsgálatomban bizonyítani szeretném, hogy a környezeti nevelési Oktatócsomag segítségével nem csak a helyes környezeti gondolkodás és életmód kialakítása valósítható meg, hanem az élményalapú tevékenységek bevonásával növelhető a gyerekek felelősségtudata, szociális érzékenysége is.

Kulcsszavak: oktatócsomag, élményalapúság, környezeti nevelés

TRANSNATIONAL EDUCATION MOVEMENT IN EAST ASIA

LE Quynh Anh

PhD student

University of Pecs, Faculty of Business and Economics

E-mail address: Lequynhanh46@gmail.com

Population of Asia is 4.4 billion people, equivalent to 60% of total world population. Some research proved that developing countries in Asia educates a small proposition of young people at higher education level and face strong pressure to meet the population demand for economic growing. Transnational education became a phenomenon in East Asia in the 1980s when the trend started from Singapore, Hong Kong and Taiwan. Transnational education is described by UNESCO/ Council of Europe at Lisbon Conference as “all types of higher education study programs or educational services (including distance education) in which the learners are located in a country different from the one where the awarding institution is based”. It presented the movement of knowledge and students from this country to another country through international branch campus, articulation programs, online programs, franchising and partnership programs, dual and joint degree programs. Asia is viewed as an attractive off-shore market and the most active region in transnational higher education worldwide. Transnational education is considered by many people as an effective tool to enhance academic quality of domestic institutions, increase revenue for both foreign and domestic partners and provide high skilled labour for the economic growing of Asian countries.

This research aims to understand the transnational education trend in East Asia through reviewing literature and secondary data. The author will show a picture of transnational education provision in East Asia and explain the rationales of transnational education programs. The development, the main characteristics and the challenges will be analysed. This paper will contribute to the understanding of higher education reform, the globalisation process and liberation of trade in education sector in East Asian countries.

Keywords: higher education, transnational education, internationalisation, Asia.

A FELVIDÉKI BÁNYAVÁROSOK MŰVELT TANÍTÓINAK OLVASMÁNYAI A 16-17. SZÁZADBAN

MIZERA Tamás

PhD hallgató

Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

E-mail cím: tamas.mizera@gmail.com

A neveléstörténeti kutatások fontos aspektusát jelentik azok a vizsgálatok, amelyek a kora újkori Kárpát-medence tanító értelmiségének műveltségére irányultak az utóbbi években, illetve évtizedekben. Az európai szellemi áramlatok, illetve a nevelés és oktatás koncepcióinak befogadástörténete a magyarországi, professzionális tanítóképzés előtti időszakban is különösen hangsúlyos kérdés, egyben a tanítói hivatás intellektuális alapjainak felvázolására kínál lehetőséget a kitüntetett időszakban. Az elemző munka egyik ígéretes módszere a kora újkori tanítókönyvtárak kutatása az eruditív művelődés viszonyrendszerének feltárására.

A korszak tanítóinak könyvjegyzékei főként hagyatéki összeírásokban maradtak fenn, olvasmánytörténeti forrásaink mintegy 70%-át ez a forrástípus adja. A kora újkori tanító értelmiség tagjai a jegyzékekben alulreprezentáltak, ezért sok szempontú vizsgálatuk kiemelkedően fontos szellemi horizontjuk megrajzolásához, illetve olvasmányműveltségük megfelelő értékeléséhez. A kutatás az Adattár XVI-XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez sorozatban megjelent releváns, tehát a tulajdonos foglalkozását is feltűntető forrásközléseken alapul. A 819 könyvjegyzék átfogó vizsgálata, módszertani szempontból a következő lépésekre épül: a) a hazai és nemzetközi szakirodalom szintézise; b) a jegyzékek számszerűsíthető adatainak vizsgálata statisztikai apparátus segítségével; c) a tanítókönyvtárak összetételének elemzése tartalmi kritériumok alapján. A három módszer együttese pontos, ugyanakkor előremutató megállapításokhoz segítheti a téma kutatóját.

Jelen előadásban a hangsúlyt a tanító értelmiség egy kitüntetett csoportjára helyezem, elsősorban a tartalmi megfontolásokat kiemelve. A kora újkori Felvidék bányavárosainak polgári olvasmányairól korábban készült ugyan átfogó munka, de a kifejezetten tanítókra fókuszáló, a fenti módszereket figyelembe vevő teljes elemzés még feladatként jelentkezik. A forrásgyűjtés során eddig 21 tanítói jegyzék került feldolgozásra, ezek közül 15 felvidéki tulajdonoshoz köthető. Besztercebánya és Selmecebánya 16-17. századi tanítókönyvtárait vizsgálva választ kaphatunk arra a kérdésre, hogy az általuk rekonstruálható műveltségelemek miként illeszkednek a magyarországi, közelebről pedig a felvidéki tanító értelmiségről eddig megszerzett ismereteink egészéhez.

Kulcsszavak: bányaváros, Felvidék, kora újkor, olvasmányműveltség, tanító

MEGTALÁLNI ÉS MEGTARTANI A CÉLT – KIÚT A KIÉGÉSBŐL

NAGY Eszter

PhD hallgató

BME Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

E-mail cím: nagyeszter@erg.bme.hu

PhD dolgozatomban a burnout (magyarul kiégés) jelenségét vizsgálom pedagógusok körében, és célom egy intervenciós program kifejlesztése, amelynek segítségével visszafordítható a folyamat. Előadásomban a kiégés jelenségét – ezúttal általánosságban, és nem specifikusan a pedagógusokra értendően –, a well-being (magyarul jóllét) fogalmának függvényében vizsgálom, és arra keresem a megoldást, hogy hogyan építhetők be a jóllét-növelő technikák egy kiégés-intervenciós folyamatba. Ehhez több kvantitatív kutatás eredményeit összesítettem, és vontam le következtetéseket.

Több kutatás is leírta, hogy az egyén szubjektív jóllétének szintjére közvetett befolyásoló hatással bír a kiégés folyamata. Az alapfeltevésnek megfelelően, a személy egy általános jóllét-szinttel bír, amely különböző, külső vagy belső befolyásoló tényezők hatására csökkenhet. A well-being ilyen irányú változására közvetett hatással van a burnout. Moderátor tényezőnek bizonyult a kiégés és a jóllét kapcsolatában egyrészt a munkaszabaidő egyensúly, amely indikálja a személy alapvető energiaszintjét, ahogy munkáját végezni képes, illetve a tartalmasan töltött szabadidő arányát (amely alkalmat adhat a feltöltődésre). A másik moderátor tényező a társas támogatás a munkahelyen, amelynek közvetlen hatásait figyelték meg a kiégés szintre, csökkentette azt. Az adekvát (személy által megbecsült, tisztelt) munkatársaktól jövő támogatás védőfaktoraként funkcionál az érzelmi kimerülésben, ami a kiégés első fázisa.

A kutatások harmadik csoportja a feladattal szembeni elköteleződés tényezőjét vizsgálta a két jelenséggel összefüggésben. A magas szintű elköteleződés a feladat követelményeinek és a rendelkezésre álló erőforrásoknak az összhangjára utal, valamint arra, hogy a személy kellő kihívást és bizonyos fokú személyes kontrollt érez feladataiban. Az eredmények alapján csak akkor jelenik meg kiégés, és ezzel együtt csökkent jóllét-szint, amennyiben a személy elköteleződése magas az adott feladat iránt.

Mindezek alapján elmondható, hogy a burnout-ra való hajlandóság természetes velejárója az egyén számára jelentőségteljes munka megtalálásának, amelyet a személy elköteleződve (érzelmi bevonódással) végez. Ugyanakkor, a burnout akkor alakul ki, amikor a személy nem sajátított el hatékony megküzdési stratégiákat a munkában, és munka-magánélet egyensúlya instabil.

Megoldásként a kiégés megelőzésére a jóllét figyelembevételével az önmagunkkal szembeni együttérzés technikáinak az alkalmazása lehetséges, illetve a munka-szabaidő egyensúly kialakítása és az egyén számára értékes, követendő cél megtalálása.

Kulcsszavak: burnout, well-being, elköteleződés, self-compassion

THE MASSIVE OPEN ONLINE COURSE IN THE NEW YORK TIMES – AN EXPLORATIVE CONTENT ANALYSIS

Júlia NAGY

PhD student

Corvinus University of Budapest, Doctoral School of Social Communication

E-mail address: njuli85@hotmail.com

„The freely accessible Massive Open Online Courses (MOOCs) of well-known American universities were met by great enthusiasm of the journalists in 2012, but later critical voices became louder.” This was the first sentence of my abstract submitted to the Spring Wind Conference of 2016. The statement was based on peer-reviewed sources (such as the MERLOT Journal of Online Learning and Teaching or The International Review of Research in Open and Distance Learning) that illustrated the initial „press enthusiasm” by citing usually two certain enthusiastic articles of The New York Times. Not many systematic studies seem to have been carried out yet on the media representation of the MOOCs to support the idea of an uncritically welcoming media environment, even though it might have influenced millions of learners to take part in such courses, and also decision makers of many universities to start their own MOOCs. Examples of former research on the subject show that there is room for more. Kovanović, Joksimović, Gašević, Siemens and Hatala, for instance, used latent Dirichlet allocation (LDA) to analyze news coverage on MOOCs, and though their work is very informative, human coding can add such details and such reassurance that automatic, software-based methods alone cannot.

As a first, exploratory step of a less automatic examination, the content analysis of the articles of The New York Times web portal is conducted. The webpage was chosen because, based on the data of alexa.com, after the user-generated reddit.com, it is the most popular general news site of the world, and, as mentioned above, it is frequently cited by peer-reviewed sources in connection with MOOCs as a token of the whole media landscape. The main research questions are: how the MOOCs are represented in The New York Times, and how the representation changes with time. Does it follow the Gartner hype cycle (which means that the initial inflated expectations are later displaced by disillusionment and, after a while, this disappointment softens to a balanced view)?

The results of the analysis of the 67 articles (220 pages) that The New York Times published on the topic between 2012 and 2016, may help to decide if this kind of research worth extending to other news portals (or even other forms of publications), which could allow comparisons (general news sites to specialized, educational ones; international sites to Hungarians, online newspapers to scientific journals). So naive theories on the media representation of the MOOCs could possibly be replaced by a nuanced, evidence-based picture, that could also help us better understand the relationship between scientific thinking and media coverage.

Keywords: e-learning, MOOC, media representation

A TÖBBSZEMPONTÚ SZOCIOMETRIAI ELJÁRÁS LEHETŐSÉGEI AZ ISKOLÁHOZ VALÓ VISZONY FELTÉRKÉPEZÉSÉRE ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN

NAGY Krisztina

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

E-mail cím: krisztinanagy@edu.u-szeged.hu

Az iskolás gyerekek idejük nagy részét kortársaik körében töltik, ahol kapcsolati hálójuk folyamatosan alakul. Az osztályokban kialakult társas viszonyok feltérképezésének gyakran alkalmazott módszere a többszemponú szociometria, amely segítségével feltérképezhetővé válik az a rejtett viszony, ami a tanulók között kimondatlanul is jelen van, megismerhetővé válik a csoport szerkezete és meghatározhatóvá válik a csoport légköre. Az iskolához és az iskolai élethez való érzelmi viszonyulás az iskolába lépés kezdetétől folyamatosan változik, pozitív vagy negatív iránya több tényező együttes hatásaként alakul ki a tanulóknál. Az iskolai kötődés mértéke összefüggést mutat az iskolai teljesítménnyel és az iskolai előmenetellel, továbbá a tanulók társas kapcsolataiban is megnyilvánul.

Kutatásunk célja egy saját készítésű kérdőívvel a tanulók iskolához való viszonyának, illetve ugyanezen tanulók szociometriai státuszának és ezáltal az osztályközösségben elfoglalt helyének feltérképezése és elemzése.

A kérdőív eredményeinek feldolgozása folyamatban van, az eddig kapott adatok alapján az iskolai kötődést 8-10 éves gyermekek körében a szülőkhöz és a társakhoz való viszony, 11-14 éves tanulók körében a társakhoz és a tantárgyakhoz való viszony befolyásolja. A kapott eredmények azonban alátámasztják azt a hipotézisünket, miszerint a társakhoz való viszony valamely osztályban az egyik legerőteljesebb tényezője az iskolai kötődés kialakulásának.

A szociometriai vizsgálat eddigi eredményei megegyeznek hipotézisünkkel, miszerint azon osztályokban, ahol a tanulók iskolai kötődését saját bevallásuk szerint a társakhoz való viszony határozza meg legerőteljesebben, azok az osztályok összetettebb szociometriai ábrával és erősebb szociometriai mutatókkal jellemezhetők. Azon osztályokban, ahol a legtöbben nyilatkozták, hogy szívesen járnak iskolába stabilabb és összetettebb kapcsolati hálók rajzolódnak ki, mint azon osztályokban, ahol ez a tényező kevésbé dominált. Különbségek a nemek tekintetében is megfigyelhetők, a lányok gyakrabban jelölték, hogy szívesen mennek iskolába, mint a fiúk, és több kölcsönös választással rendelkeznek a szociogramok alapján. A nemek elkülönülése valamennyi osztálynál megfigyelhető, a felsőbb évfolyamokban azonban erőteljesebb klikkesedés jellemzi az osztályokat, amely az életkori jellemzőkre vezethető vissza.

Előadásom célja az eddigi eredményekből néhány szemléletes példa bemutatása, a szociometriai elemzés eredményeinek képekkel való illusztrálása.

Kulcsszavak: iskolai kötődés, társas kapcsolatok, többszemponú szociometria

A KÖTŐDÉS ÉRTELMEZÉSI LEHETŐSÉGEI A TANÁR--DIÁK VISZONYRENDSZERBEN

NÁSZ Barbara

PhD hallgató

Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

E-mail cím: naszbarbara@gmail.com

Az iskola másodlagos szocializációs funkciója következtében meghatározó szerepet tölt be a gyerekek életében. Az iskolához való viszonyulás lehet pozitív és negatív egyaránt, mely többféle perspektívából értelmezhető. Az egyéni tapasztalatok és élmények összessége fogja meghatározni a kapcsolat minőségét, melyben domináns szerepe van a tanárok és a diákok között lévő diádkus interakciónak. Kardinalis kérdés tehát, hogy mitől válhat ez a kapcsolat pozitívvá?

Jelen vizsgálat egy pilotkutatás eredményeit mutatja be, mely a tanulói dimenziót helyezi fókuszba: arra keresi a választ, hogy milyen faktorok együttjárása alakítja ki a diákok részéről a tanárok irányába a pozitív viszonyulást?

A kérdéskört alapvetően a kötődés aspektusából, a gondozó és gyermek között lévő kapcsolat hasonlóságának és különbségének hangsúlyozásával közelíti meg. A kötődés alapvetően az anya és a gyermek kapcsolatának ismerveit feltáró viselkedéses rendszer, melyet Jonh Bowlby definiált a hatvanas évek végén. Azóta a kötődés már nemcsak ebben a klasszikus viszonyrendszerben értelmeződik: kibontakozó alterületei közül napjainkban igen nagy jelentőséggel bír, az úgynevezett iskolai kötődés. Jelen kutatás nagy hangsúlyt fektet a Bowlby-i kötődésfogalom és a kötődéssel kapcsolatos társfogalmak tisztázására, illetve értelmezési lehetőségére az iskolai kapcsolatrendszerek keretein belül.

A vizsgálat módszerét illetően nem statisztikai mintavételi eljárást alkalmazva, nyíltvégű kérdőívek és interjúmódszer használatával történik a diákok mint válaszadók bevonása. A retrospektív jellegű kutatás célja az emlékek, tapasztalatok és vélekedések alapján feltárni a pozitív viszonyulás kialakulását célzó domináns jellemzőket. Az adatok feldolgozása jelenleg is folyamatban van. A kvalitatív vizsgálati forma egy esetleges későbbi kvantitatív mérőeszköz kialakítását alapozhatja meg.

Kulcsszavak: pozitív viszonyulás, kötődés, tanár—diák kapcsolatrendszer

INTERNATIONAL EXTENSION OF CONDUCTIVE EDUCATION

Adrienn ORAVECZ

PhD Student

Eszterházy Károly University, Doctoral School of Education

E-mail address: ora_adri@msn.com

Conductive Education is a comprehensive educational system for rising and educating children and adults with physical disabilities. Cerebral Palsy is considered as a developmental delay caused by the lack of oxygen during delivery or something abnormality happened while the baby was growing in the womb the result will be premature birth. This premature birth mostly affects the motor and muscle control are of the brain. The basic theory of Conductive Education which was developed by András Pető was that the brain still has a capacity to learn and this developmental delay may be overcome and coordinated functioning can be achieved by an indirect cognitive route involving teaching and learning. The home of Conductive Education is Hungary where the Pető Institute is still an important reference centrum. In December of 2016 the 9th World Congress on Conductive Education was organized. The conference is the greatest event where all conductive educational and other health professional experts came together every three years from all over the world to discuss the latest achievements. During the Congress the General Assembly of International Pető Association and European Conductive Association took place where they elected the new presidency and the board members. The congress gives platform to present existing Conductive Education practices outside Hungary and professional discourse between the members of the above mentioned organizations in grandiose way. The aim of this present research was similar but, of course in a minor scale. For data collection modern IT technology was used with the involvement of the most popular social media side. One of the questionnaires examined the International Associations of Conductive Education. The other questionnaire gathered more information about recent CE services in different social contexts. Hopefully this present research will contribute to strengthen the cooperation between the members of the Conductive Education Network.

Keywords: Conductive Education, Foreign Social Context, International Conductive Network and Organisations

MIT JELENT EGY MAI KOLLÉGISTA KAMASZ SZÁMÁRA A KOLLÉGIUM? ÚJSZERŰ TANULÓI SZÜKSÉGLETEK MEGJELENÉSE A HAZAI KOLLÉGIUMI NEVELÉSBEN

PRIBÉK László

Doktorandusz, kollégiumi nevelőtanár

*Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola, Székesfehérvári József Attila
Középiskolai Kollégium*

E-mail cím: prajbek@gmail.com

Az elmúlt 15 év során mintegy egyharmadával csökkent a kollégisták (és ezzel együtt a kollégiumpedagógusok) száma a Közép-dunántúli régióban, miközben a mediatizált nemzedék újabbnál újabb korosztályai jelentek és jelennek meg a kollégiumi nevelésben.

A hazai kollégiumpedagógia helyzetének kutatótsága jelenleg hiányterület. A mögöttünk álló két évtizedben elmaradtak azok a lokális szinten túlmutató terepkutatások, amelyek újszerű, problémás nevelési részterületeket tártak volna fel az érintettek (kollégisták és szüleik, kollégiumpedagógusok) bevonásával.

Jelenleg a szakma nem rendelkezik országos pedagógus továbbképzési tematikával. Nincs olyan kollégiumfejlesztési program, amely a folyamatosan változó tanulói és szülői szükségletek követésére, illetve azok szakszerű kielégítésére gyakorlatorientált megoldási alternatívákat kínálna fel mind a pedagógusok, mind pedig a tantestületi csoportok különböző variációinak. A személyzetfejlesztés, a szervezetfejlesztés, a minőségfejlesztés és a vezetésfejlesztés kollégiumi perspektívái (Benedek, 1999) nem tudnak előtérbe kerülni.

A 2013 óta érvényben lévő Kollégiumi Nevelés Országos Alapprogramjának legújabb változata (KNOAP) számos területen újragondolásra szorul. A pedagógiai munkát alapvetően meghatározó két fő tényező ellátása (KNOAP szakmai előírásoknak, elvárásoknak való megfelelés, valamint a kollégista és szülői szükségletek rendszeres nevelőtanári kielégítése) egyre távolodik egymástól a gyakorlatban.

Joggal merül fel tehát a kérdés: mit jelent egy mai kollégista kamasz számára a kollégium? Mely kollégiumpedagógiai részterületeket ítélik meg a legproblémásabbaknak a kollégisták és szüleik a tartós tanulói bentlakás szempontrendszerre és a pedagógiai folyamatok Falus-féle (1986) szakaszolása alapján? A jelenlegi Kollégiumi Nevelés Országos Alapprogramjában leírtakhoz képest mennyiben más szülői és tanulói igények fogalmazódnak meg ténylegesen? 2014-ben, Dr. Kotschy Beáta konzulensi támogatásával megkezdett kollégiumpedagógiai kutatásomat egy alapozó kérdőíves vizsgálattal 2015-ben indítottam újtárra, amely külön kollégisták (N=101) és külön kollégista gyerekekkel rendelkező szülők (N=87) körében került kitöltésre. Az eredmények feldolgozása és kiértékelése (SPSS) után 2016-ban a kollégisták körében (N=116) metafora kutatást végeztem a kollégiumról (mix methods). Előadásomban és a tervezett tanulmányomban a kutatások eredményeit, illetve azok feltételezett összefüggéseit, következtetéseit szeretném ismertetni.

Kulcsszavak: kollégista, kollégiumi nevelés, tartós tanulói bentlakás, problémás részterületek.

THE IMPACT OF EMOTIONS IN OCCUPATIONAL SAFETY

RUIZ SALVADOR Lourdes C.

PhD Student

Óbuda University, Safety and Security Sciences

Email address: lourdes.ruiz@bgk.uni-obuda.hu

Employees are a fundamental part in an organization and are considered the most valuable asset for a company. They bring their professional skills, expertise, knowledge and also emotions to their daily work routine. Emotions are strong and intense feelings that occur due to a specific event. From an individual point of view, emotions contribute to define the value of a job, company or team. Emotions can benefit or harm the organization in terms of productivity, healthy work environment and specially safety. In addition, a safe workplace environment boosts creativity and problem solving among employees. Occupational safety and health is a multidisciplinary field that is in charge of searching, evaluating and preventing physical risks that can harm the employee's health while executing their job duties. Worker's emotional health is also an important aspect regarding safety at the workplace. This aspect has not being given the priority needed in the industries and management levels. The goal of this document is to perform a literature review about relevant studies regarding emotional load at an organizational level. In order to draw attention of the impact of employees' emotions on occupational safety, describe the different emotions originated at work and provide safety solutions.

Keywords: emotions, organizations, emotional labor, occupational safety and health

MUSICAL IMPROVEMENT PROGRAM FOR CHILDREN WITH DYSGRAPHIA

SURJÁN Noémi

PhD student

University of Szeged, Doctoral School of Education

E-mail address: noemi.surjan@edu.u-szeged.hu

In the last decades, the number of cognitive research studies on music has been growing, and at the center of attention are the music training's possible transfer effects. These researches demonstrate that learning music has a positive influence on the executive functions, the language perception, the phonological awareness the motor control and the auditory processing. In the background of these positive effects are the complexity of musical processing and musical activities which improve the visual, auditive, sensorial and motor skills.

In my literature review I point out the possible improvement direction of children with writing disorders using music education. Previous works concentrate about short-term musical improvements with dyslexic children in a classical classroom situation. But I suggest a musical instrumental training matching the results of researches in the area of cognitive development and music education.

In the centre of my musical improvement program are the auditory and motor skills. Learning disorders often associate with auditory processing disorders and it is generally agreed that the cognitive development depend on the level of motor skills. Kim et al (2016) demonstrate that the level of fine motor skills of children with learning disorder is significantly predict the developments of cognitive skills. During a musical instrumental training we can improve the children's eye-hand coordination, fine motor skills which are in a relationship with graphomotor skills. On the other hand, the development of auditory skills results a positive effect to language perception, phonological awareness and rhythm abilities. Kokas (1972) highlighted that the orthography is better, too if the children learn music actively. The development of these skills can play an important role in the prevention and treatment of writing disorders such as dysgraphia and disortographia.

Keywords: music learning, rhythm abilities, auditory skills, motor control

FELSŐOKTATÁSI SZAKKÉPZÉS A FELVÉTELI ADATOK ÉS TERÜLETI MEGOSZLÁSOK TÜKRÉBEN

SZABÓ Barbara Éva, HEGEDŰS Roland

E-mail cím:

Az előadás a szakképzésnek egy különleges részéről a felsőoktatásban zajló szakképzésről szól. A felsőoktatási szakképzés (FOKSZ) korábban felsőfokú szakképzés (FSZ-2003-2013) és akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzés (AIFSZ 1998-2003) témája nemzetközi szinten is kutatott. A képzés kialakulását, fejlődését több munka is vizsgálta (Teichler, 1998; Brine, 2008; Schneider, 2008), emellett összehasonlító elemzések is foglalkoztak az európai országok sajátosságaival (Kirsch et al., 2003; Dobbins- Knill, 2009). Hazánkban az elmúlt közel 20 évben lezajlott kutatásokat két csoportra tudjuk osztani. Egyrészt a hallgatói oldallal foglalkozó kutatások (Hrubos, 2002; Karsai, 2011), illetve a munkaerő-piaci és hallgatói oldallal egyaránt foglalkozók (DUF, 2009; Fehérvári- Kocsis 2009; Szemerszki, 2012). A felsőoktatás e területének a vizsgálata, azért is szükséges, hiszen ebben a képzési típusban jutnak be arányaik tekintetében a hátrányos hallgatók, amely egy kitörési pontot jelenthet számukra (Hegedűs, 2016).

Munkánk során az Oktatási Hivatal 2016. évi szeptemberi felvételi eljárásához kapcsolódó statisztikáját használtuk, de emellett a 2001-2016 közötti jelentkezési adatokat is figyelembe vettük a képzési struktúra statisztikáival együtt, hogy jobban átláthatóvá tegyük a változásokat. A képzési struktúra területi, telephelyi megoszlásainak kirajzolódása érdekében térképeinkhez a Felvi.hu statisztikáin keresztül az intézmények kínálatát vizsgáltuk. Az adatok elemzéséhez SPSS programot használtunk és kapott eredményeket MapInfo program segítségével térképen ábrázoltuk.

Elemzésünkben a felsőoktatási szakképzésekre 2016-ban első helyes jelentkezők és felvettek adatait tekintettük át több szempont alapján. Feltérképezzük a hallgatók szociokulturális környezetét, háttérváltozóit, mutatóit (nem, kor, hátrányos helyzet, képzési terület). Az adatbázisban 111219 fő szerepelt, melyből 6814 fő, aki felsőoktatási szakképzésre jelentkezett első helyen. A képzésre jelentkezők száma a jelentkezési mutatók szerint 2011-ig folyamatosan növekedett, majd 2013-ban a képzés átalakítását követően, a képzési területek, szakok és támogatott férőhelyek csökkentésével egy közel 50%-os visszaesés volt tapasztalható. A 2013 utáni csökkenéshez képest a 2014-2015 között 3000 fővel nőtt a jelentkezők aránya.

A bemutatandó eredmények választ adhatnak azokra a kérdésekre, hogy milyen területekről is érkeznek a felsőoktatási szakképzésbe a hallgatók, mely szakok, képzési területek a legpreferáltabbak. Összevetjük, hogy az ország mely területeiről érkeztek nagyobb arányban hátrányos helyzetűek ezekbe a képzésekbe, mely intézményekbe, majd ezt követően, azt is megvizsgáljuk, hogy az egyes hátrányos helyzetű területekhez, mely intézmények, milyen képzést kínálnak.

Kulcsszavak: felsőoktatási szakképzés, felvételi, jelentkezési mutatók, hátrányos helyzetű

KOMFORT ZÓNA FOGALMI VIZSGÁLATA, ÉS A LEHETSÉGES PSZICHOLOGIAI PREDIKTOROK FELTÁRÁSA

SZABÓ-HANGYA Lilla, BÁRÁNYNÉ Dr. JÁMBORI Szilvia

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Szociál-és Fejlődépszichológiai Tanszék

E-mail cím: szabo.h.lilla@gmail.com, jamborisz@gmail.com

A komfort zóna, mint fogalom nem rég jelent meg a köztudatban, így a tudományos kutatások középpontjába sem tudott még bekerülni. Szakirodalma nem számottevő, Brown (2008) vizsgálataiban arra a kérdésre keresi a választ, hogy komfort zóna modell vagy metafora. Illetve, a Piaget (1977) által megalkotott kognitív konfliktus és a Festingerhez (1957) kötődő kognitív disszonanciából eredezteti a gyökereit. Maga az elnevezés több tanulmányban megjelenik, de csak szófordulatként alkalmazzák. A fogalom pszichológiai vizsgálata igen összetett, mivel egy személyen belül is jelentős variációt mutathat a komfort zóna határa, így ez direkt nem mérhető. Azonban azok a személyiségjegyek, amelyek általánosíthatóak arra vonatkozóan, hogy ki az, aki könnyebben és ki az, aki nehezebben lép ki belőle, már mérhetőek. A komfort zónára ismert egy definíció, amely Nadlertől (1993) származik, de nem találtunk olyan kutatást, ami ezt a definíciót alátámasztaná. Kutatásunk első lépéseként magát a komfort zóna fogalmát szeretnék tisztázni. A demográfiai adatok mellett megkérdeztük a vizsgálati alanyainkat (N=110, férfi: 37, nő: 73; 18 és 70 között, átlagos életkor: 26,6 év), hogy számukra mit jelent a komfort zóna fogalma. Az eredmények azt mutatják, hogy a komfort zóna fogalmi jelentését illetően öt csoportba tudjuk sorolni: Kényelem, biztonság: 56 (49,6 %); Elhagyásra irányulás, változás: 8 (8,1%); Ambivalens érzések: 12 (10,6%); Emberekhez kapcsolódó: 12 (10,6 %); Önmegvalósításra törekvés: 19 (16,8%). Az életkori szempont szerinti vizsgálat alátámasztotta a már eddig is ismert életkori sajátosságokat. Miszerint a 19 évesek körében a komfort zóna fogalma más emberekhez kapcsolódik, számukra az határozza meg a komfort zónát, hogy kibeen bíznak annyira, hogy közel engedjék magukhoz. Ez a serdülőkori kortárs kapcsolatok fontosságát jelzi (Steinberg & Silverberg, 1986). A 20 és 30 év közöttieknél a kényelemmel való fogalmi azonosítás dominál, mivel egyfajta állandóság jellemzi az életüket, azaz tanulnak vagy dolgoznak. Míg a 25 évesek körében, többször jelent meg az elhagyásra irányulás-változás, mint a komfort zóna megfelelője. A 27 évesek között pedig sokszor az önmegvalósításra törekvés volt domináló, abban a korban, amikor a munkába való elhelyezkedés történik. A foglalkoztatottság, iskolai végzettség szempontjából is a személyek adott helyzetének megfelelő válaszokat kaptunk a komfort zóna fogalmát illetően. A legfőbb célunk, hogy megtaláljuk, mely pszichológiai tényezők kapcsolódnak, illetve prediktorai annak, hogy ki az, aki könnyebben vagy nehezebben lépi át a komfort zónáját.

Kulcsszavak: komfort zóna, személyiség jellemzők, fejlődés, fiatal felnőttek

A PSZICHOMOTOROS FEJLŐDÉS ÉS EGYES SZOCIODEMOGRÁFIAI ADATOK ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA KORASZÜLÖTT GYERMEKEKNEK

SZELE Anna Szabina

MSc hallgató

Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet

E-mail cím: szeleanna93@gmail.com

Hazánkban a koraszülés szinte népbetegségnek tekinthető jelenség. 8% körül van azon gyermekek aránya, akik korán – a 37. gesztációs hét előtt – jönnek a világra. A koraszülött és alacsony születési súlyú gyermekek csoportja veszélyeztetett populációnak minősíthető, fokozott kockázatnak vannak kitéve a fejlődési lemaradások, tanulási illetve viselkedési problémák szempontjából. Ezért is szükséges és fontos átfogóbb vizsgálatok, a fejlődésmenetükre ártalmas tényezők azonosítása. A hazánkban jelenleg bevezetésre kerülő legkorszerűbb csecsemő és kisgyermekkorai vizsgálóeljárás, a Bayley-III kiváló lehetőséget nyújt a pszichomotoros komplexebb feltérképezésére. A külföldi szakirodalom bővelkedik a Bayley-III- mal lefolytatott vizsgálatokban. Számos kutatás arra az eredményre jutott, hogy a koraszülött és kis súllyal született gyermekek mind kognitív, nyelvi és motoros képességeikben is alacsonyabb szinten teljesítenek. Hazánkban – újszerűségéből adódóan –, kutatásunk egyedülállónak minősíthető.

A koraszülött gyermekek pszichomotoros fejlődésének felmérése, a Bayley-III és a Brunet-Lézine vizsgáló eljárással nyert eredmények összevetése, a fejlődésre ható rizikófaktorok azonosítása.

Anyagok és módszerek: Vizsgálati mintánk 35, a Debreceni Egyetem Klinika Központjának Neonatológiai Szakrendelésére, illetve Gyermekgyógyászati Intézetébe, extrém kis (<1000 g) és igen kis (1000 - 1500 g) születési súlyú, koraszülött utógondozói státuszvizsgálatra visszahívott 23-30 hónap közötti gyerekből tevődött össze. A kutatásban alkalmazott eszközök: Bayley-III; Brunet-Lézine csecsemő és kisgyermek fejlődési skála; HOME-leltár; UNICEF Gyermeknélkülözési Index; Megküzdési MódoK Kérdőív; Paykel-féle Életesemény Kérdőív; Koraszülött Kutatási Kérdőív.

Eredmények: Elemzéseink alapján megállapítható, hogy egyes, a mintában felmért, fejlődésmentre ártalmas tényezők szoros összefüggést mutatnak a koraszülött gyermekek teljesítményeivel. A gyermekkorukban fizikai bántalmazást átélt anyák gyermekei alacsonyabb nyelvi és motoros teljesítményt érnek el, illetve alacsonyabb globális fejlődési mutatóval ($W = 159$, $p = 0,012$) jellemezhetőek. A pszichológiai bántalmazás vonatkozásában a motoros képességekben mutatkozott csökkent teljesítmény. A dohányzó, illetve a terhesség alatt kávéfogyasztó anyák gyermekei a nyelvi, kognitív és adaptív készségek szintjén mutattak alacsonyabb teljesítményt. A szociális helyzet, a gyermeknélkülözés és az otthoni környezet minőségének vonatkozásában szintén fejlődésbeli különbségeket állapítottunk meg. Egyes szociodemográfiai tényezők erősen befolyásolják a koraszülött gyermekek pszichomotoros teljesítményét. Népegészségügyileg fontos feladat lenne a koraszülött és kis súllyal született gyermekek, két éves korban történő országos szűrővizsgálatának kötelező bevezetése. A korai fejlesztés szükségességének felismerésével nemcsak megelőzhetővé, de redukálhatóvá is válna a későbbi zavarok, viselkedésproblémák megjelenése.

Kulcsszavak: koraszülés, alacsony születési súly, pszichomotoros fejlődés, Bayley-III, Brunet-Lézine

A HARMADIK MISSZIÓ ÚJ HAZAI FEJLEMÉNYE

TÓTH Dorina Anna

PhD hallgató

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

E-mail cím: anna.dorina.toth@gmail.com

Előadásunkban a felsőoktatási intézmények harmadik misszióját és azon belül regionális kapcsolatait elemezzük, egy általános áttekintés után, annak néhány hazai vizsgálati lehetőségét felvillantva, s egy új hazai fejleményét, a közösségi felsőoktatási képzési központot (KFKK) is bemutatva.

Az egyetemek misszióinak fejlődésének bemutatása során eljutunk a harmadik misszióhoz. A konklúzió rámutat, hogy az egyetemeknek fel kell tárniuk a helyi gazdaság sajátos körülményeit és igényeit, valamint a helyi iparágak erősségeit és gyengeségeit, és az egyetem képességeit a helyi ipar szükségleteihez illeszkedve kell fejleszteni. Az egyetemek harmadik missziós célkitűzéseire harmonikusan illeszkedik a 2016-ban induló KFKK intézményrendszere. A hazai oktatáspolitikai a felsőoktatási intézmények működését a gazdasági és társadalmi folyamatokhoz kívánja igazítani, mint azt a kormány a 2014-es felsőoktatási koncepciója hangsúlyozza. A koncepció szerint a hátrányos helyzetű régiókra különös gondot kell fordítani versenyképességük növelése céljából. Ezen térségek leszakadásának megakadályozására, felzárkózásuk elősegítése céljából dolgozták ki a közösségi felsőoktatási képzési központ (KFKK) koncepcióját. Jelenleg a KFKK-k kezdeteit tudjuk bemutatni, hiszen a képzés még csak egy helyen indult el. A jelenlegi elképzelések szerint az Észak-Magyarországi és az Észak-Alföldi régiókba több helyen terveznek KFKK alapítást (Ózdon, Salgótarjánban, Sátoraljaújhelyen és Kisvárdán).

Ezek közül itt most a sátoraljaújhelyi KFKK megalakulásáról adunk kicsit részletesebb képet, illetve a kisvárdai képzés rekrutációját mutatjuk be. Végeredményben a hazai KFKK koncepció egy fontos kezdeményezésnek tűnik a hátrányos helyzetű régiók versenyképességének és egyáltalán élhetőségének javításában, hiszen az oktatásnak kulcsszerepe van az esélyegyenlőség kialakításában. Ugyanakkor igen sok nehézséggel kell szembenéznie a koncepciónak, (az akkreditációs nehézségektől, a finanszírozási problémákon át a valódi hallgatói rekrutációig), amire itt most nem térünk ki. Elképzeléseink szerint kutatásunk végigköveti a salgótarjáni, ózdi, sátoraljaújhelyi és kisvárdai KFKK-k kialakulását, fejlődését, sikerét vagy kudarcát, terveink között szerepel a hallgatói rekrutációs bázis, valamint a hallgatói motivációk vizsgálata, továbbá az a kérdés is, hogy a KFKK az oktatás gyakorlatában valóban az esélyegyenlőséget szolgálja-e.

A hazai egyetemek harmadik missziója most kezd formálódni, most kezdenek az intézményeknek élő regionális kapcsolataik kialakulni. Úgy tűnik ez elsősorban a vidéki, nagy regionális egyetemeken esetében kitapintható, bár ez éppúgy alaposabb kutatásokat igényel, mint ennek a harmadik misszióknak a mibenléte, összetevői, motivációi. Előadásunk az ezirányú kutatásaink első lépésének összefoglalásaként tekinthető.

Kulcsszavak: felsőoktatás, harmadik misszió, közösségi felsőoktatási képzési központ

AZ ÖNÉRTÉKELÉS SZEREPE GYAKORLÓ PEDAGÓGUSOK SZAKMAI ÖNISMERETÉNEK ALAKULÁSÁBAN

ZAGYVÁNÉ SZÚCS Ida

Doktorandusz hallgató

Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

E-mail cím: szida5@gmail.com

A pedagógus életpálya modell egyik kulcsfogalma a reflektív pedagógus, aki szakmai önismerete és reális önértékelése segítségével képes a szakmai fejlődését elősegítő célokat kitűzni maga elé és azokat szem előtt tartva tudatosan fejleszteni önmagát. A reflexió, önreflexió és a reális önértékelés teszi lehetővé az adaptivitást, a mindenkori kihívásokhoz való sikeres alkalmazkodást sok más hivatás mellett a pedagógus pálya területén is. Kutatási célként fogalmaztuk meg kideríteni, hogy a pedagógusok élnek-e a szakmai önértékelés eszközével, és ha igen, mennyiben segíti mindez szakmai fejlődésüket. E kérdések megválaszolásához saját szerkesztésű, anonim kérdőíves felmérést végeztünk Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megye pedagógusaink körében. Bár a vizsgált mintánk nem tekinthető reprezentatívnak, mégis segítette a probléma megértését és olyan kérdések megfogalmazását, amelyek egy nagyobb ívű kutatás lebonyolítását segítik a jövőben. A szakirodalom feltárása során tisztázásra kerültek olyan fogalmak kapcsolatai, mint önszabályozó tanulás, reflektív tanítás, önreflexió, önértékelés, szakmai önismeret és önfejlesztés. A kutatás során statisztikai módszerekkel elemzett adatokból képet kaphattunk arról, hogy a gyakorló pedagógusok milyen elvárásoknak szeretnének megfelelni, mióta alkalmazzák az önreflexiót és az önértékelést, ismerik-e erősségeiket és fejlesztésre váró területeiket, mindezek tudatában élnek-e az önfejlesztés különböző formáival, illetve, ha akadályba ütközik szakmai téren történő fejlesztésük, akkor mit tesznek az akadályok leküzdésére. A feltett kérdésekre adott válaszok alapján megállapíthatjuk, hogy habár az önértékelés fogalma új a pedagógiai közbeszédben, a pedagógusok alkalmazzák azt és tudatosan irányítják általa szakmai fejlődésüket. Vannak azonban olyan pedagógusok is, akik újfajta adminisztratív tevékenységgel azonosítják azt, amelyre az intézményi önértékelés, a pedagógusok szakmai értékelése és a pedagógusok minősítési eljárása során kerül sor. Empirikus adatokkal került alátámasztásra, hogy az önértékelés leggyakrabban a tanóra után valósul meg, bár sokan értékelik munkájukat egy-egy téma lezárásakor, félévkor és év végén. A pályán eltöltött évek száma és az alkalmazott önértékelési tevékenységek száma között nincs összefüggés. Ugyanakkor a pályán eltöltött évek száma alapján mondható ki, hogy, minél hosszabb ideje van valaki a pályán, annál kevesebb fejlesztendő területet jelöl meg. A pedagógusok fokozata és a megjelölt erősségek és fejlesztendő területek között nem mutatható ki összefüggés. Az önértékelés segítségével a pedagógusok nem csak hogy megállapítják hiányosságait, hanem tesznek is azok leküzdésére, még akkor is, ha az akadályokba ütközik. Legfőképpen szakirodalmat olvasnak, továbbképzéseken vesznek részt és megbeszélnek problémáikat a kollégáikkal. Régi-új szerepelvárás az önfejlesztés, amelynek bizonyos formái (kutatás, tankönyvírás, honlap és blog szerkesztés) kevésbé elterjedtek. Kutatásunk eredményei alátámasztják, hogy az önreflexió és az önértékelés a pedagógusok szakmai munkájában jelen van, és szakmai fejlődésük motorjaként működik.

Kulcsszavak: önreflexió, önértékelés, szakmai önismeret, önfejlesztés

A kutatást az *EFOP – 3.6.1. – 16 – 2016 – 00001*. Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen támogatta.

SPORTTUDOMÁNYI SZEKCIÓ

HOGYAN LEHET SÍELNI HÓ NÉLKÜL? AVAGY ALTERNATÍV LEHETŐSÉGEK A SÍTURIZMUSBAN

BÉKI Piroska

PhD hallgató

Marketing és Turizmus Intézet

Miskolci Egyetem

E-mail cím: piroska.beki@gmail.com

A sport és a turizmus társadalmunk két „megaterülete”, amely milliókat mozgósít. Mindkét terület jelentős hatást gyakorol az országok társadalmi, kulturális és gazdasági életére, illetve nemzetközi kapcsolataikra. Bánhidi (2007) tanulmányában olvashatjuk, hogy a turizmus újabb ágaként kialakult sportturizmus hatalmas fejlődésen ment keresztül az utóbbi évtizedekben. Véleménye szerint a turizmus egyik leggyorsabb ütemben fejlődő és számos új lehetőséget magában hordozó ágazata.

A téli sportok igen kedveltek hazánkban. Havas lejtőkben viszont nem bővelkedünk köszönhetően az ország földrajzi adottságainak, éghajlati viszonyainak. A téli sportturizmus egyre nagyobb fellendülését mégis annak köszönheti, hogy a magyarországi sípályák szolgáltatásai kibővültek, a kezelt pályák egyre hóbiztosabbak (köszönhetően a hóágyúk használatának) és magasabb infrastrukturális színvonalat biztosítanak a téli sportok szerelmeseinek. Így egyre több belföldi turista választja a hazai pályákat is úticélul, melyeknek alacsonyabbak a költségei, mint a környező országok által kínált lehetőségeknek.

Az utóbbi években viszont komoly problémát okoz a hideg és a csapadék hiánya. A klímaváltozás hatására sokszor kiszámíthatatlan a pályák hóhelyzete, még akkor is, ha speciális eszközöket fejlesztettek ki a hóhiány pótlására. Leiper már 1981-ben a turizmus rendszerének meghatározásánál kiemelte a klímaváltozás problémakörét is. Az éghajlati viszonyok kiszámíthatatlansága olyan alternatív megoldások kidolgozására ösztönözte a szakembereket, melyekre nincs hatással az időjárás. Éppen ezért egyre több fedett sípálya épült a világ különböző pontjain. Ezen pályák még különlegesnek számítanak a kínálati palettán, de nem ez az egyetlen megoldás a síelők számára.

Olyan alternatív megoldásokat szeretnék bemutatni tanulmányomban, melyek elérhetőek a havas sportok kedvelői számára, bár nem tökéletesen helyettesítik a havas lejtők által kínált élményeket. Empirikus kutatásomban az adatgyűjtés során esettanulmányt, illetve félstrukturált mélyinterjúkat készítettem. A mélyinterjúk alanyainak magyar síoktatókat (n=25) választottam, akik talán a leginkább érintettek a témában.

Eredményeimben megjelenik, hogy sok alternatív eszközt csak felkészülésnek használnak a síelők, hogy mire kijutnak a havas lejtőkre, addigra jobban bírják a terhelést. Sok esetben a vendégek a szezonon kívüli időszakban szeretnének olyan lehetőségeket, amivel nyáron is lehet ennek a sportnak hódolni és ezért hajlandók utazni is. A költségek visszaszorítása arra ösztönzi a magyar síturistát, hogy a kezdeti lépéseket már korábban elsajátítsa és mire a hóra lép, már tudjon élni a lehetőségekkel.

Az alternatív lehetőségek sosem tudják pótolni a természetes táj szépségét és a természetes hó adta élményeket. A jövő kihívásait, az időjárási kiszámíthatatlanságokat kezelni kell és egy egészséges egyensúlyt kell kialakítani a mesterséges és természetes viszonyok között.

Kulcsszavak: síturizmus, klímaváltozás, alternatív lehetőségek

KONDITIONÁLIS KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE AZ ISKOLAI TESTNEVELÉSBEN

BODÓ Dávid

Pécsi Tudományegyetem, Biológia és Sportbiológia Doktori Iskola

Bevezetés: A testnevelés tanítás általános célkitűzése, amellyel, hogy a különféle sportokban jártasságot biztosítson, ezáltal testkulturális értékeket közvetítsen, hogy a fizikai aktivitás, az egészséges életvitel, a civilizációs ártalmak megelőzése a diákok életének természetes eleme legyen. A célok eléréséhez fontos az általános kondicionális képességek fejlesztése. Kutatásunk célkitűzése, hogy a testnevelés tananyagát olyan, erő és erő-állóképesség fejlesztő eljárással gazdagítsa, mely a tanórák szerves részét képezi oly módon, hogy az óra fő részében oktató tananyagát illeszthető legyen, ugyanakkor a teljes tanévben folyamatosan alkalmazható és progresszív képességfejlesztést tegyen lehetővé. Saját testsúllyal végezhető erő és erő-állóképesség fejlesztő eljárások hatását vizsgáljuk az iskolai testnevelésbe illesztett, progresszív, hosszú távú kondicionális képességfejlesztés formájában. A homogén csoportok esetében, mint amilyenekkel a testnevelés órákon találkozunk, fontos szempont a differenciálás. Az eltervezett képességfejlődés akkor lehet eredményes, ha a diákok a saját képességszintjüknek megfelelő gyakorlatvariációkat végzik. A saját testsúlyos gyakorlatoknál ez kihívást jelentő feladat, hiszen a modern szakirodalom sem ismerteti, hogy a különböző gyakorlatvariációk (pl.: egykezes fekvőtámasz – fekvőtámasz) az erő kifejtés szempontjából hogyan viszonyulnak egymáshoz. Kutatásunk második részében az alkalmazott progressziós eljárások közötti különbséget elektromiográf segítségével vizsgáljuk annak érdekében, hogy a tanárok/edzők a differenciálás és a terhelés megfelelő adagolása során pontosabb progressziós sémák alapján dolgozhassanak majd.

Módszertan: A vizsgálat mintájául serdülőkorúakat választottunk (általános iskola 7-8., gimnázium 10. évf.). Minden testnevelés óra első 8-10 percében bemelegítés és képességfejlesztő blokk szerepelt. A diákok maximális erő kifejtésének mértékét 3 fő gyakorlati típus esetében (fekvőtámasz, húzózkodás, guggolás) mértük fel a vizsgálat megkezdése előtt, és 5-8 héttel később. A kutatás második része jelenleg is zajlik, vagyis a különböző nehézségű gyakorlatvariációk közötti elektromiográf segítségével mért izomaktivitási eltérések összehasonlítása és elemzése folyamatban van. Ennek a vizsgálatnak mintája 10 fő (18-28 év), akik tökéletes minőségben képesek végrehajtani a gyakorlatokat. A mozgások végrehajtása során 12 izom (*m. deltoideus anterior*, *m. triceps brachii*, *m. biceps brachii*, *m. pectoralis major*, *m. trapezius*, *m. latissimus dorsi*, *m. erector spinae*, *m. rectus abdominis*, *m. gluteus maximus*, *m. rectus femoris*, *m. biceps femoris*, *m. gastrocnemius*) helyezünk el elektródákat, s ezek segítségével az izmok csúcsaktivitása (peak, uV) értékeit vetjük össze az eltérő nehézségű gyakorlatok során.

Eredmények: A jelenlegi eredmények azt mutatják, hogy a testnevelésbe illesztett képességfejlesztő eljárás hatására a diákok jelentős fejlődést mutatnak a maximális erő és erő-állóképesség terén. A teljes minta, a 3 fő gyakorlati típus esetében szignifikáns ($p < 0,05$) fejlődést mutatott, míg a kontrol csoportról ez nem mondható el. Már az elektromiográf előzetes eredményei is feltételezik, hogy a végleges eredmények segítségével, az eltérő nehézségű feladatok közötti különbségek eddiginél pontosabb meghatározása lehetővé válik.

Kulcsszavak: Képességfejlesztés, Testnevelés, EMG.

WILL DIFFERENT LEVELS OF PHYSICAL ACTIVITY INFLUENCE THE STATUS OF THE IMMUNE SYSTEM?

Kitti GARAI

PhD student

PTE-ÁOK, Department of Pharmaceutical Biotechnology

E-mail adress: garai.kitti91@gmail.com

Advancing age is accompanied with various alterations of the immune function. Sedentary lifestyle and obesity reduces health span, but it is unclear whether this involves the mechanisms regulating the generation of T cells in the thymus. Nowadays hTREC analysis has become one of the new tools for measuring naive T-cell number, because the number of TRECs show a strong positive correlation with naive T cell numbers.

The aim of our study is to test the hypothesis that regular physical activity or lifestyle change may modify the aging of human T-cell functions.

Recreational, professional handball players and physically inactive people were examined for ability to produce naive T cells. Physically inactive subjects took part in a six-month lifestyle change program, including workouts three times a week and diet suggestions. Before the lifestyle change, after 3 months and at the end of the study anthropological, physical and immunological parameters were measured and Quality of Life survey questionnaires were filled. Body composition was calculated from skinfold and InBody measurements, physical performance was estimated with the aid of 6 minute walking test and handgrip strength test. The immunological age was calculated from T-Cell Receptor Excision Circles (hTrec) analysis. Shortly 150µl peripheral blood was taken from fingertips of healthy young inactive people (n=5), recreational (n=5) and professional-sportsmen (n=5). hTrec copy number was measured using Taqman chemistry on 3D PCR platform and normalized to genomic DNA.

Physically inactive individuals showed lower hTrec levels (373 copies/µg gDNA) compared to recreational- (596,5 copies/µg gDNA) and professional individuals (647,1 copies/µg gDNA).

The subjects who do regularly exercise have higher TREC copy number (622 copies/ µg gDNA) than physically inactive individuals (373 copies/µg gDNA). According to our data physical inactivity reduces Tcell level.

Keywords: physical activity, immunological ageing, hTRECs,

A 14-15 ÉVES TANULÓK FIZIKAI ÁLLAPOTÁNAK ÉS EDZETTSÉGÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE A RENDSZERES ÚSZÁS HATÁSÁT TEKINTVE A NETFIT- RENDSZER ALKALMAZÁSA ALAPJÁN

HEGEDŰS Renáta

Szegedi Tudományegyetem

E-mail cím: hengisz12@gmail.com

A magyar oktatási rendszerben nagy hagyománya volt és van a tanulók fizikai fittségének mérésére, ennek ellenére nem volt egy egységes országosan elfogadott és bevezetett módszertani elképzelés az ifjúság fittségi állapotának felmérésére. A Magyar Diáksport Szövetség kapta meg azt a lehetőséget, hogy a 21. század követelményeihez igazodó, diagnosztikus és oktatási célú pedagógiai értékelő és visszajelentő eszközt, a Nemzeti Egységes Tanulói Fitsségi Tesztet, vagyis a NETFIT-et létrehozza (Kézikönyv NETFIT, 2014). A program bevezetésére a 2014/2015-ös tanévben került sor. Azóta számos eredmény és értékelés született, azonban egyik sem vizsgálta még a rendszeres úszás hatását a tanulók fizikai állapotának és edzetségének összehasonlítására. Jelen kutatás a rendszeres úszás hatásának eredményeit mutatja be a 14-15 éves tanulók körében. A vizsgálati mintát 4 szegedi középiskola 14-15 éves tanulói alkotják. A tanulókat decimális életkoruk alapján soroltam korcsoportokba, melyek kialakításánál a nemzeti egységes iskolai fitsségi mérési rendszer kategorizálását (14 év: 14,00-14,99, 15 év: 15,00-15,99) tartottam szem előtt. A felméréshez a NETFIT-rendszert alkalmaztam, mely négy különböző fitsségi profilt különböztet meg, amely profilokhoz különböző fitsségi tesztek tartoznak (Kézikönyv NETFIT, 2014). A tesztek felvételére 2016 szeptemberében került sor, anonim módon, a felügyeletem alatt a testnevelés órák alkalmával. A kutatás bizonyította, hogy a mintában szereplő tanulók N=103 közül a rendszeresen úszók (45 fő/46,35 %) minden vizsgált területen jobb eredményt értek el, mint nem úszó társaik (58 fő/59,74 %). Következtetésként elmondható, hogy kiemelten kellene kezelni a rendszeres úszást a fiatalok körében. Elsődleges életmentő funkcióját és mozgásformát egyaránt népszerűsíteni kellene.

Kulcsszavak: NETFIT, rendszeres úszás, fizikai állapot

FIATAL FELNŐTTEK ÉLETTANI PARAMÉTEREINEK VÁLTOZÁSA KOFFEIN TARTALMÚ ITALOK ÉS TERHELÉS EGYÜTTES HATÁSÁRA

SOÓS Rita¹, JEGES Sára¹, TÓTH Ákos², BODÓ Dávid³, GYEBROVSZKI Ádám³,
WILHELM Márta²

PhD hallgató, tudományos munkatárs, egyetemi adjunktus, PhD hallgató, PhD hallgató,
egyetemi tanár

¹ Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Egészségtudományi Doktori Iskola

² Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Sporttudományi és Testnevelési Intézet

³ Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Biológiai és Sportbiológiai Doktori Iskola

E-mail cím: soosita8@gmail.com

Bevezetés: A világon az elmúlt években ugrásszerűen megnőtt az energiatartalmú italok fogyasztása a serdülők és a fiatal felnőttek körében (Gradwohl és mtsai, 2015). A magas koffeinfogyasztás ismert mellékhatásai a szapora szívverés, remegés, megemelkedett vérnyomás és a súlyosabb esetekben hirtelen halál (Dörner, 2013). Az energiatartalmú italokban található koffein és a guarana koffeintartalma kétszeres erősségű koffeinhatást hoz létre, terápiás megkettőződéshez vezethet (Grósz-Szatmári, 2012). A Red Bull energiatartalmú ital a reakcióidő és fizikai teljesítményre kifejtett hatásainak vizsgálatakor kiderült, hogy a termék a kontroll itallal szemben szignifikánsan javította az aerob és anaerob teljesítményt (Alford és mtsai, 2001). Férfi sportolók aerob kapacitásának vizsgálata során kiderült, hogy az edzés előtt elfogyasztott energiatartalmú ital egyáltalán nem növeli a teljesítményt (Grósz-Szatmári, 2012). Azoknak a felnőtteknek, akik mérsékelt mennyiségben (12,5-100mg/nap) fogyasztottak koffeint, javult az állóképessége és a reakcióideje (Seifert és mtsai, 2011).

Módszer: Két különböző, de egymással szorosan összefüggő vizsgálatot végzünk.

I.vizsgálat: Kvantitatív felmérésünk során kérdőíves módszerrel 18-26 éves fiatalokat random módon kérdeztünk meg (N=889), hogy átfogó ismereteket kapjunk az adott korcsoport energiatartalmú italok fogyasztási szokásairól, a készítmények okozta mellékhatásokról.

II.vizsgálat: A kérdőíves felmérés eredményei és a szakirodalom ellentmondásai alapján úgy ítéltük meg, hogy a gyakran megjelenő mellékhatások fiziológiai vizsgálata további információkat szolgáltat a koffein hatásairól. Jelenlegi kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a 18-26 éves egészséges önként jelentkező fiatalok szervezetében milyen élettani paraméterekben mutat jelentős változásokat koffeintartalmú készítmények – kávé, energiatartalmú ital, energiatartalmú ital és alkohol keveréke - fogyasztását követően, terhelés közben. A következő méréseket végezzük: antropometria, 20m-es ingafutás teszt folyamatos pulzusmonitorozással, terhelés előtti és utáni laktátszint mérés, reakcióidő, állásstabilitás, kézi szorítóerőmérés.

Eredmények: **I.vizsgálat:** Az önbevallás alapján energiatartalmú italt a vizsgált minta 81,9%-a legalább egyszer fogyasztott, 31%-ban alkohollal keverve. A készítményt fogyasztók 72,7%-ban észleltek kellemetlen tünetet, amelyek az energiatartalmú ital alkohollal együtt fogyasztók esetében 88%.

II.vizsgálat: Kávé fogyasztást követően a vizsgált minta 75%-a jobban teljesített a 20m-es ingafutás tesztben, 83,3%-nál javult a reakcióidő. A kézi szorítóerő a bal kézben 78%-nál rosszabb eredményt mutatott, a jobb kézben 61,5%-nál javult.

Energiatartalmú ital fogyasztást követően a vizsgált minta 83,3%-a teljesített jobban a 20m-es ingafutás teszten, 77%-nál rövidebb a reakcióidő. Az ingafutás előtt (6,1) és után (12,7) mért tejsavszint érték átlaga energiatartalmú ital fogyasztást követően volt a legmagasabb. A kézi szorítóerő a bal kézben 53,8%-nál rosszabb eredményt mutatott, a jobb kézben ugyanennyinél javult.

Megbeszélés: A felmérés eredményei azt bizonyítják, hogy jelentős a 18-26 éves fiatalok körében az energiatartalmú italok fogyasztása, amely sok esetben a koffein túladagolás okozta káros

mellékhatásokhoz vezet. A tünetek megjelenésének aránya szignifikánsan összefügg azzal, hogy a készítményt önmagában vagy alkohollal keverve fogyasztották ($p < 0,001$). A vizsgálat eddigi eredményei bizonyítják, hogy a koffein tartalmú készítményeknek teljesítményfokozó hatása van, valamint a laktátszintet nyugalmi helyzetben is jelentősen növelik.

Kulcsszavak: koffein, energiatartalék, kellemetlen mellékhatások, fizikai terhelés

EGY ÚJ GERONTOKINEZIOLÓGIAI MOZGÁSFORMA: A PASSZÍV TESTEDZÉS HATÁSA IDŐS PATKÁNYOKBAN

TÉGLÁS Tímea

Doktorjelölt

Testnevelési Egyetem

E-mail cím: nyakas@tf.hu, timke0918@gmail.com

Bevezetés. Az egészséges öregedés és életmód jelentősen csökkenti többek között az időskori mozgás leépülését, az izomatrófiát, az elesés veszélyeit, valamint a kognitív teljesítmény romlását. A kóros agyi öregedés és az Alzheimer-kór prevenciójában jelenleg a rendszeres mozgás szerepel az első helyen. A testedzés aktív formái aránylag ismertek, de figyelmet kell fordítani az ún. „passzív” formákra is, mint amilyen a passzív fizioterápia, a test mechanikus vibrációja, vagy a jelentős fejlődést mutató kémiai testedzés. Az általunk használt pulzáló elektromágneses stimuláció (EMF) ez utóbbi kategóriába tartozik. A testmozgás különösen fontos lehet a mozgáskorlátozottaknak, a kerekesszékekbe kényszerülteknek, vagy a súlyos betegségből adódóan kórházban fekvő betegek számára is. Az EMF stimuláció, mint mozgásterápiás forma általánosan elismert és számos betegség terápiájában kapott már alkalmazást, az eddigi molekuláris és celluláris szintű alap kutatások pedig szintén pozitív eredményeket mutatnak.

Módszerek. Kísérleteinkben 28-32 hónapos Wistar patkányokat használtuk, amely állatokat random módon 4 kísérleti csoportra osztottuk: (1) kontroll csoport: a csoport állatai nem kaptak kezelést; (2) 45 μ T EMF kezelést kapott állatcsoport; (3) 92 μ T EMF kezelést kapott állatcsoport; (4) 1250 μ T EMF kezelést kapott állatcsoport. A kezeléseket hetente három alkalommal, 24 perc időtartamig végeztük. Vizsgálataink során tanulmányoztuk a térbeli mozgás és gyaloglás képességét (nyílt porond teszt), a térbeli tanulást (Morris vízi útvesztő teszt), és a figyelmet (új tárgy felismerése teszt, NOR). A kezelési intervallum végén az állatokat feldolgoztuk és Western-blot technikával elemeztük az agyi-és izomszövetek BDNF (brain derived neurotrophic factor), AMPK (AMP-activated protein kinase), valamint p-AMPK (phosphorylated AMP-activated protein kinase) tartalmát.

Eredmények. A nyílt porond tesztben a 45 μ T kezelést kapott állatoknál nem találtunk különbséget, viszont a 92 μ T kezelésben részesült állatok horizontális és vertikális, az 1250 μ T kezelésnek kitett állatok pedig vertikális aktivitásukban voltak aktívabbak a kontroll csoport állataihoz képest. A Morris vízi útvesztő tesztben szignifikáns különbséget találtunk az 1250 μ T kezelést kapott állatok esetében, ezen állatok jobban teljesítettek a teszt során a kontroll csoporthoz viszonyítva. A NOR teszt kiértékelése során különbséget mutattunk ki mindhárom kezelést kapott állatcsoport esetében a kontroll csoport állataihoz képest. A Western-blot analízis eredményei a konferencián lesznek bemutatva.

Konklúzió. A fenti meglévő és várható eredmények alapján közelebb kerülhetünk annak megértéséhez, hogy (1) melyek az EMF stimuláció molekuláris, sejt- és szervezet szintű hatásmechanizmusai, (2) nő-e a tartalék energia és trofikus kapacitás az agy- és izomszövetekben, amely csökkenti az izom atrofíát és a neurodegenerációt, amely preventív hatású a sarcopeniára és a demencia kialakulására öregkorban, (3) milyen hatásai vannak az EMF kezelésnek a fizikai és mentális állapotra időskorban.

A kutatómunka az NKFIH (OTKA)/116511 támogatásával jött létre.

Kulcsszavak: öregedés, prevenció, táplálkozás és anyagcsere, Alzheimer-kór

A TELJES TEST VIBRÁCIÓ MOTOROS ÉS KOGNITÍV HATÁSAI IDŐS PATKÁNYOKON

TÓTH Kata, OROSZI Tamás, Prof. Dr. NYAKAS Csaba
PhD hallgató, egyetemi tanársegéd

Testnevelési Egyetem

E-mail cím: toth.kata@tf.hu

Bevezetés: A testmozgás preventív és rehabilitációs potenciálja számos civilizációs betegség esetén bizonyítást nyert már. Azonban egyes speciális populációk (pl. idősek, mozgásképtelenek) tagjai, akik szintén profitálnának a fizikai aktivitás kedvező hatásaiból, nem képesek aktív testedzésre. Ilyen esetben szolgálhat alternatívaként az egész test vibráció (WBV-Whole body vibration), ami a teljes testre ható, mechanikai hullámokkal történő szenzoros stimulációt jelenti.

Korábbi, állatokon végzett és humán kutatások bebizonyították már, hogy a WBV többféle jótékony hatással is rendelkezik a szervezetre. Többek között kedvezően hat a neuromuszkuláris funkcióra, illetve az aktív és passzív mozgató szervrendszerre, a hormonális és a keringési rendszerre egyaránt. A WBV másik aspektusa az agyra gyakorolt hatása, amiről még kevés ismeretünk van.

Módszer: 18 hónapos, mind nőstény (n=9), mind hím (n=7) Wistar patkányokat napi 10 perces vibrációs kezelésnek tettünk ki 5 héten át heti 5 alkalommal. A kezelt csoport mellett mindkét nemnél felállítottunk egy-egy kontrol csoportot is (nőstény: n=8, hím: n=7), amelyik intakt maradt. A kezeléseket követően vizsgáltuk a vibráció hatását a motoriumra, a kognícióra és a viselkedésre. Motoros képességek tekintetében az egyensúlyozó képességet és függeszkedési teszttel az erő állóképességet mértük. Kogníciót tekintve a térbeli memóriát új hely felismerési teszttel, a deklaratív memóriát új tárgy felismerési teszttel tanulmányoztuk, a viselkedést pszichomotoros szempontból nyílt tér teszttel elemeztük. A statisztikai analízishez két faktoros variancia-analízis módszert használtunk, ahol az egyik faktor a kezelés megléte vagy hiánya, a másik faktor a nem volt.

Eredmények: Mindkét nem esetén tendenciaként jelentkezett a vibrációs kezelésnek alávetett állatok jobb teljesítménye a térbeli memória tesztben. Az egyensúly tesztben a vibrációt kapott állatok a kontrolhoz képest, illetve a nőstények a hímekhez viszonyítva szignifikánsan jobban teljesítettek. A függeszkedés tesztben a vibrációt kapott állatok szignifikánsan több ideig voltak képesek függni.

Következtetés: Az eddigi irodalmi adatokkal szinkronban, a WBV motoros képességeket javító hatását az egyensúly és a függeszkedés tesztben sikerült kimutatni idősödő patkány populációban nemre való tekintet nélkül. A nőstények jobb teljesítménye az egyensúly tesztben valószínűleg a kisebb testméretükkel van összefüggésben.

A testedzés neurogenesisre, ezzel együtt a kognícióra gyakorolt pozitív hatásai már ismertek. A hippocampalis funkcióhoz kötött térbeli memóriában mutatkozó trend lehetséges, hogy a vibrációs kezelés (a testedzéshez hasonlóan) neurogenesis stimuló hatásának következménye. Ennek alátámasztására a neurogenetikus markerek biokémiai és immunohisztokémiai vizsgálatát tervezzük, illetve egy dóziszgörbe felvételét a legoptimálisabb kezelési idő megállapítására.

Kulcsszavak: teljes test vibráció, időskori testedzés

**SZOCIOLÓGIAI ÉS MULTIDISZCIPLINÁRIS
TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZEKCIÓ**

NEMZETKÖZI MIGRÁCIÓ ÉS ANNAK JOGI HÁTTERE AFRIKÁBAN NIGÉRIA PÉLDÁJÁN KERESZTÜL

Dr. ARNOLD Bernadett, FARKAS Marcell

Végzett jogász hallgató / nappali tagozatos PhD-hallgató

Pécsi Tudományegyetem Allam-és Jogtudományi Kar / Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar

E-mail címe: arnoldberni92@gmail.com, farkas.marcell92@gmail.com

A migrációnak, azon belül pedig a menekültek migrációjának háttérében megbúvó társadalmi, politikai és jogi kérdéskörök vizsgálata az utóbbi években az Európai Uniót érintő menekültválság révén kiemelten fontossá vált. Az először Ázsia (Törökország-Nyugat-Balkán) felől nagymértékben megnövekedett migrációs nyomás az utóbbi évben áttevődött a Földközi-tenger középső térségére, ahonnét már elsősorban afrikai menedékkérők és illegális határátlépők próbálják a tengeren átkelve Olaszország partjait elérni. Az utóbbi években (2008-2015) a legtöbb menedékkérőt küldő afrikai országok között Szomália és Eritrea mellett Nigériát találjuk, 2016-tól pedig már ez utóbbi államból érkeztek a legtöbben az Európai Unióba Afrika irányából. Az előadásunk így egy rendkívül aktuális trendre válaszul kívánja alapjaiban megmagyarázni a jelenség mögött rejlő komplex társadalmi-politikai összefüggéseket Nigéria aspektusából. Ehhez először röviden a jelenkori afrikai migrációs és menekültügyi trendeket tekintjük át, illetve ezzel párhuzamosan a gyarmati múlttól függetlenedni próbáló afrikai államok általános jogi problémáit vázoljuk fel. Előbbi tekintetében külön kitérünk a különböző intenzitású, jelenleg is zajló vagy a közelmúltban véget ért fegyveres konfliktusok, mint a politikai és társadalmi instabilitás legszembetűnőbb indikátora és a menekültválságok kapcsolatára. A nemzetközi migráció jogi háttérében a küldő- és tranzitországok általános nemzetközi jogi problémái mellett a menekültválságok szempontjából leglényegesebb 1951-es genfi és az azt módosító 1967-es jegyzőkönyvet, illetve az Afrikai Unió országai által ratifikált nemzetközi menekültügyi egyezmények érvényesülését is figyelembe vesszük. Nigéria tekintetében a társadalmi törésvonalak (Niger-delta, keresztény-muzulmán ellentét stb.) mellett kiemelten foglalkozunk a Boko Haram terrororganizáció jelentette fenyegetés területiségével és annak belső és nemzetközi menekültügyi vonatkozásaival. A politikai kérdéseknél elsősorban a demokratikus berendezkedés joghatékonyosságát, illetve a hatalmi ágak szétválasztásának problematikáját, valamint ennek a társadalmi instabilitásra gyakorolt hatásait kutatjuk. Célunk a fentebb vázolt előadással, hogy átfogó képet adjunk Nigéria Afrikán belül elfoglalt migrációs és menekültügyi helyzetéről, és ezzel szoros összefüggésben kimutassuk azokat a nemzetközi migrációs és jogi problémákat, amelyek az ország jelenleg kritikus menekültügyi kockázatához hozzájárulnak.

Kulcsszavak: migráció, menekült, joghatékonyosság, Afrika, Nigéria.

SZÍNÉSZNŐK KARRIERJÉNEK VIZSGÁLATA A KELETI RÉGIÓBAN

BALUJA Petra

PhD hallgató, II. évfolyam

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Szociológia Doktori Program

E-mail cím: balujapetra@gmail.com

Kutatásomban célom megvizsgálni a vidéki színházművészetben leírható nemek szerinti különbségeket, elsősorban a színésznők munkahelyi, társadalmi és magánéleti jellemzőinek, a helyzetüket meghatározó családi és munkaerő-piaci tényezők feltárásával és leírásával. A társadalmi nemek színházi vizsgálata hazánkban is kevésbé kutatott terület, azonban az 1960-as évek Amerikájában már voltak törekvések a nemek közötti eltérések megfogalmazására a feminista színházi csoportok részéről. Úgy gondolták, hogy a férfi szerzők és rendezők drámái alkalmatlanok arra, hogy a nőket foglalkoztató kérdéseket megfogalmazzák és reprezentálják. A feminista színházi csoportok két okkal támasztották alá az elképzelésüket: 1. pszichológiai ok: bizonyos témák felmerülésének igénye nagyobb valószínűséggel jut nőnek eszébe, illetve a nők szocializációja és tapasztalatai a férfiakhoz képest eltérők. Például képzőművészetben Frida Khalo festette meg elsőként a vetélés témáját. A 2. intézményes ok: a női perspektíva nem nyer jogot egészen addig, amíg ki nem mondott normaként működik az andocentrizmus.

Felmerül a kérdés, hogy vajon hogyan és milyen okból uralják a férfiak még a nők kulturális szektorait is? Jelen esetben a színház intézményét?

A szervezetek nemek szerinti vizsgálata némi magyarázattal tud szolgálni. A nemek és szervezetek kapcsolatának vizsgálata azért fontos, mert a nemi egyenlőtlenségek konkrét szervezeti kontextusban tetten érhetők. Joan Acker gondolatai szerint, a szervezeti kultúrák nem semlegesek, hanem sajátos nemi elvárással rendelkeznek. Ezek az elvárások a szervezeti működés során lényegesen különböznek egymástól, mivel a feladatorientált szervezetek és csoportok működésében a 'nem' jelenti az egyik legjelentősebb státuszjellemzőt. Nagy Beáta leírja az egyénre és a szervezetre összpontosító megközelítésmódot (GOS= Gender Organization System), melynek segítségével a női karrierpályák vizsgálhatók és értelmezhetők. A GOS-féle megközelítés szerint, a nők magatartása és az akadályoztatott szervezeti előrelépése visszavezethető a nemükre, az adott szervezeti kontextusra és/vagy a makroszintű társadalmi rendszerre, amelyben tevékenykednek.

Vajon a hazai, vidéki színházvilágban mennyiben speciálisabb a gender diszkrimináció, mint más munkapiaci szegmensekben? A színésznők milyen karrierattitűdökkel rendelkeznek? Milyen esetleges társadalmi sztereotípiákkal találkoznak? Mit jelent számukra a karrier és siker?

A kutatás során eddig 15 fővel (színésznők és színészek) készült félig strukturált interjú, melynek konzekvenciáit tartalmazni fogja az előadás anyaga is.

Kulcsszavak: gender, színházművészet, karrier, színésznők, kelet

DEBRECEN MEGHATÁROZÓ KULTÚRAKÉPZŐ ÉS –FORMÁLÓ SZEMÉLYISÉGEI

BÉRES Zsuzsa

Doktorandusz

Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program

Debreceni Egyetem

E-mail cím: zsuzsa.beres92@gmail.com

Egy előző kutatási témám arra a kérdésre kereste a választ, hogy napjaink társadalmában mennyire fontos, valamint milyen intenzitású aktivitással jelenik meg egyes kultúrcikkek fogyasztása. Eredményként az a tendencia rajzolódott ki, hogy a szabadidőből kultúrára fordított idő az elmúlt évtizedekben fokozatos csökkenést mutat, s napjainkra a kultúrafogyasztás radikálisan háttérbe szorult a többi lehetséges szabadidő-eltöltéssel szemben. Ez azért kulcsfontosságú a doktori kutatásom szempontjából, mert a hagyományos értelemben vett kultúrcikkek, az általuk kialakult és kialakított közösségek fontosak, amelyeket a digitális világban nevelkedett fiatalok egyre kevésbé tapasztal(hat)nak meg. Ezeknek a kulturális közösségeknek a kialakításában, fenntartásában jelentős szerepe van a kulturális elitnek, mint ahogy abban is, hogy ezeket a közösségeket megismerhessék a felnövekvő generációk. A kulturális elit olyan tudás alapú tőkével rendelkezik, ami felruházta a már említettekre, így fontossá válik, hogy milyen kultúraképet mutat fel és tesz elérhetővé az elit, s a médiumok által megjelenített és közvetített kultúrára milyen hatással bír. Debrecenben ez azért is különösen izgalmas, mert – az előző kutatásom eredményeire alapozva – vannak olyan művészeti ágak, amelyek felé az országos átlaghoz képest nyitottabbak a fiatalok. Ennek oka egyértelműen azokban a személyekben keresendő, akik az adott művészeti ágat képviselik. Felmerül azonban kérdésként, hogy a kulturális elit tagjainak a munkája mennyire van összhangban, ugyanis ez hatással lehet arra, hogy miért pont adott művészeti területek iránt nagyobb az érdeklődés.

Így tehát kutatásom fókusza arra irányul, hogy azokat a Debrecenben tevékenykedő kultúraformáló személyeket keresem meg, akik a kulturális elitet képezik, megvizsgálva munkájukat, amellyel a kulturális aktivitást befolyásolni képesek.

Kulcsszavak: elitkutatás, kultúra, kulturális elit, Debrecen

A TURIZMUS HATÁSA AZ URBAN SPRAWLRA A HORVÁTORSZÁGI ZADAR-TÉRSÉG PÉLDÁJA ALAPJÁN

BIRÓ Viktória, NAGY Gyula

Geográfus MSc szakos hallgató, egyetemi tanársegéd

Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar

E-mail cím: birovikk@gmail.com

Számos kutatás bizonyítja, hogy a turizmus multiplikatív hatása többek közt a városok fejlődésére és a városfejlesztési irányokra is hatással van. Tanulmányunk a turizmus városszétfolyásra gyakorolt hatását vizsgálja Horvátország egyik legdinamikusabban fejlődő célterülete, Zadar város példáján az 1960-as évektől kezdődően napjainkig. Dolgozatunk célja, hogy egy átfogó képet adjunk a turizmus és az urban sprawl kapcsolatáról, hatásáról illetve, hogy bemutassuk, milyen tényezők hatottak és hatnak jelenleg is Zadar város fejlődésére, melyhez RUSSELL ARTHUR SMITH (1991) egyszerűsített modelljét tekintjük alapnak.

Tanulmányunk két fő egységre tagolódik, az első felében ismertetjük a turizmus és a terület-településfejlesztés kapcsolatát, valamint a település térbeli kiterjedésének folyamatát, az urban sprawlt kiemelt tekintettel a tengerparti területeken. Az elméletet összekapcsoljuk Horvátország turizmusának 1970-es évektől kezdődő trendjeinek változásával ahol a jugoszláv különutas politika, a délszláv háború valamint az Európai Unióhoz való csatlakozás eredményezte fejlesztéspolitikai változásokra helyezük a hangsúlyt.

A településszerkezet változásának, valamint az urban sprawljának vizsgálatására távérzékelési módszereket alkalmazunk. A városszétfolyást műholdképek ERDAS valamint QGIS programok általi elemzésével végezzük el. A műholdképek az 1968-as évtől nagyjából 10 éves bontásban, egyre jobb minőségben és nagyobb felbontásban álltak rendelkezésünkre, melyek forrása az USGS adatbázisa volt.

Összességében elmondható, hogy Horvátország a jugoszláviai fejlesztések hatására kapcsolódott be a nemzetközi turizmusba. A jugoszláv különutas politika kedvezően hatott a horvát turizmus fejlődésére, amit a délszláv háború majd egy évtizedre visszavetett. Mind a jugoszláv, mint az azt követő EU-s fejlesztési időszakban sajátos utat járt be az ország. Műholdképek segítségével megállapítható, hogy nagymértékű változás következett be Zadar területén az elmúlt 42 évre vonatkozóan, növekedésének folyamata számos ponton egyezik az általunk adaptált elmélet megállapításaival, azonban az említett különutaság miatt attól bizonyos pontokban eltér. Az eltérés abból adódik, hogy Zadar esetében nincs egy konkrét terv a turizmusfejlesztés irányaira, a településfejlesztés és a városszétfolyás jelenleg is szabályozatlan.

Kulcsszavak: turizmus, térszerkezet, városfejlesztés, területfejlesztés, műholdas távérzékelés,

EGÉSZSÉGÜGYI TECHNOLÓGIA-ÉRTÉKELÉS MAGYARORSZÁGON – MENNYIT SZÁMÍT VALÓJÁBAN?

CSANÁDI Marcell¹, LÖBLOVÁ Olga², OZIERAŃSKI Piotr³, HARSÁNYI András⁴,
KALÓ Zoltán⁵, MCKEE Martin⁶, KING Lawrence⁷

PhD hallgató

E-mail cím: marcell.csanadi@syreon.eu

¹*Pécsi Tudományegyetem / Syreon Kutató Intézet*

²*Central European University, Budapest, Hungary*

³*Piotr Ozierański*

⁴*Eötvös Loránd Tudományegyetem / Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő*

⁵*Eötvös Loránd Tudományegyetem / Syreon Kutató Intézet*

⁶*London School of Hygiene and Tropical Medicine, UK*

⁷*University of Cambridge, UK*

A kutatás az egészségügyi technológia-értékelési rendszer intézményi környezetét, hatását, hasznait és költségeit vizsgálja a Magyarországi támogatáspolitikai döntések kontextusában. Az elemzés középpontjába a 2004-ben kialakított, jelenleg az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet részeként működő - Technológia-értékelő Főosztályt és a hozzá kapcsolódó folyamatokat helyeztük. A Főosztály célja az egészségügyi technológiák komplex értékelése és a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) támogatáspolitikai döntéseinek a támogatása. A kutatás módszertanának mély-interjúk elkészítését választottuk, hiszen a technológia-értékelési rendszerrel a nyilvánosan elérhető dokumentumok rendkívül korlátozottak. 26 mély-interjút készítettünk el egy céltudatosan kialakított mintán, amelyben megjelentek a gyógyszergyártók, a technológia-értékelési beadványokat készítő tanácsadó cégek, a Technológia-értékelő Főosztály, a NEAK, a minisztérium, az akadémia és a betegszervezetek képviselői. Az eredményeink azt mutatják, hogy míg néhány területen a Technológia-értékelő Főosztály képes betölteni a kívánt szerepét a bizonyíték-alapú döntéshozatal támogatásában (pl. független véleménynyilvánítás, időkorlát betartása), számos intézményi korlát jelentősen befolyásolja ezt a szerepet. A korlátozott transzparencia, a nem megfelelő konzultáció az orvos szakma szakértőivel és gyógyszergyártók képviselőivel gátolja a Főosztály szerepének betöltését. Az interjúalanyok véleménye szerint a főosztály érzékelt hatása a támogatáspolitikai döntéshozatali folyamatokban erősen korlátozott, elsősorban NEAK-hoz és a minisztériumi szervekhez képest alárendelt pozíciójából adódóan. A Technológia-értékelő Főosztály nem fér hozzá a gyógyszerek valós árához, mely az egész technológia-értékelési folyamatot megkérdőjelezi. A Technológia-értékelő Főosztály legfontosabb hasznai között említhető, hogy pozitív környezet alakult ki hazánkban a bizonyíték-alapú döntéshozatal irányába és az új, korábban közfinanszírozásban nem támogatott egészségügyi technológiák befogadásához a technológia-értékelési beadványok elkészítése kötelező. Annak ellenére, hogy a technológia-értékelési rendszerhez kapcsolódó költségek és hasznok számszerűsítése komoly módszertani kihívás, az interjúalanyok legtöbb esetben nem tartották megfelelőnek a rendszerre költött költségek és az érzékelt hasznok arányát. A kutatás konklúziójaként megállapítható, hogy Magyarországon a technológia-értékelés szerepének újragondolására és a transzparencia növelésére nagy szükség jelentkezik.

Kulcsszavak: egészségügyi technológia-értékelés, közfinanszírozási döntések, gyógyszer-támogatáspolitikai, Technológia-értékelő Főosztály

AZ ÁLLAMI NYUGDÍJRENDSZEREK TOVÁBBFEJLESZTÉSE – HELYZETKÉP ÉS IRÁNYOK

DEZSE Tivadar

PhD-hallgató

Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: tivadar.dezse@protonmail.com

A demográfiai folyamatok a nyugdíjrendszerek egyensúlyát jelentős mértékben befolyásolják. A nyugdíjas és aktív korosztályok létszámaránya – az ún. függőségi hányad – a nyugdíjrendszer finanszírozásának kulcsfontosságú paramétere. Ennek megfelelően a kedvezőtlen népesedési folyamatok rontják a felosztó-kirovó nyugdíjrendszerek finanszírozási feltételeit.

A társadalombiztosítási rendszerek finanszírozását azonban nem önmagában a demográfiai tényezők határozzák meg, hanem az aktivitás, a foglalkoztatottság alakulásával együttesen befolyásolják azt. A gazdasági növekedés várható mérséklődése, valamint az információs technikák fejlődése és a munkaerő-piaci igények és trendek változása együtt komoly kihívások elé állítják majd a jövőben a nyugdíjrendszereket is.

Az öregedő társadalom problematikája és a járulékfizetők számának csökkenése reformkényszerbe hozza az európai államok jogalkotóit. Felosztó-kirovó elven finanszírozott nyugdíjrendszerekben a pénzügyi egyensúly fenntartásához csökkenő járulékbévételek és növekedő nyugdíjkiadások esetében állami költségvetési támogatások szükségesek. Ezen támogatások féken tartásához az egyensúly megteremtésének hagyományos eszközei a jövőben kevésnek bizonyulhatnak. Az időskori anyagi biztonság megteremtésében a kiegészítő nyugdíjrendszerek egyre növekvő szerepre számíthatnak, ezért azok megfelelő szabályozása és optimális illesztése az állami nyugdíjrendszerekhez fókuszban lévő feladat Európa országaiban.

Kulcsszavak: szociális biztonsági rendszerek, nyugdíj, társadalombiztosítás, fenntarthatóság

A MAGYAR IFJÚSÁG SZEXUÁLIS GYAKORLATÁNAK VÁLTOZÁSAI ÉS ANNAK LEHETSÉGES OKAI

GÉGÉNY János

Szociológia MA II. évfolyam

Debreceni Egyetem Politikatudományi és Szociológiai Intézet

E-mail címe: gegenyjr@gmail.com

A szexualitás – jóllehet azt számos biológiai és pszichológiai törvényszerűség befolyásolja - társadalmi konstrukció, ennél fogva pedig társadalmilag erősen meghatározott. Különböző változatai léteznek adott történeti kor és adott társadalom tulajdonságainak függvényeként. Egyben olyan téma és izgalmas kutatási terület, ami életünk minden szakaszát végigkíséri, de az életkori kategóriák közül legmeghatározóbban ifjúkorban válik igazán nagy jelentőségűvé. A magyar ifjúság körében számos a szexualitást érintő változás zajlott le az ezredforduló óta és zajlik jelenleg is, amelyek közül a mérhetőek azonosításával és azok lehetséges okainak feltárásával foglalkozom.

A téma átfogó jellegét tekintve kevert módszert alkalmazva kerülök közelebb a kutatás célkitűzéseimhez. A magyar fiatalok szexuális gyakorlatáról információt biztosító survey adatok értelmezését, elméleti-szakirodalmi elemzéssel egészítem ki, amelyek így együtt, egy az alapozott elmélethez (Grounded Theory) közel álló kutatási praxist alkotnak. Ez a kutatási gyakorlat egy a nyers adatok értelmezésétől az elméletalkotáson át az elmélet empirikus teszteléséig vezető út végigjárását teszi lehetővé. A felhasznált survey adatok a Magyar Ifjúság és a HBSC hazai és nemzetközi nagymintás ifjúságkutatásainak eredményei.

Az ifjúság szexuális gyakorlatát tekintve a legszembetűnőbb változások az első együttlét átlagos idejében, a párkapcsolattal rendelkező fiatalok arányában és a szexuálisan aktívak arányában mutatkoznak meg. Bár az első szexuális együttlét idejének életkori átlaga csak kis mértékben változott, ezzel egy időben csökkent az ettől az átlagtól mérhető átlagos távolság. Máshogyan kifejezve: egyre ritkábbnak számít a 15-16 év körüli átlagtól való eltérés ebben a tekintetben. Az első együttlét idejének változása mellett, a társas kapcsolatok tekintetében is változásokat figyelhetünk meg a kétezres évek elejétől. A párkapcsolattal és a szexuális partnerrel rendelkezők száma folyamatosan növekszik, a Magyar Ifjúság által vizsgált „idősebb” korosztályokban pedig egyre szemmel láthatóbban elválí az első partnerforma. Egyre többen rendelkeznek szexuális partnerrel, párkapcsolat nélkül. Mindezek mellett a szexuálisan aktív fiatalok aránya is folyamatosan növekvő trendeket mutat mindkét kutatás szerint.

A változások feltételezhető okait a szexualitás társadalmi meghatározottságából kiindulva a társadalmi minták elméletének, (Scripting Theory), valamint szocializáció- és identitáselméleteknek a szintéziséből levezetve, a szocializációs ágensek (család, iskola, média kortársak) változásaiban és az általuk közvetített, cselekvés és identitás minták tartalmi változásaiban, valamint az ezekhez a mintákhoz való megváltozott hozzáférésben véltem felfedezni. Röviden: Változtak az ágensek, a közvetített, elérhető minták és így a gyakorlat is.

Kulcsszavak: szexualitás, ifjúság, szocializáció, forgatókönyv-elmélet

MEGÉRI VERSENGŐNEK LENNI? A KÖZÖSSÉGEN BELÜLI STÁTUSZ ÉS A VERSENGÉS ÖSSZEFÜGGÉSÉNEK VIZSGÁLATA ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK KÖRÉBEN

HAVELDA Anikó

Elsőéves PhD hallgató

Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia Doktori Iskola

Publikus email cím: aniko.havelda@gmail.com

Általánosnak tekinthető az a felismerés, hogy az emberi közösségekben kialakul egyfajta hierarchia a csoporttagok között. Ez igaz az általános iskolás gyerekekre is, hiszen a diákok számára az iskola, és azon belül is az osztály, mint közösség a kortárs társas kapcsolatok egyik legfőbb terepe. A tanulók az iskolában töltik a legtöbb időt, ami azért fontos szempont, mert ekkor sajátítják el a szocializációs mintákat, értékeket, melyek meghatározhatják egész felnőtt életüket. Minden osztályban vannak olyanok, akiket a társaik jobban vagy kevésbé kedvelnek, illetve akikre inkább, vagy kevésbé néznek fel, ők a magas, illetve alacsony státuszú diákok. A versengés pedig a társas magatartás egyik legalapvetőbb formája. Az iskolai élet számos lehetőséget nyújt a versengésre, legyen szó a jegyekről, a tanár szeretetéről, az osztályközösségben betöltött szerepről, vagy akár a társak megbecsüléséről, szeretetéről – tehát a közösségen belüli státuszról, melynek több típusát különböztetik meg a kutatók. Dolgozatomban a különböző státusz dimenziókat (szociometriai státusz, tisztelet) vizsgálom a versengés szempontjából, melyhez az MTA TK „Lendület” RECENS Kutatócsoport „Verseny és negatív hálózatok” elnevezésű longitudinális kutatásának 1. hullámos adatit használtam.

A többszintű (multilevel) regressziós eredmények azt mutatták, hogy a különböző státuszdimenziók szempontjából eltérőek azok a versengés típusok, amelyek szignifikánsan számítanak az osztályon belüli hierarchia kialakításában. A tisztelet pozitív dimenziójában és a szociometriai népszerűségben a tanulásban való versengésnek volt kimutatható hatása, a tisztelet negatív dimenziójában pedig a sportban való versengésnek. Az osztályok kapcsolathálózati elemzése során alkalmazott exponenciális random gráf modellek (ERGM) eredményei alapján a versengés szerinti csoportösszetételnek nem volt kimutatható hatása a felnézés jelölésekre a vizsgált osztályokban. További eredmény, hogy a baráti kötéseknek szignifikánsan pozitív hatása volt a felnézés hálózatokra, a baráti kötések diád szinten befolyásolták a felnézés jelöléseket a vizsgált hálózatokban

Kulcsszavak: státusz, népszerűség, versengés, általános iskolások

A BIZTONSÁG, MINT SZUBJEKTÍV TÉNYEZŐ A VÁROSFEJLESZTÉSBEN – ESETTANULMÁNY SZOLNOK VÁROS PÉLDÁJÁN

KISPÁL Judit, NAGY Gyula

Geográfus MSc 1. évf. hallgató, egyetemi tanársegéd

Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék

E-mail cím: kispal.judit1993@gmail.com; geo.nagy.gyula@gmail.com

Az elmúlt évtizedekben felértékelődött a településeken a biztonság kérdése a fokozódó bűnözés, és az egyre inkább kibontakozó terrorizmus miatt. Ezzel szemben bizonyos városok esetében a természeti kockázatok az említett tényezőknél nagyobb problémát okoznak. A biztonság, bár objektív mutatókkal mérhető, szubjektív érzethez kapcsolódik, éppen ezért a jelenlegi, közösségi alapú városfejlesztésben kiemelt szerepet kap a lakosság véleménye és elképzelése a biztonságról, így szükséges a „biztonságos város” fejlesztéseknél a lakosság bevonása.

Tanulmányunkban a kérdésre keressük a választ, hogyan értelmezhető a biztonság egy olyan városban, aminek az életében egy természeti tényező jelentheti a legnagyobb fenyegetést mind a személyi mind a tárgyi biztonságra, hiszen a Tisza folyó meghatározó szerepet játszik Szolnok életében. Tanulmányunkban vizsgáljuk, hogy a természeti oldalról történő biztonság megléte milyen igénnyel jelenik meg a szolnoki lakosság körében és ezek alapján participáció szempontú, és a szubjektív biztonság figyelembe vételével mutatja be a szolnoki komplex árvízvédelmi beruházást.

A dolgozat első részében ismertetjük, hogy miként kapcsolódik össze a természeti kockázat, a biztonság és a biztonságos város koncepció a településfejlesztésben. Bemutatjuk a biztonság értelmezését, annak árvízzel való kapcsolatát, a biztonságos város koncepció alapelveit és a természeti kockázati tényezők megjelenésének hiányosságát.

A tanulmány második felében kutatásaink eredményeit mutatjuk be. 2016-ban a szubjektív biztonságérzetre, biztonságos városra vonatkozó kérdésekkel kvantitatív felmérést végeztünk a szolnoki és Szolnok környéki lakosok körében, összesen 135 db online kérdőívet kérdeztünk le.

A felmérések eredményeiből kiderült, hogy kevesen ismerték az árvízvédelmi projekt részleteit, valamint hiányolták a szélesebb körű tájékoztatást. A város biztonságának feltételeiről eltérően vélekedtek, azonban egyetértettek, hogy a természeti oldalról történő biztonság kiépítéséért nem lehet elég intézkedést tenni, mégis a természeti kockázatok elleni tevékenység nem minden válaszadó számára elsődleges prioritás.

Össességében elmondható, hogy a szolnoki árvízvédelmi beruházás növelte a város biztonságát, azonban további intézkedésekre lett volna szükség a lakosság bevonásával kapcsolatban, hiszen a partnerség hiánya a város árvízvédelmi beruházásával kapcsolatban biztonság-érzettel kapcsolatos kételyeket vet fel. Éppen ezért a jövőben fontos felmérni a természeti katasztrófákkal kapcsolatos szubjektív félelemérzetet, hiszen egy város biztonságához a bűnmegelőzés mellett a katasztrófák megelőzése is hozzájárul.

Kulcsszavak: közösségi részvétel, Tisza-part, városfejlesztés, biztonságos város, katasztrófa

EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉS ÉSZAK-TISZÁNTÚLON – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL - A ROMA ETNIKUM TÁRSADALMI, GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓJÁRA VONATKOZÓAN

KÓTI Tibor
Ph.D hallgató

Debreceni Egyetem, Földtudományi Intézet, Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék
E-mail cím: tiborkoti7@gmail.com

A mai posztindusztriális, globalizált világban a regionális politika egyik legfontosabb célkitűzése, s egyben alapja a megfelelő emberi erőforrás fejlesztés. Az Európai Unió, és Magyarország regionális politikáját elemezve megállapítható, hogy az emberi erőforrás fejlesztés - a területfejlesztés - egyik legdominánsabb ágazatává vált napjainkban. Egy térség társadalmi, gazdasági fejlettségét ugyanis jelentős mértékben meghatározza a meglévő humán kapacitás milyensége.

Az előadás során elsősorban Észak-Tiszántúl (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Hajdú-Bihar megye) cigány lakosságának szociálgeográfiai elemzése kerül bemutatásra. Véleményem szerint a cigányság egyes csoportja alapvetően eltérő helyet foglal el az integrációban való előre haladásban, rendkívül nagy a differenciáltság mértéke. A demográfiai prognózisoknak köszönhetően megállapítható, hogy az előregedő magyar társadalommal szemben a cigányság egy nagyon fiatalos korstruktúrájú demográfiai képet mutat, s egyértelmű, hogy belpolitikai szempontból, illetve a humán erőforrások szempontjából is egyre fontosabb közösségről van szó.

Az előadás során bemutatott eredmények a Debreceni Egyetem – Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék és a Partiumi Keresztény Egyetem közreműködésével valósult meg 2016-ban. A felmérés során csaknem a két megye minden településének a szociálgeográfiai vizsgálata megtörtént. Célcsoportunkba elsősorban azok a települések kerültek, ahol a roma népesség aránya nagyobb, mint 30 fő (KSH, DE korábbi felmérése szerint), s ennek keretében összesen 273 település került kiválasztásra. A kérdőívek kitöltése személyes megkeresésen alapult, és a települési önkormányzatok prominens személyeivel került kitöltésre, továbbá a kutatás során igyekeztünk a Roma Nemzetiségi Önkormányzatokat is megvizsgálni, mintegy összehasonlítási alapként, s így 185 RNÖ szociálgeográfiai kiértékelése történt meg a vizsgálat során.

A kutatás során demográfiai helyzetre, infrastruktúrára, vallásra, lakáskörülményekre, migrációra, oktatásra, foglalkoztatásra, és a romák civil és politikai részvételére is kiterjedt a vizsgálatunk. Az előadásom során az emberi erőforrás fejlesztéshez szorosan kötődő – a roma etnikum oktatási helyzetét, s munkaerő-piaci helyzetüket reprezentáló eredményeket kívánom bemutatni.

Úgy gondolom, hogy a magyarországi emberi erőforrás „tartalékainak” aktivizálása össznemzeti ügyünké vált. Néhány évtizeden belül az előregedett többségi társadalom jó része nyugdíjas korú lesz, ugyanakkor a munkaképes korú népesség jelentős része – csaknem fele – a cigányság köréből kerül ki. Nem mindegy tehát, hogy ez a munkaképes korosztály segélyeken és járulékokon él, vagy pedig a társadalom aktív tagjaként hozzájárul Magyarország boldogulásához.

Kulcsszavak: roma, oktatás, foglalkoztatottság, emberi erőforrás

KÖZÉP-EURÓPAI HATÁROK ÉRTELMEZHETŐSÉGE MENTÁLIS TÉRKÉPEZÉSI MÓDSZERREL

KRISKA Olivér, BARTALOS Balázs

Hallgató, geográfus MSc

Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék

E-mail cím: kriska.o@outlook.com, bartalos_balazs@gmail.hu

A világról és környezetünkről alkotott képünk mind az életkorral, mind társadalmi-gazdasági kontextussal változik. Az, hogy hogyan mélyül el tudásunk a térrel kapcsolatban, miféle asszociációkat, érzéseket kötünk a tér bizonyos elemeihez, vagyis a fejünkben élő térrel kapcsolatos kognitív képeink dinamikusak, egyénenként is eltérőek, mégis azonos elemekkel, mint például csomópontok, törésvonalak jellemezhetőek.

A törésvonalak, avagy a határok, szerves részei a fejünkben kialakult képnek, azonban ezek nem feltétlenül esnek egybe a valóságban meglévő, jogszabályokban rögzített, fizikai államhatárokkal. A kogníciók gyengíthetők, vagy éppen erősíthetők a fix határok meglétét, ennek következtében az elkülönülést és az összetartozást úgyszintén befolyásolhatják, amelyet az elmúlt időszak határpolitikai diskurzusaira való tekintettel különösen fontos figyelembe venni. Ennek tükrében, a dolgozat első része áttekinti a mentális térképekre vonatkozó legfontosabb szakirodalmi, és módszertani megállapításokat, valamint, a(z) (állam)határok jellemzőit, típusait és funkcióit veszi sorra.

Tanulmányunk további részében arra keressük a választ, hogy hol húzódhatnak Közép-Európa határai a XXI. században az emberek kognitív térképében, miként értelmezhető ezen nehezen lehatárolható régió. Röviden ismertetjük Közép-Európa, mint fogalom megjelenését, határainak és definiálásainak változását az idő folyamán. A kutatás során az „*irányított felidézés*” módszere alapján mentális térképezéssel mértük fel, hogy az egyetemisták körében él-e egyfajta közép-európai identitás, s ha igen, akkor mit gondolnak róla, hogyan látják azt és miként határolják le ezt a területet. A felmérés 2016 májusától három városban történt – Krakkóban, Szegeden és Újvidéken – s mindegyik településen 100 kérdőívet kérdeztünk le, ami nemzetközi összehasonlítást tesz lehetővé, azonban semmiképpen sem tekinthető reprezentatív felmérésnek. A kapott válaszok alapján elmondható, hogy bizony még él egyfajta Közép-Európa kép a fiatalok körében, valószínűleg a középiskolában tanultaknak köszönhetően. A megrajzolt határok eltérőek, de közös vonásuk ama kettőség, mely szerint átmenetet képez Nyugat és Kelet között. E régió jellemzése hol pozitív, hol negatív tartalommal bír, attól függően, hogy ki-ki Nyugathoz, vagy Kelethez közelítette „saját” Közép-Európáját.

Az említett térség határaival kapcsolatos kérdések a szakpolitikákban is meghatározó elemekké váltak, amely különösen igaz Magyarország déli határszakaszaira. A tanulmány következő fejezete a szerb-magyar határszakasz helyzetével foglalkozik, a fizikai és jogi határzár meglétével, jelentőségével. Az empirikus kutatásról szóló fejezet során a határsávban élők által kitöltött kérdőívek elemzésével az államhatárokkal kapcsolatos attitűdöket vizsgáltuk. A mintaterületet Magyarországról – Mórahalom, Rösztke, Ásotthalom, Tiszasziget és Újszentiván –, illetve a határ szerbiai oldaláról – Horgos, Martonos és Királyhalom alkotja, ezáltal összehasonlíthatóvá válik a határ két oldalán élők véleménye a határtérségről. Összességében megállítható, hogy a határszakasz mindkét oldalán hasonló attitűdök jellemzőek magyar anyanyelvű lakosok körében, némi eltérés azonban a határzár megítélését, és az általános határ menti helyzettel kapcsolatos véleményeket tekintve tapasztalható.

Kulcsszavak: kognitív térkép, törésvonal, Közép-Európa, határzár, határsáv

IDEOLOGIA, ÉLMÉNY ÉS KOLLEKTÍV IDENTITÁS A SKINHEAD ZENÉBEN - A SZÉLSŐJOBBDAL DISZKURZÍV VIZSGÁLATÁNAK EGY ASPEKTUSA

LIPCSEI László Péter

PhD hallgató 2. évfolyam

*Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Szociológia és Társadalompolitika
Doktori Program*

E-mail cím: laszlo.peter.lipcsei@gmail.com

Előadásomban a skinhead szubkultúrát és a szélsőjobboldal kollektív identitást konstruáló diskurzusait vizsgálom skinhead zenekarok dalszövegeinek elemzésével. A szövegeken keresztül képes akár a magányos hallgató, akár a nemzeti rock koncertet látogató egy elképzelt, narratív közösségbe integrálódni (haza, nemzet, faj, „történelmi magyarság”), ahol a modernitással szemben egy vonzó alternatívával találkozhat, amely egyúttal a közösséghez tartozás igényére is választ kínál. A szövegek kognitív és affektív tulajdonságokat is hordoznak, előbbi a kollektív identitás megteremtését és megszilárdítását szolgálja, illetve mozgósít, míg az utóbbi lehetőséget teremt a reaktív érzelmek megélésének, kinyilvánításának.

A skinhead dalszövegek fontos eleme az ellenségkonstrukciós nyelvi arzenál és a választékos diszkurzív technikák, mellyel oppozícióban szerepeltetik a „mi” és „ők” csoportját. Ennek az oppozíciónak, illetve a kritikai diskurzuselemzés képviselői által „ideológiai négyyszögnek” nevezett diszkurzív szerepeknek a bemutatására teszek kísérletet. A „mi” csoportját ugyanis a heroizmus jellemzi, önreprezentációjában a hűség, bátorság, bajtársiasság a fő identitáselem. Ez olyan közösség, amelyre büszke lehet a tagja és szívesen identifikálja vele önmagát. Ugyanakkor ez az a közösség, amelyet veszélyes idegenek, azaz a csoporton kívülről érkező ismeretlenek vagy éppen a néven nevezett ellenségek fenyegetnek.

Mindez pedig a nyelv közvetítésével, a narratívákban hordozott jelentésadások révén történik, ugyanis sem a kollektív identitásokat, sem a nemzetet, sem az ellenséget nem tekintem szubsztanciális kategóriáknak, hanem ezeket a szóban forgó diskurzus által konstruált entitásként értelmezem. Ennek a diskurzusnak az értelmezéséhez pedig éppen a dalszövegek vizsgálata kínálja az egyik legautentikusabb és leggazdagabb kutatási és megismerési lehetőséget.

Kulcsszavak: szélsőjobboldal, nemzet, ideológia, diskurzus, szubkultúra

PÁRVÁLASZTÁSI PERSPEKTÍVÁK BEZÁRÓDÓ ÉS ELSZIGETELŐDŐ RURÁLIS TÁRSADALMI TÉRBEN

MOLNÁR Éva

PhD hallgató 3. évfolyam

*Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Szociológia és Társadalompolitika
Doktori Program*

E-mail cím: molnareva880903@gmail.com

A tartós szegénység és kirekesztődésben élés az egyén élettervezési lehetőségeinek is határokat szab, így a családtervezésre, a különböző párválasztási és családalapítási minták kialakulására, elterjedésére és fennmaradására is befolyással bír. Számos kutatás kimutatta, hogy a társadalom legszegényebbjei körében erőteljes párkapcsolati homogámia érvényesül. A társadalomtudományok területén azonban alig találunk eredményeket arra vonatkozóan, hogy a szegénységben élő emberek milyen preferenciák mentén választanak párt egymás közül, a partnerszelekció során milyen tulajdonságokra tekintenek erőforrásként, hogyan értékelik saját esélyeit a házassági piacon, illetve milyen tényezők figyelembevételével döntenek a párkapcsolati elköteleződés mellett. A doktori programban folytatott kutatásom erre a hiányterületre kíván reagálni. Félig strukturált interjúk készülnek, annak érdekében, hogy megismerjük a legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkező, a nyílt munkaerőpiacról tartósan kiszoruló fiatal férfiak és nők párkapcsolat-alakulással, családalapítással összefüggő beállítódásait, értékrendjét, családtervezési és élettervezési lehetőségeit. Egy társadalmi-gazdasági és földrajzi szempontból is elzáródó közösségben vizsgáljuk meg, hogy a fiatalok párválasztási és gyermekvállalási döntéseit milyen tényezők befolyásolják leginkább, és ezek milyen mechanizmusokon keresztül termelik újra a szegénységet és a társadalmi kirekesztődést. A konferencia előadás bemutatja a településen jellemző párkapcsolati és együttélési mintákat, kialakulásuk okait, továbbá azt, hogy ezekkel kapcsolatosan milyen szabályok és elvárások vonatkoznak a nőkre és a férfiakra. A kutatás fontos kérdése, hogy egy olyan közösségben, ahol sem a férfiaknak, sem a nőknek nincs lehetőségük az elsődleges munkaerőpiacra integrálódni, ahol a helyben a férfiak számára hozzáférhető közfoglalkoztatotti bér mértéke alacsonyabb, vagy közel azonos a gyermekek után járó támogatással hogyan alakulnak a családon belüli hatalmi viszonyok, a nemek szerinti munkamegosztás az otthonokban, és az ezeket az értékeket elsajátító fiatalok családalapítással kapcsolatos döntési mechanizmusaiiban hogyan érvényesül mindez.

Kulcsszavak: vidéki szegénység, zsákfalu, párválasztás, családalapítás

LONG TERM EFFECTS OF FLOODING EVENTS ON COMMUNITIES OBSERVED THROUGH FOCUS GROUPS IN FLOOD EXPERIENCED URBAN AREAS IN HUNGARY

MOLNÁR András

PhD Student

University of Pécs, PhD School of Regional Policy and Economics

E-mail címe: molnar.andras@ktk.pte.hu

Record level floods have long lasting effects on local communities and individuals who experienced them. Depending on the actual circumstances these events might put people to “live in the fear of rain” or ensure their existence, but the massive response and recovery efforts that communities could observe and benefit from external sources could generate a false sense of safety. The effective utilization of outside support and assistance could be considered conceptually as a component of community resilience, but as its external nature it is not a capacity that the communities own by themselves. As the number of flooding events is expected to increase in the future, it is important to understand how local communities cope with the burden of such events on a longer run, and how national and international assistance could affect their coping mechanisms.

As part of the project Community Resilience in Urban Areas (CRUA) this current research included focus groups in flood experienced urban communities. Following the framework provided by the Psychosocial Support Centre of Red Cross Red Crescent and adapted to the Hungarian context by the local National Society, I organised focus group discussions in four target communities that has substantial experience with flood emergencies. In this paper I demonstrate the different results captured through the process in Hungary. Using data gathered during the focus group discussions we were able to draw two contradictory pathways how a community and its members could react on the long run to a historical flooding event. The other aim of the focus groups were to identify good practices and lessons learned to increase the effectiveness of psychosocial interventions both in-country and internationally, which this paper also touches upon.

Kulcsszavak: resilience, flood, emergencies, disasters, communities (maximum 5 db)

SIKERES TÁRSADALMI INNOVÁCIÓK JELENTŐSÉGE, TÍPUSAI ÉS HATÁSAI A MAGYAR TÁRSADALOMBAN

PACZÁRI Viktória

PhD hallgató

Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program

Humán Tudományok Doktori Iskola

Debreceni Egyetem

E-mail cím: paczari.viki@gmail.com

Az innovációk meghatározó jelentőséggel bírnak a gazdaság versenyképességének szempontjából. A megújulásra való képesség napjainkban már nem csak a gazdaság szervezeteivel kapcsolatban alapvető elvárás, hanem a szociális szféra szereplőit is érinti. Ennek oka részben a társadalmi-szociális jelenségek, problémák jelenlegi kezelésének hatástalansága, valamint az innovációktól várt fokozott hatékonyság. Az utóbbi években, társadalmi innovációk segítésének érdekében létrehozott programok sikeressége, az általuk megismertett, támogatott innovációk eredményessége, ennek a körnek a tudományos életben való ismeretlensége egyaránt indokolják a téma tudományos igényű feldolgozását.

Kutatásom témája bizonyos értelemben ambivalenciát mutat: a tudomány, a politika, a közélet az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt fektet a társadalmi innovációk tanulmányozására, segítésére, ennek ellenére Magyarországon indokolatlanul kevés szakirodalom és kutatás foglalkozik az innovációk társadalmi céljaival és eszközeivel. Habár a közgazdaságtan szerves részét képezi az innovációk gazdasági aspektusainak megismerése, a társadalmi jellegű újításokról ezen diszciplína munkáiban is igen kevés szó esik.

Az általam vizsgált kreatív civilek csoportjába tartozók a társadalom pozitív irányú változtatásáért dolgoznak. Összeköti őket a kreatív gondolkodás, mely olyan innovatív megoldások kidolgozására sarkallta őket, amellyel egyszerre képesek példát mutatva lebontani a napjaink problémái által felépített falakat, és a piaci szférában is versenyképes működési stratégiát felépíteni. Olyan társadalmi innovációk rendszerszintű vizsgálatára teszek kísérletet, amelyek a korábbiaknál hatékonyabb megoldási alternatívát adnak égető társadalmi problémákra. Előadásomban a kutatási téma elméleti hátterének áttekintésére, módszertani megközelítéseinek lehetőségeire, valamint jelenlegi közpolitikai vetületének bemutatására vállalkozom.

Kulcsszavak: innováció, társadalom, civil, kreativitás

DEMAND AND SUPPLY FACTORS IN THE EDUCATION OF OFFICER CANDIDATES

Judit STUMMER

PhD student

Szent István University Doctoral School of Management and Business Administration

E-mail address: stummer.judit@uni-nke.hu

Zoltán JOBBÁGY

Col., PhD, associate professor

National University of Public Service Faculty of Military Science and Officer Education

E-mail address: jobbagy.zoltan@uni-nke.hu

The Hungarian military higher education has a 200 years old history characterised with frequent reorganisations. Some years ago there was another turning point. As part of the reorganisation process of the state administration a new player appeared on the scene. The National University of Public Service was formed on 01 January 2012. The new centre of Hungarian officer education became one of its faculties, the Faculty of Military Science and Officer Training. Officer candidates studying there have a dual status. They are not only students of an institute of higher education, but also soldiers of the Ludovika Battalion, which is part of the order of battle of the Hungarian Defence Forces.

The aim of the presenters is to introduce the demand and supply factors that influence the attractiveness of the military profession especially when it comes to officers. Given the fact that the background of officer higher education is very complex, the presenters approach it from the macro level. They thus start with introducing major factors on the demand side such as processes going on in the security policy environment, the national defence and force planning practice of Hungary, the trends within the defence spending, major and other tasks of the Hungarian Defence Forces, and its recruiting strategy.

Other aspects will also be introduced such as the human policy directives on officer education for the time period 2012-2021, certain peculiarities that characterise officer higher education, and competencies and requirements from those who want to serve as officers.

The supply side of officer higher education will also be introduced. Statistical data from the last couple of years will serve as a platform to expand. Findings of a recent survey conducted in the academic years 2015/16 on motivations and attitudes of officer cadets to join the Hungarian Defence Forces will be introduced and detailed.

Keywords: Hungarian Defence Forces, Faculty of Military Science and Officer Education, military higher education, officer candidate, public service

A DERECSKE JÁRÁS TERÜLETÉN ÉLŐ FIATALOK MUNKAERŐPIACI HELYZETÉNEK ELEMZÉSE A CENTRUM-PERIFÉRIA VISZONYRENDSZER KERETÉBEN

SZABÓ Fanni

Doktorjelölt

Debreceni Egyetem, Kerpely Kálmán Doktori Iskola

E-mail címe: szabo.fanni30@gmail.com

A regionális tudomány egyik fő kutatási területe még a mai napig is a centrum-periféria viszonyrendszer, hiszen kategóriái az idő előrehaladtával újratermelődnek.

A Centrum-periféria elmélet egészen a XVI. századig nyúlik vissza. A kialakulóban lévő rendszerváltozás alapja, hogy a politika helyére a gazdaság lépett be, felülírva ezzel a területisége. Ennek eredményeként a világ térségei három részre oszthatóak munkamegosztásban elfoglalt pozíciójukat tekintve: perifériára, félperifériára és centrumra.

A fogalompár nem csak kontinensnyi léptékben értelmezhető, hanem kisebb területi egységekre bontva is. Ennek megfelelően Magyarország területén belül is kialakultak centrum és periféria részek egyaránt. A lokális centrum-periféria kialakulása a rendszerváltás időszakában bekövetkezett társadalmi és gazdasági változások hatására tovább erősödött.

A gazdasági-társadalmi folyamatok a területileg kisebb szinteken is nagy befolyással bírnak. A területi egyenlőtlenség és a centrum-periféria viszonyrendszer értelmezhető és kimutatható szűkebb területi keretek között is, mely lehetőséget ad Derecske járás településeinek ilyen jellegű elemzésére, valamint az itt élő fiatalok munkaerőpiaci helyzetének és lehetőségeinek a vizsgálatára. Derecske, mint járási központ és egyben legnagyobb települése centrumként emelkedik ki a körülötte lévő kisebb települések közül, ezáltal jobb helyzetet és lehetőségeket teremtve az itt élő fiatalok számára a munkaerőpiacon történő sikeres elhelyezkedéshez. Magasabb iskolai végzettség és kedvezőbb munkaerőpiaci részvétel jellemzi Derecskét a fiatalok körében végzett empirikus felmérés alapján, mely kutatás az alapját adja jelen vizsgálatnak. A kutatás keretein belül kérdőíves felmérés készült az említett járás 5 településén. Derecske centrum elhelyezkedésének hatására pozitívabb jövőképet képes teremteni az itt élő fiatalok számára, mint a kisebb településeken élők körében. A szélesebb munkaerőpiaci lehetőségek pedig az egyének szubjektív jól-létében is nagy szerepet játszanak. Ezen munkaerőpiaci dimenziók mentén Derecske kiemelkedik, mint járási centrum a körülötte lévő kisebb települések közül.

Jelen előadás és cikk a Derecske járás területén élő fiatalok munkaerőpiaci helyzetét és lehetőségeit elemzi a centrum-periféria viszonyrendszer keretében.

Kulcsszavak: centrum-periféria, munkaerőpiac, ifjúsági munkanélküliség (maximum 5 db)

A HUNGARIKUMOK ÉS HELYI ÉRTÉKEK SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA AZ Y ÉS Z GENERÁCIÓ ÁLTAL ALKOTOTT LOKÁLIS ÉS ORSZÁGOS SZINTŰ IMÁZSBAN KVANTITATÍV MÓDSZER SEGÍTSÉGÉVEL

TÓTH Bettina, NAGY Gyula

MSc szakos II. évf. hallgató, egyetemi tanársegéd

Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék

Szerzők publikus e-mail címei: bettina.toth3@gmail.com; geo.nagy.gyula@gmail.com

Napjainkban a globalizáció az élet szinte minden területére kiterjed, globális minták terjednek az életvitelben, a fogyasztásban és még a kultúrában is. Több kutató szerint a kultúraelemek globális expanziója veszélyeztetheti a lokális kultúrákat, azok eltűnéséhez és átalakulásához vezet. Így a globalizáció negatív kontextusba kerül és a helyi közösségeknek fel kell lépni ez ellen a kultúrájuk megóvása céljából. A globalizáció mások értelmezésében nem ilyen negatív, hiszen az elősegítheti a lokális értékek, ha nem is globálissá, de regionálissá válását. Az egyik legfőbb probléma, hogy az értékek többsége gyakran feltáratlan és kihasználatlan, így nemhogy népszerűsítésük, de megóvásuk is kérdéses.

Az értékek megőrzéséről Magyarországon törvényi keretek között gondoskodnak, a fogalmak meghatározásával és az értékek hierarchikus rendszerbe sorolásával. Különböző szakirodalmak feldolgozásával, gyakorlati tapasztalatok, illetve interjúk kutatás eredményeinek elemzésével megvizsgáljuk, hogy a helyi értékek milyen szerepet játszanak a helyi lakosok identitástudatában, a közösség formálásában, az imázs kialakulásában és a turizmusban, valamint milyen marketingeszközökkel lehet ezeket népszerűsíteni.

A szakirodalmi eredmények szerint az értékeknek fontos szerepük van az imázs kialakulásában helyi és országos szinten is. A termékek befolyásolhatják a származási helyükről alkotott képet, illetve a hely is szerepet játszat a termékéről kialakult imázsban. Így az imázsnak fontos szerepe van a termékek vásárlásában, illetve a turisztikai célpont megválasztásában is. Ennek igazolására vagy elvetésére kérdőíves vizsgálatot végeztünk a globális fogyasztási minták által legjobban érintett és befolyásolt csoport, az Y és Z generációk (1980 után születettek) körében. A vizsgálat során kiderült, hogy e generációk képviselői hogyan ítélik meg az országukat illetve a lakhelyüket, valamint számukra fontosak-e a különböző érték és hungarikumok a fogyasztásuk és hazai turisztikai célpontjuk kiválasztásában.

Kutatásunkban összevettük az elméleti háttér feldolgozása során tapasztaltakat, illetve a kérdőíves vizsgálat eredményeit és ez alapján következtetéseket vontunk le az értékek és hungarikumok fogyasztásban és turisztikai célpont megválasztásában játszott szerepéről, jelentőségéről. Az eredmények részben ellentmondanak az elméleteknek, hiszen az Y és Z generáció körében az értékek zöme még kevésbé ismert ahhoz, hogy az imázst jelentősen formálják, illetve a turizmusban meghatározóak legyenek, ezért javaslatokat fogalmazuk meg az értékek jelentőségének felértékelésére.

Kulcsszavak: helyi érték, hungarikum, identitás, helymarketing, imázs.

KIEGÉSZÍTŐ TURISZTIKAI TERMÉKEK BEVEZETÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A BALATON TÉRSÉGÉBEN

WETZL Viktor, HORVÁTH Zoltán

Doktorandusz

Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földtudományok Doktori Iskola

E-mail cím: hozool@gmail.com

A kutatás egy, a közelmúltban felértékelődő termék, a kézműves sör köré felépíthető lehetséges turisztikai vonzerőket és az erre alapuló tematikus út – sörút – kialakításának a lehetőségeit vizsgálja. A nemzetközi turisztikai trendek egyik markáns vonala a gasztronómia szerepének erősödése, az étel- és italkultúra mind komolyabb mértékű megjelenése az utazási motivációk közt, emellett egyre nagyobb teret nyer a turisztikai módívációk körében, azon belül az ipari örökség iránti érdeklődés is felívelő, igaz, utóbbi inkább Észak-Amerikában és Nyugat-Európában figyelhető meg.

A tanulmány középpontjában, a hazai turizmusban és turizmuskutatásban nish terméknek számító sör gyártásának hazai területi aspektusai, a sörkultúra kiépítésének fontossága és megvalósíthatósági lehetőségei állnak, a Balaton térségére fókuszálva. A bajorországi sörutakat, mint jó gyakorlatokat alapul véve, egy egységes kritériumrendszer alapján feltárássra kerültek Magyarország azon területei, ahol a sörgyártás és sörfogyasztás turisztikai értelemben vett potenciált rejt magában, gasztokulturális és ipari örökségi vonzerővel bír. A lehatárolt területeken kiegészítheti a térségi desztináció turisztikai termékpalettáját, ezáltal realizálhatóvá válhat a terület turisztikai kínálatának diverzifikálása.

Kutatásunkat leszűkítve, a Nyugat-Balaton térségre rendelkezik a tematikus út működéséhez elengedhetetlen kritikus turistatömeggel, melynek jelentős hányada olyan küldőországokból érkezik, ahol a sörfogyasztásnak meglévő kultúrája van. Keszthely az általunk felállított kritériumrendszernek messzemenően megfelel, a meglévő szolgáltatók, kisüzemek, kulturális attrakciók mind hozzájárulhatnak a tematikus kínálatot sokszínűsítő sörút kialakításához.

Kulcsszavak: tematikus turizmus, gasztroturizmus, sörút, Nyugat-Balaton

ELTÉRŐ KULTÚRÁK AZONOS ÉRDEKEK

YOUSEF Katul

Nappali tagozatos, ösztöndíjas, elsőéves doktoranduszhallgató

Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola, Vezetéstudományi Intézet

E mail cím: katul.yousef@stud.uni-corvinus.hu; yousefkatul@gmail.com

Témámként a globális változásokat választottam azon belül is a gazdasági, üzleti együttműködések és a kultúrközi kommunikáció kapcsolatát elemeztem. A MOL Zrt. közel-keleti terjeszkedésén keresztül próbáltam meg vizsgálni. A magyar vállalat négy országgal van kapcsolatban: Irak kurd régiójával, Kazahsztánnal, Ománnal és Pakisztánnal. A terjeszkedés oka főleg a szükséghelyzet. A legfontosabb kiindulópont a kőolaj ára. Ilyen jellemzők mellett egy egyoldalú függő viszony alakul ki a MOL és a közel-keleti országok között. Nem beszélhetünk együttműködésről.

Kutatásom során főleg evvel a problémával foglalkoztam. Főbb kérdéseim: hogyan lehet kilépni az egyoldalú függésből és hogyan lehet ezt egy egészséges együttműködéssé kovácsolni? Milyen egyéb kulturális tényezőket kell figyelembe venni egy üzleti kapcsolat kialakításánál? Melyek lehetnek az esetleges buktatók és milyen megoldásokat tud alkalmazni a MOL ezeknek a megoldására?

A jelenlegi stratégiájából kiemeltem a közel-keleti ázsiai terjeszkedést és ezt elemeztem a továbbiakban. Az elemzést egy SWOT analízissel zártam annak érdekében, hogy összehasonlítható és átlátható képet alkossak ezen országokról. PESTEL elemzés segítségével a MOL-t és az olajipar többi szereplőit hasonlítottam össze, annak érdekében, hogy szemléltessem, hogy jelenleg hol helyezkedik el a magyar olajvállalat és a keleti terjeszkedés milyen célt szolgál. Végül kulturális különbségekre is kitértem, főleg azon okból, hogy hangsúlyozzam a kultúrák közötti párbeszéd fontosságát. Az európai és a muzulmán kultúra eltéréseit és az iszlám államok sokszínűségét.

Fontos megállapításaim, hogy a jelenleg instabil országokban nagyon nagy kockázat vállalása során lehet csak piacra lépni, de lehetőség van egy hosszú távú együttműködésre. A regionális politikai és diplomáciai kapcsolatokban semlegesnek kell maradni. Nem célravezető egy oldalra állni, az üzleti kapcsolatot kell hangsúlyozni. Továbbá érdemes a négy ország különböző kultúrájához igazodni. Nem lehet eredményes egy egységes stratégia alkalmazása mind a négy országra. Nagy ellentétek vannak az országok között – nem csak államformájukat, politikai helyzetüket, népességük összetételét tekintve – élesek a határok a felfogásukat tekintve és a nyitottságuk mértéke is eltérő, ha a nyugati kultúráról van szó.

Érdemes figyelembe venni, hogy Irakban az iraki és kurd ellentét nagyon régre visszanyúló és átláthatatlan, nem célszerű bármilyen módon is állást foglalni. Ománban a szultánság és regionális kötődés, amire fokozottan kell figyelni. Pakisztánban a fegyveres erők szükségességét fel kell ismerni és hozzá kell szokni jelenlétükhöz. Kazahsztán, a legközelebb van földrajzilag és kulturálisan is Európához. A kazah állam is törekszik barátságot kialakítani a Magyarországgal. Célszerű megkülönböztetni az országokat a MOL céljainak megfelelően. Fontos látni, hogy nem csak két kultúra találkozik egymással, hanem sokkal több. Minden országnak megvannak a saját hagyományaik, hitük és elveik ezért azokat figyelembe véve egy hosszú távú kapcsolatot lehet megalapozni, amely mind a két fél számára előnyös lehet.

Kulcsszavak: multikulturalizmus, menedzsment, multikulturális kommunikáció, vezéstudomány

TÖRTÉNELEM- ÉS POLITIKATUDOMÁNYI SZEKCIÓ

A FALUSI IFJÚSÁG SZÖVETSÉGE ÉS AZ 1937-ES NAGY PARASZTSZTRÁJK LENGYELORSZÁGBAN

BARTA Tamás

Doktorjelölt

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola

E-mail-cím: shewanez@gmail.com

A Falusi Ifjúsági Szövetség (Związek Młodzieży Wiejskiej – ZMW) a lengyel parasztság egyik igen fontos és nagy hatású kulturális szervezete volt a két világháború közötti időszakban. Olvasó- és színjátszóköröket, helyi művelődési egyesületeket, vitákat szervezett és nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Lengyelországban kialakult egy művelt, öntudatos, nyitott paraszti réteg. Bár a ZMW következetesen elutasította a kommunisták közeledését, vezetőit mégis jellemezte egyfajta társadalmi radikalizmus, ami miatt a Szövetség gyakran érték támadások a katolikus egyház részéről is. Az 1930-as években az eredetileg pártfüggetlen szervezet egyre szorosabbra fűzte kapcsolatait a több paraszti erő összefogásából alakult Népi Párttal (Stronnictwo Ludowe – SL), tulajdonképpen a párt nem hivatalos ifjúsági szövetségeként kezdett működni. A Népi Párt számos későbbi fontos politikusa kezdte pályafutását a ZMW-ban, köztük például Stanisław Mikołajczyk a későbbi miniszterelnök is. Emellett a ZMW vezetői, programadói nagyban hatottak a párt szemléletére, ideológiájára is, mondhatni új, fiatalos lendületet vittek a SL-be, részük volt abban, hogy a munkásmozgalmi mintákat követve kialakult egy saját szimbólumokkal és hagyományokkal rendelkező parasztmozgalom is Lengyelországban. Sokat tettek a szövetkezeti mozgalom megindulásáért is. A gazdasági válság és a Józef Piłsudski által létrehozott rendszer (az ún. „szanációs” rendszer) egyre erősebb autokratizálódásának hatására a ZMW és a PSL is egyre keményebb hangvételben bírálta a lengyel kormányzatot. A paraszti radikalizálódás 1937-ben csúcsonyosodott ki, mikor a ZMW és a Népi Párt egy országos parasztsztrájk szervezésébe fogott. A sztrájk a rendőrség kemény fellépését vonta maga után, és számos helyen véres eseményekbe torkollott.

Előadásomban folyamatában igyekszem nyomon követni, hogy hogyan integrálódott a ZMW a Népi Pártba, és a két szervezet hogyan formálta át egymást. Bemutatom, hogy a párt és a ZMW egyes vezetői hogyan vélekedtek a békés és a kevésbé békés akciókról, és milyen álláspontot foglaltak el az 1937-es nagy sztrájjal kapcsolatban. Utalni fogok arra is, hogy a sztrájk és a ZMW akciói milyen hatással voltak a II. világháború alatti lengyel ellenállási mozgalomra, és az azt követő időkre.

Kulcsszavak: ifjúsági mozgalom, Lengyelország, népi mozgalom

INTERPRETATION AND DISCOURSE OF FEMALE LABOUR IN THE AUSTRO–HUNGARIAN MONARCHY BETWEEN 1902 AND 1918

Dóra CZEFERER

PhD student

Pécsi Tudományegyetem Interdiszciplináris Doktori Iskola Európa és a magyarság a 18-20. században'doktori program

E-mail address: czefernerd@gmail.com

The rapid industrialization and the growing importance of the tertiary sector brought along several changes in the situation of women living in the territory of the Austro–Hungarian Monarchy towards the end of the 19th century. More and more wives and mothers left the households, the children’s rooms and their long-established tasks for starting to work not only in the commerce and as female clerks, but also in the field of the heavy industry. The role of female intellectuals and artist also begun to grow during the 1910s. Several questions in connection with these new models may come up, among which I consider the following the most essential: What had these working women in common? The answer: Having been entered into the public sphere, they had to face with the fact of the inequality between the two genders. The exploitation of these women is well-known: they had to face with unequal wages, unequal treatment with their male colleagues.

In my presentation, I will analyse the complex connection between the category of gender and paid work during the second half of the dualistic era in the Austro Hungarian Monarchy. Furthermore, I will give a short overview about the current state of my dissertation project. To this, I will primarily employ the sources of the contemporary Austrian and Hungarian periodical press as well as the pieces of feminist and antifeminist thinkers from the turn of the 19th and 20th century. I will give answers to the following questions. How was female labour interpreted in the contemporary newspaper articles and other (literary) works? What were the major differences between the picture mediated by female and male publicists/authors and what was the public opinion? How did they think about the roles of female labourers in the different sectors of the economy? What kind of differences and similarities can we observe in this field between Austria and Hungary? Why did Budapest and Vienna payed an outstanding role in terms of the paid employment of women? What sort of conclusion can be drawn in connection with the structures of female labour in the provinces? Naturally, I will also elude to the dramatic and sharp alternations which occurred after the outbreak of the First World War in 1914.

During this research project, I employ the methodology of news analysis and discourse analysis which are integral parts of the text linguistics. These methods are widely-known among the western social scientists but they are hardly-used in Hungary: Besides the content of the texts, I seek every reoccurring phrases, expressions and references that refer to the opinion of the publicists and with which they intended to influence their readership. Naturally, it is inevitable to analyse the divergent occupational groups (altogether 13 in my category system) that appear in the texts and it is also important to take a look at the settlement about which the piece was written. This interdisciplinary methodology, which was partly elaborated by me, promises new results in this field of research, which cannot be demonstrated with the traditional methodological tools.

Kulcsszavak: bourgeois feminist associations, Austro–Hungarian Monarchy, discourse analysis

A JÁSZBERÉNYI KOMMUNISTA PÁRTELIT ÉS BELSŐ KONFLIKTUSMEZŐI (1946–1961)

CSEH Dániel

PhD hallgató

Debreceni Egyetem

E-mail cím: daniel.cseh89@gmail.com

Előadásomban arra teszek kísérletet, hogy bemutassam a jászberényi pártelit kiválasztódásának-kiválasztásának mechanizmusait, a formális testületek tagjainak fluktuációját, az ágensek interperszonális és közösségi interakcióit, valamint hogy klasszifikáljam a vezetők karriermintáit az 1950-es években. A témamegjelölés – már csak szóhasználat miatt is – részletesebb kifejtésre szorul. Mindenekelőtt tisztázni kívánom az elit a társadalomtörténetben használatos fogalmát és meghatározni annak alkalmazhatóság a vonatkozó időintervallumban.

A kutatás során elsősorban levéltári forrásokra támaszkodtam: az MKP megyei vezetésének jászberényi dossziéjára, a jászberényi MDP és az apparátusi irataira és testületi jegyzőkönyveire, valamint az MSZMP megyei káderyanyagára. A primer források mellett a munkásmozgalom helyben emblematis alakjainak visszaemlékezéseit is felhasználtam adat-kiegészítésre, többoldalú bemutatásra, vagy épp az önreflexív apológia nyelvi formáinak rögzítésére.

A témának ez idáig nem készült szakirodalmi feldolgozása, de archontológiai vagy prozopográfiai igényű forrásközlés sem áll a rendelkezésünkre. A jászberényi párttitkárok, tanácselnökök legélénkebben még mindig a helyi kollektív emlékezetben vannak jelen, de az ilyen adatgyűjtés szükségszerűen részleges és pontatlan eredményekhez vezet. A város 1945 utáni történetét tárgyaló helyi szakmunkák egészen más irányból közelítenek a vonatkozó időintervallumhoz. A kezdeti évtizedek ideológiai meghatározottságú és korlátozott forráshozzáféréssel bíró szerzők által írt művei után az újabb szakirodalmak jellemzően tematikus szempontokat (pl. gazdaság- és társadalomtörténet) érvényesítenek.

Előadásom első részében a jászberényi pártelit szociológiai összetételét, rekrutációs mintáit elemzem, külön kitérve az egyes ciklusok közötti személyi átfedésekre, a vezető testületekben lévő esetleges kontinuitásra vagy cezúrára. Külön figyelmet szentelek az 1956-os események a pártelit összetételére gyakorolt hatására, hiszen a makrotörténeti narratíva szerint ezután a korábbi MDP másodvonalasai kerültek az MSZMP első vonalába. Vizsgálatom tárgya az volt, hogy egy települési szinten is így zajlott-e, s ehhez fel kellett térképeznem az 1950-es évek kádermozgásait is.

Ezután felvázolok néhány különböző, de tipikus karriermintát, amelyen keresztül modellszerűen, de konkrét személyekre vetítve is illusztrálom az egyes káderek érvényesülési stratégiáit és mobilizációs lehetőségeit. Zárásként a párteliten belüli konfliktusmezőket, személyi vagy csoportérdekből bekövetkező szembenállásokat artikulálom, megmutatva ezzel a kívülről monolitnak és statikusnak tűnő rendszer belső fragmentáltságát és felszín alatti mozgásait. A konfliktusok zöme jól lokalizálható az 1956-os események, s azokban részt vett párttagok, hozzátartozók megítélésére, valamint az 1950-es évek végi hatalmi átrendeződés szükségszerű strukturális és perszonális változásaira.

Kulcsszavak: Jászberény, MDP, MSZMP, pártelit, nómenklatúra.

A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYAR–OLASZ KAPCSOLATOK FOGADTATÁSA CSEHSZLOVÁKIÁBAN

HAMERLI Petra

Doktorjelölt – PhD hallgató

Pécsi Tudományegyetem – Università degli Studi di Roma „La Sapienza”

E-mail cím: hamerli.petra@gmail.com

A két világháború közötti magyar külpolitikában fontos szerepet töltött be Olaszország, amely az olasz–magyar barátsági szerződés aláírását (1927. április 5.) követően, az 1930-as évek közepéig – Németország közép-európai térnyeréséig – Magyarország legfőbb politikai partnere volt. Mivel Magyarország tudvalevőleg revíziós törekvéseinek megvalósításához keresett nagyhatalmi támogatót Olaszországban, amely a jugoszláv-ellenes terveinek kivitelezéséhez tartotta elengedhetetlen partnernek hazánkat, a környező államok – főként a kisantant tagjai, Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia – fokozott figyelemmel kísérték a magyar–olasz kapcsolatok alakulását.

Magyarország és Olaszország politikai együttműködése – bár mindhárom kisantant-állam vezetésének szemében szálkát jelentett – különösen Csehszlovákiában keltett nagy visszhangot. Csehszlovákia elnöke, Eduard Beneš már Bethlen István 1927 áprilisában esedékes római látogatását sem nézte jó szemmel, miután úgy vélte, hogy az utazás olyan megállapodás megkötésére irányul, amely hátrányosan érintheti a csehszlovák államot, s vele együtt a kisantantot. A két világháború közötti magyar–olasz kapcsolatoknak több olyan epizódja volt, amely kiváltotta Csehszlovákia tiltakozását. Elsősorban olasz levéltári forrásokon és a korabeli sajtón alapuló előadásomban arra a három eseményre koncentrálok, amelyek a csehszlovákiai vezetésből és közvéleményből a leghevesebb reakciókat váltották ki. Nevezetesen a Benito Mussolini olasz miniszterelnök által támogatott revíziós propaganda (1927–1928), az I. Sándor jugoszláv király ellen – az Olaszország és Magyarország közös pártfogását élvező, horvát szeparatistákat tömörítő Usztasa Mozgalom által – elkövetett marseille-i merénylet (1934. október 9.), valamint a Felvidék egy részét Magyarországnak visszajuttató első bécsi döntés (1938. november 2.) csehszlovák fogadtatását kívánom bemutatni. Ezt követően kitérek arra is, hogy a (cseh)szlovákiai magyarság miként viszonyult ugyanezekhez az eseményekhez.

Az előadásom fő forrásbázisát az Olasz Külügyminisztérium Levéltárában (Archivio Storico Diplomatico del Ministero degli Affari Esteri) található dokumentumok jelentik. Ezeket kívánom összevetni a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának forrásaival, valamint a korabeli sajtóval. Utóbbi keretein belül csehszlovák, (cseh)szlovákiai magyar, magyar és olasz lapokat vizsgállok.

Kulcsszavak: Magyar–olasz kapcsolatok a két világháború között, a magyar–olasz kapcsolatok fogadtatása Csehszlovákiában, revízió, marseille-i merénylet, bécsi döntések

„AUSCHWITZ A SIVATAG KÖZEPÉN?” FEGYVERBOTRÁNY ÉS PÁRTVITÁK NÉMETORSZÁGBAN A MÁSODIK ÖBÖL-HÁBORÚ IDEJÉN

HEVŐ Péter

Doktorjelölt

Eötvös Loránd Tudományegyetem

E-mail cím: hevopeter@gmail.com

Az 1990-es évek elején egy rövidke pillanatra úgy tűnt, hogy az alapvetően az NSZK védelmére felállított nyugatnémet hadsereg, a Bundeswehr a „történelmi küldetését” sikerrel teljesítette: egy puskalövés eldördülése nélkül megnyerte a hidegháborút, és már csak kisebb, az országhatárokon belüli feladatok megoldására hivatott fennmaradni. Röviddel a német újraegyesítés előtt azonban, Berlinton több mint 5000 kilométer távolságban, kezdetét vette a hidegháború utáni első komoly nemzetközi konfliktus, amikor Irak 1990. augusztus 2-án lerohanta szomszédját, Kuvaitot. A Szaddám Husszein vezette ország többszöri felszólítás után sem volt hajlandó kivonulni a miniállamból, majd miután lejárt a hozzá intézett ultimátum, 1991. január 17-én megkezdődött a második Öböl-háború.

Németország a kezdeti eufóriát követően ekkortájt épp az újraegyesítésből fakadó nehézségekkel volt elfoglalva, így az iraki háború egy olyan pillanatban érte, amikor a hadsereg jövője nem tartozott a legégetőbb problémái közé. Hamarosan azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a hatalmas gazdasági potenciállal rendelkező ország számára már nem volt járható út a hidegháborúban képviselt „izolacionizmus”, tehát a nemzetközi konfliktusoktól való következetes távol maradás. A Helmut Kohl vezette kormány még néhány év türelmi időt kért volna, hogy az ország megtalálja a helyét a poszthidegháborús rendszerben, de a felgyorsult események ezt nem tették lehetővé. Különböző tényezők hatására végül a németek kivették a részüket a szövetséges koalíció győzelméből, és az országban megindult egy olyan, „out-of-area” névvel illetett vita, amely – változó intenzitással és formában – a mai napig jelen van a közéletben.

Előadásomat egy rövid történelmi áttekintéssel kezdeném, amely a hidegháborús nyugatnémet biztonságpolitikai gondolkodást és ennek alkotmányjogi hátterét mutatná be. Miután Irak anektálta Kuvaitot, majd kitört a második Öböl-háború, a bonni kormány szokatlan hallgatagságba burkolózott, és ez kiváltotta a NATO-n belüli partnerei rosszallását. Emellett komolyan fennállt annak a veszélye, hogy Irak német technológiával fejlesztett Scud-rakétákkal és vegyi fegyverekkel támadja meg azt az Izraelt, amelynek fennmaradása iránt a németek különös felelősséggel viseltettek. Ezt követően bemutatnám a Bundestag különböző frakcióinak álláspontját az eseményeket illetően, valamint azt, hogy ezek néhány hét leforgása alatt hogyan változtak, a pártokon belüli érdekcsoportok pozíciói miként módosultak. Az előadás részét képezné néhány tömegesen megjelenő motívum a sajtótermékekből, és nem utolsósorban a lakosság reakciója. Végül arra a kérdésre keresem a választ, hogy az Öböl-háború miért hatott katalizátorként Németország külpolitikájának átgondolására, és mennyiben befolyásolta későbbi mozgásterét.

Az előadás politikatörténelmi részéhez a szakirodalmon kívül a külföldi kutatásaim során gyűjtött anyagok közül a Bundestag-ülések jegyzőkönyveit, a Szövetségi Kormány, a Külügyi Hivatal és a Védelmi Minisztérium bizonyos dokumentumait, a parlamenti pártok állásfoglalásait, illetve a kormánypártok és az ellenzék politikusainak beszédeit használok fel. A sajtóanyag tekintetében a legolvasottabb napi- és hetilapok cikkeiből válogattam, az ország lakosságának véleményét pedig jól tükrözik bizonyos intézetek közvélemény-kutatásai, a hadseregből dezertáló katonákkal készített interjúk, valamint a több tízezres háborúellenes tüntetések beszámolóit.

Kulcsszavak: Németország, Bundeswehr, out-of-area, Öböl-háború, újraegyesítés

AZ IRAKI-IRÁNI HÁBORÚ KIALAKULÁSA A MAGYAR KÜLPOLITIKA FÉNYÉBEN

JOÓS Attila

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola

Email cím: attilajoos@index.hu

Az iraki-iráni háború a huszadik század egyik legnagyobb és legtöbb emberi áldozattal járó katonai összecsapása volt. Történelmi jelentősége a két fél között zajló közép-hatalmi versengés és a mögötte húzódó rendkívül bonyolult nagyhatalmi érdekek együttesében rejlik. Globális szinten e konfliktus a bipoláris korszak talán legbonyolultabb konfrontációját okozta, ugyanis egyik szuperhatalom sem mutatott folyamatosan egyértelmű és következetes magatartást a háború majdnem egy évtizedes periódusa alatt, regionális szinten pedig Irak és Irán közel-keleti hegemoniáért folyó vetélkedésén túl, felszínre hozta az évszázadok óta meglévő arab-perzsa és szunnita-síita ellentét jellegzetességeit.

Magyarország alapvetően egy távoli szemlélője volt a konfliktusnak – hiszen politikai és katonai értelemben sem tudott befolyást gyakorolni az események kimenetelére – mégis komoly energiát szentelt e napról napra elmélyülő válság megértésére. Irak és Irán ugyanis ebben az időszakban a magyar külgazdaság két legfontosabb partnere volt az egész harmadik világot illetően, továbbá hazánk mindkét féllel igen aktív politikai kapcsolatokat ápolt, több jelentős államközi egyezmény aláírására és számos magasszintű diplomáciai találkozóra is sort került Budapesten.

Az előadás célja bemutatni a magyar külpolitika, iraki-iráni háborúra adott reakcióját. Vizsgálódásomban természetesen nem hanyagolom el azt a megkerülhetetlen tényt, hogy Magyarország ekkor a szovjet befolyás miatt nem rendelkezett önálló külpolitikával, ezért ennek függvényében megpróbálok válaszolni arra a kérdésre is, hogy a Szovjetunió által elvárt irányelvek milyen nehézségekkel szembesítették a magyar diplomáciát a konfliktussal kapcsolatos hivatalos álláspont kialakításában.

Munkám módszertani alapját levéltári források adják, elsősorban a Magyar Külügyminisztérium Titkos és Általános Ügyiratainak, Irakot és Iránt érintő anyagai, az 1980-as és 1981-es évre kiterjedően. Továbbá kutatásom során sajtóforrásokat is felhasználtam, nevezetesen a Népszabadság és a Magyar Hírlap releváns számait.

Kulcsszavak: iraki-iráni háború, bipoláris korszak, diplomácia

EGY LEGENDA NYOMÁBAN: PRIWINA ÉS KOCEL. HOL KERESHETJÜK MOSABURGOT?

JUHÁSZ Péter

PhD hallgató

Szegedi Tudományegyetem

E-mail cím: pjuhasz2003@gmail.com

Kutatási területem a 9-10. századi magyar történet és a 9. századi Kárpát-medence története. Jó évtizede foglalkozom e korszak szakirodalmának feldolgozásával, a történetírói törekvések és problémafelvetések vizsgálatával, valamint a vonatkozó forrásanyag felgyűjtésével és elemzésével. Doktori értekezésem készítése során ezeket tematikus elemzésekkel dolgozom fel. Az elmúlt három évben 14 konferencián szerepeltem munkaanyagomból készített előadásokkal, elkészült feldolgozásaim konferenciakötetekben és folyóiratokban jelentek meg.

Jelen előadásomban a 9. század második fele Pannóniájának politikai földrajzát, a térség európai típusú politikai és egyházi szervezetének kialakításában kezdeményező szerepet betöltő Priwina-Kocel grófság majd hercegség kialakulását, földrajzi helyét és az egyházszervezésben betöltött szerepét vizsgálom, a térség fontos hatalma, a korabeli Morva fejedelemség szerepét is érintve. Történészek, nyelvészek, régészek vizsgálták e fontos politika- és kultúrtörténeti kérdést, így például Salamon Ferenc, Franz Sasinek, Stessel József, Melich János, Bogyay Tamás, Fehér Géza, Soós Ágnes, Boba Imre, Szőke Béla Miklós, Tóth Endre és Charles Bowlus. Azonban a források hiányossága és célzatossága miatt számos ellentmondás terheli a kutatásban körvonalazódó képet. Nem világos Priwina és Kocel valamint a morvák viszonya, a frank-morva kapcsolat számos kérdése, a szláv misszió tevékenysége, kiterjedése, a bajor papsággal folytatott küzdelme. A további kutatást indokolja ezeken felül több, korábban nem ismert vagy kevésbé vizsgált adat felbukkanása is.

Elemzésem gerincét a *Conversio Bagoariorum et Carantanorum* című vitairat vizsgálata nyújtja, amely régóta a kutatás fő forrása. Célzatossága, a tények tudatos elferdítése a salzburgi érsekség pannóniai missziós jogainak alátámasztása érdekében régóta ismert, ám ezek felismerését néhány újabb eredmény nagyban megkönnyíti. Ezzel lehetőség nyílik számos, korábban jórészt figyelmen kívül hagyott ellentmondás történeti képünket jelentős mértékben módosító magyarázatára.

Előadásom bemutatja a morva misszió céljait, kapcsolatát Priwina és Kocel pannóniai hercegségével, forrásainkat Metód pannóniai érsekségéről. Ezt követően kerül bemutatásra a *Conversio* leírása a salzburgi érsekség karantániai és pannóniai missziójának kezdeteiről, kidomborítva a két történet szembeszökő ellentmondásait a források részletes elemzésével. Salzburg missziós területe forrásokkal bizonyíthatóan kizárólag Karantániára terjedt ki, ám e területen létesült Karlmann majd fia, Arnulf fontos udvarhelye, Mosaburg, amelynek szláv Blatenski Grad neve megegyezett a pannóniai hercegség központjának elnevezésével. Kapóra jött ez a *Conversio* szerzőjének, aki Salzburg 850-től kezdődő mosaburgi egyházszervezését e névazonosság révén a pannón Blatenski Graddal hozta kapcsolatba. Ezt nem pusztán a *Conversio* által ide helyezett Szent Adorján mártírsír valós, 1190-es oklevéllel bizonyított helye a karantániai Mosaburgban igazolja, hanem a *Conversio* által Pannóniába helyezett települések feltűnése Karniolában és Karantániában is. A Mocsárvár 896-ban Braszláv herceg irányítása alá került, a 907-es magyar-bajor ütközet helyszínéként már Brezalauspurc/Braslavespurc néven szerepel a forrásokban.

Elemzésemben a bemutatott szerzők munkái mellett a tárgyalt *Conversio* kritikai kiadását használtam, ezen kívül korabeli okleveleket, bajor, szláv és bizánci narratív forrásokat.

Kulcsszavak: 9. század második fele, Pannónia, morva misszió

DELIBERATÍV KOMMUNIKÁCIÓ: ESÉLYEK ÉS VESZÉLYEK

KERÉKGYÁRTÓ Ágnes

Doktorjelölt

Budapesti Corvinus Egyetem, Politikatudományi Doktori Iskola

E-mail cím: agi.kerekgyarto@gmail.com

A deliberatív demokráciaelmélet az 1980-as években tűnt fel, és – értelmezéstől függően – a képviseleti demokrácia intézményeinek megreformálását, illetve radikálisabb változatában alapelveinek átalakítását tűzi ki célul. Ennek kapcsán újraéledtek a közvetlen, részvételi demokrácia kívánatosságával és megvalósíthatóságával kapcsolatos viták: miként határozzuk meg állam és társadalom viszonyát, hogyan definiáljuk az állampolgárt, milyen módon növelhető egy demokratikus rendszer legitimitása? A legitimitással kapcsolatos viták inspirálják a társadalmi egyenlőtlenségek feltérképezése és elemzése iránt elkötelezett kutatókat is, akár gazdasági, etnikai-vallási vagy nemi egyenlőtlenségről legyen szó. A deliberatív demokrácia feminista perspektívából azért érdekes, mert lehetőséget nyújt arra, hogy bevezetésével olyan új eljárások és intézmények kerüljenek előtérbe, melyek már megalakulásuk pillanatától kezdve figyelembe veszik a nem-hegemón helyzetben lévő csoportok szándékait és szempontjait. Bizonyos szerzők, például Iris Marion Young, azonban gyanakvással fogadják a deliberáció alapelveit – véleményük szerint a deliberatív előfeltevésekbe kódolva van, hogy csak a társadalom domináns rétegei vehessenek benne részt. Az előadás a deliberatív demokráciaelmélet kommunikatív előfeltevéseinek feminista kritikáját vázolja fel három lépésben. Először néhány alapfogalom segítségével ismertetem a deliberáció azon koncepcióját, mely a habermasi kommunikatív cselekvések elméletén nyugszik. Ezután e koncepció feminista kritikáját mutatom be – a feminista jelzót azokra a szerzőkre használom, akik a nőket strukturális hátrányt szenvedő, alárendelt társadalmi csoportként azonosítják. A harmadik részben olyan kutatásokat ismertetek, melyek ezt a problémakört próbálták meg operacionalizálni, azaz kideríteni, hogy a valóságban a deliberatív eljárás működési mechanizmusai alátámasztják-e az aggodalmakat vagy kompenzáló hatással bírnak.

Kulcsszavak: deliberatív demokrácia, feminizmus, kommunikáció, hegemonia

FRANCIA FELSŐOKTATÁS TÖRVÉNYI HÁTTERE 1968-1990 KÖZÖTT

KISS Andrea

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

E-mail cím: kiss.andrea1990@gmail.com

Kutatásom során a francia egyetemi rendszerrel foglalkozom a XX. század második felére vonatkozóan. Az egyetemi rendszer hatalmas változáson ment keresztül, mely nem nélkülözte a konfliktusokat és a tüntetéseket sem. Amíg az egyetemi rendszer a 19 század végén 20 század elején az oktatás színvonalát és infrastruktúra felszereltségét tekintve vezető helyet foglalt el Európában, addig ez a század második felére jelentősen megváltozott. Az általam vizsgált időszak az egész Franciaországon végig söprő diák megmozdulásom éve. A záró év pedig az az év amikorra is a francia egyetemi rendszer ma is ismert képe és struktúrája kialakult, vagyis mikorra a bolognai-rendszer kiépült. Fontos kiemelnem, hogy a francia felsőoktatás egyetemi részét vizsgálom országos szinten és a Grandes Écoles rendszerét, amely egységes konzervatív tömböt alkot nem kívánom vizsgálódásom tárgyává tenni.

Az ezt felölelő időszakban az egyetemi rendszerre vonatkozóan fontosabb törvényt hoztak, mely a korszak két oktatás politikusáról kapta a nevét. Az előadásomban szeretném ezt a két törvényt a loi Faure-t és a loi Savary-t összehasonlítani. Rávilágítani arra, hogy milyen problémára kínált megoldást az egyik és mit szeretett volna megoldani a másik. Volt-e olyan probléma mely mindkét törvény szövegezésében feltűnik?

Ennek vizsgálatához a két törvény szövegét használom fel, annak nyelvezetét, tartalmi mondavalóját hasonlítom össze. A vizsgált törvényeket eredeti francia formájában vizsgálom, mivel a loi Savary magyar nyelven nem érhető el, míg a loi Faure igen a Köpeczi Béla által esetleges fordítási hibák során keletkező félreértések kiküszöbölhetőek. Várhatóan kiderül hogy a francia oktatási tárca mennyire volt képes kezelni a felsőoktatás tömegképzésre való átállását kezelni és milyen kezelési módokat kínált fel az egyetemi vezetések számára.

Kulcsszavak: francia, egyetem, XX. század, felsőoktatás

CIVILIZÁCIÓELMÉLETEK ÉS POLITIKAI ELLENSÉGKÉPEK

KOSZTUR András

PhD-hallgató

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Email-cím: andras.kosztur@gmail.com

A *civilizáció* fogalma mind a tudományos, mind a köznapi nyelvben gyakran használt, azonban a kifejezés pontos meghatározása már korántsem egyértelmű. Legalább három különböző értelemben használhatjuk ugyanis: beszélhetünk *egyetemes* civilizációról, mint az emberiség kulturális eredményeinek összességéről vagy fejlődésének egy stádiumáról, *különálló* civilizációkról, melyek meghatározott földrajzi térhez, történelmi korhoz, kulturális, társadalmi keretekhez stb. kötődnek, illetve használhatjuk a civilizáció kifejezést egy adott társadalom *fejlődési szakaszának* megnevezéseként, pl. a kultúra szakaszával szembeállítva. E három jelentés persze nem különíthető el teljesen és nem is zárják ki egymást. Emellett mindhárom értelmezés alkalmazható politikai ideológiák megalapozására.

Az egyetemes civilizáció fogalmára elsősorban a felvilágosodás nyomán létrejött, a történelmi haladás gondolatát elfogadó politikai eszmék hivatkoztak. Ezek skálája széles és sokszínű: a liberalizmustól kezdve a kommunizmuson át az európai gyarmatosításig bezárólag az „egyetemes civilizáció” a legkülönfélébb politikai célok megalapozására is alkalmas lehetett. Az önálló, egymástól elkülönülő civilizációk gondolata gyakran éppen az „egyetemes civilizációs folyamat” gondolatának gyakorlati következményeire adott válaszként jelent meg. Jellemző példái ennek az orosz politikai gondolkodás olyan állomásai, mint a szlavofil eszme vagy az eurázsianizmus. A harmadik típusú civilizációfogalom leginkább a német gondolkodásra jellemző, és talán Oswald Spengler munkásságából lehet leginkább ismert, aki nagyszabású történelemfilozófiájából politikai következtetéseket vonva le hirdette meg a porosz szocializmus elméletét. Előadásom célja nem ezen ideológiák teljes bemutatása, hiszen ez túllépné egy felszólalás kereteit, hanem e különböző civilizációértelmezések politikai ellenségképek kialakításában való megjelenésének alapvonásait kívánom vázolni.

Kulcsszavak: civilizáció, ellenségkonstruálás, ideológia

FRIEDRICH ISTVÁN POLITIKAI PÁLYÁJÁNAK TÖRTÉNELEMPOLITIKAI ÉRTELMEZÉSEI A HORTHY-KORSZAK HAJNALÁN

KÖPFLER Balázs

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

E-mail cím: -

A történelmet folyamatosan használta és használja a politika és sok társadalmi csoport emlékezetpolitikailag. Ez az egyik legfontosabb alapja legitimációjuknak és identitásuknak. Minden történelempolitika folyamatosan kísérletet tesz a történelem saját képére formálására. Előadásomban a 20. századi magyar történelem egyik többféleképpen értelmezett korszakát 1918-1920-as időszakot kívánom ebből a szempontból bemutatni. A referátumomban központi alakjának Friedrich István miniszterelnököt és ellenforradalmi politikust választottam. Friedrichről akinek pályája kellően fordulatos (baloldali forradalmi radikálisból keresztény nemzeti ellenforradalmár legitimista, de bizonyos időszakokban fasisztának is vallotta magát), hogy bemutatható legyenek a különböző történelempolitikai beállítások.

Friedrich István 1918. októberében Károlyi Mihály miniszterelnöksége mellett szervezett tüntetéseket (1918. október 28. Lánchídi-csata), majd a Károlyi-kormány hadügyi államtitkára lett. De rövidesen szembekerült a miniszterelnökkel, mert Friedrich Magyarország területi épségének katonai erővel való megvédése mellett állt ki. 1919 nyarán részt vett a Peidl Gyula vezette szakszervezeti kormány megdöntésében. Ezt követően az ország miniszterelnöke lett, egészen november végéig, Huszár Károly vezette koncentrációs kormány megalakulásáig. A Huszár-kormányban a hadügyi tárcát vezette. Az egyik kormánypárt, a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának egyik vezetője volt. Az 1920. januári 25-26.-i választásokat követően Friedrich és a párt többsége közti ellentétek kieleződtek, és április 23-án Friedrich és társai kiléptek a KNEP-ből. Ezt követően Friedrich 1939-ig tagja volt a parlamentnek, mint ellenzéki képviselő. 1951-ben a kommunista hatalom a Grösz-per keretében államrend megdöntésére való összeesküvés vádjával 15 év börtönre ítélte. Még ugyanezen év november 25-én a váci börtönben elhunyt.

A 20. század második felében először Németországban kezdtek el azzal foglalkozni, hogy a politika milyen módon, milyen célból használja fel a történelmet. Több vitát is lezajlott arról, hogy hogyan kezeljék a nemzetiszocialista múltat, miképp építsék azt be az oktatásba és a nemzeti emlékezetbe. Bár ezek a viták csak részben jutottak nyugvópontra. Közben komoly szakirodalma alakult ki a múlt politikai felhasználásának vizsgálatára. Elsősorban két, a kutatásaimat is segítő megállapítást emelnék ki. Günther Beck szerint az iskola mindig valamilyen kánont (értelmezési keretet) kíván továbbadni. Edgar Wolfrum úgy fogalmazta meg a *Gesichpolitik* problematikáját: „az emlékezetet és a történelemképeket [...] szükségképpen manipulálják a 20. századi ideológiák korában [...], ami egy folytonosan radikalizálódó, a marxizmus-leninizmusban pedig történetfilozófiai elemekkel dúsított politikai eszközzé [vált], mellyel a mindenkori forradalmárok [...] a történelmi folyamat, egy új világot teremtő felsőbb hatalom állítólagos letéteményeseivé stilizálják magukat.” Előadásomban ezeket a gondolatokat is követve kívánom bemutatni történelem politikai felhasználásának módjait. Az elemzésemhez elsősorban a gimnáziumi történelemtankönyveket használom fel. Ezt egészítem ki a különböző időszakok idevonatkozó irodalmi alkotásaival.

Kulcsszavak: Friedrich István, Huszár-kormány, Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja

GÖRÖG KATOLIKUS KISEBBSÉG AZ UDVARHELYSZÉKI HOMORÓDSZENTMÁRTON NÉPESEDÉSTÖRTÉNETÉBEN

LAKATOS Sándor

PhD hallgató

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, „Történelem, Kultúra, Civilizáció” Doktori Iskola – Kolozsvár, Románia

E-mail cím: sandorlakatos@gmail.com

A Hargita lábainál folyó Homoród mentén elhelyezkedő székely falvakban a 19. század és a 20. század első felében lezajlott társadalmi változások a székelyföldi családok és generációk jellegzetes felekezeti-, gazdasági- és társadalmi jellemzőit mutatják. Udvarhelyszék történetének ma is kimerítetlen kérdéseket rejtő szelete az idegen eredetű népcsoportok letelepedése és a többségi székelységbe való betagozódása.

A reformáció korától unitáriussá lett falut mindmáig hagyományosan unitárius többségű faluként tartjuk számon. A 18. században az abránfalvi Ugron nemesi család befolyására vált felekezeti heterogén faluközösséggé. Támogatásukkal az 1778-ban anyaegyházközséggé előléptetett református kis létszámú hitközség hívei a 19. század közepén rövid ideig többségbe is kerültek. A falu unitárius és református lakosságához a 18. századtól kezdve egy lassanként növekedő görög katolikus felekezeti kisebbség is tartozott. Ennek a kisebbségnek a sorsát kíséreljük meg végigkövetni a 18. század közepétől a 20. század közepéig.

Udvarhelyszék és általában Székelyföld történetének ma is kimerítetlen kérdéseket rejtő szelete az idegen eredetű népcsoportok letelepedése és a többségi székelységbe való betagozódása. A szentmártoni görög katolikus kisebbség eredete a Székelyföldre betelepülő nem magyar, főleg román eredetű népesség megjelenésével azonos. A székelyföldi magyar-román együttélés és eredetkutatás irodalmát Dr. Pál János történész összegezte a *Vissza- és elrománosítási kísérletek ideológiai gyökerei a székelyföldi unitárius egyházközségekben c.* tanulmányában. Pál János, a mindkét etnikum szakirodalmát áttekintő munkájában megállapítja, hogy a kutatási kérdés etnikai alapon elkülönülő, két egymással szemben álló koncepció mentén ragadható meg. Ebben a kérdésben az őshonosság elméletét valló román történészek a migráció elméletét képviselő magyar történészekkel szembehelyezkednek.

Az előadás egy tágabb merítésű tudományos kutatás részét képezi, amely két egymással szomszédos falú Homoródszentmárton és Homoródmás népesedés történetének vizsgálatát tűzte ki célul. Az előadás megfogalmazása során az 1999-ben napvilágot látott *A többség kisebbsége c.* tanulmánykötet szerzőinek magyar nézőpontját (migráció elméletet) követtük. Udvarhelyszék vonatkozásában Kovács Piroska, Dr. Hermann Gusztáv Mihály, Oláh Sándor, Mihály János, Dr. Pál János, Dr. Kolombán Zsuzsa történészek, valamint Dr. Pakot Levente demográfus írásai és tanulmányai nyújtanak tényszerű támpontokat. Az Udvarhelyszék kutatásában jeleskedő, itt felsorolt szerzők többnyire csak érintőlegesen foglalkoznak Homoródszentmártonnal, hanem inkább a regionális jellemzőkre, vagy a környék nagyobb falvaira figyelnek. A mikro-regionális történeti és demográfiai kutatások szüksége teszi indokolttá a homoródszentmártoni források számbavételét és azok elemzését. Vizsgálatunk tág értelemben az abásfalvi plébániához tartozó homoródszentmártoni görög katolikus közösség demográfiai történetének forrásanyagának rekonstruálását és annak értelmezését célozza meg.

Az előadás egy folyamatban lévő családrekonstrukciós vizsgálat alapján Homoródszentmárton 19. századi népesedéstörténetének néhány sajátosságát mutatja be különös tekintettel a felekezeti együttélésre. Az előadás egyházi és állami anyakönyvi és családkönyvi forrásokat dolgoz fel és családtörténeti esettanulmányt is tartalmaz.

Kulcsszavak: családrekonstrukció, anyakönyvek, Homoródszentmárton, unitus, unitárius

A NÉMET SZÁRMAZÁSÚ CIVILEK SZOVJETUNIÓBA DEPORTÁLÁSÁNAK REGIONÁLIS JELLEGZETESSÉGEI 1944/1945

MÁRKUS Beáta

PhD hallgató

Andrássy Gyula Német Nyelvű Egyetem

E-mail cím: beata.markus@andrassyuni.hu

1944. december 16-án a szovjet Állami Védelmi Tanács 7161. számú határozatának értelmében több mint 30.000 civilt deportáltak Szovjetunióbeli „jóvátételi munkára” állítólagos német származásukra hivatkozva Magyarországról. Ez egy szervezett, több szomszédos országra is kiterjedő akció volt és a sztálini állam háborús veszteségéből adódó munkaerőhiányát volt hivatott enyhíteni. Az érintettek számára azonban mérhetetlen szenvedést hozott, a lágerek körülményei miatt a deportáltak kb. 30%-a életét veszítette a kényszermunka 1–5 éve alatt.

Az előadás ezen akció lokális lefolyását mutatja be a teljes országterületre nézve a megyei levéltárak, egyházi források, a túlélőkkel készített interjúk és helytörténeti munkák bevonásával. A vizsgált térségek az ún. „Sváb Törökország”, Budapest környéke, az Észak-Bácska, az egykori Békés és Csanád megyék, illetve a Felső-Tisza vidék.

A cél részben maguknak a történéseknek a feltárása, hiszen a 2015-ben meghirdetett „Gulág- emlékévk” kereteiben zajló kutatások ellenére máig nem áll rendelkezésre olyan tudományos munka, amely részletesen feldolgozta volna, hogyan zajlott a civilek összeszedése és elszállítása, hány főt érintett az, illetve hol mi alapján határozták meg a Vörös Hadsereg katonái a „német származást” – már ha egyáltalán ők végezték el ezt a feladatot.

A tanulmány kiindulópontja, hogy az eredendően egységes szovjet határozatot regionálisan nagy különbségekkel hajtották végre, ennek oka pedig több tényezőben is megragadható. Ilyen vizsgálati tényezők az egyes térségekben földrajzi helyzete és az ott lezajlott hadiesemények, amelyek kihathattak arra, hogy a szovjet katonák végrehajtották-e a deportálási parancsot. Szintén jelentősége volt, hogy a Vörös Hadsereg 2. vagy 3. Ukrán Frontja foglalt el egy-egy régiót, illetve hogy ott a térség biztosításában mekkora teret adtak a délszláv partizánoknak. A legfontosabb kérdés azonban az adott térségben élő németiség etnikai identitásának erőssége, illetve a kisebbségi lakosság és a helyi magyar közigazgatási apparátus kapcsolata volt a két világháború közötti időszakban. Ez ugyanis kihatott arra, hogy a „német származású” lakosság összeírásával és előállításával megbízott helyi hatóságok kooperatív magatartást tanúsítottak és kiszolgáltatták a német kisebbséget, vagy megpróbálkoztak annak elleplezésével a szovjet katonaság előtt.

A tanulmány végső soron arra keresi a választ, mely személyek számítottak 1944 végén, 1945 elején német származásúnak Magyarországon, és az egyes deportálási régiókban ezt mely hatóság és hogyan döntötte el.

Kulcsszavak: malenkij robot, deportálás, német kisebbség, szovjet kényszermunka, elhurcolás

CONSTRUCTING IDENTITY AND AGENCY. THE UN IN A GLOBAL GOVERNMENTALITY.

MENDLY Dorottya

E-mail: -

It is often disputed how to best approach international organizations, how can their role be grasped in an era of a more and more global politics? In my study I will construct a framework through which international organizations – and specifically the United Nations – can be viewed as central and independent actors of today’s so called global governance system. Global governance, as a concept aimed at better understanding the functioning of contemporary world politics, has many different interpretations. The one I intend to work with comes from one of the theory’s evolving strands, which understands global governance as a global form of the Foucauldian governmentality (Barnett–Duvall, 2005; Lerner–Walters, 2004; Neumann–Sending, 2007, Neumann–Sending, 2010; Merlingen, 2006. Merlingen, 2003; Abrahamsen, 2004; Goldman, 2005; Walters–Haahr, 2005; Walters, 2012; Traub–Werner, 2007; Ong–Collier, 2005; Fougner, 2008; Friedmann, 2016.). International organizations usually lie at the heart of such accounts – and the UN, as the prime international organization deserves special attention. In this spirit, I will identify and analyze the United Nation’s self-definatory discourse. I start from the assumption that self-definition is an integral part of identity, which, on the other hand is that of agency – both generally speaking and more specifically in world politics. This project, however, is deliberately limited to one discourse strand only: the annual reports of the UN Secretary-General. I will start with developing my arguments on the selection of these sources (why the Secretary-General, why the annual reports, limitations and expected outcome), and the selection of the method. I will rely on the discourse analytical framework provided by Jäger and Maier in their “Foucauldian approach.” (Jäger–Maier, 2016:109-136.) I will emphasize the knowledge process through which this unique organization, via self-definition *inter alia* takes a central part in constituting and upholding a certain rationality in global politics, a rationality that is tied in many ways to liberalism, as Foucault himself emphasized in his original work. With this framework, I expect to have a theoretically, epistemologically and methodologically coherent discourse analysis, from which I can draw some preliminary conclusions regarding the nature and mechanisms of global governmentality.

Keywords: governmentality, discourse analysis, international organizations, identity, agency

VITÁS TÉMÁK A TRANSZATLANTI KAPCSOLATOKBAN

NAGY Sándor

Egyetemi tanársegéd

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar

E-mail cím: nagy.sandor@econ.unideb.hu

Donald Trump megválasztása után az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió kapcsolata újabb fejezetéhez érkezett. Korábban is rendszeresen voltak viták Brüsszel és Washington között. Ezeknek az ügyeknek a köre valószínűleg szélesedni fog és a meglévő viták tovább mélyülhetnek, hiszen az új amerikai elnök személyisége mindezt garantálja. Botrányok és bírósági perek eddig is megjelentek a transzatlanti partnerek között.

Nagy Britannia kilépésével az Amerikai Egyesült Államok elveszíti az Európai Unión belüli legfontosabb szövetségését. Ennek következtében az erőviszonyok is átrendeződnek Brüsszelben és gyengül Washington érdekérvényesítő képessége a számára gazdasági versenytársnak számító EU-ban. Egyre több jel utal arra, hogy Trump viselkedése összefogást fog eredményezni az eddig egymással is vitázó uniós tagállamok között.

Vitás kérdések pedig a unió tagállamai között bőven voltak és vannak. Elég csak az elmúlt három évre visszatekinteni. Görögország nem teljesítette a Schengeni Egyezmény vállalt kötelezettségeit és ezzel egy olyan folyamatot indított el, amelynek hosszú távú hatásai között lehet például Angela Merkel kancellár választási veresége, akinek munkássága egyébként Németország és az Európai Unió erősödését eredményezte a menekültválság előtt.

Előadásomban az elmúlt 15 év legfontosabb ilyen ügyeit fogom számba venni és bemutatni illetve vázolom, hogy melyek azok a területek, melyeken az európai integráció tovább mélyülhet a szorosabb tagállami együttműködés következtében. Továbbá vázolom, hogy milyen területeken várhatók változások a két fél kapcsolatában.

Kulcsszavak: Európai Unió, NATO, Egyesült Államok, kereskedelem, biztonság

I PRIMI CITTADINI DELLA CITTÀ: POLITIKAI BIZALOM FIUMÉBEN A SZÁZADFORDULÓN

ORDASI Ágnes

PhD hallgató

Károli Gáspár Református Egyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola

E-mail cím: wolfsrain17@gmail.com

A válság, a bizalom és a hatalomhoz fűződő viszony problémái az emberi együttélés olyan alapkérdéseire irányítják a figyelmet, mint az együttműködés, a szolidaritás és az engedelmesség feltételeire és hatáira. A kérdések örök érvényét jól jelzik, hogy az erre irányuló kutatások eddig feltárt eredményei napjainkban is érvényes párhuzamokkal rendelkeznek, s – némileg pozitivista álláspontra helyezkedve – nem csak az emberi cselekedetek és a mögöttük álló motivációk, de akár egyes történelmi folyamatok alakulásának megértésére is lehetőséget nyújtanak. Ezt szem előtt tartva, előadásomban egy multietnikus közeg, a Magyar Királyság egyetlen kikötővárosa, Fiume példáján szeretném a politikai bizalom, illetve annak elveszte dilemmáit vizsgálni. Kutatásaim elsősorban a helyi politikai hatalom elsősorban letéteményeseire és gyakorlóira, a város polgármestereire (podestáira) irányulnak, de az egyes jelenségek megértése, valamint a szoros személyi összefonódások szemléltetése céljából a fiumei kormányzók és országgyűlési képviselők példáira is kiterjednek. Foglalkoztat a kérdés, hogy az egyes polgármesterek milyen kompetenciák segítségével, és körülmények közt szerezték meg vagy veszítették el a fiumei képviselőtestület (rappresentanza) bizalmát, s milyen taktikákat, elméleteket (pl. a fiumei autonómia védelmére való buzdítást), válságkezelési stratégiákat alkalmaztak pozíciójuk megőrzése, esetleges visszatérése érdekében. Az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Nemzeti Levéltár, valamint a Rijekai Állami Levéltár forrásaira alapozott munkámban azt is vizsgálni kívánom, hogy az egyes posztok váltogatása (polgármestertől országgyűlési képviselő) mögött milyen gyakorlati érvek lelhetőek fel, s hogy hol találhatóak azon pontok, melyek az egyes politikusok bukását elkerülhetetlenné és/vagy véglegessé tették.

Kulcsszavak: Fiume, bizalom, válság, választások, autonómia

AZ 1848/49-ES FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC KEZDETLEGES SZAKASZA A TÖRTÉNELMI KÁRPÁTALJA VÁRMEGYÉINEK TÖRTÉNETE TÜKRÉBEN

PALÁDI Renáta

Aspiráns

Ungvári Nemzeti Egyetem

E-mail cím: renatapoladi@ukr.net

Az 1848/49-es évi forradalom és szabadságharc története – a sok évtizedi történeti kutatás eredményei mellett – még bőven tartogat munkát a szakma számára. Tanulmányom keretein belül az 1848-49 történetének egy olyan aspektusát igyekszem feltárni, aminek feldolgozása új eredményekkel gazdagíthatja e jelentős korszak szakirodalmát. Vizsgálódásom Magyarország egy jól körülhatárolható régiójának a történetét mutatja be. A történelmi Kárpátalja egykori négy vármegyéjéről van szó, amelyeknek legnagyobb része most Ukrajna és Románia részét képezi.

Jelen tanulmányban arra vállalkozom, hogy a meghatározott kronológiai perióduson belül bemutassam a négy történelmi vármegye lakosainak reakcióját a forradalom kitörését illetően, azt, hogy ezen terület különböző nézeteket valló emberei hogyan reagáltak a revolúcióra, valamint azt, hogy hogyan bontakoztak ki itt az események a társadalom- és gazdaságpolitikai változásokat előidéző vívmányok tükrében. Hogy voltak-e ezeken a területeken valamiféle alternatívái a pesti „12 pontnak”, végszóként pedig azt, hogy minek is volt gyakorlati jelentősége itt a forradalom tavaszi vívmányaiból, és miért.

Jelen tanulmányomat illetően mondhatom, hogy a témám feltárása során sok saját kezűleg a Kárpátaljai Állami Levéltárban összegyűjtött adatot tartalmaz. Mivel köztudottan a XIX. sz. első felét illetően nincs abszolút statisztika (és ez Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyékre való tekintettel pláne igaz) a hagyományos szakirodalomban fellelhető adatok össze-vissza hasonlításán felül igyekezni fogunk legalább valamivel objektívebb képet állítani az által, hogy felhasználjuk a szóban forgó területet összeíró fennmaradt tematikus adatait.

Kulcsszavak: forradalom, vármegye, változások, Magyarország, Kárpátalja

AZ OKTATÁS ÉS A NEVELÉS SZEREPE A TUBERKULÓZIS ELLENI KÜZDELEMBEN

PÁLÓCZI Éva Kata

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Történelemtudományi Iskola, Művelődéstörténeti doktori program

E-mail cím: kata.palo90@gmail.com

A tuberkulózis a századforduló Magyarországnak meghatározó népbetegségeként elnyerte a modern morbus hungaricus jelzõt, ugyanakkor a járvány visszaszorításáért tett erőfeszítések történetéről máig nem készült átfogó kutatásra alapuló feldolgozás. Korábbi kutatásaim során a budapesti tuberkulózis járvány elleni küzdelmet vizsgáltam a 19-20. század fordulóján. A betegséggel foglalkozó orvosdoktorok műveit és változatos publicisztikai forrásokat, továbbá törvénycikkeket használtam fel annak érdekében, hogy a lehető legjobban rávilágíthassak a gümőkór elleni küzdelem különböző színtereire.

A források alapján bebizonyosodott, hogy a járvány visszaszorításáért tett erőfeszítések egyik kiemelt területének tekinthető a gyermekkori tuberkulózis legyőzése. A korabeli szakemberek a tuberkulózis megelőzésének témakörén belül a gyermekkori megbetegedésének megelőzésének megkülönböztetett figyelmet szenteltek. Mivel a védekezés sikerében csak abban az esetben reménykedhettek, ha képesek voltak megmenteni a felnövekvő generációkat. Ezért szorgalmazták a profilaxist támogató tájékoztatást a szülők számára, amely segítségével a csecsemőket is megvédehették a fertőzéstől, valamint a korosztályra szabott tájékoztatást szem előtt tartva a közoktatásban tanuló gyermekek részére is több oktatókönyvet készítettek a századfordulón.

Előadásomban a gyermekkori tuberkulózis legyőzéséért kifejtett egészségnevelő munkát szeretném bemutatni, mint a tuberkulózis profilaxis kiemelt területét. A tanácsadókönyvek, a törvényrendeletek és sajtóforrások mellett egy a tuberkulózis járvány elleni küzdelem megismeréséhez nélkülözhetetlen forrást is felhasználok, amely nem más, mint a betegség elleni küzdelem élén álló Tüdőbetegek Szanatóriumi Egyesületének kiadványa a *Tuberkulózis* című folyóirat, amely a nemzetközi célkitűzésekhez igazodva nagyszámban cikkezett a kisgyermekek gümőkóros megbetegedéseinek visszaszorításáról.

Kulcsszavak: tuberkulózis, járványtörténet, morbus hungaricus, oktatás, nevelés

„DELIBERATUM EST...” ÍTÉLETHOZATAL ÉS BÜNTETÉSEK DEBRECENBEN A 17-18. SZÁZAD FORDULÓJÁN

PAPP Rita

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola, Gazdaság, társadalom és életmód alprogram

E-mail cím: papprita1988@freemail.hu

Előadásomban Debrecen 17. század végi, 18. század eleji bíraskodását vizsgálom különös tekintettel a meghozott ítéletekre, kiszabott büntetésekre. Forrásként a város magisztrátusi jegyzőkönyveit, valamint a büntető-törvényszéki jegyzőkönyvek anyagát használtam, amelyekből számos érdekes esetet ismerhet meg a kutató. Előbbiekben találhatóak maguk a perek, utóbbiakban pedig a perekhez tartozó tanúvallomások.

Debrecen már viszonylag korán maga bíraskodott a lakosai felett. Ezt a kiváltságot még I. Lajostól nyerte el egy 1361. június 14-én kiadott kiváltságlevélben. A városban – a többi feudális kori városhoz hasonlóan – nem alakult ki önálló bírósági szervezet, ehelyett a szenátus, a kistanács kezében volt a bíraskodás joga. Ez a kistanács a főbíróval együtt 13 tagú volt, s amellett, hogy a hatáskörébe tartozott az igazságszolgáltatás, még számos egyéb feladatot is ellátott (pl. közigazgatás irányítása, várospolitika intézése, vásári bíraskodás, stb.). A bűncselekmények és büntetések témakörével már többen is foglalkoztak. Érdemes kiemelni például M. Antalóczy Ildikó, Hajdu Lajos vagy Kállay István idevonatkozó kutatásait. Munkáik nagy segítséget nyújtottak a kutatásomhoz és a téma megértéséhez, azonban előadásomat főként az említett forrásokra támaszkodva, ezekre alapozva építem fel.

Elsősorban azt kívánom bemutatni, milyen büntetéseket alkalmaztak az egyes bűncselekmény típusoknál, melyek voltak ezek közül a leggyakoribbak. Arra is kitérek, milyen tényezők befolyásolhatták a szenátust az ítélethozatalkor, mennyire játszottak közre például a különféle enyhítő vagy súlyosbító körülmények a büntetések kiszabása során.

A vizsgált időszakban egyre inkább előtérbe került a nyomozóelví (inkvizitórius) eljárási rendszer a korábbi vádelvível (akkuzatórius) szemben, így a nyomozás, a vizsgálat, a bizonyítékgyűjtés is egyre fontosabb részét képezte az eljárásnak. Ki kell emelnünk az ügyvédek (procurator) és az ügyész (fiscalis) munkáját, valamint az olyan szakértő tanúk szerepét is, mint a bába vagy a borbély. Előadásomban olyan ügyeket is ismertetek, amelyeknél perdöntő volt e szakértők vallomása.

Úgy gondolom, hogy a téma nagyon izgalmas, és részletesebb bemutatása hozzájárulhat a korabeli emberek mindennapjainak, gondolkodásmódjának, valamint a korabeli viszonyok alaposabb megismeréséhez.

Kulcsszavak: Debrecen, kora újkor, bíraskodás, büntetések

HIVATALTÓL BIZOTTSÁGIG – A MAGYAR SPORTIRÁNYÍTÁS SZOVJETIZÁLÁSA, 1949-1951

RIGÓ Balázs

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola, Modernkori Magyarország Doktori Program

E-mail cím: rig.balazs@gmail.com

A második világháborút követően a Vörös Hadsereg által megszállt más kelet-közép-európai államokhoz hasonlóan Magyarországon is megkezdődött a kommunisták harca a többi politikai erő legyőzéséért, végső soron a társadalom teljes alávetéséért és a nyílt önkényuralom megvalósításáért. Ennek fontos részét képezte a sportélet feletti ellenőrzés megszerzése. A sztálini Szovjetunióban „iskolázott” emigráns kommunista vezetők minden bizonnyal pontosan tudták, hogy a sport a hozzá tapadó alapvető funkciókon (nemzetépítő, integrációs, védelmi, egészségügyi, társadalompolitikai) túl további szerepekkel is felruházható. Rákosi és hatalmi környezete nyilvánvalóan úgy vélte, hogy a sportbéli sikerek a hidegháború idején az elzárkózás leplezéséhez is hozzájárulhatnak, sőt még a népi demokratikusnak nevezett rend felsőbbrendűségét is bizonyíthatják. Ennek megfelelően 1951-re a szovjet minta alapján egy totális állami és pártellenőrzés alatt álló sportirányítási rendszert alakítottak ki Magyarországon.

Előadásomban a magyar sportirányítás szovjetizálásának mintegy két évig tartó folyamatát kívánom bemutatni, kitérve azokra az ellentmondásokra is, amelyek az új rendszer működése és a sporttal összefüggésben megfogalmazott politikai szándékok érvényre juttatása között feszültek. A bemutató elsődleges forrásbázisát az Országos Testnevelési és Sportbizottság működése kapcsán keletkezett források (elsősorban bizottsági ülések, vezetői tanácskozások jegyzőkönyvei), valamint – a kor sajátos hatalmi viszonyainak megfelelően – a Magyar Dolgozók Pártja vezető testületeinek (Politikai Bizottság, Titkárság, Szervező Bizottság), illetve az Adminisztratív Osztályon belül működő Sport Alosztály iratanyaga képezik.

Kutatásaim alapján arra a megállapításra jutottam, hogy a magyar sportirányítás átalakítására, más társadalmi alrendszerhez hasonlóan, a magyar politikai vezetők asszisztálása mellett, de közvetlen szovjet iránymutatás (tanácsadók, a Szovjetunióban tett tanulmányutak) alapján került sor, s ennek köszönhetően az új állami intézményt formailag tökéletesen sikerült is beilleszteni az 1950/51-re kiépített politikai és igazgatási struktúra keretei közé (a párt- és állami irányítás megkettőződése, a testnevelési és sportbizottságok létrehozása a tanácsok mellett, a sportszövetségek önállóságának felszámolása, a sportegyesületek szakszervezetek, tömegszervezetek és minisztériumok alá rendelése). A formális intézményi keretek kialakítása mellett azonban ezen a területen is komoly hangsúly helyeződött a személyi kérdésekre. A sportirányításban is megjelent a korszakra jellemző „éberség”, az üldözött társadalmi csoportokhoz sorolt személyek eltávolítása, ezzel párhuzamosan ugyanakkor a káderhiány égető problémája. Más területekkel ellentétben azonban, mivel a politikai vezetésnek az életszínvonal visszaesése és az intézményesített terror működése miatt 1952-ben minden korábbinál nagyobb szüksége volt a társadalmi közérzet sporteredményeken keresztül elérhető javítására, olyan lépésekre kényszerült a sportvezetésben, amelyek ellentmondtak az általa képviselt ideológia lényegének, és természetesen még így is csak időlegesen és korlátozottan voltak alkalmasak a felgyülemlett feszültségek felszínre törésének megakadályozására.

Kulcsszavak: sportirányítás, szovjetizálás, sportpolitika, Rákosi-korszak

A POLIHISZTOR MAGÁNÉLETE ÉS MŰVELŐDÉSPOLITIKÁJA

SZABÓ Zsanett

MA hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem

E-mail cím: luciaszabo@gmail.com

A történelem jelentős személyiségeivel foglalkozó tanulmányok ritkán állítják középpontba a személyt, a magánembert, ugyanis a történelmi kutatás leggyakrabban politikatörténelmi, eseménytörténelmi vagy eszmetörténelmi vonatkozásokra összpontosít. A modern történelmi kutatások hívták fel a figyelmet az individuuum jelentőségére, de a magánélet így is ritkán kerül a politikatörténettel azonos szintre.

Jelen előadás elsődlegesen a XIX. század egyik magyar polihisztorával, Schvarcz Gyula magánéletével foglalkozik a rendelkezésre álló levéltári források, korabeli sajtócikkek, akadémiai jegyzőkönyvek és saját munkássága alapján. Schvarcz személyisége összetettségének megértéséhez árnyalunk kell a róla kialakult képet, mert ő nemcsak az tudós, aki 25 éves korára a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, illetve a Geological Society, Ethnological Society, Anthropological Society, a Société Géologique de France, az Académie Nationale társaságoknak a tagja, és nemcsak az a közéleti szereplő, akit „nem ritkán egy Deák, egy Ghyczy Kálmán, egy Eötvös és Csengery után is közvetlen szoktak emlegetni.” Több ennél, mert e szerepek mögött ott van az élete, a személyisége. Ott van a fiatal arisztokrata, aki beutazza egész Európát, előbb nagypapjával, majd egyedül, később pedig feleségével. Ott van a férfi, aki kétszer nősül meg, és ott van a gyermekek Schvarcz Gyula is, aki csonka családban nő fel. Csonka családban, amely mégis mindent igyekszik megadni neki.

Az előadás továbbá az Új Korszak folyóirat, valamint „A közoktatásügyi reform, mint politikai szükséglet Magyarországon” című műve, illetve országgyűlési tevékenysége alapján hangsúlyozza Schvarcz Gyulának a közművelődés területén mind anyagi, mind szellemi értelemben kifejtett munkásságát. Művelődéspolitikai, közoktatásügyi tevékenységét azért szükséges kiemelni, mert e területen megfogalmazott alapvető téziseiből fejlődik ki az a komprehenzív reformcsomag, amellyel Magyarország társadalmi alapját kívánja megváltoztatni, s ezáltal a kultúrdemokráciát megvalósítani. Ennek érdekében pártolja a beavatkozó állam szükséges szerepét, ugyanis a társadalmunk véleménye szerint szervesen, európaiag korszerűtlen, valamint a gazdasági és társadalmi hiányok következtében gyámságra szoruló. A kultúra jelenti az egyetlen orvosságot, amellyel a kezelés hatékonyan megkezdhető.

Kulcsszavak: magánélet, művelődéspolitika, komprehenzív reform, kultúrdemokrácia

RÓMAI EXPORT VAGY BARBÁR IMPORT? MEGJEGYZÉSEK A SZARMATA-RÓMAI KERESKEDELMI KAPCSOLATOK JELLEGÉHEZ A SZARMATA BARBARICUM TERÜLETÉRE KERÜLT RÓMAI KERÁMIA LELETEK KAPCSÁN

SZEBENYI Tamás

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

E-mail cím: szebi87@gmail.com

A római-barbár gazdasági kapcsolatok jellegére vonatkozóan fontos felvetést fogalmaz meg Vaday Andrea, mikor a hagyományosan importként meghatározott római tárgyak esetében inkább az export megnevezést javasolja, hiszen a limes mentén elhelyezkedő kishatárforgalmi zóna kivételével a kereskedelem kezdeményezői a római kereskedők lehettek. A terminológiai problémán túl a felvetés alapjaiban érinti a szarmata-római kapcsolatokat.

Előadásomban több különböző szempontból kívánom vizsgálni a kérdést. A Dunától K-re elterülő szarmata szállásterületet Vaday Andrea 3 regionális csoportra osztja 1998-as összefoglalásában, amelyek a Pannoniától viszonyított távolságuktól függően különböző mértékben részesülhetnek a római áruból. Bár a nagyberuházásokhoz kapcsolódó ásatásokkal megnövekedett kerámia leletanyagban a területi csoportoknak megfelelő tendenciák továbbra is megfigyelhetők, regisztrálni lehetett a szarmata Barbaricum területén általánosan elterjedt lelet típusokat a római kerámia anyagcsoportján belül. Ezek egyike a Dressel 24/Zeest 90 típusú amphorák csoportja, amelyek 2005-ös azonosítása óta több mint 150 dokumentált lelőhellyel általános jelenséggé váltak a települések leletanyagaiban. Kizárólagos dominanciájuk problémás, hiszen a keleti amphorák pannoniai behozatalának második fázisában számos más formájú borszállító edény is érkezik Pannoniába, amelyek a tárgyalt típusal ellentétben nem jelennek meg a szomszédos szarmata területeken.

Nagyobb léptékben szemlélve a tárgyalt provinciák és a velük szomszédos germán népek kapcsolatrendszere is hordozhat releváns információkat. Az alapkérdés ebben az esetben, hogy a római eredetű kerámiaanyagban megfigyelhető esetleges különbségek milyen eltéréseket jelenthetnek a barbárok Római Birodalommal ápolott kapcsolataiban. Prohászka Péter kutatásai alapján például a Dunától É-ra eső quad területeken az import kerámia ugyanazon típusai jelennek meg, gyakoriságuk azonban eltér a szarmata Barbaricumban megfigyelt arányoktól. Az összehasonlításra alapot adhat, hogy ebben a limes menti határzónában szintén Aquincum terítheti áruját, amelyet a legnagyobb elosztó központnak tarthatunk a szarmaták felé irányuló kereskedelemben is. A Visegrádi Ösztöndíj segítségével továbbá lehetőségem volt vizsgálni a római import kerámia összetételét Eperjes (Prešov) körzetében, ahol a vandál szállásterület központi részén, a kishatárforgalmi zóna közvetlen provinciális befolyása nélkül értelmezhetőek a római-barbár kapcsolatok.

A szarmata Barbaricumon belül általánosan megjelenő edénytípusok, illetve ezek minőség- és mennyiségbeli eltérése más barbár területektől a szarmata-római kereskedelmi kapcsolatok az eddig feltételezettnél sokkal összetettebb felépítését mutatják, amelyben meghatározó szerep jut a barbár igények által kialakított keresletnek is.

Kulcsszavak: provinciális régészet, szarmata Barbaricum, kereskedelem, import kerámia

POLITIKUS A VILÁGÉGÉSBEN

TELEKI András

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Történettudományi Doktori Iskola Művelődéstörténeti Program

E-mail cím: teleki.andras85@gmail.com

Előadásom célja, hogy egy szerkesztés alatt álló naplókiadás alapján bemutassam egy kevésbé ismert politikust, ifj. Teleki Sándor politikai kapcsolati hálóját, az első világháború folyamatára és főbb politikai, illetve hadászati eseményeire, kihívásaira adott válaszait.

Teleki Sándor naplóját, amely a korszak kutatói számára csaknem ismeretlen, jelenleg az Országos Széchényi Könyvtárban őrzik. Terjedelme öt vastag füzet, az általa lefedett időszak pedig 1914. december 5-től 1918. július 18-ig terjed. A napló kiadásra való előkészítését Szakács Annamária kollégámmal végezzük, aki Teleki jótékonyági tevékenységét, és társadalmi-egyesületi szerepvállalását vizsgálja (ebben a témában megjelent egy rövid, projektünket ismertető bevezető jellegű publikációja az ArchívNet oldalán), míg magam Teleki politikai kapcsolatrendszerét kutatom a napló és a levelezés tükrében.

Teleki Sándor naplóját egyrészt a szerző személye, és látásmódja teszi érdekessé. A különböző nagyszámú naplókiadások döntő többsége főképp két csoportot érint: egyrészt a politikai, illetve katonai vezetőkét, a hagyományos politika- illetve hadtörténeti megközelítésből fakadóan, másrészt a fronton vagy épp a háttérben túlélni igyekvő átlagemberét mikrotörténeti igénnyel. Teleki személye azonban egy átmeneti csoportba tartozott, mivel felsőházi képviselő volt, és politikai valamint társadalmi szerepvállalása révén ismerte kora politikai vezetőit. Ebből a pozícióból fakadóan képes volt a háborúfolyamatait részben „felülről” látni, ugyanakkor jótékonyági munkássága és életmódja révén a háttérben „kisemberének” nézőpontja sem volt ismeretlen számára. Teleki – akinek apja Petőfi jó barátja, Teleki Sándor, a vad gróf volt – korára jellemző politikuspályát futott be. Az 1848 eszméjéhez ragaszkodó, ugyanakkor fokozott közéleti szerepvállalástól visszavonuló édesapja hatására eleinte 48-as elveket vallott, azonban később atyjával szembefordulva a kormánypart jelöltjeként indult, 1892-ben képviselői helyet nyerve, melyet 1905-ig megtartott, valamint rövidebb ideig a delegációk tagja is volt. Később felsőházi képviselő lett, az első világháború idején pedig Tisza István elkötelezett párthíve. Felesége, a kor ismert, és elismert feminista írója és aktivistája, Teleki Sándorné Kende Júlia, írói álneven Szikra volt.

Másrészt Teleki naplóját a rendeltetése teszi a kutatás számára érdekessé. Szerzője kifejezetten, azzal a céllal vetette papírra gondolatait és meglátásait, hogy a közhangulatot és a mindennapokat, valamint az emberek világháborús időszakban való viselkedését rögzítse saját mindennapjainak történései tükrében. Emellett naplójának további érdekessége, hogy szerzője az első pillanattól kezdve tudatában volt a fokozatosan kibontakozó és kialakuló cenzúra működésének, és annak a ténynek, hogy a háttérben számára rendelkezésre álló információs források sokszor egymásnak ellentmondtak, megbízhatóságuk pedig kétséges volt, és ennek fényében igyekezett forráskritikát gyakorolva kialakítani a véleményét.

Előadásomban el kívánom helyezni a naplót az első világháborús naplók és emlékiratok körében. Majd ezt követően be kívánom mutatni egyrészt, hogy miképp vélekedett a főbb hadi és politikai eseményekről, hadviselő felekről, továbbá hogy mely szempontok és források határozták meg a véleményalkotását. Másrészt azt, hogy miképp ítélte meg azon jelentős politikustársait, akikkel politikai vagy társadalmi szerepvállalásából fakadóan napi szintű kapcsolatban állt.

Kulcsszavak: Első világháború, háttér, napló, felsőház

(IN)DEPENDENCE? THE DEVELOPMENT OF THE AUSTRIAN AND HUNGARIAN TRADE IN THE INTERWAR PERIOD

Béla TELEKY

PhD student

Andrássy Gyula Németnyelvű Egyetem

E-mail address: bela.teleky@andrassyuni.hu

The collapse of the Austro-Hungarian Monarchy had a great impact on the political and economic system in Central and East-Central Europe. The economic region in particular, which had grown together over the course of 150 years into a customs union, was characterised by strong interdependence. In fact, a self-sustaining economic system had been created, focused not on exports, but on domestic trade. This economic structure caused a lot of difficulties after the peace treaties of Paris established a new political order. The disintegration of the formerly autarchic economic unit began, leading to an insecure political and economic system in Central and East-Central Europe, in which the successor states had to face new challenges.

In particular, the Republic of Austria and the Kingdom of Hungary both struggled with the consequences of World War I and the regulations of the peace treaties of St. Germain and Trianon, which also seriously worsened both countries' economic issues, as trade between Austria and the Kingdom of Hungary was prohibited except for a limited extent. Due to shortages of goods and the economic restrictions imposed by the Allies, Austria and the Kingdom of Hungary were unable to implement their own trade policies and restructure their economies (into export oriented economies). However, as a result of their mutual dependence, they were forced to cooperate somehow. While Austria was dependent on agricultural products from Hungary, Hungary was an important market for industrial goods produced in Austria. Moreover, Austria was the most important economic partner for Hungary after World War I.

The first attempts to establish a commercial treaty were the so-called "Kompensationsverträge", with terms of several weeks up to one month. The first such "compensation agreement" was negotiated on November 5th, 1918. This underlines how important the two national economies were for each other. A total of 158 compensation agreements followed. From 1922 on, so-called "Kontingentverträge" (contingent agreements) were established, which improved trade between Austria and the Kingdom of Hungary. After the restrictions of the peace treaties ceased to apply, the first commercial treaty was concluded in 1923.

Nevertheless, the economies of the successor states continued to struggle, in Austria as well as in Hungary. Although there were some plans for the renewal of a customs union, none of the successor states wanted to lose their newly won sovereignty. Each country followed its own economic goals (strongly linked to political goals), such as achieving partial self-sufficiency of its individual economy. In a turn to economic nationalism, extremely high tariff rates were introduced to promote each state's own economic sectors. As a consequence, tariff rates increased from 20% in the 1920s to an average of 36% in the 1930s. This fact also had a great impact on trade between Austria and the Kingdom of Hungary, and radically changed the flow of goods during the interwar period.

The presentation aims to elaborate on the differences and similarities between the economic developments of the two countries, the Republic of Austria and the Hungarian Kingdom, during the interwar period. Furthermore, it intends to show how deeply interconnected the two economies were, and how trade between them had developed over the years.

Kulcsszavak: közép-európai gazdaságtörténet, nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok, az első és a második világháború közötti időszak történelme

EGY HADIFOGOLY TITKOS ÖNVÉDELMI FEGYVERE – HOGYAN ŐRIZTE MEG SZABADSÁGÁT STOCKDALE AZ ENKHEIRIDION HASZNÁLATÁVAL.

TÓTH Péter

Hallgató

Pannon Egyetem

E-mail cím: peter.koszikla@gmail.com

James Stockdale altengernagy (1923 – 2005) pilótaként szolgált az USA Haditengerészeténél, amikor 1965-ben egy észak-vietnámi bevetés során harci gépét az ellenség légvédelme lelőtte. Ennek ellenére ejtőernyőjével épségben földet ért, viszont az ellenséges területen hadifogságba esett, ahol nyolc évig raboskodott. Szabadulása után a háború végén a fogságban tanúsított hősiességét elismerve 1976-ban megkapta az USA legmagasabb elismerését, a Medal of Honor kitüntetését, mivel a kínvallatások ellenére sem árulta el hazáját, amivel követendő példát mutatott a többi hadifogságba esett amerikai bajtársának.

Stockdale még a vietnámi háború előtt, az egyetemi évei alatt kezdett érdeklődni a sztoicizmus iránt a filozófia tanárai hatására, akik szerint nagy hasznát veszi annak a katonai hivatás gyakorlása során. Elsősorban Epiktétosz *Enkhiridionját* (*Kézikönyvecske*) tanulmányozta, de olvasta a *Diatribait* (*Beszélgetések*) is, amely művek meghatározóak voltak számára. Stockdale ezen sztoikus olvasmányélményeit a gyakorlatban is kipróbálta, aminek köszönhetően hosszabbtávú lelki sérülések nélkül tudta átvészelni a különösen embert próbáló háborús körülményeket, és magát a maradandó egészségkárosodással járó kínzásokkal teli hadifogságot. A háború után írt, és később kiadott visszaemlékezéseiben igyekezett alátámasztani az ókori sztoikus filozófia modern kori jelentőségét, és gyakorlati alkalmazhatóságát a harcoló katonák körében.

Előadásomban azt a problémakört vizsgálom meg, miképpen lehetséges egy fogságba vetett katonának megőriznie saját döntési szabadságát és erkölcsi autonómiáját az epiktétoszi sztoikus filozófia szerint, miközben fogva tartói kínvallatásokkal próbálják árulásra kényszeríteni, mint ahogy egykor Stockdale-lel is tették. Esetünkben a probléma abban áll, hogy a sztoikus tanítás szerint az állati élőlények, így az ember is *oikeiószi*szal van önmaga felé, vagyis tulajdon önmagaként kezeli magát, és ezen elsődleges késztetése is önmaga óvó gondozására irányul. Ez annyit jelent, hogy a számára ártalmas dolgoktól távol tarja magát, míg a számára sajátjának elfogadott felé pedig közelít. Az általam vizsgált esetben a kínvallatás alá vetett hadifogoly bár látszólag az előző meghatározással ellentétesen cselekedve az árulást megtagadva inkább a súlyos sérülésekkel járó életveszélyes kínzást választotta, mégsem mondhatjuk, hogy nem az *oikeiószi*sznak megfelelően működött. Az ilyen bátor viselkedésre ugyanis a kettős *oikeiószi*s elmélet ad magyarázatot, amely szerint az ember *oikeiószi*sza a pubertás időszakában a racionális gondolkodás kialakulása során már nem csupán ösztönszerűen működhet és már nem csak a testi önmaga felé, mint „*animális jóra*” irányulhat, hanem a „*racionális oikeiószi*s” megjelenésével az erkölcsi, „*racionális jóra*” irányul. Csakhogy esetünkben számításba kell venni a fogva tartók vallatási módszerének hatását is, ami arra próbálja rávenni a foglyot, hogy *oikeiószi*sza kizárólag ösztönszerűen működjön, és ne a morális értékek, hanem a számára fizikai jó és rossz szerint orientálódjon, vagyis a szenvedésének megszüntetése érdekében valljon. Ahhoz azonban, hogy az ember melyik elsődleges késztetésének enged teret, döntően befolyásolja az a kérdés, hogy ki is ez az „önmaga” aki felé óvó gondozással kell viszonyulnia. A racionális *oikeiószi*s esetén ez az önmaga a racionális lélek, amelynek mentális tevékenységei az epiktétoszi első toposz anyagaként a kizárólag „tőlünk függő dolgok” körébe tartoznak, és amelyek így biztosítják az

egyén erkölcsi autonómiáját a „nem tőlünk függő” dolgok köréből érkező támadásokkal szemben.

Kulcsszavak: Epiktétosz, autonómia, oikeiósizisz, hadifogság, kényszerítés

„GYERTEK EL AZ ARATÓ ÜNNEPSÉGRE!” – FELÜLRŐL SZERVEZETT KULTÚRA SZTÁLINVÁROSBAN

VÁMOS Gabriella

PhD hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Irodalomtudományi Doktori Iskola, Magyar és összehasonlító folklorisztika doktori program

E-mail cím: gabriella.vamos88@mail.com

Előadásom során az 1950-es évek politikájának kultúrára gyakorolt hatását szeretném bemutatni, amelyhez az 1951-től megrendezésre kerülő sztálinvárosi aratóünnepeket hívom segítségül. Munkám során a Népművészeti Intézet munkatársainak gyűjtési dokumentációit használom fel, amelyeket párhuzamba állítok a korabeli sajtó anyagával (jelen esetben a Sztálin Vasmű Építője, Művelt Nép), valamint az aratóünnepekről készült fotó-és filmfelvételekkel. Lehetőségünk lesz ezáltal bemutatni azt, hogy a néprajzi gyűjtésekhez csatolt jelentések, nem csak a településen gyűjtő szakemberek munkájáról árulkodnak, hanem az aktuális társadalmi és politikai légkörről is. Sokszor ellentétben állnak azokkal a képekkel, amelyek országszerte vidám, derűs, éneklő munkás-és parasztemberekéről tudósítanak, akik akár munkájuk közben, vagy szabadidejükben Rákosi elvtárs nevét éneklik meg dalaikban, Sztálin és Lenin írásait olvassák, és boldogan táncolnak, örömmel vesznek részt az állami ünnepeken. A sztálinvárosi példa során a lokális hagyományteremtés, a felülről teremtett kultúra bontakozik ki előttünk, amely tervszerű, szervezett, és mentes a „kapitalista hagyományoktól”.

Előadásomban tehát arra keresem a választ, hogy a második világháború után lejátszódó politikai, gazdasági, társadalmi átalakulások milyen nyomot hagytak a kulturális életben. A megváltozott, sztálini mintát követő rendszerhez hozzátartozott a kultúra átalakítása, ellenőrzése, irányítása, új tartalommal való megtöltése. Révai József, a Rákosi-korszak egyik ideológusa, népművelési minisztere már 1948-tól nyíltan hangoztatta, hogy „*a szocializmust a kultúra területén is fel kell építeni.*” A kultúra reformjától remélte a falu szocialista átalakításának felgyorsítását, valamint a munkásosztállyal történő együttműködés megvalósítását. Jellemzően egy új, szocialista embertípus megteremtése volt a cél, amelynek kultúrát kellett teremteni. Céлом ennek a folyamatnak a bemutatása a sztálinvárosi aratóünnepek példáján. A kultúrateremtés intézményi hátterét Révai dolgozta ki és teremtette meg. 1949-ben létrehozta a Népművelési Minisztériumot, két évvel később a szovjet Népi Alkotások Háza mintájára felállították a Népművészeti Intézetet, amely megalapításától kezdve kiemelt szerepet vállalt a néphagyományok gyűjtésében, archiválásában, hagyományőrző csoportok felállításában. A korszak kulturális forradalmának része volt a népművészet állami rangra emelése, természetesen a szovjet minta hűségese követésével, iránymutatásával. A népi kultúrának minden olyan részét, amely kapitalista maradványokat, vallásos elemeket tartalmazott, kiirtották, helyette új tartalmakkal töltötték fel. Országszerte mintá ünnepet rendeztek, amelyek politikai propaganda célokat is szolgáltak. Munkám során kitérek arra, hogy mit jelentett ez az aratóünnepek esetében, hiszen nem csak új ünnepeket kreáltak, hanem a régieket teljesen új koreográfiával állították színpadra. Ebben a folyamatban a Népművészeti Intézet munkatársai is közreműködtek és jól dokumentálták munkájukat.

Kulcsszavak: Népművészeti Intézet, kulturális forradalom, aratóünnepek, munkásfolklor

KÉRDÉSFELVETÉSEK EGY REGÉCI BOSZORKÁNYPERHEZ

VERES Tünde

PhD hallgató

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

E-mail cím: tundeveres21@gmail.com

Az emberek már évezredek óta próbálják különböző módokon megmagyarázni a számukra különös, szokatlan, természetfelettinak hitt jelenséget. Ez a magyarázatkeresés tükröződik a 17–18. század során lefolytatott boszorkányperekben is. Ennek megfelelően témájuk leggyakrabban átokszórás, egyes betegségek okozásában vagy pedig azok gyógyításában részt vevő személyek ellen felhozott vádak és beszámolók, így vizsgálatuk is elsősorban antropológiai szempontból fontos.

Létezik azonban egy jegyzőkönyv, amelynek elemzése azért különösképpen fontos, mert tárgya kiemeli azt a hagyományos értelemben vett boszorkányperek sorából. A dokumentum vádirata két részből tevődik össze. Az egyik a már jól ismert formulákat alkalmazza: a természetfeletti, ártó tevékenységeket felsorakoztató beszámolókat, amelyek mind egy személy, Doleszné asszony ellen irányulnak, aki Regéc falvának ismert boszorkánya volt, s akit már korábban is elítéltek hasonló okok miatt. Viszont a jegyzőkönyvben kihallgatottak elmondása alapján más, kevésbé boszorkányi tevékenység is Dolesznét terhelte, vagy terhelhette. Eszerint a regéci uradalom boszorkánya segítséget nyújtott egy fogvatartottnak kiszabadulni a regéci vár börtönéből. Ez azért fontos, mert a perben említett rab Koháry II. István volt, aki azt követően lett Thököly Imre túsza, hogy az elfoglalta a füleki várat.

Ezáltal a boszorkányvád erős politikai színezetet is kap, és több kérdést is felvet: A politikai pert használták Doleszné könnyebb elítélése érdekében, vagy a falu boszorkánya lett a szökés bűnbakja? Előadásomban a per vizsgálata során ezeket a kérdéseket is körül járom, hogy mennyire állhatott biztos lábakon a vád, s annak mennyi igazságtartalma lehetett, s az mennyire állhatott összhangban a később Koháry István által írott levelekben olvasható információkkal. Ezen kívül kitérek még a jegyzőkönyvben megszólaltatottak, illetve magának a vádlottnak a társadalmi hátterére vonatkozó vizsgálatára is, amelyhez a 17. század végén íródott urbáriumok adatait is felhasználom.

Kulcsszavak: Boszorkányper, Regéc, politika, Thököly Imre, Koháry István

JEGYZETEK

JEGYZETEK

MISKOLCI
EGYETEM
UNIVERSITY OF MISKOLC

A konferencia az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet és az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által meghirdetett NTP-FTK-M-16-0007 kódszámú pályázati támogatásból valósult meg.

